

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Het Luchtverkeersreglement

door

Mr. C. MANTE,

Kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

Het nieuwe Luchtverkeersreglement (LVR, KB van 2 mei 1959, Stb. 189), in werking getreden tegelijk met de Luchtvaartwet van 1958 op 1 oktober j.l., en met ingang van die datum toepasselijk verklaard op de militaire luchtvaart bij Koninklijk besluit van 2 oktober 1959 (Stb. 355) ¹⁾ was vereist ter vervanging van het op de Luchtvaartwet van 1926 gebaseerde Luchtverkeersreglement van 9 april 1956, (Stbl. 213), dat derhalve een kort bestaan beschoren is geweest, gedurende hetwelk het reglement bovendien nog — evenals de gehele oude luchtvaartwetgeving — alleen voor de burgerlijke luchtvaart van kracht is geweest.

Vergeleken bij het oude LVR bevat het nieuwe, naast de wijzigingen en aanvullingen die nodig waren om het reglement aan te passen aan de nieuwe wet en de toepasselijkverklaring ervan op de militaire luchtvaart mogelijk te maken, een aantal wijzigingen ter aanpassing aan Annex 2 (Rules of the Air) van het Verdrag van Chicago van 1944 (Verdrag inzake de internationale burgerlijke luchtvaart, Stb. H 165), zoals die Annex m.i.v. 1 december 1956 is komen te luiden.

Het LVR bestaat uit vier hoofdstukken — van in totaal 53 artikelen — en vijf bijlagen.

Het eerste hoofdstuk bevat algemene bepalingen, w.o. een aantal begripsomschrijvingen en het zeer belangrijke artikel 3, handelende over de aanwijzing van luchtruimte als vluchtinlichtingengebied of als algemeen of plaatselijk verkeersgebied.

Hoofdstuk II behandelt de Vliegverkeersvoorschriften en bevat het merendeel der bepalingen, nml. de artikelen 8 tot en met 42.

Hoofdstuk III bevat, zoals de titel aangeeft „diverse bepalingen”, waarvan de belangrijkste zijn: artikel 43, handelende over militaire oefeningen en artikel 48 dat de delegatiebevoegdheid regelt.

Het vierde hoofdstuk tenslotte bedreigt in de drie leden van artikel 49 straffen van hechtenis van ten hoogste één maand of geldboete van ten hoogste 300 gulden, tegen overtreding van de artikelen 6 tot en met 47 van het LVR, en bevat voor het overige slotbepalingen.

De vijf bijlagen, welke in verband met hun technisch karakter verder onbesproken zullen blijven, betreffen de volgende onderwerpen: seinen, lichten, tabel voor het bepalen van kruisniveau's, vliegplangegevens en dagkenmerken.

Aangezien het, mede in verband met het specialistisch karakter van de materie, in dit bestek niet mogelijk is het reglement ook maar bij

¹⁾ Vgl. blz. 61 e.v.

benadering uitputtend te behandelen, worden in de hierna volgende alinea's slechts enkele artikelen aan een korte beschouwing onderworpen. Daartoe zijn die bepalingen gekozen, welke speciaal voor de militaire luchtvaart van betekenis zijn.

Artikel 1 LVR begint met te verklaren dat de begripsbepalingen van de wet ook van toepassing zijn op het reglement. Het verdient in dit verband wellicht aanbeveling er aan te herinneren dat in artikel 1 sub h van de Wet het begrip „Onze Minister” zodanig omschreven is, dat daaruit volgt dat de zorg voor de burgerluchtvaart en de algemene verkeersveiligheid behoort tot de verantwoordelijkheid van de Minister van Verkeer en Waterstaat, terwijl de belangen van de militaire luchtvaart worden behartigd door de Minister van Defensie. Het gewicht van deze omschrijving is op duidelijke wijze uiteengezet in het artikel over de Luchtvaartwet van de hand van Mr. O. v. d. Bij in MRT LI, 1958, blz. 210 en 211. Zij heeft ook op het Luchtverkeersreglement haar stempel gezet.

Het reeds even aangestipte artikel 3 bepaalt o.m. dat de Minister van Verkeer en Waterstaat luchtruimte aanwijst als vluchtinlichtingsgebied, als algemeen verkeersgebied of als plaatselijk verkeersgebied. Hij kan zulks, in verband met het grote belang dat voor de militaire luchtvaart verbonden is aan een zodanige indeling van luchtruimte — met de daaraan verbonden regulering van het luchtverkeer in de gecontroleerde luchtruimte — dat de restricties welke daaruit voortvloeien voor het operationele militaire luchtverkeer, dit verkeer niet op ontoelaatbare wijze belemmeren, slechts doen in overeenstemming met zijn ambtgenoot van Defensie. Anderzijds opent artikel 3 de mogelijkheid dat de Minister van Defensie in overeenstemming met zijn ambtgenoot van Verkeer en Waterstaat voor de militaire vliegbases plaatselijke verkeersgebieden aanwijst. Vermeldenswaard is tenslotte dat artikel 3 het enige artikel van het LVR is, dat is uitgesloten van de in artikel 48 opgenomen mogelijkheid van delegatie van bevoegdheden.

Artikel 8 beoogt de bescherming van personen en zaken op de grond, naast die van het luchtverkeer zelf. Het artikel geeft de minimum-hoogten aan waarop de luchtvaart mag worden uitgeoefend, behalve wanneer zulks nodig is om op te stijgen of te landen. Speciale aandacht verdient het tweede lid sub c, waar is bepaald dat elders dan aangegeven onder a (boven bebouwde kommen en mensenverzamelingen, bevolkte stranden daaronder begrepen) en b (speciaal aangegeven gebieden, b.v. de koninklijke paleizen), waar op grotere hoogte moet worden gevlogen, de minimum toelaatbare hoogte 150 meter boven de grond of het water bedraagt, of zoveel hoger als door de Minister van Defensie met betrekking tot alle dan wel bepaalde militaire luchtvaartuigen zal worden bepaald. Deze bepaling is geschreven met het oog op de militaire straalvliegtuigen, waarvoor ook inderdaad een grotere minimum-hoogte, te weten 300 meter, is vastgesteld. Van de in artikel 8 vastgestelde minimumhoogten kan, voor wat betreft een militair luchtvaartuig, ontheffing worden verleend door de Minister van Defensie, zulks buiten een militair plaatselijk verkeersgebied even-

wel „als regel in overeenstemming met Onze Minister van Verkeer en „Waterstaat”. Met gebruikmaking van deze ontheffingsmogelijkheid zijn een aantal laagvlieggebieden en laagvliegroutes vastgesteld ten behoeve van de militaire luchtvaart. Voorts is voor hefschroefvliegtuigen een ontheffing verleend waarbij lagere minimumhoogten zijn vastgesteld.

Artikel 28, handelende over de regeling van het luchtverkeer, stelt o.m. dat bijzondere voorschriften voor het verkeer van luchtvaartuigen op of in de nabijheid van een uitsluitend voor het openbaar of militair luchtverkeer aangewezen luchtvaartterrein, gegeven onderscheidenlijk door de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Minister van Defensie, moeten worden nagekomen. Het valt op dat terwijl elk der ministers slechts in overeenstemming met zijn ambtgenoot een plaatselijk verkeersgebied voor een luchtvaartterrein kan aanwijzen, zij ieder voor zich en geheel zelfstandig bijzondere voorschriften kunnen geven voor het luchtverkeer in de nabijheid van een luchtvaartterrein. Hieruit volgt dat een reservering van luchtruimte, welke via de weg van artikel 3 bij gebrek aan overeenstemming onmogelijk zou kunnen blijken — althans in theorie — door toepassing van artikel 28 toch nog zou kunnen worden bereikt. Waar de verantwoordelijkheid voor de algemene verkeersveiligheid berust bij de Minister van Verkeer en Waterstaat is het evenwel te verwachten dat van de zijde van het Departement van Defensie bijzondere voorschriften als bovenbedoeld, voor gebieden gelegen in de nabijheid van militaire luchtvaartterreinen welke niet zijn militaire plaatselijke verkeersgebieden, slechts gegeven zullen worden na interdepartementaal overleg. Gehoopt mag worden dat van de zijde van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat in voorkomend geval evenzeer overleg zal worden gepleegd.

Indien de weersomstandigheden zodanig zijn dat het zicht en de hoogte van de wolkenbasis beneden bepaalde limieten zakken, zijn ingevolge de bepalingen van het LVR, naast de algemene vliegverkeersvoorschriften, welke onder alle weersomstandigheden gelden, tevens de zgn. instrumentvliegverkeersvoorschriften van toepassing. Artikel 36 schrijft in het eerste lid voor, dat onder bedoelde omstandigheden, voordat de luchtvaart wordt uitgeoefend in een plaatselijk of in een algemeen verkeersgebied, een verkeersklaring moet zijn ontvangen van de verkeersleidingsdienst voor dat gebied. Het tweede lid bevat een ontheffingsmogelijkheid, de Minister kan namelijk, ditmaal echter weer alleen in overeenstemming met zijn ambtgenoot van Verkeer en Waterstaat, militaire luchtvaartuigen van deze tijdrovende verplichting ontslaan. Zodanige ontheffing is ten behoeve van de luchtverdediging, voor het geval van een mogelijke bedreiging van 's lands veiligheid, verleend voor wat betreft militaire luchtvaartuigen die worden geleid door een radarstation van de krijgsmacht.

Artikel 43 heft voor het geval van militaire oefeningen de gelding van een aantal bepalingen uit hoofdstuk II, die ten doel hebben botsingen te voorkomen, op tussen militaire luchtvaartuigen. Tussen een militair en een burgerluchtvaartuig blijven bedoelde bepalingen even-

wel ook dan onverminderd van kracht. Ten aanzien van een aantal andere artikelen uit dat hoofdstuk kunnen, op grond van genoemd artikel 43 ontheffingen worden verleend, onder voorwaarde dat de veiligheid van het verkeer met andere luchtvaartuigen wordt gewaarborgd.

Als laatste artikel moge hier aandacht worden geschonken aan artikel 48, bepalende dat de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Defensie, ieder afzonderlijk, hun bevoegdheden ingevolge het LVR, met uitzondering van de in artikel 3 bedoelde bevoegdheden, hunnentwege kunnen laten uitoefenen. Bij beschikking van de Minister van Defensie van 7 september 1959 (Stc. van 10-9-1959), heeft deze zijn bevoegdheden ingevolge het LVR, met uitzondering van die van artikel 3, gedelegeerd aan de Chef van de Marinestaf voor wat betreft de Marine Luchtvaartdienst, en aan de Chef van de Luchtmachtstaf voor wat betreft de Koninklijke Luchtmacht. De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft zijn bevoegdheden gedelegeerd aan de Directeur Generaal van de Rijksluchtvaartdienst, aan wie ook een delegatie van bevoegdheden uit de Luchtvaartwet is verleend.

Ter beantwoording van de mogelijk gerezen vraag welke regelingen bij de Koninklijke Luchtmacht golden, voordat het huidige LVR van toepassing werd verklaard, kan tenslotte worden vermeld dat de eerst in de „Bepalingen Verkeersleiding” en later in het „Luchtverkeersvoorschrift voor de Koninklijke Luchtmacht” neergelegde vliegverkeersvoorschriften, waren afgestemd op het oude LVR, terwijl ook overigens dat reglement in de praktijk zoveel mogelijk werd nageleefd, zulks evenwel zonder enige wettelijke basis. Een overeenkomstige situatie bestond voor wat betreft de Marine Luchtvaart Dienst.

Aantekening bij een aantekening

(naar aanleiding van een oude sententie)

door

Mr. H. H. A. DE GRAAFF.

Het wonder is niet, dat de oude Nederlandsche staat in 1795 gevallen is, maar dat hij toen nog bestond.

(H. T. Colenbrander, De Bataafsche Republiek, blz. 3).

Op blz. 576 van de vorige jaargang van dit tijdschrift neemt Mr. W. H. KEUCHENIUS de handschoen op voor de sergeant Letterie, die op 4 juli 1796 wegens een plan om met een mede aan hem toevertrouwd buitgemaakt Engels schip te deserteren en naar de vijand (Engeland) over te lopen, door de zeerijksraad aan boord van 's Lands schip „De Staten Generaal” ter dood veroordeeld werd ¹⁾.

¹⁾ Het desbetreffende vonnis is afgedrukt in M.R.T. deel LII, blz. 299.

Dat men als Orangist sympathiseert met iemand die, gelijk deze sergeant deed, poogt op enigerlei wijze iets voor Oranje te doen, is zeer begrijpelijk. Doch Mr. K. gaat verder. Hij stelt, dat in het geval-Letterie van „overlopen naar de vijand” geen sprake kon zijn, en dat aan Letterie terzake van zijn handelingen geen verwijt kan worden gemaakt. Hij maakt een vergelijking met de toestand na 10 mei 1940, toen pogingen van Nederlandse marinemannen om oorlogsbodems enz. aan de vijand te onttrekken en naar Engeland (de vriend) over te brengen de qualificatie „overlopen naar de vijand” van Nederlandse zijde stellig niet verdienden. Daarbij ziet hij echter de grote verschillen over het hoofd welke tussen de periode van 1795 en volgende jaren ener-, en de periode van 1940—1945 anderzijds aan te wijzen zijn, en die tot de grootste voorzichtigheid manen bij het maken van vergelijkingen en het trekken van conclusies.

Helaas heeft zich tot dusver, voor zover mij bekend, geen historicus, jurist, socioloog of ander geleerde geroepen gevoeld om de beide genoemde tijdvakken eens aan een vergelijkende studie te onderwerpen en de resultaten daarvan in het licht te geven. Ware dat wel zo, wij zouden Mr. K. en de belangstellende lezers naar zulk een publicatie kunnen verwijzen. Maar nu moeten wij — daar dit Tijdschrift niet de plaats is voor een uitvoerige verhandeling over dit onderwerp — volstaan met voor de buitengemeen interessante jaren van 1795 tot 1813 te verwijzen naar de uitgebreide literatuur, welke over dat tijdvak bestaat. Een kort commentaar op de beweringen van Mr. K. konden wij echter niet in de pen houden.

In de eerste plaats dan 's schrijvers uitlating, dat Prins Willem V „zijn regering” had overgebracht naar Engeland, en sedert als de grondwettelijke Nederlandse regering „en exil” zou behoren te worden aangemerkt.

Wat was die „regering”? Men bedenke, dat Prins Willem V geen soeverein vorst over de *Republiek* der Verenigde Nederlanden was, doch een ambtenaar in dienst van die Republiek, zij het de hoogste ambtenaar, wiens positie in zijn geslacht erfelijk was gemaakt, en zij het dat de stadhouder in die tijd welhaast vorstelijke eer en aanzien genoot ²⁾. Ministers, zoals wij die tegenwoordig kennen, waren er destijds nog niet. De Prins hield in Engeland slechts zijn gezinsleden, enkele hofdames en één hoveling bij zich ³⁾. Als Mr. K. over een uit-

²⁾ Wellicht ten overvloede zij er aan herinnerd, dat het stadhouderschap een *gewestelijke* functie was. Dat onder Willem IV en Willem V alle stadhoudersschappen middels een personele unie in één hand waren, deed niets af aan het gewestelijk karakter van de betrekking. Als soevereinen in hun gewest benoemden dan ook de gewestelijke Staten hun stadhouder. In de Generaliteit bekleedde Willem V de functie van kapitein- en admiraal-generaal der Unie, en van stadhouder over de Generaliteitslanden. *Deze* functies stonden ter vergeving aan de Staten-Generaal.

³⁾ Zie o.a. N. Japikse, *De Geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau*, den Haag 1938, deel II, blz. 186. Uiteraard kon de Prins al spoedig beschikken over de diensten van andere uitgewekenen.

geweaken regering spreekt, kan hij dus practisch uitsluitend doelen op de Prins zelf, die op het moment dat hij naar Engeland uitweek, nog de waardigheden van stadhouder over de afzonderlijke gewesten, en van kapitein- en admiraal-generaal der Unie bekleedde.

Edoch, op 16 februari 1795 besloten de Staten-Generaal (samen-gesteld uit vertegenwoordigingen van de *wettige* souvereinen, te weten de gewestelijke Staten!) tot afschaffing van de waardigheden van kapitein- en admiraal-generaal der Unie ⁴⁾ nadat de afzonderlijke gewesten reeds tot afschaffing van de gewestelijke stadhouderschappen waren overgegaan. Tot deze afschaffing, hoezeer ook grievend voor Oranje, waren de Staten-Generaal en de gewestelijke Staten volkomen bevoegd, en het effect van hun maatregelen werd geenszins verminderd door het feit dat de Prins in Engeland aanvankelijk aan zijn waardigheden bleef vasthouden, tot hij er in 1802 formeel afstand van deed ⁵⁾.

Mr. K. maakt in zijn aantekening voorts een opmerking over de „sovereine status” van Prins Willem V, die blijkens het tractaat van 1802 zelfs door Frankrijk zou zijn erkend. Hier is n.m.m. sprake van een misvatting. Bij genoemd tractaat werden o.a. overeenkomsten aangegaan nopens de aan de Prins toe te kennen compensatie voor het verlies, niet van de souvereiniteit over de Republiek der Verenigde Nederlanden, die hij nimmer bezeten had, doch van zijn Nederlandse particuliere bezittingen en voor hetgeen hij tengevolge van de oorlog in zijn Duitse landen verloren had. Slechts met betrekking tot die Duitse landen was hij soverein. Bij dat tractaat verkreeg de Prins o.a. het bisdom Fulda, en sedert ging hij zich noemen Vorst van Oranje-Nassau-Fulda ⁶⁾. Maar men verwarre deze souvereiniteit over zijn „particuliere landen” niet met de ambtelijke status die hij in de Republiek der Verenigde Nederlanden bekleed had!

Bezien wij nu de toestand bij de vloot in die dagen. Nog in de maand februari 1795 hieven de Staten-Generaal, na de functie van admiraal-generaal der Unie afgeschaft te hebben, de Admiraliteitscolleges op en vervingen deze door één Comité tot de Zaken van de Marine, voorloopster van het latere ministerie. Voorts werden alle equipagiën ontslagen en afgedankt, en alle rangen, van de hoogste tot de laagste, gelicentieerd (ontslagen). Deze maatregelen waren stellig niet onwettig, al zullen de betrokkenen ze maar matig geapprecieerd hebben. Nieuwe officieren werden nu benoemd, nieuwe onderofficieren en minderen aangeworven ⁷⁾. Een nieuwe *Articulbrief en Instructie rakende den Oorlog ter Zee* werd op 26 juni 1795 door de Staten-Generaal vast-

⁴⁾ Degenen die een eed aan de kapitein- en admiraal-generaal hadden afgelegd, werden daarvan ontslagen. Ook aan het stadhouderschap over de Generaliteitslanden werd een einde gemaakt.

⁵⁾ Japikse, a.w. blz. 176 en vlg.

⁶⁾ T.a.p. blz. 187 en vlg.

⁷⁾ Deze gebeurtenissen zijn uitvoerig beschreven door J. C. de Jonge, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen*, 3de uitgaaf, Zwolle 1869, deel V, blzn 165 en vlg.

gesteld⁸⁾. Aan deze krijgswet werd het gehele personeel van de vloot, dat zonder uitzondering op basis van vrijwilligheid dienstnam, onderworpen. Ook voor de sergeant Letterie gold dus de in Artikel XXXVII van deze *Articul-brief* vervatte bepaling, dat „alle opper- en onder-officieren, bootsgezellen, soldaten en anderen die zig in dienst van den „oorlog te water begeven hebben” verplicht waren tot het afleggen van de eed, luidende:

„Wij belooven en zweeren gehouw en getrouw te weezen aan de „Hoog Mogende Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, aan het Committé tot de Zaaken van de Marine, mitsgaders „aan alle admiralen, hoofd-officieren, capiteinen en andere officieren, over ons gesteld of nog te stellen, derzelver beveelen stiptelijk „te zullen nakomen, en alles te doen of na te laten, wat in de „bovenstaande articulen geboden of verboden wordt, tot onder„houdinge eener goede discipline en bevordering van 's Lands „dienst, en zulks alles zo lange, totdat wij door Hun Hoog Mogenden „of door het Committé tot de zaaken van de Marine uit den dienst „behoorlijk zijn ontslagen”,

welke eed door ieder, die haar aflegde, moest worden bekrachtigd met de woorden „Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!”

Het kan nu toch moeilijk worden weersproken, dat Letterie's daden, omschreven in de afgedrukte sententie, strijdig waren met de voorschriften van de *Articul-brief*, en dat Letterie door deze daden heeft gehandeld in strijd met de door hem afgelegde eed.

Mr. K. stelt tenslotte nog, dat in die dagen niet Engeland, doch Frankrijk onze vijand was. Hij kent dus geen betekenis toe aan het tractaat van vrede en alliantie, dat de Republiek op 16 mei 1795 met Frankrijk had gesloten, en aan het feit dat de Republiek de facto reeds sedert de omwenteling, de jure sedert september 1795 met Engeland op voet van oorlog verkeerde. Maar als men op die voet voortredeneert, en de toestanden en verhoudingen uit de jaren 1795—1813, zou men ook moeten aannemen dat alles, althans zeer veel, wat in laatstbedoeld tijdvak onder Franse invloed en druk tot stand is gekomen, onwettig was en dat allen, die toen in enige overheidsfunctie werkzaam zijn gebleven, als collaborateurs, misschien zelfs als verraders moeten worden aangemerkt! Dan zal men in de jaren 1813 en 1814 ook een grootscheepse „zuiver„ring” verwachten, en berechting door „bijzondere” rechtscolleges van al degenen, die tijdens de Bataafse Republiek, tijdens het Koninkrijk Holland of (erger nog) tijdens de inlijving bij Frankrijk de overheid in aanzienlijke betrekkingen gediend hebben! Niets van dat alles is echter gebeurd! Integendeel, talloze officieren en ambtenaren, degenen die de eed van trouw aan Napoleon hadden afgelegd niet uitgezonderd, zijn zonder meer overgenomen, en hebben ook in hun verdere carrière

⁸⁾ Uitgegeven bij I. van Cleef en J. Plaat, drukkers van het Committé tot de Zaken van de Marine in 1795. Zie ook L. M. Rollin Couquerque, *Articulbrieven voor het Krijgsvolk te Water*, in M.R.T. deel XXXVIII, blzn 255 en vlg.

geen nadelige gevolgen van hun „collaborateurschap” ondervonden. Wie de stamboeken van de Nederlandse officieren uit de tijd na 1813 doorbladert, vindt bij talrijken de Bataafse, de Franse en de Nederlandse dienst als gelijkwaardig vermeld, vindt er aantekening van veldtochten, onderscheidingen, verwondingen, in welke dienst ook medegemaakt, verworven resp. opgelopen.

Wil men enige voorbeelden?

Mr. *H. W. Daendels*, toch wel een van de vurigste en actiefste patriotten, trad in 1792 in Franse krijgsdienst, had een werkzaam aandeel in de militaire operatiën van Frankrijk tegen zijn vaderland, werd onder Lodewijk Napoleon maarschalk van Holland en Gouverneur-Generaal van de Aziatische koloniën en bezittingen, diende daarna in het leger van Napoleon. Hij werd in 1815 Gouverneur-Generaal van de Nederlandse bezittingen aan de kust van Guinee, toch geen geringe post, al was zijn verleden dan nog wel een beletsel voor de door hem begeerde benoeming tot G.G. in Oost-Indië!

J. B. Dumonceau, in Franse dienst in 1792, luitenant-generaal in dienst van de Bataafse Republiek, in 1806 maarschalk van Holland en graaf, in 1811 in keizerlijke dienst en met een nieuwe graventitel begunstigd, krijgt in 1817 . . . een Nederlands pensioen, wordt in 1820 opgenomen in de Nederlandse adel, wordt in hetzelfde jaar lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

D. H. Chassé, cadet en officier in het Staatse leger, patriot, gaat in Franse dienst, komt hier in 1795 terug, strijdt voor Napoleon o.a. in Spanje en wordt deswege tot baron de l'empire benoemd, neemt pas een half jaar na Napoleon's eerste abdicatie ontslag uit de Franse krijgsdienst, nadat hij er zich van verzekerd had, dat hij in Nederlandse dienst kon overgaan, strijdt in 1815 aan Nederlandse zijde bij Waterloo, maakt verder in Nederlandse dienst bevordering tot generaal en wordt lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Ook hij ging in de Nederlandse adel over.

C. R. Th. Krayenhoff, patriot, gaf in 1795 de stoot tot de revolutie in Amsterdam, onder Lodewijk Napoleon generaal-majoor en minister van oorlog, tijdens de inlijving in Franse dienst inspecteur-generaal der artillerie, in 1813 gouverneur van Amsterdam, in 1814 luitenant-generaal, in 1815 met de titel van baron verheven in de Nederlandse adel!

In de „civiele sector” gebeurde hetzelfde. Laat ons ook hiervan enkele voorbeelden noemen.

Mr. *C. F. van Maanen*, in 1795 procureur-generaal bij het Hof van Justitie voor Holland enz., in 1807 minister van justitie en politie, met de inlijving eerste-president van het Keizerlijk Gerechtshof te 's-Gravenhage . . . in 1813 president van het Hooggerechtshof en in 1815 minister van justitie.

Mr. *B. Donker Curtius*, patriot, in 1795 secretaris van het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande (een functie, vergelijkbaar met die van secretaris-generaal van het departement van oorlog), later lid van de wetgevingscommissie, raadsheer in en

president van het Gerechtshof te 's-Gravenhage en het Nationaal Hoog-gerechtshof aldaar, in 1811 president van het Keizerlijk Gerechtshof, door Napoleon tot baron benoemd (welke onderscheiding hij echter niet aannam), wordt in 1813 kamerpresident van het Hooggerechtshof, welke functie hij tot 1832 bleef bekleden. In 1814 maakte hij deel uit van de personele commissie van 9 heren, die de Souvereine Vorst een lijst moest aanbieden van 600 notabelen, aan wie de ontworpen grond-wet ter goed- of afkeuring zou worden voorgelegd!

Mr. *F. H. Moorrees*, tijdens Lodewijk Napoleon lid van het Hoog-gerechtshof en van de Hoge Militaire Vierschaar, werd in 1813 lid van de commissie tot het ontwerpen van de nieuwe militaire wetten, en in 1814 de eerste president van het Hoog Militair Gerechtshof!

Mr. *J. W. H. Conrady*, substituut-momboir (advocaat-generaal) bij het Hof van Gelderland, in 1799 's Lands fiscaal bij de Hoge Militaire Vierschaar, in 1813 evenzeer lid van eerdergenoemde commissie, in 1814 advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

Doch niet slechts de Souvereine Vorst, later Koning Willem I, heeft de periode van 1795 tot 1813 met andere ogen beschouwd dan Mr. K., ook in de kringen van juristen en historici zal hij weinig medestanders vinden voor de zienswijze, dat die periode kan worden gezien door dezelfde bril, waarmede men de jaren van 1940 tot 1945 beschouwt. De krijgsverrichtingen van de Bataafse, later Koninklijk Hollandse Vloot worden door alle schrijvers behandeld als te behoren tot de Nederlandse maritieme geschiedenis, gelijk ook de verrichtingen van het Bataafse, later Koninklijk Hollandse leger tot de Nederlandse krijgsgeschiedenis worden gerekend. Dat nimmer een Nederlands oorlogsschip de naam heeft gekregen van de vice-admiraal de Winter, die in 1795 aan het hoofd van de Bataafse marine kwam te staan, moet n.m.m. niet worden toegeschreven aan het feit, dat hij een patriot was en de genoemde functie aan zijn politieke gezindheid te danken had, doch op rekening worden gesteld van het feit, dat de slag bij Kamperduin in 1797 ondanks zijn kundige leiding op een nederlaag voor de Bataven uitliep ⁹⁾!

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 4 december 1958.

President: Mr. A. J. Veldman (plv.); *Leden:* J. N. J. v. d. Meij, T. J.

Rikkers, K. J. Roberti en C. M. N. Kuiters.

Raadman: Kapt. t. Zee B. Knopper.

⁹⁾ Dat men deze admiraal later niet als „verkeerd” beschouwde, kan worden afgeleid uit het feit, dat de naam „Admiraal de Winter” wèl gegeven is aan een kustvaarder van de reder van Hasselt te Kampen, gebouwd in 1845, en aan een bark van de reders E. & S. & C. St Martin te Rotterdam, gebouwd in 1857 (wij danken deze gegevens aan de welwillendheid van de Directie van het Ned. Hist. Scheepvaart-Museum te Amsterdam).

Bevel, door een luitenant ter zee tandarts, gegeven aan een matroos, om in de behandelstoel plaats te nemen teneinde het gebit van die matroos aan een periodiek tandheelkundig onderzoek en, zo nodig, aan een tandheelkundige behandeling te onderwerpen.

KRIJGSRAAD: „Dienstbevel”. Artikel 25 (4) R.K. stelt het ondergaan van een kunstbewerking afhankelijk van de toestemming van de lijder. De Krijgsraad neemt aan dat de wetgever in dit artikel met „kunst-„bewerking” heeft bedoeld wat in het spraakgebruik „operatie” heet, te weten het met behulp van instrumenten door scheiding van de weefsels aanbrengen van veranderingen in de bestaande samenstelling van een menselijk organisme.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Een kunstbewerking is een behandeling, waarbij met instrumenten in de zieke weefsels wordt ingegrepen (cf. verklaring van de als deskundige gehoorde hoogleraar in de tandheelkunde). Het bevel om „even te gaan zitten” was dus in feite een bevel om een kunstbewerking toe te laten, waarvoor beklagde geen toestemming had gegeven.*

Vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 114, R.K. art. 25 (4)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. J. S., oud 20 jaren, geboren te Zaandam, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 3e klasse bij de Marinebasis Parera te Curaçao (Ned. Antillen),

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad van de Commandant Zeemacht in de Nederlandse Antillen d.d. 26 juni 1957 nr. NAP/36621/16539;

Gezien de beschikking tot aanhangig maken van de Commandant Zeemacht Nederland d.d. 1 juli 1958 nr. CZM/P/13969/19539;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 november 1958 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der derde klasse bij de zeemacht, bij „de marinebasis Parera te Curaçao, althans te Curaçao:

„1e. op of omstreeks 25 april 1957, alzo in tijd van oorlog, toen „de luitenant ter zee tandarts der tweede klasse oudste categorie N. J. „Hoogland hem de order gaf om in de behandelstoel van de tandheelkundige afdeling van die marinebasis plaats te nemen — welke order, „zoals hij, S., zeer wel begreep, werd gegeven met het doel zijn, S.'s, „gebit aan een periodiek tandheelkundig onderzoek en, zo nodig, een „tandheelkundige behandeling te onderwerpen — opzettelijk daarop „tegen die officier heeft gezegd: „Dat doe ik niet”: althans woorden „van dergelijke weigerende strekking bezigende en toen aldaar opzette- „lijk niet in die behandelstoel heeft plaatsgenomen;

„2e. op of omstreeks 6 mei 1957, alzo in tijd van oorlog, toen de „luitenant ter zee tandarts der tweede klasse oudste categorie N. J.

„Hoogland hem met de woorden: „Ga maar eens even zitten”, althans „met woorden van dergelijke strekking de order gaf in de behandelstoel van de tandheekkundige afdeling van die marinebasis plaats te nemen — welke order, zoals hij, S., zeer wel begreep, werd gegeven „met het doel zijn, S.’s gebit aan een tandheekkundig onderzoek en, zo „nodig, een tandheekkundige behandeling te onderwerpen, opzettelijk „daarop tegen die officier heeft gezegd: „Nee, dat doe ik niet”, althans „woorden van dergelijke weigerende strekking bezigende en toen al- „daar opzettelijk niet in die behandelstoel heeft plaatsgenomen”;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten aanzien van het sub 1e ten laste gelegde niet geheel de overtuiging heeft dat de luitenant ter zee tandarts der tweede klasse oudste categorie N. J. Hoogland, anders dan op 6 mei 1957, reeds op 25 april 1957 de bedoeling heeft gehad de aansporing tot beklagde om in de behandelstoel plaats te nemen bepaaldelijk als een order of bevel te doen strekken, zodat dat onderdeel der telastelegging niet voldoende bewezen is, weshalve beklagde daarvan dient te worden vrijgesproken;

Ten aanzien van het sub 2e ten laste gelegde:

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. J. J. S., oud 20 jaar, als beklagde:

dat hij op of omstreeks 6 mei 1957, toen hij diende als matroos der 3e klasse bij de zeemacht bij de Marinebasis Parera te Curaçao, in de tandheekkundige afdeling van die Marinebasis Parera van de luitenant ter zee tandarts der 2e klasse oudste categorie Hoogland de mondelinge order kreeg in de behandelstoel van die tandheekkundige afdeling plaats te nemen met de woorden: „Ga maar eens even zitten” of woorden van dergelijke strekking; dat hij begreep, dat deze order werd gegeven met het doel zijn gebit aan een tandheekkundig onderzoek en zo nodig een tandheekkundige behandeling te onderwerpen; dat hij, nadat hij deze order had gekregen, opzettelijk daarop tegen bovenbedoelde officier heeft gezegd: „Nee, dat doe ik niet”, of woorden van dergelijke strekking en dat hij toen aldaar opzettelijk niet in die behandelstoel heeft plaats genomen;

2e. Nicolaas Jan Hoogland, oud 30 jaar, als getuige:

dat hij op 6 mei 1957 als luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie belast was met de tandheekkundige verzorging van het militair personeel geplaatst bij de Marinebasis Parera te Curaçao; dat hij in het kader van zijn systematische tandheekkundige controle van het personeel van de Marinebasis Parera op 6 mei 1957 aan de matroos der 3e klasse J. J. S., die zich bij hem op de tandheekkundige afdeling van die marinebasis gemeld had, de order heeft gegeven in de behandelstoel van die afdeling plaats te nemen met de woorden: „Ga „daar zitten”, althans woorden van dergelijke strekking; dat het zijn bedoeling was S.’s gebit aan een tandheekkundige behandeling te onderwerpen; dat S. weigerde in de behandelstoel plaats te nemen met de woorden: „Nee, dat doe ik niet”, althans woorden van dergelijke weigerende strekking; dat hij inderdaad ook geen plaats nam in de behandelstoel; dat, nadat hij S. gevraagd had, of deze beseftte, wat hij

deed, S. verklaarde te begrijpen dat hij hierdoor geen gevolg gaf aan een order; dat hij S. alsnog een kans heeft gegeven om in die behandelstoel te gaan zitten; dat S. volhardde in diens weigering;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud der bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub 2e is ten laste gelegd met zijn schuld eraan, zijnde het immers een feit van algemene bekendheid dat er ten tijde als in de tenlastelegging vermeld zodanig dreigend oorlogsgevaar bestond, dat „tijd van oorlog” in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig geacht moest worden;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd*”;

Overwegende, dat de Krijgsraad mede naar aanleiding van het verweer van beklaagde en diens raadsman zich heeft afgevraagd of beklaagde verplicht was in de behandelstoel plaats te nemen teneinde zich aan een tandheelkundige behandeling te onderwerpen;

Overwegende, dat artikel 25 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht bepaalt dat de militair verplicht is, ingeval van ziekte of lichamelijke gebreken, zich te onderwerpen aan de genees- of heelkundige behandeling welke door de officier van gezondheid tot zijn herstel of geschiktmaking voor de militaire dienst wordt nodig geoordeeld, voorzover die behandeling niet betreft het ondergaan van enige kunstbewerking; dat zodanige kunstbewerking zonder voorafgaande toestemming van de lijder niet mag plaats hebben;

Overwegende, dat voorts art. 4 (6) van de ministeriële Circulaire Zeemacht 2155, houdende voorschriften betreffende de geneeskundige verzorging der militairen der zeemacht, aan de militair de verplichting oplegt zijn gebit halfjaarlijks te doen controleren door de tandarts belast met de tandheelkundige verzorging van de bemanning van het schip of de inrichting der zeemacht, waar hij is geplaatst;

Overwegende, dat ten processe wel is gebleken dat, toen de getuige Hoogland op 6 mei 1957 aan beklaagde de order gaf in de behandelstoel plaats te nemen, deze getuige wilde overgaan tot een tandheelkundige behandeling bij beklaagde en dat deze zulks heeft begrepen, doch niet is komen vast te staan waarin die behandeling zou bestaan;

Overwegende, dat, hoewel moet worden betwijfeld of aan de wetgever bij de redactie van artikel 25 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht mede de tandheelkundige verzorging en behandeling van militairen voor ogen heeft gestaan, niettemin de redactie van dat artikel het mogelijk maakt daaronder tandheelkundige behandeling te betrekken, waar toch — ook naar het oordeel van de in het onderzoek gehoorde deskundige professor Tjebbes — afwijkingen aan tanden en kiezen, door caries veroorzaakt, als een ziekte van een orgaan en een lichamenteel gebrek zijn te beschouwen;

Overwegende, dat nu artikel 25 (4) Reglement betreffende de Krijgstucht het ondergaan van een kunstbewerking afhankelijk stelt van de toestemming van de lijder;

Overwegende, dat de term „kunstbewerking” in gemeld artikel niet

nader is omschreven en aan de Krijgsraad geen toelichting vanwege de wetgever op die term bekend is, zodat de Krijgsraad de betekenis daarvan zal hebben op te sporen;

Overwegende, dat op grond van de vereiste toestemming van de lijder het de Krijgsraad het meest waarschijnlijk voorkomt dat met kunstbewerking in het onderhavige artikel niet anders door de wetgever bedoeld is dan wat in het spraakgebruik een „operatie” heet, te weten het met behulp van instrumenten door scheiding van weefsels aanbrengen van veranderingen in de bestaande samenstelling van een menselijk organisme van min of meer ingrijpende aard, waarbij een zeker risico niet geheel is uit te sluiten en waarvan het ondergaan voor de betrokkene niet als een gewone min of meer regelmatig terugkerende gebeurtenis kan worden aangemerkt;

Overwegende, dat thans moet worden onderzocht of de behandeling die beklagde zou hebben te ondergaan onder het aspect van hetgeen hierboven is ondervangen als een „kunstbewerking” moet worden beschouwd;

Overwegende, dat, gelijk reeds overwogen, niet met zekerheid is komen vast te staan, welke behandeling de getuige Hoogland de beklagde op 6 mei 1957 wilde doen ondergaan;

Overwegende, dat echter moet worden aangenomen dat die behandeling vooralsnog niet van ingrijpende aard zou zijn geweest en dat deze in eerste instantie zich niet verder zou hebben uitgestrekt dan het op de normale wijze, zeer veel voorkomende, aanbrengen van vullingen na voorafgaande boring;

Overwegende, dat toch indien de getuige Hoogland — die op een eerdere dag reeds beklagde's gebit had geïnspecteerd en beklagde had medegedeeld dat een behandeling noodzakelijk was — het voor-nemen zou hebben gehad tot een meer ingrijpende en voor beklagde meer onaangename behandeling als het trekken van tanden en kiezen of het verrichten van een zenuwbehandeling over te gaan, ongetwijfeld zulks aan beklagde zou hebben kenbaar gemaakt;

Overwegende, dat derhalve beklagde niet anders kon verwachten dan dat vooralsnog de behandeling zou bestaan in het op de normale wijze leggen van vullingen in tanden en kiezen;

Overwegende, dat nu naar het oordeel van de Krijgsraad deze behandeling niet is aan te merken als een „kunstbewerking” in de zin van artikel 25 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht, gelijk de Krijgsraad deze term verstaat, wordende toch in een beschaafde Staat deze behandeling door talloze mensen regelmatig ondergaan zonder dat zulks praktisch enig risico voor benadeling der gezondheid medebrenkt;

Overwegende, dat beklagde derhalve verplicht was zich aan deze behandeling te onderwerpen en een daartoe strekkende order om in de behandelstoel plaats te nemen een dienstbevel is in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zijnde ongetwijfeld een behoorlijke tandheelkundige verzorging van militairen der zeemacht mede in het belang van de dienst;

Overwegende, dat de raadsman nog de vraag heeft opgeworpen of de weigering om het bevel op te volgen aan de beklaagde wel kan worden toegerekend, daar deze een abnormaal grote angst voor pijn ten gevolge van tandheelkundige behandeling zou hebben;

Overwegende, dat de getuige Hoogland deze mogelijkheid ook onder het oog heeft gezien en daarom heeft bewerkt dat beklaagde alvorens behandeld te worden op dat punt door een luitenant ter zee arts is onderzocht, waarvan de uitkomst, volgens de verklaring van de getuige Hoogland, was dat beklaagde geen ziekelijk angstcomplex had;

Overwegende, dat de Krijgsraad dan ook niet kan aannemen dat bij beklaagde iets anders heeft bestaan dan het veelvuldig voorkomende gevoel van onbehagen bij het zich voorstellen van de mogelijkheid van pijn dat menigeen voor en bij een bezoek aan de tandarts overvalt, doch waartegen een normaal mens in staat is zich te verzetten;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter bij het bepalen der straf er mede rekening wil houden dat beklaagde door een overigens in hem te laken gemis van flinkheid, in een toestand is geraakt waardoor zijn vermogen tot weerstand tegen zijn neiging tot ongehoorzaamheid op dit punt enigszins werd verminderd;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van een week passend is;

dat er termen aanwezig zijn om deze straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen waartegen het militair belang zich niet verzet; enz. [*Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 juni 1959.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers, Commandeur Bakker (plv.) en Kapt. t. Zee van Vreeswijk (plv.).

Raadsman: Kapt. t. Zee B. Knopper.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Gelet op het door de commandeur Bakker gehouden nader onderzoek;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis waarvan beroep niet kan verenigen;

Overwegende dat aan de beklaagde is ten laste gelegd: [enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat de beklagde op 20 mei 1954 als matroos der 3e klasse bij de zeedienst is aangenomen en thans nog als zodanig bij de zeemacht dient;

Ten aanzien van het sub 1 ten laste gelegde:

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder 1e ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Ten aanzien van het sub 2 ten laste gelegde:

Overwegende dat beklagde als verweer heeft gevoerd, dat hij niet in de behandelstoel wilde plaats nemen teneinde zich aan een tandheelkundige bewerking te onderwerpen, omdat deze zou bestaan uit een (aantal) kunstbewerking(en) waartoe hij zijn toestemming niet had gegeven, zodat hij niet verplicht was, zich daaraan te onderwerpen;

Overwegende dat blijkens diens ten processe overgelegde schriftelijke verklaring de luitenant ter zee tandarts der tweede klasse oudste categorie N. J. Hoogland bij een eerder gehouden vluchtige inspectie van beklagdes mondholte drie diep aangetaste gebitselementen had geconstateerd, die genoemde tandarts, door middel van een vulling, voor beklagde wilde pogen te behouden;

Overwegende dat het vullen van gebitselementen geschiedt door het verwijderen van carieus weefsel met behulp van instrumenten en het daarvoor in de plaats brengen van kunstmaterialen en dus een ingreep is, waardoor weefsel, behorend aan het menselijk lichaam, aan de behandelde persoon wordt ontnomen;

Overwegende dat ten processe als deskundige o.m. zakelijk heeft verklaard Jeremias Willem Anne Tjebbes, buitengewoon hoogleraar in de tandheelkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht:

dat kunstbewerking is een behandeling, waarbij met instrumenten in de zieke weefsels wordt ingegrepen, met welke opvatting het Hof zich verenigt;

Overwegende dat de door de luitenant ter zee tandarts Hoogland bij beklagde voorgenomen tandheelkundige behandeling mitsdien zou bestaan uit een (aantal) kunstbewerking(en) waaraan beklagde krachtens artikel 25 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht niet verplicht was, zich te onderwerpen;

Overwegende, dat dus de in de telastlegging vermelde order om „even te gaan zitten”, in feite was een bevel om een daad te verrichten tot het toelaten van een behandeling waarvoor beklagde geen toestemming had gegeven en welke zonder beklagdes toestemming niet mocht worden ondernomen;

Overwegende, dat als dienstbevel niet beschouwd kan worden een bevel, waarvan blijkens een wettelijk voorschrift de nakoming niet mag worden geëist;

Overwegende, dat derhalve het sub 2 ten laste gelegde evenmin bezwezen kan worden geacht zodat beklagde ook daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie:

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd en opnieuw rechtdoende;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde sub 1 en 2 is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

De memorie van appèl van de Fiscaal in opgemelde zaak eindigt met de volgende conclusie:

„Als basis voor de militaire samenleving geldt, dat in het algemeen „elke mindere aan elk bevel van elke meerdere dient te gehoorzamen, „als zodanig bevel betrekking heeft op de dienst en tevens is gegrond „op rede en billijkheid (artikel 10 (1) R.K.). Aan deze vereisten is — „naar het appellant q.q. voorkomt — in casu ruimschoots voldaan.”

Inderdaad is het een dienstbelang dat de gezondheidstoestand van militairen, waaronder ook de gezondheid van het gebit, zo goed mogelijk wordt gehouden. Aan boord van een onderzeeboot of in een vliegtuig kan kiespijn door optredende drukverschillen zozeer verergeren, dat de betrokken militair niet meer in staat is zijn dienst behoorlijk uit te oefenen. Ook aan boord van een bovenwaterschip en te velde kan echter (een lichte, zeurende) kiespijn zozeer de aandacht afleiden, dat fouten worden gemaakt en/of de oplettendheid verslapt. Door het innemen van pijnstillende middelen kan slaperigheid op wacht optreden. In elk van deze gevallen kunnen de gevolgen désastreus zijn. Daarenboven is het eis van hygiëne (speciaal van koks en hofmeester, maar ook algemeen, in verband met het verblijf van veel personen in kleine besloten ruimten) dat slecht gebit en ontstoken tandvlees worden behandeld.

De circulaire voor de zeemacht 2155 schrijft dan ook in artikel 4, lid 6 voor: „De militair is verplicht zijn gebit te doen controleren . . .”, terwijl uit lid 7 van dat artikel volgt dat het niet alleen gaat om „controleren”, maar tevens om het „regelmatig die zorg aan zijn gebit „besteden en doen besteden als redelijkerwijs van hem kan worden „verwacht”. Merkwaardig is echter de sanctie op deze verplichting: de militair ontvangt, als hij verzuimd heeft aan deze verplichtingen te voldoen, geen vullingen, prothesen en zenuwbehandelingen vanwege het Rijk dan nadat hij voor eigen rekening zijn gebit, ten genoegen van de Inspecteur Geneeskundige Dienst, heeft doen behandelen.

Hoezeer dan ook de normale conservatieve tandheelkundige behandeling in Nederland een dagelijks verschijnsel is geworden, waaraan niemand enig gevaar (slechts ongemak) verbindt, heeft de Minister in de circulaire zeemacht 2155 aan de verplichting om het gebit in orde te houden (slechts) een civielrechtelijke consequentie verbonden. Ik geloof, dat dit juist is. Het beginsel, dat het individu heer en meester is over zijn eigen lichaam, is van zo grote waarde, dat het niet behoort te worden aangetast zonder regeling van de formele wetgever. Ik denk hierbij aan een bestaande soortgelijke regeling: de Wet Immunisatie Militairen.

Ik verneem dat in de praktijk het halfjaarlijks controleren van het gebit en het verrichten van de dan noodzakelijk geoordeelde behandelingen vrijwel nimmer tot moeilijkheden leidt, hetgeen te opmerkelijker is, omdat vóór hun indiensttreding ongeveer 70 % der militairen nimmer of zeer onregelmatig naar de tandarts gaat. W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 11 maart 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Kolonel R. Hofstede.

Belemmeren van het verkeer op een openbare waterweg door het hebben van een elektrische kabel op circa 1,80 meter boven het water van een woonboot naar de overwal. Gemis aan alle schuld en vrij-spraak, omdat de kabel was aangelegd door het GEB en beklaagde mocht aannemen dat daarmede de zaak in orde was.

(W.Sr. art. 427).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. H., geboren 29 januari 1935, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 juli 1958 te Vianen, althans in Neder-„land, zonder verlof van het bevoegd gezag, de openbare waterweg, „het Zederikkanaal, althans een gedeelte daarvan, heeft versperd of „het verkeer daarop heeft belemmerd, hebbende hij toen aldaar, zon-„der bovengenoemd verlof, op een hoogte van 1,80 meter tot 2 meter, „althans op geringe hoogte, boven de waterspiegel van genoemd kanaal „een elektrische kabel aanwezig gehad, welke gespannen was vanaf de „oever naar zijn, in dat kanaal gelegen, woonschip, met welke kabel „een in genoemde waterweg varende motorscheepje in aanvaring is ge-„komen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt en gesloten te Vreeswijk op 18 september 1958, door Willem Petersen, wachtmeester der rijkspolitie 1e klasse te Vreeswijk, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van beklaagde:

dat hij eigenaar-bewoner is van de woonark „Beta”, liggende in het Zederikkanaal te Vianen; dat hem een aanvraag om elektrische stroom door de Dordtse electriciteits-Mij is toegestaan onder voorwaarde dat hij zelf voor een kabel moest zorgen; dat deze kabel door genoemde Electriciteits-Mij op het lichtnet aan de Westelijke oever van het kanaal is aangesloten en over het kanaal gespannen is naar zijn woonschip dat aan de Oostelijke oever ligt; dat zich 14 juli 1958 een man bij hem vervoegde die mededeelde dat hij met een woonscheepje op 11 juli 1958 tegen zijn lichtkabel was gevaren;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Zonder verlof van het bevoegd gezag het verkeer op enige openbare „waterweg belemmeren”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 427 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat niet is gebleken de onjuistheid van het verweer van beklaagde ter terechtzitting van 19 november 1958, dat hij zich voor het verkrijgen van electriciteitsstroom ten gemeentehuize te Vianen tot een ambtenaar had gewend, die hem een formulier liet invullen, bestemd voor de electriciteits-Mij. te Dordrecht; dat de kabel toen door genoemde electriciteits-Mij. is aangesloten en dat hij dacht dat daarmee alles in orde was;

Overwegende, dat beklaagde, gehandeld hebbende als in zijn verweer vermeld, welke handeling is gevolgd door het aanleggen van de kabel door het GEB van de gemeente Dordrecht, er van uit mocht gaan dat aan de wettelijke vereisten tot het aanwezig hebben van de kabel over genoemd gedeelte van het Zederikkanaal was voldaan; dat op grond van het vorenstaande de Krijgsraad van oordeel is dat beklaagde ten deze geen verwijt treft; dat hij mitsdien niet strafbaar is bij gebreke van enige schuld en behoort te worden vrijgesproken van het hem te laste gelegde;

[Volgt: schuldig-verklaring aan het als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, doch niet-strafbaarverklaring en vrijspraak van beklaagde — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 9 april 1959.

President: Luitenant-Kolonel Mr. O. A. H. Stradmeijer (plv.); *Leden:*

Luitenant-Kolonel J. D. Stolp, Majoor Mr. J. H. Dambrink.

Raadsman: Mr. A. E. J. Kuhlman, advocaat te Arnhem.

Als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt als marechaussee 2e klasse, escortecommandant, toegelaten dat de aan hem toegevoegde marechaussee 3e klasse (motorrijder) en de soldaat-bestuurder van een trekker met oplegger van plaats verwisselden, aldus een motorvoertuig wederrechtelijk gebruikende.

(W.M.Sr. art. 143; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. H. P., geboren 25 juni 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als marechaussee der 2e klasse, in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 6 januari 1959 te Udenhout, in elk geval in Nederland, „opzettelijk heeft toegelaten dat de marechaussee der 3e klasse de Boer „alstoen opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een aan de Staat „der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, de Boer, toe- „behorende trekker met oplegger heeft gereden over de voor het open- „baar verkeer openstaande rijweg, de Schoorstraat, dan wel getuige „zijnde van vorenvermeld misdrijf, opzettelijk heeft nagelaten tegen die „de Boer de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van „geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde onder meer ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij terwijl hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 6 januari 1959 opdracht kreeg tezamen met zijn militaire mindere de marechaussee der 3e klasse J. W. de Boer elk per motorrijwiel een militaire trekker met oplegger van Wezep naar de Drunense Duinen te escorteren en terug; dat hij als escortecommandant was aangewezen; dat hij te Udenhout op 6 januari 1959 willen en wetens heeft toegelaten dat voornoemde de Boer en een der chauffeurs, van een der trekkers, Zinnemers geheten, van voertuig wisselden en dat de Boer willens en wetens is gaan rijden als bestuurder met de trekker met oplegger over een voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Schoorstraat; dat hij wist dat deze trekker met oplegger het eigendom waren van de Staat der Nederlanden, hetgeen hij wist, dat het ook aan voornoemde de Boer bekend was; terwijl zij beiden wisten dat de Boer van niemand recht of toestemming hier toe had verkregen;

Overwegende, dat John William de Boer, oud 20 jaar, wonend te Rotterdam, toen als dienstplichtig marechaussee der 3e klasse in werkelijke dienst, rnr. 38.06.15.016, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 6 januari 1959, na twee trekkers met oplegger van Wezep naar de Drunense Duinen te hebben geëscorteerd, tezamen met beklagde, die als escorte-commandant was aangewezen, te Udenhout bevond; dat hij daar met de chauffeur van een der trekkers een afspraak maakte, dat hij een eindje met diens trekker met oplegger zou gaan rijden en dat hij ook inderdaad met dat motorvoertuig is gaan rijden over een voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Schoorstraat te Udenhout; dat beklagde erbij tegenwoordig was, dat die voornoemde afspraak gemaakt werd en ook toen hij, getuige, met die trekker met

oplegger wegreed; dat beklaagde hem niet heeft verhinderd met de trekker met oplegger weg te rijden, zodat hij daarmee op die Schoorstraat kwam te rijden;

Overwegende, dat Dirk Jacob Zinnemers, oud 21 jaar, wonend te Apeldoorn, thans dienstplichtig soldaat, rnr. 37.10.10.461, bij zijn verhoor als getuige bij de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij heeft goedgevonden op 6 januari te Udenhout, dat de marechaussee der 3e klasse, J. W. de Boer, als bestuurder van een militaire trekker met oplegger, waarvan hij, getuige, de organieke chauffeur was, heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Schoorstraat te Udenhout; dat beklaagde erbij tegenwoordig was, dat deze afspraak gemaakt werd en ook toen de Boer met de trekker met oplegger wegreed; dat beklaagde dit wegrijden niet heeft verhinderd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, t.w.: enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 37 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — Red.]

NASCHRIFT.

Als de marechaussee-motorrijder en de bestuurder van de trekker met oplegger van plaats verwisselden, heeft beklaagde tweemaal het plegen van het misdrijf van artikel 37 W.V.W. toegelaten. Dit is echter in de tenlastelegging niet vermeld.
W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 mei 1959.

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor Mr. J. H.

Dambrink en Kapitein Mr. L. A. Punt.

Raadsman: Kapitein H. Ringoir.

Tenlastegelegd: opzettelijke, althans culpose ongeoorloofde afwezigheid van op of omstreeks 23 februari tot op of omstreeks 28 februari. De Krijgsraad acht aannemelijk dat beklaagde gemeend heeft eerst op 24 februari terug te moeten zijn; de Krijgsraad neemt aan dat beklaagde op 27 februari zijn ongeoorloofde afwezigheid beëindigde. Bewezen

is mitsdien opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van omstreeks 23 tot omstreeks 28 februari, geen „desertie” opleverende.

Beklaagde was in Duitsland afwezig geweest.

(W.M.Sr. art. 96, 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. K., geboren 9 december 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, „op of omstreeks 23 februari 1959, derhalve in tijd van oorlog, na een „hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn „geweest, niet naar zijn onderdeel te Arnhem, althans in Nederland is „teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld „daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op „of omstreeks 28 februari 1959 te of nabij Aalten is aangehouden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Stafcompagnie van het 14e Bataljon Infanterie „Menno van Coehoorn” en gelegerd in de Saksen Weimarkazerne te Arnhem, op donderdag 19 februari 1959 vanuit genoemde kazerne met verlof is vertrokken naar zijn woonplaats; dat hij dacht op dinsdag 24 februari 1959 vóór 12.00 uur bij zijn onderdeel te moeten terugkeren; dat hij dit niet heeft gedaan, doch willens en wetens, zonder recht of toestemming van iemand te hebben gekregen, van zijn onderdeel afwezig is gebleven en zich al liftend naar Duitsland heeft begeven totdat hij bij zijn terugkeer uit Duitsland door de douane is overgegeven op 27 februari 1959 aan de Koninklijke Marechaussee te Aalten;

Post alia:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 24/59, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 28 februari 1959 gesloten en getekend door Hendrik Brink, adjudant onderofficier der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Aalten der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat aan hem op 27 februari 1959 door personeel der Invoerrechten en Accijnzen te Aalten en dienstdoende aan de doorlaatpost „Heurne” een hem onbekend persoon werd overgegeven, die opgaf te zijn J. J. K., geboren op 9 december 1937 te Amsterdam, thans dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w.:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, omstreeks 23 februari 1959, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid niet naar zijn onderdeel te Arnhem is teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij omstreeks 28 februari 1959 te of nabij Aalten is aangehouden;

Overwegende, dat de Krijgsraad de ten processe afgelegde verklaring van beklaagde, dat hij — hoezeer ten onrechte — dacht eerst op 24 februari 1959 vóór 12.00 uur te moeten terugkeren naar zijn onderdeel, geloofwaardig acht en mitsdien van oordeel is, dat beklaagdes opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid eerst op 24 februari 1959, derhalve „omstreeks 23 februari 1959” is aangevangen;

Overwegende, dat volgens bovenvermeld proces-verbaal nr. P. 24/59, beklaagde op 27 februari 1959 aan de Koninklijke Marechaussee te Aalten is overgegeven, zodat diens ongeoorloofde afwezigheid „omstreeks 28 februari 1959” is geëindigd;

Overwegende, dat de Krijgsraad de mening is toegedaan, dat op grond van een bewezen verklaarde duur van de afwezigheid van omstreeks 23 februari 1959 tot omstreeks 28 februari 1959, het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”

(en mitsdien niet als desertie in tijd van oorlog gepleegd, kunnende uit het bewezen verklaarde niet worden afgeleid dat de afwezigheid langer dan vier dagen heeft geduurd); voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 96, 3e van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 6 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) Hoewel de totale strafbare ongeoorloofde afwezigheid langer dan vier dagen heeft geduurd, kon de Krijgsraad — terecht — het bewezen verklaarde niet de qualificatie „desertie” verlenen. In feite zijn hier twee misdrijven¹⁾ gepleegd: eerst een aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid van 12.00 uur op 23 februari tot 12.00 uur op 24 februari en vervolgens een opzettelijke, van 12.00 uur op 24 februari tot 27 februari. De tenlastelegging, die de beide vormen alternatief stelde, liet de Krijgsraad geen ruimte om te beide feiten cumulatief te kwalificeren.

¹⁾ Zie mijn opstel „Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde „afwezigheid” in M.R.T. XL blz. 587 en de in § 25 daarvan aangehaalde jurisprudentie.

(2) *Het valt op dat beklaagdes afwezigheid naar het buitenland niet in de tenlastelegging is opgenomen.* *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 4 juni 1959.

President: Majoor Mr. P. G. van Lierop (plv.); *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Majoor Mr. G. W. O. Riep.

Raadman: Kapt. W. G. Tibben.

Na een bijzonder verlof, in verband met de bevalling van zijn echtgenote, krijgt beklaagde van de controlerende militaire arts en door tussenkomst van zijn echtgenote, een schriftelijke opdracht om zich de volgende dag bij zijn onderdeel te vervoegen. Beklaagde schrijft zijn commandant, met bijsluiting van de opdracht van de militaire arts, dat hij meent zijn echtgenote nog niet alleen te kunnen laten omdat er geen huishoudelijke hulp is. Een week later ontvangt beklaagde opdracht van de Kon. Marechaussee om terug te keren.

Nu beklaagde zich slechts per brief en niet met een sneller communicatiemiddel tot zijn commandant wendde en verder bleef afwachten, blijft hem het verwijt treffen dat zijn afwezigheid langer heeft geduurd dan noodzakelijk was en derhalve ongeoorloofd was.

Ten laste gelegde ongehoorzaamheid niet bewezen verklaard.

(W.M.Sr. art. 98, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. H., geboren 23 december 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was „bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet,

„1e. op of omstreeks 25 februari 1959, derhalve in tijd van oorlog, „na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na wegens „een bevalling van zijn vrouw thuis te zijn geweest, niet naar zijn „onderdeel te Assen, althans in Nederland, is teruggekeerd, en daarvan „sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 4 maart „1959 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. op of omstreeks 25 februari 1959, derhalve in tijd van oorlog, „te Schaesberg, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten te „gehoorzamen aan het hem op 24 februari 1959 aldaar door zijn „meerdere de 1e luitenant-arts G. J. Hempenius, gegeven dienstbevel, „in de vorm van een reisopdracht, om op 25 februari 1959 per eerste „reisgelegenheid rechtstreeks naar zijn onderdeel terug te keren, zijnde „beklaagde, alstoen aldaar willens en wetens, ondanks dit hem gegeven „bevel, thuis gebleven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, met betrekking tot hetgeen hem onder ten 1e is tenlaste gelegd:

A. dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Stafcompagnie, 43e Bataljon Infanterie, gelegerd te Assen, zich op 24 februari 1959 te Schaesberg bevond, waar hij met toestemming van zijn commandant met verlof was in verband met de bevalling van zijn vrouw; dat, naar hij van zijn vrouw heeft vernomen, op die dag een militaire dokter bij hem thuis is geweest, die hij al eerder had gezien, en die bij zijn vrouw een schriftelijke reisopdracht had achtergelaten; dat op die reisopdracht vermeld stond dat hij op 25 februari 1959 naar zijn onderdeel moest terugkeren; dat hij dit echter niet heeft gedaan maar dat hij van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 4 maart 1959 bij dat onderdeel is teruggekeerd; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om niet op 25 februari 1959 naar zijn onderdeel terug te keren en sedertdien tot 4 maart 1959 van zijn onderdeel afwezig te zijn en te blijven; dat hij echter op 24 februari 1959 vond dat zijn vrouw het zonder zijn hulp niet kon stellen en dat hij aan zijn commandant per brief het geval heeft uiteengezet, bij die brief de van de dokter ontvangen reisopdracht insluitend; dat hij, toen hij op deze brief niets hoorde, dacht dat zijn commandant het goed vond dat hij nog langer thuis bleef;

B. dat hij, als hij op 25 februari 1959 kans had gezien hulp in huis te krijgen, zeker zou zijn teruggekeerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 121/1959 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 maart 1959 gesloten en getekend door Willem Simon Strijland, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Assen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van Theodorus Leopold Valkenhoff, kapitein C-Stafcompagnie, 42e Bataljon Infanterie, rnr. 18.12.19.014:

dat bij zijn compagnie is ingedeeld de dienstplichtig soldaat J. C. H.; dat de vrouw van H. op 6 februari 1959 een baby heeft gekregen; dat H. op 27 januari 1959 10 dagen verlof en 1 dag periodiek van hem heeft gekregen; dat hij H. daarna, aangezien zijn vrouw zonder hulp zat, heeft toegestaan thuis te blijven; dat hij op 25 februari 1959 bericht kreeg van de controlerend militair arts te Maastricht, dat H. opdracht had gekregen om op 25 februari 1959 naar zijn onderdeel terug te keren; dat hij daarna van H. een brief heeft ontvangen waarin hij schreef niet aan de opdracht van de controlerend militaire arts te kunnen voldoen; dat hij naderhand, na zich met de sociale dienst te Roermond in verbinding te hebben gesteld, van deze dienst een schrijven heeft ontvangen vermeldende dat H. wel op 25 februari 1959 had moeten terugkeren; dat op 4 maart 1959 door de Marechaussee een lastgeving aan H. is uitgereikt om direct naar zijn onderdeel terug te keren, waaraan deze heeft voldaan; dat H. van 25 februari tot 4 maart 1959 onwettig van zijn onderdeel afwezig is geweest;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 12/59, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 14 april 1959 gesloten en getekend door Wouterus Gerardus Adrianus van den Ham, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij de brigade Nieuwenhagen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van: Gentius Jan Hempenius, geboren 25 juli 1927, reserve 1e luitenant-arts in werkelijke dienst, controlerend militair arts in rayon 15:

dat hij op 10 en 24 februari 1959 de echtgenote van de soldaat H. heeft gecontroleerd; dat hij bij laatstgenoemde controle genoemde echtgenote in staat achtte om licht huishoudelijk werk te doen; dat hij toen een reisopdracht heeft afgegeven, bestemd voor soldaat H. waarin hem werd opgedragen op 25 februari 1959 naar zijn onderdeel terug te keren;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 2e telastegelegde strafbare feit heeft gepleegd zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen de verklaring van beklaagde voor zover opgenomen onder „A”, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 25 februari 1959, derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof en na wegens een bevalling van zijn vrouw thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te Assen is teruggekeerd, en daarvan sindsdien met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 4 maart 1959 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad van mening is, dat beklaagde door zich slechts per brief tot zijn commandant te richten in plaats van een sneller communicatiemiddel te gebruiken en door verder af te wachten en geen pogingen te doen om huishoudelijke hulp te krijgen en door zich niet met de opdrachtgever, de luitenant-arts, in verbinding te stellen, het verwijt blijft treffen, dat zijn afwezigheid langer heeft geduurd dan noodzakelijk was en derhalve ongeoorloofd was;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie”, *)

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 lid 1 aanhef en sub 2e en lid 3 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

*) Vermoedelijk is de toevoeging „in tijd van oorlog” weggevallen — Red.

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 juni 1959.

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Luitenant-Kolonel A. J. Schotman.

Raadsman: 1e-Luitenant Ritzema.

Aanrijding, tussen een Nederlands militair motorvoertuig en een Duits motorrijwiel op een „voor het openbaar verkeer openstaande” weg in Duitsland.

Voor het bewijs gebruik gemaakt van het (in het Nederlands gestelde) proces-verbaal der Koninklijke Marechaussee, houdende relaas van het verhoor van de Duitse motorrijder, en van een in het Duits gestelde „Ärztliche Bescheinigung”.

Toepassing van artikel 308 W.Sr. (en niet artikel 36 W.V.W.).

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. V. F., geboren 12 juli 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 24 oktober 1958, in Duitsland, als bestuurder van een DAF-drietonner, daarmee op een bevolen dienstoefening heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg van Schmedehausen naar Lengerich en met die door hem, beklagde, bestuurde DAF zo snel, of onachtzaam of zo dicht achter een in dezelfde richting rijdende motorfiets bestuurd door E. Hölscher is aangereden, dat toen ongeveer terzelfde hoogte vanuit tegenovergestelde richting een autobiel naderde en er tot voorbijrijden geen behoorlijke ruimte aanwezig was, hij die door hem, beklagde, bestuurde auto niet tijdig meer heeft kunnen stoppen, behoorlijk tijdig langzamer is gaan rijden of behoorlijk voor die motorrijder is uitgeweken doch die motorrijder heeft aangereden, waardoor het aan zijn, beklagdes, grove schuld is

„te wijten geweest dat die motorrijder is komen te vallen en zijn schouderblad heeft gebroken waardoor deze gedurende enige tijd ziek is geweest dan wel zijn bezigheden als timmerman gedurende enige tijd niet heeft kunnen verrichten waardoor in ieder geval alstoen aldaar die Hölscher in gevaar werd gebracht en meer gehinderd werd dan door de omstandigheden onvermijdelijk was”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 oktober 1958 te 09.30 uur, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, en met zijn onderdeel, de Radio Schakel Compagnie van het 108e Legerkorpsverbindingsbedieningsbataljon, deelnam aan een militaire oefening in Duitsland, als bestuurder van een militaire vrachtauto, merk DAF, type Drie-tonner, gekentekend KO 10-50, daarmee in Duitsland heeft gereden over een voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, een asfaltweg gelegen tussen Lengerich en Greven in de buurt van Schmedehausen; dat hij toen, rijdende met een snelheid van omstreeks 50 km per uur, een manspersoon als bestuurder van een motorrijwiel in dezelfde richting als hij zelf daarmee zag rijden; dat hij weet dat genoemd manspersoon E. Hölscher is genaamd; dat zijn snelheid groter was dan die van Hölscher, waardoor hij met zijn DAF op die motorrijder inliep; dat zij inmiddels waren komen te rijden op een oprit naar de in hogergenoemde weg over het Dortmund-Eemskanaal gelegen brug; dat hij, terwijl hij tegelijkertijd uit tegenovergestelde richting een personenauto zag naderen, zag dat de snelheid van de motorrijder ineens veel minder werd; dat die motorrijder toen normaal rechts op de voor hem bestemde weghelft bleef rijden; dat hij toen krachtig heeft geremd, daar volgens hem de situatie zo was, dat hij achter die motorrijder moest blijven totdat die tegenligger hen zou zijn gepasseerd; dat hij toen bemerkte dat zijn DAF op het natte gladde wegdek een schuiver maakte, waarna hij met zijn DAF dwars de weg overstak en in de linkerberm tot stilstand kwam; dat hij toen zag dat die Hölscher en zijn motorrijwiel op het wegdek vlak bij de rechterwegberm lagen; dat Hölscher klaagde over pijn in zijn linker schouder;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 6/7/59, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 23 april 1959 gesloten en getekend door Tobias Willem Schinkel, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij de B-Compagnie 101e Marechaussee Bataljon, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Erwin Hölscher, geboren te Ladbergen, 30 augustus 1928, wonende te Schmedehausen, 61, van beroep timmerman:

dat hij op 24 oktober 1958 als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel heeft gereden over de weg Ladbergen-Greven; dat hij over de brug wilde rijden in de richting van Schmedehausen; dat hij vóór de brug over het Dortmund-Emskanaal werd omvergereden door een Nederlands militair motorvoertuig;

Post alia:

Overwegende, dat een door Dr. med. Ludger Müller, op 11 april 1959 te Greven opgemaakt „Ärztliche Bescheinigung” onder meer blijkt dat Erwin Hölscher, geboren 3 augustus 1928, op 24 oktober 1958 tegen 10.00 uur in het Maria-Josef-Hospital werd binnengebracht; dat Hölscher een „Schulterblattbruch lks” had en dat Hölscher van 24 oktober 1958 tot 7 december 1958 „arbeitsunfähig” is geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, de in de Duitse taal gestelde Ärztliche Bescheinigung slechts bezigend in samenhang met de inhoud der overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan . . . (enz. — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamelijk „letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „beroepsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 25, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 augustus 1959.

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-kolonel J. D. Stolp en Luitenant-kolonel W. Vermeer.

Raadsman: Mr. C. G. B. H. Winters.

Poging tot diefstal door 2 verenigde personen: twee soldaten, tijdens oefening in Duitsland, waren een schuur binnengegaan om kippen te stelen. Verhindering van de voltooiing van het misdrijf doordien de kippenren op slot bleek te zijn en er mensen aankwamen die beklagde grepen.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 45, 310, 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Z. C., geboren 15 januari 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 19 april 1959 te Döhlen, in elk geval in Duitsland, heeft gepoogd tezamen en in vereniging met R., althans alleen, een of meerdere kippen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening weg te nemen, welke kippen toebehoorden aan een ander of anderen dan aan hem, beklaagde, of zijn mededader hebbende het voornemen van de daders (dader) zich geopenbaard doordat zij/hij in de rennen waarin hij/zij, menende dat de kippen zich bevonden binnen ging/gingen en het hok waarin zich de kippen bevonden heeft/hebben geprobeerd te openen, zijnde de uitvoering van voormeld misdrijf niet voltooid, alleen door de van hun/zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat het hok gesloten bleek en zij/hij werden/werd gestoord door de komst van enkele personen;

„2e. dat hij terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 19 april 1959 te Döhlen (Dld.), althans in Duitsland, opzettelijk gewelddadig Georg Ellinghusen met een geweer een slag of stomp op diens slaap of tegen diens hand heeft gegeven waardoor die Ellinghusen pijnlijk werd getroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 2e ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij met zijn onderdeel op een militaire oefening te Döhlen in Duitsland was, op 19 april 1959 tezamen met de hem bekende dienstplichtig soldaat J. B. R. te Döhlen in Duitsland uit een schuur, behorende bij een boerderij aldaar, bewoond door de familie Ellinghusen, heeft gepoogd kippen weg te nemen; dat R. het plan had geopperd kippen te gaan stelen, waarmee hij toen heeft ingestemd; dat zich in die schuur ook inderdaad een of twee kippenrennen bleken te bevinden, maar dat de ren, die zij wilden binnengaan, op slot bleek te zijn; dat dit hen heeft verhinderd uit voornoemde ren een kip of kippen weg te nemen en dat zij hierna die schuur weer hebben willen verlaten; dat op dat ogenblik ineens mensen verschenen en hij werd vastgegrepen door, naar later bleek, Georg Ellinghusen; dat hij toen echter kans gezien heeft zich los te rukken; dat hij kort daarop door de hem bekende sergeant van Gorp toch nog is gepakt; dat de kippen, die zij hadden willen wegnemen noch aan hem noch aan R. in eigendom toebehoorden, maar aan de familie Ellinghusen en dat hij noch R. van iemand recht of toestemming hadden gekregen om die kippen weg te nemen en zich toe te eigenen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklagde onder 1e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Poging tot diefstal door twee of meer verenigde personen*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 lid 1 ten 4e juncto artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 4, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, b, 23 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren, en tot betaling van een geldboete van *f* 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 augustus 1959.

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel J.

D. Stolp en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.

Raadsman: Mr. C. G. B. H. Winters.

Verkeersongeval in Duitsland: „dood door schuld”.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. G., geboren 2 april 1938, dpl. marechaussee 2e klasse, beklagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 18 april 1959 te Tungeln, in elk geval in Duitsland, terwijl „hij op een bevolen dienstoefening in Duitsland aanwezig was, als be-

„stuurder van een militair motorvoertuig daarmede rijdende over de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Bundesstrasse 69, „en met die door hem, beklaagde, bestuurde auto hoogst roekeloos en „onvoorzichtig op die Bundesstrasse waarvan het wegdek 6,50 meter „breed was, een in dezelfde richting rijdende auto met aanhangwagen „heeft ingehaald en ter linkerkant is terzijde gereden, terwijl juist van „uit tegenovergestelde richting Harald Rüdibusch als bestuurder van „een rijwiel met hulpmotor vanuit tegenovergestelde richting naderde, „waardoor die Rüdibusch tegen die door hem, beklaagde, bestuurde „auto is opgebotst en het derhalve aan zijn, beklaagdes, grove schuld „is te wijten geweest dat die Rüdibusch zodanig schedelletsel heeft „bekomen dat hij ter plaatse is overleden, althans zwaar lichamelijk „letsel heeft bekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij toen als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij zich met zijn onderdeel, de B-Compagnie van het 101e Marechaussee Bataljon, op een militaire oefening in Duitsland bevond, op 18 april 1959 te omstreeks 21.30 uur als bestuurder van een militair motorvoertuig, merk DAF, type 1 tonner, gekentekend KL57-26, daarmede reed te Tungeln in Duitsland over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Bundesstrasse 69 aldaar, komende uit de richting Wardenburg en gaande in de richting Oldenburg; dat in de cabine van die DAF toen ook zat de wachtmeester A. van der Elskamp; dat hij toen en daar met een snelheid van naar schatting 60 km/uur rijdend een voor hem in dezelfde richting als hij rijdende personenauto met aanhangwagen heeft ingehaald en dat hij voornoemde auto ter linkerkant van die auto is gaan voorbijrijden; dat, terwijl hij dit laatste deed en terwijl hij daarbij met de door hem bestuurde auto geheel is komen te rijden op de voor hem linkerkant van de weg, hij met zijn auto in aanrijding is gekomen met een uit tegenovergestelde richting over die weg rijdende, hem juist op dat moment naderende bromfietsberijder, Harald Rüdibusch genaamd, naar later bleek; dat voornoemde Rüdibusch als bestuurder van zijn bromfiets (rijwiel met hulpmotor) reed op het voor hem bestemde weggedeelte; dat hij weet, dat bij en tengevolge van die botsing, die Rüdibusch zodanig schedelletsel heeft bekomen, dat hij daaraan ter plaatse is overleden; dat hij nu weet, dat het wegdek van de onderhavige weg 6.50 meter breed was; dat hij wel, terwijl hij met zijn DAF voornoemde manoeuvre naar links maakte om de voor hem uit rijdende wagen in te halen en te passeren, ineens uit tegenovergestelde richting over die weg en op een afstand van ongeveer 20 meter een licht had zien naderen, dat zich bevond op de voor hem linkerkant van die weg; dat hij toen ook meteen daarna gepasseerd werd door dit licht en direct daarop een ander licht heeft gezien eveneens komende uit de tegenovergestelde richting en op de voor hem linkerkant van die weg rijdende; dat toen dit licht zijn DAF bereikt had, hij ter linkerkant van

zijn DAF een klap heeft gehoord en hij in een flits ter linkerzijde van zijn DAF een fiets of bromfiets heeft gezien; dat hij niet begrijpt, dat hij die lichten niet eerder heeft zien aankomen dan toen dit voor het tweede licht te laat was;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, het bericht van Pol. Abschnitt L.K. Oldenburg, Tgb. Nr. 351/59, slechts bezigend als bewijsmiddel in verband met de inhoud van overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bezwezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w.:

„dat hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht, op 18 april 1959 te Tungeln in Duitsland, „terwijl hij op een bevolen dienstoefening in Duitsland aanwezig was, „als bestuurder van een militair motorvoertuig daarmede rijdende over „de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Bundesstrasse „69, en met die door hem, beklaagde, bestuurde auto hoogst roekeloos „en onvoorzichtig op die Bundesstrasse waarvan het wegdek ongeveer „6.50 meter breed was een in dezelfde richting rijdende auto met aan „hangwagen heeft ingehaald en ter linkerzijde is terzijde gereden, ter „wijl juist vanuit tegenovergestelde richting Harald Rüdibusch als be „stuurder van een rijwiel met hulpmotor vanuit tegenovergestelde „richting naderde, waardoor die Rüdibusch tegen die door hem, be „klaagde, bestuurde auto is opgebotst en het derhalve aan zijn, be „klaagdes, grove schuld is te wijten geweest dat die Rüdibusch zodanig „schedelletsel heeft bekomen dat hij ter plaatse is overleden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„de dood van een ander aan zijn schuld te wijten hebben”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot hechtenis v.d.t.v. drie weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 januari 1959.

President: Kol. Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Peters.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Beklaagde verwijdert zich op 19 maart 1958 opzettelijk, ongeoorloofd, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen

te onttrekken, met medeneming van een wapen (bajonet), gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, naar het buitenland (België); aldaar wordt hij op 20 maart 1958 door de Belgische politie gearresteerd en vervolgens tot gevangenisstraf veroordeeld. Op 24 november 1958 komt hij op vrije voeten en begeeft zich naar Frankrijk. Op 15 december 1958 meldt hij zich bij de Koninklijke Marechaussee aan de grens.

Twee afzonderlijke misdrijven van desertie in meerdaadse samenloop.

(W.M.Sr. art. 98, 99; W.Sr. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. V., geboren 29 juni 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht-,doelartillerie te Ossendrecht:

„1. aldaar op 19 maart 1958 te circa 13.20 uur, in tijd van oorlog „in de zin der wet, na voorafgaand overleg met de soldaat H. M. C. U., „gezamenlijk met genoemde U. zijn voormeld onderdeel, waartoe ook „U. behoorde, eigendunkelijk heeft verlaten, waarbij hij zowel als U. „het oogmerk hadden om zich voorgoed aan hun dienstverplichtingen „te onttrekken en waarbij zij zich naar het buitenland, te weten naar „België hebben verwijderd en zowel hij als U. daarbij de tot zijn, „respectievelijk U. militaire uitrusting behorende ten behoeve van de „krijgsmacht gebezigde bajonet heeft meegenomen, zijnde hij, beklaag- „de, tenslotte omstreeks 20 maart 1958 in België door de politie aldaar „aangehouden en in arrest gesteld, waarna hij tot 14 november 1958 „terzake van in België gepleegde misdrijven is gevangen gehouden;

„2. op 14 november 1958, in tijd van oorlog, te Ossendrecht, na „in vrijheid te zijn gesteld door de Belgische Justitie, niet bij zijn te „Ossendrecht gelegerd onderdeel voormeld is teruggekeerd en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is ge- „bleven, tot hij zich op 15 december 1958 te circa 23.40 uur aan de „doorlaatpost Roosendaal-station, komende uit België, bij de Konink- „lijke Marechaussee heeft gemeld, hebbende hij gedurende deze af- „wezigheid onder meer naar Frankrijk en Zwitserland zich verwijderd”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 24 december 1958, opgemaakt door de commandant 2e specialisten Batterij Betuwe Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 december 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 2e Specialistenbatterij Betuwe van het Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, op 19 maart 1958 te omstreeks 13.20 uur tezamen en na voorafgaand overleg met de eveneens bij die batterij ingedeelde soldaat U., zijn voormeld onderdeel te Ossendrecht eigendunkelijk heeft verlaten, waarbij zowel U. als

hij de bedoeling hadden om niet meer terug te komen en zich voorgoed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij toen met U. dezelfde dag door de bossen over de Nederlandse grens naar België is gegaan; dat zowel U. als hij bij de verlating van zijn onderdeel de naar zij wisten, tot hun militaire uitrusting behorende en ten behoeve van de krijgsmacht gebezigde bajonet hebben meegenomen; dat hij op 19 maart 1958 omstreeks 21.00 uur door de Belgische politie in Antwerpen werd gearresteerd, waarna hij tot 14 november 1958 terzake van in België gepleegde misdrijven is gevangen gehouden; dat hij namelijk in België veroordeeld werd tot onder meer 8 maanden gevangenisstraf welke gevangenisstraf op 14 november 1958 afliep en door hem is uitgezeten in gevangenissen in Gent en Antwerpen; dat hij op 14 november 1958 door de Belgische Justitie in Antwerpen in vrijheid werd gesteld met opdracht om binnen 12 uur België te verlaten; dat hij ofschoon hij wist dat hij verplicht was om naar zijn voornoemd onderdeel te Ossendrecht terug te keren, toen op 14 november 1958 echter niet bij zijn onderdeel is teruggekeerd; dat hij toen op 14 november 1958 naar Frankrijk is gegaan en vervolgens naar Italië en Zwitserland en tenslotte naar Nederland is teruggegaan, waar hij zich op 15 december 1958 omstreeks 23.40 uur aan de doorlaatpost Roosendaal-station, komende uit België, bij de Koninklijke Marechaussee heeft gemeld; dat hij willens en wetens zonder toestemming van zijn onderdeel afwezig is geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, eerder genoemd afschrift proces-verbaal en brief slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij twee personen tengevolge van samenspanning het misdrijf plegen, de schuldige zich naar het buitenland verwijdert en het misdrijf pleegt met medeneming van een wapen”;*

2. *„desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij 1. artikel 98 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 2. artikel 98 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 januari 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

NASCHRIFT.

Merkwaardigerwijs heeft de tenlastelegging deze desertie in twee

delen geknipt, waardoor het voor de Krijgsraad bijzonder moeilijk werd gemaakt, één afwezigheidsdelict bewezen te verklaren.

Het is immers gebruikelijk om factoren, welke de opzet of het ongeoorloofde aan de afwezigheid zouden ontnemen indien zij de oorzaak der afwezigheid zijn, niet in rekening te brengen indien zij optreden tijdens de duur ener opzettelijke ongeoorloofd aangevangen afwezigheid. Zondagen worden, voor de berekening van 4 resp. 30 dagen, niet afgetrokken. Ziekte, tijdens de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid optredende, is irrelevant. Evenzeer is irrelevant of de beklaagde tijdens zijn opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid passagiert of werkt, dienst heeft genomen bij het Vreemdelingen Legioen of in een gevangenis zit. Ook als hij tijdens een dienstneming bij het Vreemdelingen Legioen (krijgstuchtelijk) arrest moet ondergaan, worden die dagen later als de man teruggekomen is, niet in rekening gebracht als even zovele onderbrekingen der desertie.

Een man, die opzettelijk ongeoorloofd zijn onderdeel verlaat en die enkele uren voordat de 4 x 24 uren vol zijn zich voorneemt naar zijn onderdeel terug te keren om te ontkomen aan de qualificatie „desertie”, ontloopt die qualificatie niet als hij in een verkeerde trein stapt en later dan vier etmalen na zijn verwijdering terugkomt (culpa) en ook niet als de trein vertraging heeft tengevolge van een technische storing (overmacht).

Eerst een terugkeer op de plaats of plaatsen, waar hij zich ter vervulling van zijn dienstverplichtingen behoort te bevinden, maakt aan de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid een einde en, volgens de rechtspraak, ook aanmelding bij of arrestatie door het Nederlandse openbare gezag. Vroeger¹⁾ werd ook arrestatie door buitenlandse politie (wanneer dat tenminste geschiedde met het doel de deserteur terug te brengen) en aanmelding bij de buitenlandse politie als einde van de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid beschouwd, maar de laatste tijd is men daarvan (m.i. terecht) meer en meer terug gekomen. Zie vonnis van dezelfde Krijgsraad van 28 februari 1958, M.R.T. LII (1959) blz. 534 e.v. W.H.V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 februari 1959.

President: Kol. Dr. Mr. J. P. van Erk; Leden: Luit.-Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

(1) Diefstal (wegnemen van circa f 50 uit een speelautomaat); (2) opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren zijn legitimatiebewijs te tonen aan een sergeant die hem in onordelijke tenue had aangetroffen); (3) een meerdere mondeling met enig kwaad bedreigen (die sergeant toevoegen: „Ik zal je weten te vinden. Ik heb een boksbeugel en ik stamp

¹⁾ Zie mijn artikel „Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde „afwezigheid” in M.R.T. XL (1947) blz. 587 e.v.

„je straks nog in elkaar”). Voorts een soldaat, door de sergeant ter assistentie geroepen, met enig kwaad bedreigd („. . . ik stamp je in „elkaar”).

Voorwaardelijke ter beschikkingstelling van de Regering.

W.M.Sr. art. 108, 114; W.K. art. 60; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. J. D. B., geboren 22 december 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke „Landmacht op of omstreeks 22 november 1958 te Utrecht met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening uit een speelautomaat in „de van Sijpesteijkazerne heeft weggenomen een geldsbedrag van circa „f 50,— aan dubbeltjes, althans een geldsbedrag, toebehorende aan „C. J. Rezel, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„II. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 118e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht op „13 december 1958, in tijd van oorlog, te Gorinchem, toen hij door „de in uniform geklede sergeant C. J. Zoet, die hem op de openbare „weg had aangetroffen in uniform gekleed met beide handen in de „broekzakken gestoken en bovendien lage zwarte schoenen dragende „was staande gehouden en deze sergeant hem vervolgens had bevolen „zijn legitimatiebewijs te tonen, heeft geweigerd aan dit bevel te ge- „hoorzamen, zeggende: „Als je zo iets vraagt, weet ik al dat ik een „„douw te pakken heb. Ik wil niet in de cel komen, daar zijn jullie „„„onderofficieren altijd op uit”, althans woorden van gelijke weigerende „strekking bezigende en vervolgens dit bevel opzettelijk niet heeft uitge- „voerd, ook niet nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen, dat „dit een dienstbevel was en dat hij, beklaagde, zich aldus aan opzette- „lijke ongehoorzaamheid schuldig maakte, waarbij hij, beklaagde, ant- „woordde: „Ik heb niets met je te maken” en vervolgens, nadat ge- „noemde sergeant een passerende soldaat had aangeropen en hem, „beklaagde, met behulp van die soldaat naar de Willemskazerne wilde „overbrengen, genoemde soldaat, de dienstplichtig soldaat Engel, heeft „bedreigd met de woorden: „Raak me niet aan, want ik stamp je in „„„elkaar”, alsook de sergeant Zoet opzettelijk met enig kwaad heeft „bedreigd door hem toe te voegen: „Al levert dit geval mij ook maar „„„één dag licht arrest op, dan zal ik je weten te vinden. Ik weet precies „„„waar je woont en ik zal dan wel met je afrekenen. Ik heb een boks- „„„beugel en ik stamp je straks nog in elkaar””;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub I en II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, en voor wat sub II betreft met

uitzondering van de woorden „Ik heb een boksbeugel en”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Diefstal*”;
 2. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*”;
 3. „*Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd*”,
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
1. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;
 2. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 3. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 26 november 1958—4 december 1958 en vanaf 29 december 1958 voorlopig arrest heeft ondergaan en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert dat beklagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 2, 10, 13, 15, 16, 60, 62, 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 14a, 14b, 14c, 14d, 27, 37a, 57 van het Wetboek van Strafrecht, 74, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; zijnde van 26 november 1958—4 december 1958 en vanaf 29 december 1958;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Stelt beklagde ter beschikking van de Regering teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Beveelt, dat deze ter beschikkingstelling niet zal worden ten uitvoer gelegd . . . [enz., voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

Nu het optreden van beklaagde tegen de soldaat Engel, zoals in de tenlastelegging beschreven, geen strafbaar feit opleverde, had dit, als krijgstuuchtelijk vergrijp, bij de bepaling der straf in aanmerking genomen kunnen worden ingevolge artikel 60 W.K. W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 februari 1959.

President: Kol. Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: 2e Luit. M. Souman.

Bevel van een meerdere (marechaussee 2e klasse) in burger om zijn kleding in orde te maken. Herhaalde ongehoorzaamheid nadat die meerdere zich met zijn militaire legitimatiekaart had gelegitimeerd. Ongehoorzaamheid aan het bevel mee te gaan naar de marechausseebrigade. Verzet door rukken en trekken in tegengestelde richting toen de meerdere hem wilde medenemen en slaan van die meerdere.

(W.M.Sr. art. 67, 114, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. P. H., geboren 15 mei 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht-„doelartillerie der Koninklijke Landmacht, op 2 januari 1959, in tijd „van oorlog te Utrecht, toen de beroepsmarechaussee tweede klasse „L. Okhuijsen, die hem op de openbare weg had aangetroffen in on-„volledig militair uniform, te weten zonder veldblouse en koppel hem „had bevolen zijn koppel en veldblouse te gaan aantrekken en ver-„volgens, nadat hij, beklaagde, gezegd had: „Ik ken je wel, maar ik „„„heb niets met je te maken” waarop hij, beklaagde, geen aanstalten „maakte dit bevel te gaan uitvoeren, dit bevel had herhaald na zich „tevorens tegenover beklaagde te hebben gelegitimeerd met zijn militair „legitimatiebewijs, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, „wederom antwoordende: „Ik heb niets met jou te maken” en ver-„volgens eveneens heeft geweigerd aan het hem daarna door de mare-„chaussee Okhuijsen gegeven bevel om zijn naam op te geven, alsook „aan het daarna gegeven bevel om zijn veldblouse en koppel aan te „gaan trekken en zich vervolgens bij de Marechausseebrigade aan de „Biltstraat te melden, te gehoorzamen, waarna hij, beklaagde, tenslotte, „toen de marechaussee Okhuijsen hem, naar aanleiding van deze mis-„drijven, had aangevat om hem naar de Marechausseebrigade aan de „Biltstraat over te brengen, zich met geweld tegen Okhuijsen heeft ver-„zet door te rukken en te trekken in een richting tegengesteld aan die

„waarin Ookhuijsen hem wilde voeren alsook door genoemde Okhuijsen te slaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtvaartartillerie te Ossendrecht, zich op 2 januari 1959 omstreeks 20.30 uur te Utrecht op de hoek van de Riouwstraat en de Kanaalstraat bevond; dat hij gekleed was in uniform van de Koninklijke Landmacht, echter zonder veldblouse en zonder koppel, welke hij naar hij wist verplicht was op straat te dragen; dat hij daar toen werd aangesproken door een manspersoon in burger, van wie hij wist dat deze marechaussee was; dat hij deze meermalen in uniform gezien had; dat deze later Okhuijsen bleek te heten; dat Okhuijsen hem toen bevel gaf om zijn koppel en veldblouse te gaan halen en aan te trekken; dat hij dit echter toen niet heeft gedaan, doch in stede daarvan tegen Okhuijsen heeft gezegd: „Ik ken je wel, maar ik heb niets met je te maken”; dat Okhuijsen, nadat deze genoemd bevel aan hem had herhaald, doch hij nog steeds geen aanstalten maakte dat bevel uit te voeren, onmiddellijk daarna diens militair identiteitsbewijs liet zien; dat hij dit duidelijk kon zien; dat daarna Okhuijsen hem wederom bevel gaf om zijn veldblouse en koppel te gaan aandoen, hetgeen hij toen aldaar heeft geweigerd met de woorden: „Ik heb niets met jou te maken”;

Post alia:

Overwegende, dat de beklagde, uit het feit dat hij van iemand die hem als marechaussee bekend was en die zich legitimeerde, bevelen kreeg, zoals alleen door een militaire meerdere gegeven worden, geweten moet hebben en ook begrepen heeft met een meerdere te maken te hebben;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, meermalen gepleegd*”;
2. „*feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog meermalen gepleegd*”; voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
 2. artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 2 januari 1959—6 januari 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 maart 1959.

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. van Goor en Majoor W. N. C. Swaving.

Raadsman: Kapitein: W. G. Tibben.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding in die ongehoorzaamheid nadat hem op de strafbaarheid was gewezen met de woorden dat hij zich aldus aan een strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A., geboren 10 september 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat in de tuchtclassé bij „het Depot voor Discipline Nieuwersluis te Loenen aan de Vecht, op „19 februari 1959, in tijd van oorlog, te Nieuwersluis voornoemd, toen „de wachtmeester eerste klasse P. L. Verburg hem had bevolen buiten „aan te treden voor exercitie, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat doe ik niet” en vervolgens opzettelijk in zijn „ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat deze sergeant hem er op had „gewezen dat hij zich aldus aan een strafbaar feit schuldig maakte en „deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen kom, zeggende: „„Ik doe het toch niet” en niet is aangetreden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als dienstplichtig soldaat in de tuchtclassé bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen, aldaar op 19 februari 1959 van de wachtmeester eerste klasse P. L. Verburg het bevel heeft ontvangen om in dat Depot buiten aan te treden; dat hij geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat doe ik niet” en dat hij toen niet buiten is aangetreden; dat hij, nadat genoemde wachtmeester hem er op had gewezen, dat hij zich door zijn weigering schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard toen aldaar zeggende: „Dat doe

„ik niet” en niet is aangetreden; dat hij wist, dat hij verplicht was de bevelen van die wachtmeester op te volgen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, eerdergenoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waar-, bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, na-, dat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft ge-, wezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde op 19 februari 1959 in arrest is gesteld en de aard en de omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire dienst te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Dictum: verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar; veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde vanaf 19 februari 1959; bekrachtigt het bestaande arrest; ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 5 november 1958.

President: Majoor Mr. B. S. Sieperda (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel W. C. K. Rotteveel en Majoor F. G. J. de Waal.
Raadsman: Mr W. J. H. M. Overmars.

Als sergeant-majoor-administrateur, in gezelschap van een soldaat, beiden in onordelijke tenue, een openbare gelegenheid binnengegaan. Terzake door een officier in burger aangesproken en bevolen de tenue in orde te maken, gezamenlijk weggelopen in stede van aan die opdracht gevolg te geven. Het krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking genomen bij de straf.

(W.M.Sr. art. 38, 114; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. N., geboren 15 augustus 1928, dpl. sergeant-majoor-administrateur, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 juni 1958 te Eindhoven, terwijl hij als „dienstplichtig sergeant-majoor-administrateur in werkelijke militaire „dienst was bij de 256e Intendance Werktroepen Compagnie der Koninklijke Landmacht,

„a. nadat de kapitein Revet hem, beklaagde, in verband met het „feit, dat hij, beklaagde, in een openbare gelegenheid, althans op de „openbare weg, in militair uniform gekleed zijnde, zijn veldblouse niet „op de voorgeschreven wijze gesloten had, althans in verband met „diens onbehoorlijk tenue had opgedragen, althans bevolen om zijn, „beklaagdes, tenue in orde te brengen heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen daarbij zeggende: „dat hij geen sodemieter met hem (kapitein Revet) te maken „had”; en opzettelijk bedoeld tenue niet in orde heeft gebracht;

„b. nadat de kapitein Revet hem, beklaagde, naar aanleiding van „diens onder a. omschreven onkrijgstuchtelijk gedrag had opgedragen, „althans bevolen om zijn naam op te geven, althans zich te legitimeren, „heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te „gehoorzamen en opzettelijk zijn naam niet heeft opgegeven, noch zich „gelegitimeerd heeft”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 12 juni tot 8 juli 1958 als sergeant-majoor-administrateur in werkelijke militaire dienst was in de legerplaats Budel; dat hij in de avond van 30 juni 1958 naar Eindhoven is gegaan en daar met een soldaat 1e klasse, die hem later bleek genaamd te zijn Leenaarts, in gezelschap van een burger genaamd Theo bij de Palermo-bar aankwam, alwaar zij niet werden toegelaten; dat hij behoorlijk aangeschoten was en zich dronken voelde; dat zij vervolgens de Tonjobar bezochten; dat zich daar een in burger gekleed persoon, die hem later de kapitein Revet bleek te zijn, naar hem begaf en tegen Leenaarts begon te spreken over diens uniform;

Overwegende, dat Adrianus Wilhelm Revet, oud 38 jaren, kapitein, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij in de avond van 30 juni 1958 in gezelschap van onder meer de luitenant Reuters vertoefde in de Tonjobar te Eindhoven, toen hij aldaar twee militairen zag binnenkomen, te weten een sergeant-majoor en een soldaat; dat de sergeant-majoor de bovenste knopen van zijn veldblouse los had terwijl de soldaat in zomertenu was met opgerolde hemdsmouwen; dat hij toen naar die sergeant-majoor is gegaan en tot deze op duidelijk verstaanbare toon gezegd heeft: „Ik ben de kapitein

„Revet; ik verzoek U deze soldaat op te dragen zijn tenue in orde te „maken”; dat de sergeant-majoor, die hem later bleek te heten J. A. N., hierop zeide: „Begint hier verdomme dat gesodemierter over dat tenue „ook al weer? We zijn al weg. Kom we gaan” en daarop met de soldaat en een in hun gezelschap verkerende burger de Tonjobar verlieten; dat hij de beide militairen achterna ging, deze buiten de Tonjobar aanhield en toen gezegd heeft: „Ik ben de kapitein Revet; ik gelast „jullie beiden nu om hier je tenue in orde te maken”; dat de sergeant-majoor hem hierop zeide, dat hij (N.) geen sodemieter met hem te maken had; dat hij daarop de Tonjobar is ingegaan teneinde assistentie te verkrijgen en onmiddellijk daarop weer buiten komend, zag dat de sergeant-majoor en de soldaat zich in de loopas verwijderden;

Post alia:

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem sub b tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub a is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub a meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde een krijgstuchtelijk vergrijp inhoudt, met name het feit dat beklaagde in onbehoorlijk tenue in het openbaar vertoefde; dat dit vergrijp en het gequalificeerde strafbare feit als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en met elkander verband houden; dat de Krijgsraad derhalve krachtens artikel 60 Wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf bedoeld krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking neemt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar, en tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 10 dagen hechtenis, onvoorwaardelijk — *Red.*].

NASCHRIFT.

Uit de verklaring van de getuige Revet blijkt, dat beklaagde, sergeant-

majoor, niet alleen het krijgstuuchtelijke vergrijp, maar ook het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid gezamenlijk met een mindere pleegde. De tenlastelegging opende niet de weg naar artikel 48 W.M.Sr.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 13 mei 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Luitenant-Kolonel J. H. M. Chapping.

Tijdens zeer dichte mist (zicht circa 25 meter) met een beslagen en bevroren voorruit, als bestuurder van een militaire vrachtauto met een snelheid van circa 45 km/h gereden, waardoor hij een vóór hem uit rijdende, met een paard bespannen, wagen niet kon ontgaan. Voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid.

(W.V.R. art. 53 (1)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. G., geboren 5 juni 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 februari 1959 te Deurne (N.Br.) als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (DAF 4x4) voortrijdende „over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Venrayse- „weg, tijdens een zeer dichte mist en terwijl de voorruiten beslagen en „bevroren waren, daarbij onvoorzichtig zijn snelheid, zijnde deze toen „ongeveer 45 KM per uur, niet zodanig geregeld heeft dat hij genoemd „motorrijtuig tot stilstand kon brengen achter een over genoemde weg „voor hem met ZEER LAGE SNELHEID voortrijdende, met een paard „bespannen wagen, welke hij in verband met tegenverkeer niet kon „voorbijrijden en vervolgens tegen deze wagen is aangereden, althans „tengevolge van welke gedraging van hem, beklaagde, de vrijheid van „het verkeer zonder noodzaak werd belemmerd of de veiligheid op de „weg in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze is aan te nemen „dat die veiligheid in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 6 februari 1959 te omstreeks 10.00 uur als bestuurder van een militaire vrachtauto reed over de Venrayseweg te Deurne, in de richting Deurne met een snelheid van 40 à 50 KM. per uur; dat het toen mistig was, met een zicht van ongeveer 25 meter, terwijl de voorruit van zijn auto beslagen en bevroren was; dat hij toen plotseling voor zich in dezelfde richting een met paard bespannen wagen zag rijden op een afstand van 10 à 12 meter, terwijl tevens uit tegenover-

gestelde richting een tegenligger naderde; dat hij toen onmiddellijk remde, doch niet kon vermijden, dat hij tegen genoemde wagen aanreed;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 53, 1e lid Wegenverkeersreglement*”, strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen primair of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van een jaar voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen, onvoorwaardelijk, en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 23 juli 1959.

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv); *Leden:* Luit. Kolonel W. C. K. Rotteveel, Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr. A. W. G. M. Daverveldt.

Als bestuurder van een auto, daarmede een onbewaakte overweg opgereden toen (duidelijk zichtbaar) een trein naderde, met gevolg dat de auto door de trein gegrepen werd, een inzittende van de auto gewond werd en de trein schade bekwam. Samenloop van de feiten, omschreven in artikel 36 W.V.W. en artikel 165 W.Sr. Eén qualificatie (artikel 36 W.V.W.).

Voorwaardelijke hechtenis, onvoorwaardelijke geldboete, onvoorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid, waarop aftrek van de tijd, gedurende welke het rijbewijs ingenomen is geweest, wordt toegepast.

(W.Sr. art. 55 (1), 165; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. E., geboren 5 februari 1937, soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 april 1959 te omstreeks 21.00 uur, aldus „terwijl het donker was te Rosmalen, als bestuurder van een vierwielig „motorrijtuig (Fregatte stationcar) voortrijdende over de voor het „openbaar verkeer openstaande weg, de Kattenboschstraat, hoogst „roekeloos althans hoogst onvoorzichtig, althans hoogst onoplettend, „de in deze weg gelegen openbare spoorwegovergang (ter hoogte van „blokpost 24) is opgereden, welke roekeloosheid, onvoorzichtigheid of „onoplettendheid hierin bestond, dat hij genoemde overweg aldus toch „is opgereden ondanks dat hij, beklaagde, toen hij de overweg tot op „± 125 meter genaderd was, wist dat hij een spoorwegovergang na- „derde, hetgeen mede werd aangegeven door een ter plaatse aange- „bracht rood-wit geblokt dubbel Andreaskruis en waarschuwings- „hekken en in het bijzonder, dat hij vanaf deze afstand (125 meter) de „spoorbaan aan weerszijden tot ongeveer 400 meter, in ieder geval in „voldoende mate om een naderende trein tijdig te kunnen waarnemen, „kon overzien, terwijl uit westelijke richting een verlichte personentrein „(duidelijk zichtbaar door de vele verlichte appartementen) genoemde „overgang genaderd was, waarna bedoelde personenauto door deze „trein gegrepen werd, tengevolge waarvan de inzittende van de door „beklaagde bestuurde auto, W. H. van den Dungen, een kneuzing van „een van haar benen en een zeer lichte commotio cerebri bekwam, in „ieder geval zodanig lichamelijk letsel bekwam, dat zij gedurende on- „geveer drie weken haar beroepsbezigheden als serveerster en ver- „koopster niet heeft kunnen uitoefenen, en door welke gedraging van „hem, beklaagde, gevaar ontstond voor bedoelde trein, zijnde een voer- „tuig, dat door mechanische kracht over een spoorweg werd voort- „bewogen”;

Overwegende, dat kennelijk tengevolge van een schrijffout in de dagvaarding het laatste woord „ontstond” is weggelaten, welk woord de Krijgsraad alsnog toevoegt, door welke toevoeging de beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 8 april 1959 omstreeks 21.00 uur, aldus terwijl het donker was, te Rosmalen als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een Renault Stationcar, voortrijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Kattenboschstraat, de in deze weg gelegen openbare onbewaakte spoorwegovergang is opgereden; dat deze spoorwegovergang was aangegeven door een ter plaatse aangebracht rood-wit geblokt dubbel Andreaskruis en waarschuwingshekken; dat tegelijkertijd uit westelijke richting een verlichte personentrein, duidelijk zicht-

baar door de vele verlichte appartementen, genoemde overgang genaderd was; dat bedoelde personentrein *) door die trein gegrepen werd tengevolge waarvan de inzittende van de door hem bestuurde wagen, Mieke van den Dungen, letsel bekam en door welke gedraging van hem gevaar ontstond voor bedoelde trein; dat het uitzicht, toen hij de spoorweg naderde, over een afstand van ca. 125 meter aan weerszijden vrij was; dat hij een trein, die van links of van rechts zou naderen over een afstand van enkele honderden meters kon waarnemen; dat hij bij nadering van de overweg daarop door zijn mede-inzittende opmerkzaam werd gemaakt en deze toen zag, doch toen niet meteen maatregelen trof en niet meteen naar links en rechts uitkeek om veilig over die overweg heen te komen;

Overwegende, dat Wilhelmina Henrica van den Dungen, oud 21 jaar, van beroep serveerster/verkoopster, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij in de avond van 8 april 1959 per Renault Stationcar, bestuurd door Peter E., de bebouwing van Rosmalen verliet en toen voor zich langs de weg een dubbel rood-wit kruis zag dat waarschuwt voor een overweg; dat E. die overweg opreed en zij daarop een harde klap hoorde; dat zij, na eerst het bewustzijn te hebben verloren, een eind verderop een personentrein zag staan, waarvan de appartementen verlicht waren; dat zij tengevolge van dit ongeluk een kneuzing van een harer benen en een zeer lichte hersenschudding opliep, in ieder geval zodanig lichamelijk letsel, dat zij ongeveer drie weken haar beroepsbezigheden als serveerster en verkoopster niet heeft kunnen uitoefenen;

Post alia:

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. Ehv P 51/1959 opgemaakt en gesloten te Roosendaal op 9 april 1959 door Adriaan van den Elshout, rechercheur 1e klas bij de Spoorwegrecherche ter standplaats Tilburg, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Cornelis van Ginneken:

dat hij op 8 april 1959 als machinist-treinbestuurder bij de N.V. Nederlandse Spoorwegen de elektrische personentrein no. 387 moest vervoeren van Roosendaal naar Nijmegen; dat hij om 20.55 met zijn trein vanuit het station 's-Hertogenbosch vertrok in de richting Oss; dat hij enige minuten hierna, omstreeks 21.00 uur, met zijn trein, welke een snelheid had van 100 km per uur, de openbare onbewaakte overweg naderde die een kruising vormt met de Kattenboschstraat te Rosmalen; dat hij toen hij deze overweg tot naar schatting 25 m genaderd was, zag, dat gezien zijn rijrichting van links, een vierwielige personenauto de overweg opreed; dat hij een aanrijding niet meer kon voorkomen en zag dat de auto naar rechts geslingerd werd; dat zijn trein vóór de aanrijding grote verlichting voerde, bestaan uit twee witte

*) Ten rechte: „personen-auto”. (Red.)

koplichten; dat zijn trein beschadigd werd aan de automatische koppeling en de rechterkoplamp;

...enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemde geneeskundige verklaring slechts als bewijsmiddel gebezigd i.v.m. de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: ...enz.;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde feit zowel het misdrijf van artikel 36 van de Wegenverkeerswet als dat van artikel 165 van het Wetboek van Strafrecht oplevert zodat ingevolge artikel 55, 1e lid van het Wetboek van Strafrecht de qualificatie dient te luiden:

„aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig, te wijten zijn dat een ander zodanig lichamelijke letsel bekomt waaruit tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening zijner ambts- of beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de aanrijding werd veroorzaakt”,

strafbaar gesteld bij artikel 36, 2e lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van een jaar en vier maanden;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van een honderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen; voorts ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar en 4 maanden en met bepaling dat de tijd, gedurende welke het rijbewijs van de veroordeelde ingevolge artikel 27 van de Wegenverkeerswet vóór het onherroepelijk worden dezer uitspraak ingehouden is geweest, te weten sinds 9 april 1959, op de duur van de opgelegde ontzegging geheel in mindering zal worden gebracht — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 20 oktober 1959.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Een sergeant was op 10 augustus gestraft met verlaging tot de stand van soldaat der 1ste klasse en in arrest gesteld. Op 11 augustus d.a.v. deed hij (door middel van een schriftelijke verklaring) afstand van het recht van beklag, teneinde, volgens zijn verklaring, uit het (streng) arrest (van rechtswege) te worden ontslagen en werd de straf tenuitvoergelegd en het arrest opgeheven.

Daarna diende de gestrafte alsnóg zijn beklag in, hetwelk de beklagmeerdere — niettegenstaande de gedane afstand van het recht van beklag — in behandeling nam en vervolgens ongegrond verklaarde.

Het is onverenigbaar met de strekking van de art. 17 en 63 van de Wet op de Krijgstucht, in onderling verband beschouwd, indien een met verlaging gestraft militair, nadat hij afstand heeft gedaan van het recht van beklag, tengevolge waarvan de straf werd tenuitvoergelegd en het van rechtswege ondergaan arrest werd opgeheven, niettemin bevoegd zou blijven zijn beklag te doen over de hem opgelegde straf.

Een dergelijk beklag kan niet meer in behandeling worden genomen en behoort derhalve ambtshalve niet ontvankelijk te worden verklaard.

(W.K. art. 17, 61, 63).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 4 september 1959, waarbij F. J. W., registratienummer 34.06.08.443, dienende bij 520 Verbindingsdienstgroep, 523 Verbindings Herstel Compagnie, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Basiscommandant te 's-Gravenhage over de straf van verlaging tot de stand van soldaat der 1e klasse hem opgelegd door de waarnemend commandant van de 103 Verbindingsdienst Basisgroep wegens:

„Zich in het bijzijn van minderen, door een dezer tot driemaal toe, „met verf in het gezicht laten smeren, zich met een steeksleutel laten „bewerken en zich van zijn stoel laten duwen. Dit alles met een lachend „gezicht, waardoor de minderen niet begrepen dat het hem ernst was „met de door hem gemaakte opmerking dat hij „rapport op zou maken” „en waardoor zijn belager dus doorging met op de „gebruikelijke wijze” „met hem om te springen, ondermeer door het kladrapport dat hij „tijdens deze scène poogde te schrijven met veel omhaal, tot vrolijkheid „van de omstanders, hardop voor te lezen.”,

bij welke beschikking — op 27 augustus 1959 genomen en op 3 september 1959 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de 1e-luitenant Francis Wiltschut;

Overwegende, dat klager onder meer heeft verklaard:

dat hij, na op 10 augustus 1959 te zijn gestraft met verlaging tot de stand van soldaat der 1e klasse en op die dag in arrest te zijn gesteld, te ondergaan als streng arrest, op 11 augustus 1959 door middel van een schriftelijke verklaring afstand heeft gedaan van het recht van be-

klag, teneinde uit het arrest te worden ontslagen; dat daarop de straf is tenuitvoergelegd en het arrest is opgeheven; dat hij zich niettemin op 15 augustus 1959 heeft beklagd over de straf van verlaging onder mededeling, dat hij op zijn verklaring, waarbij hij afstand deed van het recht van beklag, wenste terug te komen;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een door klager eigenhandig geschreven en ondertekende verklaring, gedateerd 11 augustus 1959, inhoudende:

„De Sgt. W., F. J., regnr. 34.06.08.443, verklaart hiermee af te zien „van zijn recht op beklag”;

Overwegende, dat het met de strekking van de artikelen 17 en 63 van de Wet op de Krijgstucht, in onderling verband beschouwd, onverenigbaar zou zijn, indien een met verlaging gestraft militair, na afstand te hebben gedaan van het recht van beklag, tengevolge waarvan met toepassing van bovengenoemd artikel de straf werd tenuitvoergelegd en het van rechtswege ondergaan arrest werd opgeheven, niettemin bevoegd zou blijven zijn beklag te doen over de hem opgelegde straf;

Overwegende, dat derhalve de Basiscommandant het beklag van klager niet in behandeling had moeten nemen, doch dit niet ontvankelijk had moeten verklaren;

BESCHIKKENDE:

Vernietigt ambtshalve de beschikking, waarvan beklag;

Verklaart niet ontvankelijk het beklag door klager gedaan wegens de hem op 10 augustus 1959 opgelegde straf van verlaging tot de stand van soldaat der eerste klasse;

Bepaalt dat een afschrift van de beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

President van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage.

(Kort geding).

Vonnis van 1 oktober 1958.

President: Jhr. Mr. G. Witsen Elias.

Eiser: A. H. Zwart; *procureur:* Mr. P. H. Noordhoff, t.t.r.z. Mr. B. Greve, advocaat te Rotterdam.

Gedaagde: De Staat der Nederlanden; *procureur:* Mr. E. Drooglever Fortuyn.

Eiser was op 29 september 1955 als gew. dpl. voor eerste oefening voor de duur van 21 maanden in werkelijke dienst gekomen, alzo eindigende op 29 juni 1957. Tijdens die eerste oefening emigreerde hij naar Canada. De M.v.O. verleende hem na aanvankelijk uitstel van het onvervuld gedeelte der eerste oefening, ingaande 15 oktober 1956

vrijstelling van dienstplicht als gew. dpl. voor de duur van zijn verblijf in Canada, op grond van de aanwezigheid van een bijzonder geval als bedoeld in art. 15 lid e Dienstplichtwet.

Op 18 december 1957 is eiser in Nederland teruggekeerd, en hield de verleende vrijstelling op te gelden en werd eiser daarna tegen 22 september 1958 voor eerste oefening in werkelijke dienst geroepen.

Eiser stelde dat de eerste oefening in één doorlopend tijdvak zou moeten worden vervuld en dat de duur van de eerste oefening (voor zijn terugkeer naar Nederland) door verloop van tijd op 29 juni 1957 zou zijn beëindigd.

Art. 15 Dienstplichtwet onderscheidt tussen tijdelijke vrijstelling van de dienstplicht en vrijstelling voorgoed. Derhalve moet bij beëindiging van de tijdelijke vrijstelling van dienstplicht de nog niet aangevangen dan wel onderbroken eerste oefening worden vervuld of voortgezet. Dit geldt ook, indien aan de tijdelijke vrijstelling van dienstplicht een uitstel van eerste oefening is voorafgegaan.

De opvatting dat de aangevangen eerste oefening geacht moet worden te zijn vervuld gedurende een tijdelijke vrijstelling van dienstplicht, vindt noch steun in de wet, noch in art. 53 Dienstplichtbesluit.

(Dienstplichtwet art. 15; Dienstplichtbesluit art. 53).

Wij, President van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage; (enz. — Red. M.R.T.);

Overwegende ten aanzien van de feiten:

dat de eisende partij heeft gesteld en geconcludeerd (als volgt R.M.T.):

aangezien eiser in werkelijke dienst is geweest als gewoon dienstplichtige vanaf 29 september 1955, onder registratienummer 36.01.07.462, terwijl de duur van deze eerste oefening voor hem was bepaald op 21 maanden en alzo eindigende 29 juni 1957;

aangezien eiser op grond van artikel 28 van de Dienstplichtwet de eerste oefening terstond is aangevangen op 29 september 1955;

aangezien eiser tijdens zijn dienstitijd is geëmigreerd naar Canada;

aangezien bij schrijven dd. 24 oktober 1956 van het Ministerie van Oorlog aan eiser als ingeschrevene voor de dienstplicht 1956, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige is verleend, op grond van een aanwezigheid van een bijzonder geval, zoals bepaald in artikel 15 lid e van de Dienstplichtwet, zulks te rekenen van 15 oktober 1956 af, voor de duur van eisers verblijf in Canada;

aangezien eiser in Canada is verbleven tot begin december 1957 en op 18 december 1957 in Nederland is teruggekeerd;

aangezien eiser in werkelijke dienst voor eerste oefening is opgeroepen op 4 september 1958 tegen 22 september 1958;

aangezien eiser tegen deze oproeping bezwaar heeft, omdat inmiddels de duur van zijn eerste oefening is beëindigd door verloop van tijd, en wel op 29 juni 1957 en hij, in het genot van vrijstelling, hem gegeven, in Canada is kunnen verblijven;

aangezien eiser verzocht heeft de oproeping in te trekken, doch zo-

wel de Burgemeester te 's-Gravenhage als het Ministerie van Oorlog zulks weigert, en men zelfs vastgehouden heeft aan de oproepingsdatum van 22 september 1958;

aangezien eiser deze oproeping onrechtmatig oordeelt, omdat hij vrijstelling heeft verkregen van de verplichting tot het vervullen van werkelijke dienst voor eerste oefening, zoals in artikel 27 van de Dienstplichtwet bepaald;

aangezien vrijstelling iets anders is als uitstel van eerste oefening, zoals dit bijvoorbeeld wordt verleend, overeenkomstig de beschikking van de Minister van Oorlog van 5 juni 1950 aan studenten (Ned. Staatscourant 1950, no. 116);

aangezien de President in dit geschil de bevoegde Rechter is om, in verband met de spoedeisendheid daarin te beslissen (zie o.a. Hoge Raad 2 mei 1947, 384); (enz. Red. M.R.T.) om als voorlopig oordeel uit te spreken, dat de oproeping dd. 4 september 1958 tegen 22 september 1958 voor eerste oefening is onrechtmatig en hij in het genot dient te blijven van groot verlof, tot op het moment, dat hij voor herhalingsoefeningen zal moeten opkomen (enz. Red. M.R.T.);

dat eiser te kennen heeft gegeven zijn vordering te wijzigen in dier voege, dat in het petitum der dagvaarding de woorden „met veroor-, deling van” worden vervangen door „met verbod aan”, tegen welke wijziging gedaagde geen bezwaar heeft gemaakt;

dat gedaagde tegen de vordering verweer heeft gevoerd op gronden, waarop hieronder voorzoveel nodig zal worden teruggekomen;

Overwegende in Rechte:

dat tussen partijen in confesso is, dat gedaagde als gewoon dienstplichtige in werkelijke dienst is gekomen op 29 september 1955, dat hem bij schrijven van 24 juli 1956 door den Minister van Oorlog uitstel van het onvervuld gedeelte der eerste oefening werd verleend tot een tijdstip vallende na 15 oktober 1956, dat hij in september 1956 is geëmigreerd naar Canada, dat hem vervolgens bij schrijven van 24 oktober 1956 door den Minister van Oorlog te rekenen van 15 oktober 1956 af voor de duur van zijn verblijf in Canada vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige werd verleend wegens aanwezigheid van een bijzonder geval, dat hij op 18 december 1957 in Nederland is teruggekeerd, dat hem daarop bij schrijven van 21 augustus 1958 door den Minister van Oorlog werd medegedeeld, dat de hem op 24 oktober 1956 verleende vrijstelling had opgehouden te gelden, en dat hij op 4 september 1958 in werkelijke dienst voor eerste oefening is opgeroepen tegen 22 september 1958, welk tijdstip inmiddels nader is vastgesteld op 2 oktober 1958;

dat eiser deze oproeping onrechtmatig acht, aangezien hem op 24 oktober 1956 vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige werd verleend en inmiddels (voor zijn terugkeer naar Nederland) de duur van zijn eerste oefening is beëindigd door verloop van tijd, en wel op 29 juni 1957, stellende eiser zich op het standpunt, dat de eerste oefening — behoudens in voor hem niet geldende uitzonderingsgevallen —

in één doorlopend tijdvak dient te worden vervuld en dat hij derhalve geacht moet worden in de tijd gedurende welke zijn vrijstelling gold, zijn eerste oefening te hebben vervuld;

dat gedaagde deze opvatting heeft bestreden en heeft aangevoerd, dat enerzijds hiervoor geen grondslag te vinden is in enig wettelijk voorschrift en dat anderzijds uit het bepaalde in artikel 53 sub b en c van het Dienstplichtbesluit duidelijk blijkt, dat bij de eindiging zowel van uitstel als van vrijstelling het nog niet in werkelijke dienst vervulde gedeelte van de eerste oefening dient te worden vervuld, zodat gedaagde gerechtigd was om eiser uit dien hoofde wederom in werkelijke dienst op te roepen;

dat Wij vooralsnog de zienswijze van gedaagde de juiste achten;

dat immers naar Ons aanvankelijk oordeel artikel 53, lid 1 aanhef en sub c, luidende: „De eerste oefening wordt bij gedeelten in niet-„aansluitende tijdvakken vervuld door hen aan wie, terwijl zij zich „voor eerste oefening in werkelijke dienst bevinden, vrijstelling van „dienst als gewoon dienstplichtige wordt verleend, indien zij wegens „het eindigen van de vrijstelling deze oefening later moeten vervolgen”, geen andere uitleg toelaat dan dat door laatstbedoelde personen de *gehele* eerste oefening — bij gedeelten (niet te verwarren met gedeeltelijk) in *niet-aansluitende* tijdvakken — dient te worden vervuld, hetgeen niet te rijmen is met de opvatting van eiser, dat ook tijdens de vrijstelling de eerste oefening geacht moet worden te worden vervuld, aangezien dan juist sprake zou zijn van het vervullen van de eerste oefening in *wel-aansluitende* tijdvakken;

dat bovendien gedaagdes visie, dat de vervulling van de eerste oefening bij een tussentijdse vrijstelling in het geheel niet wordt onderbroken, in strijd zou komen met het bepaalde in artikel 53, lid 2, laatste zin, van het Dienstplichtbesluit, luidende: „De minister bepaalt de duur van elk gedeelte van de *te onderbreken* eerste oefening en de tijdstippen van opkomst;

dat weliswaar — zij het dat eiser zich daarop niet heeft beroepen — opgemerkt zou kunnen worden, dat eiser niet zou behoren tot de categorie van dienstplichtigen als bedoeld in artikel 53, lid 1 sub c, aangezien hij zich ten tijde van de verlening van vrijstelling niet voor eerste oefening in werkelijke dienst bevond, immers reeds uitstel van het onvervuld gedeelte der eerste oefening had gekregen en ook in feite al geëmigreerd was, doch Wij aannemen, dat het voormelde wettelijke voorschrift van analoge toepassing is op de categorie van personen zoals eiser, die vóór hun vrijstelling reeds uitstel ontvingen, terwijl zij zich toen in werkelijke dienst bevonden;

dat tenslotte van belang is dat in de Dienstplichtwet met zoveel woorden onderscheid wordt gemaakt tussen *vrijstelling van dienst* (artikel 15, lid 1) en *gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de eerste oefening* (artikel 28, lid 7), waaruit evenzeer afgeleid kan worden, dat eiser niet geacht kan worden in de situatie te verkeren, dat hij gedeeltelijke vrijstelling van eerste oefening heeft verkregen, nu hem deze vrijstelling niet uitdrukkelijk werd verleend;

dat Wij — anders dan eiser — ook in artikel 21 van de Dienstplichtwet, regelende de vervallenverklaring van een vrijstelling en de gevolgen daarvan, geen argument kunnen vinden voor de juistheid van eisers standpunt, aangezien Ons niet gebleken is, waarom de vervallenverklaring niet dezelfde gevolgen zou mogen of kunnen hebben als de beëindiging van een vrijstelling;

dat mitsdien de gevraagde voorzieningen behoren te worden geweigerd, zijnde bovendien de gevorderde onrechtmatig-verklaring toch al niet voor toewijzing vatbaar, omdat dit geen voorziening in Kort Geding betreft;

Rechtdoende in Kort Geding:

Weigeren de gevraagde voorzieningen; (enz. Red. M.R.T.).

Gerechtshof te 's Gravenhage, Eerste Kamer.

(Kort Geding).

Arrest van 13 november 1958.

President: Mr. Milders (wnd.); *Raadsheren:* Mrs. van Royen en Jhr. de Ranitz (plv.).

Appellant: A. H. Zwart; *procureur:* Mr. P. H. Noordhoff.

Geïntimeerde: De Staat der Nederlanden; *procureur:* Mr. Drooglever Fortuyn.

(*Zie het vonnis hiervóór*).

HET GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE, EERSTE KAMER;

Gehoord partijen in hare conclusiën en pleidooien;

Gezien de stukken waaronder de grosse van een vonnis van de President van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage de 1e oktober 1958 tussen partijen geweest;

Ten aanzien der feiten:

Overwegende, dat het Hof hiervoor verwijst naar voormeld vonnis en naar de overige stukken in eerste aanleg en in hoger beroep overgelegd, al welker inhoud hier als overgenomen is te beschouwen en waaruit het navolgende blijkt:

Appellant heeft — nadat hij in werkelijke (militaire) dienst voor eerste oefening was opgeroepen op 4 september 1958 tegen 22 september 1958, welke laatste datum is gewijzigd in 2 oktober 1958 — in kort geding gevorderd, dat zal worden uitgesproken, dat deze oproeping is onrechtmatig, met veroordeling van geïntimeerde (lees:) met verbod om enigerlei maatregel te nemen, die in strijd is met het door de President der Rechtbank te wijzen vonnis.

Appellant heeft hiertoe gesteld, dat hij in werkelijke dienst is geweest als gewoon dienstplichtige van 9 (lees: 29) september 1955 af, terwijl de duur van de eerste oefening voor hem was bepaald op 21 maanden en alzo eindigende 29 juni 1957, voorts dat de eerste oefening is aangevangen 29 september 1955, dat appellant vrijstelling van dienst

heeft verkregen, zulks te rekenen van 15 oktober 1956 af, voor de duur van zijn verblijf in Canada, waarheen hij is geëmigreerd; dat appellant op 18 december 1957 in Nederland is teruggekeerd, waarna hij de voormelde ten onrechte tot hem gerichte oproeping heeft gekregen.

Na bestrijding van de vordering door geïntimeerde heeft de President voornoemd in het beroepen vonnis de gevraagde voorzieningen geweigerd onder overweging: (zie het vonnis hiervóór, Red. M.R.T.).

Appellant is tijdig van dit vonnis in hoger beroep gekomen en heeft bij memorie, daarbij zijn oorspronkelijke eis gedeeltelijk wijzigende, een drietal grieven tegen het vonnis aangevoerd, welke geïntimeerde bij memorie van antwoord heeft bestreden.

Overwegende, dat partijen de zaak hebben doen bepleiten, appelland bij monde van Mr. B. Greve te Rotterdam en geïntimeerde door zijn procureur;

In rechte:

Overwegende, dat de eerste grief, welke opkomt tegen de interpretatie door de President van artikel 53 lid 1 en sub c van het Dienstplichtbesluit van 9 november 1956, faalt;

dat vooreerst onjuist is, dat op grond dat ten tijde der vrijstelling op 24 oktober 1956 dit Besluit nog niet in werking was getreden het bewuste artikel voor appelland niet zou gelden, daar niet valt in te zien, waarom aan de hand van het nieuwe Besluit niet zouden zijn te beoordelen de gevolgen van de daarvóór verleende vrijstelling;

dat vervolgens het betoog van appelland, dat de President geen voldoende betekenis zou hebben gehecht aan de slotwoorden van het onder c) in genoemd artikel vermelde — met name „indien zij wegens „het eindigen van de vrijstelling deze oefening later moeten vervolgen” — daarom niet opgaat, omdat in deze woorden kennelijk het accent valt op „het eindigen van de vrijstelling”, wordende in artikel 15 van de Dienstplichtwet onderscheid gemaakt tussen vrijstellingen „voor-„goed” en „voor bepaalde (in de zin van tijdelijke) duur”;

dat appelland weliswaar meent, dat op deze wijze geen verschil overblijft tussen vrijstelling en uitstel, doch in het oog is te houden, vooreerst dat het in casu gaat over vrijstelling van dienst en niet over een uitstel, dat verleend kan worden van eerste oefening (artikel 51 van meergenoemd besluit) en vervolgens dat, hoezeer het voor de betrokken dienstplichtige mogelijkerwijs praktisch op hetzelfde neerkomt of hij een tijdelijke vrijstelling van dienst heeft dan wel een uitstel van eerste oefening, dit onderscheid wettelijk toch wel degelijk bestaat;

Overwegende ten aanzien van de tweede grief, gericht tegen de overweging van de President betreffende het in de wet gemaakte onderscheid tussen vrijstelling van dienst en gehele of gedeeltelijke vrijstelling van eerste oefening, dat een vermeende tegenstrijdigheid van deze overweging met de in de eerste grief aangevallene kennelijk voortkomt uit appelland's foutieve vermenging van de begrippen: vrijstelling van dienst en van eerste oefening;

dat overigens dit zelfde misverstand appelland ten onrechte doet

concluderen, dat ten deze het eerste begrip het tweede zou „omvatten”;

Overwegende, dat derhalve ook deze grief moet worden verworpen;

Overwegende, dat de derde grief zich keert tegen de verwerping door de President van het argument, dat appellant had ontleend aan artikel 21 van de wet, zulks omdat de betrokken overweging van de President op een *petitio principii* zou neerkomen;

Overwegende, dat, al ware dit zo, de uitspraak niet anders had kunnen luiden, omdat het argument a contrario, dat appellant aan dit artikel ontlene wil, nimmer kan teniet doen de duidelijke regeling van de wet, dat bij beëindiging van een tijdelijke vrijstelling van dienst de deswege nog niet aangevangen dan wel onderbroken eerste oefening zal dienen te worden vervuld dan wel voortgezet, zodat ook deze grief niet tot vernietiging van het vonnis kan leiden;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP:

Bekrachtigt het beroepen vonnis;

Veroordeelt appellant in de kosten van het appèl (enz. Red. M.R.T.).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 29 juni 1959.

Voorzitter: Mr. B. L. van Strij de Regt; *Leden:* Mr. T. A. van Dijken en Mr. P. Meyjes; *Militaire leden:* J. M. Tinga, Schout-bij-Nacht (A) b.d. en G. B. M. van Erkel, Schout-bij-Nacht.

Afweging van belangen.

Aan klager was in het vooruitzicht gesteld dat hij met ingang van 1 april 1958 zou worden benoemd tot luitenant ter zee (S.D.) 2e kl. O.C., indien hij de vereiste geschiktheid zou blijken te bezitten. Op 14 februari 1958 werd klager in overweging gegeven, een rekest tot H.M. de Koningin te richten met verzoek tot benoeming. Klager zond zodanig rekest in en voegde daaraan toe het verzoek om „mogelijkerwijs” te worden benoemd met terugwerkende kracht en met een bepaalde plaats in de ranglijst.

De Minister stelde klager voor de keus het verzoek geheel in te trekken of het te vervangen door een nieuw rekest (zonder bijvoeging), waarbij de Minister de datum van benoeming zou bepalen.

Op grond hiervan werd klager met ingang van 1 augustus 1958 benoemd.

Besluit, voor wat de datum der benoeming betreft, nietig verklaard omdat het gebruik van het woord „mogelijkerwijs” aangeeft dat geen voorwaarden aan het rekest werden verbonden. Bij de afweging van de betrokken belangen had in redelijkheid niet kunnen worden besloten, klager met ingang van 1 augustus 1958 te benoemen, nu geen belangen van derden zijn geschaad, aangezien in het tijdvak van 1 april tot 1 augustus 1958 geen officieren van klager's categorie zijn benoemd.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van B. v. E., luit. t. Z. (S.D.) 2e kl., wonende te Haarlem, klager, raadsman Mr. J. H. Verstegen, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, tegen Hare Majesteit de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de Minister van Defensie, gemachtigde H. van Veen, Luit. t. Zee (A) 1e klasse,

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager bij Koninklijk besluit van 28 juli 1958, nr. 65 met ingang van 1 augustus 1958 is benoemd tot luitenant ter zee van speciale diensten der 2e klasse oudste categorie, welk besluit op 11 augustus 1958 ter kennis van klager is gebracht;

Overwegende, dat klager, bij op 8 september 1958 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaagschrift, tegen dat besluit beroep heeft ingesteld en op de door hem aangevoerde gronden heeft gevorderd benoeming tot luitenant ter zee van speciale diensten der tweede klasse oudste categorie met ingang van 1 april 1958, zoals was bepaald bij schrijven van Zijne Excellentie de Minister van Marine nummer P. 44706/14 van 24 januari 1958 (kennelijk is bedoeld 1957);

Overwegende, dat de vertegenwoordiger van verweerster een contra-memorandum heeft ingediend en op de gronden daarin naar voren gebracht als zijn mening heeft te kennen gegeven dat het onderhavige beroep ongegrond moet worden verklaard;

IN RECHTE:

Overwegende, dat de toenmalige Minister van Marine, naar aanleiding van een verzoek van klager — toen eerste luitenant der mariniers bij de Koninklijke Marine-reserve — om overgang in beroepsdienst naar het korps officieren van speciale diensten, op 24 januari 1957 aangaande klager een brief heeft gericht tot de Commandant van het korps mariniers, welke onder meer het navolgende inhield:

„Genoemde officier zal met ingang van 1 april 1957 voor een proeftijd van een jaar, waarin hij gelegenheid krijgt van zijn geschiktheid voor bevoorradingsofficier te doen blijken, worden tewerkgesteld bij het bureau bevoorrading van de hoofdafdeling materieel van mijn ministerie.

„Het ligt in mijn voornemen hem bij voldoende geschiktheid te vergunnen met ingang van 1 april 1958 in beroepsdienst over te gaan naar het korps officieren van speciale diensten.

„Gezien zijn huidige ouderdom in rang zal hem alsdan op de datum van zijn benoeming tot beroepsofficier van speciale diensten de rang van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie worden toegekend.

„Ik verzoek U mij te berichten of betrokkene op de hierboven genoemde voorwaarden in beroepsdienst wenst over te gaan.”;

Overwegende, dat de Commandant van het korps mariniers op 8 februari 1957 aan de Minister heeft bericht dat klager geheel instemde met de genoemde voorwaarden;

Overwegende, dat op 14 februari 1958 aan klager telegrafisch in overweging werd gegeven zo spoedig mogelijk een aan Hare Majesteit de Koningin gericht rekest betreffende de overgang naar het korps officieren van speciale diensten in te dienen;

Overwegende, dat klager op 15 februari 1958 een rekest tot Hare Majesteit de Koningin heeft gericht, waarin hij verzocht het daarheen te willen leiden, dat hem worde vergund, over te gaan in beroepsdienst als officier bij het korps Speciale Diensten, onder gelijktijdige bevordering tot luitenant ter zee der tweede klasse oudste categorie, mogelijkerwijs:

1e. met bevordering van terugwerkende kracht,

2e. met herplaatsing in de ranglijst onder gelijkstelling met zijn jaargenoten, die in de beroepsdienst bij het korps mariniers werden aangenomen en reeds op 1 november 1956 werden bevorderd tot kapitein der mariniers;

Overwegende, dat de toenmalige Minister van Marine naar aanleiding van dat rekest op 24 april 1958 het navolgende aan de Commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea heeft geschreven:

Post alia:

„De voorwaarden, waarop hij in beroepsdienst bij het korps officieren van speciale diensten kon overgaan, zijn medegedeeld in mijn brief van 24 januari 1957 no. P. 44706/14, waarvan een afschrift te Uwer informatie hierbij is gevoegd.

„Betrokkene heeft schriftelijk medegedeeld zich met de in die brief genoemde voorwaarden te kunnen verenigen.

„In verband met het bovenstaande verzoek ik U betrokkene voor de keus te stellen zijn rekest om overgang in beroepsdienst in te trekken dan wel een nieuw rekest in te dienen, waarin hij verzoekt hem met ingang van een door mij te bepalen datum eervol ontslag uit de zeedienst te verlenen als eerste luitenant der mariniers bij de Koninklijke marine-reserve onder gelijktijdige benoeming tot luitenant ter zee van speciale diensten der 2e klasse oudste categorie.

„Een zodanige benoeming houdt uiteraard in, dat betrokkene onder aan de betreffende ranglijst zal worden geplaatst. Voor wat betreft de door mij vast te stellen datum van overgang in beroepsdienst vestig ik er nog de aandacht op, dat deze afhankelijk zal worden gesteld van het tijdstip, waarop bedoeld rekest bij mijn ministerie zal zijn ontvangen.”;

Overwegende, dat klager daarop een nader rekest tot de Kroon heeft gericht dd. 13 juni 1958 inhoudende het verzoek het daarheen te willen leiden, dat hem worde vergund, over te gaan in beroepsdienst als officier bij het korps officieren van speciale diensten, onder gelijktijdige bevordering tot luitenant ter zee der tweede klasse oudste categorie;

Overwegende, dat naar aanleiding van dit rekest het bestreden Koninklijke besluit is genomen;

Overwegende, dat de contra-memorie het navolgende bevat met betrekking tot de voorgeschiedenis van het bestreden besluit alsmede het

motief dat beslissend is geweest voor de bepaling van de datum met ingang waarvan klager is benoemd:

„Klager verzocht op 12 september 1956 in aanmerking te mogen „komen voor overgang in beroepsdienst als officier van speciale „diensten. Op dit verzoek werd bij mijn brief van 24 januari 1957 no. „44706/14 beslist, dat aan klager, bij gebleken geschiktheid als be- „voorradingsofficier na een proeftijd van een jaar aanvangende 1 april „1957, zou worden vergund in beroepsdienst over te gaan naar het „korps officieren van speciale diensten. . . enz. (*Red.*).

„Na aanvankelijk bij het bureau bevoorrading van mijn ministerie „werkzaam te zijn geweest, werd klager op 13 juni 1957 uitgezonden „naar Nederlands Nieuw-Guinea en tewerkgesteld bij de bevoorrading- „dienst aldaar.

„Op 14 februari 1958 werd aan klager telegrafisch in overweging „gegeven een rekest tot Hare Majesteit de Koningin te richten be- „treffende overgang in beroepsdienst bij het korps officieren van „speciale diensten.

„Klager verzocht in zijn daartoe strekkend rekest van 15 februari „1958 daarenboven echter bevordering met terugwerkende kracht en „herplaatsing in de ranglijst onder gelijkstelling met zijn jaargenoten, „die in beroepsdienst bij het korps mariniers werden aangenomen en „op 1 november 1956 werden bevorderd tot kapitein der mariniers.

„Aangezien de inhoud van het rekest niet overeenstemde met de „eerder door klager geaccepteerde voorwaarden, waarop overgang in „beroepsdienst zou plaats vinden, werd bij mijn brief van 24 april „1958 no. P 44706/22 klager voor de keus gesteld zijn rekest voor „overgang in beroepsdienst in te trekken dan wel een nieuw rekest in „te dienen waarin door hem overgang in beroepsdienst werd verzocht „met ingang van een door mij te bepalen datum. . . . enz. (*Red.*).

„Het niet volgen van het aanvankelijk voorgenomen tijdschema is „derhalve te wijten aan klager, die het onmogelijk maakte tijdig een „voorstel aan Hare Majesteit de Koningin te doen in overeenstemming „met de aanvankelijk voorgenomen datum 1 april 1958. Klager aan- „vaardde het alternatief blijkende uit een nieuw door hem ingediend „rekest gedateerd 13 juni 1958, hetwelk op 9 juli 1958 bij mijn „ministerie werd ontvangen. Vervolgens werd klager met ingang van „1 augustus 1958 voorgedragen voor eervol ontslag uit de zeedienst „onder gelijktijdige benoeming tot luitenant ter zee van speciale „diensten der 2e klasse oudste categorie.”;

Overwegende, dat het Gerecht zich niet geheel kan verenigen met het gestelde in de 4e alinea van het uit de contra-memorie aangehaalde gedeelte, aangezien daarin niet tot uiting komt, dat klager de daar bedoelde bevordering met terugwerkende kracht en herplaatsing in de ranglijst slechts *mogelijkerwijs* heeft gevraagd;

Overwegende, dat uit het gebruik van het woord „mogelijkerwijs” naar het oordeel van het Gerecht voortvloeit, dat klager die bevordering met terugwerkende kracht en herplaatsing in de ranglijst geenszins als voorwaarden voor het aanvaarden van zijn benoeming heeft willen

stellen doch slechts tot uiting heeft willen brengen dat hij een zodanige bevordering en herplaatsing zeer op prijs zou stellen;

Overwegende, dat dan ook niets de toenmalige Minister van Marine had behoeven te beletten na de ontvangst van het eerste rekest klager bij de Kroon voor te dragen voor een benoeming ingaande 1 april 1958;

Overwegende, dat het weliswaar aan die minister vrijstond, alvorens de voordracht bij de Koningin in te dienen, aan klager te kennen te geven, dat van de door klager bedoelde bevordering en herplaatsing geen sprake zou kunnen zijn en klager de gelegenheid te bieden een nieuw rekest in te dienen, doch de minister aan die handelwijze in redelijkheid niet het gevolg had kunnen verbinden klagers benoeming voor te dragen met ingang van een latere datum dan 1 april 1958;

Overwegende, dat de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweerster desgevraagd ter openbare terechtzitting heeft verklaard dat in het tijdvak van 1 april tot 1 augustus 1958 geen officieren van klagers categorie zijn benoemd, waaruit volgt dat, indien klager bij het bestreden besluit met ingang van eerstgenoemde datum zou zijn benoemd, geen belangen van derden zouden zijn geschaad;

Overwegende, dat het voorgaande leidt tot de conclusie dat bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid had kunnen worden besloten klager met ingang van 1 augustus 1958 te benoemen, zodat het bestreden besluit voorzover betreft de datum van ingang van klagers benoeming moet worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond;

Verklaart het bestreden besluit nietig voorzover betreft de datum van ingang van klagers benoeming.

NASCHRIFT.

De inhoud van de laatste drie rechtsoverwegingen en de volgorde van de daarin vermelde argumenten van het Militaire Ambtenaren-gerecht stemt tot nadenken.

In de op drie na laatste rechtsoverweging stelt het Gerecht vast dat de Minister aan het vragen van een nieuw rekest in redelijkheid niet het gevolg heeft kunnen verbinden, klager's benoeming met ingang van een latere datum dan 1 april 1958 voor te dragen.

In de daarop volgende rechtsoverweging constateert het Gerecht dat in het tijdvak van 1 april 1958 tot 1 augustus 1958 geen andere officieren van klager's categorie zijn benoemd zodat, als klager met ingang van 1 april 1958 zou zijn benoemd, geen belangen van derden zouden zijn geschaad.

In de laatste rechtsoverweging concludeert het Gerecht dan dat bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid had kunnen worden besloten, klager met ingang van 1 augustus 1958 te benoemen.

Gesteld nu eens dat er twee kandidaten waren geweest (klager en X.); dat de Minister aan klager in het vooruitzicht had gesteld benoeming met ingang van 1 april 1958 en aan X. benoeming met ingang

van 1 juli 1958; dat klager had gehandeld zoals hij heeft gedaan en de Kroon eveneens en dat X., een rekest zonder enig bijkomend verlangen ingediend hebbend, per 1 juli 1958 zou zijn benoemd.

Dan zou evenzeer zijn blijven gelden het oordeel van het Gerecht dat klager, door het gebruik van het woord „mogelijkerwijs”, die bevordering met terugwerkende kracht en herplaatsing in de ranglijst geenszins als voorwaarden heeft willen stellen voor het aanvaarden van zijn benoeming. Dan zou evenzeer zijn blijven gelden het standpunt van het Gerecht dat het de Minister wel vrijstond, klager vooraf te kennen te geven dat van de door klager bedoelde bevordering en herplaatsing geen sprake zou kunnen zijn, doch dat de Minister aan die handelwijze in redelijkheid niet het gevolg had kunnen verbinden, klager's benoeming voor te dragen met ingang van een latere datum dan 1 april 1958.

De daarop volgende rechtsoverwegingen zouden dan echter tegenstrijdig worden. Bij lezing van de uitspraak ontstaat dan ook het onplezierige gevoel dat, als er eens een X. per 1 juli 1958 zou zijn benoemd, klager niet geslaagd zou zijn in zijn beroep tegen een besluit, dat in redelijkheid niet genomen had mogen zijn. W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Toepasselijkverklaring van de Luchtvaartwetgeving op de militaire luchtvaart

Bij Koninklijk besluit van 2 oktober 1959, uitgegeven op 13 oktober 1959 (Stb. 355), is bepaald:

„Artikel 1. In afwijking van artikel 57 der Luchtvaartwet (Stb. 1958, 47) gelden, niettegenstaande blijkens het Koninklijk besluit van 10 april 1939 (Stb. 181) de tegenwoordige buitengewone omstandigheden oorlogsgevaar inhouden in de zin waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, de bepalingen van en krachtens de Luchtvaartwet voor zover in die wet niet anders is voorgeschreven, ten aanzien van militaire luchtvaartuigen en de leden van hun bemanning, alsmede ten aanzien van militaire luchtvaartterreinen”.

„Artikel 2. Dit besluit treedt in werking op het tijdstip waarop de Luchtvaartwet (Stb. 1958, 47) in werking treedt”.

Door dit Koninklijk besluit zijn de Luchtvaartwet (LVW)¹⁾ en voorts het Luchtverkeersreglement (LVR, KB van 2 mei 1959, Stb. 189)²⁾ van kracht geworden voor de militaire luchtvaart.

De Regeling Toezicht Luchtvaart daarentegen (RTL, KB van 22 januari 1959, Stb. 67) beperkt in het eigen artikel 2 haar werking tot de burgerlijke luchtvaart. Een aantal onderwerpen welke voor burgerlijke luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning een regeling heb-

¹⁾ Zie voor een verhandeling over deze wet het artikel van Mr. O. v. d. Bij in M.R.T. LI, 1958, blz. 209 e.v.

²⁾ Aan het LVR zal een afzonderlijke beschouwing worden gewijd.

ben gevonden in deze RTL, zijn voor wat betreft militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning vastgelegd in regelingen van lagere orde, i.c. in beschikkingen van de minister van defensie. Zulks in overeenstemming met het systeem van de wet, welke voor bepaalde onderwerpen slechts voor wat betreft de burgerlijke luchtvaart een regeling bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vordert. De ministeriële beschikkingen welke van kracht zijn voor de Koninklijke Luchtmacht zijn, behalve deels in de Staatscourant, ook opgenomen in Luchtmachtorder nummer 59598, codenr. 02/10.

Zij betreffen:

- a. Instelling van een Luchtvaartuigregister voor de Koninklijke Luchtmacht;
- b. Vaststelling van een Nationaliteitskenmerk en van een Inschrijvingskenmerk van Nederlandse militaire luchtvaartuigen; ³⁾
- c. Vaststelling van een Bewijs van Luchtwaardigheid;
- d. Vaststelling van een voorlopige regeling van militaire bewijzen van bevoegdheid (vliegbrevetten).

Al deze regelingen zijn in de plaats gekomen van reeds bestaande regelingen, welke anders dan de huidige, een wettelijke basis ontbeelden. In elk der hoger bedoelde ministeriële beschikkingen wordt de Chef van de Luchtmachtstaf gemachtigd ter uitvoering daarvan nadere voorschriften vast te stellen. Van deze voorschriften is een groot aantal inmiddels reeds totstandgebracht. Voor wat betreft de ministeriële beschikkingen welke van kracht zijn voor de Marine Luchtvaart Dienst moge worden volstaan met vermelding van het volgende. De hierboven onder b genoemde regelingen met betrekking tot het nationaliteits- en het inschrijvingskenmerk zijn dezelfde voor de Marine Luchtvaartdienst en voor de Koninklijke Luchtmacht. De overige daar opgesomde onderwerpen hebben daarentegen geen volledig identieke regeling gevonden voor beide luchtmachten. Ten aanzien van het vaststellen van uitvoeringsvoorschriften zijn aan de Chef van de Marinestaf overeenkomstige bevoegdheden verleend als aan de Chef van de Luchtmachtstaf.

Opgemerkt kan nog worden dat het toepasselijkverklaringsbesluit, aangezien de Luchtvaartwet op 1 oktober j.l. in werking trad, strijdt met het 2e lid van artikel 3 van de wet van 26 april 1852 (Stb. 92), waar wordt bepaald dat het tijdstip van inwerkingtreding van een algemene maatregel van bestuur niet vroeger mag worden gesteld dan op de tweede dag na die der dagtekening van het Staatsblad waarin zij is geplaatst. Soortgelijke overtreding van de wet van 1852 heeft evenwel ook in het verleden regelmatig plaats gevonden en verdient daarom geen bijzondere aandacht ⁴⁾. Toepassing van het rechtbeginsel van artikel 1 Sr. zal voortijdige toepassing der in de Luchtvaartwet en in het Luchtverkeersreglement opgenomen strafbepalingen voorkomen.

³⁾ Deze onderwerpen zijn voor de burgerlijke luchtvaart niet geregeld in de RTL, doch in een beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat d.d. 24-11-58 (Stc. nr. 233, 1-12-58).

⁴⁾ Vgl. v. d. Pot, Staatsrecht, 5e druk, blz. 337/8.

Dit laatste zou overigens in de praktijk eerder als een nadeel dan als een voordeel kunnen worden aangemerkt, aangezien hierdoor de mogelijkheid en noodzakelijkheid van toepassing van de juridisch weinig fraaie constructie, waarbij overtredingen van de vliegdiscipline onder de werking van artikel 114 W.M.Sr. worden gebracht, nog bestendig blijft ten aanzien van eventuele, binnen een korte interimperiode begane overtredingen van die soort ⁵⁾.

Mr. C. MANTE,
Kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

Bevoegdheid van het openbaar ministerie tot het in redelijkheid maken van opmerkingen ter terechtzitting.

VRAGEN van de heer MEULINK in verband met een bij de berechting van wandaden, gepleegd door een aantal jonge Urkers, door de officier van justitie gedane uitlating met betrekking tot de „geestelijkheid”. Ingezonden 15 september 1959.*)

1. Is het juist dat de officier van justitie te Zwolle op 26 augustus 1959 bij de berechting van wandaden door een aantal jonge Urkers voor de politierechter te Zwolle in zijn requisitoir de „geestelijkheid”, in casu dus de predikanten en misschien de kerkeraden van Urk, mede verantwoordelijk heeft gesteld voor het wangedrag van deze Urkers, omdat deze predikanten niets zouden doen om tot een verantwoorde vrijetijdsbesteding te komen?

2. Indien de Minister deze vraag bevestigend zou beantwoorden, acht de Minister een dergelijke opmerking van het openbaar ministerie op een publieke zitting dan niet onjuist, omdat:

- a. het openbaar ministerie niet heeft te oordelen over de taak der predikanten;
- b. hierdoor de positie van de predikanten ondermijnd wordt;
- c. hierdoor met een algemene aanduiding een blaam wordt gelegd op een kleine categorie van de Urker bevolking?

ANTWOORD van de heer BEERMAN, Minister van Justitie. (Ingezonden 13 oktober 1959).

1. De strekking van de passage in het bewuste requisitoir van de officier van justitie in het arrondissement Zwolle, waarin „de geestelijkheid” op Urk werd genoemd, is in de vraag niet geheel juist weergegeven. Na de eigen verantwoordelijkheid van de verdachten voor hun daden uitdrukkelijk voorop te hebben gesteld, heeft de officier van justitie naar zijn eigen verklaring, die door verschillende persverslagen zakelijk wordt bevestigd, opgemerkt: „Zolang men op Urk blind blijft „voor de feiten en de ouderen en de geestelijke overheid niets doen

⁵⁾ Vgl. M.R.T. LI, 1958, blz. 212.

*) Vragen door de leden der Tweede Kamer gesteld overeenkomstig artikel 116 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden; Aangangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer, Deel II, Zitting 1959-1960, blz. 2015 (2007).

„om te komen tot een gepaste vrijetijdsbesteding, zal dit niet de laatste „keer zijn, dat Urkers voor dergelijke feiten terechtstaan”.

2. De taak van het openbaar ministerie brengt mede, dat het een redelijke vrijheid moet hebben ter terechtzitting al datgene naar voren te brengen, wat naar zijn oordeel kan bijdragen tot 's rechters inzicht in de achtergronden en oorzaken van het door de verdachte gepleegde feit. In sommige gevallen zal de officier van justitie het in het belang van een juiste beoordeling en verklaring der feiten nodig kunnen achten de houding van andere personen of categorieën van personen dan de verdachte op enigerlei wijze in de beoordeling te betrekken. De ondergetekende meent, dat het openbaar ministerie op dit punt in het geven van zijn visie niet mag worden belemmerd, met dien verstande, dat de kritiek in gepaste vorm wordt geleverd en waar nodig behoorlijk wordt gemotiveerd. Uiteraard zal daarbij de nodige reserve in acht moeten worden genomen, met name indien de kritiek zich richt tegen personen, die geheel buiten de strafzaak staan.

In casu heeft de officier van justitie gemeend te moeten constateren, dat bij gelijkblijvende omstandigheden op het gebied der vrijetijdsbesteding een herhaling van ongeregelde heden gedurende de weekeinden niet zal uitblijven, daarbij oordelende, dat het op de weg van de ouderen en van de kerkelijke ambtsdragers ter plaatse ligt, met name op de zondagen voor de jeugd mogelijkheden van vrijetijdsbesteding te openen, die binnen de daar geldende levensovertuiging als gepast en verantwoord kunnen worden beschouwd.

De ondergetekende meent, dat aan het openbaar ministerie de bevoegdheid tot het maken van een dergelijke opmerking, ook al heeft deze mede betrekking op kerkelijke ambtsdragers, niet bij voorbaat kan worden ontzegd.

Personalia

Bij Koninklijk Besluit van 27 oktober 1959 nr 34 is aan Luitenant-Generaal A. H. NIJHOFF in verband met het bereiken van de wettelijk gestelde leeftijdsgrens met ingang van 1 januari 1960 eervol ontslag verleend uit zijn ambt van raad (plaatsvervangend lid) in het Hoog Militair Gerechtshof, onder dankbetuiging voor de als zodanig bewezen diensten. (Ned. Stcrt. v. 13 nov. 1959, nr 221).

De Kapitein der Infanterie T. H. ASSELMAN legde op 3 december 1959 aan de Rijksuniversiteit te Leiden met goed gevolg het doctoraal examen in de rechtsgeleerdheid af, nadat hij de studie in zijn vrije tijd had voltooid.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Belgische militaire jurisprudentie

door

Mr. A. H. GEESINK

In maart 1958 heb ik te Brussel een gesprek gehad met de Heer DANSE, eerste-substituut-auditeur-generaal bij het Belgische militaire Gerechtshof.

Het was er mij onder andere om te doen te weten te komen waar en hoe in België uitspraken van militaire rechters worden gepubliceerd.

Op de meest vriendelijke en uitvoerige wijze heeft de Heer DANSE mij te woord gestaan, en van verscheidene geschriften voorzien. Deze zijn opgenomen in de Militair-Juridische Bibliotheek.

In 1955 is de Heer J. GILISSEN, eerste-substituut-auditeur-generaal, begonnen een jaarlijks overzicht samen te stellen van de militaire jurisprudentie. Dit overzicht (de „Chronique annuelle de jurisprudence militaire”) is door zijn zorgen ook in 1956, '57 en '58 verschenen, en zal ook in 1959 verschijnen; steeds in de „Revue de droit pénal et de criminologie”¹⁾. In zijn voorwoord op de uitgave van 1955 schrijft de Heer GILISSEN: „Het is een feit dat in de Belgische Juridische tijdschriften weinig militaire uitspraken gepubliceerd worden. De arresten van het Militair Gerechtshof en de vonnissen van de krijgsraden worden zelden afgedrukt in de „Revue de droit pénal et de criminologie”, in de „Pasicrisie”, en in andere tijdschriften”.

Ieder van deze overzichten is ingedeeld in 5 hoofdstukken, te weten: I. Wetten toepasselijk in het buitenland (men denke aan de Belgische troepen in Duitsland) en in Belgisch-Congo; II. Militair strafrecht (onderverdeeld in: militaire straffen en disciplinaire maatregelen; wachtdelicten; insubordinatie; desertie; verduistering en diefstal van militaire voorwerpen); III. Bevoegdheid van de militaire rechter; IV. Militaire strafvordering; V. Diversen (o.a. wegenverkeersrecht). — Het jaaroverzicht van 1957 bevat registers over de jaren 1955 t/m 1957²⁾.

Naast deze jaaroverzichten, hoe goed ook, juist omdat ze slechts ééns per jaar verschijnen, werd toch de behoefte gevoeld aan een uitgave waarin jurisprudentie sneller gepubliceerd wordt.

Het Auditoraat-Generaal voorziet daarin door de uitgave van gestencilde papieren, die uitvoerige uittreksels uit sententies en vonnissen van militaire (en soms ook van burgerlijke) gerechten bevatten, en van „koppen” voorzien zijn. Deze koppen worden dan bovendien nog op fiches gestencild, op de ene zijde in het Nederlands, op de andere zijde in het Frans. Ook van deze stencils mocht ik er een zevental ontvangen. Een ervan wordt hieronder afgedrukt, mede omdat het zeer interessante uitspraken bevat.

¹⁾ Zie „Revue de droit pénal et de criminologie”, 1954-1955, pp. 912 t/m 936; 1955-1956, pp. 1056 t/m 1108; 1957-1958, pp. 211 t/m 236 en 378 t/m 412; 1958-1959, pp. 163 t/m 188 en 269 t/m 290.

²⁾ „Revue de droit pénal et de criminologie”, 1957-1958, pp. 413 t/m 424.

Zoals men ziet zijn de koppen in twee talen vermeld. Geheel bovenaan kan men lezen of de Nederlandstalige kamer, dan wel de Frans-talige kamer van het Hof, uitspraak heeft gedaan.

Militair Gerechtshof

(best. Ned.k.)

12 maart 1958

Voorzitter: de Hr. Schilling;
O.M.: de Hr. Ducamp,
substituut-auditeur-generaal.

- I. **Morele dwang.** — Begrip — Dienstweigerig wegens gewetensbezwaar.
- II. **Noodtoestand.** — Begrip — Dienstweigerig wegens gewetensbezwaar.
- III. **Dienstweigerig wegens gewetensbezwaar.** — Militaire dienst — Niet strijdig met de beginselen van het internationaal publiekrecht.
- IV. **Wetten en besluiten.** — Ontwerp van wet tot wijziging van een van kracht zijnde wet — Geen uitwerking op de vigerende wet.

I. Om als rechtvaardigingsgrond te gelden moet de morele dwang aan betichte opgelegd zijn m.a.w. hij moet de dwang tegen zijn wil in ondergaan hebben ¹⁾. Een uit eigen opvattingen omtrent de zedelijke en maatschappelijke waarde van wettelijke instellingen en voorschriften voortspuitende drang, is terecht niet als overmacht aangemerkt ²⁾.

¹⁾ Cass. 21 sept. 1931, Pas. 1931, I, 229; zie Mil. Ger. 16 maart 1955, Chron. Rev. dr. pén. 1955, blz. 921 (= 12), JU 40/55, 30 juli 1956, Chron. Rev. dr. pén. 1957, nr. 20, JU 64/56, en 12 juni 1957 (2 arresten), JU 38/58.

²⁾ Hoge Raad Ned. 26 juni 1916, in: van Bemmelen en Burgersdijk, „Arresten over strafrecht”, Haarlem, 1955, blz. 74.

Cour Militaire

(ch. néerl. perm.),

12 mars 1958.

Président: M. Schilling;
M.P.: M. Ducamp,
substitut de l'auditeur général.

- I. **Contrainte Morale.** — Notion — Objection de conscience.
- II. **Etat de nécessité.** — Notion — Objection de conscience.
- III. **Objection de Conscience.** — Service militaire — Non contraire aux principes du droit public international.
- IV. **Lois et arrêts.** — Projet de loi modifiant une loi en vigueur — N'a pas d'effet sur la loi en vigueur.

I. Pour valoir cause de justification, la contrainte morale doit avoir été imposée au prévenu, c.à.d. avoir été subi contrairement à sa volonté ¹⁾. C'est à bon droit qu'une contrainte issue de conceptions personnelles quant à la valeur morale et sociale d'institutions et de prescriptions légales n'est pas considérée comme constituant une force majeure ²⁾.

¹⁾ Cass. 21 sept. 1931, Pas. 1931, I, 229; voy. C. Mil. 16 mars 1955, Chron. Rev. dr. pén. 1955, p. 921 (= 12), JU 40/55, 30 juill. 1956, Chron. Rev. dr. pén. 1957, no 20, JU 64/56, et 12 juin 1957 (2 arrêts), JU 38/58.

²⁾ Hoge Raad Pays-Bas 26 juin 1916, dans: van Bemmelen et Burgersdijk, „Arresten over Strafrecht”, Haarlem, 1955, p. 74.

II. Er bestaat geen noodtoestand wanneer het belang dat de betichte beweert te vrijwaren, te weten, de eerbied van de persoonlijke opinies betreffende de internationale rechtsorde, het algemeen belang bestaande nl. in het vrijwaren van 's Lands bestaan en het eerbiedigen van 's Lands wetten niet te boven gaat ³⁾).

III. De beginselen van het internationaal publiekrecht worden niet geschonden door de Belgische dienstplichtwet of door de verplichte militaire dienst voorzien in deze wet.

IV. Uit het feit dat het goedkeuren van een wet betreffende de dienstweigeraars in het vooruitzicht wordt gesteld kan niet afgeleid worden dat de vigerende dienstplichtwet onrechtvaardig en onbillijk zou zijn en alle kracht zou missen.

II. Il n'y a pas état de nécessité lorsque l'intérêt que le prévenu prétend sauvegarder, à savoir le respect d'opinions personnelles concernant l'ordre juridique international, n'est pas supérieur à l'intérêt général consistant notamment dans la sauvegarde de l'existence du pays et le respect dû aux lois ³⁾).

III. La loi belge sur la milice et le service militaire obligatoire que prévoit cette loi, ne violent pas les principes du droit public international.

IV. On ne peut déduire de la perspective du vote d'une loi relative aux objecteurs de conscience, que la loi de milice en vigueur serait injuste et contraire à l'équité ni qu'elle serait dépourvue d'effet.

INZAKE:

Het openbaar ministerie,

tegen:

van *Opstal*, R . . . , . . . , soldaat dienstplichtige 1957, . . . , in actieve dienst . . . ,

BETICHT VAN:

Dienstweigering, om, te T . . . , de . . . , te hebben geweigerd te gehoorzamen aan de bevelen van zijn meerdere, Luitenant D . . . , die, met hem op te leggen zijn militaire uitrusting te aanvaarden, hem met een dienst belaste (art. 28 Mil. Swb.);

Gezien de beroepen . . . gericht tegen het vonnis, uitgesproken op tegenspraak, de 3e februari 1958, door de Krijgsraad te Brussel, tijdelijke Nederlandstalige kamer, zetelende te Antwerpen, hetwelk vonnis . . .

Betichte . . . schuldig verklaart aan de feiten hem ten laste gelegd in de betichting;

³⁾ Raadpl.: Beroep Brussel 20 dec. 1955, R.W. 1955-56, kol. 1034, J.T. 1956, blz. 38 en vlg.; Mil. Ger. 30 juli 1956, Chron. Rev. dr. pén. 1957, nr 20, JU 64/56.

³⁾ Cons.: Appel Bruxelles 20 déc. 1955, J.T. 1956, p. 38 et s., R.W. 1955-56, col. 1034; C. mil. 30 juill. 1956 Chron. Rev. dr. pén. 1957, no 20, JU 64/56.

Hem, hoofdens deze feiten, veroordeelt tot drie maanden militaire gevangenisstraf;

En tot de kosten jegens de publieke partij, . . .

*

* *

Gehoord de Heer Voorzitter in zijn verslag;

Overwegende dat betichte geweigerd heeft te gehoorzamen aan de bevelen van zijn meerdere, Luitenant D . . . , die met hem op te leggen zijn militaire uitrusting te aanvaarden, hem met een dienst belastte;

Dat betichte de materialiteit van het hem te laste gelegde feit niet betwist doch aanvoert dat, als aanhanger van de leer van de getuigen van Jehova, het hem onmogelijk is, uit gewetensbezwaren, deel uit te maken van het leger daar alle legers uiteraard op het aanwenden van dodelijk geweld gericht zijn;

Overwegende dat opdat artikel 71 van het Strafwetboek zou kunnen ingeroepen worden, moet blijken dat betichte door een macht gedwongen werd waaraan hij niet heeft kunnen weerstaan;

Overwegende dat deze dwang aan de dader moet opgelegd worden; dat de dader aldus deze dwang moet ondergaan tegen zijn eigen wil in; dat de dader door zijn eigen daad de dwang niet mag scheppen;

Dat de dwang mitsdien buiten de dader om moet ontstaan (zie Cass. 21 sept. 1931, Pas. 1931, I, 229);

Overwegende dat betichte, te dezen, door zijn eigen wil en alleen door zijn wil het gewetensbezwaar dat hij thans inroept, geschapen heeft;

Dat zijn vrije wil op geen enkel ogenblik vernietigd werd; dat de drang of dwang aldus niet veroorzaakt werd door op betichte inwerkende bijzondere uitwendige omstandigheden (zie ook in dezelfde zin als het Belgische Hof van cassatie, de Hoge Raad der Nederlanden in het arrest van 26 juni 1916 inzake opruiing tot dienstweigering, „Ar-,resten over strafrecht”, uitgegeven door Mrs van Bemmelen en Burgersdijk, 5e druk, 1955, waar geoordeeld werd dat een uit eigen opvattingen omtrent de zedelijke en maatschappelijke waarde van wettelijke instellingen en voorschriften voortspruitende drang niet als overmacht kan aangemerkt worden);

Overwegende dat betichte voorts opwerpt dat hij gerechtigd zou zijn in het leger niet te dienen omdat in geval van oorlog het Belgisch leger ten gevolge van de NAVO-overeenkomsten deel zal moeten nemen aan krijgsv verrichtingen die tegen de internationale rechtsorde indruisen en meer bepaaldelijk tegen het Verdrag van Den Haag van 1910, het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van Rome van 4 november 1950, het Protocol van Genève van 17 juni 1925 betreffende het verbod van het gebruik in tijd van oorlog van stik-, gift- en dergelijke gassen en van bacteriologische middelen, de internationale overeenkomst van Genève van 12 augustus 1949, betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd,

verdragen en overeenkomsten die door Belgische wetten goedgekeurd werden;

Overwegende hieromtrent dat betichte uit het oog verliest dat de NAVO geenszins beoogt oorlog te voeren op een wijze die strijdig zou zijn met evengenoemde verdragen en wetten;

Dat integendeel door de NAVO en al de landen die eraan deelnemen het doel wordt nagestreefd oorlog met de voor het mensdom minst gevaarlijke middelen te voeren, doch dat betichte uit het oog schijnt te verliezen dat de door hem aangehaalde verdragen, overeenkomsten en wetten slechts kunnen nageleefd worden, indien alle oorlogvoerende partijen ze navolgen;

Dat de NAVO steeds rekening moet houden met de mogelijkheid dat zulks niet onvermijdelijk het geval zou zijn, en dat de NAVO-landen, indien ze wensen niet ten onder te gaan, dezelfde wapenen moeten kunnen gebruiken als een gebeurlijke vijand;

Overwegende dat het voor de hand ligt dat geen enkel land een internationaal verdrag ter beperking van de oorlog of van de wijze van oorlogvoering ooit zou tekenen, indien zulks tot gevolg zou hebben dat dit land onherroepelijk daardoor zou gebonden zijn om nooit de gebannen middelen te gebruiken, zelfs ingeval de vijand deze middelen zou gebruiken of met het gebruik ervan bedreigen en al zou hierdoor 's Lands bestaan zelf in het gedrang komen;

Overwegende immers dat indien de landen die internationale verdragen tekenen in alle gevallen gebonden waren, afgezien van de houding van de andere oorlogvoerende en soms medetekenende partijen deze theorie alle pogingen tot het tot stand brengen van een internationaal publiek recht zou verijdelen, daar geen enkel land in die omstandigheden zijn eigen bestaan in gevaar zou willen brengen ter handhaving van verdragen die door zijn vijanden niet geëerbiedigd werden;

Overwegende dat aldus geenszins gebleken is dat door zijn dienst in het Belgisch leger te vervullen, betichte aan de schending en de negatie der beginselen van het internationaal publiekrecht deel zou nemen;

Overwegende dat betichte aanvoert dat de wet op de verplichte legerdienst onbillijk is en dat hij derhalve niet gehouden is eraan te gehoorzamen;

Dat zulks immers blijkt uit het feit dat het stemmen van een wet betreffende de dienstweigeraars in het vooruitzicht wordt gesteld;

Overwegende dat waar op zeker ogenblik een wet gewijzigd wordt of zal gewijzigd worden, hieruit geenszins voortvloeit dat de te wijzigen wet onbillijk zou zijn en alle kracht zou missen;

Dat de wet haar kracht blijft behouden tot een wijziging ervan gestemd wordt;

Overwegende voorts dat de wet op de dienstplicht overigens geen onrechtvaardige en onbillijke wet is; dat deze wet van het principe uitgaat dat de gemeenschap erop mag rekenen dat iedereen aan het verdedigen van die gemeenschap deel zal nemen;

Dat indien bij een nieuwe wet zou beslist worden dat een zeer kleine

minderheid die dit principe, door de meerderheid van de inwoners van alle landen aangenomen, niet kan aanvaarden, het recht voortaan zal hebben om de gemeenschap op een andere wijze te dienen, het tot standkomen van dit statuut van de dienstweigeraars uit gewetensbezwaren geenszins betekent dat de wet op de dienstplicht onbillijk en onrechtvaardig was, doch enkel dat, in een beschaafd land, zoveel als mogelijk aan iedereen de gelegenheid wordt gegeven zijn eigen opvattingen op alle punten te hebben, indien zulks met het algemeen belang overeen te brengen is;

Dat echter, zoals hoger overwogen, waar een dergelijke wijzigingswet nog niet gestemd werd, het algemeen belang eist dat iedereen zich aan de bestaande wetten zou onderwerpen;

Dat anders het recht op losse schroeven zou komen te staan, indien het aan de enkeling steeds toegelaten was aan een wet niet te gehoorzamen ten gevolge van zijn persoonlijke opvattingen ten aanzien van de billijkheid van de wet;

Overwegende dat betichte de theorie van de noodtoestand inroept, stellende dat door te handelen zoals hij het deed, hij een goed belang of recht verdedigde door gewetensbezwaren opgelegd, goed belang of recht dat boven het stellen van een strafbare daad dient verdedigd te worden;

Dat ter staving van zijn stelling betichte aanvoert dat het kwaad dat hij wil mijden zeker is, met name dat hij strafbare daden zal moeten stellen die tegen de internationale rechtsorde indruisen;

Overwegende hieromtrent dat zoals hoger overwogen het vervullen van militaire dienst in het Belgisch leger geenszins tegen de internationale rechtsorde indruist en geenszins tot het stellen van strafbare daden leidt;

Overwegende ten aanzien van het objectief karakter van het kwaad, dat het objectief karakter van het kwaad geenszins bewezen werd; en dat indien het verdwijnen van het kwaad, doding en oorlogvoeren, een doel is dat door iedereen betracht wordt het feit, alle dienst in het leger te weigeren, geenszins tot gevolg zal hebben dit kwaad te vermijden, doch veeleer het bestaan van ieder land in gevaar te brengen dat het verdedigingsstelsel, met de thans ermede gepaarde oorlogsmiddelen, op voorhand zou prijsgeven;

Overwegende dat het persoonlijk belang dat betichte verdedigt, de inspraak van zijn geweten te volgen, niet boven het algemeen belang mag gesteld worden;

Dat immers de verplichting in het leger te dienen, 's Lands bestaan te vrijwaren en 's Lands wetten te eerbiedigen, hoger in de schaal van de belangen staat dan het volgen van het eigen privaat belang van betichte;

Dat waar betichte aldus gekozen heeft dit eigen belang boven het algemeen belang te stellen hij, zodoende, aan de verplichtingen hem door de wet opgelegd, niet vermag te ontsnappen;

Dat de door betichte beweerde noodtoestand dan ook te dezen niet aanwezig is;

Overwegende dat het feit ten laste van betichte gelegd, mitsdien be-
wezen is gebleven door het onderzoek vóór het Hof gedaan;

Dat echter een te milde toepassing van de wet werd gedaan, gelet op
de ernst en de zwaarwichtigheid van het feit;

OM DEZE REDĒNEN,
HET HOF,

...
Naar bescheiden beslissende en in aanwezigheid van betichte uit-
sprekende;

Ontvangt de beroepen en, rechtdoende, zonder acht te slaan op de
stukken die laattijdig gedurende de beraadslaging toegekomen zijn;

Doet het bestreden vonnis teniet waar het betichte tot drie maanden
militaire gevangenisstraf veroordeelde;

Wijzigende dienaangaande;

Veroordeelt betichte tot zes maanden militaire gevangenisstraf;

Veroordeelt betichte, bovendien, tot de kosten van beroep ...

...

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 11 maart 1959

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonels
M. v. d. Voo en J. C. van Nes.

Raadsman: 1e Luitenant P. Duin.

Geldboete en ontslag.

*Wederrechtelijk gebruik van een militaire jeep op de openbare weg
(tijdens een dienstrit een omweg gemaakt via het ouderlijk huis van be-
klaagde).*

*Aangezien het Hoog Militair Gerechtshof de bijkomende straf van
ontslag uit de militaire dienst naast geldboete als hoofdstraf heeft opge-
legd met toepassing van artikel 24 W.Sr., legt de Krijgsraad ontslag
naast geldboete op nu geldboete op het misdrijf alternatief is bedreigd.
Het H.M.G. (sententie van 12 november 1957, M.R.T. LI — 1958 —
blz. 671 e.v.) had overwogen dat het doel van artikel 24 W.Sr. — n.l.
het aan de rechter de gelegenheid geven een doelmatige korte vrij-
heidsstraf door een meer doelmatige geldboete te vervangen — zou
worden gemist, indien de rechter genoodzaakt zou zijn, teneinde een
door de omstandigheden geboden ontslag uit de militaire dienst te ver-
wezenlijken, artikel 24 W.Sr. buiten toepassing te laten.*

*De Krijgsraad is van oordeel dat het voor de hand ligt dat de bij-
komende straf van ontslag dan eveneens toepassing mag vinden, indien
de wet naast gevangenisstraf alternatief geldboete heeft bedreigd. Een
tegengestelde opvatting zou tot de moeilijk aanvaardbare consequentie
leiden dat ontslag uit de militaire dienst wel zou kunnen worden ver-
wezenlijkt bij oplegging van geldboete ex artikel 24 W.Sr., doch niet
bij oplegging van alternatief gestelde geldboete.*

Het Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis) acht

beklaagde niet ongeschikt om in de militaire stand te blijven; het Hof acht hem wel ongeschikt om in de stand van soldaat 1e klasse te blijven dienen; het Hof acht de opgelegde hoofdstraf (geldboete) te licht en legt gevangenisstraf op; het Hof overweegt dat het militaire belang zich niet verzet tegen voorwaardelijke veroordeling. Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke verlaging.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 23, 24; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F.K.,
geboren 17 maart 1937, soldaat der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 1 en/of 2 augustus 1958 te Utrecht, althans in Nederland, opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een vierwielig „motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, daarmede „heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Robert Schumanstraat en/of over een of meer voor het openbaar „verkeer openstaande wegen tussen Veenendaal en Utrecht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 augustus 1958 te plus minus 15.00 uur, van de smi Ros, op de Vliegbasis Deelen opdracht kreeg zich als ordonnans per jeep naar 's-Gravenhage te begeven; dat hij daarop op genoemde dag als bestuurder van een jeep, gekentekend LM 06-59, van het kampement kop van Deelen is vertrokken; dat hij wist dat hij zich via de kortste weg van genoemd Kamp naar 's-Gravenhage moest begeven; dat hij desalniettemin, door de stad Utrecht rijdende, via zijn ouderlijk huis Robert Schumanstraat no. 6 is gegaan, beseffende dat dit niet de kortste weg was; dat hij op de terugweg uit 's-Gravenhage komende ter hoogte van Veenendaal hiervandaan weer terug over verschillende wegen naar zijn ouderlijk huis te Utrecht is gereden, waarna hij daarvandaan weer naar bovengenoemd kampement is gereden, waar hij op 2 augustus 1958 omstreeks 05.00 uur aankwam; dat genoemde wegen alle voor het openbaar verkeer open stonden; dat genoemde jeep toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij wist dat hij van niemand toestemming had om op genoemde tijden met voormeld voertuig over genoemde wegen te rijden; dat hij in de kilometerstand op de rijopdracht heeft geknoeid om zijn daad te verbloemen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, tweemaal gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu blijkens het ten processe aanwezige afschrift van zijn straflijst, beklagde terzake van het onderhavige feit reeds door zijn commandant krijgstuuchtelijk is gestraft met tien dagen verzwaard arrest, de Krijgsraad meent te kunnen volstaan met aan beklagde een geldboete als hoofdstraf op te leggen;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde echter op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Overwegende, dat de vraag of het voorschrift vervat in artikel 23 Wetboek van Militair Strafrecht ook dan toepassing mag vinden indien overeenkomstig artikel 24 Wetboek van Strafrecht de gevangenisstraf door een geldboete wordt vervangen, door het Hoog Militair Gerechts-hof *) bevestigend is beantwoord, waarbij het Hoog Militair Gerechts-hof overweegt dat het doel van artikel 24 Wetboek van Strafrecht, n.l. het aan de rechter de gelegenheid bieden een ondoelmatige korte vrijheidstraf door een meer doelmatige geldboete te vervangen, zou worden gemist, indien de rechter genoodzaakt zou zijn, teneinde een door de omstandigheden geboden ontslag uit de militaire dienst te verwezenlijken, artikel 24 Wetboek van Strafrecht buiten toepassing te laten;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat het in de reden ligt dat het bepaalde in art. 23 Wetboek van Militair Strafrecht dan eveneens toepassing mag vinden, indien de wet op een bepaald strafbaar feit naast gevangenisstraf tevens geldboete stelt; dat een tegengestelde opvatting immers tot de moeilijk aanvaardbare consequentie zou leiden dat ontslag uit de militaire dienst wel zou kunnen worden verwezenlijkt bij oplegging van de geldboete ex art. 24 Wetboek van Strafrecht, doch niet bij oplegging van de alternatief gestelde; dat de Krijgsraad niet vermag in te zien dat er tussen beide soorten geldboete's enig principieel verschil bestaat; dat de Krijgsraad integendeel van oordeel is dat beide soorten geldboete's dezelfde strekking hebben, hetgeen aanstonds duidelijk blijkt uit het gestelde in art. 24, eerste lid, aanhef en sub 2e Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat op grond van het vorenstaande, nu de hoogste Militaire Rechter t.a.v. art. 23 Militair Strafrecht heeft beslist dat met veroordeling tot gevangenisstraf oplegging van een geldboete ex art. 24 Wetboek van Strafrecht mag worden gelijkgesteld, de Krijgsraad art. 23 Wetboek van Militair Strafrecht aldus verstaat dat met veroordeling tot gevangenisstraf tevens de oplegging van een geldboete mag worden gelijkgesteld indien de rechter deze oplegt ter zake van een strafbaar feit waarop de wet naast gevangenisstraf geldboete stelt;

[Volgt: veroordeeling tot betaling van een geldboete van f 15.— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

*) Zie sententie van 12 november 1957, M.R.T. XLI, 1958, blz. 671 e.v. (m.n. W. H. V.) (*Red. M.R.T.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 20 januari 1959

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers en Zeegers en Commandeur Bakker (plv.).

Raadsman: 1e Luitenant P. Duin.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, met verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse en met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde hoofdstraf, die aan het Hof te licht is voorgekomen, en het Hof beklaagde niet op grond van het begane feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de klasse, waarin hij is aangesteld, te blijven dienen;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van de artikelen 13, 15 en 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot:

1. gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, met bevel, dat deze gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaren heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 2-6 van die Wet, dan wel zich op andere wijze zal hebben misdragen;

2. onvoorwaardelijk — een geldboete van veertig gulden, met be-

paling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van zestien dagen;

Verlaagt beklagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT

Terecht oordeelde de Krijgsraad dat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen geldboete, opgelegd terzake van een feit waarop naar de wettelijke omschrijving weliswaar geen geldboete is gesteld doch waarbij artikel 24 W.Sr. is toegepast, en oplegging van een geldboete terzake van een feit waarop naar de wettelijke omschrijving n a s t gevangenisstraf alternatief geldboete is gesteld. Mag men in het éne geval voor „gevangenisstraf” ex artikel 23 W.M.Sr. „geldboete” lezen, dan zal het voor de hand liggen, aldus de Krijgsraad, dat men dat in het andere geval ook mag. De redegeving van het Hof was immers dat men anders het voordeel zou ontlopen, in stede van een ondoelmatige korte vrijheidsstraf een doelmatiger geldboete te mogen opleggen.

Ik wees hierop reeds in mijn onderschrift bij de bedoelde sententie van het H.M.G. (12-XI-1957, M.R.T. LI -1958- blz. 671 e.v.).

Het is jammer dat het Hof, door een afwijkende beoordeling van de passende bestraffing, zich de gelegenheid ontnomen zag uit te maken of de redenering van de Krijgsraad juist was.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 11 maart 1959¹⁾

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonels P. J. Maters en R. Hofstede.

Als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig op een weggedeelte waar blijkens aldaar geplaatste borden een inhaalverbod gold, een vrachtauto ingehaald.

Verworpen het verweer van beklagde, dat hij door de inhaalmanoeuvre de aan de rechterzijde van de weg geplaatste borden niet heeft kunnen zien, immers door te gaan inhalen heeft beklagde zichzelf in de situatie gebracht waardoor hij de borden niet heeft kunnen zien.

(W.V.R. art. 55)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. E., geboren 28 januari 1911, luitenant-kolonel, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 October 1958 te Rotterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede rijdende op de voor het

¹⁾ Dit vonnis is gaaf bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 5 mei 1959. (Red.).

„openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg nr. 13, op het weggedeelte tussen de hectometerpalen 15 en 15.7, waar krachtens „Hoofdstuk II van het Wegenverkeersreglement een inhaalverbod bestond, hetwelk door in zijn richting gekeerde borden van model 46 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement werd aangeduid, een ander vierwielig motorrijtuig heeft ingehaald”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende verklaring werkelijke dienst dd. 4 Februari 1959, opge maakt door de kapitein J. W. Sanders, commandant A-Squadron KLS te Rijswijk, sedert 29 September 1931 in werkelijke dienst is;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij eigenaar en houder is van een vierwielig motorrijtuig (personenauto) kleur blauw met crème dak, gekentekend ZG 40-14; dat hij op 7 October 1958 te omstreeks 12.35 uur met die auto de Rijksweg nr. 13 in de gemeente Rotterdam heeft bereden, gaande in de richting van Blijdorpplein, komende uit de richting 's-Gravenhage; dat hij toen op genoemde Rijksweg een in dezelfde richting rijdende vrachtauto heeft ingehaald en gepasseerd;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 8618 Afd. IV, opgemaakt en gesloten te Rotterdam op 18 October 1958 door Gerrit Willem van Arkel en Jan Leendert Willem Gebraad, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Rotterdam, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 7 October 1959 te omstreeks 12.55 uur zagen dat een man met een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig (personenauto) met wit of crème dak, gekentekend ZG 40-14 daarmee reed op de Rijksweg nr. 13 in de Gemeente Rotterdam, komende uit de richting 's-Gravenhage en gaande in de richting Blijdorpplein en daarbij op het weggedeelte tussen de hectometerpalen 15 en 15.7 een ander vierwielig motorrijtuig inhaalde en voorbijreed; dat in verband met de vrijheid en veiligheid van het verkeer op de weg op dit weggedeelte van genoemde Rijksweg nr. 13, gelegen tussen genoemde hectometerpalen tijdelijk een inhaalverbod voor motorrijtuigen op meer dan twee wielen onderling, komende uit beide richtingen, was vastgesteld, hetgeen op duidelijk waarneembare wijze door van overheidswege geplaatste borden van het model 46 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement was aangeduid;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of omstreeks”;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 55 Wegenverkeersreglement”, strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting heeft aangevoerd zich

niet schuldig te achten, aangezien hij de aan de rechterzijde van de rijbaan geplaatste borden tengevolge van een inhaalmanoeuvre niet heeft kunnen zien;

dat de Krijgsraad echter van oordeel is dat dit verweer beklaagde niet kan baten; dat beklaagde immers door te gaan inhalen zich zelf in de situatie heeft gebracht waardoor hij de borden niet heeft kunnen zien.

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 5 bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 1 dag — *Red.*].

NASCHRIFT.

Veel hangt van de plaatselijke situatie af en gewoonlijk zal men, vooral als de weg tevoren over een aanmerkelijk stuk recht of vrijwel recht is geweest, bij normale oplettendheid de bewuste borden reeds op geruime afstand gezien hebben. Het kan echter ook anders zijn en veelal worden de borden inzake het inhaalverbod aan de linkerkant van de weg herhaald.

Ik geloof dat dat juist is en het zou aan te bevelen zijn in het Reglement voor te schrijven dat de borden betreffende het inhaalverbod in ieder geval óók aan de linkerkant van de weg worden geplaatst. Daar moet de inhalende bestuurder ze zien; als ze rechts staan is het mogelijk dat hij ze niet ziet.

In haar abstractie lijkt mij de overweging van de Krijgsraad, waarbij het verweer van de beklaagde verworpen wordt, ongenoegzaam. Tegenover de stelling dat beklaagde, door te gaan inhalen, zich in de positie heeft geplaatst dat hij de borden niet kon zien, staat de daaraan voorafgaande stelling dat beklaagde, zolang voor hem geen borden zichtbaar waren die hem het inhalen verboden, mocht inhalen. Zoals gezegd beschouw ik deze stelling slechts abstract; of beklaagde in concretis bij behoorlijke oplettendheid de borden tijdig tevoren had kunnen en moeten zien staat hierbuiten.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 22 juli 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Commodore W. Bakker en Kolonel P. J. Maters.

Raadsman: Mr. C. Verhoeven.

Poging tot verkrachting (beletting van de voltooiing doordien de vrouw om hulp riep en mensen kwamen toelopen, zodat beklaagde vluchtte).

○ *Feit in Duitsland (terwijl beklaagde daar in dienstbetrekking verbleef) gepleegd.*

Verklaring van de vrouw in het Duits afgelegd voor de Koninklijke Marechaussee, die haar verklaring in het Nederlands in het procesverbaal opnam.

○ *Verlaging van een tijdelijk sergeant, die onwaardig wordt geacht om in de rang van sergeant te blijven dienen.*

(W.M.Sr. art. 4, 25; W.Sr. art. 45, 242).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
R. J. A. L., geboren 23 februari 1938, tijdelijk sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 april 1959 in het kampement van Joint „Headquarters te Rheindahlen-München Gladbach (Duitsland) terwijl „hij zich als militair in dienstbetrekking in Duitsland bevond, ter uit- „voering van zijn voornemen om door geweld of bedreiging met „geweld ene vrouw, genaamd X., te dwingen met hem buiten „echt vleselijke gemeenschap te hebben, opzettelijk gewelddadig met „dat voornemen die vrouw heeft vastgepakt, op de grond geworpen „en, terwijl zij op de grond lag, met zijn buik op haar lichaam is gaan „liggen, en haar, toen zij zich hevig verzette en om hulp schreeuwde, „met een zijner handen haar mond heeft dichtgehouden en tegen haar „keel gedrukt, alsmede met een zijner handen tot tweemaal toe, al- „thans eenmaal, haar vrouwelijkheid heeft betast en aangeraakt, zijnde „de verdere uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid „alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, „dat die vrouw zich hevig tegen hem verzette en een aantal personen „haar te hulp kwamen, hebbende hij in elk geval, aldus handelende, „genoemde vrouw door geweld of bedreiging met geweld gedwongen „tot het dulden van ontuchtelijke handelingen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het laatste gedeelte der telastelegging, aanvan- gende met de woorden: „hebbende hij in elk geval, aldus handelende, „genoemde vrouw door geweld of bedreiging met geweld gedwongen „tot het dulden van ontuchtige handelingen” als louter kwalitatieve en overbodige toevoeging en derhalve als niet geschreven moet worden beschouwd;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke militaire dienst was, ingedeeld bij het Nederlands administratieve korps van 2.ATAF. in Duitsland en gelegerd in het kampement van Joint Headquarters te Rheindahlen-München-Gladbach in Duitsland, op 30 april 1959 op de Queen's Avenue in genoemd kamp een Duits meisje zag lopen, waarvan hij later heeft vernomen dat zij X. heette; dat zich toen plotseling een drang van hem meester maakte om ontuchtige handelingen met

dit meisje te plegen en vleselijke gemeenschap met haar te hebben, ofschoon hij niet met haar gehuwd was; dat hij, toen hij merkte, dat zij niet gediend was van zijn toenaderingspogingen, haar om haar middel vast pakte om haar met geweld te dwingen vleselijke gemeenschap met hem te hebben; dat hij haar in het gras tussen de bomen van de weg gooide en toen met zijn buik bovenop haar lichaam ging liggen; dat zij zich hevig verzette; dat hij merkte dat zij om hulp ging schreeuwen, waarop hij met een zijner handen haar mond dicht hield; dat hij met zijn andere hand onder haar rokken ging en haar vrouwelijkheid over haar directoir heen bevoelde; dat hij, omdat zij zich hevig bleef verzetten, geen kans kreeg zijn voornemen om vleselijke gemeenschap met haar te hebben ten uitvoer te brengen; dat zij bovendien kans zag voorbijgangers door hulpgeroep te alarmeren, waarop hij zijn pogingen staakte, toen hij zag dat er verschillende personen bij hen kwamen;

Overwegende, dat een ten processe overgelegd proces-verbaal no. P.111/1959, opgemaakt en gesloten te Swalmen op 11 mei 1959 door Johannes Andreas Stoffels, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Antonius Marinus Kuijper, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Swalmen, onder meer zakelijk inhoudt;

als verklaring van mejuffrouw X., dienstmeisje, verblijvende in H.Q. Rheindahlen-München Gladbach;

dat zij op 30 april 1959 ter hoogte van het Astra Cinema in het hoofdkwartier zag dat een militair in blauw uniform haar volgde; dat die militair haar bij de sportvelden bij de RAF mess om haar middel pakte; dat zij zich wilde losrukken; dat die militair haar bij haar blouse pakte en op het grasveld smeed; dat die militair haar op de rug op het grasveld drukte, waarop hij met zijn buik boven op haar lichaam ging liggen, daarbij proberende zijn hoofd tegen haar hoofd te drukken, waartegen zij zich met kracht verzette; dat zij voelde dat de militair met een hand onder haar rok ging en haar vrouwelijkheid over haar directoir heen betastte; dat zij om hulp riep, doch dat die militair tegelijkertijd met zijn hand haar mond dicht hield; dat hij met een hand haar mond dicht bleef houden en met zijn andere hand weer onder haar rok ging en daarbij hij weer haar vrouwelijkheid over haar directoir heen betastte; dat zij zich bleef verzetten; dat haar mond even vrij kwam, zodat zij weer om hulp kon roepen; dat zij toen zag dat twee personen te hulp snelden; dat de militair toen opstond en wegging;

als relaas van 1e verbalisant:

dat hij op 4 mei 1959 R. J. A. L. heeft geconfronteerd met mejuffrouw X.; dat laatstgenoemde verklaarde L. te herkennen als de militair die haar op 30 april 1959 in het hoofdkwartier te Rheindahlen had aangerand;

Overwegende, dat ofschoon bovengestelde verklaringen van X. blijkens in genoemd procesverbaal opgenomen verklaring van 1e verbalisant in Duitsland en in de Duitse taal zijn afgelegd en door verbalisant zelf in het Nederlands zijn vertaald, de Krijgsraad, geen redenen ziende om aan de juistheid dezer verklaringen te twijfelen,

er geen bezwaar in ziet deze naast de bekentenis van beklaagde als wettig aanvullend bewijs te doen gelden en derhalve op grond van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd procesverbaal slechts gebezigd in verband met de inhoud van de verklaring van beklaagde — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 30 april 1959 in het kampement van Joint Headquarters „te Rheindahlen-München Gladbach (Duitsland), terwijl hij zich als „militair in dienstbetrekking in Duitsland bevond, ter uitvoering van „zijn voornemen om door geweld ene vrouw, genaamd X., te dwingen „met hem buiten echt vleselijke gemeenschap te hebben, opzettelijk „gewelddadig met dat voornemen die vrouw heeft vastgepakt, op de „grond geworpen en, terwijl zij op de grond lag, met zijn buik op haar „lichaam is gaan liggen, en haar, toen zij zich hevig verzette en om „hulp schreeuwde, met een zijner handen haar mond heeft dichtge- „houden alsmede met een zijner handen haar vrouwelijkheid heeft „betast en aangeraakt, zijnde de verdere uitvoering van zijn voorgenomen „misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat die vrouw zich heftig tegen hem verzette „en een aantal personen haar te hulp kwamen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Poging tot verkrachting*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 242 jo. 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit onwaardig acht om in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee maanden en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

NASCHRIFT.

Nu de Krijgsraad recht deed op een in de Nederlandse taal gesteld proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee en beklaagde dus kennis nam van in de Nederlandse taal gestelde bewijsmiddelen, is m.i. aan de desbetreffende wettelijke eis voldaan. Het is een aangelegenheid van beleid van de Krijgsraad of hij de bewuste onderofficieren der Koninklijke Marechaussee in staat achtte, de hun in het Duits mede-

gedeelde verklaring behoorlijk in het Nederlands te vertalen. Wel zou nog vereist zijn, dat de verbalisant(en) ter zitting van de Krijgsraad als tolk werd(en) beëdigd op zijn (hun) vertaling. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost *)

Vonnis van 13 augustus 1959

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Luitenant-Kolonel W. Vermeer.
Raadsman: Mr. C. G. B. H. Winters.

Als bestuurder van een militaire jeep, in Duitsland: (a) onnodig te veel naar links gereden, waardoor hij in aanrijding kwam met een hem tegemoetkomende militaire vrachtauto; (b) zonder toestemming daarmede gereden over de (Duitse) openbare weg.

Toepassing van de Duitse „Strassenverkehrsordnung” en het Duitse Strafgesetzbuch, mede gelet op artikel 6(6) Duits Statusverdrag.

(Duits Statusverdrag art. 6(6)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. M. A. T., geboren 22 februari 1938, dpl. soldaat 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 12 april 1959 te Apeldorn, in elk geval in Duitsland, „terwijl hij op een bevolen dienstoefening in Duitsland aanwezig was, „als bestuurder van een jeep daarmede heeft gereden over de voor het „openbaar verkeer openstaande rijweg van Apeldorn naar Meppen, ter „hoogte van Perceel Bokeloh no. 16 en met die door hem, beklagde, „bestuurde jeep niet op de voor hem rechterzijde van die weg rechts „heeft gehouden terwijl zich geen bijzondere omstandigheden voordeden om anders te rijden, doch zover naar voor hem links op die „weg heeft gereden dat hij in botsing is gekomen met enige vanuit „tegenovergestelde richting over die weg hem tegemoet rijdende auto's, „die op de voor die auto's, rechterzijde van die weg kwamen aange- „reden;

„2e. dat hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de „Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, terwijl „hij op een bevolen dienstoefening in Duitsland aanwezig was, op of

*) De Krijgsraad heeft voor deze zaak zitting gehouden in het gebouw van het Nederlandse Consulaat te Kleef (Duitsland). (Red. M.R.T.).

„omstreeks 12 april 1959 te Apeldorn, in elk geval in Duitsland, opzettelijk als bestuurder van een jeep, die jeep heeft gebruikt over de voor het openbaar verkeer openstaande weg van Meppen naar Apeldorn, tegen de wil van degenen die gerechtigd waren over het gebruik van die jeep te beschikken”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 26 mei 1959 opgemaakt en getekend door de commandant van de Stafcompagnie van de 4e Divisie onder meer blijkt dat L. M. A. T., op genoemde datum sedert 9 april 1958 als dienstplichtige in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, dienende hij als zodanig sedert 14 april 1959 in de stand van soldaat der eerste klasse;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en terwijl hij zich bevond op een militaire oefening in Duitsland, op 12 april 1959 in de loop van de avond als bestuurder van een militaire jeep, gekentekend KP 71-41, daarmee over een voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de weg van Apeldorn naar Meppen, beide plaatsen gelegen in Duitsland, heeft gereden, terwijl hij kwam uit de richting Apeldorn; dat toen en daar naast hem in die jeep zat de dienstplichtig soldaat der 1e klasse Vedder, J. H.; dat hij toen en daar ook op die weg met de door hem bestuurde jeep een ongeluk heeft gehad; dat hij op dat moment reed met een snelheid van ongeveer 60 km per uur; dat hij in de avond van 12 april 1959, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en zich op een militaire oefening in Duitsland bevond, willens en wetens een militaire jeep heeft gebruikt door als bestuurder daarvan daarmee te rijden in Duitsland over een voor het openbaar verkeer openstaande weg, gelegen tussen Apeldorn en Meppen; dat deze jeep het eigendom van de Staat der Nederlanden was en was ingedeeld bij de Staf- en Staf-Compagnie van de 4e Divisie; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen die jeep te gebruiken, zoals hij dat heeft gedaan;

Overwegende, dat Jan Hendrik Vedder, oud 21 jaar, wonende te Amsterdam, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 12 april 1959 gezeten was in een militaire jeep die bestuurd werd door beklagde, terwijl zij beiden deelnamen aan een oefening in Duitsland; dat zij te omstreeks 21.45 uur met die jeep reden over een openbare weg gelegen tussen Apeldorn en Meppen in Duitsland, komende uit de richting Apeldorn; dat, terwijl zij op die weg reden met een snelheid van ongeveer 70 km per uur, hij uit tegenovergestelde richting over die weg een tegenligger zag naderen, kenbaar aan zijn lichten; dat later bleek, dat deze tegenligger een militaire DAF drietonner was, achter welke DAF nog een militaire drietonner (DAF) reed; dat, toen hij die tegenligger zag, hij merkte, dat beklagde met zijn jeep niet geheel op het voor hem bestemde rechterweggedeelte

reed, doch dat beklaagde zelfs met zijn linkerwielen over het midden van de weg op het voor hem linkerwegedeelte reed, hoewel er geen enkel obstakel was op die weg, waarom hij zo ver naar links moest rijden; dat, voor hij goed wist wat er gebeurde, hun jeep met zijn linkerzijde de linkerzijde van de eerstgenoemde DAF heeft geschampt, welke DAF zelf goed rechts reed op het voor hem bestemde weggedeelte; dat hij heeft gezien, dat hun jeep, waaruit hij reeds gesprongen was nog verder naar links ging, dan hij al reed en dat die jeep even later ook nog tegen de reeds genoemde tweede tegenligger — ook een militaire DAF drietonner — is aangebotsd; dat die DAFs drietonners later bleken bestuurd te zijn door de hem bekende soldaten H. van de Beek en H. Veenendaal;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 29/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 6 mei 1959 gesloten en getekend door Petrus Johannes Bernardus Heinsbroek, wachtmeeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij de 41ste Marechaussee compagnie, 3e peloton der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1. Hermanus van de Beek, oud 20 jaar, wonende te Arnhem:

dat hij op 12 april 1959 te omstreeks 21.45 uur als bestuurder van een militaire DAF drietonner reed over de weg van Meppen naar Apeldorn in Duitsland; dat hij reed op de voor hem bestemde rechterzijde van die weg; dat hem toen en daar een jeep is tegemoet komen rijden, die ongeveer op het midden van de rijbaan reed; dat voornoemde jeep met zijn linkerzijde tegen de linkerzijde van zijn DAF is gebotsd; dat hij even daarna een hevige klap heeft gehoord; dat hij, bij onderzoek, heeft gezien, dat de jeep met een achter hemzelf rijdende DAF drietonner in botsing is gekomen, tengevolge waarvan van beide genoemde wagens het linkervoorwiel was afgebroken;

2. Hendrik Veenendaal, oud 20 jaar, wonende te Den Dolder:

dat hij op 12 april 1959 te omstreeks 21.45 uur als bestuurder van een militaire DAF drietonner reed over de weg van Meppen naar Apeldorn; dat hij toen en daar goed op de voor hem rechterzijde van die weg reed; dat hij toen een jeep van de tegenovergestelde richting zag naderen, waarvan hij zag, dat deze in botsing kwam met de voor hem rijdende DAF drietonner; dat deze jeep daarna nog meer op de voor hem linkerzijde van de weg kwam, waarna hij in botsing kwam met de door hemzelf bestuurde DAF drietonner;

3. Charles L'Ortije, oud 42 jaar, wonende te Harderwijk:

dat hij op 12 april 1959 aan de soldaat T. geen toestemming heeft gegeven om de jeep KP 71-41 te gebruiken teneinde daarmee te gaan passagieren; dat deze jeep het eigendom is van de Staat der Nederlanden; dat hijzelf commandant van de Staf-Compagnie van de 3e divisie is, tot welke compagnie T. behoorde;

4. Adriaan Marinus Rottier, oud 27 jaar, wonende te Tiel:

dat hij als motor-transport-officier is ingedeeld bij de Staf-Compagnie der 4e divisie; dat hij T. geen toestemming had gegeven om op 12 april 1959 per jeep te gaan passagieren in Meppen;

5. Anthonie Mulder, oud 43 jaar, wonende te Harderwijk:
dat hij ingedeeld was bij de Staf- en Staf-Compagnie der 4e divisie;
dat hij soldaat T., die gedurende de oefening aan hem als chauffeur
ter beschikking was gesteld, geen toestemming had gegeven om op
12 april 1959 met die jeep te gaan passagieren in Meppen (Dld);

6. als verklaring van verbalisant:

dat de weg van Apeldorn naar Meppen, Kreis Meppen, ter hoogte
van perceel Bokeloh nummer 16, een voor het openbaar rij- en ander
verkeer openstaande rijweg is; dat hij heeft geconstateerd, dat daar een
botsing heeft plaats gehad tussen DAF drietonners en een jeep op
12 april 1959;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der
bewezen verklaarde feiten slechts bezigend voor zover daarop betrek-
king hebbende wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan be-
klaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

„1e. dat hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de
„Koninklijke landmacht op 12 april 1959 te Apeldorn in Duitsland,
„terwijl hij op een bevolen dienstoefening in Duitsland aanwezig was,
„als bestuurder van een jeep daarmee heeft gereden over de voor het
„openbaar verkeer openstaande rijweg van Apeldorn naar Meppen, ter
„hoogte van Perceel Bokeloh no. 16 en met die door hem, beklaagde,
„bestuurde jeep niet op de voor hem rechterzijde van die weg rechts
„heeft gehouden terwijl zich geen bijzondere omstandigheden voor-
„deden om anders te rijden, doch zover naar voor hem links op die
„weg heeft gereden dat hij in botsing is gekomen met enige vanuit
„tegenovergestelde richting over die weg hem tegemoet rijdende auto's,
„die op de voor die auto's rechterzijde van die weg kwamen aange-
„reden;

„2e. dat hij als soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst bij de
„Koninklijke landmacht, terwijl hij op een bevolen dienstoefening in
„Duitsland aanwezig was, op 12 april 1959 te Apeldorn in Duitsland,
„opzettelijk als bestuurder van een jeep, die jeep heeft gebruikt over
„de voor het openbaar verkeer openstaande weg van Meppen naar
„Apeldorn, tegen de wil van degenen die gerechtigd waren over het
„gebruik van die jeep te beschikken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

I. „Overtreding van paragraaf 8 lid 2 van de Strassenverkehrs-
„ordnung”.

II. „Een motorrijtuig tegen de wil van degenen, die gerechtigd zijn
„over het gebruik van dat motorrijtuig te beschikken, gebruiken”.

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Paragraaf 8 lid 2 juncto paragraaf 49 van de Strassenverkehrs-
ordnung mede gelet op artikel 6 lid 6 van het Duits Statusverdrag.

II. Artikel 248b van het Strafgesetzbuch, mede gelet op artikel 6
lid 6 van het Duits Statusverdrag;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: Veroordeling voor het onder 1e bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit: tot betaling van een geldboete van f 75 bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen, en voor het onder 2e bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feit: tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 21 januari 1959

President: Kolonel Dr. Mr. P. J. van Erk; *Leden:* Majoor R. van der Laan en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Kapitein J. M. de Lee.

Als dpl. sergeant, met overschrijding van zijn bevoegdheid (tijdens een bivakoefening) een mindere, dpl. soldaat, bevolen iets te doen, namelijk om een sergeant van de „tegenpartij”, die zich niet wenste over te geven, met een losse patroon in diens been te schieten.

(W.M.Sr. art. 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. F., geboren 24 november 1937, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is tenlastegelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 29 augustus „1958, in tijd van oorlog, te Bergen op Zoom,

„PRIMAIR: opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid als „onderofficier en meerdere van de tot zijn peloton behorende dienst- „plichtige soldaten gedurende een bivakoefening, althans in na te noe- „men aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van de dienst, „de tot zijn peloton behorende en hem, beklagde, bij deze oefening „ondergeschikte dienstplichtig soldaat P. A. J. Luites heeft bevolen om „de sergeant H. Hetterscheid in diens been te schieten, door opzettelijk „tijdens een nachtelijke bivakoefening, waarbij de tegenpartij, waar- „onder genoemde sergeant, het bivak waar hij, beklagde, was gelegerd, „trachtte te overvallen en waarbij genoemde sergeant door de onder „zijn, beklagdes, bevel staande posten was opgevangen en tot krijgs- „gevangene moest worden gemaakt, toen genoemde sergeant Hetter- „scheid weigerde zich tot krijgsgevangene te laten maken en met de tot „zijn tegenpartij behorende soldaat Luites mee te gaan, aan genoemde „Luites te bevelen „schiet hem in zijn poot” en nadat genoemde Luites „geen direct gevolg gaf aan dit bevel, door opzettelijk tot genoemde

„Luites te zeggen „dit is een dienstbevel, dit moet je opvolgen”, waarna „genoemde Luites op ongeveer een meter afstand zijn geweer op het „been of de voet van genoemde sergeant Hetterscheid richtte en een „losse patroon heeft afgevuurd, waardoor genoemde sergeant Hetterscheid in zijn onderbeen werd getroffen;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen veroordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAR: door misbruik van zijn gezag van sergeant en meerdere „van de tot zijn peloton behorende en hem ondergeschikte dienstplichtige soldaat P. A. J. Luites, opzettelijk heeft uitgelokt, dat alstoen aldaar „genoemde L. opzettelijk gewelddadig op ongeveer een meter afstand een „schot met losse patroon, gericht op diens been of voet op de sergeant „H. Hetterscheid heeft afgevuurd, door welk schot genoemde sergeant „in zijn onderbeen werd getroffen en pijn heeft ondervonden, hebbende „hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse voormeld opzettelijk gedurende „een nachtelijke bivakoefening aan genoemde tot zijn peloton behorende „de en hem ondergeschikte dienstplichtige soldaat Luites het bevel „gegeven om genoemde sergeant Hetterscheid in zijn been te schieten „en daarna, toen genoemde Luites niet direct gevolg gaf aan dat bevel „opzettelijk tot genoemde Luites gezegd dat het een dienstbevel was „en dat hij, Luites, dat bevel moest opvolgen, waarna genoemde Luites „het schot gelost heeft, zoals boven aangegeven”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 13 september 1958, opgemaakt door de Commandant Berichtenkantoor en Ordonnancecompagnie van het 101 Verbindings Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom, blijkt dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 7 februari 1957 in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in dienst was als dienstplichtig sergeant van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Centralistenpeloton van de Berichtenkantoor- en Ordonnancecompagnie van het 101e Verbindings Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom, heeft deelgenomen aan een bivakoefening van dat peloton van 27 tot 30 augustus 1958 op het terrein Molenzicht te Bergen op Zoom; dat in de nacht van 28 op 29 augustus 1958 omstreeks 03.00 uur het bivak van zijn peloton werd overvallen door het lijnpeloton van een andere compagnie van hetzelfde bataljon; dat de twee voorste groepen van dat lijnpeloton werden opgevangen door de posten van hun bivak en die beide voorste groepen door die posten, waaronder de soldaat Luites, krijgsgevangen werden gemaakt en zich toen dan ook overgaven, met uitzondering van de tot een dier groepen behorende sergeant Hetterscheid, die weigerde zich te voegen bij de door hem iets verderop in het gelid geplaatste en ontwapende krijgsgevangenen; dat hij toen Luites heeft toegeroepen: „Brenge „die vent mee”; dat Hetterscheid toen riep: „al doen jullie alles met „me, ik ga niet mee”; dat hij toen op een gegeven moment tegen Luites, die vlak bij Hetterscheid stond, heeft geroepen: „Als hij (Hetterscheid) „niet mee wil, dan schiet je hem maar door zijn poot”; dat Hetterscheid daarop tegen Luites zei: „Als je schiet, dan breek ik jou de

„poten”; dat hij daarop aldaar Luites bevel gaf: „Schiet hem in zijn „poot”; dat Luites echter geen direct gevolg gaf aan laatstbedoeld bevel, waarop hij Luites toen heeft toegeroepen: „Dit is een dienstbevel, dit „moet je opvolgen”; dat Luites hierop een schot uit zijn geweer loste in de richting van de benen van genoemde Hetterscheid, met een der losse patronen, die Luites voor die oefening waren verstrekt; dat later bleek dat Hetterscheid door dat schot een wond in een zijner onderbenen had gekregen; dat hem bekend was dat er binnen veertig meter niet met losse patronen mag worden geschoten en ook dat er in de lucht moest worden geschoten;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Petrus Albertus Luites, dienstplichtig soldaat:

dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Centralistenpeloton van de Berichtenkantoor en Ordonnancecompagnie van het 101e Verbindings Bedienings Bataljon te Bergen op Zoom, heeft deelgenomen aan een bivakoefening van het peloton van 27 tot 30 augustus 1958 op het terrein Molenzicht te Bergen op Zoom; dat in de nacht van 28 op 29 augustus 1958 omstreeks 03.00 uur het bivak van het peloton werd overvallen door het lijnpeloton van een andere compagnie van hetzelfde bataljon; dat hij toen met een andere soldaat op post zat bij een toegangsweg tot dat bivak, aan de rand van dat bivak; dat zich op een gegeven moment een aantal militairen van de tegenpartij vlak bij hen bevonden; dat zij toen geroepen hebben „Halt of ik schiet” waarop die militairen van de tegenpartij zich allen overgaven, behalve een, die midden op de weg bleef staan; dat hij toen op die man afgegaan is en heeft gezegd: „Kom „mee”; dat het toen bleek dat het een sergeant was van de tegenpartij; dat deze sergeant later Hetterscheid bleek te heten; dat hij toen tegen de sergeant F. van het Centralistenpeloton heeft geroepen: „Hij wil niet „mee”; dat F. toen vervolgens Hetterscheid heeft aangemaand zich over te geven; dat Hetterscheid echter niet mee wilde; dat sergeant F. toen op een gegeven moment riep: „Schiet die vent in zijn poten”, hierbij kennelijk doelend op Hetterscheid, dat hij dat aanvankelijk niet wilde doen; dat F. echter, ziende dat hij geen direct gevolg gaf aan dit bevel toen tegen hem zei: „Dit is een dienstbevel, dit moet je opvolgen”, dat hij toen op ongeveer een meter afstand het geweer, waarmee hij toen bewapend was en dat geladen was met een losse patroon, heeft gericht op een der onderbenen van genoemde Hetterscheid en vervolgens een losse patroon uit dat geweer heeft afgevuurd, waardoor Hetterscheid in zijn onderbeen werd getroffen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 oktober 1958, opgemaakt door Jan Cornelis Dijkstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, brigade Bergen op Zoom, zakelijk inhoudt als verklaring van *Paul Johannes Joseph Bosch*, tijdelijk reserve tweede luitenant:

dat hij op 28 augustus 1958 commandant was van het Centralistenpeloton, behorende tot de Berichtenkantoor en Ordonnance Compagnie van het 101e Verbindings Bedienings Bataljon; dat hij met dit peloton een bivakoefening hield op het militaire oefenterrein Molenzicht te

Bergen op Zoom; dat hij voordat de oefening begon uitdrukkelijk aan de troep bekend heeft gemaakt dat er niet gericht gevuld mocht worden en dat met duisternis in de lucht moest worden geschoten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat beklagde heeft gehandeld met overschrijding van zijn bevoegdheid;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„als militair opzettelijk met overschrijding van zijne bevoegdheid een „mindere bevelen iets te doen”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven.

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen.

*Dit vonnis is bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechts-
hof van 7 april 1959 — Red.]*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 4 maart 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Krijgsraad: Een „buddy-seat” is geen „zadel”. Mitsdien niet strafbaar het ten laste gelegde feit dat beklagde op een „bromfiets”, behalve hemzelf als bestuurder, nog drie personen had vervoerd.

Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis): Nu bij latere beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat achter „zadel” de woorden „van voor normale rijwielen gebruikelijke vorm „en bruikbare afmetingen” werden geschrapt, wordt een met een „buddy-seat” uitgeruste bromfiets daardoor een motorrijwiel. Beklaagde mitsdien strafbaar.

(W.V.R. art. 13).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. P. C., geboren 28 december 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 22 november „1958 te Haarlem, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig „rijwiel met hulpmotor, daarmede met ingeschakelde en in werking ge- „stelde hulpmotor heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande weg, de Grote Houtstraat, zulks terwijl dat rijwiel „met hulpmotor niet voldeed aan de in Hoofdstuk IV van het Wegen- „verkeersreglement, ten aanzien van de inrichting en belading van rijwie- „len met hulpmotor gestelde eisen, door alstoen aldaar buiten zichzelf „nog drie personen op dit rijwiel met hulpmotor mede te voeren, die „evenals hij, beklaagde, achter hem gezeten waren op een zogenaamde „buddy-sit”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat in de ten laste legging kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld „buddy-sit”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbeterd zodat in de plaats daarvan worde gelezen: „buddy- „seat” door welke verbetering van de te laste legging de beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat de Krijgsraad gezien een desbetreffend verzoek van beklaagde dd. 18 februari 1959 en gehoord de Auditeur-Militair heeft bepaald, dat het onderzoek in deze zaak buiten tegenwoordigheid van beklaagde zal plaats vinden;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, zodat hij daarvan dient te worden vrijgesproken, met name niet dat beklaagde heeft gereden met een rijwiel met hulpmotor in de zin van artikel 1 lid 1 sub d van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, te dien aanzien, dat een buddy-seat niet is een zadel in de normale betekenis van het woord en dus niet is een zadel of zadels als genoemd in de Beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat dd. 24 juli 1958 nr. 43604, Afdeling Waterstaatsrecht, Staatscourant 1958/144;

[Volgt: niet-bewezen verklaring van hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en vrijspraak — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 5 mei 1959

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers en Commandeur Bakker (plv.),
(zie het vonnis, hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot een geldboete van tien gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twee dagen;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt omdat de krijgsraad beklagde heeft vrijgesproken van het hem tenlastegelegde op grond van de overweging dat uit de telastelegging niet blijkt dat beklagde heeft gereden met een rijwiel met hulpmotor in de zin van artikel 1 lid 1 sub d van het Wegenverkeersreglement aangezien een buddy seat niet is een zadel in de normale betekenis van het woord en dus niet is een zadel of zadels als genoemd in de Beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat dd. 24 juli 1958 nr 43604, afdeling Waterstaatsrecht, staatscourant 1958 nr 144;

Overwegende dienaangaande, dat in de beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 22 augustus 1956 no. 54392 (Staatscourant 1956 nr. 166) onder II is bepaald, dat als voor rijwielen, voor zover betreft hun bouw, normale eigenschappen, als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder d van het Wegenverkeersreglement worden aangemerkt:

„a. de aanwezigheid van een stuurinrichting, trappers en één of meer „zadels van voor normale rijwielen gebruikelijke vorm en bruikbare „afmetingen, welke delen enz.”;

dat in de beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 24 juli 1958, no. 43604 (Staatscourant 1958 no. 144) onder I is ingetrokken het onder II bepaalde van de beschikking van 22 augustus 1956 (hiervoor aangehaald);

dat bij dezelfde beschikking van 24 juli 1958 onder II opnieuw is bepaald dat als voor rijwielen, voor zover hun bouw betreft, normale eigenschappen, als bedoeld in artikel 1, 1e lid, onder d I en d II van het Wegenverkeersreglement, worden aangemerkt:

„a. de aanwezigheid van een stuurinrichting, trappers en één of meer „zadels, welke delen enz.”;

dat bij de nieuwe bepaling onder a., die verder woordelijk gelijk-luidend is aan de bepaling in de beschikking van 22 augustus 1956, de woorden zijn geschrapt „van voor normale rijwielen gebruikelijke „vorm en bruikbare afmetingen”;

dat derhalve sinds 24 juli 1958 het woord „buddy seat”, in de dagvaarding genoemd, het daarin genoemde rijwiel met hulpmotor niet meer tot een motorrijwiel in de zin van de Wegenverkeerswet stempelt;

Overwegende dat aan beklagde is tenlastegelegd:
[zie het vonnis — Red.];

Overwegende, dat in de telastelegging kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld „buddy-sit”, welke fout het Hof ambtshalve verbetert zodat in de plaats daarvan worde gelezen: „buddy-seat”,

door welke verbetering van de telastlegging de beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat uit een verklaring van werkelijke dienst dd. 17 december 1958, opgemaakt door de commandant van de 105 compagnie korps commandotroepen te Roosendaal blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 9 april 1958 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde zakelijk heeft verklaard: dat hij op 22 november 1958 te Haarlem een tweewielig rijwiel met hulpmotor bestuurde en met ingeschakelde hulpmotor reed over de Grote Houtstraat; dat er buiten hijzelf nog drie personen op de buddy seat zaten, hoewel hij wist, dat zulks was verboden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 23 november 1958 opgemaakt door Sjoerd Gaastra en Johannes Albertus Pol, beiden agent van gemeentepolitie te Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij zich op zaterdag 22 november 1958 te omstreeks 22.05 uur bevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Grote Houtstraat te Haarlem; dat zij toen aldaar zagen dat een persoon, die na door hen te zijn staande gehouden bleek te zijn Johannes Wilhelmus Petrus C., als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor reed over genoemde straat, terwijl hijzelf, twee vrouwen en een man op de z.g. buddy seat gezeten waren; dat het bedoelde rijwiel met hulpmotor was uitgerust met een verbrandingsmotor met een cylinderinhoud van ten hoogste 50 cc;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van Artikel 13 van het Wegenverkeersreglement”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 13 juncto artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91, van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een geldboete van tien gulden, met be-

paling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 mei 1959.

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Kapitein J. H. Vaders.

Opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt: als korporaal, getuige van het feit dat een soldaat op de schietbanen met een bajonet een kastje openbrak, daaruit een doosje patronen nam en deze bij zich stak, zonder terzake iets te doen.

(W.M.Sr. art. 143).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. G., geboren 3 februari 1938, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij de 940e afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, op „24 maart 1959 te Rotterdam in een lokaal van de schietbaan der „Koninklijke Scherpschuttersvereniging Rotterdam, opzettelijk heeft „toegelaten dat de dienstplichtig soldaat C. W. S. een kastje in dat „lokaal openbrak en daaruit een doosje met hem, S., niet toebehorende „jachtpatronen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening weg- „nam, althans alstoen en aldaar, terwijl hij getuige was van het open- „breken van een kastje en het daaruit met het oogmerk van weder- „rechtelijke toeëigening wegnemen van een doosje met patronen door „de dienstplichtig soldaat S., welke patronen S. niet toebehoorden, op- „zettelijk heeft nagelaten tegen genoemde S. de door het belang der „zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wen- „den”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korporaal bij de 940e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, zich op 24 maart 1959 omstreeks 12.30 uur bevond in één der lokalen van de overdekte schietbanen van de Koninklijke Scherpschuttersvereniging te Rotterdam; dat hij aldaar in gezelschap was van de soldaat C. W. S., die was ingedeeld bij dezelfde batterij als hijzelf; dat hij toen aldaar zag dat S. een houten kastje dat tegen de wand van het lokaal was aangebracht en dat op slot was met een bajonet openbrak en vervolgens uit dat kastje een doosje met jachtpatronen wegnam, kennelijk met de bedoeling om zich dat toe te

eigenen; dat hij S. toen hoorde zeggen dat hij die munitie misschien nog wel eens kon gebruiken; dat hij wist dat dat doosje met jachtpatronen noch aan S. noch aan hemzelf toebehoorde en dat S. op geen enkele wijze gerechtigd was dat doosje met patronen weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij ook wist dat dat kastje niet aan S. toebehoorde en dat S. op geen enkele wijze gerechtigd was dit kastje open te breken; dat hij, wetende dat het hier een diefstal betrof, deze toen heeft toegelaten; dat hij ook heeft toegelaten dat S. het doosje met munitie bij zich stak; dat hij dienaangaande geen enkele maatregel heeft getroffen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 26 maart 1959, opgemaakt en gesloten door Johannes Theodorus Thoolen, wachtmeeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Rotterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Cornelis Willem S.:

dat hij omstreeks 24 maart 1959, omstreeks 12.30 uur, in een der lokalen van de schietbanen te Rotterdam, stond samen met de korporaal G., bij de in dat lokaal aanwezige kastjes; dat hij toen een bajonet nam en de punt hiervan wrong tussen het deurtje en de sponning van een der kastjes met de bedoeling om het slot te verbreken, waardoor het deurtje opensprong; dat korporaal G. hierbij tegenwoordig was en het heeft gezien; dat hij toen uit dat kastje een doosje nam en nadat hij het geopend had zag dat het gevuld was met jachtpatronen; dat hij toen tegen de korporaal G. heeft gezegd dat hij deze wel kon gebruiken; dat het hem inviel dat hij die patronen kon gebruiken om zijn vroegere werkgever een plezier te doen; dat hij in tegenwoordigheid van de korporaal G. toen het doosje met patronen tussen zijn kleding heeft gestopt; dat, voorzover hij zich herinnert, korporaal G. hierover geen op- of aanmerkingen maakte; dat de door hem weggenomen patronen hem niet in eigendom toebehoorden en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om bedoeld kastje te openen en de patronen daaruit weg te nemen;

2.enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat de Krijgsraad het woord „opzettelijk” in de dagvaarding aldus leest dat daarmee tevens tot uitdrukking is gebracht beklagdes wetenschap van de wederrechtelijkheid van de handeling die hij toeliet;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van korporaal te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar, en voorts, onvoorwaardelijk, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 mei 1959.

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mevr. Mr. L. van Lokhorst.

Twee soldaten namen, na overleg en in vereniging, een damesrijwiel weg, reden daarmee naar de rand van de stad waar zij het rijwiel in de berm van de weg achterlieten en aan de politie mededeelden dat zij een weggenomen rijwiel daar hadden geabandonneerd.

Het ten laste gelegde oogmerk van wederrechtelijke toeëigening niet bewezen verklaard; het wèl bewezen verklaarde restant van de tenlastelegging levert een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp op. Verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 310, 311).

DE KRIIGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. R. O., geboren 7 december 1937, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 46e Bataljon Infanterie der Koninklijke Landmacht op of omstreeks 15 maart 1959 te Amsterdam, tezamen en in vereniging met de soldaat G. W. S. „handelende, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen een damesrijwiel, toebehorende aan Bianca Rita Groen-„hagen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het 46e Bataljon Infanterie der Koninklijke Landmacht, op 15 maart

1959, omstreeks 03.00 uur, met de soldaat G. W. S. door Amsterdam liep; dat zij toen aldaar in de Ferdinand Bolstraat een grijs damesrijwiel zagen staan; dat hij en S. toen even samen hebben overlegd en met elkaar afgesproken dat zij dit rijwiel zouden wegnemen en ermee naar de buitenrand van de stad te rijden en het vervolgens daar achter te laten; dat hij alstoen aldaar tezamen met de soldaat G. W. S. voormeld damesrijwiel heeft weggenomen; dat hij wist dat dat rijwiel niet aan hem of aan S. in eigendom toebehoorde; dat, naar later bleek, dit rijwiel toebehoorde aan Bianca Rita Groenhagen; dat zowel S. als hij wisten van niemand, ook niet van genoemde Groenhagen, recht of toestemming te hebben verkregen dit rijwiel weg te nemen; dat S. en hij, nadat zij korte tijd op dat rijwiel hadden gereden, bij de weg Amsterdam-Utrecht kwamen; dat zij het rijwiel toen hebben gelegd langs een sloot in de berm van de weg in het gras;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 15 maart 1959, opgemaakt en gesloten door Gerrit Luijf en Jan Grotenhuis, hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 15 maart 1959 te omstreeks 03.15 uur, op de Utrechtseweg te Amsterdam twee mannen zagen lopen die hun verklaarden dat zij zoëven een rijwiel hadden bereden en dit rijwiel in de richting van een sloot hadden geduwd; dat deze twee mannen na aanhouding verklaarden te zijn Hendrik Jozef Rudolf O. en Gustaaf Willem S.; dat ongeveer een halve meter van een langs de Utrechtseweg gelegen sloot, door verbalisanten een grijs damesrijwiel werd gevonden; dat O. en S., met het bovengenoemde rijwiel, op 15 maart 1959 ter beschikking zijn gesteld van de Commandant van de Koninklijke Marechausseebrigade te Amsterdam;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening”;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp zoals dat is omschreven in artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde;

[Dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat het bewezene oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 mei 1959.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.
Raadsman: Mr. D. Huisman.

Gereden op een motorrijwiel, hetwelk beklaagde had voorzien van een niet voor dat motorrijwiel bestemd kenteken.

Nu de tenlastelegging niet inhield dat beklaagde het oogmerk, om het aangebrachte kenteken voor het regelmatig toegekende kenteken te doen doorgaan, had op het moment van het aanbrengen ervan, is het tenlastegelegde niet strafbaar. Vrijspraak.

(W.V.W. art. 14c).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. F., geboren 8 oktober 1932, beroepswachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepswachtmeester bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 3 april 1959 te Amersfoort, een tweewielig motorrijtuig, merk Matchless, heeft voorzien van het kenteken NO 44-02, hetwelk niet was het ingevolge artikel 9 der Wegenverkeerswet aan de eigenaar of houder van bedoeld motorrijtuig opgegeven kenteken, doch het kenteken behorende bij een bij hem in reparatie zijnd tweewielig motorrijtuig D.K.W., welk kenteken hij had gedemonteerd met het oogmerk dit te doen doorgaan voor het voor deze Matchless opgegeven kenteken, een en ander ingevolge artikel 9 der Wegenverkeerswet”;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepswachtmeester bij de Koninklijke Landmacht, op 4 april 1959 omstreeks 13.30 uur als bestuurder van een aan hem toebehorend tweewielig motorrijtuig, merk Matchless, daarmede heeft gereden over de Rijksweg no. 12 in de gemeente Lange Ruige Weide; dat hij toen op weg was van Amersfoort naar Den Haag; dat dit motorrijtuig was voorzien tijdens die rit van het kenteken NO 44-02; dat hem als eigenaar en houder van die motorfiets ten tijde van die rit nog nimmer enig kentekenbewijs was afgegeven noch enig kenteken was opgegeven, behalve dat hij enige dagen tevoren van de Rijksdienst voor het Wegverkeer, district Utrecht, had ontvangen een kentekenbewijs voor het kenteken P 91-93, betreffende zijn genoemde Matchless, dat echter uitsluitend geldig was om op 9 april 1959 met die motor te rijden te Amersfoort van de Prins Willem III kazerne naar een plaats van weging en onderzoek aldaar; dat hij, dienende als voormeld, te Amersfoort, om tijdens zijn rit naar Den Haag niet lastig te worden gevallen door de politie, op 3 april 1959 het kenteken NO 44-02, dat behoorde bij een bij hem in reparatie zijnd tweewielig motorrijtuig D.K.W., van die D.K.W. heeft

gedemonteerd en aangebracht op de Matchless voornoemd, met de bedoeling om dat kenteken NO 44-02 te doen doorgaan voor het voor genoemde Matchless opgegeven kenteken; dat hij tijdens genoemde rit over de Rijksweg no. 12 te Lange Ruige Weide werd aangehouden door de Koninklijke Marechaussee, die hem vroeg om zijn papieren;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat nu de tenlastlegging niet inhoudt, dat het oogmerk het kenteken NO 44-02 te doen doorgaan voor het aan de Matchless ingevolge artikel 9 der Wegenverkeerswet opgegeven kenteken bij beklaagde aanwezig was toen hij de Matchless van dat kenteken voorzag, het aldus bewezen verklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

[Dictum: verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit; spreekt hem mitsdien vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 mei 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.
Raadsman: Kapitein P. A. K. Avé.

Opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt: als sergeant gezeten naast de bestuurder, korporaal, van een militaire vrachtauto, geen enkele maatregel genomen toen en nadat de bestuurder, een tank-auto inhalende op een (smalle) brug, met die tank-auto in aanrijding was gekomen en schade had veroorzaakt en vervolgens was doorgereden voordat de identiteit van de bestuurder en van de militaire vrachtauto behoorlijk kon worden vastgesteld.

Verworpen beklaagde's verweer dat de strekking van artikel 30 W.V.W. hem niet bekend was: bij een technisch onderdeel als waartoe beklaagde behoort, waar vele beschadigde motorrijtuigen worden gerepareerd, moet een onderofficier wel op de hoogte zijn van de strekking van genoemd artikel.

Geldboete en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 25, 143; W.V.W. art. 30)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. D. H., geboren 1 juni 1937, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke landmacht, op of omstreeks 9 maart 1959 „in de gemeente Krommenie, opzettelijk heeft toegelaten dat de dienst- „plichtig korporaal A. J. P. M. K. na te noemen misdrijf pleegde, „althans getuige zijnde van dit door genoemde dienstplichtig korporaal „K. gepleegde misdrijf opzettelijk heeft nagelaten tegen genoemde „dienstplichtig korporaal de door het belang der zaak gevorderde maat- „regelen van geweld naar vermogen aan te wenden, hebbende hij „immers ten tijde en ter plaatse voormeld opzettelijk aan genoemde „dienstplichtig korporaal K. geen opdracht gegeven om te stoppen en/ „althans opzettelijk toegelaten dat genoemde dienstplichtig korporaal „niet stopte, nadat hij, genoemde K., naast wie hij, verdachte, was ge- „zeten, op 9 maart 1959 in de gemeente Krommenie als bestuurder van „het zeswielig militair motorrijtuig, merk DAF, type YA 328, geken- „tekend KL 22-94, daarmee rijdende over de voor het openbaar rij- „of ander verkeer openstaande weg, de Provinciale weg, komende uit „de richting Amsterdam en gaande in de richting naar Alkmaar, toen „hij langs die weg rijdende was gekomen op of nabij de ophaalbrug „over de Nauernaschevaart, bij het inhalen van een in dezelfde richting „rijdende trekker met oplegger, een tankwagen niet, althans niet vol- „doende naar links was uitgeweken, althans deze trekker met oplegger „is gaan passeren hoewel de breedte van de rijbaan op deze ophaalbrug „niet of nauwelijks voldoende was om te kunnen passeren zonder met „die tankwagen in aanraking te komen, waardoor de veiligheid op de „weg in gevaar werd gebracht, zijnde bij het passeren het door hem, K., „bestuurde motorrijtuig met de rechtervoorzijde tegen de linker achter- „kant van de tankwagen in aanrijding gekomen en na dit ongeval, „waarbij van deze tankwagen het linker achtergedeelte was ingedrukt „en gescheurd, derhalve waarbij schade was toegebracht aan die tank- „wagen, toebehorende aan de Benzine Petroleum Handelmaatschappij „te Amsterdam, althans aan anderen of een ander dan aan K. of aan „een van de inzittenden van het door K. bestuurde motorrijtuig, was „doorgereden voordat de identiteit van het door K. bestuurde motor- „rijtuig en van hem, K., behoorlijk was kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

A. Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft ver-
klaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant van de Koninklijke landmacht, op 9 maart 1959 omstreeks 09.15 uur, gezeten was rechts naast de korporaal A. J. P. M. K., die toen het zeswielige militaire motorrijtuig Merk DAF type YA 328, gekentekend KL 22-94, bestuurde en in die wagen daarmee reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Provinciale weg te Krommenie, komende uit de richting Amsterdam en gaande in de richting Alkmaar; dat, gekomen tijdens die rit op die weg bij de ophaalbrug over de Nauernaschevaart, K. een tankwagen inhaalde, een trekker met oplegger, die langs diezelfde weg in dezelfde richting voor hen uitreed; dat K. die wagen wilde voorbijrijden, links langs die wagen;

dat hij echter daarmee begon juist op genoemde brug, waar de weg, die toch al niet breed was, nog iets smaller werd; dat er niet genoeg ruimte was; dat hij zag dat toen het rechter voorgedeelte van hun wagen in aanraking kwam met het linker achtergedeelte van die tankwagen; dat hij toen, terwijl K. de tankwagen verder voorbij reed, tegen hem heeft gezegd wat hij gezien had, zoals juist vermeld; dat K. toen is doorgereden voordat de identiteit van hem en van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk kon worden vastgesteld; dat hij wel van meet af aan heeft aangenomen dat die tankwagen door genoemde aanrijding beschadigd moest zijn en dat die tankwagen niet toebehoorde aan K. noch aan een der overige inzittenden van hun wagen; dat hij toen te Krommenie heeft toegelaten dat K. doorreed en geen enkele maatregel tegen hem heeft aangewend en hem geen opdracht heeft gegeven om te stoppen; dat hij na de aanrijding maar één gedachte in zijn hoofd had, n.l. „Militaire Politie”.

B. dat hij van de betreffende voorschriften niet op de hoogte was en dus niet wist dat K. door door te rijden een strafbaar feit pleegde;
Post alia:

Overwegende, dat niet aan te nemen is, dat bij een technisch onderdeel als dat waartoe beklaagde behoort, waar vele door aanrijdingen beschadigde motorrijtuigen worden gerepareerd, een onderofficier niet op de hoogte zou zijn van de strekking van artikel 30 eerste lid van de Wegenverkeerswet, en de Krijgsraad dan ook beklaagdes verklaring daaromtrent als niet ernstig gemeend voorbij gaat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van beklaagde slechts gebezigd voor zover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat K. de trekker met oplegger is gaan passeren hoewel de breedte van de rijbaan op de ophaalbrug nauwelijks voldoende was om te kunnen passeren zonder met de tankwagen in aanraking te komen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

Als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 30 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden

waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen: 1, 25, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 48, 91, van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 50, subs. hechtenis voor de tijd van 10 dagen, en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse ¹⁾ — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 mei 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (recidive) en opzettelijke ongehoorzaamheid (recidive): gearresteerd en door een meerdere van de politie overgenomen zijnde, geweigerd zich in kazernetenu te kleden, zeggende dat hij in uitgaanstenu eerder kans had (weer) weg te komen.

Ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 23, 97, 99, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. W. M. v. H., geboren 30 april 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 107e Genie „Verzorgings Bataljon der Koninklijke landmacht, in tijd van oorlog, „te Maarn:

„1e. op 7 maart 1959 te circa 21.30 uur, terwijl hij zich in voorlopig arrest, te ondergaan als licht arrest, bij zijn onderdeel voornoemd bevond, dat onderdeel eigendunkelijk en heimelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, tot hij op 9 maart 1959 te 22.15 uur te Oss door de politie werd aangehouden en in arrest gesteld;

„2e. op 10 maart 1959, toen de sergeant der eerste klasse I. D. van Hal hem had bevolen zich in kazernetenu te steken teneinde in arrest te worden gesteld, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen,

¹⁾ De korporaal K. werd veroordeeld tot twee geldboeten (van f 10 en f 30, subs. resp. 2 en 6 dagen vervangende hechtenis) op grond van overtreding van de artikelen 25 en 30 W.V.W. (*Red.*).

„zeggende dat hij dit niet deed daar hij dan (te weten in uitgaanstenuë)
„kans had eerder weg te zijn uit Maarn;

„zijnde ten tijde van het plegen van de hierboven sub 1e en 2e ver-
„melde feiten nog geen vijf jaren verlopen sedert beklagde een hem bij
„vonnis van de Krijgsraad te Velde West dd. 22 oktober 1958 wegens:
„1. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet
„ „langer dan vier dagen durende”; 2. „opzettelijke ongehoorzaamheid,
„ „gepleegd in tijd van oorlog, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne
„ „ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk
„ „op zijne strafbaarheid heeft gewezen”; opgelegde gevangenisstraf
„voor de tijd van vijf maanden geheel had ondergaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat
van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 107e Genie Verzorgings
Bataljon te Maarn, en terwijl hij zich naar hij wist in voorlopig arrest
bevond bij genoemd onderdeel te Maarn, te ondergaan als licht arrest,
op 7 maart 1959 omstreeks 21.30 uur te Maarn dat onderdeel eigen-
dunkelijk en heimelijk heeft verlaten, door onder de draadversperring
door te klimmen; dat hij sindsdien willens en wetens zonder toestemming
en onafgebroken van genoemd onderdeel te Maarn afwezig is gebleven
totdat hij op 9 maart 1959 te 22.15 uur te Oss door de gemeentepolitie
werd aangehouden en in arrest gesteld; dat hij de volgende dag door de
sergeant der eerste klasse van Hal werd overgebracht naar zijn onderdeel
te Maarn; dat bij aankomst aldaar die sergeant der eerste klasse hem op
10 maart 1959 te Maarn het bevel heeft gegeven om zich in kazernes-
tenuë te steken, teneinde in voorlopig arrest in de vorm van streng
arrest te worden gesteld; dat hij toen nog in uitgaanstenuë liep; dat hij
toen aldaar heeft geweigerd aan dat bevel gevolg te geven, zeggende dat
hij dat niet deed, daar hij in uitgaanstenuë kans had om eerder weg te
zijn uit Maarn; dat hij wist dat hij verplicht was de bevelen van sergeant
van Hal op te volgen; dat hij tijdens deze feiten wist dat hem op
22 oktober 1958 door de Krijgsraad te Velde West een gevangenisstraf
was opgelegd wegens 1e. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid” en
2e. „opzettelijke ongehoorzaamheid”, van welke gevangenisstraf hij drie
maanden in Norderhaven had ondergaan;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aan-
zien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, eerder-
genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en extract-vonnis
slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen
— wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten
laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

1. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet
„langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf

„pleegt, terwijl hij is dienstdoende, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige ene hem wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid bij vonnis opgelegde straf geheel heeft ondergaan”,

2. *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige ene hem wegens gelijk misdrijf bij vonnis opgelegde straf geheel heeft ondergaan”*;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde op 9 maart 1959 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 12 weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 9 maart 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — Red.].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 22 juli 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. F. J. W. Hafkemeijer en Luitenant-Kolonel J. G. de Bruin.

W.A.-verzekering als bijzondere voorwaarde.

Beklaagde had een aanrijding veroorzaakt door geen voorrang te verlenen aan verkeer van rechts. Ter terechtzitting bleek dat beklagde onverzekerd had gereden; hij verklaarde tegen het afsluiten van W.A.-verzekering geen bezwaar te hebben.

Geldboete en voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid onder

de bijzondere voorwaarde dat beklaagde binnen een week een W.A.-verzekering afsluit.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.Sr. art. 14c; W.V.R. art. 27).

(Zie hierná het arrest van de Hoge Raad van 10 november 1959, blz. . . .).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 4 december 1920, beroepskorporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als korporaal der eerste klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op of omstreeks 23 Mei 1959 in de gemeente Oosterhout, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor, daarmede met ingeschakelde en in werking gestelde hulpmotor rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Hoogstraat in de richting van de kruising van de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen Zandheuvel-Sint Vincentiusstraat-Hoogstraat, toen hij langs eerstgenoemde weg rijdende bij voormelde kruising was gekomen,

„a. niet gestopt is, alvorens voornoemde kruising van wegen op te rijden, terwijl op de weg waarlangs hij die kruising naderde een bord volgens model 11 van de Bijlage van het Wegenverkeersreglement was aangebracht;

„b. voor de bestuurder van een voor hem, beklaagde, van rechts komend tweewielig motorrijtuig die uit een andere richting langs één der wegen en wel langs de Zandheuvel gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig met hem, beklaagde, die kruising naderde en krachtens het bepaalde in artikel 27 sub 2 onder b voorrang had de doorgang voor zich langs niet vrij heeft gelaten maar zover is doorgereden dat een aanrijding heeft plaats gevonden”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 27 eerste lid van het Wegenverkeersreglement, tweemaal gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 1e en 2e lid van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde feiten termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij onverzekerd heeft gereden, doch geen bezwaren heeft tegen het afsluiten van een W.A.-verzekering;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van twee geldboeten van ieder vijf gulden, met bepaling, dat de geldboeten bij gebreke van betaling en verhaal, zullen worden vervangen door hechtenis voor de tijd van ieder een dag;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden;

Beveelt, dat deze ontzegging niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat beklaagde binnen één week na betekening van de kennisgeving van voorwaardelijke veroordeling een W.A.-verzekering zal sluiten;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

De toegepaste bijzondere voorwaarde is merkwaardig, maar doelmatig als middel tegen het deelnemen aan het gemotoriseerde wegverkeer zonder verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid voor schaden, aan derden toegebracht. Uiteraard strekt de werking van deze methode zich niet verder uit dan beklaagde. Eerst een wettelijk voorschrift dat van iedere deelnemer aan het gemotoriseerde wegverkeer een zgn. W.A.-verzekering vordert, kan generaal werken.

Deze beklaagde verklaarde tegen het afsluiten van een W.A.-verzekering geen (princiële) bezwaren te hebben. In het hierna op blz. 124 opgenomen arrest van de Hoge Raad van 10 november 1959 was dat wel

het geval. Verwezen wordt naar de bijzondere motiveringen van die uitspraak, waaruit blijkt dat de bijzondere voorwaarde toch niet de godsdienstige vrijheid van de veroordeelde aantastte. Verwezen wordt voorts naar het naschrift, hetwelk Mr. B. J. Besier in „Verkeersrecht” 1959 blz. 251 onder dat arrest plaatste en Prof. Mr. W. P. J. Pompe in „Nederlandse Jurisprudentie” 1960 blz. 6. Deze naschriften zijn hierna, op blz. 128 e.v., opgenomen.

De bijzondere voorwaarde is door de Krijgsraad summier geredigeerd: de duur van de gevorderde verzekering is daarbij niet gesteld, terwijl ook de aard van het risico voor de W.A.-verzekering niet is aangegeven. 's Raads bedoeling voor wat dit laatste betreft, ligt voor de hand; omtrent de duur der gevorderde verzekering is een aanduiding niet overbodig.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 9 augustus 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor R. van der Laan.

Raadsman: Dr. Mr. H. van Zanten.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdoende (zijn onderdeel verlaten nadat het voorlopig (streng) arrest was aangezegd). Opzettelijke ongehoorzaamheid (door een sergeant aangehouden die hem zeide zich in verband met zijn arrest bij de wacht te melden, op een weggrijdende autobus gesprongen). Opzettelijke ongehoorzaamheid, gezamenlijk gepleegd (de kazerne, samen met een andere soldaat, ongeoorloofd verlaten hebbende, geweigerd terug te keren).

Strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 97, 99, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. T., geboren 26 juli 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging van de afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken, is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtdoelartillerie en gelegerd in de legerplaats Ossendrecht, op of omstreeks 10 juli 1959 in „tijd van oorlog, te Ossendrecht, in elk geval in Nederland:

„1. terwijl hem aldaar voorlopig arrest was aangezegd en hij derhalve was dienstdoende, opgemeld onderdeel eigendunkelijk heeft „verlaten en daarvan opzettelijk ongeoorloofd enige uren, in elk geval „niet langer dan vier dagen, afwezig is geweest, totdat hij op die datum „door de Koninklijke Marechaussee te Bergen op Zoom werd aangehouden;

„2. toen zijn meerdere, de sergeant-administrateur W. Stark hem

„het volgende dienstbevel had gegeven: „T., je hebt voorlopig arrest, „„jij kunt niet met de bus mee, je moet naar de wacht”, opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan dit dienstbevel door alstoen aldaar „opzettelijk ondanks dit bevel in een rijdende autobus te springen, die „van de legerplaats Ossendrecht naar Bergen op Zoom vertrok;

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 932e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie der Koninklijke Landmacht:

„I. op of omstreeks 15 augustus 1959 te circa 23.50 uur, te Den „Helder, terwijl het toen tijd van oorlog was in de zin der Wet, tezamen, „althans in samenspanning met de soldaat W. S., zijn aldaar in het „Deibelkamp gelegerd voormeld onderdeel eigendunkelijk en tersluiks „— door over de afrastering te klimmen — heeft verlaten en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken tot 16 augustus „1959 te circa 01.30 uur afwezig is gebleven, toen hij door de Politie „in Den Helder werd gearresteerd;

„II. op of omstreeks 15 augustus 1959 te 24.00 uur, in tijd van „oorlog, te Den Helder, toen de dienstplichtig wachtmeester J. J. Heintz „hem en de soldaat S. op heterdaad had betrappt toen zij over de af- „rastering klimmende het Deibelkamp op onwettige wijze verlieten en „hem en S. naar aanleiding daarvan had bevolen onmiddellijk naar het „kamp terug te keren, tezamen en in vereniging met genoemde S. heeft „geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoor- „zamen en toen even later ter plaatse voormeld de wachtcommandant, „de korporaal G. Woord verscheen en hem en S. gelaste onmiddellijk „naar het Deibelkamp terug te keren, tezamen met genoemde S. ander- „maal opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, heb- „bende zij zich via de tuintjes van de omliggende woningen gezamenlijk „naar de stad Den Helder begeven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

ad 1: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtdoelartillerie, Detachment Biak en gelegerd in de legerplaats Ossendrecht, op 10 juli 1959 omstreeks 17.00 uur voorlopig arrest aangezegd kreeg door zijn batterijcommandant, Majoor Möller, in genoemde legerplaats te ondergaan als streng arrest, in verband met het feit, dat hij te laat was teruggekeerd van inschepingsverlof; dat hij na deze arrestaanzegging op genoemde dag omstreeks 17.30 uur via de afrastering van genoemde legerplaats zijn onderdeel voormeld eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken enige uren afwezig is geweest totdat hij diezelfde dag omstreeks 19.30 uur te Bergen op Zoom door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden;

ad 2: dat hij, nadat hij die dag zijn onderdeel had verlaten, zich heeft begeven naar de bushalte voor genoemde legerplaats; dat hij, juist toen hij aldaar in de bus wilde stappen van de hem bekende sergeant-administrateur W. Stark het volgende dienstbevel kreeg: „T., „je hebt voorlopig arrest, je kunt niet met de bus mee, je moet naar

„de wacht”; dat hij ondanks het feit dat hij heel goed begreep dat hij aan dit dienstbevel van zijn meerdere moest voldoen, toen aldaar willens en wetens heeft nagelaten dit bevel op te volgen en in stede daarvan juist toen die autobus vertrok van de legerplaats Ossendrecht naar Bergen op Zoom, ondanks genoemd bevel, in die autobus is gesprongen;

ad I: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 932e Afdeling Lichte Luchtvaartartillerie van de Koninklijke landmacht, op 15 augustus 1959 omstreeks 23.50 uur te Den Helder, tezamen en in onderling overleg met de soldaat W. S., het Deibelkamp, alwaar zijn voormeld onderdeel gelegerd was, tersluiks heeft verlaten door over de afrastering van dat kamp heen te klimmen, waarna hij van zijn onderdeel voormeld sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is geweest tot 16 augustus 1959 omstreeks 01.30 uur, op welk tijdstip hij door de politie te Den Helder werd aangehouden;

ad II: dat hij in zijn hoedanigheid voormeld op 15 augustus 1959 omstreeks 24.00 uur te Den Helder, juist nadat hij met genoemde S. over de afrastering van het Deibelkamp was geklommen en aldus dat Deibelkamp op onwettige wijze had verlaten, met genoemde S. van de dienstplichtig wachtmeester J. J. Heintz, die hen buiten dat kamp op heterdaad betrapte, het dienstbevel heeft gekregen om onmiddellijk naar het kamp terug te keren; dat genoemde S. van deze wachtmeester hetzelfde bevel kreeg; dat hij toen aldaar tezamen en in vereniging met genoemde S. opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, door ter plaatse te blijven en niet terug te keren naar het kamp; dat hij, ook toen even later ter plaatse voormeld, de wachtcommandant van genoemd kamp, de korporaal G. Woord, verscheen en zowel hem als genoemde S. gelastte onmiddellijk naar het Deibelkamp terug te keren, tezamen met genoemde S. andermaal opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en tezamen met S. via de tuintjes van omliggende woningen naar de stad Den Helder is gegaan;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt „terwijl hij is dienstdoende”;
2. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”;
3. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij twee personen gezamenlijk het „misdrijf plegen”;
4. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog,

„waarbij twee personen gezamenlijk het misdrijf plegen, meermalen „gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht; 3. artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 4. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 10 juli 1959 - 20 juli 1959 en vanaf 16 augustus 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest; plaatsing in een straffklasse voor de tijd van vijf maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 19 augustus 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein Mr. W. van IJzeren.

Raadsman: Dr. Mr. H. van Zanten.

Behorende tot het parate gedeelte van zijn compagnie zich door een samenweefsel van verdichtfels aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrokken: vanuit de stad de kazerne opgebeld, voorgevende dat hij arts was en adviserende, hem permissie te verlenen in verband met de (voorgewende) ernstige ziekte van zijn meisje.

Twee maanden militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 101)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 1 oktober 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke landmacht, op 19 juni 1959, in tijd van „oorlog, te Bergen op Zoom, terwijl hij tot het parate deel bij zijn „onderdeel behoorde en uit dien hoofde niet met verlof of bewegings- „vrijheid mocht gaan, opzettelijk zich door een listige kunstgreep, al- „thans door een samenweefsel van verdichtfels aan de vervulling van „zijn dienstverplichtingen, voortvloeiende uit het paraat zijn, heeft ont- „trokken, door in het café de Peperbus te Bergen op Zoom zich tele- „fonisch in verbinding te stellen met de Wilhelminakazerne, waarin „hij gelegerd was en, na aldaar de 1e officier van de kazerneweekdienst „de kapitein R. J. M. Fassaert aan het toestel te hebben gekregen, door „aan genoemde kapitein opzettelijk valselijk en in strijd met de waar- „heid mede te delen, dat hij dokter Goinga uit IJlst was en dat de sol-

„daat B. direct naar huis moest komen in verband met de ernstige „ziekte van zijn, beklagde's, meisje, zulks terwijl hij, beklagde, wist, „dat zijn meisje in het geheel niet ziek was, waarna de genoemde „kapitein in overleg met zijn, beklagde's, pelotonscommandant, de „vaandrig J. de Waard, toestemming heeft geeven, dat hij, beklagde, „onmiddellijk zijn garnizoen en onderdeel mocht verlaten en naar Fries- „land mocht gaan, doch dat hij, beklagde, behalve bij voortduring van „de ernstige ziekte, op 20 juni 1959 per eerste reisgelegenheid naar zijn „onderdeel moest terugkeren, waarna aan hem, beklagde, bovenver- „melde toestemming en opdracht door de sergeant van de week J. F. „Slimmen, zulks in opdracht van genoemde Vaandrig de Waard is „medegedeeld en waarna hij, beklagde, omstreeks 19.25 uur zijn gar- „nizoen en onderdeel heeft verlaten en naar Friesland is afgereisd, „zijnde hij, beklagde, vervolgens eigendunkelijk niet naar zijn te Ber- „gen op Zoom gelegen onderdeel teruggekeerd en daarvan sinds 19 juni „1959 omstreeks 19.25 uur, althans sinds 20 juni 1959, in tijd van „oorlog aldaar, niet langer dan vier dagen opzettelijk, ongeoorloofd en „onafgebroken afwezig geweest, totdat hij op 23 juni 1959 omstreeks 12.30 uur zich bij zijn onderdeel heeft teruggemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij de E-compagnie van het 891 Verbindings Bedieningsbataljon te Bergen op Zoom, op 19 juni 1959 omstreeks 18.00 uur vanuit het café de Peperbus te Bergen op Zoom heeft opgebeld naar de militaire centrale in Bergen op Zoom en daar heeft gevraagd naar zijn compagniescommandant de kapitein de Lee; dat hij toen in plaats van die kapitein de Lee de eerste officier van kazerneweekdiensten, de kapitein R. J. M. Fassaert aan de telefoon heeft gekregen; dat deze kapitein zich toen bevond in de officiersmess in de Wilhelminakazerne te Bergen op Zoom; dat hij toen die kapitein Fassaert door de telefoon, naar hij wist valselijk en in strijd met de waarheid, heeft medegedeeld dat hij — Fassaert — sprak met dokter Goinga uit IJlst en dat de soldaat B. onmiddellijk naar zijn huis moest komen in verband met ernstige ziekte van zijn meisje; dat hij daarbij wist dat hij zichzelf valselijk uitgaf voor dokter Goinga en dat zijn meisje in het geheel niet ziek was; dat de kapitein Fassaert toen iets antwoordde in de geest van: „Ja dokter, ik zal B. naar huis „sturen”; dat hij zich onmiddellijk na dat telefoongesprek heeft begeven naar de Oranje Nassaukazerne te Bergen op Zoom, waar hij gelegerd was; dat hij daar toen onmiddellijk bij aankomst werd ontboden bij de sergeant van de week van zijn compagnie, de sergeant Slimmen; dat deze sergeant toen tegen hem zei, dat de kapitein Fassaert hem zojuist had opgebeld, dat hem toestemming moest worden gegeven om in verband met ernstige ziekte van zijn — beklagde's — meisje, onmiddellijk zijn garnizoen en onderdeel te verlaten teneinde zich naar dat meisje in Friesland te begeven; dat Slimmen hem namens die kapitein Fassaert toen opdracht gaf om de volgende morgen 20 juni 1959 per

eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel te Bergen op Zoom terug te keren en dat hij, indien de toestand van zijn meisje zeer ernstig bleek, weg mocht blijven tot zondag 21 juni 1959 eerste reisgelegenheid; dat hij moest zorgen voor een verklaring van de dokter van zijn meisje ter wettiging van zijn afwezigheid; dat hij namelijk dat weekend tot het parate gedeelte van zijn compagnie behoorde, zodat hij niet met verlof of bewegingsvrijheid mocht gaan; dat hij toen op 19 juni 1959 vervolgens genoemd garnizoen en onderdeel heeft verlaten en naar Friesland is afgereisd; dat hij daarbij wist dat die toestemming om naar Friesland te gaan hem uitsluitend was verleend, omdat hij op bovengenoemde listige wijze de militaire autoriteiten in de waan had gebracht, dat zijn meisje ernstig ziek was en dat zijn eigen huisarts Goinga daarover had opgebeld en dat hij in feite op geen enkele wijze gerechtigd was zijn onderdeel te verlaten; dat hij sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken van zijn voornoemd onderdeel en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij zich op 23 juni 1959 omstreeks 12.30 uur in dat garnizoen bij dat onderdeel heeft teruggemeld; dat het meisje Jouke Hoomans, Nieuweweg 119 te Heeg betrof; dat hij met dit meisje niet verloofd was; dat hij bovengenoemde listige kunstgreep en verdichtsels heeft toegepast en verzonnen, omdat hij graag naar huis wilde.

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „waarin hij gelegerd was” en „door een listige „kunstgreep, althans” en met dien verstande dat beklaagde sinds 19 juni 1959 19.25 uur opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd „als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels „in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende aan de vervulling „zijner dienstverplichtingen onttrekken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 en 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 23 juni 1959 - 25 juni 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan; op 19 augustus 1959 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee

maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 19 augustus 1959; bekrachtiging van het arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 19 augustus 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein Mr. W. van IJzeren.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl de schuldige is dienstdoende (ongeorloofde verwijdering terwijl beklagde, met een groep andere militairen, naar een ander gebouw marcheerde).

Diefstal van een fiets.

(W.M.Sr. art. 97, 99; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. F., geboren 9 april 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke land-, „macht en geplaatst in de gestraftencompagnie, 1e afdeling van de „Tuchtklasse in het Depot voor Discipline Nieuwersluit te Loenen „aan de Vecht, alwaar hij een krijgstuchtelijke straf van zes maanden „tuchtklasse onderging,

„I. op 18 mei 1959, in tijd van oorlog, te circa 22.30 uur te Loenen „voornoemd, terwijl hij in een groep naar een ander gebouw werd „afgemarcheerd, eigendunkelijk uit de groep is weggelopen en zijn „onderdeel voornoemd heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk „ongeorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, tot hij op 20 mei „1959 te circa 17.30 uur te Deventer door de Koninklijke Marechaus- „see werd aangehouden en vervolgens op 21 mei 1959 naar zijn onder- „deel voornoemd werd teruggebracht;

„II. op of omstreeks 19 mei 1959 te Maarsen met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een herenrijwiël, „toebehorende aan S. J. Palm”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht en geplaatst in de gestraftencompagnie 1e Afdeling van de Tuchtklasse in het Depot voor Discipline Nieuwersluit te Loenen aan de Vecht, in verband met het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf van zes maanden tuchtklasse, op 18 mei 1959 omstreeks 22.30 uur voormeld Depot heeft verlaten, door de groep waarin hij naar een ander gebouw werd afgemarcheerd uit te gaan en het Depot over een muur te verlaten; dat hij sindsdien van zijn onder-

deel voormeld willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij op 20 mei 1959 omstreeks 17.30 uur te Deventer door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden, waarna hij vervolgens op 21 mei 1959 naar zijn onderdeel voormeld is teruggebracht; dat hij tijdens zijn afwezigheid voormeld op 19 mei 1959 te Maarsen een tweewielig herenrijwiel, roodbruin van kleur met aluminium velgen en voorzien van een drieversnellingsnaaf, heeft weggenomen; dat dit rijwiel hem niet in eigendom toebehoorde en naar later bleek eigendom was van S. J. Palm; dat hij van niemand recht of toestemming had om dit rijwiel weg te nemen; dat hij dit rijwiel heeft weggenomen met de bedoeling om er mee naar zijn woning te Zweelo te rijden; dat hij van plan was voorlopig dat rijwiel bij zijn woning te laten staan; dat dit rijwiel, nadat hij te Deventer was aangehouden als voormeld, op 20 mei 1959 door de Koninklijke Marechaussee in beslag is genomen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift-straflijst slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„1. opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt terwijl hij is dienstdoende”;

„2. Diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. Artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. Artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 21 mei 1959—1 juni 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Nu beklagde bezig was met het verrichten van een bepaalde dienst, t.w. het marcheren in een groep militairen naar een ander gebouw, is terecht de qualificatie „terwijl hij is dienstdoende” toegepast.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 9 september 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor R. van der Laan.
Raadsman: Kapitein D. W. Dull.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, door twee militairen gezamenlijk en tengevolge van samenspanning gepleegd. Herhaalde opzettelijke ongehoorzaamheid door twee militairen gezamenlijk gepleegd: na het overklimmen van de afrastering op heterdaad betrapt zijnde en gesommeerd en bevolen onverwijld terug te keren, opzettelijk nagelaten daaraan te voldoen doch door tuinen van omliggende woningen gevluucht.

(W.M.Sr. art. 97, 99, 114; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. S., geboren 24 januari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 932e Afdeling „Lichte Lucht doelartillerie der Koninklijke landmacht:

„1e. op of omstreeks 15 augustus 1959 te circa 23.50 uur, te Den „Helder, terwijl het toen tijd van oorlog was in de zin der Wet, tezamen „althans in samenspanning met de soldaat M. T., zijn aldaar in het „Deibelkamp gelegerd voormeld onderdeel eigendunkelijk en tersluiks „— door over de afrastering te klimmen — heeft verlaten en daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken tot 16 augustus „1959 te circa 02.10 uur, toen hij aldaar in beschonken toestand is „teruggekeerd, afwezig is gebleven;

„2e. op of omstreeks 15 augustus 1959 te 24.00 uur, in tijd van „oorlog, te Den Helder, toen de dienstplichtig wachtmeester J. J. Heintz „hem en de soldaat T. op heterdaad had betrapt toen zij over de afras- „tering klimmende het Deibelkamp op onwettige wijze verlieten en hem „en T. naar aanleiding daarvan had bevolen onmiddellijk naar het „kamp terug te keren, tezamen en in vereniging handelende met ge- „noemde T. heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan „dit bevel te gehoorzamen en toen even later ter plaatse voormeld de „wachtcommandant, de korporaal G. Woord verscheen en hem en T. „gelastte onmiddellijk naar het Deibelkamp terug te keren, tezamen „met genoemde T. andermaal opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel „te gehoorzamen, hebbende zij zich via de tuintjes van omliggende „woningen gezamenlijk naar de stad Den Helder begeven”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1e. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 932e Afdeling Lichte Lucht doelartillerie van de Koninklijke landmacht, op 15 augustus 1959 omstreeks 23.50 uur te Den Helder

tezamen en in onderling overleg met de soldaat M. T. het Deibelkamp, alwaar zijn voormeld onderdeel was gelegerd, tersluiks heeft verlaten door over de afrastering van dat kamp te klimmen, waarna hij vervolgens van zijn onderdeel voormeld opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot 16 augustus 1959 omstreeks 02.10 uur op welk tijdstip hij in beschonken toestand in genoemd kamp is teruggekeerd;

2e. dat hij in zijn hoedanigheid voormeld op 15 augustus 1959 omstreeks 24.00 uur te Den Helder, nadat hij met T. voormeld over de afrastering van het Deibelkamp was heengeklommen zoals boven uiteengezet, van de dienstplichtig wachtmeester J. J. Heintz, die hen juist buiten het kamp op heterdaad betraptte, omdat zij dat kamp op onwettige wijze verlieten, het dienstbevel heeft gekregen onmiddellijk naar dat kamp terug te keren; dat ook genoemde T. van deze wachtmeester dat bevel kreeg; dat hij toen aldaar tezamen en in vereniging met genoemde T. opzettelijk heeft nagelaten en geweigerd dit bevel op te volgen, door ter plaatse te blijven staan en niet terug te keren naar het kamp; dat hij, ook toen even later ter plaatse voormeld de wachtcommandant van genoemd kamp, de korporaal Woord, verscheen en zowel hem als T. gelastte onmiddellijk naar het Deibelkamp voormeld terug te keren, tezamen met T. andermaal opzettelijk heeft nagelaten dit bevel op te volgen en tezamen met T., in stede daarvan, via de tuintjes van omliggende woningen naar de stad Den Helder is gegaan;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„1. *Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende, waarbij twee personen gezamenlijk het „misdrijf plegen”;*

„2. *Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, „waarbij twee personen gezamenlijk het misdrijf plegen, meermalen „gepleegd”;*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. Artikel 97 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 16 augustus 1959 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde feiten beklaagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 16 augustus 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest; bevel tot beklaagdes plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 4 maanden — Red.].

NASCHRIFT.

Artikel 99, aanhef en 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht bevat, gescheiden door het woord „of”, twee gequalificeerde vormen van de gronddelicten, waarop dat artikel terugslaat, namelijk „gezamenlijk” of „tengevolge van samenspanning”. Niet duidelijk is waarom de steller van de tenlastelegging, gelet op het feit dat beklaagde verklaarde dat hij „tezamen en in onderling overleg met de soldaat M. T. het „Deibelkamp . . . heeft verlaten”, deze twee delicten alternatief en niet cumulatief heeft ten laste gelegd. De Krijgsraad was nu, het primair ten laste gelegde bewezen achtende, verstoken van onderzoek naar de alternatief ten laste gelegde tweede delictsvorm.

Men zie in dit verband het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 12 mei 1958, M.R.T. LII -1959- blz. 597 e.v. met mijn naschrift.

Opgemerkt wordt dat artikel 99, aanhef en 2° W.M.Sr. spreekt van „tengevolge van” samenspanning, terwijl (alternatief) is ten laste gelegd „in” samenspanning. Veel praktisch verschil maakt het m.i. niet; in het algemeen is het in gevallen als deze echter wel nuttig, de gedachtenconstructie van de wet te volgen.

Tenslotte valt het op dat uitdrukkelijk is ten laste gelegd dat beklaagde op 16 augustus 1959 in beschonken toestand bij zijn onderdeel is teruggkeer. Aangezien dit niet als tenlastelegging van een strafbaar feit bedoeld kan zijn, moet aangenomen worden dat de Auditeur-Militair de Krijgsraad opmerkzaam heeft willen maken op een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, in samenhang of verband met de ongeoorloofde afwezigheid gepleegd, waarmede de Krijgsraad ex artikel 60 W.K. bij de bepaling van de straf rekening had kunnen houden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 9 september 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor R. van der Laan.

Raadsman: P. van 't Hoff Stolk.

Opzettelijke brandstichting (van gras en lage struiken op het voormalig zenderterrein te Huizen) waardoor gemeen gevaar voor goederen (een aangrenzend perceel bouwland, beplant met rogge) te duchten was. Verbeurdverklaring van de aansteker.

(W.Sr. art. 33, 157).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. Th. H., geboren 8 februari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 117e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie der Koninklijke Landmacht, op of om- „streeks 16 juni 1959 te Huizen (N.H.) opzettelijk brand heeft gesticht „op een perceel grond, zijnde het voormalige zenderterrein, hetwelk „begroeid was met gras en lage struiken, terwijl van de aldus ontstane „brand gemeen gevaar voor goederen was te duchten, te weten voor „een perceel bouwland, beplant met rogge, hetwelk aan voormeld zen- „dterterrein grensde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 117e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Bussum, op 16 juni 1959 te Huizen N.H. moedwillig brand heeft gesticht op het voormalige zenderterrein aldaar, zijnde een perceel grond van ongeveer 500 x 120 meter, dat beplant was met gras en lage struiken; dat hij daarbij wist dat door de door hem gestichte brand brandgevaar ontstond voor een perceel bouwland, beplant met rogge, dat zuidwestelijk aan dat zenderterrein grensde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 10 juli 1959, opgemaakt en gesloten door Hendrik Baas, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Pieter Adriaan Agema, marechaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, zakelijk inhoudt als verklaring van Frederik Visser:

dat hij op 16 juni 1959 omstreeks 19.30 uur zag dat de hem bekende dienstplichtige soldaat J. H. over het voormalig zenderterrein te Huizen N.H. heen en weer liep; dat dit terrein begroeid was met wild gras en lage struiken; dat hij zag dat de soldaat H. daar neerknielde en even later opstond en hard wegliep; dat hij toen op die plaats plotseling een rookontwikkeling zag, die er voor die tijd niet was;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe is overgelegd als stuk van overtuiging een aan beklaagde getoond en door deze herkend als de aansteker door hem bebezigd bij het plegen van het feit;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk brand stichten, terwijl daarvan gemeen gevaar voor „goederen te duchten is”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 16 juni 1959—19 juni 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 16 juni 1959—19 juni 1959; verbeurdverklaring van de aansteker waarmede het misdrijf opzettelijk werd gepleegd — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 11 juni 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Kloppenburg en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke.

Raadsman: Mr. L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigering; opkomst ter inlijving; onder de krijgstucht stelling.

Ontslag zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.Sr. art. 23, 60, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. A. B., geboren 27 oktober 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 3 april 1959 te Maastricht, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de 1e In-„structie compagnie van het Regiment Chassé - 4e Depot Infanterie, „nadat de indelingsofficier bij genoemd onderdeel, de **) 1e luitenant „van der Linden, hem, beklaagde, had opgedragen om van de foerier

*) In de tenlastelegging is het gedeelte, dat niet in de bewezenverklaring is overgenomen, door ons gecursiveerd.

**) Het hier gecursiveerde zinsdeel is in de bewezenverklaring vervangen door de woorden „de tot dat onderdeel behorende”. (*Red.*).

„een veldtenuë in ontvangst te nemen, heeft geweigerd, *althans opzettelijk heeft nagelaten*, aan dit dienstbevel te gehoorzamen, hebbende „hij opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat genoemde „luitenant hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in december 1958 een oproep ontving om op 5 februari 1959 als dienstplichtig soldaat onder de wapenen te komen bij het Regiment „Chassé” in de Tapijnkazerne te Maastricht; dat hij aan deze oproep geen gevolg heeft gegeven; dat hij op 2 april 1959 door de Koninklijke Marechaussee werd gehaald en op 3 april 1959 werd overgebracht naar de Tapijnkazerne te Maastricht; dat hij daar diezelfde dag werd gebracht bij de 1e luitenant van der Linden, die hem inlijfde bij de Koninklijke Landmacht en hem onder de krijgstucht stelde; dat deze luitenant hem toen meenam naar de foerier en hem opdroeg van deze foerier een veldtenuë in ontvangst te nemen; dat hij dit toen weigerde, waarop de luitenant hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid wees; dat hij echter bleef weigeren en het veldtenuë niet in ontvangst nam;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Maastricht op 4 april 1959 door de reserve-kapitein J. Ch. Counet en de reserve 2e luitenant H. G. Jongen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van H. van der Linden, 1e luitenant, commandant 1e Instructie compagnie Infanterie Chassé:

dat op 3 april 1959 bij hem werd gebracht een persoon, die zich bekend maakte als P. A. B., welke nalatig ter opkomst was geweest; dat hij B. ter plaatse inlijfde en hem wees op het feit, dat hij vanaf dat moment onder de krijgstucht stond; dat hij B. daarop meenam naar de foerier en hem aldaar opdracht gaf een veldtenuë in ontvangst te nemen; dat B. dit weigerde, waarop hij hem op de consequenties van zijn weigering wees; dat B. antwoordde, dat hij bleef volharden in zijn weigering;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan (enz., zie tenlastelegging — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, waarbij de „schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen

beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het door hem begane misdrijf ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee jaren en drie maanden met aftrek van de tijd, vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 3 april 1959; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Ten onrechte zegt beklaagde dat hij door de luitenant onder de krijgstuicht werd gesteld. Juister drukte de luitenant zich uit, toen hij verklaarde dat hij beklaagde erop wees, dat deze vanaf dat moment onder de krijgstuicht stond. De militairen staan immers, volgens artikel 60 W.M.Sr. van rechtswege onder de militaire tucht en van dit rechtsfeit wordt hun mededeling gedaan. *W. H.V.*

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 2 juni 1959

Voorzitter: Mr. van der Meulen (Vice-President); *Leden:* Mrs. Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren, Dubbink (Rapp.).

Verbod van keren op de rijbaan geldt niet slechts voor de kerende manoeuvre, die volledig op de rijbaan wordt uitgevoerd.

Het middel wil de opvatting ingang doen vinden, dat het in art. 56 W.V.R. gestelde verbod van keren op de rijbaan slechts zou gelden voor de kerende manoeuvre, die volledig op de rijbaan wordt uitgevoerd. Aldus worden echter zin en strekking van het verbod miskend, daar ook een onderdeel van de kerende manoeuvre, op de rijbaan uitgevoerd, de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op den weg kan belemmeren of in gevaar brengen.

(W.V.R. art. 56).

Op het beroep van O. v. d. W., te B., req. van cassatie tegen een vonnis van de Rb. te Leeuwarden van 25 febr. 1959, waarbij in hoger

beroep, met vernietiging van een mondeling vonnis van den Ktr. te Beetsterzwaag van 5 aug. 1958, req. wegens „als bestuurder van een „motorrijtuig daarmede op een rijbaan, welke krachtens Hoofdstuk II „van het W.V.R. gesloten is voor alle verkeer in beide richtingen, be- „halve voor dat met motorrijtuigen, keren”, met aanhaling van de art. 124, 56, 1, 2, 4 en 125 W.V.R., 2, 34, 38 en 39 W.V.W., 91 en 23 Sr., is veroordeeld tot een geldboete van vijftig gulden, subs. tien dagen hechtenis, met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van zes maanden; (Schriftuur van Mr. J. H. Cornelis te Sneek, *Red.*).

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij schriftuur, luidende:

„S. althans v. t., van art. 56 W.V.R. j^o Bijlage par. 5 model 39”;

Gehoord enz.;

O. dat bij het bestreden vonnis ten laste van req. is bewezen ver- klaard:

„dat hij op 17 mei 1958 omstreeks 11.10 uur, te Terwispe, in de „gemeente Opsterland, als bestuurder van een vierwielige personenauto „— na daarmede met het front van zijn auto in de richting Heerenveen „gestaan te hebben op de voor hem rechterwegberm van de voor het „openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg op de ongeveer 7 „meter brede rijbaan van die weg welke krachtens Hoofdstuk II van „het W.V.R. ter plaatse gesloten was voor alle verkeer in beide rich- „tingen, behalve voor dat met motorrijtuigen, is gaan keren op het „moment dat J. T., die als bestuurder van een vierwielige luxe auto „daarmede over dezelfde rijbaan in de richting Drachten rijdende, „hem, verd., zo dicht genaderd was, dat hij, T., ondanks krachtig „remmen en naar rechts uitwijken, een aanrijding met hem, verd., niet „heeft weten te voorkomen, tengevolge waarvan schade aan beide „auto's is ontstaan; zijnde T. aldus en in ieder geval door bovenom- „schreven manoeuvre van hem, verd., gehinderd”;

O. dat de Rb. het telastegelegde kennelijk aldus heeft verstaan, dat daarin aan req. wordt verweten, dat hij, na in rechterwegberm te heb- ben stilgestaan, bij het oprijden van den rijbaan een kerende manoeuvre heeft uitgevoerd;

O. dat de Rb. aangaande een verweer van den raadsman heeft over- wogen:

„dat de raadsman van verd. t. t.r.z. der Rb. heeft betoogd, dat „verd. met zijn auto niet is „gaan keren” op de rijbaan van de hier- „bedoelde Rijksweg, omdat verd. met die auto geen zwenking van 180 „graden op die rijbaan heeft gemaakt, maar eerst de rechterberm op „is gereden en daar reeds ongeveer 90 graden is gedraaid en toen van „de rechterberm uit, vrijwel haaks op de rijrichtingen van het verkeer „op de rijbaan, die rijbaan is opgereden en vervolgens op die baan een „zwenking naar links heeft genomen, hetgeen men geen „keren op de „„de rijbaan” kan noemen;

„dat de Rb. dit verweer — daargelaten, of dit wel feitelijk juist is —

„echter als onreëel en derhalve als onjuist verwerpt; dat art. 56 W.V.R. — waarvan hier kennelijk een overtreding is telastegelegd — toch „blijkbaar op wegen als de onderhavige het veranderen van rijrichting „in diametraal tegengestelde richting heeft willen verbieden wegens het „grote gevaar van zodanige manoeuvres op die soort van wegen, en „het naar het oordeel der Rb. voor het kunnen aannemen van een over- „overtreding van dit artikel geenszins vereist is — nu daarin gesproken „wordt van keren „op de rijbaan” — dat de gehele keermanoeuvre op „de rijbaan zelf wordt uitgevoerd; dat het stellen van die eis toch met „miskenning van de strekking en geest van dit voorschrift, zou kunnen „leiden tot een met alle werkelijkheidszin strijdende overschatting van „de betekenis van de onderdelen der keermanoeuvre en zelfs van de „hoek, waarmede men van de berm weer op de rijbaan komt en het „naar het oordeel der Rb. dan ook terzake voldoende is om de hier- „bedoelde overtreding te begaan, indien slechts een zodanig onderdeel „der keermanoeuvre op de rijbaan geschiedt, dat daardóór reeds een „tegen het normale verkeer op deze soort van wegen indruisende wijze „van rijden plaatsvindt, hetgeen ten deze ongetwijfeld het geval is ge- „weest”;

O. omtrent het middel:

dat dit de opvatting ingang wil doen vinden, dat het in art. 56 W.V.R. gestelde verbod van keren op de rijbaan slechts zou gelden voor de kerende manoeuvre, die volledig op de rijbaan wordt uitgevoerd;

dat aldus echter zin en strekking van het verbod worden miskend, daar ook een onderdeel van de kerende manoeuvre, op de rijbaan uitgevoerd, de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op den weg kan belemmeren of in gevaar brengen;

dat het middel derhalve faalt;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Adv.-Gen. Mr. van Oosten.

Strikt genomen mist het middel m.i. feitelijke grondslag, naardien de Rb. heeft bewezen geacht, dat req. als bestuurder van een vierwielige personenauto op de ongeveer zeven meter brede rijbaan van de rijksweg „is gaan keren” en dus niet, zoals vanwege req. wordt gesteld, dat hij op die rijbaan zou hebben gekeerd. M.i. zal het telastegelegde en bewezenverklaarde feit, dat req. op de voormelde rijbaan „is gaan keren” mogen worden opgevat in deze zin, dat, op het in t.l.l. en bewezenverklaarde bedoelde moment, het keren, d.w.z. het de auto de tegengestelde richting doen aannemen, nog niet voltooid was, m.a.w. dat de auto nog niet ten hele gekeerd was.

Intussen, zelfs al zou het middel wèl op een juiste lezing van de bewezenverklaring berusten, ook dan nog zou het m.i. niet kunnen slagen, omdat, naar het mij voorkomt, het voltooien van een reeds volbrachte halve keermanoeuvre, — al zou dit voltooien, op zich zelf beschouwd, een handeling opleveren, welke art. 28, tweede lid, W.V.R. op het oog heeft, wanneer daarin sprake is van het oversteken van de weg —, als samenstellende beweging van het keren — in de zin van:

de tegenovergestelde richting doen aannemen — valt onder het begrip „keren” in de zin van art. 56 W.V.R. Reeds één der bewegingen van die, welke uitgevoerd moeten worden om een motorrijtuig de tegenovergestelde richting te doen aannemen, levert m.i. reeds het wettelijk begrip „keren” op, gelijk ook — dit zij vergelijkenderwijze vermeld — onder het begrip „oversteken van een weg” niet alleen verstaan wordt het bereiken van de overzijde van de weg, doch mede de enkele beweging, die bestaat in het zich op de weg bewegen in de richting van de overzijde ten einde die overzijde te bereiken (cf. H. R. 2 juni 1953, V. R. 1954, no. 78, p. 181). Het middel gaat mitsdien uit van een opvatting omtrent het begrip „keren” welke ik niet vermag te delen en welke m.i. ook de Rb. reeds op alleszins deugdelijke gronden heeft verworpen, nadat req. diezelfde opvatting aan het voor de Rb. gevoerde verweer ten grondslag had gelegd. Mocht de Hoge Raad met mij de t.l. en de daarmede in zoverre overeenstemmende bewezenverklaring aldus verstaan, dat daarin is bedoeld uit te drukken, resp. vast te stellen, dat req. op het daarin opgegeven, resp. vastgestelde moment bezig was te keren, dan zal het middel m.i. niet tot cassatie kunnen leiden.

Het bewezene levert m.i. op: „overtreding van art. 25 W.V.W.” èn „overtreding van art. W.V.R.”. Naar ik zou menen, heeft de Rb. terecht de laatstgemelde strafbepaling in aanmerking doen komen, daar deze zich ten opzichte van de bepaling van art. 25 W.V.W. verhoudt als een bijzondere ten opzichte van een algemene strafbepaling (cf. H. R. 2 juni 1953, N. J. 1953, no. 534, m. n. B. V. A. R.). Mocht Uw Raad van oordeel zijn, dat, in verband hiermede, art. 55, tweede lid, Sr. in het bestreden vonnis had dienen vermeld te worden als een der wettelijke voorschriften, waarop de strafoplegging is gegrond, dan moge ik Uw Raad in overweging geven, het bestreden vonnis te vernietigen voorzover het laatstgemelde artikel daarin niet is aangehaald en te verstaan, dat de strafoplegging mede berust op art. 55, tweede lid, Sr.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1959, No. 568).

Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht (Strafkamer)

Vonnis van 17 april 1959

Voorzitter: Mr. Hoeffft; *Leden:* Mrs. Creutzberg en van Eck.

Voorwaardelijke ontzegging van rijbevoegdheid met als bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde zich zal verzekeren en gedurende de proeftijd verzekerd zal blijven tegen w.a.

Verd. heeft nu wel aangevoerd tegen verzekeringen, welke dan ook, bezwaren te hebben gegrond op godsdienstige overtuiging, doch het mag niet zó zijn, dat derden, die het slachtoffer worden van de wijze van rijden van verd. of van diegenen, die denken en handelen als verd.,

het hun toegebrachte nadeel zelf zouden moeten dragen, omdat verd. of bedoelde personen geen verhaal bieden en zich ook niet tegen aan derden toegebrachte schade hebben verzekerd.

(Sr. art. 14c; W.V.W. art. 39).

O. dat de verd. (G. v. A., tuinder, te R., Red.) bij oorspronkelijke dagv. was gedagvaard en in eersten aanleg heeft terechtstaan ter zake, dat hij op of omstreeks 4 nov. 1958 te ongeveer 18 uur te Alblasterdam als bestuurder van een vierwielig vrachtmotorrijtuig stilgestaan hebbend op de voor hem rechts gelegen parkeerstrook van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg 15, is weggereden naar links de rijbaan op, hoewel daardoor — mede gelet op de duisternis en de motregen — een betrekkelijk dichtbij genaderd achteropkomend vierwielig motorrijtuig werd gehinderd;

O. dat de Rb. na het gehouden onderzoek dezer zaak in hoger beroep zich verenigt met het vonnis van den Ktr. (te Dordrecht van 4 febr. 1959, Red.) en deszelfs gronden, zoals dit blijktens de aantekeningen in het p.-v. der t.r.z. in eerste aanleg heeft geluid, zodat vorenvermeld vonnis met overneming van die gronden dient te worden bevestigd;

behalve dat de Rb. zich niet verenigt met de aan verd. opgelegde straf (boete van *f* 25 subs. 5 dagen hechtenis, Red.) welke der Rb. onjuist is voorgekomen, weshalve dat vonnis te dien aanzien moet worden vernietigd;

O. dat na te melden straffen der Rb. de juiste voorkomen, gelet op den persoon van verd. en op de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd;

O. t.a.v. de hierna te noemen bijzondere voorwaarde, welke de Rb. verbindt aan de voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid:

a) dat verd. zakelijk t. t.r.z. in hoger beroep heeft verklaard:

dat hij niet in staat is de schade, veroorzaakt aan het motorrijtuig van T. B., groot ongeveer *f* 650 te betalen;

dat hij niet verzekerd is tegen de financiële gevolgen van schade, waarvoor hij als bestuurder van een motorrijtuig wettelijk aansprakelijk is, daar hij principiële bezwaren van godsdienstige aard tegen een zodanige verzekering heeft;

b) dat de Rb. van oordeel is, dat een ieder, die een motorrijtuig op de weg bestuurt, of doet of laat besturen, voor het geval hij zelf geen of onvoldoende vermogen heeft om eventuele aan derden toegebrachte schade of nadeel, door zijn wijze van rijden veroorzaakt (waaronder het eventuele nadeel, toegebracht aan nabestaanden van slachtoffers), te vergoeden, verplicht is zich te verzekeren tegen de financiële gevolgen van schade of nadeel, door hem aan derden toegebracht;

c) dat verd. nu wel heeft aangevoerd tegen verzekeringen, welke dan ook, bezwaren, gegrond op zijn godsdienstige overtuiging, te hebben, doch dat niet zó mag zijn, dat derden, die het slachtoffer worden van de wijze van rijden van verd. of van diegenen, die denken en handelen als verd., het hun toegebrachte nadeel zelf zouden moeten

dragen, omdat verd. of bedoelde personen geen verhaal bieden en zich ook niet tegen aan derden toegebrachte schade hebben verzekerd;

Gezien de artt. 1, 2, 34, 38 en 39 W.V.W., 1, 30, lid 1, 124 en 125 W.V.R. en 14a, 14b, 14c, 23 en 91 Sr.;

Rechtdoende in hoger beroep:

Bevestigt het vonnis, waarvan hoger beroep in voege als voormeld, behalve t.a.v. de opgelegde straf;

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep, t.a.v. de opgelegde straf en in zoverre opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt G. v. A. voornoemd tot ene boete van vijf en twintig gulden, subs. hechtenis van vijf dagen;

Ontzegt den veroordeelde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden;

Beveelt, dat deze bijkomende straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Rb. later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een bij deze op twee jaren gestelde proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dan wel zich op andere wijze heeft misdragen of niet heeft nageleefd de bij deze gestelde bijzondere voorwaarde: dat veroordeelde zich binnen drie weken na het ingaan van de proeftijd zal verzekeren en verzekerd zal blijven gedurende de gehele proeftijd tegen wettelijke aansprakelijkheid met betrekking tot het besturen en doen of laten besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen.

N.B. Door de Heer Officier van Justitie bij deze Rechtbank, is casuatie ingesteld.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1959, No. 673).

Hoge Raad der Nederlanden

Arrest van 10 november 1959

Voorzitter: Mr. van der Meulen (vice-president); *Leden:* Mrs. Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren en Kazemier.

Verplichte W.A.-verzekering

De opgelegde bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde zich binnen drie weken na het ingaan van de proeftijd zal verzekeren en verzekerd zal blijven gedurende de gehele proeftijd tegen wettelijke aansprakelijkheid met betrekking tot het besturen en doen af laten besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, is niet in strijd met het bepaalde in art. 14c, derde lid, Wetb. v. Strafrecht. (Zie noot).

(Vonnis a quo van Rechtbank Dordrecht, 17 april 1959).

(Zie het vonnis hiervóór).

(Artt. 181 Grondwet, 30 lid 1 W.V.R., 14a, 14b en 14c W.v.Sr.).

(Zie hiervóór het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 22 juli 1959, blz. 102).

De Hoge Raad der Nederlanden,

Op het beroep van den Officier van Justitie bij de Rechtbank te Dordrecht, requirant van cassatie tegen een vonnis van die Rechtbank van 17 april 1959, houdende in hoger beroep bevestiging van een mondeling vonnis van den Kantonrechter te Dordrecht van 4 februari 1959, met verbetering en aanvulling van gronden en behoudens ten aanzien van de opgelegde straf, bij welk mondeling vonnis G. v. A., ter zake van „het als bestuurder van een voertuig niet op zodanige „wijze wegrijden, dat het verkeer niet gehinderd wordt”, met aanhaling van de artt. 1, 2, 34 en 38 der Wegenverkeerswet, 1, 30 lid 1 en 124 van het Wegenverkeersreglement, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht tot straf werd veroordeeld, hebbende de Rechtbank, met vernietiging van dit vonnis ten aanzien van de opgelegde straf en met aanhaling alsnog van de artt. 39 van de Wegenverkeerswet, 125 van het Wegenverkeersreglement, 14a, 14b en 14c van het Wetboek van Strafrecht, als straf opgelegd een geldboete van vijftiengulden, subsidiair vijf dagen hechtenis, met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden, met bevel dat deze bijkomende straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Rechtbank later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een bij deze op twee jaren gestelden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dan wel zich op een andere wijze heeft misdragen of niet heeft nageleefd de bij deze gestelde bijzondere voorwaarde: dat veroordeelde zich binnen drie weken na het ingaan van den proeftijd zal verzekeren en verzekerd zal blijven gedurende den geheelen proeftijd tegen wettelijke aansprakelijkheid met betrekking tot het besturen en doen of laten besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Feber;

Gezien enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„Schending van art. 14c, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, „daar de door de Rechtbank opgelegde bijzondere voorwaarde, dat „veroordeelde zich binnen drie weken na het ingaan van den proeftijd „zal verzekeren en verzekerd zal blijven gedurende den geheelen proeftijd „tijd tegen wettelijke aansprakelijkheid met betrekking tot het besturen „en doen of laten besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar „rij- en ander verkeer openstaande wegen, de godsdienstige vrijheid „van den veroordeelde beperkt, nu uit het vonnis tevens blijkt, dat „veroordeelde niet verzekerd was tegen de financiële gevolgen van „schade, waarvoor hij als bestuurder van een motorrijtuig wettelijk „aansprakelijk is, omdat hij principiële bezwaren van godsdienstigen „aard tegen een zodanige verzekering heeft”;

Gehoord den Advocaat-Generaal enz.;

O. dat de Rechtbank, alvorens de in het middel genoemde bijzondere voorwaarde op te leggen, heeft overwogen:

„dat verdachte zakelijk ter terechtzitting in hoger beroep heeft verklaard:

„dat hij niet in staat is de schade, veroorzaakt aan het motorrijtuig van T. B., groot ongeveer f 650,—, te betalen;

„dat hij niet verzekerd is tegen de financiële gevolgen van schade, waarvoor hij als bestuurder van een motorrijtuig wettelijk aansprakelijk is, daar hij principiële bezwaren van godsdienstigen aard tegen een zodanige verzekering heeft;

„dat de Rechtbank van oordeel is, dat een ieder, die een motorrijtuig op den weg bestuurt of doet of laat besturen, voor het geval hij zelf geen of onvoldoende vermogen heeft om eventuele aan derden toegebrachte schade of nadeel, door zijn wijze van rijden veroorzaakt (waaronder het eventuele nadeel, toegebracht aan nabestaanden van slachtoffers), te vergoeden, verplicht is zich te verzekeren tegen de financiële gevolgen van schade of nadeel, door hem aan derden toegebracht;

„dat verdachte nu wel heeft aangevoerd tegen verzekeringen, welke dan ook, bezwaren gegrond op zijn godsdienstige overtuiging te hebben, doch dat het niet zó mag zijn, dat derden, die het slachtoffer worden van de wijze van rijden van verdachte of van diegenen die denken en handelen als verdachte, het hun toegebrachte nadeel zelf zouden moeten dragen, omdat verdachte of bedoelde personen geen verhaal bieden en zich ook niet tegen aan derden toegebrachte schade hebben verzekerd”;

Ten aanzien van het middel:

O. dat dit niet kan slagen;

dat toch de opgelegde bijzondere voorwaarde den gerequireerde niet zonder meer verplicht zich tegen de bedoelde wettelijke aansprakelijkheid te verzekeren en daartegen gedurende den gehelen proeftijd verzekerd te blijven, tegen hoedanige verzekering hij principiële bezwaren van godsdienstigen aard verklaarde te hebben, doch de opgelegde bijzondere voorwaarde, in verband met de hiervoren vermelde overweging van het vonnis, aldus zal moeten worden verstaan, dat zij niet wordt overtreden indien gerequireerde zich niet als voormeld verzekert, mits hij maar gedurende den proeftijd zich onthoudt van het besturen en doen of laten besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar rijden ander verkeer openstaande wegen, hoedanige onthouding zijn godsdienstige vrijheid niet beperkt;

dat derhalve de opgelegde bijzondere voorwaarde niet in strijd is met het bepaalde in het derde lid van art. 14c van het Wetboek van Strafrecht;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. Van Oosten:

De Rechtbank stelde in dezen op grond van het bepaalde bij art. 14c, tweede lid, Sr. de bijzondere voorwaarde, „dat veroordeelde zich binnen drie weken na het ingaan van de proeftijd zal verzekeren en verzekerd zal blijven gedurende de gehele proeftijd tegen wettelijke

„aansprakelijkheid met betrekking tot het besturen en doen of laten „besturen van motorrijtuigen op de voor het openbaar rij- en ander „verkeer openstaande wegen.”

Gerequireerde had ter terechtzitting o.m. verklaard niet in staat te zijn tot betaling van de aan het motorrijtuig van T. B. veroorzaakte schade ad ongeveer f 650,— en, voorts, „dat hij niet verzekerd is „tegen de financiële gevolgen van schade, waarvoor hij als bestuurder „van een motorrijtuig wettelijk aansprakelijk is, daar hij principiële „bezwaren van godsdienstige aard tegen een zodanige verzekering „heeft”;

Omtrent de vorenbedoelde bijzondere maatregel wordt in het bestreden vonnis overwogen, „dat de Rechtbank van oordeel is, dat (enz. „zie het arrest, *Red. V.R.*)”;

De Rechtbank nam derhalve kennelijk aan, dat gerequireerde zedelijk of, wellicht, fatsoenshalve verplicht was zich te verzekeren in voege als in de eerste der vorenaangehaalde overwegingen aangegeven en stelt de vervulling van die zedelijke of fatsoensplicht als voorwaarde betreffende zijn gedrag in en deelneming aan het wegverkeer met motorrijtuigen. De vraag rijst, of deze bijzondere voorwaarde de godsdienstige vrijheid al dan niet beperkt. De Heer Requirant beantwoordt de vraag in bevestigende zin. Naar zijn mening heeft de Rechtbank art. 14c Sr. geschonden, „vermits deze voorwaarde de godsdienstige vrijheid van de veroordeelde beperkt, nu uit het vonnis tevens blijkt, dat „veroordeelde niet verzekerd was tegen de financiële gevolgen van „schade, waarvoor hij als bestuurder van een motorrijtuig wettelijk „aansprakelijk is, omdat hij principiële bezwaren van godsdienstige „aard tegen een zodanige verzekering heeft.”

Het komt mij voor, dat de Heer Requirant uit het oog verliest, dat de Rechtbank, aan de gerequireerde de verplichting opleggende om zich tegen wettelijke aansprakelijkheid te verzekeren en daartegen verzekerd te blijven, deze verplichting beperkt tot gedragingen van gerequireerde als deelnemen aan het verkeer met motorrijtuigen op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, weshalve gerequireerde niet gehouden is zich tegen wettelijke aansprakelijkheid te verzekeren als hij niet op de evenbedoelde wijze aan het verkeer op de gezegde wegen deelneemt. Een beperking van de godsdienstige vrijheid van gerequireerde is hierin m.i. niet gelegen. Hij is en blijft toch vrij om gedurende de proeftijd anders dan met een motorrijtuig aan het verkeer op de weg deel te hebben, in welk geval de evengemelde gehoudenis niet geldt. Wél betekent het feit, dat wil hij, gerequireerde, met naleving der hem gestelde bijzondere voorwaarde zijn opvatting omtrent de godsdienst in woord en daad uitleven door zich niet tegen wettelijke aansprakelijkheid te verzekeren, voor hem het offer medebrengt, dat hij niet op een bepaalde wijze aan het verkeer op de weg mag deelnemen. Het brengen van zulk een offer ter wille van zijn godsdienstige overtuiging is echter m.i. geen daad, waardoor de godsdienstige vrijheid beperkt wordt, doch veeleer een handelwijze, waardoor hij metterdaad betuigt, dat hij ernst maakt met de godsdienstige over-

tuiging, welke hem ervan weerhoudt een zgn. W.A.-verzekering te sluiten.

De bijzondere voorwaarde zelve betreft — onaan gezien de vraag of zij de godsdienstige vrijheid beperkt — m.i. het gedrag van de veroordeelde. Ik zinspeelde daar reeds in het voorafgaande op. Uit het bepaalde bij art. 14c, eerste lid, Sr., voorzover inhoudende, dat de rechter als bijzondere voorwaarde kan stellen, „ dat de veroordeelde „de door het strafbare feit veroorzaakte schade, geheel of tot een daar„bij te bepalen gedeelte, binnen een daarbij te stellen termijn, korter „dan de proeftijd, zal vergoeden”, valt m.i. op te maken, dat een bijzondere voorwaarde, welke strekt ter dekking van het risico, welke een veroordeelde door deelneming aan het wegverkeer met motorrijtuigen derden doet lopen, geacht mag worden te beantwoorden aan des wetgevers bedoeling op dit stuk.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep.

Noot.

De bijzondere voorwaarden, die de rechter krachtens art. 14a Wetb. v. Strafrecht aan een zgn. voorwaardelijke veroordeling mag verbinden, „mogen de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken”; aldus bepaalt uitdrukkelijk het derde lid van art. 14c van dat wetboek. Men zou dus inderdaad op het eerste gezicht kunnen stellen, dat de bijzondere voorwaarde zich te moeten verzekeren ondanks principiële godsdienstige bezwaren tegen welke verzekering ook, inbreuk maakt op de godsdienstige vrijheid, wanneer als stok achter de deur zou staan een tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke opgelegde (bijkomende) straf bij niet-nakoming van de in die voorwaarde vervatte onverbidde-lijke plicht tot verzekering.

Zowel de H.R. als de Adv.-Gen. heeft hier echter het dictum van het vonnis, waarin deze plicht tot verzekering in de vorm van een bijzondere voorwaarde ener voorwaardelijke veroordeling was vervat, verbonden aan de mede in het vonnis opgenomen overweging van de Rechtbank, die tot de in het dictum neergelegde beslissing voerde. Hieruit wordt door de H.R. op het voetspoor van de conclusie afgeleid, dat de veroordeelde de gestelde voorwaarde niet overtreedt, wanneer hij zich zonder meer niet onmiddellijk tegen wettelijke aansprakelijkheid zou verzekeren, maar alleen dan wanneer hij als niet-verzekerde bestuurder van een motorrijtuig op voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen aan het verkeer zou gaan deelnemen. Met andere woorden: door zonder tegen W.A. verzekerd te zijn deel te nemen aan het verkeer als voetganger, wielrijder of bestuurder van een bespannen voertuig (of zelfs als automobilist mits in dat geval op andere wegen dan die welke voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaan), overtreedt hij de gestelde voorwaarde niet. De aan de veroordeelde grondwettelijk toekomende godsdienstige vrijheid wordt hierdoor niet beperkt (de Grondwet spreekt in art. 181 van het belijden van zijn godsdienstige meningen). Hoogstens wordt de veroordeelde gedurende de proeftijd beperkt in de wijze, waarop hij aan het verkeer

op de wegen mag deelnemen. Ik vind de hier door de H.R. gevolgde methode van uitlegging ener bijzondere voorwaarde aan de hand van een aan het dictum voorafgaande overweging zeker opmerkelijk.

Het is in dit maandblad niet de plaats om beschouwingen te geven over de handhaving van de in ons land grondwettelijk gewaarborgde godsdienstvrijheid. Uit een oogpunt echter van de bescherming der millioenen verkeersdeelnemers tegen de financiële gevolgen van in het verkeer opgelopen schade is de beslissing van de H.R. zeker alleszins toe te juichen. Het sluitstuk zal uiteindelijk de wettelijke regeling der W.A.-verzekering in het verkeer moeten geven. *Be.*

(Overgenomen uit „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het wegverkeer, oktober 1959, blz. 250, No. 130).

In een noot onder hetzelfde arrest opgenomen in „Nederlandse Jurisprudentie”, jaargang 1960, blz. 6, schreef Prof. Mr. W. P. J. POMPE:

De beslissing van de H.R., evenals de beslissing der Rb., lijkt mij rehtens alleszins bevredigend. De m.i. doorslaggevende reden wordt door de Rb., blijkens het arrest, geformuleerd. Het mag inderdaad niet zó zijn, dat derden, die het slachtoffer worden van de wijze van rijden van verdachte of van diegenen, die denken en handelen als verdachte, het hun toegebrachte nadeel zelf zouden moeten dragen, omdat verdachte of bedoelde personen geen verhaal bieden en zich ook niet tegen aan derden toegebrachte schade hebben verzekerd. De schade te vergoeden, welke men een ander door zijn schuld heeft toegebracht, lijkt mij een algemeen menselijke plicht.

Daarnaast is de eerbiediging der godsdienstige- en der gewetensvrijheid eveneens van grote waarde, menselijk en rechtens. Onze wetgever heeft zich voor verscheidene soorten gevallen moeite gegeven om deze waarde te eerbiedigen op een voor recht en samenleving aanvaardbare wijze. Bij de Eedswet van 1916 kon dit op geheel bevredigende wijze door voor de betrokkenen de belofte in plaats van de eed te stellen. Bij de Dienstweigeringswet van 1923 is de oplossing minder bevredigend, omdat hier de vrijstelling afhankelijk is van de toestemming van de Minister, voorgelicht door een Commissie omtrent de werkelijkheid der gewetensbezwaren. Over de inhoud van eens anders geweten oordelen lijkt mij boven menselijke macht. De toepassing dezer wet geeft dan ook reden tot kritiek, maar een bevredigende oplossing is hier moeilijk te verkrijgen.

De H.R., benevens de A.-G., hebben in het thans berechte geval beide waarden, die van de geestelijke vrijheid en die van de rechtmatigheid t.a.v. de naaste, op een interessante wijze trachten te verenigen. Men zou misschien de door hen gebruikte motivering zo kunnen samenvatten, dat deze bijzondere voorwaarde geen categorische, dus onvoorwaardelijke plicht inhoudt, doch slechts een voorwaardelijke, nl. *als* verdachte een motorrijtuig bestuurt of doet of laat besturen gedurende de proeftijd. Men zou de stelling van ons hoogste rechtscollege

ook zo kunnen aanduiden, dat hier de situatie in haar geheel wordt gesteld, hetzij rijden met verzekering, hetzij niet verzekeren benevens niet rijden. Het lijkt wel duidelijk, dat het laatste alternatief niet in strijd met enige godsdienstige vrijheid is.

Al is dan de beslissing alleszins bevredigend te achten, toch zijn aan de motivering van de H.R. zowel als aan die van de Rb. bezwaren verbonden. De motivering van de Rb. kan leiden tot beperking van de godsdienstige vrijheid, immers tot het maken van een onderscheid tussen aan de godsdienst ontleende plichten die wel, en andere die niet geëerbiedigd dienen te worden. 's-H.R. motivering kan m.i. leiden tot het maken van een onderscheid tussen straffen, zoals de thans opgelegde bijkomende straf, waarbij wel, en andere waarbij niet de bedoelde bijzondere voorwaarde mag worden opgelegd. Ik vermoed nl., dat de H.R. deze bijzondere voorwaarde niet zou hebben aanvaard, indien ze verbonden was geweest aan een voorwaardelijke opgelegde vrijheidsstraf of geldboete.

De principiële vraag zal terugkomen, zodra de Nederlandse wetgever, in overleg met de Benelux-partners, de wettelijke aansprakelijkheid voor iedere bestuurder van een motorrijtuig verplicht zal stellen. Voor de bezwaarden zal dan hopelijk een uitweg gevonden worden door een vorm, waarin zakelijk de schadevergoeding is gewaarborgd en tevens hun godsdienstige vrijheid blijft geëerbiedigd.

Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage (Strafkamer)

Vonnis van 15 mei 1959

Voorzitter: Prof. Mr. van Hattum; *Leden:* Mrs. Lyklama en Schröder (plv.).

Een windbuks is geen „geweer” in de zin van art. 23 Jachtwet.

Naar het oordeel van de Rb. mag de omstandigheid dat de wetgever in de Jachtwet 1954 niet langer gebruik maakt van het woord „schiet-„geweer”, doch in plaats daarvan is gaan spreken van „geweer”, er zeker niet toe leiden in de rechtspraak thans aan het woord „geweer” de verouderde betekenis te hechten van „wapentuig ter verdediging” waardoor onder het begrip „geweer” niet alleen schietwapenen (schietgeweren) doch ook slag- en steekwapenen (zijdgeweren) zouden vallen, doch dwingt integendeel de rechter dit woord uit te leggen naar heden-daags algemeen spraakgebruik, welk spraakgebruik medebrengt dat onder geweer moet worden verstaan een vuurwapen van min of meer bepaalde vormen en afmeting. Derhalve valt onder het in art. 23 Jachtwet gebruikte woord „geweer” niet een windbuks, omdat een windbuks geen vuurwapen is.

(Anders Rb. Haarlem, 6 febr. 1958, N.J. 1959, no. 161, Red.).

(Jachtwet art. 23).

O. dat de Rb. zich niet verenigt met het vonnis van de Ktr. (te Leiden van 8 sept. 1958, *Red.*), waarvan beroep;

O. dat aan verd. in eerste aanleg is telastegelegd: dat hij in de gemeente A. op althans omstreeks 8 juni 1958 te ongeveer 15.10 uur zich met een geweer — windbuks — heeft bevonden in het veld, te weten een perceel hooiland gelegen in de W.polder, zulks terwijl hij niet was voorzien van een jachtakte, en niet uit anderen hoofde tot het gebruik van dat geweer ter plaatse gerechtigd was;

O. dat verd., erkennende dat hij zich ter plaatse en ten tijde als in de t.l.l. vermeld heeft opgehouden met een windbuks zonder in het bezit te zijn van een jachtakte, tot zijn verweer heeft aangevoerd:

a. dat een windbuks geen geweer is daar een windbuks niet behoort tot de vuurwapenen;

b. dat een windbuks geenszins is een voorwerp bestemd om daarmee te jagen, doch integendeel een voorwerp om zich te oefenen in het gebruik van schietwapenen;

c. dat hij dan ook ter plaatse en ten tijde als in de t.l.l. bedoeld niet heeft gejaagd, noch zich ter uitoefening van de jacht in het veld heeft bevonden;

O. dat aan verd. reeds dadelijk moet worden toegegeven, dat blijkens de hier te lande meest gebruikte woordenboeken van de Nederlandse taal, te weten Van Dalen en Koenen-Endepols, het woord „geweer”, oudtijds gebezigd ter aanduiding van alle wapentuig ter verdediging, naar huidig Nederlands taalgebruik de beperkte betekenis heeft verkregen van „vuurwapen”;

O. dat deze betekenis-verschuiving ook de wetgever niet is ontgaan, bepalende immers reeds art. 1 van de in 1890 tot stand gekomen Wet houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen, dat onder wapenen in die wet worden verstaan „geweren, karabijnen, „revolvers, pistolen en andere vuurwapenen”, terwijl blijkens bedoeld artikel tot de wapenen verder nog worden gerekend „windroeren”, dolken, dolkmessen, sabels, degenstokken, priemstokken, wapenstokken en diergelijke voorwerpen;

O. dat uit voormelde wetsbepaling blijkt dat de wetgever reeds in 1890 een duidelijk onderscheid zag tussen „geweren” en „windroeren” en dat naar het oordeel van die wetgever alleen vuurwapenen vielen onder het begrip „geweer”;

O. dat de Jachtwet 1954, hoewel zeer omstandig bepalende wat in die wet moet worden verstaan onder „jagen”, „grond”, „veld”, „land-„bouw”, „jachtopziener”, „wild” „grof wild”, „klein wild”, „schadelijk „wild” en andere uitdrukkingen, geen begripsomschrijving bevat van het in die wet gebezigde woord „geweer”, zodat de justiciabelen redelijkerwijze mogen vertrouwen dat het woord „geweer” in die wet is gebezigd in de betekenis welke daaraan naar tegenwoordig Nederlands taalgebruik toekomt, te weten: vuurwapen;

O. dat onder deze omstandigheden aan verd. redelijkerwijze geen enkel verwijt kan worden gemaakt dat hij zijn windbuks niet heeft beschouwd als een geweer in de zin van de Jachtwet, zodat hij reeds op

deze grond geacht zou moeten worden niet strafbaar te zijn wegens overtreding van art. 23 van die wet, en ter zake van alle rechtsvervolging zou moeten worden ontslagen, zelfs indien zou moeten worden aangenomen, dat het woord „geweer” in bedoeld art. 23 een ruimere betekenis zoude hebben dan verd. daaraan heeft toegekend;

O. dat de Rb. echter thans dient te onderzoeken of wellicht het woord „geweer” in art. 23 Jachtwet een ruimere betekenis heeft dan verd. daaraan heeft toegekend en dienvolgens verd. ten onrechte de opvatting huldigt dat een windbuks geen geweer is in de zin van genoemd artikel;

O. dat in de M. v. T. op het ontwerp Jachtwet 1954 herhaaldelijk sprake is van „geweer” en de steller dier toelichting daarbij telkens kennelijk slechts een jachtgeweer voor ogen heeft gestaan, hetgeen gezien de strekking van de Jachtwet niet anders dan begrijpelijk is; dat zulks onder anderen blijkt uit die passage in de M. v. T., waarin ter adstructie van het voorschrift dat de jachtacte moet worden geweigerd indien er grond is om aan te nemen dat van de bevoegdheid om een geweer voorhanden te hebben, misbruik zal worden gemaakt (art. 13 lid 2), wordt gezegd: „Dit sluit bijvoorbeeld in, dat het niet betrachten „van de uiterste voorzichtigheid en zorg bij het omgaan met het jacht-„geweer en het niet nakomen van het voorschrift van art. 19 als „misbruik van de bevoegdheid om een geweer voorhanden te hebben „moeten worden aangemerkt”;

O. nu dat een windbuks bepaaldelijk niet is een jachtgeweer, zijnde toch een jachtgeweer een voorwerp bestemd om daarmee te jagen;

O. dat weliswaar een windbuks, zoals zo menig ander voorwerp, gebruikt kan worden om daarmee op klein gevogelte en ander klein gedierte te jagen, doch dat een dergelijk gebruik dit voorwerp niet doet zijn een voorwerp bestemd voor de jacht;

O. dat daarentegen een windbuks een schietinstrument is bestemd om zich bij wege van sport te oefenen in het gebruik van schietwapenen;

O. voorts, dat ook de Jachtwet 1954, waar deze spreekt over geweren, kennelijk, evenals de Wet houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen, slechts het oog heeft op vuurwapenen, hetgeen onder meer blijkt uit het bepaalde in het vijfde lid van art. 22 van genoemde Wet; dat toch, naar het oordeel van de Rb. in de aldaar gebezigde zinsnede „vuurwapenen, niet zijnde geweren, als bedoeld in „het eerste lid onder b”, bij de uitsluiting van bepaalde geweren van een t.a.v. vuurwapenen gesteld verbod, kennelijk als vanzelfsprekend wordt aangenomen dat geweren in het algemeen behoren tot de klasse der vuurwapenen;

O. dat zulks bevestiging vindt in de Beschikking van de minister van landbouw, visserij en voedselvoorziening van 21 juni 1955, nr. W.V. J. 4450, in welke beschikking bij de omschrijving van geweren welke worden aangemerkt als geoorloofde middelen voor de jacht, uitsluitend vuurwapenen worden genoemd;

O. dat aan al het bovenstaande niet afdoet dat tijdens vigueur van

de Jachtwet 1923 een enkele maal is beslist dat men zich niet zonder voorzien te zijn van een jachtacte, met een windbuks in het veld mocht bevinden, aangezien toch in de vroegere jachtwetten niet werd gebruik gemaakt van het woord „geweer” doch van het meer ouderwetse woord „schietgeweer”, welk laatste woord door de daarin gelegen tegenstelling tot andere wapenen, zoals slag- en steekwapenen (zijdgeweren), een interpretatie toeliet, welke aan de mogelijkheid om met het geweer te schieten overwegende betekenis toekende;

O. dat naar het oordeel van de Rb. de omstandigheid dat de wetgever in de Jachtwet 1954 niet langer gebruik maakt van het woord „schietgeweer”, doch in plaats daarvan is gaan spreken van „geweer”, er zeker niet toe mag leiden in de rechtspraak thans aan het woord „geweer” de verouderde betekenis te hechten van „wapentuig ter verdediging”, waardoor onder het begrip „geweer” niet alleen schietwapenen (schietgeweren) doch ook slag- en steekwapenen (zijdgeweren) zouden vallen, doch integendeel den rechter dwingt dit woord uit te leggen naar hedendaags algemeen spraakgebruik, welk spraakgebruik medebrenkt dat onder geweer moet worden verstaan een vuurwapen van min of meer bepaalde vorm en afmeting;

O. dat derhalve onder het in art. 23 van de Jachtwet gebruikte woord „geweer” niet valt een windbuks, omdat een windbuks geen vuurwapen is;

O. dat verd. mitsdien behoort te worden vrijgesproken van het hem te laste gelegde;

Rechtdoende in hoger beroep:

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep in deze zaak geweest door de Ktr. te Leiden, op 8 sept. 1958;

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan verd. bij inleidende dagv. is telastgelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Beveelt, dat de inbeslag genomen en nog niet teruggegeven windbuks zal worden teruggegeven aan verd.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1959, No. 675).

Medeschuld en art. 31 W.V.W.

Nu vaststaat, dat de aanrijding tussen wielrijder en motorrijtuig in ieder geval mede aan de schuld van de chauffeur van de eigenaar van het motorrijtuig te wijten is en deze dus een onrechtmatige daad heeft gepleegd, moet het beroep van deze eigenaar op art. 31 lid 5 W.V.W. verworpen worden en is de eigenaar op grond van het bepaalde in art. 1401 en volgende B.W. gehouden de gehele schade te vergoeden.

(Artt. 1401, 1403, 1407 B.W., 31 W.V.W.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Haarlem, 8 april 1958; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1959, No. 103).

Parkeren op autoweg

Nu de bestuurder van het motorrijtuig dit vóór de aanrijding tot stilstand heeft gebracht en tijdens de aanrijding de stilgezette motor inspecteerde, was dit voertuig niet meer een motorrijtuig in beweging in de zin van art. 31 W.V.W. Een gedimde verlichting moet bij de snelheid van 40 kilometer per uur ongenoegzaam worden geacht om eventuele obstakels, welke de bestuurder van een motorrijtuig met het ook op de winterse weersomstandigheden eerder dan anders op de door hem gevolgde rijbaan kon verwachten, tijdig te onderkennen, nu geen tegenliggers op deze rijbaan waren te verwachten en de begroeiing van de middenberm een verblinding van de bestuurder door over de andere weghelpt rijdende weggebruikers uitsloot.

(Art. 31 W.V.W., 32, 54, 56, 72, 84, W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Rotterdam, 2 januari 1959; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1959, No. 104).

Laten rijden

Van laten rijden in de zin van artikel 31 van de Wegenverkeerswet is niet alleen sprake wanneer de eigenaar er uitdrukkelijk of stilzwijgend mede instemt, dat de ander zijn auto bestuurt, maar ook wanneer hij door zijn zorgeloosheid de ander de gelegenheid heeft gegeven daarmede te rijden.

(Artt. 437, 1401, 1403, 1407 B.W., 31 W.V.W.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Haarlem, 10 maart 1959, Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1959, No. 106).

Overmacht

Genoegzaam staat vast, dat de autobestuurder van af het moment, dat hij de voetganger op de voorrangsweg, verboden voor voetgangers, plotseling zag oversteken, alles heeft gedaan om een aanrijding te vermijden.

Nu de aanrijding tussen auto en voetganger alleen aan het opeens oversteken van de voetganger te wijten is, doet de bestuurder van de auto terecht een beroep op overmacht.

(Artt. 1406 B.W., 31 W.V.W., 53 W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Amsterdam, 10 maart 1959, Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1959, No. 107).

Medeschuld

De bestuurder van de auto heeft een verkeersfout begaan door met gedimd licht met een zodanige snelheid te rijden, dat hij de weg voor

zich niet voldoende kon overzien om bij een opdoemend obstakel tijdig tot stilstand te kunnen komen, doch de eiseres heeft medeschuld, doordat zij niet zoveel mogelijk aan de kant van de rijweg heeft gelopen. Aansprakelijkheid voor de helft.

(Artt. 31 W.V.W., 40 en 53 W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Alkmaar, 22 januari 1959, Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1959, No. 109).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centale Raad van Beroep

15 september 1959

(MAW 1959/K 6)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(VBO punten 18 en 21).

Over een kapitein is een ongunstige beoordeling („middelmatig” in zijn rang, en voor bevordering „niet in alle opzichten aan te bevelen”), voorzien van een zeer ongunstig onderschrift, uitgebracht, zulks in verband met bepaalde ongewenste karaktereigenschappen. Voor de commissie van onderzoek van bezwaarschriften is gebleken, dat betrokkene zich onder psycho-therapeutische behandeling heeft gesteld; de psychiater is van oordeel, dat de ongewenste verschijnselen niet uit betrokkenes karakter voortvloeien, maar het gevolg zijn van een (psychische) ziekte, welke genezen kan worden. In de sinds het beoordelingstijdvak verlopen periode is betrokkene dan ook als „zeer „goed” te beschouwen. Dit laatste acht de Centrale Raad een overtuigende aanwijzing voor de juistheid van het psychiatrisch oordeel. De Raad is het dan ook niet eens met de mening van de Minister — op het voetspoor van de commissie gevormd —, dat wat na het beoordelingstijdvak gebeurd is, niet mag meewegen; het bewijst immers, dat het onderschrift gedragen werd door een — achteraf — onjuist gebleken visie op betrokkenes karakter, en wel in die mate, dat dit onderschrift niet kan worden gehandhaafd. Tevens moet op de voorzijde der lijst achter „voor bevordering” een liggende streep worden geplaatst, onder verwijzing naar een nota, waarin tot uiting komt, dat de beoordeling op dit punt moet afhangen van de resultaten der psychiatrische behandeling. De binnenzijde der lijst blijft echter gehandhaafd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
inzake X, wonende te Y, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden H. Staring,

kolonel b.d., hoofd van het bureau Beoordeling officieren en onderscheidingen van het Ministerie van Defensie, wonende te Rijswijk;

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, kapitein der . . . , onder dagtekening 4 december 1957 een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak 16 november 1955 tot 16 november 1957 betreffende, waartegen klager een bezwaarschrift heeft ingediend bij de toenmalige Minister van Oorlog, met toepassing van punt 37 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161 (hierna te noemen het V.B.O.);

Overwegende dat de toenmalige Minister van Oorlog, beschikkende op genoemd bezwaarschrift, gezien het advies van een commissie van onderzoek als bedoeld in punt 38 en volgende van het V.B.O., bij besluit van 9 maart 1959 aan klager heeft medegedeeld, dat hem door genoemde beoordeling geen onrecht is wedervaren;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en bij klaagschrift op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht de beschikking van de Minister van Oorlog van 9 maart 1959 te willen vernietigen, c.q. te doen vernietigen, en te bewerkstelligen dat hem alsnog over het beoordelingstijdvak van 16 november 1955 tot 16 november 1957 recht zal wedervaren;

Overwegende dat de toenmalige Minister van Oorlog bij contra-memorije, op de daarin ontwikkelde gronden, heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de onderhavige beoordeling o.m. de navolgende waarderingen bevat:

A. Gedrag in dienst:	onvoldoende tot voldoende,
Handhaving krijgstuicht ten aanzien van zichzelf:	onvoldoende tot voldoende,
B. Geschiktheid voor een troepenfunctie:	ruim voldoende tot goed,
Geschiktheid voor een bureaufunctie:	goed tot zeer goed,
Administratieve bekwaamheden:	zeer goed,
Geschiktheid voor een instructieve functie:	goed,
C. Bevelvoering in het algemeen:	onvoldoende tot voldoende,
Geschiktheid voor een zelfstandig commando:	onvoldoende tot voldoende;

dat bij de beoordeling een nota behoort, waarin beoordelaars als hun mening hebben doen kennen, dat hoewel uit de waarderingen onder B een hogere kwalificatie van de punten onder C verwacht mag worden, de beoordeling van de punten onder A in deze prevaleren, waardoor de waardering van de punten onder C niet hoger gesteld is kunnen worden dan onvoldoende tot voldoende;

dat aan de voorzijde der beoordelingslijst onder meer is gesteld:

Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: middelmatig,

Voor bevordering: niet in alle opzichten aan te bevelen;

dat op deze beide punten de kolonel Z, commandant van . . . , door wiens tussenkomst de beoordelingslijst werd ingediend, een afwijkende mening was toegedaan, waarvan hij heeft doen blijken in een op de beoordelingslijst op 19 december 1957 gesteld onderschrift, en dit wel in de navolgende bewoordingen:

„In een reeks van jaren heeft de Kapitein X getoond karaktereigenschappen te bezitten die in 't bijzonder een officier ontsieren.

„Ondanks de vele zeer ernstige straffen, waarschuwingen en adviezen van diverse commandanten, heeft hij getoond deze slechte eigenschappen niet te kunnen verbeteren.

„Ook de achtergrond van zijn wangedrag in de mess, waarvoor hij op 8 november j.l. werd gestraft duidt wederom op een meest deloyale houding t.a.v. zijn superieuren, terwijl in het beoordelingstijdvak handtastelijkheden met officieren van zijn onderdeel hebben plaatsgevonden.

„Gezien de karaktereigenschappen van een officier een hoofdelement vormen in de beoordeling; de kapitein X zeer kwalijke karaktereigenschappen bezit, waarvan hij zich terdege bewust is, c.q. moet zijn, en hij getoond heeft deze niet te kunnen verbeteren; naar mijn gevoels niet verwacht mag worden dat zijn karaktereigenschappen zich in goede zin zullen wijzigen, dient naar mijn mening beoordeelde in zijn rang te worden beoordeeld met „onvoldoende” en voor bevordering „ongeschikt.”;”

Overwegende dat nu klager in zijn bezwaarschrift in hoofdzaak had aangevoerd:

„dat hij zich bezwaard gevoelt vanwege de op 4 december 1957 over hem opgemaakte gewone beoordeling, meer in het bijzonder door het oordeel van de commandant van . . . ;

„dat hij sedert ultimo november 1957 onder behandeling is van de psychiater, de kapitein-arts Q, die bepaald een andere visie heeft op zijn karaktereigenschappen en, wanneer er sprake mocht zijn van kwalijke karaktereigenschappen, deze zeker niet onverbeterlijk acht;

„dat hij met nadruk de integriteit van de commissie boven iedere twijfel verheft, maar niettemin meent dat hem met de door haar opgemaakte beoordeling niet ten volle recht is wedervaren, waarbij hij onderkent dat het tijdstip waarop deze beoordeling werd gemaakt de commissie voor een uiterst moeilijke, schier onmogelijke opgave heeft geplaatst;

„dat hij onder meer meent dat in de bij de beoordelingslijst gevoegde nota aan de punten „gedrag in dienst” en „handhaving van de krijgstucht t.a.v. zichzelf” een te grote invloed op de waardering van andere punten wordt toegekend, terwijl daarin bijvoorbeeld van het positieve punt „dienstopvatting” en van de opmerkelijke aanhef van de karakteromschrijving „flink, doortastend officier met hart voor

„,de zaak en belangstelling voor zijn ondergeschikten” geen gewag „wordt gemaakt;

„dat hij van mening is dat hij over het onderwerpelijke beoordeelingstijdvak terecht in zijn rang met middelmatig werd beoordeeld, „maar dat, mede gelet op de medische behandeling welke hij thans „ondergaat en die hij in feite reeds jaren geleden had moeten ondergaan, de qualificatie „voor bevordering niet in alle opzichten aan te „bevelen” te negatief moet worden geacht.”;

Overwegende dat de Commissie van Onderzoek deze bezwaren heeft verworpen, na als haar oordeel te hebben doen kennen, dat de hierboven onder A en C vermelde punten — gelet op de aan klager in het beoordeelingstijdvak opgelegde straffen — met onvoldoende dienen te worden gewaardeerd, en na zich volledig te hebben verenigd met voormeld afwijkend oordeel van de kolonel Z voornoemd alsmede met de redenen, welke hem tot dit oordeel hebben geleid;

Overwegende dat de Commissie tot dit oordeel is gekomen, niet-tegenstaande de kolonel Z. te haren overstaan in januari 1959 heeft verklaard, dat hem „naderhand” (dit is blijkbaar na het vermelden van vorenweergegeven afwijkend oordeel) door Dr. N. was gezegd, dat klagers driftbuien niet uit zijn karakter voortsporen, doch veeleer als een ziekte beschouwd moesten worden, en dat klager over de laatste 14 maanden met „zeer goed” zou moeten worden gewaardeerd;

dat, kennelijk in dit verband, door de Commissie is opgemerkt, „dat „de psycho-therapeutische behandeling van reclamant buiten het beoordeelingstijdvak valt en derhalve niet van invloed is op de huidige „beoordeling”;

Overwegende dat de Raad de Commissie — op wiens voetspoor het bestreden besluit is genomen — te dezen in haar zienswijze niet kan volgen;

dat immers wel de psycho-therapeutische behandeling buiten het beoordeelingstijdvak valt en de gunstige resultaten van deze behandeling, met name voor wat betreft de beoordeling van klager in zijn rang, geenszins behoeven af te doen aan de juistheid van een lagere beoordeling over het beoordeelingstijdvak, maar het feit van de opvallend gunstige resultaten een overtuigende aanwijzing vormt voor de juistheid van het psychiatrisch oordeel, dat bij de beoordeling van klagers misdragingen althans in niet onbelangrijke mate aan ziekelijke factoren invloed moet worden toegekend;

dat nu wel de misdragingen van klager bepaalde consequenties met zich brengen ten aanzien van zijn beoordeling over het tijdvak, waarin die misdragingen vallen, geheel ongeacht de vraag, of die misdragingen al dan niet aan ziekelijke afwijkingen moeten worden toegeschreven, doch het oordeel van de kolonel Z., zoals dat op 19 december 1957 was gevormd, blijkens de bewoordingen, waarin het is vervat, zozeer wordt gedragen door zijn zienswijze omtrent klagers karakter, dat, nu deze zienswijze achteraf beschouwd naar 's Raads oordeel als onvoldoende gefundeerd moet worden aangemerkt, dit oordeel in zijn geheel moet vervallen;

Overwegende dat de Raad met betrekking tot klagers bezwaar tegen de bij de beoordelingslijst gevoegde nota volstaat met op te merken dat, nu klager geen bezwaar heeft gemaakt tegen de beoordeling van voormelde punten onder A, zijn bezwaar tegen de beoordeling van de onder C genoemde punten niet overtuigend voorkomt;

Overwegende met betrekking tot het punt „Voor bevordering”, dat in verband met het vorenstaande en gelet op het bepaalde in punt 21 van het V.B.O. het oordeel hieromtrent neerkomt op de beantwoording van deze vraag, of al dan niet moest worden verwacht, dat, na een in te stellen psycho-therapeutische behandeling, bepaalde neigingen van klager voldoende zouden worden teruggedrongen om zijn in vele opzichten zeer goede kwaliteiten in een hogere rang te kunnen benutten;

Overwegende dat deze vraag zich op 4 december 1957, toen de beoordelingslijst werd opgemaakt, niet liet beantwoorden, aangezien klager eerst op 26 november 1957 onder psychiatrische behandeling kwam en een deskundige diagnose destijds niet ter beschikking stond;

dat de Raad daarom van oordeel is, dat, met toepassing van punt 18 van het V.B.O., achter „Voor bevordering” een liggende streep dient te worden geplaatst, met verwijzing naar de bij de beoordelingslijst gevoegde nota, terwijl hierin alsnog dient te worden vermeld: Het oordeel betreffende het punt „Voor bevordering” zal afhangen van de resultaten van een inmiddels begonnen psychiatrische behandeling;

Overwegende dat het vorenoverwogene leidt tot de navolgende beslissing;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart het bestreden besluit nietig, voorzover daarbij zijn gehandhaafd het oordeel van de autoriteit, door wiens tussenkomst de onderhavige beoordelingslijst is ingediend, alsmede de invulling achter „Voor bevordering”;

Bepaalt, dat het oordeel van evenbedoelde autoriteit dient te vervallen, dat op de beoordelingslijst achter het punt „Voor bevordering” een liggende streep dient te worden geplaatst, met de toevoeging „zie „bijgevoegde nota”, en dat in deze nota dient te worden vermeld: Het oordeel betreffende het punt „Voor bevordering” zal afhangen van de resultaten van een inmiddels begonnen psychiatrische behandeling.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De criminaliteit van de jeugdige volwassene en zijn behandeling door

P. BIBOT

Juge au Tribunal de première instance, Membre du Conseil d'administration du Comité de patronage et de tutelle de l'arrondissement de Namur (Belgique).

Republiceerd in: Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique, Vol. XIII, no. 2, année 1959. Onder de titel:

La délinquance du jeune adulte et son traitement.

Het lijkt dat het strafrecht zich slechts interesseert voor twee categorieën mensen: kinderen, voor wie een niet voor tegenbewijs vatbaar vermoeden van ontoerekenbaarheid geldt, en volwassenen.

De overgang van de ene categorie naar de andere vindt, naar gelang de diverse nationale wetten, plaats tussen 14 en 18 jaar, waarbij de betrokkene zich van de ene dag op de andere verantwoordelijk ziet gesteld voor daden waarvan hij de betekenis niet begrijpt, tengevolge van gebrek aan fysieke, intellectuele en zedelijke vorming. Om deze zelfde reden beklagt hij zich bitter over de sanctie. Niemand staat aan zijn zijde om hem raad te geven. In het strafrecht wordt hij geacht over volledige vermogens te beschikken. Op het terrein van het civiel recht is dit anders. Op grond van zijn onbekwaamheid beschermt men hem tegen gedragingen van hen die zijn materiële toestand zouden willen belagen en daarom verklaart men hem minderjarig tot het 21ste jaar. Hij wordt dus zowel minderjarig als meerderjarig beschouwd, naar gelang men het beziet uit het oogpunt van het civiel recht of het strafrecht. Hij is ongetwijfeld geen kind meer, maar ook nog geen volwassene. Psychologisch, sociaal en ook biologisch is hij nog niet gerijpt tot volwassene. Zo het al mogelijk is om, met enige nuancering de leeftijd te bepalen waarop een normaal mens geen kind meer is, men kan niet met zekerheid de leeftijd vaststellen waarop hij volwassen wordt. Deze leeftijd zou uiteraard moeten samenvallen met de burgerlijke meerderjarigheid. De keuze van deze laatste wordt echter in het algemeen aan het goeddunken van de wet overgelaten, welke er echter niet voldoende rekening mee heeft gehouden dat op dat moment de persoonlijkheid nog niet zover gevormd is, dat men hem zonder risico aan zichzelf kan overlaten. Men moet aannemen dat deze situatie zich later dan op 21-jarige leeftijd voordoet. De algemene opinie is, dat pas op het 25e jaar het verantwoordelijkheidsgevoel zich normaal heeft ontwikkeld, en dat de oordeelsvorming dan pas voldoende evenwichtig is om tenminste onoverdachte gedragingen te vermijden. Tot op 25-jarige leeftijd blijven deze jeugdige mensen daarom steeds tot de categorie jeugdige volwassenen behoren. Al is het grootste gedeelte van hen relatief in staat zich normaal te gedragen zonder dat zij hiertoe steun behoeven, vele anderen — en hun aantal is ontstellend hoog — moeten steeds gesteund, voorgelicht, gericht worden en verdedigd tegen hun onberaden neigingen en tegen schadelijke invloeden van buiten. Deze tussenkomst, gerechtvaardigd door een sociaal onaangepastzijn, komt tot uitdrukking in een aantal maatregelen welke een behandeling vormen, waarbij individualisatie regel is. Zij is preventief, curatief of opvoedend.

Indien de straf haar repressief karakter moet behouden, en er kan geen sprake van zijn haar daarvan te beroven, zou men toch wensen dat zij ook een vormend karakter krijgt, en dat de veroordeelde hier ook de zin en de draagwijdte van inziet. In dit perspectief, dat momenteel aanwezig is, ligt de mogelijkheid en de noodzaak om in plaats van de traditionele, verschaalde straf te stellen de onbepaalde sanctie, daarbij de delinquent niet alleen is de jeugdige volwassene, maar even-

zeer een volwassene die nog opvoedbaar is.

Onbepaalde duur betekent niet imperatief het ontbreken van een einddatum, maar een correlatie tussen proeftijd en het bereiken van een graad van vorming, van opvoeding welke een harmonieuze integratie in het maatschappelijk verkeer mogelijk maakt. Wij zullen moeten toegeven, dat de huidige regeling alleen berustend op juridische argumenten, alleen gebaseerd op het materiële feit, niet in staat is om de beveiliging van de maatschappij te bewerkstelligen.

De mens ontwikkelt zich en beweegt zich successievelijk in verschillende omgevingen. Van het gezin komt hij op school en daarvan daan in de maatschappij. Iedere overgang betekent een breken met het verleden en eist een aanpassing aan een nieuwe situatie. Deze aanpassing is een functie in de primaire vorming van de persoon. Vergeten wij niet dat de jeugdige volwassenheid de onmiddellijke overgang is van het kinschap, waarvan slechts node afscheid wordt genomen; dat de jeugdige een heimwee heeft naar de onbezorgdheid of dat hij de pijnlijke herinnering bewaart aan bepaalde levensomstandigheden welke hem de toekomst met zorg tegemoet doen zien of gevoelens van afgunst of haat inprenten, die vele catastrofale ontwikkelingen doen begrijpen.

De wetsovertreding is minder een vergrijp in de strafrechtelijke betekenis dan een symptoom van een „onaangepast zijn” waarvoor een periode van observatie gevolgd door behandeling aangewezen is. Anderzijds is voor hem, omdat hij niet wettelijk ontoerekenbaar wordt geacht, een andere sanctie vereist dan voor de volwassene. Inplaats van elkaar uit te sluiten, vullen straf en behandeling elkaar aan bij het streven naar hetzelfde doel t.w. het aanvaarden van de regels die in de samenleving gelden. Als dit bereikt is, krijgt het woord „toerekenbaarheid” zijn werkelijke betekenis. Het krijgt dan een algemene betekenis, niet alleen een strafrechtelijke, welke slechts een retrospectief en negatief aspect vormt van de menselijke verantwoordelijkheid. Als de mens het zedelijke element tot het zijne heeft gemaakt en de waarde en de kracht ervan heeft ingezien, zal hij in staat zijn „zich te verbinden” en eerst dan kan men de behandeling beëindigen.

In principe en voor zover mogelijk moet de jeugdige volwassen delinquent zijn straf en de behandeling in vrijheid, onder toezicht ondergaan. Hij behoort in het gezinsmilieu te blijven tenzij de sfeer de mogelijkheid van een behoorlijke vorming niet toelaat. Bovendien kunnen de ouders of een van hen ontzet worden uit de ouderlijke macht. In België wordt in dit geval door de Procureur des Konings het kind toevertrouwd aan een charitatieve instelling ofwel, zoals steeds meer gebeurt, geplaatst in een „foyer d'accueil” door bemiddeling van een nieuwe instelling „L'accueil Familial”, welke instelling werd opgericht op het voorbeeld van die, welke reeds met zoveel succes in Nederland werkt. Deze instelling begint steeds beter te werken en boekt goede resultaten. Hoewel zij zich slechts bezighoudt met jonge kinderen, zal haar waarde binnen enkele jaren blijken.

De jeugdige volwassene die op vrije voeten blijft, kan een boete

worden opgelegd, hij kan op probation worden gesteld, een voorwaardelijke veroordeling krijgen of veroordeeld worden tot vergoeding van of een bijdrage in de schade.

Een boete lijkt niet erg toepasselijk, want de betrokkene neemt deze sanctie niet serieus op, daar in de normale gevallen het hoofd van het gezin wel moet betalen. Zij wordt als vormend middel gebruikt in Duitsland, waar de kinderrechter ook jeugdige volwassenen berecht. Toch zijn de specialisten ook in dit land van mening dat dit geen werkelijke behandeling vormt en zij raden aan dit middel slechts bij gunstige gevallen te gebruiken.

In Zweden waar de levensomstandigheden anders zijn, ligt dit anders. Door de grote inkomsten leven veel mensen daar royaal, totdat zij zich door ernstige financiële moeilijkheden in het nauw gebracht zien. Volgens Eriksson kan een boete, met betaling in gedeelten, als een behandeling worden beschouwd. Hij zegt ook, dat een groot aantal jeugdige delinquenten, die op deze wijze werden behandeld, niet heeft gerecidiveerd. Volgens Ceccaldi kan de geldboete worden beschouwd als een waardevolle sanctie als zij door betrokkene goed wordt begrepen.

Over probation is veel gezegd en geschreven. Ik zou er slechts één overweging aan toe willen voegen. Men kan er redelijkerwijze niet aan één ervaring de verbetering afmeten van iemand, waarvan de jeugd ruw en stormachtig was. Daarom ben ik van mening, dat in het geval van jeugdige volwassenen probation verplicht moet worden gesteld en dat men dit niet alleen bij first-offenders, maar ook bij anderen moet doen zo vaak dit nodig schijnt. Een gunstig gevolg van zodanige behandeling eist het ontstaan van een persoonlijke band want de probation-ambtenaar moet alle bijzonderheden kennen van het leven van de betrokkene als hij hem wil helpen bij het zoeken naar een praktische oplossing van zijn problemen.

Ik spreek niet over oplossingen in de zedelijke orde, waarvan het belang ook zeer groot is. Succes bij probation is een kwestie van „hart”, edelmoedigheid. Als een eerste poging niet slaagt, is dit dan voldoende reden om aan te nemen, dat een volgende poging ook niet zal slagen?

Ik zou hetzelfde willen voor wat betreft de voorwaardelijke veroordeling. Het resultaat hangt hier af van de mate van toezicht en heropvoeding welke ermee samengaat. Dit nu is, het moet worden erkend, dikwijls gebrekkig. Wij kennen de gevallen van recidive, welke te wijten zijn aan het feit, dat de jeugdige volwassene niet de ouder, de vriend, de gids heeft gevonden welke in staat is hem tegen zichzelf te beschermen of te corrigeren.

Als een jeugdige volwassene van zijn vrijheid moet worden beroofd en de behandeling niet in een inrichting maar in een gevangenis moet plaats vinden, moet grote aandacht worden geschonken aan de schade welke samengaan met volwassen gedetineerden kan teweegbrengen. Moet de behandeling en bijgevolg de straf van lange of korte duur zijn? Persoonlijk ben ik voor een detentie welke een behandeling van lange

duur mogelijk maakt, daar slechts deze, uitzonderingen daargelaten, de mogelijkheid in zich heeft om een blijvend effect te sorteren. De behandeling draagt een persoonlijk individueel karakter en wat voor de een goed is, is dat nog niet voor de ander.

Ik weet hoe pijnlijk het voor betrokkene en voor zijn familie is om een vrijheidsstraf te horen uitspreken voor betrekkelijk lange tijd, dit is het ook voor de rechter, die het moet doen. Maar gegeven aan de ene kant de mogelijkheid van voorwaardelijke invrijheidsstelling en aan de andere kant het feit dat het gevangeniswezen alles in het werk stelt om zijn taak goed te vervullen, ben ik van mening dat het belang van de jeugdige zelf het dikwijls eist. Het persoonlijkheidsbeeld wordt vastgesteld door onderzoek van specialisten en door onderzoek van het milieu, gewoonlijk toevertrouwd aan maatschappelijke werkers. Als de rechter van instructie zijn werk goed doet, strekt hij zijn onderzoek uit tot elementen die bijgedragen hebben aan de persoonlijkheidsvorming van de verdachte. Maar dit onderzoek met veel tact door hemzelf verricht, geeft hem slechts een incompleet beeld. Hij kan zich laten voorlichten door goede gespecialiseerde diensten, dokters, psychiaters, psychologen, sociologen en paedagogen, Als dit gebeurd is, kent hij betrokkene. Ongelukkig genoeg moet hij zich terugtrekken op het moment waarop hij van nut kan zijn, want de delinquent valt dan onder de jurisdictie van de rechtbank. Zijn werk dreigt verloren te gaan in de kille en anonieme sfeer van de terechtzitting. Ongetwijfeld bevat het dossier — nog niet eens altijd — een of andere sociale rapportage, hetgeen wel gelukkig is, maar toch onvoldoende. Binnen korte tijd moeten de rechters zich een opinie vormen. Is dit eigenlijk niet hen vragen een loterij te houden?

Het werk van de rechter behoort eigenlijk een voortzetting te zijn van dat van de rechter van instructie. Als de beschuldigde vrijgelaten wordt of veroordeeld wordt, maar op vrije voeten blijft, moet de rechter hem zoveel hij kan volgen op zijn levenspad, op discrete wijze en met de daartoe geschikte middelen artefacten voorkomen welke ernstiger zijn dan de strafvervolging zelve kan hebben. Een veroordeelde is een potentiële recidivist. Als de delinquent na veroordeling gedetineerd wordt, moet de rechter zijn tutor worden, voorzover de veroordeelde hem accepteert. Niets belet hem om dit te doen in samenwerking met het gestichtspersoneel. Dit lijkt me zelfs onvermijdelijk.

Men zal mij ongetwijfeld tegenwerpen dat administratieve of charitatieve organen zeer goed slagen in keus en toepassing van behandeling. Ik ben het daar mee eens en ben vol bewondering voor de resultaten, maar de eerste zijn onderworpen aan de uitvoerende macht en de anderen zijn niet vrij van becritisering. Dikwijls presideert een magistraat hun beraadslagingen wat een karakter geeft van onpartijdigheid. Maar is dat voldoende? De rechter is onafhankelijk arbiter en kan en moet slechts rekening houden met zijn geweten en de wet. Daar de behandeling een noodzakelijk gevolg is van de straf, welke zelf de consequentie is van het onderzoek, spreekt het vanzelf dat hij het recht heeft om deze zelfstandig te kiezen, op de tenuitvoerlegging toezicht te hou-

den en ze te beëindigen. Maar kan hij dit recht binnen het raam van een zuiver repressieve strafwet uitoefenen? Moet deze niet gewijzigd worden? Dit lijkt me onvermijdelijk. Ik denk hierbij niet alleen aan de opvoeding van jeugdige delinquenten, maar evenzeer aan de heropvoeding van volwassenen, want ook daar zijn er bij die altijd vatbaar blijven voor verbetering zelfs op gevorderde leeftijd.

Er bestaat geen twijfel dat er verandering moet komen in sommige van onze strafwetboeken en in ons strafproces. Wij zullen de oprichting van gespecialiseerde rechterlijke instanties voor jeugdige volwassen delinquenten moeten bevorderen. Men kan mij tegenwerpen dat momenteel een tendens bestaat om de kinderrechter competent te verklaren voor jeugdige volwassenen. Hiermede kan men het eens zijn als dit bedoeld is delinquente kinderen tot hun 21ste jaar te volgen, want deze rechters zijn beter dan wie ook in staat om deze te volgen; maar ik ben het hier niet mee eens als deze kinderrechters de gevallen van jeugdige volwassenen krijgen te berechten welke hun eerste vergrijp begaan als zij geen kinderen meer zijn zowel in feite als in juridische zin, als zij 18, 19 of 20 jaar zijn; als zij wellicht reeds getrouwd zijn en reeds een kind hebben. Deze zullen zich nooit schikken in bevoogding, zij zullen zich als teruggesteld voelen en dit gevoel zal hen zeker gepredisponeerd maken voor recidive. Zij behoren te vallen onder de competentie van een andere magistraat, wiens specialisme zowel op eminente karaktereigenschappen als op wetenschappelijke vorming berust.

Men zou een dergelijke gespecialiseerde rechter kunnen hebben binnen de normale gerechten, als gespecialiseerde kamer. In eerste instantie zou dit een kamer kunnen zijn, gepresideerd door een rechter, met eventueel twee bijzitters-niet-jurist, welke gekozen zijn op grond van hun kennis op maatschappelijk gebied en in appèl-instantie juristen, tenzij men deze op dezelfde wijze zou willen samenstellen als in eerste instantie. In ieder geval moeten president en bijzitters mensen zijn van wie bekend is dat zij gespecialiseerd zijn. Deze kamers zouden permanent moeten worden bijgestaan door psychiaters, maatschappelijk werkers en paedagogen.

Laten wij er van doordrongen zijn dat wij slechts dan „een goed „stuk werk” doen als wij deze categorieën justitiabelen rechters geven die hun „problemen” kennen, die hen kunnen „pakken”, die hun aspiraties kunnen begrijpen en zo kunnen tegemoet treden dat zij niet buiten de perken treden. Wat is bescherming der maatschappij en „defense sociale” anders dan het verbeteren van de levensopvattingen en van het gedrag bij hen die, op zekere dag, de maatschappij zullen moeten vormen?

(Overgenomen uit „Documentatieblad”, Uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Justitie, jaargang 1959, No. 5, blz. 304 e.v.).

**Advies uitgebracht door de Nationale Raad Welzijn Militairen aan de
Minister van Defensie inzake de vraag: hoe bevorderen wij in Neder-
land een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht?**

NATIONALE RAAD WELZIJN MILITAIREN
VOORZITTER

Nr. CVK. 2918-59

Betr.: Verhouding Volk-Krijgsmacht

's-Gravenhage, 20 oktober 1959
Nassaulaan 21, Tel. 184366

*Aan Zijne Excellentie de Minister van Defensie,
Kabinet, Plein 4, 's-Gravenhage.*

Excellentie,

1. *Inleiding.*

Toen op 7 maart 1952 Zijne Excellentie Ir. C. Staf als Minister van Oorlog en van Marine de Nationale Raad Welzijn Militairen installeerde, verklaarde hij in deze Raad „in de eerste plaats te zien die „brug tussen de strijdkrachten en het volk, welke noodzakelijk is om „op dit terrein onze gezamenlijke plicht te vervullen”. Als één van de meest belangrijke taken van de Nationale Raad noemde Ir. C. Staf het „nader bij elkaar brengen van de strijdkrachten en de burgerbevol- „king”.

Bij monde van zijn Voorzitter bevestigde de Nationale Raad deze zienswijze aldus: „Het ligt voor de hand om bij het nastreven van een „zo groot mogelijke geestelijke kracht onzer militairen ook aandacht „te schenken aan de houding van ons volk tegenover de militaire in- „spanning in het algemeen en tegenover onze militairen in het bijzon- „der. De aard van de uit te brengen adviezen kan wezenlijk beïnvloed „worden door het aangeroerde aspect: de verhouding strijdkrachten „en volk”.

Aan de door de Raad aan de Ambtsvoorgangers van Uwe Excellentie aangeboden adviezen omtrent de vorming, het welzijn en de sociale aangelegenheden van de militairen ligt deze gedachte steeds ten grondslag. Het onderhavige advies handelt in het bijzonder over de verhouding Volk-Strijdmacht.

In de Raadsvergadering van 24 februari 1956 verzocht de Nationale Raad zijn Presidium een basis te leggen voor het in behandeling nemen van het probleem inzake de verhouding tussen volk en strijdkrachten.

Bij brief van 7 november 1956 nr. P. 110.999, verzocht de toenmalige Minister voor Defensie de Raad hem van advies te willen dienen inzake de vraag: hoe bevorderen wij in Nederland een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht?

Inmiddels had op 11 juni 1956 de Nationale Raad een nieuwe commissie geconstitueerd, aan welke commissie de voorbereiding van een zodanig advies werd opgedragen. De werkzaamheden van deze commissie hebben er toe geleid, dat veel waardevol materiaal voor het onderhavige vraagstuk werd verkregen. Door verschillende omstandigheden, zoals ziekte van de voorzitter, het uittreden van leden en langdurig verblijf in het buitenland van verschillende leden kon de commissie in haar oorspronkelijke samenstelling haar werkzaamheden niet in een definitief concept-advies vastleggen. Zij heeft toen de Raad voorgesteld tot uitbreiding met een vijftal personen uit wetenschappelijke en politieke kringen over te gaan. Dit is geschied na een machtiging van de Raad en na overleg met het Presidium.

2. *De probleemstelling.*

De Minister voor Defensie — blijkens zijn brief van 7 november 1956 — en de Nationale Raad met hem, gaat er van uit, dat aan de verhouding Volk en Krijgsmacht gebreken kleven, welke dienen te worden opgeheven. Dat deze er inderdaad zijn blijkt o.m. wel door de vrij algemene apathie van het volk jegens het wel en wee van de krijgsmacht, uit de geringe resultaten bij de werving van beroepspersoneel, de tegenzin tegen de dienstplicht en uit de leedvermaak niet verhelende pers, wanneer er ongunstige gebeurtenissen bij en om „oorlog” hebben plaatsgevonden.

Bij de bestudering van het vraagstuk inzake de verhouding Volk-Krijgsmacht kwam reeds direct het probleem van de morele weerbaarheid naar voren. Genoemde commissie heeft ernstig overwogen of zij, om tot het gevraagde advies te komen, eerst de geestelijke weerbaarheid moest analyseren, aan moest geven waar er ten deze tekorten zijn om vervolgens de middelen aan de hand te doen, waarmede de Regering zou kunnen pogen een voldoende mate van geestelijke weerbaarheid als dragend vlak van de krijgsmacht over de bevolking vaardig te doen worden. De commissie was van oordeel, gedreven door het streven tot een praktisch advies te komen, deze weg niet te moeten gaan. Zij meent tot een praktisch advies te kunnen komen door een aantal hoofdpunten op te sommen, deze nader te beschouwen en uit te werken, waarbij dan vraagstukken de morele weerbaarheid rakende zijn overwogen als achtergronden voor het in dit advies vermelde.

3. *Werkwijze.*

Bij zijn beschouwingen van de hoofdpunten inzake de verhouding tussen Volk en Krijgsmacht heeft de Raad nagegaan, waaraan het dient te worden geweten, dat thans wederom in Nederland een minder goede verhouding tussen Volk en Krijgsmacht bestaat en welke middelen dienen te worden aangewend teneinde tot verbetering van deze verhouding te komen. Hij is er zich van bewust hierdoor gedwongen te zijn een keuze te doen en een waarde-oordeel te geven, welke zonder twijfel discutabel zijn. Wanneer dan ook andere dan de hieronder uit te werken hoofdpunten naar de mening van Uwe Excellentie aan

de orde dienen te komen, wil de Raad — daar kennis van gekregen hebbende — zich hierover alsdan nog gaarne bezinnen.

4. *De redenen van een minder goede verhouding tussen Volk en Krijgsmacht.*

Bewust wil de Raad in dit advies de historische hoofdpunten, waarop mede een minder goede verhouding tussen Volk en Krijgsmacht zou zijn terug te voeren buiten beschouwing laten. Hij wil alleen constateren, dat sedert de Tweede Wereldoorlog de houding van het volk tegenover de krijgsmacht aanvankelijk meer positief en thans naar zijn gevoelen minder positief is geworden. Alleen de eigentijdse hoofdpunten wil de Raad dan ook in dit advies bespreken.

a. *Technisch hoofdpunt.*

Welke andere factoren in het verleden ook een rol mogen hebben gespeeld in de verhouding tussen Volk en Krijgsmacht, thans speelt naar de mening van de Raad de technische ontwikkeling op het gebied van de wapens een beslissende rol. Deze technische ontwikkeling is zó revolutionair, dat voor het merendeel van ons volk onduidelijk is geworden, hoe het in de moderne, overweldigende oorlogsmachinerie nog een zinvol aandeel kan hebben. Daar komt bij, dat men er zich van bewust is, dat men nauwelijks aan deze ontwikkeling deel kan nemen of zelfs van belangrijke facetten op de hoogte kan blijven. In het bijzonder hierom is er bij velen een gebrek aan vertrouwen ontstaan; men weet niet waar men aan toe is. Het object van dit gebrek aan vertrouwen is geconcretiseerd in de krijgsmacht en, meer in het bijzonder in het leger. De revolutionaire technische ontwikkeling en met name de atoomwapens maken dit technische hoofdpunt te belangrijker, omdat het bovendien het ruimte-element accentueert. Nederland is een klein land en menigeen vraagt zich af, of een land van een dergelijke kleine omvang en geringe diepte in het huidige tijdsbestel nog wel voor verdediging in aanmerking komt. De verwoestende uitwerking van de wapens heeft de vrees doen ontstaan, dat geen enkele verdediging van Nederland althans nog zin heeft.

b. *Economisch hoofdpunt.*

Behalve dat de militaire apparatuur sedert 1945 technisch steeds ingewikkelder werd, werd deze ook steeds duurder. De Regering eist bij voortdoring van de bevolking grote financiële offers ter bekostiging van deze apparatuur. Thans wordt bijna 1/4 deel van de Rijksbegroting aan de defensie besteed. In het licht van het hierboven onder a. gestelde wordt met onbehagen en scepticisme de doelmatigheid en de efficiency der door de defensie bestede miljoenen bekeken. De geldelijke offers, welke de bevolking zal moeten opbrengen, zullen in de toekomst eerder vermeerderen dan verminderen. De „natuurlijke” improductiviteit van iedere krijgsmacht in vredetijd versterkt bij velen uit het volk het gevoel van onbehagen over deze aanzienlijke financiële last.

c. *Geestelijk hoofdpunt.*

De internationale spanningen, gepaard gaande met de ontwikkeling van de kernwapenen, hebben in het buitenland, maar ook in Nederland, de vrees doen ontstaan voor een universele zelfvernietiging. Bij velen vooral uit meer intellectuele milieus heeft de atoombewapening — soms opnieuw — geleid tot een negatieve instelling jegens de krijgsmacht.

Er zijn pacifistische groepen ontstaan, waarvan de gedachtengang is, dat een oorlog, gezien de atoombewapening, een atoombomoorlog zal worden en dat deze per se immoreel is. Deze pacifistische groepen vindt men in Nederland thans in alle democratische partijen en geestelijke groepen.

Hieronder zijn stromingen, welke steunen op een religieuze of ethische grondslag, zoals Kerk en Vrede, de Plein-groep, de Doopsgezinde Vredesgroep en de Anti-Atoombom-Actie. Daarnaast zijn er stromingen, welke een politieke ondergrond of doelstelling hebben, zoals de Pacifistische Socialistische Partij, de Internationale Vredesbeweging en de vredesbeweging „De Derde Weg”. Op de vredesbeweging van bewijsbare communistische origine is de Raad niet ingegaan, omdat hij deze niet bona fide acht.

De denkwereld van deze stromingen dankt zijn ontstaan of is zeer sterk beïnvloed door het bestaan van de atomaire wapenen vooral op strategisch gebied. Deze denkwereld zal vermoedelijk in de toekomst in belangrijke, in misschien wel de belangrijkste mate, de verstandhouding tussen Volk en Krijgsmacht kunnen bepalen.

d. *Persoonlijk hoofdpunt.*

Van de Nederlandse jongemannen eist de Regering jaar in jaar uit minstens 18 maar meestal 20 maanden van hun leven om hun dienstplicht te vervullen. Dit betekent voor alle dienstplichtigen een persoonlijk offer ten behoeve van de gemeenschap. De oordeelvorming hierover wordt mede beïnvloed door hetgeen in buurlanden op dit punt geschiedt. Met name moge de Raad noemen de kortere dienstdienst in België. Dit persoonlijk offer zal voorts steeds zwaarder gaan wegen, omdat de ontwikkeling van de techniek in het algemeen eist, dat de verplichte schoolse opleiding van de jeugd van nog langere duur gaat worden. In verschillende andere landen rijkt de schoolplichtige leeftijd reeds tot 17 of 18 jaar. Het is duidelijk dat de jeugd na deze lange schoolse opleiding ten behoeve van het maatschappelijk leven een onderbreking van twee jaren, voordat aan het maatschappelijke leven zelf kan worden deelgenomen, als een groot obstakel zal blijven zien. Dit zal eerder groter dan kleiner worden.

Thans reeds gaat een belangrijk deel van de dienstplichtigen van de schoolbanken direct de militaire dienst in. Diegenen, die aan het maatschappelijk leven reeds deel nemen, doordat zij in het arbeidsproces zijn ingeschakeld, moeten hun werk in de steek laten en soms hun werkkring verloren zien gaan.

Ook wil de Raad hier nog wijzen op het feit, dat het voor diegenen,

die het vooruitzicht hebben na hun schooltijd binnen één of een half jaar in militaire dienst te worden opgeroepen, zeer moeilijk is voor een zo betrekkelijk korte tijd nog werk te vinden. Dit is voor hen dan, in velerlei opzicht, een „verloren tijdvak”.

e. *Militair hoofdpunt.*

Wanneer de Raad in dit advies spreekt over de verhouding tussen Volk en Krijgsmacht dan bedoelt hij daarmee in de eerste plaats het leger. Dit toch is het enige van de drie krijgsmachtonderdelen, dat in letterlijke zin „langs de weg timmert”. Iedereen kan het daar zien. Het leger telt verreweg het grootste aantal dienstplichtigen en vraagt daardoor van zeer velen een groot persoonlijk offer. Het eist vaak aantrekkelijke stukken recreatiegrond voor zijn behuizing en zijn oefeningen op. Met zijn lange colonnes neemt het geregeld gedeelten van de openbare weg in beslag. Tegen het leger „botsen” de meeste Nederlanders in hun leven dan ook verscheidene malen „op”. Het staat derhalve aan de meeste critiek bloot. De minder positieve houding ten opzichte van de krijgsmacht wordt dan ook geconcretiseerd in het leger als object van gebrek aan vertrouwen, zoals de Raad hiervoor reeds stelde. Hiermede wil de Raad geenszins zeggen, dat zee- en luchtmacht in enig opzicht hoger staan of beter zijn dan het leger. Dit is naar zijn gevoelen niet het geval, maar zeer vele Nederlanders treffen wel het leger maar niet de beide andere krijgsmachtonderdelen op hun pad aan.

De bezwaren tegen de krijgsmacht komen veelal neer op twee belangrijke punten namelijk het leiderschap en de discipline, punten waaraan, de Raad zal de eerste zijn om dit te erkennen, door de hoogste politieke en militaire leiding reeds veel aandacht wordt besteed.

5. *Middelen ter verbetering van de verhouding Volk—Krijgsmacht.*

a. *Algemeen.*

De technische ontwikkeling op het gebied van de wapens en de atoombewapening aanvaardt de Raad als gegevens zonder meer. Hetzelfde geldt ten aanzien van het nu eenmaal bestaande feit, dat deze bewapening voor een belangrijk deel beslag legt op de Rijksbegroting.

Alvorens hieronder in te gaan op de middelen ter verbetering van de verhouding Volk-Krijgsmacht meent de Raad te moeten opmerken, dat het naar zijn gevoelen zo hoort te zijn, dat men vrij algemeen het militaire apparaat als een belangrijk, onmisbaar deel van het Nederlandse volk in zijn geheel ziet. Het is geen buiten de volksgemeenschap staand, afgerond, vreemd deel. Het is het door het Nederlandse volk zelf geschapen instrument om de onafhankelijkheid en het grondgebied van de Staat te verdedigen en te bewaren.

Naar het oordeel van de Raad aanvaardt men in Nederland vrij algemeen de noodzaak maatregelen te treffen tot verdediging van de vrijheid en is men positief bereid het Westerse erfgoed te verdedigen. Daarnaast is in het verleden gebleken — en zo zal het ongetwijfeld ook in de toekomst zijn — dat de Nederlandse soldaat zijn plicht en

meer dan dat doet, wanneer dit van hem gevraagd wordt. Wanneer er dan toch een minder goede verhouding bestaat tussen Volk en Krijgsmacht dan moet dit voor een belangrijk deel geweten worden aan een verkeerd begrijpen en een te gering contact op verschillende niveaus tussen burger en militair.

b. *De verantwoordelijkheid van de Regering.*

Naar het oordeel van de Raad is het de taak van de Regering als geheel om de voorwaarden te scheppen, waaronder een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht tot stand kan komen. De Raad heeft de indruk, dat uitgezonderd de Bewindslieden, die de strijdmachten politiek leiden, van de Regering in haar geheel meer positieve belangstelling voor dit probleem verwacht zou kunnen worden dan in het verleden het geval is geweest. Wel legt de Regering miljarden ten koste aan de vorming en instandhouding van het militaire apparaat, wel vraagt zij aan vele duizenden jonge Nederlanders hun dienstplicht te vervullen, maar daartegenover doet zij te weinig en stelt zij te weinig middelen ter beschikking om bij het volk en de krijgsmacht betere begrippen ingang te doen vinden betreffende het waarom van de grote financiële en persoonlijke offers, en betreffende de essentiële doelstelling van die krijgsmacht.

De uitdaging van het communisme is van totale aard. Het antwoord daarop zal door de burger en de militair tezamen, op geestelijk, economisch en militair gebied, gegeven moeten worden. De defensie-inspanning kan niet zijn een zaak, waarvoor burgers en militairen gescheiden hun aandeel bijdragen. Zij is een het volk in zijn geheel aangaande aangelegenheid. De krijgsmacht dient de uitdrukking en de inhoud van de geestkracht en de energie van het volk weer te geven; het volk dient de krijgsmacht te dragen.

c. *De voorlichting over internationale samenwerking.*

Aangezien een nationale defensie-inspanning in het huidige tijdsbestek onvoldoende is ter bescherming van volk en staat, zal steeds weer met grote kracht duidelijk moeten worden gemaakt, dat deze inspanning, functionerende in het grote geheel van de Atlantische Gemeenschap, een effectieve bijdrage is.

Door internationale samenwerking kan ook het benauwende Nederlandse ruimte-vraagstuk althans ten dele worden opgelost. Misschien zal door een verdere integratie van de N.A.V.O.-strijdkrachten hiervoor een definitieve bevredigende oplossing gevonden kunnen worden.

Maar een militaire integratie alleen, hoe noodzakelijk en belangrijk ook, zal nog geen afdoend antwoord kunnen zijn op de bedreiging uit het Oosten. Daar toch heeft men een integrale strategie, geworteld in de politieke macht en de militaire kracht beide. De politieke, militaire, economische en morele factoren zijn daar geïntegreerd en worden daar geleid door één orgaan, dat al dan niet meerhoofdig is. In de Westerse democratiën zal dan ook in het politieke, economische en morele vlak

en tegelijk in het militaire vlak gesteld moeten worden, dat de dreiging uit het Oosten slechts weerstaan kan worden door de vrijwillig gebundelde politieke, militaire, economische en ideologische kracht van de Atlantische Gemeenschap.

Nu duidelijk moet worden gemaakt, dat een nationale defensie-inspanning slechts dan van grote waarde is, wanneer deze is ingepast in een bondgenootschap met andere gelijkgezinde landen, zijn tevens de moeilijkheden om te komen tot het formuleren en aangeven van ideeën, waardoor deze inspanning moet worden gedragen, aanzienlijk vergroot. Bewust zal er naar gestreefd moeten worden de bevolking en de krijgsmacht bij te brengen, dat een bondgenootschappelijke politiek noodzakelijk is, dat deze moet steunen op gemeenschappelijke idealen — deze zijn reeds herhaaldelijk onder woorden gebracht, b.v. in internationale Raadgevende Vergaderingen en behoeven naar 's Raads mening hier niet herhaald te worden. Voorts zal moeten worden ingezien, dat de uitwerking van deze politiek, waar de nationale grenzen worden overschreden, met zich kan brengen, dat ook niet aan het nationale gevoel appellerende maatregelen en beslissingen moeten worden getroffen. Daarbij zullen aan de andere kant de nationale gevoelens zeker niet over het hoofd kunnen worden gezien, omdat zij de basis vormen voor Europese of Atlantische gevoelens. Op deze verstrengeling — de natie is niet meer veilig voor geweld van buitenaf dan met behulp van andere Mogendheden en het bondgenootschap kan niet werken, wanneer het geen basis vindt in het voortbestaan van de nationale eenheden — zal bij de voorlichting en de vorming steeds gewezen moeten worden. Deze zal moeten plaatsvinden in het gezin via radio, televisie, via de pers en op de scholen. Deze voorlichtende taak is door het ideologische pluralisme, dat het Westen kenmerkt, niet eenvoudig, maar de Raad meent, dat zonder twijfel de mensen kunnen worden gevonden om hieraan leiding te geven, wanneer de Regering dit stimuleert en hiervoor voldoende middelen ter beschikking stelt.

Naar de mening van de Raad zullen werkgroepen van zeer bekwame personen, van vakmensen op het gebied van theologie, filosofie, sociologie en de voorlichting, deze voorlichtende taak moeten concreetiseren niet alleen naar de inhoud maar ook naar de vormgeving.

d. *Technische voorlichting.*

Behalve dat de Regering tot taak heeft de algemene doeleinden van haar buitenlands politiek en militair beleid aan het volk duidelijk te maken alsmede dat zij de wegen om die te bereiken moet aangeven, zal zij ook moeten stimuleren een technische voorlichting omtrent het bij het Nederlandse leger bestaande wapentuig. De Regering zal dit moeten doen, omdat zij de enige is die dit kan doen. In het bijzonder via film, televisie en andere voorlichtingsmedia kan zij de bevolking vertrouwd maken met de middelen der Westerse defensie. Wanneer men eenmaal een zaak kent, althans begrijpt, wat iets is en hoe het werkt, verliest het tevens het afschrikwekkende hetwelk aan de onbe-

kendheid kleeft. Bovendien krijgt de belastingbetaler enig inzicht in de zaken, waaraan zijn geld wordt besteed.

e. *Voorlichting over de geestelijke aspecten rondom atoombewapening.*

In tegenstelling met andere landen worden hier in Nederland in een publiek forum de geestelijke aspecten rondom de atoombewapening slechts zeer weinig in het openbaar gesteld en bediscussieerd. In West-Duitsland b.v. geschiedt dit op allerlei wijzen via radio, televisie, in de pers en via discussiegroepen uitgaande van allerlei instanties en op allerlei niveaus. Naar het oordeel van de Raad zullen ook in Nederland de wegen gevonden moeten worden, opdat ook hier publiekelijk over deze zaak zal worden gediscussieerd, met name met vertegenwoordigers van de onder par. 4, c., genoemde stromingen, welke op een geestelijke of ethische grondslag staan. Thans worden deze zaken veelal doodgezwegen of hoort men alleen de tegenstanders van de atoombewapening. De Regering zou hier stimulerend kunnen werken.

f. *De houding ten opzichte van dienstplichtigen en beroepskader.*

Het vervullen van de dienstplicht betekent zonder twijfel voor de meesten het brengen van een persoonlijk offer voor de gemeenschap als geheel, daarom moet er naar gestreefd worden hiervoor enige compensatie te geven. Bij haar eigen personeelsbeleid zou de Overheid een goede vervulling van de dienstplicht bij een aanstelling of promotie in Overheidsdienst kunnen laten meetellen; zij zou het bedrijfsleven kunnen aansporen hetzelfde te doen.

Aan de status van reserve-officier zou zij grotere maatschappelijke achting kunnen doen vinden door bij haar personeelsbeleid bij aanstelling of promotie ook de volbrachte diensttijd van de reserve-officier te betrekken.

Zij zou op een veel ruimere schaal dan thans aan alle militairen voor goede plichtsbetrachting, voor prestaties bij grote manoeuvres en bij andere daarvoor in aanmerking komende gelegenheden medailles of kruisen kunnen verlenen.

Van het Ministerie van Defensie uit zal men meer in het bijzonder tot taak hebben de organisatie van en de materiële voorwaarden voor de strijdkrachten zo in te richten, dat daarvan een aantrekkingskracht uitgaat voor diegenen, die al dan niet verplicht daarvan deel uit maken of uit zullen maken. Overwogen zou dienen te worden of een „career-planning”, welke consequent zou worden doorgevoerd, hiervoor niet een belangrijk hulpmiddel zou zijn. Ook brengt deze taak met zich een voortdurend aanpassen van de structuur en de mentaliteit in het leger, met name van het kader, aan de eisen van deze tijd. Voortdurend zal men moeten streven naar een wederzijds begrijpen van wat de jeugd van het leger verlangt en van wat het leger op zijn beurt van de jeugd eist. Zoals immers uit de voorgaande paragrafen duidelijk is, zal ook in de maatschappij een mentaliteitsverandering ten opzichte

van de krijgsmacht moeten worden gestimuleerd en tot stand worden gebracht.

Voorlichting en vorming geven meer en betere resultaten wanneer die gesteund worden door voorbeelden. De Regering zou dan ook een meer zichtbare positieve houding ten opzichte van de strijdkrachten moeten tonen. Bekwame beroepsmilitairen zou zij b.v. ook eervolle ambten en functies in de burgermaatschappij kunnen aanbieden, hen in maatschappelijke commissies benoemen, enz.

De Raad meent, dat het van groot belang is dat de kennis en de kunde, welke officieren zich in de militaire dienst hebben verworven, vooral wanneer het zeer bekwame officieren betreft, niet verloren moeten gaan voor de Nederlandse gemeenschap als geheel. Dit geschiedt thans meer dan nodig is. Bovendien zou dit, wanneer dergelijke benoemingen min of meer regelmatig afkwamen, een prikkel kunnen zijn voor jongelui om in beroepsdienst te gaan. In de ons omringende landen ziet men ook geregeld, dat bekende militaire persoonlijkheden hoge posities in de burgermaatschappij innemen.

Voorts moge de Raad hier verwijzen naar hetgeen hij in vroegere adviezen reeds naar voren heeft gebracht betreffende een goede pædagogische opleiding van het kader, staatsburgerlijke kennis van beroepsofficieren, algemene vorming voor beroepsonderofficieren en voor dienstplichtigen.

Ook heeft de Raad in verdere adviezen reeds gewezen op de noodzaak steeds naar wegen te zoeken om de jonge mensen gedurende de tijd, dat zij hun dienstplicht vervullen volop de gelegenheid te geven om zichzelf te bekwamen met het oog op hun terugkeer naar de burgermaatschappij.

De duur van de dienstplicht heeft naar de Raad bekend is de voortdurende aandacht van de Regering. Hij wil er nog op wijzen dat voorlichting hieromtrent van groot belang is. Steeds weer leest men in de pers en hoort men via de radio, dat dan in het éne dan in het andere land de dienstplicht verkort wordt, met name in de ons omringende landen, welke ook deel uitmaken van de Atlantische Gemeenschap. Direct rijzen dan vragen, waarom hetgeen daar wel geschiedt, in Nederland ook niet kan. Een antwoord op deze vragen van de zijde van de Regering acht de Raad hoogst noodzakelijk en dat wel in een vorm welke aanspreekt en begrijpelijk is.

g. Leiderschap en discipline.

Vele bezwaren tegen de krijgsmacht vinden hun oorsprong in gebeurtenissen welke voorkomen als gevolg van het bestaande tekort aan ervaren beroepspersoneel. Immers door dit tekort komt het b.v. voor, dat te jonge gezagsdragers een te grote verantwoordelijkheid krijgen, waardoor ongelukken niet kunnen uitblijven. Dit geldt zowel op personeel als op materieel gebied. De Raad wil hier geen voorbeelden noemen, omdat de hierbedoelde gebeurtenissen de laatste jaren voldoende publiekelijk bekend zijn gemaakt. Het tekort aan beroepspersoneel spruit ten dele weer voort uit de bestaande negatieve instel-

ling. Hierboven heeft de Raad reeds enkele van de mogelijke middelen om deze vicieuze cirkel te doorbreken aangegeven. Daarnaast zal steeds bij de vorming van het beroepskader aandacht moeten worden besteed aan wat naar moderne opvattingen nodig is om leiding te kunnen geven. Meer aansluiting zou kunnen worden gezocht aan hetgeen zich op dit gebied in het bedrijfsleven heeft ontwikkeld. Aan de sociale achtergronden van het personeel zal de militaire leiding op elk niveau bij voortduring grote aandacht moeten besteden. De Raad is verheugd dat zowel de politieke als de militaire leiding steeds het oog houdt gericht op de ontwikkeling tot leiderschap bij alle gezagsdragers.

Met spijt moet de Raad er op wijzen, dat men er in 14 jaren na de oorlog nog niet in geslaagd is een modernisering van de krijgstucht door verandering van de Wet op de Krijgstucht, daterende van 1902, en het Reglement op de Krijgstucht, daterende van 1923, aan een herziening te onderwerpen. Met name zal getracht worden de redactie en formulering der vastgelegde beginselen meer in overeenstemming te brengen met de moderne gedachtengang en uitdrukkingswijze.

h. *Contacten tussen burgerlijke en militaire opleidingen.*

Overwogen zou verder kunnen worden of het niet mogelijk is aan de universiteiten en hogescholen enkele algemene colleges door jongere beroepsofficieren te laten volgen, wanneer hun plaatsing daarvoor gelegenheid biedt. In de programma's voor een studium generale aan deze instellingen zouden wellicht colleges kunnen worden ingelast, waarin strategische onderwerpen worden behandeld naast de daarmede verband houdende vraagstukken van personele en materiële aard, welke zich in de strijdkrachten en bij de defensie van het land en van West-Europa in het algemeen voordoen. Wanneer economische, sociale, politieke en andere problemen worden gedoceerd moeten voor een goed inzicht toch ook vraagstukken opgeworpen door de defensie bestudeerd worden.

Dit alles klemt te meer, waar thans de tegenstelling tussen burger en soldaat in de praktijk reeds steeds meer verdwijnt. De moderne oorlogvoering eist immers praktisch iedere beroepsbeoefenaar op. Aan de andere kant heeft de stand van de techniek de invloed van de vakman in het leger sterk doen toenemen. Met de enorme toename van het percentage van de bevolking, dat in oorlogstijd voor het front moet werken, valt voorts ook de grens tussen non-combattanten en combattanten steeds meer weg. Het „volk onder de wapenen” is geworden tot een „volk als wapen”. Wil dit „wapen” goed zijn, dan moet er wederzijds vertrouwen en begripen bestaan.

i. *Andere middelen.*

Hoe belangrijk de boven aangeduide zaken van voorlichting en vorming ook mogen zijn, toch meent de Raad, dat daarenboven nog een ander middel aangewend moet worden om tot een betere verstandhouding tussen en een integratie van Volk en Krijgsmacht te komen.

Bij de watersnood in 1953 kon men algemeen een grotere waarde-

ring voor de krijgsmacht waarnemen, toen voor iedereen duidelijk werd, hoe belangrijk het was, dat de gemeenschap over een gedisciplineerd apparaat tot hulpverlening beschikte. Gewezen zij voorts op de populariteit, welke de Koninklijke marine zich op Nieuw-Guinea heeft verworven door haar werkzaamheden in het belang van de maatschappelijke ontwikkeling in haar geheel aldaar. Deze incidentele feiten illustreren naar welk middel gezocht dient te worden teneinde het genoemde doel te bereiken. Dit middel moet zijn de dienstbaarmaking van een leger in vredetijd aan de gemeenschap. Deze gedachtengang, welke past in de opvatting van „volk als wapen” zal geconcretiseerd dienen te worden. De Raad is er zich van bewust, dat het niet gemakkelijk zal zijn in de huidige Nederlandse maatschappij taken voor de krijgsmacht aan te wijzen, waardoor de gemeenschap rechtstreeks gediend wordt, uiteraard zonder de directe militaire taken te verwaarlozen. Niettemin meent hij, dat een ernstige poging in deze richting moet worden gedaan, om daarmee aan de krijgsmacht haar dubbele taak, welke zij van oudsher heeft vervuld, terug te geven en haar daarmee te plaatsen midden in de gemeenschap, waaruit zij is voortgekomen.

Enerzijds immers had en heeft de krijgsmacht tot taak om op voor de gemeenschap zeer gevaarlijke momenten haar te beschermen tegen een aanval op het nationale bestaan zelve, anderzijds had zij van oudsher de taak de fundamentele waarden te ontwikkelen, welke gelegen zijn in de bereidheid van de enkeling tot samenwerking in de groep tot welzijn van allen.

6. *Instelling van organen ter verbetering van de verhouding Volk—Krijgsmacht.*

Teneinde te komen tot een goede voorlichting van het volk en een geleidelijke omvorming van de publieke opinie in de richting als boven is aangegeven, zou de Raad Uwe Excellentie in overweging willen geven de thans bestaande voorlichtingsdiensten een meer autonome status te geven. Dit is noodzakelijk om te ontkomen aan het odium, hetwelk nu eenmaal drukt op door de Overheid te voeren propaganda. Boven een dergelijke autonome dienst zou een representatief lichaam moeten staan, welke het algemeen beleid bepaalt en waarin als adviseurs zitting hebben de op het terrein van de voorlichting vakbekwame mensen van de betrokken Departementen. Teneinde deze voorlichting zo effectief mogelijk te doen zijn, zal de betrokken dienst moeten beschikken over een goed voorzien documentatiecentrum, waaruit ook de onafhankelijke publiciteitsorganen kunnen putten. Daarenboven zal het wellicht nodig zijn een algemeen opinie-onderzoek inzake de defensie-inspanning te doen houden teneinde die punten op te sporen, welke de grootste beletselen vormen om te komen tot een goed begrip over deze defensie-inspanning. Een zodanig onderzoek zou echter niet alleen op de meningen over de defensie-inspanning moeten gericht zijn, maar deel moeten uitmaken van een onderzoek betreffende algemene staatsburgerlijke vraagstukken.

Binnen de strijdkrachten zal de voorlichting er vooral op gericht dienen te zijn de dienstplichtigen de ratio van allerlei voorschriften en bepalingen duidelijk te maken. De Raad hoopt, dat o.m. de publicatie van „Veilig Kompas” hiertoe zal bijdragen.

7. *Het wekken van meer belangstelling en begrip voor, benevens inzicht omtrent de krijgsmacht door middel van tentoonstellingen, voorlichting op de daarvoor in aanmerking komende instellingen van onderwijs, als anderszins.*

In zijn schrijven van 7 november 1956 heeft Uwe Excellentie's Ambtsvoorganger aan zijn algemene vraagstelling: hoe te bevorderen een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht, een drietal nader uitgewerkte punten toegevoegd, waarover de Raad het volgende zou willen opmerken.

Het vraagstuk, hoe meer inzicht en begrip omtrent de krijgsmacht door middel van tentoonstellingen en andere voorlichtingsmiddelen te wekken, heeft de Raad in een apart advies van 5 februari 1958 nr. S. 912-58 behandeld.

Toch wil hij over het onderhavige punt thans nog wel enkele opmerkingen maken. De Raad meent te mogen stellen, dat het steeds moeilijker wordt, gezien de nivellerende werking van de massacommunicatiemiddelen, de mensen er toe te krijgen met belangstelling naar iets waardevols te luisteren. Historische beschouwingen zeggen vele mensen in het algemeen niet veel meer. De beste methode van benadering is die van mens tot mens. Hiervoor zouden juist binnen het Ministerie van Defensie vaklieden op dit speciale gebied moeten worden aange trokken. De groep, waarbij meer belangstelling en inzicht omtrent de krijgsmacht gewekt kan worden en welke grijpbaar is, wordt gevormd door de dienstplichtigen. Het zou zeer waardevol zijn, indien de 70.000 dienstplichtigen per jaar met waardering over hun dienstplicht zouden spreken. Wanneer dit bereikt zou kunnen worden, zij het niet voor de volle 100 %, dan zou men naar de mening van de Raad reële hoop kunnen koesteren voor een verbetering van de verhouding tussen Volk en Krijgsmacht.

Gezien het bovenvermelde en hetgeen reeds eerder in dit advies omtrent dit punt is opgemerkt, meent de Raad zich er van ontslagen te mogen achten hier thans verder op in te gaan.

8. *Het voorbereiden van de (toekomstige) dienstplichtigen op de militaire dienst.*

Wat dit punt betreft meent de Raad, dat hierbij onderscheid gemaakt moet worden tussen die toekomstige dienstplichtigen, die vlak vóór de vervulling van hun dienstplicht nog op school vertoeven en die toekomstige dienstplichtigen, die op het moment van indiensttreding de school reeds enkele jaren hebben verlaten.

Wat deze laatste categorie betreft zou de Raad op de volgende mogelijkheden willen wijzen. Ten behoeve van hen zou voorlichtingsmateriaal ter beschikking kunnen worden gesteld aan organisaties,

welke zich b.v. bezighouden met „vorming buiten schoolverband”, met de zgn. levensscholen, met allerlei vakcursussen voor 17- of 18-jarigen.

De Raad is er zich van bewust, dat dan toch nog zeer vele toekomstige dienstplichtigen niet zullen worden bereikt. Een gedeelte van deze zou misschien bereikt kunnen worden door het geven van voorlichtingsavonden, wanneer zij reeds voor de militaire dienst zijn goedgekeurd en nog een aantal maanden moeten wachten op hun eerste oefening.

Wat de scholieren betreft, de eerstgenoemde categorie dus, zou de Raad Uwe Excellentie willen aanbevelen aan zijn Ambtgenoot van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen te vragen of hij bij de inspecties en bij de directeuren van de betrokken scholen, de aandacht zou willen vestigen op de noodzaak om in de hogere klassen een aantal lessen te doen geven over het waarom en het hoe van het vervullen van de dienstplicht. Aan de hand van voorlichtingsmateriaal van de Leger-voorlichtingsdienst moeten b.v. de leraren in aardrijkskunde, geschiedenis, staatsinrichting en wellicht nog die in andere vakken toch in staat zijn hun toekomstige dienstplichtigen enigszins wegwijz te maken over hetgeen hen te wachten staat. Uiteraard is men hierbij afhankelijk van de geestesgesteldheid van die leraren, die zich hiermede zouden willen belasten. De Raad hoopt echter, dat op zeer vele scholen een of meer leraren, wanneer dit door de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen wordt aanbevolen, zich hiervoor beschikbaar zullen willen stellen.

Tenslotte zou het wenselijk zijn, dat aan alle dienstplichtigen door de civiele autoriteiten van hun woonplaats een boekje wordt overhandigd waarin hun duidelijk gemaakt wordt, waarom zij in dienst moeten en welke functies zij in de strijdkrachten kunnen gaan vervullen, wanneer zij aan bepaalde eisen willen voldoen.

9. *Beroepskeuze-voorlichting met betrekking tot het militaire beroep.*

Wat de beroepskeuze-voorlichting betreft meent de Raad er op te mogen wijzen, dat de jonge man, die voor een dergelijke keus wordt gesteld, veelal op grond van enkele opvallende kenmerken over dit beroep zijn oordeel velt. Het zal derhalve zaak zijn, dat nagegaan wordt, welke opvallende kenmerken van de strijdkrachten er toe leiden, dat dit oordeel vaker negatief is dan voor de krijgsmacht nuttig is.

Daarnaast moet echter helder naar voren worden gebracht, welke functies in de krijgsmacht kunnen worden vervuld en hoe men op een gewenste plaats kan komen door een aantal functies te doorlopen. De krijgsmacht is hierbij zonder twijfel in het voordeel tegenover de burgermaatschappij, omdat zij veel minder grote verschillen kent tussen functies, die met hetzelfde woord worden aangeduid, dan in de burgermaatschappij het geval is. Bovendien zijn de functies in de krijgsmacht zeer veelzijdig en zeer gevarieerd, terwijl de wegen om belangrijke of topfuncties te bereiken velerlei zijn. Desondanks is het mogelijk vrij

scherp de aard der functies te omschrijven. Deze voorsprong bij de beroepskeuze-voorlichting op de burgermaatschappij zou de krijgsmacht zeker tot haar voordeel meer kunnen uitbuiten dan tot heden geschiedt. Wellicht zal mede in verband hiermede wel in het leger de idee, dat alleen militairen van een bepaald wapen of dienstvak een bepaalde topfunctie moeten vervullen, herzien moeten worden.

10. *Slotopmerkingen.*

In het begin van zijn advies heeft de Raad reeds gesteld in welke zin dit moet worden opgevat. Mocht Uwe Excellentie van oordeel zijn, dat de hierin neergelegde beschouwingen een basis bieden van waaruit verder aan de oplossing van het onderhavige probleem zou kunnen worden gewerkt, dan is de Raad gaarne bereid al zijn krachten hiervoor aan te wenden. Hij is er zich van bewust, dat, zoals in verschillende paragrafen reeds is aangegeven, nadere bestudering en uitwerking van de hierboven neergelegde suggesties zal eisen, dat werkgroepen van vakbekwame personen worden ingesteld. Wanneer dit Uwe Excellentie wenselijk voorkomt, wil de Raad in verdere adviezen trachten nader op de verschillende details in te gaan. Dit heeft hij reeds gedaan ten aanzien van de kwesties rond de voorlichting via legertentoonstellingen. De Raad acht het namelijk van groot belang, dat nu door Uw Ambtsvoorganger het gesprek over deze aangelegenheid op gang is gebracht, hieruit door een voortdurende gedachtenwisseling concreet iets goeds zal groeien,

Met betuiging van de meeste hoogachting,

Nationale Raad Welzijn Militairen,
De Voorzitter,
w.g. BERNHARD,
Prins der Nederlanden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Koninklijke Luchtmacht Zuid

Vonnis van 30 mei 1956

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. Bakker en Majoor W. A. Freijser.

Raadsman: Lt.-Kolonel L. P. Schippers.

Officier van piket is geen bevelhebber der wacht.

Als dienstdoend officier van piket alcoholhoudende drank gebruikt in de cantine en voorts het kazerneterrein ongeoorloofd verlaten en in een nabijgelegen café bier gedronken.

Krijgsraad: Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen. Geldboete (met toepassing van artikel 24 W.Sr.).

Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis): Hoewel de officier van piket de commandant van de kazernewacht onder zijn bevelen heeft, is hij zelf geen commandant van de wacht. Vrijspraak en verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 97, 129; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINLIJKE LUCHTMACHT ZUID,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
C. C., geboren 22 juli 1911, sergeant-majoor-schrijver, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 december 1955 te Nijmegen, terwijl hij
„als sergeant-majoor in werkelijke dienst zijnde bij het Commando
„Luchtvaarttroepen, in ieder geval bij de Koninklijke Luchtmacht, be-
„last was met de functie van dienstdoend officier van piket op de Prins
„Hendrikkazerne te Nijmegen en aldus bevelhebber over de kazerne-
„wachten, althans de kazernewacht in genoemde kazerne was, de als
„zodanig op hem rustende verplichtingen om gedurende zijn piket-
„dienst geen alcoholhoudende drank te gebruiken en zonder toestem-
„ming van de eerste officier van de week genoemde kazerne niet te
„verlaten niet is nagekomen, althans zich in een toestand heeft gebracht
„waarin hij zijn dienst als dienstdoend officier van piket niet naar
„behoren kon verrichten, hebbende hij alstoen aldaar in zijn meer-
„genoemde functie opzettelijk in strijd met genoemde verplichtingen
„omstreeks 18.30 uur en omstreeks 20.15 uur in de onderofficiers-
„cantine van meergenoemde kazerne een hoeveelheid bier, in ieder
„geval alcoholhoudende drank gedronken, omstreeks 23.00 uur, al-
„thans omstreeks 21.30 uur zonder toestemming van de eerste officier
„van de week de Prins Hendrikkazerne verlaten en zich naar een cafe-
„taria begeven en aldaar wederom enige glazen bier, in ieder geval
„alcoholhoudende drank gedronken”;

Overwegende dat beklaagde, blijkens de zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 3 februari 1956, opgemaakt door de kapitein C. L. Loffeld, commandant Luchtmacht Subsistenten Squadron te Nijmegen, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 december 1955 te Nijmegen, terwijl hij als sergeant-majoor bij het Luchtmacht Subsistenten Squadron van het Luchtmacht Instructie Regiment in werkelijke dienst was, belast was met de functie van dienstdoend officier van piket in de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen en als zodanig bevel voerde over de kazernewacht, gedurende zijn piketdienst zonder toestemming van de eerste officier van de week de Prins Hendrikkazerne verlaten heeft en zich naar een cafetaria heeft begeven; dat dit in strijd was met de consignes van de officier van piket, hetgeen hij zeer wel wist, omdat hij slechts met toestemming van

de eerste officier van de week de kazerne mocht verlaten; dat hij omstreeks 23.30 uur de kazerne is uitgegaan en naar een aan de overkant van de weg gelegen cafetaria „Croza” is gegaan; dat hij omstreeks 24.00 uur naar de kazerne is teruggegaan;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal nr. P. 14-56, opgemaakt door de 1e luitenant voor Speciale Diensten D. Stoppelenburg, behorende tot de 3e Divisie Koninklijke Marechaussee District Nijmegen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Arnoldus Johannes van Kerkhof aan verbalisant: dat hij eigenaar is van de zaak „Croza”; dat hij de sergeant-majoor C. C. goed kent; dat hij zich nog wel herinnert, dat deze de vrijdag voor de Kerstdagen des avonds omstreeks half twaalf in zijn zaak is geweest; dat hij in uniform gekleed was en te ongeveer 24 uur is vertrokken;

Overwegende dat het ten processe overgelegde afschrift „Instructie Officier van Piket P.H.-kazerne” onder meer zakelijk inhoudt:

„als officier van piket mag hij het kazerneterrein niet verlaten zonder „toestemming van de eerste officier van de week”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal en het afschrift „Instructie Officier van Piket „P.H.-kazerne” voornoemd slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat hij op 23 december 1955 te Nijmegen, terwijl hij als sergeant-majoor in werkelijke dienst zijnde bij het Commando Luchtvaarttroepen, in ieder geval bij de Koninklijke Luchtmacht, belast was met de functie van dienstdoend officier van piket op de Prins Hendrikkazerne te Nijmegen en aldus bevelhebber over de kazernewacht in genoemde kazerne was, de als zodanig op hem rustende verplichting om gedurende zijn piketdienst zonder toestemming van de eerste officier van de week genoemde kazerne niet te verlaten niet is nagekomen, hebbende hij alstoen aldaar in zijn meergenoemde functie opzettelijk in strijd met genoemde verplichting omstreeks 23.00 uur zonder toestemming van de eerste officier van de week de Prins Hendrikkazerne verlaten en zich naar een cafetaria begeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 31 juli 1956

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals van der Kroon en Mr. Schepers, Generaal-Maj.-VI. Waarn. Zegers.

Raadsman: Lt.-Kolonel Schippers.

(*Zie het vonnis, hiervóór*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal vrijspreken, met overdracht van de stukken aan de Commandierend Officier van beklaagde teneinde zijn gedrag alsnog te toetsen aan de krijgstucht;

Overwegende, dat beklaagde is tenlastegelegd:

[*Zie vonnis Red.*];

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, omdat krachtens het bepaalde in artikel 15 lid 5 van het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht, nr. 1584 deel A, de commandant van de kazernewacht weliswaar onder de bevelen van de officier van piket staat, doch deze zelf niet is commandant van de kazernewacht en derhalve niet als „bevelhebber van enige wacht” in de zin van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden aangemerkt;

Overwegende, dat de gedragingen van beklaagde, welke aan het tenlastegelegde ten grondslag liggen, strijdig zijn met de militaire tucht en orde derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde;

Gezien de artikelen 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bevindt dat de zaak oplevert een krijgstuuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

In een analoog geval (zie vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 19 september 1951, M.R.T. XLVI — 1953 — blz. 307 e.v.) is opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid ten laste gelegd. Het ware veiliger geweest, ook in dit geval door vermelding van het element „opzettelijk” en het tijdstip van terugkeer in de kazerne, die weg open te laten.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 25 november 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Luitenant-Kolonel Mr. R. B. Lewis.

Raadman: Luitenant-Kolonel Mr. H. Tj. de Raaf.

Diefstal door een (beroeps-)sergeant-majoor van een in herstelling gegeven, aan het Rijk toebehorende, prismakijker, waarna beklagde er een ordinaire toneelkijker voor in de plaats legde.

Geldboete van f 60.

(W.M.Sr. art. 74, 160; W.Sr. art. 310)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. V. A. P., geboren 1 februari 1925, sergeant-majoor, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks augustus 1958 te Soestduinen, gemeente „Soest, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een prismakijker met lederen tas, toebehorende aan de „Staat der Nederlanden, althans aan een of meer anderen dan aan „hem”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in augustus 1958, toen hij als keurmeester werkzaam was bij

het Depot Vliegtuig Materieel I in het „Jessurunkamp” te Soestduinen in de gemeente Soest, aldaar van een keurtafel in loods 30 van genoemd kamp een prismakijker met leren tas heeft weggenomen met het oogmerk om zich deze toe te eigenen, zulks ofschoon hij wist dat hij van niemand recht of toestemming had om deze weg te nemen en zich toe te eigenen en terwijl hij wist dat deze eigendom was van de Staat der Nederlanden; dat hij hiervoor in de plaats een kijker van hemzelf heeft gelegd;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 35/59, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 20 februari 1959 door Robertus Gerardus Buhrs, marechaussee 1e klasse-opsporingsambtenaar, 1e verbalisant, Willem Houders, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, 2e verbalisant, Gerrit Willem van Ooijen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 3e verbalisant, Gerardus Franciscus Lafeber, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 4e verbalisant, allen behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van H. L. Borghuis;

dat hij hoofd Technische Controle Sectie is van het Technisch Squadron van het Depot Vliegtuig Materieel I te Soestduinen; dat omstreeks 20 augustus 1958 door het Materieel-Squadron van de Vliegbasis Ypenburg een prismakijker met bijbehorende tas voor herstelling is ingeleverd bij de Sectie Retour goederen van genoemd Depot; dat toen men omstreeks 9 december 1958 genoemde kijker zou gaan herstellen, in de Werkplaats van de Foto/Filmafdeling werd ontdekt dat inplaats van een prismakijker aldaar een ordinaire toneelkijker was ontvangen die niet bij de Koninklijke Luchtmacht wordt gevoerd; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven om de aan de Staat der Nederlanden toebehorende prismakijker weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in augustus 1958 te Soestduinen, gemeente Soest, met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „prismakijker met lederen tas, toebehorende aan de Staat der Nederlanden”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal”

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Diefstal van een prismakijker, behorende tot de scheepsinventaris van een oorlogsvaartuig, werd door de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten (vonnis van 11 februari 1944, M.R.T. XL, blz. 56), beschouwd als het wegmaken van een oorlogsbehoefte.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 17 december 1958

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel G. J. J. M. Schopmeijer en Majoor A. P. Th. M. Brogtrop.
Raadsman: Kapitein G. R. Bosch.

Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar en in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen (als reserve-luitenant een ritmeester toevoegen van de woorden „dienstklopperij” en „bureau-officiertje” en dat hij, ritmeester, als er oorlog kwam wel zou sneuvelen door het vuur van eigen troep) en opzettelijke ongehoorzaamheid (opzettelijk nagelaten de houding aan te nemen en zijn legitimatiebewijs te tonen).

Krijgsraad: met toepassing van artikel 24 W.Sr. geldboete van f 75.

Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis) gevangenisstraf v.d.t.v. één week.

(W.M.Sr. art. 108, 114; W.Sr. art. 24)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. D. T., geboren 26 september 1932, reserve-eerste-luitenant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 26 juli 1958 te Nijmegen, terwijl hij als „vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht in de rang van eerste luitenant in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht:

„1. opzettelijk zijn meerdere, de ritmeester V. M. F. C. van Bouw- „dijk Bastiaanse, in het openbaar mondeling en/of in zijn tegenwoor- „digheid beledigende, uitscheldende of bespottende heeft toegevoegd de „woorden, dat hij beklagde, het belachelijk overdreven en dienst-

„klopperij vond, dat hij, ritmeester, in burgerkleding op straat optrad „tegen militairen, dat hij, ritmeester, dus wel zeer impopulair zou zijn „bij de troep, en zeker zo'n bureau-officiertje was, die van de troep niet „veel begreep, dat het tijdens de vierdaagse afstandsmarsen kinder- „achtig was om op alles aanmerking te maken, want dat dan alles was „toegestaan, dat, als er oorlog kwam hij er van overtuigd was dat hij, „ritmeester, wel zou sneuvelen door het vuur van eigen troep, althans „woorden van dergelijke strekking en betekenis;

„2. nadat zijn militaire meerdere, de ritmeester V. M. F. C. van „Bouwdijk Bastiaanse, hem, beklaagde, mede naar aanleiding van zijn „bovenomschreven onhebbelijk optreden had bevolen de houding aan „te nemen en hem zijn legitimatiebewijs te tonen, heeft geweigerd, al- „thans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, „zeggende: „dat doe ik niet, dat vind ik niet nodig” en de houding niet „heeft aangenomen, noch zijn legitimatiebewijs heeft getoond”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 8 september 1958, opgemaakt door de Kapitein G. R. Bosch, commandant 311 Squadron te Volkel, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 26 juli 1958 te plus minus 02.15 uur terwijl hij in werkelijke dienst was als reserve-eerste-luitenant der Koninklijke Luchtmacht in Nijmegen was om de feesten ter gelegenheid van de afloop van de vierdaagse afstandsmarsen te vieren; dat hij toen in de Molenstraat lopende een burger zag die aanmerkingen maakte op enige militairen; dat hij zich naar die burger begaf, die zich onmiddellijk bekend maakte als de ritmeester van Bouwdijk Bastiaanse; dat hij deze ritmeester zei dat hij het belachelijk overdreven vond dat deze in burger optrad tegen militairen op straat, dat deze dus wel zeer impopulair zou zijn bij de troep en zeker zo'n bureau-officiertje was, die van de troep niet veel begreep en dat het tijdens de vierdaagse afstandsmarsen kinderachtig was om op alles aanmerking te maken, want dat je dan een hoop door de vingers kon zien, althans woorden van gelijke strekking; dat hij deze ritmeester verder zei dat als er oorlog kwam, hij er van overtuigd was, dat deze ritmeester wel zou sneuvelen door het vuur van eigen troep; dat hij deze woorden willens en wetens zei, maar dat dit kwam doordat het optreden van genoemde ritmeester hem erg prikkelde; dat genoemde ritmeester hem zei, dat hij zich diende te legitimeren; dat hij naar aanleiding van deze vraag zijn legitimatiebewijs willens en wetens niet aan de ritmeester toonde, zeggende: „dat doe ik niet, dat „vind ik niet nodig”; dat hij gedurende het gehele gesprek met deze ritmeester in het geheel de houding niet aannam;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft

— wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar en in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen*”;
 2. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog*”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
1. artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;
 2. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 3 maart 1959

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers en Commandeur Bakker (plv.).
Raadsman: Majoor G. R. Bosch.

(*Zie vonnis, hiervóór*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf van een week;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die het Hof te licht is voorgekomen:

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van de artikelen 23 en 24 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 10 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende;

Veroordeelt beklagde tot gevangenisstraf voor de tijd van één week;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 augustus 1959

President: Majoor Mr. H. F. Oosterhuis (plv.); *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. J. C. M. Leijten.

Beklaagde, die in de trein een halve liter jenever had gedronken, had in dronkenschap een andere passagier (soldaat) lastig gevallen en had vervolgens, toen een sergeant, die hem in verband met dat lastigvallen van een andere passagier uit de wagon verwijderde, een stomp tegen het hoofd gegeven.

Beklaagde verklaart, dat hij zich nog herinnert, Amersfoort te zijn gepasseerd maar daarna geheel van de kaart geraakt te zijn. De meerdere verklaart dat beklagde zó dronken was dat hij betwijfelt of beklagde wist met een sergeant te doen te hebben.

De Krijgsraad, hoezeer van oordeel dat beklagde, door zich in een toestand van beneveling te brengen, aansprakelijk behoort te worden gesteld voor in die roes gepleegde delicten, meent dat beklagde de mogelijkheid dat hij in die roes een meerdere een klap zou kunnen geven niet in die mate had behoren te voorzien dat de elementen van het delict van artikel 117 W.M.Sr. te zijnen aanzien bewezen kunnen worden verklaard. Mishandeling (geldboete).

(W.Sr. art. 300; Alg. Regl. Vervoer art. 25)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A. A., geboren 26 juli 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 4 mei 1959, derhalve in tijd van oorlog, in een trein, rijdende op het baanvak Zwolle—Steenwijk, in elk geval in Nederland,

„1e. opzettelijk zijn meerdere, sergeant W. Fitsch — toen deze hem in verband met zijn, beklaagdes, onkrijgstuchtelijk gedrag uit een coupé had verwijderd — met een zijner tot vuist gebalde handen een klap of slag tegen het hoofd heeft gegeven, waardoor deze meerdere pijnlijk werd getroffen;

„2e. de zich in een rijtuigafdeling van voormelde trein bevindende J. P. Teiwes heeft lastig gevallen door deze bij herhaling bij diens veldblouse beet te pakken en daaraan te rukken of te trekken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 4 mei 1959 met de trein van Geldermalsen naar zijn onderdeel is teruggekeerd; dat hij met van Doorn in Utrecht een literfles jenever heeft gekocht en deze in de trein met van Doorn heeft leeggedronken; dat hij zich kan herinneren Amersfoort te zijn gepasseerd maar daarna zo „dronken” is geworden, dat hij helemaal „van de kaart” raakte en zich van de rest van de reis niets meer kan herinneren; dat hij op 5 mei 1959 wakker werd in een cel van de Johan van Kornputkazerne te Steenwijk;

Overwegende, dat Willem Fitsch, oud 20 jaar, wonende te Rotterdam, Dahliastraat 64 b, sergeant C-Cie van het 45ste Bataljon Infanterie bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

A. dat hij zich, als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 4 mei 1959 te omstreeks 23.30 uur bevond in een trein rijdend op het baanvak Zwolle—Steenwijk en gekleed was in uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidings-tekenen van zijn rang; dat hij toen heeft gezien, dat beklagde de eveneens zich in de coupé van de rijtuigafdeling, waarin hij, getuige, zich bevond, aanwezige soldaat J. P. Teiwes heeft lastig gevallen door deze bij herhaling bij de veldblouse beet te pakken en daaraan te rukken en te trekken; dat hij beklagde in verband met genoemd gedrag uit die coupé heeft verwijderd; dat beklagde hem toen met een zijner tot vuist gebalde handen een klap tegen het hoofd vlak bij het rechteroog heeft gegeven waardoor hij pijnlijk werd getroffen;

B. dat naar zijn mening beklagde zo dronken was dat hij betwijfelt of beklagde wist met een sergeant te doen te hebben;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 58/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 mei 1959 gesloten en getekend door Albert Bastiaan Jansen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Steenwijk der Konink-

lijke Marechaussee zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1e. Johannes Petrus Teiwes, dienstplichtig soldaat C-Cie van het 45ste Bataljon Infanterie, registratienummer 39.07.27.376:

dat hij op 4 mei 1959 zich bevond in de trein naar Steenwijk; dat kort voor Meppel soldaat V. in de coupé kwam waar hij zat; dat V. hem heeft lastig gevallen onder andere door op zodanige wijze aan zijn veldblouse te trekken dat de knopen eraf scheurden;

2e. Theodorus Antonius Kieftenbelt, dienstplichtig soldaat der 1e klasse, C-Cie van het 45ste Bataljon Infanterie, registratienummer 39.01.29.209:

dat hij op 4 mei 1959 met de trein naar Steenwijk terugreisde; dat hij heeft gezien dat sergeant Fitsch en vaandrig Pols de soldaat V., die zich misdroeg, uit een coupé verwijderden; dat soldaat V. de sergeant Fitsch met een vuist een stomp in het gezicht gaf waardoor deze naast zijn rechteroog een opgezwollen plek kreeg;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, de verklaring van getuige Fitsch bezigend voorzover opgenomen onder „A”, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 4 mei 1959, derhalve in tijd van oorlog, in een „trein rijdende op het baanvak Zwolle—Steenwijk,

„1e. opzettelijk W. Fitsch — toen deze hem in verband met zijn, „beklaagdes, onkrijgstuchtelijk gedrag uit een coupé had verwijderd — „met een zijner tot vuist gebalde handen een klap tegen het hoofd „heeft gegeven, waardoor deze pijnlijk werd getroffen;

„2e. de zich in een rijtuigafdeling van voormelde trein bevindende „J. P. Teiwes heeft lastig gevallen door deze bij herhaling bij diens „veldblouse beet te pakken en daaraan te trekken”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „Mishandeling”;

II. „Overtreding van artikel 25 lid 1 van het Algemeen Reglement Vervoer”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

II. Artikel 25 van het Algemeen Reglement Vervoer juncto artikel 64 van de Spoorwegwet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat beklagde verklaard heeft zich, nadat de trein Amersfoort had gepasseerd, van niets meer bewust te zijn, aan welke verklaring de Krijgsraad geloof hecht, terwijl getuige Fitsch als zijn mening te kennen heeft gegeven, dat hij niet aanneemt,

dat beklaagde, toen hij hem sloeg, zich realiseerde met een sergeant te doen te hebben;

dat de Krijgsraad, hoezeer ook van oordeel dat beklaagde door zich in een toestand van beneveling te brengen voor door hem in die roes gepleegde delicten aansprakelijk behoort te worden gesteld, meent dat beklaagde de mogelijkheid, dat hij onder invloed van alcoholgebruik een meerdere een klap zou kunnen geven niet in die mate had behoren te voorzien, dat de elementen van het delict van artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht ten zijne aanzien bewezen zouden kunnen worden verklaard;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling:

terzake van het onder 1e gequalificeerde en strafbare feit tot betaling van een geldboete van *f* 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 16 dagen;

terzake van het onder 2e gequalificeerde en strafbare feit tot betaling van een geldboete van *f* 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 8 april 1959

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. G. de Bruin en Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier.

Terwijl een vóór hem uit rijdende auto (op een vierbaansweg) naar links uithaalde om een daarvóór rijdende auto in te halen, die auto van rechts ingehaald en voorbij gereden.

(W.V.R. art. 23(3))

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. E. D. R., geboren 25 januari 1937, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij de Koninklijke „Landmacht op 15 oktober 1958 te Dubbeldam als bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig, waarmee hij reed over de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Rijksweg 16 in de richting Rotterdam, „een voor hem in dezelfde richting rijdend vierwielig motorrijtuig (per- „sonenauto ZD 28-57) ter rechterzijde heeft ingehaald en is voorbij „gereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korporaal bij de Koninklijke Landmacht, op 15 oktober 1958, omstreeks 18.00 uur, te Dubbeldam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gekentekend SX 41-15, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nr. 16 in de richting Rotterdam een voor hem uit in dezelfde richting rijdend vierwielig motorrijtuig (personenauto, merk Renault-Fregate) ter rechterzijde heeft ingehaald en voorbij is gereden;

Overwegende dat een ambtsedig proces-verbaal (. . . . enz.) inhoudt:

1. Servaas Klaas Aertsen:

dat hij op 15 oktober 1958 omstreeks 18.00 uur als bestuurder van een vierwielig personenmotorrijtuig, gekentekend ZD 28-57, daarmede reed met een snelheid van ongeveer 90 km per uur over de Rijksweg nr. 16 in de richting Rotterdam, over dat gedeelte van de Rijksweg 16 dat gelegen is tussen de Moerdijkbrug en Dordrecht in de gemeente Dubbeldam; dat hij op een afstand van ongeveer 200 meter achter zich een vierwielige personenauto in dezelfde richting als hij zag rijden; dat hij teneinde een voor hem uit rijdend motorrijtuig, dat langzamer reed dan hij, in te halen en voorbij te rijden, zich met het door hem bestuurde motorrijtuig naar de linkerzijde van de rijweg begaf; dat hij echter voordat hij het voor hem uitrijdende motorrijtuig had ingehaald, aan de rechterzijde van zijn motorrijtuig werd voorbijgereden door een vierwielig personenmotorrijtuig, bestuurd door een militair, welk motorrijtuig reed met een snelheid van ongeveer 115 km per uur; dat zijn echtgenote, die bij hem in de auto zat, het kenteken direct heeft genoteerd; dat dit motorrijtuig gekentekend was SX 41-15;

2. Jacquett Pearl, echtgenote van S. K. Aertsen:

dat zij op 15 oktober 1958 omstreeks 18.00 uur naast haar man in de auto zat; dat voor hen uit een andere auto reed, die haar man wilde inhalen; dat hij daartoe naar de linkerzijde van de rijweg stuurde; dat zij, voordat zij de voor hen uitrijdende auto hadden ingehaald, zag dat een personenauto hen aan de rechterzijde voorbijreed; dat zij het kenteken van dat motorrijtuig direct heeft opgeschreven; dat het gekentekend was SX 41-15;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 23 derde lid van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 23 van het Wegenverkeersreglement;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen, en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden — *Red.*].

Bij sententie van 2 juni 1959 werd het vonnis bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde straf. In hoger beroep werd beklagde veroordeeld tot geldboete van f 50, subs. 20 dagen hechtenis en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van drie maanden — *Red.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 september 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor A. W. Augusteijn.
Raadsman: Jhr. Mr. J. A. E. van der Does.

Als dpl. soldaat met klein verlof en in burgerkleding een adjudant-onderofficier der Kon. Marechaussee en een marechaussee 1e klasse door een gebaar beledigd door, hen aanroepende, zijn hand naar zijn neus te brengen en een gebaar te maken alsof hij de inhoud daarvan op de grond wierp.

Geldboete en verlaging.

(W.M.Sr. art. 25, 108)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. C. R., geboren 16 mei 1938, dpl. soldaat 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat der eerste klasse „in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks „2 juli 1959, in tijd van oorlog, te Tilburg, op het station der Ne- „derlandse Spoorwegen, opzettelijk de in uniform geklede militairen, „de adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee C. en de „marechaussee der eerste klasse F., derhalve meerderen in rang, in „hun tegenwoordigheid mondeling en/of door een gebaar heeft be- „ledigd, althans hen in hun tegenwoordigheid heeft bespot, door opzet- „telijk, na genoemde adjudant en genoemde marechaussee luid toe te „hebben geroepen „hé adjudant, hé m-pie”, meerdere malen zijn hand „naar zijn neus te brengen, zijn neus tussen duim en wijsvinger vast „te grijpen en vervolgens de beweging te maken, die benodigd is om de „neus te snuiten en de inhoud daaruit weg te gooien”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij van 3 oktober 1957 tot 3 augustus 1959 als militair in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht; dat hij op 3 april 1959 met klein verlof is gegaan; dat hij sinds februari 1958 ingedeeld is geweest bij de 499e Gravidienstcompagnie als chauffeur; dat hij sinds 21 juli 1958 soldaat der eerste klasse is; dat hij, terwijl hij met klein verlof was als bovenvermeld, zich op 2 juli 1959 in de trein der Nederlandse Spoorwegen, die om 22.26 uur uit Eindhoven naar Breda

vertrekt, bevond; dat het mogelijk is dat hij zich toen in genoemde trein heeft misdragen tegenover een adjudant van de Koninklijke Marechaussee en een marechaussee der eerste klasse en op het station Tilburg, hangende uit een coupéraam hen heeft beledigd of bespot door hen de woorden toe te voegen: „hé adjudant, hé m-pie” en vervolgens daarbij gebaren te maken in die zin dat hij met zijn hand in zijn neus knijpend de beweging heeft gemaakt alsof hij de inhoud van zijn neus op de grond wierp;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 25 juli 1959, opgemaakt en gesloten door C., adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee en F., marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij zich op 2 juli 1959 omstreeks 22.30 uur in uniform der Koninklijke Marechaussee, bevonden in een trein der Nederlandse Spoorwegen, rijdende op het traject Eindhoven—Tilburg; dat zij toen een persoon in burgerkleding zagen lopen door de loopgang van de wagon waarin zij gezeten waren; dat deze persoon ter hoogte van hen gekomen even bleef stilstaan en riep: „Ha adjudant, ha korporaal, ik ben „ook in dienst geweest bij de Lijkenpikkers”, waarna hij zich verwijderde; dat zij, nadat zij op 2 juli 1959 omstreeks 22.55 uur de trein hadden verlaten en zich te Tilburg op het perron van het station der Nederlandse Spoorwegen bevonden, zagen dat eerderbedoeld persoon met het bovenlichaam uit een der geopende coupéramen naar buiten leunde; dat zij hem, nadat die persoon in hun richting had gekeken, luid en duidelijk hoorden roepen: „Hé adjudant, hé m-pie”; dat zij hierbij zagen dat die persoon zijn hand naar zijn neus bracht, zijn neus tussen duim en wijsvinger van zijn rechterhand vastgreep en tevens meerdere malen de beweging maakte die benodigd is om de neus te snuiten en de inhoud daaruit weg te gooien; dat deze woorden en gebaren geschiedden ten aanschouwen en ten aanhoren van meerdere reizigers, die zich op dat moment in de trein en op het perron bevonden; dat zij zich door deze gebaren ten zeerste beledigd voelen; dat 1e verbalisant daarop aan die persoon riep: „Als U zich zo'n flinke kerel „vindt, moet U even uit de trein stappen”; dat die persoon hierop antwoordde: „Ik, de beste soldaat van de compagnie?”, terwijl hij zich op de borst klopte; dat deze persoon op de vraag van 1e verbalisant wie dan wel de beste soldaat van de compagnie was, riep: „Dat was de soldaat 1e klas R. uit Breda”, dat toen de trein het perron in de richting Breda verliet; dat naar aanleiding van vorenstaande belediging, door 2e verbalisant een onderzoek is ingesteld naar de identiteit van bedoelde persoon, waarbij bleek dat deze was genaamd George Coenraad R., geboren 16 mei 1938 te Arnhem; dat op 10 juli 1959 voor hen een persoon verscheen, die zij pertinent herkenden als de persoon die hen op 2 juli 1959 omstreeks 22.55 uur op het perron te Tilburg beledigd had; dat deze persoon opgaf te zijn genaamd; George Coenraad R., geboren 16 mei 1938 te Arnhem;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij genoemde meerderen in hun tegenwoordigheid door een gebaar heeft beledigd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid door een gebaar beledigen, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij Artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete ¹⁾ van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen, en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 november 1958.

President: Kolonel Dr. Mr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. F. J. W. Hafkemeijer en Majoor R. P. Pieters.

Geen voldoende zorg gedragen voor het onschadelijk houden van een gevaarlijk dier: een hond, waarvan hij wist dat hij gevaarlijk was, los laten lopen, waarbij het dier een fietser in het been beet.

(W.Sr. art. 425).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. v. d. H., geboren 19 februari 1917, beroepsadjutant O.O., beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als adjudant-onderofficier bij de Koninklijke Landmacht, op 29 september 1958 onder de gemeente Halsteren onvoldoende zorg heeft gedragen voor het onschadelijk houden van een onder zijn hoede staande gevaarlijke hond, immers deze los op de openbare weg, de Vijverstraat, heeft laten rondlopen, waarbij de hond een wielrijder in het been beet”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als adjudant-onderofficier bij de Koninklijke Landmacht, op 29 september 1958 te Halsteren een onder zijn hoede staande, naar hij wist gevaarlijke hond op de openbare weg de Vijverstraat los heeft laten rondlopen, waarbij deze hond een wielrijder, genaamd A. M. P. Koenraadt, in het been beet;

¹⁾ Het ten deze vermoedelijk toegepaste artikel 24 W.Sr. is onder de aangehaalde artikelen niet vermeld, noch ook heeft de Krijgsraad overwogen als in dat artikel aangegeven. (*Red.*)

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„geene voldoende zorg dragen voor het onschadelijk houden van een „onder zijne hoede staand gevaarlijk dier”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 425 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 25 juni 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Luitenant-Kolonel J. H. M. Chappin.

Raadsman: Eerste-Luitenant Mr. J. R. Winkel.

Als dpl. korporaal, toen een dpl. soldaat hem vertelde een Rijkspistool gestolen te hebben, daarvan geen mededeling aan de bevoegde overheid gedaan en vervolgens een ander, door die soldaat eveneens gestolen, Rijkspistool ten geschenke aangenomen.

Militaire detentie en verlaging.

(W.M.Sr. art. 132; W.Sr. art. 416)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. W. V. V., geboren 20 april 1936, dpl. wachtmeester, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand december 1958 of januari 1959 „te Badhoevedorp, gemeente Haarlemmermeer, althans in Nederland, „terwijl hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, toen de dienstplichtig soldaat „E. G. van O. hem, beklaagde, een pistool, kaliber 9 mm, toonde, het „welk hij, van O., volgens zijn (van O.'s) tegenover hem, beklaagde, „gedane verklaring, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „had weggenomen, terwijl dat pistool toebehoorde aan de Staat der „Nederlanden, en hij, beklaagde, aldus getuige was van een door ge „noemde mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk dat misdrijf heeft toe „gelaten en/of opzettelijk heeft nagelaten tegen de dader de door het „belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen „aan te wenden, althans opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde „overheid mededeling te doen, zijnde dit een mededeling, die hij van

„ambtswege doen moest of waarvan de verzwijging het belang van de „dienst of van de Staat kon schaden, en vervolgens:

„opzettelijk tot genoemde mindere het verzoek richtende om voor „hem, beklaagde, eveneens een pistool te „versieren” of te stelen, hetgeen genoemde mindere toezegde, of, nadat genoemde mindere hem „had aangeboden voor hem, beklaagde, ook een pistool te stelen, opzettelijk daarin toestemmende, opzettelijk heeft toegelaten, dat genoemde mindere wederom met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening een pistool, ditmaal kaliber 7.65 mm, toebehorende aan de „Staat der Nederlanden, wegnam en/of opzettelijk heeft nagelaten aan „de bevoegde overheid van het voornemen van genoemde mindere „mededeling te doen, zijnde dit een mededeling, die hij van ambtswege „doen moest of waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van „de Staat kon schaden, en vervolgens:

„opzettelijk een pistool, kaliber 7.65 mm, dat, zoals hij wist, althans begreep, door genoemde mindere was gestolen op een onder „zijn bijzondere bewaking of bescherming gestelde plaats, nl. het fort „„Snel” te Tull en 't Waal, als geschenk heeft aangenomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem als eerste primair en het als tweede ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende nog ten aanzien van het als eerste primair ten laste gelegde, dat, nu de ten laste legging slechts inhoudt, dat Van O. aan beklaagde verklaard heeft het pistool te hebben gestolen, doch de ten laste legging nergens vermeldt, dat dit ook inderdaad was gestolen, de Krijgsraad met name niet bewezen acht, dat beklaagde door de blote verklaring van Van O. aan beklaagde aldus getuige is geweest van een door Van O. gepleegd misdrijf;

Overwegende, ten aanzien van het als eerste subsidiair en het als derde ten laste gelegde:

dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij er omstreeks de jaarwisseling 1958/1959 achter kwam, dat Van O. een 9 mm kaliberpistool had, hetgeen hij voor het eerst enige dagen vóór de jaarwisseling in zijn, beklaagdes, huis bracht te Badhoevedorp in de gemeente Haarlemmermeer; dat Van O. hem heeft gezegd dit pistool te hebben gestolen en hij, beklaagde, wist, dat het pistool toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij toen de rang van korporaal bekleedde, terwijl Van O. dienstplichtig soldaat was; dat hij wist, dat hij als meerdere moest optreden tegen Van O. en wist dat hij, eenmaal kennis hebbend gekregen van het door Van O. gepleegde misdrijf, van ambtswege verplicht was de bevoegde overheid daarvan in kennis te stellen; dat hij willens en wetens achterwege heeft gelaten enige bevoegde autoriteit van voormeld misdrijf op de hoogte te stellen;

dat hij op 7 februari 1959, terwijl hij in werkelijke militaire dienst was, te Badhoevedorp willens en wetens een pistool kaliber 7.65 mm

dat naar hij wist toebehoorde aan de Staat der Nederlanden en door soldaat Van O. was gestolen, van laatstgenoemde ten geschenke heeft aangenomen; dat Van O. hem gezegd heeft genoemd pistool te hebben gestolen;

Overwegende, dat Frederik Gerardus van O., 22 jaar, vertegenwoordiger, wonende de Badhoevedorp, gemeente Haarlemmermeer, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij, nadat hij in de maand december 1958 een 9 mm kaliber pistool had weggenomen op fort „Snel” en dit wapen mee naar huis had genomen, het enige dagen vóór de jaarwisseling 1958/1959 in de woning van V.'s ouders te Badhoevedorp aan de wachtmeester V. heeft laten zien; dat hij V. heeft verteld dit pistool te hebben gestolen; dat hij dit pistool, dat toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, zich wederrechtelijk had toegeëigend door het te stelen; dat wachtmeester V. tegen hem geen enkele maatregel heeft ondernomen, noch hem terzake van zijn gedrag heeft onderhouden; dat hij in het week-end van begin februari 1959 aan de wachtmeester V. een pistool kaliber 7.65 mm ten geschenke heeft gegeven en dat deze dit pistool heeft aangenomen; dat dit pistool toebehoorde aan de Staat der Nederlanden en hij zich dit wederrechtelijk had toegeëigend door het te stelen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde als eerste subsidiair en als derde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij omstreeks de maanden december 1958 en januari 1959 te „Badhoevedorp, gemeente Haarlemmermeer, terwijl hij als dienstplichtig korporaal *) in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Landmacht, toen de dienstplichtig soldaat *) F. G. van O. hem, beklagde, een pistool, kaliber 9 mm, toonde, hetwelk hij, Van O., volgens zijn (Van O.'s) tegenover hem, beklagde, gedane verklaring, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening had weggenomen, terwijl dat pistool toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, opzettelijk heeft nagelaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen, zijnde dit een mededeling die hij van ambtswege doen moest en volgens opzettelijk een pistool, kaliber 7.65 mm, dat, zoals hij wist, door genoemde mindere was gestolen, als geschenk heeft aangenomen”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een*

*) Het bewijs van beklagde's hoedanigheid van dpl. korporaal en van O.'s hoedanigheid van dpl. soldaat wordt slechts aan de verklaring van beklagde ontleend. Van O. verklaart, als getuige, slechts dat hij „vertegenwoordiger” is, terwijl hij beklagde aanduidt als „wachtmeester”.

„mededeling te doen die hij van ambtswege doen moet, gepleegd in tijd „van oorlog”;

2. „heling”;

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 132 Wetboek van Militair Strafrecht en 416 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van een maand en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 24 september 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel J. Bruijntjes en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr. J. H. Blaauw.

Als commandant van een verkenningspatrouille in het voorterrein met een nauwkeurig omschreven opdracht (o.a. anderhalf uur weg te blijven) het aangewezen terrein verlaten en zich in een café aan bier te buiten gegaan, waarna beklaagde eerst uren later, in beschonken toestand, terugkeerde.

Géén wachtdelict (artikel 129 W.M.Sr.). De in dit artikel strafbaar gestelde plichtsverzaking is gegrond op 's daders bijzondere verantwoordelijkheid en geldt voor hen die, evenals de schildwacht, een taak hebben van bewaking of beveiliging. De onderwerpelijke militaire afdeling wordt weliswaar in het militaire spraakgebruik „pa-„trouille” genoemd, doch dit woord wordt dan in een oneigenlijke zin gebezigd, in elk geval niet de zin welke het heeft in artikel 129 W.M.Sr.

Het subsidiair ten laste gelegde levert echter opzettelijke ongehoorzaamheid op.

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke verlaging van de rang van dpl. sergeant tot de stand van soldaat in de laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 25, 114, 129)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. D., geboren 29 juni 1934, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 juni 1959 te Oirschot, althans in de omgeving van Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de A Compagnie van het 35e Bataljon „Infanterie en terwijl hij tijdens een velddiensttoefening bevelhebber „was van een verkenningspatrouille met o.a. als patrouille-opdracht „om het voorterrein te verkennen, het te verkennen gebied, zonder „met de opdracht in verband staande redenen, heeft verlaten en ge-

„durende meerdere uren heeft vertoefd in een \pm 3 km buiten het
 „patrouillegebied gelegen café en aldaar zoveel bier heeft gedronken,
 „dat hij dronken werd, aldus meerdere als patrouillecommandant op
 „hem rustende verplichtingen niet nagekomen;

„althans, indien op grond van het bovenstaande geen veroordeling
 „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 19 juni 1959 te Oirschot, althans in de
 „omgeving van Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig sergeant in wer-
 „kelijke militaire dienst was bij de A-Compagnie van het 35e Bataljon
 „Infanterie, in ieder geval als militair in de zin der wet, opzettelijk
 „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de
 „pelotonscommandant, 2e luitenant van Reusel, gegeven dienstbevel
 „een patrouille te lopen in een bepaald, nauwkeurig aangeduid gebied,
 „met een nauwkeurig aangegeven opdracht, en durende omstreeks één
 „uur, welke patrouille zou bestaan uit hem, beklaagde, als comman-
 „dant en drie andere militairen, immers heeft hij opzettelijk zich een
 „kwartier in ieder geval minder dan een uur, nadat hij met de patrouille
 „was begonnen, buiten het aangeduide gebied begeven en heeft hij zich
 „bedronken, zodat hij niet in staat was de opdracht voornoemd naar
 „behoren uit te voeren, en zijnde hij eerst uren later teruggekeerd”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat het laatste gedeelte van het primair ten laste
 gelegde, te weten de zinsnede „aldus meerdere als patrouillecomman-
 „dant op hem rustende verplichtingen niet (is) nagekomen”, nu daarin
 niet is aangegeven welke verplichtingen hier zijn bedoeld en dus deze
 verplichtingen dan ook slechts uit het voorgaande zouden zijn te dis-
 tilleren, slechts een kwalitatieve samenvatting van of conclusie uit
 het voorgaande oplevert en derhalve als niet geschreven kan worden
 beschouwd;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
 verklaard:

dat hij van 25 mei tot 27 juni 1959 als dpl. sergeant voor herhalings-
 oefeningen in werkelijke militaire dienst was bij de A-Compagnie van
 het 35e Bataljon Infanterie der Koninklijke Landmacht en op 19 juni
 1959 met de Compagnie tijdens een velddienstoefening in een ver-
 zamelgebied lag in de omgeving van Oirschot; dat hij toen van zijn
 pelotonscommandant de reserve 2e luitenant van Reusel de nauwkeurig
 omschreven opdracht kreeg een verkenningpatrouille van ca. ander-
 half uur te houden in het voorterrein van hun compagniesvak en daar-
 bij dat voorterrein te verkennen op de aanwezigheid van vijandelijke
 posten of patrouilles; dat het gebied waarin hij moest patrouilleren
 nauwkeurig werd aangeduid en bedoelde patrouille zou bestaan uit
 hemzelf als commandant en drie andere militairen; dat hij vervolgens
 als patrouillecommandant met vorenbedoelde personen het voorterrein
 is ingegaan; dat zij na een kwartiertje bij een kapel aankwamen en
 daar het gesprek op een of andere manier op drank kwam en zij er
 zich toen op beraadden waar een café te vinden zou zijn;

dat hij op dat moment zijn opdracht gelaten heeft voor wat ze was

en zich met de anderen toegelegd heeft op het zoeken naar een café; dat zij zich begaven naar een ongeveer drie kilometer buiten het patrouillegebied gelegen café genaamd „De reizende man” en daar bleven van omstreeks 14.30 tot ongeveer 17.30 uur; dat hij in die tijd 10 à 11 flesjes bier dronk en bij het verlaten van het café niet meer nuchter was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige schriftelijke verklaring ondertekend door de tweede luitenant A. A. C. van Reusel o.m. zakelijk inhoudt dat door hem op 19 juni 1959 te 13.15 uur mondeling opdracht is gegeven tot het lopen van een verkenningspatrouille in het voorterrein gedurende ongeveer één uur door vier personen onder leiding van de sergeant A. J. D. teneinde het voorterrein te verkennen op de aanwezigheid van vijandelijke patrouilles of posten;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek d.d. 22 juni 1959 opgemaakt door de 1e luitenant P. J. F. van der Does de Willebois en de 2e luitenant A. A. C. van Reusel onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van: J. A. Nelemans:

dat hij op 19 juni 1959 met drie andere militairen vanuit zijn bivak op patrouille ging in de richting van de vijand, waarbij de sergeant D. het commando van de patrouille had;

dat D. vóór het vertrek mededeelde dat de patrouille ca. zes kwartier mocht duren; dat zij, na aanvankelijk gepatrouilleerd te hebben, een café bezochten en vandaar teruggingen naar het bivak alwaar zij omstreeks 19.30 uur arriveerden;

A. A. T. van den Broek:

dat hij op 19 juni 1959 om ongeveer 19.30 uur attent gemaakt werd op de aankomst van de patrouille van sergeant D.; dat de patrouillecommandant in kennelijke staat van dronkenschap verkeerde;

W. Kruizinga, reserve-kapitein:

dat hij op 19 juni 1959 omstreeks 13.30 uur de dienstplichtig sergeant A. J. D. toestemming verleende een patrouille te lopen met drie man en de reserve tweede-luitenant A. A. S. van Reusel, tot wiens peloton D. behoorde, verzocht een nauwkeurige patrouille-opdracht te geven; dat D. daarna op patrouille is gegaan; dat hij D. te ca. 20.15 uur weer in het bivak aantrof, nadat diens terugkeer door de pelotonscommandant was gemeld; dat D. toen in kennelijke staat van dronkenschap verkeerde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek en de schriftelijke verklaring van de 1e luitenant v. Reusel slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 19 juni 1959 in de omgeving van Oirschot, terwijl hij „als dienstplichtige sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de „A Cie. van het 35e Bataljon Infanterie en terwijl hij tijdens een veld-„dienstoefening bevelhebber was van een verkenningspatrouille met

„o.a. als patrouilleopdracht om het voorterrein te verkennen, het te „verkennen gebied, zonder met de opdracht in verband staande redenen, heeft verlaten en gedurende meerdere uren heeft vertoefd in een „buiten het patrouillegebied gelegen café en aldaar zoveel bier heeft „gedronken, dat hij dronken werd”;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde niet oplevert enig bij de wet strafbaar gesteld feit, met name niet het feit omschreven in het 4e lid van art. 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat immers, gelijk uit de Memorie van Toelichting blijkt, de diverse in artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht vermelde vormen van plichtsverzaking door de schildwacht aldaar strafbaar zijn gesteld op grond van diens bijzondere verantwoordelijkheid en ditzelfde geldt voor de in het 4e en 5e lid van genoemd artikel opgesomde functionarissen, welke evenals de schildwacht allen een taak hebben van bewaking of beveiliging tegen mogelijk dreigend gevaar; dat echter, wat betreft de verkenningspatrouille waarvan beklagde commandant was, uit niets is gebleken dat deze naast haar opdracht in het raam van de tactische veronderstelling, ook nog een taak van beveiliging tegen enig reëel dreigend gevaar had, zodat, wanneer ook deze afdeling in het militair spraakgebruik „patrouille” wordt genoemd, niet uit het oog dient te worden verloren dat dit woord hier in oneigenlijke, in analoge zin wordt gebezigd, in elk geval niet in de zin welke dit woord in artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht bezit; dat derhalve het bewezen verklaarde feit niet strafbaar is, zodat beklagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter op grond van de hiervoren vermelde bewijsmiddelen eveneens wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 19 juni 1959 in de omgeving van Oirschot, terwijl hij „als dienstplichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de „A-Compagnie van het 35e Bataljon Infanterie opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere de pelotonscommandant, 2e luitenant van Reusel, gegeven dienstbevel een patrouille te lopen in een bepaald, nauwkeurig aangeduid gebied, met „een nauwkeurig aangegeven opdracht, en durend omstreeks één uur, „welke patrouille zou bestaan uit hem, beklagde, als commandant en „drie andere militairen, immers heeft hij opzettelijk zich een kwartier, „in ieder geval minder dan een uur, nadat hij met de patrouille was „begonnen, buiten het aangeduide gebied begeven en heeft hij zich „bedronken, zodat hij niet in staat was de opdracht voornoemd naar „behoren uit te voeren, en zijnde hij eerst uren later teruggekeerd”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3

weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en verlaging van beklagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 24 september 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel J. Bruijntjes en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Majoor A. B. W. Berkelaar.

Beklaagde had, als bestuurder van een jeep, niettegenstaande waarschuwing van de naast hem zittende luitenant dat hij een gevaarlijk kruispunt naderde, zijn snelheid niet voldoende verminderd en was onvoorzichtig het kruispunt opgereden, waardoor hij een botsing met een van rechts komende scooter niet kon voorkomen.

De Krijgsraad acht de onvoorzichtigheid van beklagde niet van die aard als voor schuldigverklaring aan misdrijf vereist. Geen toepassing van artikel 36: wel van artikel 25 W.V.W.

(W.V.W. art. 25, 36)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur--Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. E., geboren 8 december 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat behorend tot de Verzorgingscompagnie van het 17e Bataljon Infanterie, in ieder geval als militair „in de zin der wet, op of omstreeks 29 mei 1959 te Eindhoven, als „bestuurder van een militair motorvoertuig van het type bekend onder „de naam jeep, dat voertuig hoogst roekeloos en onvoorzichtig heeft „bestuurd, immers heeft hij rijdend over de voor het openbaar verkeer „openstaande Botstraat, gaande in de richting van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Kreeftstraat, en naderend het kruispunt van die straten met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande Hoogstraat, niet zijnde een kruising als bedoeld in artikel 27 „lid 2 sub a, b, c, en d van het Wegenverkeersreglement, ondanks de „waarschuwing van de naast hem zittende luitenant Gommers: „pas „„op, dit is een gevaarlijk kruispunt”, zijn snelheid niet voldoende „verminderd, en is hij, beklagde, met een snelheid van 15 à 20 kilometer per uur, in ieder geval met een voor dit gevaarlijke kruispunt te „hoge snelheid, genoemd kruispunt genaderd, waardoor het hem onmogelijk werd een aanrijding te voorkomen met een voor hem, beklagde, van rechts naderende scooter, bereden door Van der Donk, „welke dit kruispunt gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig met hem,

„beklaagde, naderde en aan wie hij, beide wegen van gelijke rangorde „zijnde, voorrang had moeten geven, gezien het gestelde in artikel 27 „lid 2 onder f van het Wegenverkeersreglement, zijnde die aanrijding „dan ook gevolgd, en zijnde Van der Donk door de aanrijding en alzo „tengevolge van beklaagdes hoogst roekeloze en onvoorzichtige wijze „van rijden, gewond geraakt, en hebbende deze een hersenschudding „opgelopen, door welk lichamelijk letsel deze ongeveer drie weken „verhinderd is geweest de bezigheden van zijn beroep van onderhouds- „monteur bij een stoffenfabriek uit te oefenen, door welke wijze van „rijden in ieder geval de vrijheid van het verkeer daar ter plaatse zon- „der noodzaak werd belemmerd en de veiligheid op die wegen in ge- „vaar werd gebracht”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij als dienstplichtig soldaat behorende tot de Verzorgingscompagnie van het 17e Bataljon Infanterie, op 29 mei 1959 omstreeks 6.30 uur als bestuurder van een militaire jeep, kenteken KP-94-67 reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Botstraat te Eindhoven, in de richting van de Kreeftstraat; dat hij daar reed met een snelheid van ongeveer 35 km per uur en bij nadering van het kruispunt van genoemde straten met de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Hoogstraat, nadat de naast hem zittende luitenant Gommers hem had gewaarschuwd met de woorden „Pas op, dit is een gevaarlijk kruispunt”, zijn snelheid terugbracht en het kruispunt opreed; dat hij toen van rechts over de Hoogstraat een scooter zag naderen, aan welk motorrijtuig hij, aangezien beide wegen van gelijke rangorde waren, voorrang moest verlenen; dat hij toen krachtig remde, doch een aanrijding met die scooter niet kon voorkomen, bij welke aanrijding de bestuurder van die scooter gewond werd;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 76/59, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 5 juni 1959, door Nicolaas Jan Berkelaar, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Ch. v. d. Donk (onderhoudsmonteur bij stoffenfabriek);

dat hij op 29 mei 1959 omstreeks 06.30 uur als bestuurder van een scooter, gekentekend RL-61-30, reed over de Hoogstraat te Eindhoven; dat hij toen, gekomen bij het kruispunt Hoogstraat—Botstraat—Kreeftstraat, een militaire jeep vanuit de Botstraat deze kruising zag oprijden; dat hij toen remde, doch niet kon voorkomen dat hij tegen de rechterzijkant van deze jeep botste; dat hij daarna naar het ziekenhuis is gebracht;

als verklaring van J. M. van Ingen:

dat hij op 29 mei 1959 te ca. 06.30 uur in de Botstraat te Eindhoven werd gepasseerd door een militaire jeep welke met een snelheid van 40 à 50 km per uur voortreed in de richting van het kruispunt Bot-

straat—Hoogstraat; dat toen die jeep dit kruispunt naderde de snelheid wel iets verminderd was doch naar zijn mening nog te hoog was gezien de onoverzichtelijkheid van het kruispunt; dat hij bij zichzelf dacht dat er ongelukken van zouden komen indien er iets aan zou komen; dat toen de jeep de kruising op ging rijden van rechts over de Hoogstraat een scooter naderde; dat beide voertuigen werden afgeremd doch de scooter tegen de rechterkant van de jeep botste op het moment dat de jeep tot stilstand kwam;

. . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat behorend tot de Verzorgings-, „compagnie van het 17e Bataljon Infanterie op 29 mei 1959 te Eindhoven, als bestuurder van een militair motorvoertuig van het type „bekend onder de naam jeep, dat voertuig onvoorzichtig heeft bestuurd, immers heeft hij rijdend over de voor het openbaar verkeer „openstaande Botstraat, gaande in de richting van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Kreeftstraat, en naderend het kruispunt van die straten met de eveneens voor het openbaar verkeer „openstaande Hoogstraat, niet zijnde een kruising als bedoeld in artikel „27 lid 2 sub a, b, c en d van het Wegenverkeersreglement, ondanks „de waarschuwing van de naast hem zittende luitenant Gommers: „pas „„op, dit is een gevaarlijk kruispunt”, zijn snelheid niet voldoende verminderd, en is hij, beklagde met een voor dit kruispunt te hoge snelheid, genoemd kruispunt genaderd, waardoor het hem onmogelijk „werd een aanrijding te voorkomen met een voor hem, beklagde, van „rechts naderende scooter, bereden door Van der Donk, welke dit „kruispunt gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig met hem, beklagde, „de, naderde en aan wie hij, beide wegen van gelijke rangorde zijnde, „voorrang had moeten geven, gezien het gestelde in artikel 27 lid 2 „onder f van het Wegenverkeersreglement, zijnde die aanrijding dan „ook gevolgd, en hebbende Van der Donk door de aanrijding en alzo „tengevolge van beklagdes onvoorzichtige wijze van rijden een hersenschudding opgelopen, door welk lichamelijk letsel deze ongeveer drie „weken verhinderd is geweest de bezigheden van zijn beroep van onderhoudsmonteur bij een stoffenfabriek uit te oefenen, door welke wijze „van rijden in ieder geval de vrijheid van het verkeer daar ter plaatse „zonder noodzaak werd belemmerd en de veiligheid op die wegen in „gevaar werd gebracht”;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklagdes schuld niet is geweest van dien aard als voor schuldig verklaring aan misdrijf vereist, zodat nu het bewezen verklaarde zowel valt in de strafbepaling van artikel 25 Wegenverkeerswet als in die van artikel 27 1e lid Wegenverkeersreglement, met toepassing van artikel 55, 1e lid Wetboek van Strafrecht de qualificatie dient te luiden:

„Overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet”;
 strafbaar gesteld bij artikel 35 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van drie maanden voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen, en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 1 oktober 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Luitenant-Kolonel D. Overbeeke.
Raadman: Mr. L. C. van der Tas.

(Principiële) dienstweigering met volharding in de ongehoorzaamheid nadat een meerdere hem op de strafrechtelijke gevolgen daarvan had gewezen, namelijk door hem te waarschuwen voor een vervolging voor de Krijgsraad.

(W.M.Sr. art. 114, 1°)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. A. V. W., geboren 12 juni 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 juli 1959 en alzo in tijd van oorlog te „Maastricht, in ieder geval in Nederland, terwijl hij was soldaat, in „ieder geval militair in de zin der wet, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant Langeveld, gegeven dienstbevel een pak uniformkleding aan te nemen, en een uniform aan te trekken, waarbij deze „hem nadrukkelijk wees op de mogelijke gevolgen van een weigering „namelijk een vervolging voor de Krijgsraad, hebbende hij, beklagde,

„daarop opzettelijk in zijn weigering volhard en dit pak kleding niet „aangenomen, en dit uniform niet aangetrokken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij was opgeroepen om op 16 juni 1959 als dienstplichtige onder de wapenen te komen te Maastricht, doch aan deze oproep niet heeft voldaan; dat hij toen door de Koninklijke Marechaussee naar Maastricht is getransporteerd en daar op 23 juli 1959 in de Tapijnkazerne arriveerde; dat hij aldaar diezelfde dag door de sergeant Langeveld werd meegenomen naar de rustkamer alwaar deze sergeant hem toen opdroeg de voor hem bestemde militaire kleding in ontvangst te nemen; dat hij dit weigerde, daarbij wijzende op zijn principiële bezwaren; dat de sergeant hem toen wees op de gevolgen van die weigering, namelijk vervolging voor de Krijgsraad en hem opnieuw opdracht gaf om deze kleding in ontvangst te nemen; dat hij dit wederom weigerde en deze kleding niet in ontvangst heeft genomen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, waarbij de „schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire dienst te blijven dienen, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 jaar en 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 23 juli 1959, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 15 oktober 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Luitenant-Kolonel J. H. M. Chappin.

Desertie, waarbij de schulldige zich naar het buitenland verwijdert. Beklaagde wegens een ziekelijke storing van zijn geestvermogens ontoerekeningsvatbaar geacht.

(W.M.Sr. art. 98, 99; W.Sr. art. 37)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. M. V., geboren 16 december 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 4 juni 1959 te Budel, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de A-Compagnie „36e Bataljon Infanterie, 32e Gevechtsgroep en gelegerd in de legerplaats Budel te Budel, zonder toestemming zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk onafgebroken, althans hoogst nalatig, gedurende langer, althans korter dan vier dagen ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 12 juni 1959 te Schiphol werd aangehouden door de Koninklijke Marechaussee, althans „op 6 juni 1959 in Engeland onbekwaam werd om te reizen, hebbende „hij zich tijdens deze afwezigheid naar Engeland verwijderd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik ben op 2 juni 1959 als dienstplichtig soldaat voor herhalingsoefeningen in werkelijke militaire dienst gekomen bij de A-Compagnie 36e Bataljon Infanterie, 32e Gevechtsgroep en werd gelegerd in de legerplaats Budel te Budel. Deze herhalingsoefeningen zouden op 26 juni eindigen. Op 4 juni 1959 reisde ik naar de MGD te Weert, vanwaar ik omstreeks 16.00 uur terugkeerde in de legerplaats. Ik speelde toen met de gedachte om des nachts de legerplaats te verlaten. Overdag kon ik er niet uit, omdat ik nog geen legitimatiebewijs had. Toen ik nu uit Weert terugkeerde, zag ik op mijn kamer mijn legitimatiebewijs liggen en ik besloot meteen de legerplaats te verlaten om van alle problemen af te zijn. Ik heb toen op 4 juni 1959 te Budel zonder iemands toestemming mijn onderdeel verlaten en ben naar London gereisd. Op 12 juni 1959 ben ik naar Schiphol gevlogen, waar ik door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden.

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend afschrift van een ambtsedig proces-verbaal no. P 28/59, opgemaakt en gesloten

te Haarlemmermeer op 12 juni 1959 door Gerard Piet Engelse, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Schiphol, voor echtheid gewaarmerkt door de commandant der brigade Schiphol der Kon. Marechaussee de opperwachtmeester H. P. v .d. Velde, zakelijk inhoudend als verklaring van verbalisant:

Op vrijdag 12 juni 1959 te 22.10 uur meldde zich in de aankomst-hall van de aankomende reizigers uit het buitenland op het vliegveld Schiphol een persoon voor inreis in Nederland, die blijkens het in zijn bezit zijnde paspoort was genaamd Frans Maurits V.

Post alia:

Overwegende, dat nu het aan beklagde primair ten laste gelegde als bewezen is aangenomen, een onderzoek naar het hem subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich naar het „buitenland verwijdert*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat een omtrent beklagde uitgebracht, aan deze ter terechtzitting voorgehouden psychiatrisch rapport opgemaakt en ondertekend door de reserve-kapitein-arts R. A. de Boer, zenuwarts en de reserve-1e-luitenant-arts M. S. H. Schlemper o.m. inhoudt:

„De militaire dienst is voor hem een obsessie geworden. Toen hij „voor herhaling op moest komen, raakte hij in een psychotische toestand met visuele hallucinaties en een beïnvloedingswaan; hij zag „'s nachts angstvisioenen en meende met injecties murw gemaakt te „worden. Hij wilde zelfmoord plegen, bracht hiertoe de moed niet op „en vluchtte infantiel weg”.

En voorts als conclusie:

„Op grond van het door hen ingestelde onderzoek zijn ondergetekenden van oordeel dat onderzochte lijdende is aan een ziekelijke storing „van zijn geestvermogens in de zin van karakterneurose, en ten tijde „van het plaats vinden van het ten laste gelegde tevens lijdende was aan „een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de zin van een tijdelijke desintegratietoestand van psychotisch karakter”.

Dat de Krijgsraad op grond van deze verklaring der deskundigen en mede op grond van de indruk welke beklagde ter terechtzitting heeft gewekt van oordeel is dat beklagde het bewezene wegens ziekelijke storing zijner geestvermogens niet kan worden toegerekend.

[Dictum: verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, doch hem deswege niet strafbaar; spreekt hem daarvan vrij — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK**Arrondissementsrechtbank te Almelo (Strafkamer)**

Vonnis van 28 oktober 1958.

President: Mr. van Walsum; *Rechtters:* Mrs. Reindersma en Rutgers van der Loeff.

Raadsman: Mr. L. C. v. d. Tas te Amsterdam.

Verdachte, als principieel dienstweigeraar tewerk gesteld bij een burgerlijke tak van staatsdienst, was niet verschenen op de oproeping om zich bij de Postchèque- en Girodienst te melden.

Vrijspraak van het ten laste gelegde omdat niet gebleken is dat de bedoelde oproeping wettig was, aangezien verdachte geen verzoekschrift als bedoeld in artikel 1(2) van de Dienstweigeringswet had ingediend en mitsdien niet onder de bepalingen van die wet viel.

(Dienstw.wet. art. 1, 2).

DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE ALMELO,

rechtdoende in strafzaken, inzake de Officier van Justitie tegen J. C. v. d. K., geboren te Hengelo (O) op 19 november 1936, aan wie is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand mei 1957 te Hengelo (O), „althans elders in Nederland, nadat hij ingevolge de bepalingen van de „wet van 13 juli 1923, S. 357 betreffende dienstweigeringswet, bij een „burgerlijke tak van Staatsdienst, te weten bij de Postchèque- en Giro- „dienst te werk was gesteld en daartoe wettig was opgeroepen om, ter „vervulling van zijn tewerkstelling bij die dienst op donderdag 9 mei „1957 zich te begeven naar 's-Gravenhage en zich na aankomst aldaar „te melden bij de personeelchef van de Postchèque- en Girodienst, „opzettelijk niet aan die oproeping heeft voldaan en zich niet op „bovengenoemde plaats en tijd heeft gemeld”;

Gehoord: . . . enz.;

Overwegende, dat de behandeling der zaak ter terechtzitting geen bewijs heeft opgeleverd, dat de verdachte heeft gepleegd het hem bij dagvaarding ten laste gelegde feit, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

nu de Rechtbank niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat de in de telastelegging bedoelde oproeping wettig was, daar verdachte, naar uit het onderzoek ter terechtzitting is gebleken, geen verzoekschrift, als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet van 13 juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigeringswet, heeft ingediend en mitsdien niet onder de bepalingen van die wet viel;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan de verdachte bij dagvaarding is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Wij vernemen dat ten departemente van oorlog de gewoonte heeft bestaan, gevallen van principiële dienstweigerers, ook indien de betrokkenen geen beroep op de dienstweigeringswet hadden gedaan, toch aan de commissie ex artikel 2 van die wet om advies te sturen. Dit is in casu blijkbaar ook gebeurd.

Naar wij voorts vernemen wordt sedert enige tijd de hierboven beschreven weg niet meer bewandeld. W. H. V.

Gerechtshof te 's-Hertogenbosch (Burg. Kamer)

Arrest van 5 mei 1959.

Voorzitter: Mr. Wyers; *Leden:* Mrs. Rutten en Von Gelderen (plv.).

Aanrijding. Immateriële schade

Vergoeding voor immateriële schade wegens geleden pijn enz., als gevolg van het breken van een been, door het Hof op f 2000 begroot (gevorderd was f 3000; de Rb. had f 600 toegewezen).

(B.W. art. 1407).

1. G. J. van Eck, in algehele gemeenschap van goederen gehuwde echtgenote van J. C. M. van Rossum, te 's-Hertogenbosch, en voor zoveel nodig haar echtgenoot, 2. J. C. M. van Rossum, te 's-Hertogenbosch, appellanten, proc. Mr. H. J. W. Swane,

tegen:

W. van Oss, te Rosmalen, geïntimeerde, proc. Mr. K. J. M. Witlox.

Ten aanzien van de feiten:

O. enz.;

O. dat de feiten, kort saamgevat en voor zoveel thans van belang, neerkomen op het navolgende:

Op 10 okt. 1955 is de app. onder 1 (van Eck) aangereden door een motorrijtuig bestuurd door de geïnt. (van Oss). Zij werd daarbij aan haar linkerbeen gewond, verpleegd en behandeld en kon dientengevolge gedurende enige tijd hare normale bezigheden — die van huisvrouw — niet of slechts voor een deel uitoefenen. Bij dagv. vorderde zij op grond van voorschreven feiten vergoeding van de materiële schade, die zij daardoor heeft geleden en voorts een ex aequo et bono vast te stellen vergoeding van f 3000 voor geleden en nog te lijden pijn en gederfde en nog te derven levensvreugde, waarbij zij stelde, dat zij toen — ten tijde der dagv. — nog niet geheel hersteld was.

Na bestrijding van de vordering door van Oss, die meende dat aan van Eck hare vordering in ieder geval niet ten volle kon worden toegewezen, heeft de Rb. (te 's-Hertogenbosch, 26 april 1957, *Red.*) van Eck c.s. tot getuigenbewijs toegelaten omtrent een klein onderdeel van de gestelde schade na te hebben beslist, dat van Oss ten volle aansprakelijk is voor de door van Eck geleden schade en na voorts omtrent die schade te hebben overwogen:

(Post alia:)

dat met betrekking tot de door eisers gevorderde immateriële schade ad f 3000 vaststaat, dat het linkerbeen van eiseres sub 1 tengevolge van de aanrijding op verschillende plaatsen is gebroken en dat eiseres sub 1 in verband hiermede circa 3 maanden het bed heeft moeten houden, stellende eiseres dat dit been thans nog niet volledig is hersteld, omdat eiseres sub 1 hierop nog niet lang kan staan, terwijl dit bij vermoeidheid en belasting pijn doet;

dat ged. zich t.a.v. deze post heeft gerefereerd aan het oordeel der Rb.; dat, naar het oordeel der Rb., deze vordering ex aequo et bono vast te stellen is op een bedrag van f 600;

Bij haar eindvonnis d.d. 8 november 1957 heeft de Rb. van Oss veroordeeld om aan van Eck c.s. te betalen f 1237, met rente.

(Post alia:)

Ten aanzien van het recht:

O. dat de rechtsstrijd tussen pp. nog slechts loopt over de vraag of de aan van Eck toekomende vergoeding wegens immateriële schade moet worden gesteld op een hoger bedrag dan dat, waarop de Rb. die stelde, en zo ja, op welk bedrag;

O. dat bij grief I tegen het eindvonnis wordt betoogd, dat de Rb. bij dit vonnis van haar bij interlocutoir vonnis gegeven beslissing over de immateriële schade had mogen terugkomen, zulks ten onrechte, daar de Rb. aan deze beslissing gebonden was;

dat echter, nu mede van dit interlocutoir vonnis is geappelleerd, het Hof daaraan niet gebonden is en heeft na te gaan of er termen zijn de vergoeding voor immateriële schade te stellen op een hoger bedrag;

O. dat van Oss betoogt, dat daarvoor geen aanleiding bestaat, daar van Eck blijkens de rapporten van de controlerende geneesheer op 9 jan. 1956 volledig hersteld was;

dat uit de overgelegde rapporten blijkt, dat daarbij is nagegaan of er nog invaliditeit was, die hervatting van de huishoudelijke bezigheden verhinderde, en vastgesteld dat er van 9 jan. 1956 af zulke invaliditeit niet meer was;

dat echter genoemde geneesheer, hoewel hij in zijn rapport van 1 maart 1956 volhardde bij zijn mening, dat van Eck per 9 jan. 1956 volledig arbeidsgeschikt was, daarin vermeldt, dat zij wat oedeem had aan het linkeronderbeen en een elastisch pleisterverband had om de enkel en voorts dat zij zeker nog wel wat klachten zal hebben van de linker enkel;

dat dezelfde geneesheer in een brief van 12 maart nader rapporteert, dat hij oedeem vond in het onderbeen en de voet en een lichte beperking van de enkelfunctie, dat zij zeker nog wel pijn in het been zal hebben en dat ook het oedeem 's avonds nog wel wat last zal veroorzaken;

O. dat uit en een ander mag worden afgeleid, dat van volledig herstel per 9 jan. 1956 nog geen sprake was;

dat voorts op grond daarvan aannemelijk mag worden geacht, dat

van Eck ook nog ten tijde der dagv. en daarna last en pijn als gevolg van het haar toegebrachte letsel heeft ondervonden;

dat, ook al zouden deskundige getuigen de aanwezigheid of de waarschijnlijkheid van die last en die pijn bevestigen, er nog onzekerheden zullen blijven bestaan omtrent de mate en de duur daarvan;

dat het Hof daarom, waar uiteindelijk toch een begroting van de aan van Eck deswege toekomstige vergoeding zal moeten plaats vinden, meent reeds thans tot die begroting naar billijkheid en redelijkheid te kunnen overgaan en die vergoeding vaststelt op f 2000. Enz.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 23).

Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam (Strafkamer)

Vonnis van 10 februari 1959.

Voorzitter: Mr. Enschedé; *Leden:* Mrs. Van Valkenburg en Van der Biesen.

Verduistering in dienstbetrekking van kratten met ledige flessen. Vaststaat, dat verd. het fust aan M. heeft afgegeven, omdat daarin, op grond van de afspraken die hij daaromtrent met deze M. had gemaakt, voor hem een persoonlijk voordeel gelegen was. Dit alles levert op een als heer en meester beschikken over dit fust en nu vaststaat dat dit fust niet aan verd. toebehoorde — aan wie het wèl toebehoorde kan de Rb. als irrelevant in het midden laten — een toeëigening in de zin van de t.l.l. en van de in deze t.l.l. kennelijk beoogde art.. 321 en 322 Sr.

(Sr. art. 322).

Bij dagv. is aan verd. te laste gelegd: dat hij te R. op verschillende tijdstippen in de jaren 1957 en 1958 tot en met 21 nov. 1958 kratten met ledige „H.” flessen, al welke goederen geheel of ten dele toebehoorden aan de N.V. V. N., G. en Co's Stoomvaart Maatschappij, in ieder geval aan één of meer anderen dan aan hem, verd., met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen;

Subs. zo terzake van het bovenstaande geen veroordeling mocht volgen, dat hij daar toen telkens opzettelijk kratten met ledige „H.” flessen, al welke goederen geheel of ten dele toebehoorden aan de N.V. V. N., G. en Co's Stoomvaart Maatschappij, in ieder geval aan één of meer anderen dan aan hem, verd., welke goederen hij uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking als magazijnbediende in dienst van eerdergenoemde N.V., belast met het sorteren van ledige fust, onder gehoudenis om dat ledig fust uitsluitend af te geven aan de oorspronkelijke leveranciers van dat fust, en uit dien hoofde en in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend.

De Rb. is van oordeel, dat het primair aan verd. ten laste gelegde niet bewezen is, zodat hij daarvan dient te worden vrijgesproken enz.

Door vorenstaande verklaringen van verd. en de voormelde inhoud van bovenaangehaald p.-v. staan vast de daarin vermelde feiten en omstandigheden.

Op grond daarvan is de Rb. tot de overtuiging gekomen en oordeelt Zij bewezen, dat verd. de hem subsidiair te laste gelegde feiten gepleegd heeft.

De raadsman heeft aangevoerd, dat verd. zich het ledige fust niet heeft toegeëigend. Dit fust, dat tegen statiegeld verbleef bij verd.'s werkgeefster, was eigendom van de N.V. H.;

verd. nu, zo zegt de raadsman, heeft niet anders gedaan, dan dit fust afgeven aan M., met de bedoeling, dat deze laatste dit fust bij de eigenaresse, de N.V. H., zou afleveren, hetgeen ook is geschied.

De Rb. verwerpt dit verweer. Vaststaat dat verd. dit fust juist aan M. heeft afgegeven, omdat daarin, op grond van de afspraken die hij daaromtrent met deze M. had gemaakt, voor hem een persoonlijk voordeel gelegen was. Dit alles levert op een als heer en meester beschikken over dit fust en nu vaststaat dat dit fust niet aan verd. toebehoorde — aan wie het wèl toebehoorde kan de Rb. als irrelevant in het midden laten — een toeëigening in de zin van de t.l.l. en van de in deze t.l.l. kennelijk beoogde artt. 321 en 322 Sr.

De feiten, hierboven bewezen verklaard, leveren op: verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, meermalen gepleegd, strafbaar krachtens de artt. 321 en 322 Sr.

(Volgt veroordeling tot een gevangenisstraf van 6 maanden met aftrek, waarvan 3 maanden voorwaardelijk, met een prft. van 3 jaar en toezicht van de K.R.V., *Red.*).

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 31).

Gerechtshof te 's-Gravenhage (Strafkamer)

Arrest van 17 december 1958.

Voorzitter: Mr. van Lookeren Campagne; *Leden:* Mrs. Van Moorsel, Pos (plv.).

Stopbord

Een stopbord, geplaatst onmiddellijk ter rechterzijde van het rechts van de rijbaan gelegen rijwielpad, voldoet t.a.v. de rijbaan aan de desbetr. voorschriften.

Geen strijd met het Verdrag van Genève nopens het wegverkeer.

(W.V.R. art. 27 lid 1; Wet van 2 mei 1952, Stb. 233, art. 1).

O. dat aan de verd. bij oproeping, aangevuld en verbeterd t. t.r.z. is ten laste gelegd: „dat hij op 19 nov. 1957 omstreeks 8.15 uur te Giesenburg als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Provincialeweg Schoonhoven-Schelluinen en naderende de kruising van genoemde weg en de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Provincialeweg Papen-

drecht-Meerkerk, terwijl langs eerstgenoemde weg ter hoogte van genoemde kruising een bord volgens model 11 Bijlage W.V.R. was aangebracht, zonder te stoppen genoemde kruising is opgereden;”

O. dat de Ktr. te Gorinchem bij schriftelijk vonnis van 4 febr. 1958 verd. van het hem ten laste gelegde heeft vrijgesproken, dat, nadat de O. v. J. bij voormeld Ktg. tegen gemeld vonnis hoger beroep had ingesteld de Rb. te Dordrecht bij vonnis van 9 mei 1958, met vernietiging van het vonnis van de Ktr. te Gorinchem, de verd. terzake van het hem ten laste gelegde van alle rechtsvervolging heeft ontslagen;

O. dat de Hoge Raad op het door de O. v. J. bij de Arrondissementsrechtbank te Dordrecht ingestelde beroep in cassatie, bij arrest van 28 okt. 1958 (N.J. 1959, no. 80, *Red.*) het bestreden vonnis heeft vernietigd en, rechtdoende krachtens art. 106 R. O. de zaak heeft verwezen naar dit Hof teneinde te worden berecht en afgedaan op het bestaande hoger beroep; enz.;

O. dat het Hof door bovenstaande bewijsmiddelen, bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat verd. het hem ten laste gelegde heeft begaan;

O. dat tot die beslissing reden geven de feiten en omstandigheden in die bewijsmiddelen vervat;

O. dat het bewezen verklaarde oplevert de overtreding: „Overtreding „van art. 27 lid 1, W.V.R.”, strafbaar gesteld bij art. 124 W.V.R.;

O. dat de raadsman van verdachte wel heeft betoogd, dat verd. geen strafbaar feit zou hebben gepleegd en mitsdien niet strafbaar zou zijn, doch ten onrechte;

O. dat als eerste verweermiddel daartoe door die raadsman is aangevoerd, dat het „stopbord” niet was geplaatst op de wijze als in de t.l.l. omschreven, te weten „langs eerstgenoemde weg;”

O. dat dit verweer faalt, nu ingevolge de bepaling van art. 1 W.V.W. sub 1 onder wegen worden verstaan alle voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen of paden, en de tot de wegen behorende paden en bermen of zijkanten volgens deze bepaling deel uitmaken van de weg, zodat inderdaad conform de t.l.l. het litigieuze bord langs de weg was geplaatst, ook al was het aangebracht, zoals uit de t. t.r.z. in hoger beroep van dit Hof door de Voorzitter getoonde, bij het p.-v. d.d. 6 dec. 1957 behorende foto 2 blijkt, aan de rechterzijde van het tot die weg behorende rijwielpad;

dat namens verd. voorts is betoogd, dat nu het bedoelde bord op genoemd rijwielpad en niet langs de rijbaan was aangebracht, het alleen op dit pad en niet op de rijbaan betrekking had, echter evenzeer ten onrechte, nu naar 's Hof's oordeel het voorschrift, dat ingevolge het bepaalde bij § 1 sub 2 Bijlage bij de W.V.W. en het W.V.R., de verkeerstekens moeten worden aangebracht aan de rechterkant van de rijbaan of het pad waarop zij betrekking hebben, niet medebrengt dat een bord zoals in casu — gelijk ook uit bovenvermelde foto blijkt — geplaatst onmiddellijk ter rechterzijde van het rechts van de rijbaan gelegen rijwielpad, niet aan de rechterkant van die rijbaan zou zijn aangebracht en daarop géén betrekking zou hebben, hetgeen mede

blijkens de ter plaatse conform art. 7 sub *a* W.V.R. aangebrachte, — en door verd. waargenomen stopstreep — ook duidelijk niet het geval was;

O. dat ook blijkens de verklaring van de door het Hof t. t.r.z. gehoorde deskundige C. A. Kuysten het bord in het onderhavige geval niet misleidend is geplaatst, welk oordeel het Hof tot het zijne maakt;

O. dat namens verd. door diens raadsman, zulks in verband met de overwegingen in voormeld arrest van de Hoge Raad, nog de vraag wordt opgeworpen of in casu wel de door de Rechter te eerbiedigen vrijheid van het bestuur in het geding is, doch naar 's Hofs oordeel deze vraag in voormeld arrest van de Hoge Raad reeds duidelijk bevestigend is beantwoord;

O. dat de raadsman van verd. ten slotte een beroep heeft gedaan op art. 17 lid 2 Verdrag nopens het Wegverkeer van 19 sept. 1949 goedgekeurd bij de Wet van 2 mei 1952 Stb. 233 en op art. 33 van het bij dat Verdrag behorende Protocol en heeft betoogd dat, indien de in die artikelen neergelegde voorschriften in tegenstelling tot die van het W.V.R. niet zouden zijn aan te merken als instructienormen, doch als waarborgnormen, niets de feitelijke Rechter zoude beletten die voorschriften te toetsen, nu het Verdrag vóór het W.V.R. zou gaan;

O. dat — daargelaten wat er van een toetsingsrecht zoude zijn — de raadsman van verd. over het hoofd ziet, dat blijkens art. 1 Wet van 2 mei 1952 Stb. 233 Nederland juist niet heeft goedgekeurd de bij het Verdrag behorende bijlage 2 betreffende het recht van voorrang, zodat reeds in verband daarmee art. 27 W.V.R., dat die voorrang regelt, met name ook met betrekking tot het litigieuze bord model 11, in ieder geval onverkort geldt;

O. dat het Hof hierbij nog buiten beschouwing laat, dat art. 1 sub 1 van het Verdrag het recht der toetreden Staten tot reglementering van het gebruik hunner wegen erkent en bovendien, dat § 1 sub 5 en het onderschrift behorende bij model 11 van § 3 afd. 2 Bijlage W.V.W. en W.V.R. een gelijkkluidend voorschrift bevat als art. 17 lid 2 van het Verdrag, terwijl het door verd. overtreden art. 27 W.V.R. een gelijkkluidend voorschrift behelst als dat, neergelegd in art. 33 van het bij het Verdrag behorende Protocol, zodat er van strijd tussen de bepalingen van de Nederlandse Wetgeving en van het Verdrag met Protocol zelfs niet gesproken kan worden en derhalve een eventuele toetsing van de bepalingen der nationale wetgeving aan die van het verdrag in casu niet aan de orde zou kunnen komen;

O. dat mitsdien ook deze verweren door het Hof worden verworpen; enz. (volgt vernietiging van het vonnis van de Ktr. en veroordeling van verd. tot een boete van *f* 5, subs. 2 dagen hechtenis. *Red.*).

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 37).

Kantongerecht Meppel

Vonnis van 23 september 1958

Kantonrechter: Mr. Oosterhuis.**Hoofddrijbaan en parallelweg i.v.m. voorrangskwestie**

Constructie en uiterlijk van een weg zijn niet bepalend voor het voorrang krijgen of het voorrang moeten verlenen. In verband zowel met de feitelijke situatie ter plaatse als met het beginsel der verkeerswetgeving, dat het verkeer van rechts voorrang heeft tenzij de wetgever anders heeft gewild en bepaald, heeft in casu het verkeer van de parallelle rijbaan voorrang boven dat van de hoofddrijbaan. (Zie noot).

(Artt. 1 W.V.W., 27 en 28 W.V.R.).

Wij, kantonrechter te Meppel rechtdoende in strafzaken enz.;

O., ten aanzien van het primair ten laste gelegde nl., dat verdachte naar links van richting is veranderd zonder de doorgang links naast zich vrij te laten; dat uit het door de Rijkspolitie opgemaakte proces-verbaal d.d. 30 juni 1958 niet valt af te leiden, dat verdachte naar links van richting is veranderd, zodat zulks niet bewezen is en hij van het hem te dezen aanzien telastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

O., ten aanzien van het subsidiair telastegelegde — nl., dat verdachte, komende van de secundaire rijbaan van Rijksweg 31, de hoofddrijbaan voor het snelverkeer is gaan oprijden, toen de bestuurder van een op die rijbaan rijdende auto reeds op zo korte afstand was genaderd, dat deze daardoor werd gehinderd — dat op grond van de inhoud van voormeld proces-verbaal als wettig en overtuigend bewezen moet worden aangemerkt, hetgeen verdachte ten deze is ten laste gelegd;

O. ten aanzien van de strafbaarheid daarvan, dat Wij de tenlastelegging aldus begrijpen, dat deze ervan uitgaat, dat het verkeer, hetwelk komt van de tot de Rijksweg 31 behorende secundaire rijbaan — in de telastelegging verder parallelweg genoemd —, zich dient te regelen naar dat op de hoofddrijbaan;

O., dienaangaande, dat de Minister van Verkeer en Waterstaat bij zijn beschikking van 19 juni 1956, no. 39760, afd. Waterstaatsrecht, met intrekking van zijn beschikking van 10 juni 1954, no. 37072, afd. Waterstaatsrecht (Staatscourant 1954 no. 112) — voorzover ten deze van belang —, de weg Zwolle-Berkum-Meppel-Pijlebrug-Assen-Eelderwolde-Groningen (Rijkswegenplan 1948, no. 31) van km. 34.765 in de omlegging Zwolle over de nieuwe Berkumerbrug langs de omleggingen Staphorst en Meppel, heeft aangewezen als voorrangsweg, zulks met ingang van 25 juni 1956;

dat de Minister voornoemd bij zijn beschikking van 10 juni 1954 no. 37080, afd. Waterstaatsrecht (Staatscourant 14 juni 1954 no. 111), — voor zover ten deze van belang —, heeft gesloten verklaard voor alle verkeer, behalve voor dat met motorrijtuigen in beide richtingen

de hoofdrijbaan van genoemde Rijksweg no. 31 van km. 35.731 tot km. 40.327 (omlegging Meppel) in de gemeenten Staphorst, Meppel, Havelte en Ruinerwold, zulks met ingang van 16 juni 1954;

dat het in de dagvaarding omschreven gebeuren plaats vond op de voorrangsweg Rijksweg 31, juist na het punt waar bedoelde hoofdrijbaan ophoudt gesloten verklaard te zijn;

dat onder „wegen” ingevolge art. 1 van de Wegenverkeerswet dienen te worden verstaan:

„alle voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen of „paden; de in de wegen of paden liggende bruggen en duikers maken „daarvan deel uit; de tot de wegen behorende paden en bermen of zij- „kanten maken deel van de weg uit”;

dat zulks ten aanzien van de ten processe bedoelde Rijksweg 31 betekent, dat onder deze „weg” moeten worden begrepen niet alleen de hoofdrijbaan, maar ook de daarnaast gelegen — hierna als parallelle aan te duiden — rijbaan, welke mede bestemd is voor het verkeer, waarvoor genoemde gesloten-verklaring geldt, zijnde deze rijbaan in het proces-verbaal aangeduid als „parallelweg”;

dat blijkens het proces-verbaal de hoofdrijbaan 6 m en de parallelle rijbaan 3 m breed is;

dat er in casu geen sprake is van een splitsing of kruising van wegen, doch van een samenkomst van een tweetal tot dezelfde voorrangsweg behorende rijbanen;

dat vaststaat, dat verdachte zich bevond op een rijbaan van een voorrangsweg evenzeer als zulks het geval was met de verbalisanten;

dat op of bij de rijbaan, waarop verdachte zich bevond niet was aangegeven, dat hij een andere rijbaan van deze voorrangsweg naderde, naar het verkeer waarvan hij geacht werd zich te regelen of ten opzichte waarvan zijn rijbaan van mindere orde was, en dat evenmin was aangegeven, dat de voorrang eindigde;

dat verdachte niet anders kon weten dan dat hij op dezelfde voorrangsweg bleef rijden en dat deze voorrang gehandhaafd bleef;

dat wellicht gesteld zou kunnen worden, dat de parallelle rijbaan door constructie, onderhoud, begroeiing en breedte de indruk zou geven van lagere orde te zijn ten opzichte van de rijbaan, die genaderd werd, maar deze stelling dient te worden verworpen, daar de constructie en het uiterlijk van een weg niet bepalend zijn voor het voorrang krijgen of het voorrang moeten geven;

dat deze redenering Ons voorts voorkomt te zijn een redenering achteraf daar deze alleen zou kunnen opgaan, indien men de situatie ter plaatse kent en derhalve de rijbanen en de samenkomst daarvan heeft gezien, maar locale kennis niet bepalend is ten aanzien van de vraag welke gedragsregels een verkeersdeelnemer in acht moet nemen;

dat ook het feit, dat deze parallelle rijbaan mede bestemd is voor en voornamelijk gebruikt wordt door het langzame verkeer, — door verkeer nl. waarvoor de gesloten-verklaring van de hoofdrijbaan geldt —, in dezen naar Ons oordeel niet van belang is, nu er geen wettelijke onderschikking van de ene rijbaan tegenover de andere rijbaan bestaat,

en in ieder geval op het punt van samenkomst beide rijbanen volkomen gelijkwaardig zijn, daar de hoofdrijbaan dan geen „autoweg” meer is en op de parallelle rijbaan iedere aanduiding ontbreekt;

dat Wij van mening zijn, dat uit het vorenstaande voortvloeit, dat er voor verdachte geen reden was om anders te rijden dan hij deed en dat er geen wetsbepaling is, waaronder het te zijnen aanzien be-
wezenverklaarde valt, zodat dit geen strafbaar feit oplevert, en hij behoort te worden ontslagen van alle rechtsvervolging;

dat Wij hierbij ten overvloede opmerken, dat het een beginsel van de verkeerswetgeving is, dat het verkeer van rechts voorrang heeft, tenzij de wetgever heeft gewild en bepaald, dat het anders is, en dat Wij menen, dat ook op grond hiervan de verdachte zich niet behoefde te regelen naar het verkeer op de hoofdrijbaan;

dat toch de enige aanduiding bij de samenkomst van de beide rijbanen zich bevindt ter rechterzijde van de hoofdrijbaan, juist vóór de samenkomst en bestaande uit een bord aangevend „einde autoweg”;

dat op grond hiervan de zich op deze rijbaan bevindende bestuurders van motorrijtuigen met van een zijweg komend verkeer rekening moeten houden, welk verkeer alleen van rechts kan komen nu de linkerzijde van de Rijksweg 31 loopt langs de Drentse Hoofdvaart, waarover ter plaatse geen brug ligt;

dat toepassing van genoemd beginsel er toe leidt dat het verkeer van de parallelle rijbaan voorrang heeft boven dat op de hoofdrijbaan;

dat Wij er tenslotte nog wel op willen wijzen, dat de situatie ter plaatse door het gebrek aan bebakening en mede door de begroeiing, zowel hoog als laag, zeer onoverzichtelijk en gevaarlijk is;

dat ook het in het proces-verbaal van de schouw gerelateerde verspringen van de witte paaltjes met oranje kop aan het gevaar bijdraagt, daar degenen die op de hoofdrijbaan rijden daardoor de indruk krijgen, dat alleen zij op de voorrangsweg rijden en dat hun derhalve wordt gesuggereerd, dat degenen, die van de parallelle rijbaan komen „dus” voorrang moeten verlenen;

Gezien de artikelen 351 en 352 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in Naam der Koningin en bij verstek;

Sprekende verdachte vrij van het primair tenlaste gelegde feit, omdat Wij niet bewezen achten, dat verdachte het hem tenlaste gelegde feit heeft begaan.

Verklaren bewezen, hetgeen aan verdachte subsidiair is tenlaste gelegd, doch dit niet te zijn een strafbaar feit en ontslaan mitsdien verdachte van alle rechtsvervolging.

Noot.

Dit vonnis werd op 27 febr. 1959 door de Rechtbank te Assen met overneming van de gronden bevestigd; beroep in cassatie werd niet ingesteld. Men vergelijkte het artikel van Polak in V.R. 1959 blz. 25, en voorts de diverse rechterlijke beslissingen omtrent een soortgelijke situatie in de gemeente Haarlemmermeer, opgenomen in V.R. 1958 no. 118 met een noot van Bredius. De feitelijke situatie ter plaatse is,

zoals uit een vergelijking van de gevallen te Meppel en Haarlemmermeer reeds blijkt, veelal zozeer verschillend, dat in het ene geval moet worden gesproken van twee geheel afzonderlijke wegen en in het andere geval van twee rijbanen, te weten een hoofdrijbaan en een parallelweg, die tezamen één „weg” in de zin van art. 1 W.V.W. vormen. Andere voorbeelden zijn o.a.: Rb. Rotterdam, 25 jan. 1955, V.R. 1956 no. 46; Rb. Groningen, 14 juli 1955, V.R. 1956 no. 107; Rb. Arnhem, 7 febr. 1956, V.R. 1956 no. 109; Ktr. Hilversum, 9 aug. 1957, V.R. 1958 no. 119.

(Overgenomen uit „Verkeersrecht”, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 86).

Be.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

10 november 1959

(MAW 1958/B 16)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

Keuzebevordering

Een majoor van de generale staf is niet bevorderd tot luitenant-kolonel, terwijl een negental andere majoors, waaronder vijf, die lager op de ranglijst stonden dan betrokkene, wél zijn bevorderd.

1. *Uit de toepasselijke bepalingen moet worden afgeleid dat de Kroon ten aanzien van bevordering tot een opper- of hoofdofficier vrij is in haar keuze uit de meest geschikte officieren, met name ook voor wat betreft de aan te leggen maatstaven, die met betrekking tot de aan de volgorde der ranglijst toegekende waarde inbegrepen. Bij het aanleggen van deze maatstaven moet echter de volgorde der plaatsen in de ranglijst worden aangehouden; een lager geplaatste mag een hoger geplaatste dus niet passeren „alvorens onderlinge afweging tot de conclusie leidt, dat hij beter aan de maatstaven voldoet.” Ten slotte moet de Kroon wel kiezen uit de meest geschikten, maar Zij is niet gehouden de meest geschikte te kiezen, als er termen zijn tot keuze van een ander der meest geschikten.*

2. *In casu kan het bestreden besluit alleen worden aangetast bij strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur of bij détournement de pouvoir. Daarvan is echter niet gebleken, al is wel duidelijk, dat bij keuzebevorderingen — en ook in casu — onvermijdelijk ook subjectieve en min of meer toevallige omstandigheden een rol spelen.*

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren art. 44 t/m 49)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake F., wonende te H., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzittingen van 12 mei 1959 en 20 oktober 1959 ver-

schenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. B. M. Smulders, wonende te 's-Gravenhage, tegen de Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter voormelde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, toenmaals majoor van de generale staf, bij een op 20 mei 1958 bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen het Koninklijk Besluit waarbij hij per 1 mei 1958 werd gepasseerd bij de keuze voor bevordering tot luitenant-kolonel, zulks blijkende uit het Koninklijk Besluit dd. 21 april 1958 van bevordering tot luitenant-kolonel per 1 mei 1958 van lager dan hij op de ranglijst staande majoors van de generale staf;

Overwegende dat genoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 17 november 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — eisers beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij zijn beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en te willen uitspreken, dat hij alsnog met terugwerkende kracht dient te worden bevorderd tot luitenant-kolonel per 1 mei 1958 met behoud van zijn plaats op de ranglijst;

Overwegende dat gedaagde geen contra-memorïe heeft ingediend, maar, nadat 's Raads fungerende voorzitter hem had verzocht schriftelijk mede te delen tot welke opmerkingen de verschillende punten van het beroepschrift hem aanleiding gaven, bij brief dd. 26 maart 1959 deze opmerkingen heeft medegedeeld en daarbij heeft verzocht de aangevallen uitspraak te bevestigen;

Overwegende dat 's Raads fungerende voorzitter ingevolge 's Raads bevel van 2 juni 1959 op deze datum een schrijven tot gedaagde heeft gericht, waarin in hoofdzaak de navolgende vragen zijn gesteld:

a. Is de voordracht, waarop het Koninklijk Besluit van 21 april 1958 nr. 17 berust, voorzover deze voordracht betrekking heeft op de bevordering van enige majoors bij de generale staf tot luitenant-kolonel en op het voor bevordering passeren van F., gedaan in overeenstemming met het advies van de chef van de generale staf?

b. Berustte dit advies mede op persoonlijke bekendheid van de chef van de generale staf met F.?

c. Is de omstandigheid, dat F. behoorde tot zg. Engelandvaarders, die op de ranglijst een hogere plaats innamen dan enige oudere officieren die niet tot deze groep behoorden, voor de chef van de generale

staf een reden geweest om aan deze oudere officieren bij de bevordering tot luitenant-kolonel de voorrang te geven boven F.?

d. Zo ja, op welke overwegingen berust dit standpunt, en heeft dit de instemming van Uwe Excellentie?

e. Is ten aanzien van de toenmalige majoors bij de generale staf H. en R., alvorens de voordracht tot hun bevordering tot luitenant-kolonel werd gedaan, een tussentijdse beoordelingslijst opgemaakt, welke tot grondslag voor hun bevordering heeft gediend?

f. Zo ja, heeft deze tussentijdse beoordeling plaats gehad op initiatief van de chef van de generale staf? en om welke reden is die tussentijdse beoordelingslijst opgemaakt?;

Overwegende dat gedaagde bij brief van 14 juli 1959 voormelde vragen als volgt heeft beantwoord:

ad a. De voordracht waarop het Koninklijk Besluit van 21 april 1958 nr. 17 berust, voorzover deze voordracht betrekking heeft op de bevordering van enige majoors bij de Generale Staf tot luitenant-kolonel en op het voor bevordering passeren van F., is gedaan in overeenstemming met het advies van de Chef van de Generale Staf.

ad b. Met betrekking tot deze vraag deed de Chef van de Generale Staf mij het volgende kennen: „Aangezien de Luitenant-kolonel F. mij „enigermate bekend is, mag ik zeggen, dat mijn advies „mede op „,persoonlijke bekendheid” berustte”.

ad c. De Chef van de Generale Staf deelde mij dienaangaande mede:

„Deze vraag kan ik zeer positief ontkennend beantwoorden. Bij het „opstellen van mijn advies was het mij wel opgevallen dat uitmuntende „oudere officieren in de ranglijst beneden minder gequalificeerde jongere officieren waren geplaatst. Dat dit was toe te schrijven aan het „feit dat het hier zgn. Engelandvaarders betroof, heb ik mij op dat „ogenblik niet gerealiseerd.

„Ik heb mij bij mijn advies uitsluitend laten leiden door de gedachte „de uitmuntende officieren naar boven te halen.”

ad d. Behoeft geen beantwoording in verband met het gestelde onder „ad c”.

ad e. Alleen omtrent de toenmalige Majoor van de Generale Staf R. is een tussentijdse beoordelingslijst opgemaakt. Deze lijst heeft tot grondslag gediend voor zijn bevordering.

ad f. Desgevraagd deelde de Chef van de Generale Staf mede:

„Inderdaad heeft deze tussentijdse beoordeling op mijn initiatief „plaats gevonden en wel omdat ik bij vrijwel dagelijkse persoonlijke „waarneming heb kunnen constateren, dat deze majoor op uitmuntende „wijze de hem opgedragen taken wist en weet uit te voeren.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat het bovengenoemde Koninklijk Besluit de bevordering inhoudt met ingang van 1 mei 1958 van een aantal officieren, waaronder die van negen majoors van de generale staf, die zijn bevorderd tot luitenant-kolonel, van wie een vijftal in de ranglijst der majoors van de generale staf lager was geplaatst dan eiser;

Overwegende dat nu in het onderhavige geding moet worden beslist, of het besluit eiser (die met ingang van 1 november 1958 alsnog tot luitenant-kolonel is bevorderd) per 1 mei 1958 niet te bevorderen, kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat volgens het vierde lid van artikel 44 der „Wet „bevordering en ontslag beroepsofficieren” (verder aan te duiden als: de Bevorderingswet) met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 45, 46, 47, 48 en 49, de officieren voor bevordering in aanmerking komen naar volgorde van de plaatsen in de ranglijst;

dat in artikel 48 der Bevorderingswet, voorzover te dezen van belang, is bepaald dat de bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang geschiedt door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte officieren;

Overwegende dat uit deze beide bepalingen, gelezen in onderling verband en samenhang, moet worden afgeleid:

dat de Kroon vrij is in haar evenbedoelde keuze uit de meest geschikte officieren, met name ook voor wat betreft de maatstaven, die daarbij zullen worden aangelegd, met inbegrip van die, welke betrekking hebben op de waarde, toegekend aan de volgorde in de ranglijst;

dat de Kroon echter bij het aanleggen van deze maatstaven gehouden is aan de volgorde van de plaatsen in de ranglijst, zodat een officier, die daarin hoger is geplaatst, niet door een lager geplaatste mag worden gepasseerd, alvorens onderlinge afweging leidt tot de conclusie, dat laatstbedoelde beter aan deze maatstaven voldoet dan eerstbedoelde;

dat tenslotte de Kroon wel moet kiezen uit de meest geschikte officieren, maar niet gehouden is haar keuze op de meest geschikte te laten vallen, doch, indien zij daar reden — bijv. van leeftijd of anciënniteit — voor zover aanwezig acht bevoegd is een andere der meest geschikte officieren te kiezen;

Overwegende dat de onderhavige bevorderingen hebben plaatsgevonden overeenkomstig het advies van de chef van de generale staf, gegeven in een onderhoud met de hoofd-directeur Personeel van het toenmalige Ministerie van Oorlog, aan de hand van een overzicht der naar volgorde van de plaatsing in de ranglijst in aanmerking komende officieren, onder wie eiser;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat het bestreden besluit niet voor aantasting door de ambtenarenrechter vatbaar is, tenzij zou moeten worden aangenomen, dat het is genomen in strijd met een tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur dan wel met gebruikmaken der keuzebevoegdheid anders dan tot de doeleinden, waarvoor ze is gegeven;

Overwegende dat vanwege eiser is betoogd, dat zulks het geval is en de Raad thans heeft te onderzoeken wat hiervan is;

Overwegende hieromtrent, dat gedaagde — in antwoord op de bij vorengenoemd schrijven van 2 juni 1959 mede gestelde vragen, welke

maatstaven bij een bevordering bij keuze volgens artikel 48 der „Wet „bevordering en ontslag beroepsofficieren” in het algemeen plegen te worden aangelegd, of deze maatstaven ook in het onderhavige geval zijn gevolgd, en waarom is aangenomen dat eiser daaraan niet voldeed — in zijn brief van 14 juli 1959 het volgende heeft geantwoord:

„Ingevolge het bepaalde in artikel 48 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren geschiedt de bevordering tot een opper- of een „hoofdofficiersrang door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte „officiieren.

„Voorts komen de officieren ingevolge artikel 44, vierde lid, van „vorenaangehaalde wet, met inachtneming van de overige bij die wet „gestelde eisen, voor bevordering in aanmerking naar volgorde van de „plaatsen welke zij in de ranglijst innemen.

„Op grond van het bepaalde in punt 21 van het V.B.O. behoren „alle officieren, die voor bevordering worden aanbevolen tot de groep „van officieren waarop de Kroon gehouden is de keuze te laten vallen.

„Omtrent de wijze waarop de Kroon haar keuze bepaalt, worden in „vorengenoemde wet geen nadere voorschriften gegeven.

„Bij de vaststelling van het advies aan de Kroon, welke officieren „voor een keuze-bevordering in aanmerking kunnen komen, wordt uit- „gegaan van alle over deze officieren aanwezige beoordelingsgegevens „en de eventuele beschikbare ambtsberichten.

„Vooropgesteld zij, dat in het algemeen de (hoofd-)officiieren, die „blijkens twee opeenvolgende beoordelingen, welke beide beoordelingen „gezamenlijk een tijdvak van in beginsel vier doch tenminste drie jaren „moeten omvatten, voor bevordering zijn aanbevolen en in hun rang „in alle opzichten met tenminste als „goed” zijn gekwalificeerd voor „een keuze-bevordering in aanmerking worden gebracht.

„Het zal Uw Raad duidelijk zijn, dat het personeelsbeleid zowel in „het belang van het leger als in het persoonlijk belang van de officieren „erop gericht moet zijn — uiteraard voor zover zulks binnen het raam „van de hiervoor omschreven wettelijke voorschriften mogelijk is — „de besten der officieren het eerst te bevorderen.

„Ten einde hiertoe te kunnen geraken, worden van de groep offi- „cieren, die uit hoofde van hun anciënniteit voor bevordering in be- „schouwing worden genomen, degenen, die krachtens de laatstelijk „omtrent hen uitgebrachte beoordelingslijst zodanig zijn beoordeeld, „dat zij niet alleen gerekend kunnen worden te behoren tot de meest „geschikten van hun ranggenoten, maar tevens dermate boven andere „officiieren van hun rang uitmunten, dat zij in de eerste plaats voor „een bevordering bij keuze in aanmerking komen, bij de Kroon voor- „gedragen voor bevordering op een eerder tijdstip dan de officieren „behorende tot dezelfde groep, die aan het hiervoren omschreven alge- „mene bevorderingscriterium voldoen.

„Ik moge evenwel opmerken, dat ten aanzien van de hier bedoelde „keuze-bevordering bij voorbaat geen vastomlijnd bevorderingscrite- „rium kan worden vastgesteld, aangezien de maatstaven, welke bij het „bepalen van de keuze worden aangelegd, afhankelijk zijn van om-

„standigheden van velerlei aard als daar zijn het aantal beschikbare „functies in de organisatie, de eisen welke aan een officier moeten „worden gesteld voor de vervulling van een bepaalde functie, terwijl „voorts de zich voordoende differentiatie in de beoordelingen van de „voor bevordering in aanmerking komende officieren bepalend is voor „het aanleggen van de normen.

„In het kader van de hiervoren omschreven gedragslijn is op 1 mei „1958 bevorderd tot luitenant-kolonel een aantal majoors, van wie „enige ranggenoten van gelijke anciënniteit reeds op een vroeger tijd- „stip bij keuze zijn bevorderd geworden.

„Voorts zijn van de groep majoors, waartoe eiser uit hoofde van „zijn anciënniteit behoort, een aantal voor een keuzebevordering in „aanmerking gebracht, die niet alleen voor bevordering bijzonder wer- „den aanbevolen, maar bovendien in hun rang met „uitmuntend” waren „beoordeeld.

„Vermits eiser niet aan laatstgenoemde bevorderingseis voldeed, is „hij niet mede in de keuze-bevordering van 1 mei 1958 betrokken ge- „worden.”;

Overwegende dat eiser tegen het bestreden besluit o.m. de navol- gend bezwaren heeft ontwikkeld:

1. Wel was eiser laatstelijk in zijn rang beoordeeld met „zeer goed”, waaronder volgens een bij de beoordelingslijst gevoegde nota moest worden verstaan „zeer goed tot uitmuntend”, zodat hij niet beoordeeld was met „uitmuntend” — dit in tegenstelling tot hetgeen ten aanzien van de vorenbedoelde wel-bevordering het geval was — maar dit verschil kan onmogelijk tot basis dienen voor een redelijke keuze, immers:

a. de kwalificaties „uitmuntend” en „zeer goed” in algemene zin dekken hetzelfde begrip; het verschil is slechts een nuanceverschil; vergelijk 's Raads uitspraak van 9 oktober 1956 (M.A.W. 1956/K 2) *) en de leidraad, die bij het opmaken der beoordelingen wordt gebruikt;

b. in casu is van een geringere nuance sprake, aangezien eiser is beoordeeld in zijn rang met „zeer goed tot uitmuntend”;

c. deze nuance mist wezenlijke betekenis, immers de beoordelingen worden opgemaakt door verschillende commissies van beoordeelaars, die verschillende subjectieve maatstaven hanteren, en betreffende officieren, die verschillende functies vervullen en van wie sommigen geruime tijd in eenzelfde functie dienen, terwijl anderen bij herhaling van functie wisselen; de wezenlijke betekenis van de over eiser laatstelijk uitgebrachte beoordeling is hierin gelegen, dat hij werd beoordeeld als voor bevordering bijzonder aan te bevelen en derhalve werd geoordeeld dermate boven zijn ranggenoten uit te munten, dat hij behoorde tot degenen die in de eerste plaats voor bevordering in aanmerking kwamen;

2. de onder 1. bedoelde nuance kan te minder tot basis dienen voor een redelijke keuze, wanneer men de binnenzijde der beoordelingslijsten in beschouwing neemt en de voorlaatste beoordelingslijsten van meer-

*) M.R.T. L. 1957, blz. 70.

bedoelde vijf majoors en van eiser vergelijkt en voorts in aanmerking neemt, dat één der wel bevorderden in zijn rang werd beoordeeld met „uitmuntend” niet door de commissie van beoordelaars, maar slechts door de autoriteit door wiens tussenkomst de lijst werd ingediend, terwijl één der anderen slechts met „uitmuntend” werd beoordeeld op een tussentijdse beoordelingslijst, uitgebracht twee maanden vóór de bevordering en uitgelokt door de chef van de generale staf, terwijl diens gewone beoordeling nog pas zes maanden tevoren was opge maakt en voorzover bekend luidde „zeer goed” en „aan te bevelen”;

3. er moeten te dezen dan ook andere motieven hebben gegolden dan bedoeld nuanceverschil; bij een onderhoud met de chef van de generale staf is eiser gebleken, dat naar diens oordeel een tweetal oudere officieren dreigde te worden „doodgediend” door zogenaamde „Engelandvaarders”, waartoe eiser, in tegenstelling tot deze beide officieren, behoort;

Overwegende dat deze en dergelijke argumenten van eiser naar 's Raads oordeel niet dwingen tot de slotsom, die eiser daaraan verbonden wenste te zien, en sommige daarvan veeleer doen uitkomen, dat bij bevorderingen bij keuze, al behoort daarbij naar de grootst mogelijke objectiviteit te worden gestreefd, toch onvermijdelijk ook subjectieve en min of meer toevallige factoren een rol zullen spelen;

Overwegende dat zodanige factoren ook ten grondslag liggen aan gedaagdes vorenweergegeven antwoord dd. 14 juli 1959 op de vragen, die waren gesteld ter uitvoering van 's Raads bevel dd. 2 juni 1959 naar aanleiding van hetgeen ter terechtzitting van 12 mei 1959 van de kant van eiser naar voren was gebracht;

dat met name de omstandigheid, dat de chef van de generale staf met een majoor die reeds gedurende enige jaren rechtstreeks onder hem had gediend, persoonlijk zeer goed bekend was — meer dan met eiser, met wie, naar eiser ter 's Raads terechtzitting van 20 oktober 1959 heeft medegedeeld, genoemde autoriteit, voordat deze het onderhavige advies uitbracht, slechts bij twee gelegenheden, en wel in 1951 en 1955, een vluchtige ontmoeting had gehad — ertoe heeft geleid dat die autoriteit, nu deze voor bedoelde majoor zeer veel waardering had, heeft bevorderd, dat over die majoor alsnog een tussentijdse beoordeling werd uitgebracht;

dat de Raad kan begrijpen, dat de omstandigheid, dat subjectieve en toevallige factoren, als vorenvermeld, bij de bevordering bij keuze een belangrijke rol kunnen spelen, degenen die niet zijn bevorderd moeilijk zal kunnen bevredigen, maar dit voor de Raad — die de gemaakte keuze alsmede het daarbij gevoerde beleid in beginsel heeft te eerbiedigen — geen reden kan geven het passeren voor een bevordering nietig te verklaren;

Overwegende voorts dat de Raad, gelezen het antwoord van de chef van de generale staf, in vorengenoemde brief van 14 juni 1959 vermeld ad c, niet aanneemt, dat de omstandigheid dat eiser behoorde tot de zogenaamde Engelandvaarders en dientengevolge een betrekkelijk hoge plaats op de ranglijst innam, er aanleiding toe heeft gegeven

om hem niet, en oudere officieren die niet tot de Engelandvaarders behoorden, wel te bevorderen; hetgeen trouwens te minder aannemelijk is, daar bij het Koninklijk Besluit van 21 april 1958 één der Engelandvaarders (die als „uitmuntend” was beoordeeld) eveneens is bevorderd;

Overwegende dat de Raad ook overigens niet gebleken oordeelt, dat het bestreden besluit kennelijk in strijd is met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur of is genomen met kennelijk gebruiken der bevoegdheid om al dan niet te bevorderen anders dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed ons ter opneming in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift toekomen de hierna volgende 5 overzichten betreffende de militaire rechtspraak en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de jaren 1958 en 1959.

Deze gegevens zijn ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Bij vergelijking van de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de zeemacht (binnen het Rijk in Europa), de Krijgsraden te velde voor de landmacht (te zamen) en de Krijgsraad te velde voor de luchtmacht over de jaren 1958 en 1959 blijkt, dat het totaal aantal zaken (commune misdrijven, overtredingen en militaire misdrijven), dat in de loop van het jaar 1959 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt 136 zaken méér bedroeg dan in 1958. (Staat 1).

Het aantal commune misdrijven, dat in 1959 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt liep terug met 13 zaken, het aantal militaire misdrijven steeg met 7 zaken, terwijl het aantal overtredingen toenam met 142 zaken. De vermeerdering van het totaal aantal zaken bestond dus alleen uit overtredingen.

In 1959 werden totaal 177 zaken meer afgedaan bij eindvonnis dan in 1958.

Het totaal aantal zaken dat op 31 december 1959 bij het H.M.G., de krijgsraad voor de zeemacht, de krijgsraden voor de landmacht en de krijgsraad voor de luchtmacht nog onafgedaan was, bedroeg 68 zaken. Hieruit kan de gevolgtrekking worden gemaakt, dat de militaire rechtscollages op 31 december 1959 met hun werkzaamheden bij waren.

Het aantal officieren, dat zich in 1959 terzake van commune misdrijven, overtredingen en militaire misdrijven voor de militaire rechter heeft moeten verantwoorden is bij vergelijking met 1958 nagenoeg ge-

lijk gebleven. (Staat 2). Daarentegen is het aantal onderofficieren en manschappen wier zaken bij eindvonnis werden afgedaan in 1959 met 159 toegenomen. Deze vermeerdering sproot hoofdzakelijk voort uit het groter aantal door hen gepleegde overtredingen.

Voor de zeekrijgsraad heeft in 1959 1 officier terechtgestaan terzake van een commuun misdrijf en 2 officieren terzake van overtredingen. Het aantal onderofficieren en manschappen, dat terzake van commune en militaire delicten voor de zeekrijgsraad heeft terechtgestaan is in 1959 over de gehele lijn iets gedaald.

Voor de landmachtkrijgsraden stonden 13 officieren terecht terzake van commune misdrijven, 1 officier terzake van een militair misdrijf en 37 officieren terzake van overtredingen. Het aantal onderofficieren en manschappen, dat terzake van commune en militaire misdrijven voor deze rechtscolleges heeft terechtgestaan was in 1959 iets hoger dan in 1958; terzake van overtredingen zijn 140 onderofficieren en manschappen méér veroordeeld dan in 1958.

Voor de luchtmachtkrijgsraad hebben in 1959 6 officieren zich moeten verantwoorden wegens commune misdrijven en 1 officier wegens een militair misdrijf, terwijl 17 officieren hebben terechtgestaan wegens overtredingen. 6 Onderofficieren en manschappen hebben zich terzake van commune misdrijven, 17 onderofficieren en manschappen terzake van militaire misdrijven voor de krijgsraad moeten verantwoorden.

Van het recht van hoger beroep werd in 1959 in 186 gevallen gebruik gemaakt, in 1958 in 167 gevallen. Hieronder zijn niet begrepen de gevallen waarin krijgstuchtelijk gestraften de eindbeslissing van het H.M.G. hebben ingeroepen (art. 68 W.K.); deze zijn niet opgenomen in deze statistiek.

Het aantal overtredingen, dat in 1959 buiten geding (art. 74 W.Sr.) werd afgedaan, is in vergelijking met dat in het voorafgaande jaar aanmerkelijk toegenomen. (Staat 3). Met name kwamen in 1959 bij de landmacht 705 en bij de zeemacht 300 schikkingen méér tot stand dan in 1958.

Het aantal overtredingen dat in 1959 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt bedroeg 142 méér dan in het voorafgaande jaar.

De militaire rechter verklaarde zich in 1959 in 5 gevallen onbevoegd en in 5 andere gevallen verklaarde hij de telastlegging nietig. (Staat 4).

In 1959 werden 43 zaken verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier. Deze betroffen voornamelijk militaire vergrijpen.

Het aantal door het H.M.G. vrijgesprokenen bedroeg in 1959 14, d.i. 13 minder dan in 1958; dat door de zeekrijgsraad bedroeg 4, d.i. 3 minder dan in 1958; dat door de krijgsraden voor de landmacht bedroeg 133, d.i. 13 minder dan in 1958, terwijl door de krijgsraad voor de luchtmacht 17 beklaagden werden vrijgesproken, d.i. 4 minder dan in 1958.

Het aantal onvoorwaardelijk veroordeelden, het aantal voorwaardelijk veroordeelden, en het aantal gedeeltelijk onvoorwaardelijk en ge-

deeltelijk voorwaardelijk veroordeelden in 1959 vertoont in het algemeen slechts kleine verschillen bij vergelijking met die in 1958.

Eén terzake van een algemeen misdrijf onvoorwaardelijk veroordeeld militair van de zeemacht, werd voorwaardelijk terbeschikking gesteld van de Regering (art. 37, 37a W.Sr.) en één terzake van een algemeen misdrijf onvoorwaardelijk veroordeeld militair van de landmacht werd (onvoorwaardelijk) ter beschikking gesteld van de Regering (art. 37, 37a W.Sr.).

Het totaal aantal in 1959 veroordeelde militairen terzake van misdrijven uit het W.Sr., het W.M.Sr. en uit de Bijzondere wetten bedroeg in 1959 1619, d.i. 33 méér dan in 1958; het aantal onvoorwaardelijk veroordeelden bedroeg in 1959 910, d.i. 34 minder dan in 1958, terwijl het aantal voorwaardelijk veroordeelden nagenoeg gelijk was aan dat in 1958. Het aantal gedeeltelijk onvoorwaardelijk en gedeeltelijk voorwaardelijk veroordeelden bedroeg in 1959 75 minder dan in 1958. (Staat 5).

Het totaal aantal gepleegde misdrijven uit het W.Sr. bedroeg in 1959 101 meer dan in 1958.

Bij vergelijking van de gepleegde misdrijven in 1959 met die in 1958 blijkt, dat in 1959 méér werden gepleegd, o.a.: 6 misdrijven tegen de openbare orde, 19 misdrijven tegen het openbaar gezag, 13 misdrijven van mishandeling, 10 misdrijven van veroorzaken van de dood of lichamelijke letsel door schuld, 27 misdrijven van diefstal en stroperij, 13 misdrijven van verduistering, 6 misdrijven van bedrog, 33 misdrijven van vernieling of beschadiging van goederen, 19 misdrijven tegen de ondergeschiktheid.

Daarentegen werden in 1959 minder gepleegd o.a.: 8 misdrijven van belediging, 8 misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid, 10 misdrijven van schending van verschillende dienstplichten en 19 verkeersmisdrijven.

Het totaal aantal veroordeelden terzake van misdrijven uit het W.Sr. was in 1959 101 méér dan in 1958; in 1959 bedroeg het aantal veroordeelden 855 en in 1958 754. De aard der gepleegde misdrijven uit het W.Sr. en het W.M.Sr. was in 1959 nagenoeg dezelfde als in 1958 evenals die uit Bijzondere wetten. Het aantal misdrijven uit de Wegenverkeerswet vertoonde een geringe daling; in 1959 bedroeg dat aantal 312, in 1958: 331.

Het totale beeld van de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen voor wat betreft de gepleegde misdrijven in 1959 verschilt slechts weinig van dat in 1958, behoudens de daarin plaats gevonden hebbende kleine verschuivingen.

Het aantal overtredingen is echter aanmerkelijk toegenomen. Dit laatste zou erop kunnen wijzen, dat het algemeen maatschappelijk gedrag in 1959 meer te wensen overliet dan in het voorafgaande jaar.

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht; 1958—1959.

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1958	1959	1958	1959	1958	1959
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	51	55	23	24	28	35
waarvan a.	10	20	6	7	4	13
b.	—	2	1	—	—	—
c.	39	31	14	16	21	21
d.	2	2	2	1	3	1
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1076	1063	971	1113	663	670
waarvan a.	99	84	49	57	58	61
b.	142	131	31	22	57	49
c.	697	705	729	859	490	487
d.	138	143	162	175	58	73
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	1065	1082	962	1103	655	674
waarvan a.	83	85	40	40	48	61
b.	139	131	32	21	57	49
c.	705	723	727	868	490	491
d.	138	143	163	174	60	73
2. op andere wijze, totaal	7	12	8	15	1	6
waarvan a.	6	12	8	14	1	4
b.	1	—	—	1	—	—
c.	—	—	—	—	—	2
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan, totaal	55	24	24	19	35	25
waarvan a.	20	7	7	10	13	9
b.	2	2	—	—	—	—
c.	31	13	16	7	21	15
d.	2	2	1	2	1	1

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1958—1959.

Instantie en aard der delicten	1958		1959	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	4	79	6	79
{ Overtredingen	6	34	9	31
Militaire delicten	1	47	1	60
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	3	136	1	130
{ Overtredingen	4	28	2	19
Militaire delicten	—	57	—	49
C. Krijgsraden voor de Landmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	22	683	13	710
{ Overtredingen	28	699	37	831
Militaire delicten	4	486	1	490
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	7	131	6	137
{ Overtredingen	6	157	17	157
Militaire delicten	1	59	1	72

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1958—1959

Aard der delicten	1958	1959
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	29 ¹⁾	28 ¹⁾
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1.850	2.150
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	8.453	9.158
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	2.180	2.192

¹⁾ Uitsluitend zeemachtzaken. Land- en luchtmachtzaken kwamen niet voor.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terug- verwezenen naar de comman- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. voort- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
{ Misdrijven a.	—	—	3	8	42	3	27
{ " b.	—	—	1	2	37	1	44
{ Overtredingen . . . a.	—	—	1	15	21	—	3
{ " b.	—	1	—	9	27	—	3
{ Militaire delicten . . . a.	—	2	—	4	37	2	3
{ " b.	1	—	1	3	49	2	5
B. Krijgsraad voor de Zee-macht							
{ Misdrijven a.	—	—	4	5	84	6	40
{ " b.	—	—	1	1	84 ²⁾	4	41
{ Overtredingen . . . a.	—	—	—	2	30	—	—
{ " b.	—	—	—	2	18	—	1
{ Militaire delicten . . . a.	—	—	—	—	53	3	1
{ " b.	—	—	—	1	44	1	3
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
{ Misdrijven a.	—	—	18	55	296 ³⁾	64	272
{ " b.	2	1	21	58	268 ⁴⁾	57	316
{ Overtredingen . . . a.	—	3	1	74	621	16	15
{ " b.	1	—	—	59	753	9	43
{ Militaire delicten . . . a.	1	—	7	17	315	67	83
{ " b.	—	—	8	16	310	65	92
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
{ Misdrijven a.	—	—	—	8	72	10	48
{ " b.	1	—	5	7	66	14	50
{ Overtredingen . . . a.	—	—	1	11	150	—	1
{ " b.	—	—	—	9	160	—	5
{ Militaire delicten . . . a.	—	—	—	2	45	4	9
{ " b.	—	—	6	1	52	7	7

¹⁾ a = 1958, b = 1959.

²⁾ Hieronder 1 persoon, tevens voorwaardelijk ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

³⁾ Hieronder 4 personen, tevens ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1958—1959.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in									
	1958					1959				
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.	waarvan	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.	waarvan
1	2	3	4	5		6	7	8	9	
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)										
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	9	7	1	1		15	8	1	6	
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	9	6	—	3		1	1	—	—	
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	25	16	2	7		44	23	3	18	
XI Valsheid in zegsels en merken (art. 216 t/m 224)	1	—	—	1		—	—	—	—	
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	27	19	1	7		24	10	3	11	
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	98	42	20	36		99	16	14	69	
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	20	15	1	4		12	9	—	3	
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	9	5	—	4		1	1	—	—	
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	71	45	3	23		84	49	1	34	
XXI Verozaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	29	23	2	4		39	28	1	10	
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	340	117	35	188		367	127	41	199	
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	1	1	—	—		—	—	—	—	
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	67	29	8	30		80	25	3	52	
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	13	3	1	9		19	7	2	10	
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	18	13	1	4		51	32	1	18	
XXXVIII Ambtismisdrijven (art. 355 t/m 380)	1	—	—	1		1	—	1	—	
XXXIX	1	—	—	7		10	15	1	—	

Vuurwapenwet	—	—	—	—	—	2	2	—	—
Telegraaf- en Telefoonwet	2	—	1	—	1	3	3	—	—
Bijzondere wetten. Totaal	333	234	10	89	317	204	13	100	
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)									
Titel									
III Misdrifven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	281	180	44	57	287	186	41	60	
IV Misdrifven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	339	258	34	47	358	276	28	63	
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150)	102	81	10	11	92	63	17	12	
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158) . .	18	16	—	2	18	12	1	5	
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	2	1	1	—	—	—	—	—	
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	742	536	89	117	755	528	87	140	
Totaal rubrieken A, B en C	1829	1120	174	535	1927	1083	172	672	
Aantal dubbeltellingen ¹⁾	243	176	15	52	308	173	21	114	
Aantal veroordeelden	1586	944	159	483	1619	910	151	558	

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van méér dan één strafbaar feit veroordeeld.

VRAGENBUS

„Takenbeluit Kon. Marechaussee” en art. 184 W.Sr.

Van de Adj.-O.O. der Koninklijke Marechaussee J. van der Giessen te Apeldoorn ontvingen wij de volgende *vraag*:

Ingevolge het K.B. van 6 feb. 1954 Stb. 45, het „Takenbesluit Kon. „Marechaussee” is het Wapen der Kon. Marechaussee belast met het waken voor de veiligheid van Ons en de leden van Ons Huis.

Personeel van het Wapen verricht dan ook inderdaad deze dienst, o.a. bij Paleis Het Loo.

Vóór langs dit Paleis is een verharde eigen weg gelegen, waarop de Wegenverkeerswet niet van toepassing is; niettemin staat aan de ingang van deze weg wel een bord „Verboden voor alle motorrijtuigen”.

Een burger — waarschijnlijk heeft deze dat bord niet gezien — rijdt met een auto over deze weg. Een marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar geeft op voorgeschreven wijze de bestuurder van die auto een stopteken. De bestuurder rijdt opzettelijk door.

Kan door deze marechaussee, met kans op veroordeling van deze bestuurder, proces-verbaal worden opgemaakt wegens overtreding van art. 184 W.v.Str.?

Is U van mening dat eerder genoemd K.B. een Wettelijk Voor-schrift is? Als bedoelde marechaussee als schildwacht kon worden aangemerkt, zou dan (ook) proces-verbaal op grond van art. 184 W.v.Str. kunnen worden opgemaakt?

Antwoord: Een „eigen weg”, d.w.z. een particulier stuk grond met de uiterlijke vorm van een weg, voorzien van een bordje „eigen weg”, is in het algemeen een particuliere weg, waarop het publiek toegelaten wordt (anders zou er een bordje „verboden toegang” staan), doch ten aanzien waarvan men op grond van artikel 4 (3) van de Wegenwet de verkrijgende verjaring, waardoor het een „openbare weg” zou worden, wenst te stuiten. Van een „eigen weg”, welke voor het publiek openstaat, kan de eigenaar een bepaald soort publiek (een bepaald soort verkeer) weren. Een „eigen weg” met tevens een aanduiding „ver-„boden voor alle motorrijtuigen” is dus een particuliere weg welke voor het publiek (met uitzondering van het publiek dat zich van motorrijtuigen bedient) openstaat.

Hoewel de Inzender er van uitgaat dat op een verharde „eigen weg” de Wegenverkeerswet niet van toepassing is, acht ik dit, op grond van het voorgaande voorshands nog een vraag. Het bordje „eigen weg” duidt immers op stuiting van de verjaring niettegenstaande openbaar gebruik, dus op openbare bestemming, en ik ben geneigd, deze vraag ontkennend te beantwoorden. Het hangt echter ook wel van de feitelijke toestand af. Een oprijlaan, uitsluitend bestemd om een aan het eind van die laan gelegen woonhuis te bereiken, zal uit dien hoofde reeds geen weg zijn met een openbare bestemming.

Wanneer nu een automobilist, het bordje „verboden voor alle motor-„rijtuigen” niet gezien hebbend, niettemin de eigen weg oprijdt, over-treedt hij daarbij een beperking voor het gebruik van die weg, door de

eigenaar gegeven. Indien de weg als voor het openbaar verkeer openstaand zou worden aangemerkt, zou de vraag (overtreding van artikel 184 W.Sr.) bevestigend beantwoord dienen te worden, aangezien de automobilist het stopteken negeert.

Indien echter de weg niet als een voor het openbaar verkeer openstaande zou worden aangemerkt, zou de bevoegdheid van de marechaussee der 1e klasse terug te voeren zijn op het Takenbesluit.

Ik acht dit Takenbesluit zeker een wettelijk voorschrift in de zin van artikel 184 W.Sr. Zie NOYON-LANGEMEIJER, 6e druk, aant. 8 op art. 184 en aant. 2 op art. 42, Cfm. Jurisprudentie H.R. Als de in de vraag bedoelde marechaussee, zoals het slot van de vraag veronderstelt, schildwacht (voor het Paleis) was, zou ik de vraag wederom bevestigend beantwoorden; dan immers was deze marechaussee belast met het in het Takenbesluit bedoelde toezicht. Of dit echter eveneens geldt voor elke andere marechaussee die, niet daadwerkelijk met bewaking en toezicht belast, toevallig aanwezig is, is niet zo evident. Niettemin ben ik geneigd in dat geval de vraag ook bevestigend te beantwoorden.

Immers, de taak rust op het Wapen der Koninklijke Marechaussee en een marechaussee die, hoewel niet daadwerkelijk met enige bewaking belast zijnde, niettemin een maatregel neemt ter bewaking en beveiliging van een lid van het Koninklijk Huis, handelt daarbij m.i. bevoegd en ter uitvoering van meergenoemd wettelijk voorschrift.

Ik baseer deze mening op een overweging, analoog aan die van het Gerechtshof Leeuwarden, 16 juni 1900 (T.v.S. XV, overz. rechtsp. en litt., blz. 19, No. 89), waarbij werd uitgemaakt dat een nachtwacht, onbezoldigd dienaar van politie, al is hij op het ogenblik waarop hij een dronken persoon ontmoet, niet in functie, tóch in functie treedt zodra hij die persoon op de openbare weg aantreft en krachtens zijn verplichtingen artt. 41 Sv., 25 Drankwet 1889, 13 Invoeringswet en 453 W.Sr. aanhoudt om hem voor een hulpofficier te geleiden.

W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personalia

Mr. ENGELBERT DE MAN (1757—1804), schepen te Leerdam, *auditeur-militair te Maastricht*, raad van Justitie aan de Kaap de Goede Hoop. V.g.l. de inhoud van het hiernavolgende benoemingsbesluit ¹⁾ tot auditeur-militair met de tekst van art. 370 R.L.:

Invoering van een rijbewijs

In nummer 1 van de 53e jaargang van het M.R.T. trof ik op blz. 45 e.v. het vonnis aan van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23 juli

¹⁾ Dit benoemingsbesluit werd ons ter beschikking gesteld door Mr. W. H. KEUCHENIUS, nazaat van Mr. ENGELBERT DE MAN. (Red. M.R.T.)

E Raad van Staate

sullen sien; Salut: Doen
Heere Prince van Ora
Vereenigde Nederlande
Ward aangesteld en Gecon
in plaats vanden ops dess.

Reg. N. 233/1790

Mr Engelken de Man is by

*23 April 1790. geassembleert
van te doen van den Ede van
Zuivering, worde verlaen
gaet de uitkeeringen in voors.
Resolutie gemelt.*

In kennisse van mij.

J. W. Mollend.

den selven gesteld en geconmitteert, sield en con
Voornoemt Geuevnde ben
volgende altyd goede agt te neemen en helpen b
Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal, en de gen
gens de Overtreeders geprocedeert na inboud der
aldaar als Auditeur Militair te adfistereen, de
te stellen, en ter ordonnantie van den Gouverne
te houden, en voorts alles te doen dat een goed e
tie hem met deese ter handen gestelt, daar voor
maals gelegd werdende, maandelyks het geen vo
wigheid te doen in handen van den Raad van Si
van den selven Raade hetwelk gedaanzynde, or
beren en gemeene Soldaaten binnen de voornoemde
voor Auditeur Militair als voorsz is, te kennen e
te doen, en dit alles tot wederseggen. Gegeeven

Mr. de Man heeft op deele Acte van Commissie als
Auditeur Militair gedaan den behoorlyken Eed van getrou-
wigheid, nevens die van suivering in handen van de
Edele Mogende Heeren Raaden van Staate der Vereenigde
Nederlanden, op den *23 April 1790*

In kennisse van my

J. W. Mollend.

reenigde Nederlanden. Allen den geenen die deesen
n; dat Wy, gesien hebbende de Añe van Zyne Hoogheid, den
Nassau, Erfstathouder, Capitein en Admiraal Generaal van de
den 18: Maert 1790. bydemelke M: Engelbert de Man
7 Auditeur Militair van het Garnisoen van Maestricht
k gedimiteerden Auditeur Militair M: J. M. Ravens

in by deesen tot Auditeur Militair te Maestricht
last en beoel het selve ~~voor~~ wel en gerouwelyk te bedianen, en dien-
lat de Placaaten en Ordonnantien, mitsgaders de Beveelen van de
van Staate onverbreekelyk nagekoomen en onderhouden worden, en tee-
den Gouverneur, Commandeur - en die van den Krygsraad
te neemen, en te doen, de saaken te instrueeren en de Appointementen
dur, Krygsraad te teekenen: mitsgaders van alles Boek en Register
Auditeur Militair schuldig en behoort te doen, agtervolgende de Instruc-
tien van elke Ritmeester en Capitein aldaar in Guarnisoen zynde, of na-
geordonneert. Des wad by gebouden hier op den eed van getrouw-
ent, en deese Añe van Commissie te doen registreeren in de Secretarje
raad den Gouverneur, Commandeur Ritmeester, Capiteinen, Bevelheb-
stricht Guarnisoen houdende, den voornoemde M: Engelbert de Man
1, en des noods en versogt zynde, hem in sijne last, alle bevoordinge
enbage den 23 April 1790.

E. Tickinghe

Ter ordonnantie van den Raad van Staate.

J. M. Mollerus

1959. Daaronder komt — tussen [] — de volgende samenvatting voor van uw redactie:

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van honderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen; voorts ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar en 4 maanden en met bepaling dat de tijd, gedurende welke het rijbewijs van de veroordeelde ingevolge artikel 27 van de Wegenverkeerswet vóór het onherroepelijk worden dezer uitspraak ingehouden is geweest, te weten sinds 9 april 1959, op de duur van de opgelegde ontzegging geheel in mindering zal worden gebracht — *Red.*].

Het gestelde nu in deze samenvatting geeft mij reden mijn verbazing tot uiting te brengen. Immers, op grond van de artikelen 36 lid 2 en 39 lid 1 van de Wegenverkeerswet, is de ontzegging van de rijbevoegdheid mij volkomen duidelijk. Maar bovendien zou de Krijgsraad beslist hebben, dat in mindering zal worden gebracht de tijd, verlopen tussen de dag van „inhouding” en de dag van onherroepelijk worden van de uitspraak. Hoewel ik geen muggen wil ziften, moet het mij van het hart, dat de omschrijving „inhouden” nergens in de wet voorkomt, maar dat mogelijk is bedoeld geweest „invorderen”. Dit kan dan uiteraard wel in de loop van het onderzoek, n.l. op 9 april, geschied zijn, waar het ongeval op 8 april in de avonduren plaats vond. Dan echter rijst de vraag, *wanneer* de opsporingsambtenaar *mag* invorderen. *Alleen* in de gevallen, omschreven in art. 26 W.V.W., te weten als de bestuurder onder zodanige invloed van het (inwendig) gebruik van alcoholhoudende drank verkeert, dat hij niet in staat moet worden geacht het motorrijtuig (enz.) naar behoren te besturen. Na een dergelijke invordering staat het de veroordelende rechter vrij, van art. 27, lid 2, W.V.W., gebruik te maken, indien z.i. daartoe termen aanwezig zijn. M.a.w. alleen indien er sprake is van *invordering* van een rijbewijs van een „*dronken*” bestuurder is *af trek mogelijk* van de hiervoor en in art. 27, lid 2, genoemde tijd.

Nu is het merkwaardige, dat in de gehele publicatie nergens een aanduiding te vinden, als zou art. 26 W.V.W. in het geding zijn geweest.

Noch uit de verklaringen van beklaagde en getuige, noch uit het proces-verbaal van de Spoorwegrecherche, noch op andere wijze is ook maar een spoor te vinden, van zelfs maar het gebruik van alcohol in zeer geringe mate (b.v. één glas bier).

Indien er geen nadere gronden zouden zijn, waarop de Krijgsraad meende te kunnen komen tot toepassing van art. 27, lid 2, dan kleven m.i. aan de opgelegde bijkomende straf twee ernstige, zo niet kardinale vormfouten.

A. art. 27, lid 2, W.V.W., werd verkeerd toegepast door de opsporingsambtenaren (waaronder ik zelfs de Officier van Justitie moet en mag rekenen, art. 141 W.v.Sr.) en het rijbewijs werd ten onrechte ingehouden.

B. art. 27, lid 2, W.V.W., werd verkeerd toegepast door de Krijgsraad, omdat nergens blijkt van toepasselijkheid van art. 26 W.V.W., en dus kreeg beklagde een kleinere (kortere) bijkomende straf dan in de bedoeling moet hebben gelegen.

Uiteindelijk bestaat de mogelijkheid, dat het rijbewijs krijgstuuchtelijk werd ingehouden:

- a. door de marechaussee, als deze het onderzoek deed, of
- b. door de commandant van beklagde.

Het ligt niet op mijn weg de rechtsgeldigheid van een dergelijke inhouding (het moet m.i. gegaan zijn om een burgerrijbewijs) op haar merites te toetsen, maar ook dit zou m.i. in hoge mate aanvechtbaar zijn. Zou dan ook niet in de overweging van het vonnis hieromtrent iets meer gezegd zijn dan alleen een verwijzing naar het „verkeerde” art. 27 W.V.W.?

Mr. F. VAN INGEN SCHENAU,
Hoofdspecteur van Politie.

Rijksbegroting voor het dienstjaar 1960, hoofdstuk VIII Defensie

Uit de *vragenlijst* (behorende bij het Voorlopig Verslag der Commissie van rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de *Memorie van Antwoord*) Nr. 8 opgesteld door de vaste Commissie van Defensie bij het begrotingshoofdstuk VIII Defensie nemen wij de volgende vragen over met de daarop door de Minister van Defensie gegeven antwoorden.

4. *Op welke moeilijkheden is de Minister gestuit bij de opstelling der memorie van antwoord op het ontwerp-oorlogswet? Wanneer is dit stuk te verwachten?*

In het voorlopig verslag inzake het ontwerp Oorlogswet voor Nederland zijn belangrijke vraagstukken inzake de verhouding van het Statuut voor het Koninkrijk tot de Grondwet en tot de structuur van het Koninkrijk aan de orde gesteld. Dit noopte tot overleg met andere departementen en de gevolmachtigde ministers van Suriname en van de Nederlandse Antillen. In verband met de kabinetswisseling is het nog niet mogelijk geweest dit overleg te beëindigen.

5. *De militaire rechtspleging baseert zich nog steeds op de oorlogstoestand, waarin ons land nog heet te verkeren. Kan dit niet met spoed worden beëindigd?*

Voor het probleem waarop in deze vraag wordt gedoeld heeft de Regering een oplossing voorgesteld in de wetsontwerpen tot wijziging van het militaire strafproces o.a. (zitting 1957—1958 — 5169 (R 112)). De ondergetekende meent terzake te mogen volstaan met verwijzing naar die wetsontwerpen.¹⁾

¹⁾ M.R.T. LI, 1958, blz. 498 e.v. (*Red. M.R.T.*).

6. *Is reeds besloten tot intrekking van de Wet op het militair onderwijs van 21 juli 1890, welke intrekking immers „in overweging” was?*

Een besluit tot intrekking van de Wet op het militair onderwijs van 21 juli 1890 is nog niet genomen. De ondergetekende acht het doelmatiger daarmee te wachten tot de studie, welke ter zake van het militair onderwijs ter hand is genomen, hem in deze materie meer inzicht heeft gegeven.

184. *Hoe staat het met de plannen tot uitbreiding van het depot voor discipline te Nieuwersluis?*

De voorbereiding van de bouwkundige plannen tot uitbreiding van het depot van discipline te Nieuwersluis is gereed. Met de uitvoering van de bouwkundige voorzieningen zal binnenkort worden aangevangen.

185. *Is het juist, dat het verstrekken van lectuur aan gestraften aan de persoonlijke inzichten van de commandant, c.q. de wachtcommandant, wordt overgelaten?*

Het verstrekken van lectuur aan met celstraf gestraften wordt binnen het raam der daarvoor geldende voorschriften aan de persoonlijke inzichten van de commandant (niet de wachtcommandant) overgelaten. Er is thans een regeling in bewerking waarin bedoelde lectuur onderwerpsgewijs voor de gehele krijgsmacht wordt aangegeven, t.w.:

1. godsdienstige lectuur en lectuur van andere levensbeschouwelijke aard;
2. militaire voorschriften en militaire tijdschriften;
3. semi-militaire voorschriften en tijdschriften uitgegeven ten behoeve van militairen;
4. algemene wetenschappelijke lectuur.

Voor militairen, gestraft met andere dan celstraffen, bestaan wat lectuurverstrekking betreft geen bijzondere restricties. ¹⁾

186. *Zou het geen voorkeur verdiend hebben om de aanbeveling van de Staatssecretaris van Defensie (Land- en Luchtmacht) aan in burger geklede meerderen om zich in voorkomende gevallen als zodanig te legitimeren, te vervangen door een gebod, uitgevaardigd door de Minister en geldend voor alle delen der krijgsmacht?*

De aanbeveling van de Staatssecretaris van Defensie (Land- en Luchtmacht) aan in burger geklede meerderen om zich in voorkomend geval als zodanig te legitimeren kan niet worden vervangen door een gebod, aangezien hieraan een wettelijke grondslag zou ontbreken. Op grond van een constante en recente jurisprudentie is een mindere gehouden een in burger geklede meerdere als zodanig te erkennen, indien redelijkerwijze door hem kan worden aangenomen met een militaire meerdere te doen te hebben.

187. *Het heeft de aandacht getrokken, dat vele niet in colonne rijdende voertuigen vaak de voor hen geldende bijzondere verkeersbepalingen overtreden. Wil de Minister de geldende voorschriften nog-*

¹⁾ L.O. Nr. 60002, Code 21/27/J, Wijziging R.I.D.K.L., art. 15, eerste lid en met derde lid. (Red. M.R.T.).

maals onder de aandacht van de betrokkenen doen brengen of andere maatregelen doen nemen, welke met name het te snelle rijden beugelen?

Ondergetekende heeft niet de indruk dat vele niet in colonne rijdende voertuigen vaak verkeersbepalingen overtreden.

Hij ontveinst zich niet dat de dienstplichtige militair, gelet op zijn jeugdige leeftijd, als chauffeur een gevaar zou kunnen vormen. Aangezien echter het aantal overtredingen eerder af- dan toeneemt, ondanks het meer intensieve verkeer, vermeent hij dat de geldende voorschriften afdoende worden nageleefd en het toezicht hierop voldoende is. Hij acht op dit ogenblik geen termen tot het nemen van bijzondere maatregelen aanwezig.

188. *Wanneer is het bevorderingsvoorschrift onderofficieren Luchtmacht te verwachten?*

Het bevorderingsvoorschrift voor de militairen beneden de rang van tweede-luitenant bij de luchtmacht is in concept gereed. De ondergetekende verwacht dat het in de aanvang van 1960 kan worden ingevoerd.

191. *Is het wel juist gezien om te bepalen, dat dienstplichtigen opkomend na 1 augustus 1957 voor eerste oefening, alhoewel met goed gevolg een S.R.O. doorlopen hebbende, gedurende die eerste oefening niet meer tot de tijdelijke rang van 2de luitenant bevorderd zullen worden?*

Gedurende een aantal jaren werden dienstplichtige vaandrags na 4 maanden dienst in deze rang en bij gebleken geschiktheid bevorderd en aangesteld tot tijdelijk-reserve-tweede-luitenant. Het bleek echter dat een niet onbelangrijk aantal van deze tot tijdelijk-officier benoemden toch niet voldeden aan de eisen die aan een officier moeten worden gesteld, waardoor ontslag als officier en terugstelling in rang noodzakelijk werd.

Duidelijk bleek dat de praktische opleiding bij de troep voor de geslaagde leerlingen van de scholen voor reserve-officier over een langere periode behoorde te worden voortgezet om met enige zekerheid tot hun geschiktheid voor benoeming tot officier te kunnen besluiten.

De rang van vaandrig is tijdens bedoelde beoordelingsperiode de meest geëigende rang. Terugstelling van officieren behoort slechts bij hoge uitzondering voor te komen.

192. *Waarom worden artsen, apothekers en tandartsen na een korte cursus benoemd tot reserveofficier en geldt een dussdanige regeling niet voor ingenieurs en doctorandi, wier wetenschappelijke opleiding toch zeker niet op minder peil staat en wier diensten voor onze krijgsmacht toch van gelijke waarde mogen worden geacht?*

Artsen, apothekers en tandartsen vinden in de krijgsmacht hun voor naamste taak in de uitoefening van hun normale beroep. Hun militaire vorming kan betrekkelijk kort zijn.

Voor de overige academici is dit slechts in zeer beperkte mate het geval. Er zijn een in verhouding klein aantal functies bij de krijgsmacht of bij instellingen, die voor de krijgsmacht wetenschappelijk

werk verrichten, waarin dienstplichtige academici — na een korte militaire vorming — in hun beroep kunnen worden tewerkgesteld.

Een groter aantal academici wordt bestemd voor functies, waarin van hun vooropleiding een nuttig gebruik kan worden gemaakt doch waarbij zij in de eerste plaats een militaire (commanderende) taak hebben. Voor deze functies is niet de vakkennis doch de militaire bekwaamheid van doorslaggevende betekenis. Het bezit van een academische graad is voor de vervulling van bedoelde functies niet noodzakelijk en ook dienstplichtigen met een minder technische of wetenschappelijke vorming kunnen daartoe worden bestemd. De duur van de militaire opleiding van deze academici moet uiteraard even lang zijn als die van de niet-academici, die voor deze functie worden opgeleid.

193. *Geklaagd wordt, dat de officieren-arts te veel militaire opleiding krijgen en te weinig opleiding in de preventieve geneeskunde. Hoe is het te verklaren, dat de officieren-arts der Koninklijke Marine een militaire vorming van 6 weken krijgen en die der Koninklijke Landmacht een van 28 weken?*

Wil de Minister een en ander verklaren en eventuele plannen ter verbetering bekendmaken?

De reserve-officieren-arts, ingedeeld bij de landmacht, worden in het algemeen opgeleid voor de functie van commandant van een geneeskundig peleton. Behalve voor deze functie kunnen zij worden bestemd tot commandant van een verbandplaatscompagnie of voor een leidinggevende functie in een veldhospitaal en dergelijke. Hoewel hun medische taak zonder twijfel de voornaamste is, hebben zij tevens een commanderende taak.

De commandant van een geeskundig peleton bevindt zich tijdens het gevecht in de gevechtszone en moet een zodanige militaire vorming hebben gehad dat hij ook op het gevechtsveld leiding kan geven aan zijn peleton. Zijn opleiding moet daarom voor een gedeelte ook liggen in het militaire vlak en kan niet zonder bezwaar worden bekort of anders gericht. Aan de opleiding in de preventieve geneeskunde — welke in hoofdzaak is gericht op de omstandigheden in de krijgsmacht — wordt voldoende aandacht besteed.

De bij de marine ingedeelde reserve-officier-arts treedt op als handelend geneeskundige en krijgt geen commanderende taak. Zijn militaire vorming kan daarom korter zijn.

195. *Wil de Minister mededelen, of er een regeling bestaat, waarbij het mogelijk is buitengewone toewijding of bijzonder loffelijke dienstvervulling te belonen? Wordt deze regeling inderdaad weleens toegepast? Zo niet, wil de Minister aan deze kwestie dan eens zijn aandacht geven?*

Er is inderdaad een bepaling, welke het mogelijk maakt dat de militair wegens buitengewone toewijding of bijzonder loffelijke dienstvervulling wordt beloond. Deze beloningen kunnen dan zijn: een tevredenheidsbetuiging, extra-verlof of een gratificatie. Deze regeling wordt in voorkomende gevallen toegepast.

196. *Is de Minister bereid te breken met het cafetaria-systeem in*

kazernes en legerplaatsen, waardoor de sedert jaren bestaande gewoonte van stilte vóór het bidden en danken doorbroken werd?

Ondergetekende verkeert in de onmogelijkheid om in kazernes en legerplaatsen te breken met het cafetaria-systeem, aangezien het verstrekken van maaltijden hieronder ernstig zou lijden, zo niet onmogelijk zou worden. Ofschoon het bezwaar van het ontbreken van stilte voor bidden en danken terdege wordt onderkend en mitsdien wordt betreurd, is ondergetekende nochtans van mening, dat een ieder desgewenst daartoe de concentratie kan opbrengen, zoals hij dat eveneens in hotels en andere openbare gelegenheden zou doen, zonder dat zulks aan de waarde van het gebed afbreuk behoeft te doen.

Waar mogelijk wordt echter gelegenheid tot gebed gegeven.

197. *Wil de Minister bevorderen, dat er krachtiger zal worden opgetreden tegen het vloeken in alle delen der weermacht, onder meer ook door bij het beoordelen van bevordering tot hogere rangen te laten meespreken het gedrag der betrokken militairen tegenover bestaande krijgstuchtelijke bepalingen inzake het vloeken?*

Worden er bij inspecties en besprekingen ook informaties ingewonnen omtrent het handhaven der krijgstucht inzake het vloeken en het bezigen van ruwe taal? Acht de Minister het niet noodzakelijk, dat de militairen geregeld in kennis worden gesteld van de bepalingen inzake het vloeken?

Ondergetekende is van mening dat het euvel van het vloeken zich in de krijgsmacht niet erger demonstreert dan in de burgermaatschappij. Het bezigen van vloeken is verboden gesteld in het Reglement betreffende de Krijgstucht en iedere meerdere is gehouden de krijgstucht te handhaven. In de op te maken beoordeling zijn punten opgenomen waarin ten aanzien van de te beoordelen militairen tot uitdrukking gebracht moeten worden:

- a. zijn militaire houding en gedrag;
- b. zijn houding ten aanzien van ondergeschikten.

De beoordelaars dienen onder deze punten mede in beschouwing te nemen de handhaving van de Krijgstucht door de beoordeelde zowel ten aanzien van zichzelf als ten aanzien van minderen in rang.

Bij inspecties en besprekingen worden in de regel niet afzonderlijk informaties ingewonnen inzake het naleven van het verbod van vloeken en van het bezigen van ruwe taal, omdat dit valt onder het hoofd: handhaven van de krijgstucht.

Tegen op heterdaad geconstateerde overtredingen van het vloekverbod wordt uiteraard opgetreden.

Het verbod van vloeken en van het bezigen van ruwe taal is in de krijgsmacht genoegzaam bekend. Door het geregeld onder de aandacht te brengen zou hieraan veel van de kracht en waarde worden ontnomen.

Overtreding van dit verbod wordt evenals alle overige overtredingen aan de krijgstucht getoetst.

241. *Is het juist, dat de met streng arrest gestraften bij de Koninklijke Marine moeten slapen op houten britsen zonder enig onderdek met als hoofdkussen een houten bankje?*

Deze vraag wordt ontkennend beantwoord. In de cel wordt des nachts geslapen op een matras met kussen, op een brits.

Artikelen 53—56.

Acht de Minister, onder de huidige structuur van zijn departement, niet het tijdstip aangebroken om de Koninklijke Marechaussee een zodanige plaats in de organisatie te geven, dat dit wapen als een militaire politie een gelijkwaardige positie krijgt ten opzichte van alle delen der krijgsmacht?

De zuiver militaire taak van de Koninklijke Marechaussee ligt, voor wat betreft de Koninklijke Marechaussee ingedeeld bij het 1e Legerkorps, geheel op het terrein van de Koninklijke Landmacht. Als Militaire Politie treedt de Koninklijke Marechaussee op ten behoeve van de drie krijgsmachtdelen, ook hier echter voor het grootste deel ten behoeve van de Koninklijke Landmacht. Uit praktische overwegingen is de Commandant Koninklijke Marechaussee onder bevel gesteld van de Chef van de Generale Staf.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

Militair Juridische Dienst

De Chef van de Generale Staf, tevens Bevelhebber der Landstrijdkrachten heeft op 4 februari 1960 bepaald dat de benaming „Directeur „van de Militair Juridische Dienst” is vervallen.

In de plaats daarvan komen de termen:

„*Hoofd Sectie Juridische Dienst*” als de functionaris optreedt in zijn hoedanigheid van hoofd van een speciale stafsectie van het Hoofdkwartier van de Generale Staf; en

„*Inspecteur van de Militair Juridische Dienst*” als hij optreedt als chef van het dienstvak, tevens registratief korpscommandant.

Deze veranderingen zijn ingegaan op 4 februari 1960.

INGEKOMEN BIJDRAGE

Legitimatieplicht

door

Mr A. J. SCHOUWENAAR,
kapitein-luitenant ter zee b.d.

In aflevering 9 van de jaargang 1959, blz. 577 e.v., van dit tijdschrift heeft Mr A. F. STEFFEN aandacht besteed aan de legitimatie door de in burger geklede meerdere. Hij deed zulks naar aanleiding van het in de zomer van het vorig jaar te Amsterdam plaats gevonden hebbend incident en de daarop gevolgde „aanbeveling” van staatssecretaris Calmeijer. De feiten waren in het kort als volgt:

Een met klein verlof gezonden soldaat, die zich op weg naar huis bevond, weigerde te voldoen aan een hem door een in burger gekleed officier gegeven bevel om zijn tenue in orde te maken. De officier wenste niet te voldoen aan het, in niet zeer hoffelijke termen gestelde, verzoek van de soldaat om zich te legitimeren. Het gevolg was dat de soldaat door zijn commandant werd teruggeroepen van klein verlof en krijgstuuchtelijk werd gestraft. Nadat hij de hem opgelegde straf had ondergaan, werd de soldaat bij thuiskomst door zijn buurtgenoten met feestvertoon verwelkomd; foto's van de erepoort, de soldaat bij zijn eerste bakkie koffie thuis, enz., verschenen in de dagbladen. Kort daarop werden over de affaire vragen gesteld in het parlement en bij de behandeling van de defensiebegroting 1960 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal kwam de zaak opnieuw aan de orde. Enkele dagbladen hebben commentaren gewijd aan de hoofdvraag in dit incident: „Mag de in burger geklede meerdere, zonder zich vooraf te legitimeren, „als militair meerdere optreden?” men ontkomt niet aan de indruk dat de publieke opinie geneigd is deze vraag in het algemeen ontkenkend te beantwoorden. Wat daarvan zij, het is duidelijk dat dit soort gevallen niet bevorderlijk is voor de goede verstandhouding tussen volk en krijgsmacht, meer in het bijzonder tussen volk en officierskorps. Want, hoewel iedere meerdere aan wie het dragen van burgerkleding buiten dienst is toegestaan, dus ook iedere onderofficier van een bepaalde ancienniteit, op het onverwachtst met het vraagstuk kan worden geconfronteerd, de publieke opinie in afkeurende zin richt zich bijna uitsluitend tegen het officierskorps. Noch dit korps, noch de krijgsmacht als geheel, noch de krijgstuuch zijn met deze stand van zaken gediend.

Het is evenmin helemaal bevredigend dat de indruk is gewekt dat het laatste woord in dezen bij de rechterlijke autoriteiten en niet bij de regering zou liggen. Staatssecretaris CALMEIJER's uitspraak dat „de „constante jurisprudentie van de militaire rechtscolleges (is, dat) een „meerdere, gekleed in burger, bij zijn optreden als zodanig slechts be- „hoeft te volstaan met de mededeling, dat hij meerdere is en dat de „mindere zulks zonder meer heeft te aanvaarden” heeft die indruk versterkt.

Begrijp ik Mr. STEFFEN goed, dan heeft ook hij bedenkingen, en zou het hem liever zijn geweest als de staatssecretaris de bestaande jurisprudentie had gelaten voor wat zij is, en een order had gegeven aan alle meerderen om, wanneer zij in burger zijn gekleed, zich, alvorens aan een mindere een dienstbevel te geven, eerst te legitimeren. Ik concludeer aldus uit de volgende passages:

„het komt ons meer bevredigend voor dat degene die onverwacht een „opdracht, terechtwijzing ontvangt van een hem onbekende in burger „geklede meerdere — nu ieder militair in het bezit is gesteld van een „militair identiteitsbewijs, dat hij steeds bij zich moet dragen — door „middel van dat hem getoonde legitimatiebewijs terstond weet, dat die „burger tot het geven van die opdracht of terechtwijzing bevoegd is.

„De aanbeveling in vorenstaande Landmachtorder aan de in burger „geklede meerdere om zich vooraf zo mogelijk (ongevraagd) te legitimeren bij zijn optreden tegenover minderen is o.i. dan ook het logisch „gevolg van de verstrekking van een legitimatiebewijs aan een militair”.

Vervolgens merkt Mr STEFFEN op:

„De eerste reactie van een mindere die wegens onkrijgstuchtelijk „gedrag onverwacht door een meerdere gekleed in burger ter verantwoording wordt geroepen, is dikwijls afwerend in die zin dat hij . . . „met de hem onbekende burger niets te maken wil hebben”.

En dan het slot van het artikel:

„Door zich te legitimeren voorkwam de majoor mogelijk indisciplinair gedrag van de sergeant-majoor en mogelijk ook van de omstaande „militairen”.¹⁾

Hoewel Mr STEFFEN het niet met zoveel woorden zegt, lees ik hier toch een zo sterke aanbeveling tot het zich ongevraagd legitimeren in, dat zich aan mij de conclusie opdringt, dat een order in plaats van een aanbeveling van hogerhand doeltreffender zou zijn geweest. Mr STEFFEN baseert zich vrijwel geheel op de praktijk, die sterke aanwijzingen geeft dat een meerdere die zich vooraf ongevraagd legitimeert, aanzienlijk minder kans heeft op een onfortuinlijke afloop van zijn gerechtvaardigd ingrijpen dan een, die volstaat met de blote mededeling dat hij militair meerdere is. Ik ben het daarin volkomen met hem eens; daarenboven meen ik dat er klemmende redenen van juridische en psychologische aard zijn om met de tot op heden geldende zienswijze te breken.

De *uitvoerende macht* heeft bij verschillende gelegenheden bij monde van de minister van defensie haar standpunt terzake kenbaar gemaakt.

¹⁾ De beschouwing waarin de aanbeveling aan de meerdere om zich vooraf te legitimeren wordt vergeleken met de bevoegdheid om een mindere te wijzen op de strafrechtelijke gevolgen van een volharden in ongehoorzaamheid, komt mij wat gewrongen voor. Weliswaar hebben de beide voorschriften gemeen dat zij geen verplichting op de meerdere leggen, maar daarmee houdt de vergelijking op; niet ongevraagd legitimeren zou hoogstens voor de meerdere een ongewenst krijgstuuchtelijk gevolg kunnen hebben, maar volharden in ongehoorzaamheid na uitdrukkelijk te zijn gewezen op de strafbaarheid, heeft een direct strafrechtelijk gevolg, n.l. dat het feit door de strafrechter moet worden behandeld in plaats van door de krijgstuuchtelijke instantie.

Mr STEFFEN citeert de brief van de minister van defensie dd. 12 december 1935 aan het Hoofdbestuur van de Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht:

„De meerdere in burgerkleding die . . . optreedt tegen een krijgsmacht, tuchtelijk vergrijp waarvan hij kennis neemt, kan volstaan met zich aan de dader als meerdere bekend te maken, *zonder verder commentaar*”.

Op 12 april 1937 bevestigde Dr. H. Colijn als minister van defensie a.i. dit standpunt door in antwoord op door het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Van der Waerden gestelde vragen te spreken van:

„het voor een richtige handhaving van de krijgsmacht onontbeerlijk beginsel dat de wettelijke gehoorzaamheidsplicht van de mindere ook geldt tegenover de meerdere in burgerkleding”.

De *rechterlijke macht* ²⁾ heeft zich in het algemeen aan de opvatting van de regering gehouden. Alleen het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlands-Indië ging in de sententie van 25 juni 1948 verder, door „een autoritair optreden in een militaire omgeving” als een niet mis te verstane legitimatie van een meerdere (die zich niet als zodanig had bekend gemaakt) aan te merken. De Zeekrijgsraad te Surabaja had in eerste aanleg de zaak anders gewaardeerd, door de meerdere in casu er een verwijt van te maken dat hij zich niet als zodanig had bekend gemaakt en dat hij „door zijn ontactvol optreden de situatie had verscherpt”. ³⁾

Uit de overige door Mr STEFFEN genoemde vonnissen blijkt dat de krijgsraden in de regel vasthouden aan het zich vooraf als meerdere bekend maken, met hier en daar een neiging om in geval van twijfel deze ten gunste van de mindere te laten werken. Voorts krijgt men de indruk dat de krijgsraden het in de meerdere waarden wanneer zij zich onverplicht middels zijn identiteitsbewijs legitimeert.

De *Redactie van dit tijdschrift* neemt in het algemeen terzake een wat scherper standpunt in. Zo treffen wij in M.R.T. XXIII, jaargang 1927/28 op blz. 200 de volgende redactionele uitlating aan:

„in dit verband moet worden geëist dat de mindere weet dat degenen die de order gaf een meerdere is. Evenwel zal dit weten niet verder behoeven te gaan dan dat de dader zich de *mogelijkheid* met een meerdere te doen te hebben bewust is geweest; zekerheid is geenszins vereist.

„. . . Natuurlijk zal twijfel omtrent de identiteit van de meerdere bij de mindere kunnen blijven bestaan, doch deze zal, wil hij niet de risico lopen zich later wegens dienstweigering veroordeeld te zien, zich hebben te gedragen naar de eenvoudige waarheid, dat van twee kwaden steeds het minste verkieslijk is. Een andere opvatting te gedogen ware voor de krijgsmacht funest.

²⁾ Deze uitdrukking hier in materiële zin gebruikt.

³⁾ Het betrof hier een in voetbalbroekje gekleed onderofficier in de Marinecantine op het Marine Etablissement te Surabaja.

„In verband met het bovenstaande willen wij er nog op wijzen dat „wij meermalen de mening horen verkondigen: „Waarom bezit de „meerdere in burgerkleding niet een ambtspenning?“ Zeer zeker zullen velen aan wie een dergelijke penning wordt vertoond, overtuigd „zijn, dat de drager dier penning een meerdere is, doch staat die meerdere tegenover een scepticus dan zal eveneens het bovenstaande „gelden“.

Bij het vonnis van 24 februari 1954 van de Krijgsraad te Velde West lezen wij in M.R.T. XLIX, jaargang 1956, op blz. 541 als redactionele noot: „Het valt op dat deze meerdere — ons inziens terecht — niet „heeft voldaan aan de vordering van de mindere om zijn legitimatiebewijs te tonen, zeggende dat de mindere geen recht heeft om zijn „meerdere diens legitimatiebewijs te vragen“.

W. H. V. merkt bij het vonnis van 16 november 1955 van de Krijgsraad te Velde Zuid in hetzelfde nummer van het M.R.T. op blz. 405 op:

„Het valt op dat de meerdere het nodig vond zich tegenover zijn „mindere te legitimeren“.

Het duidelijkst was de redactie op blz. 394 van diezelfde jaargang; na te hebben verwezen naar de brief van de minister van defensie van 12 december 1935, laat de redactie dit commentaar volgen:

„De grond voor dat standpunt was enerzijds: te voorkomen dat een „onbevoegde met een in verkeerde handen geraakt legitimatiebewijs „gezag zou kunnen uitoefenen, anderzijds te bereiken dat een meerdere „zijn gezag zou kunnen behouden, ook als hij zijn legitimatiebewijs niet „bij zich heeft. . . . Het schijnt dat allengs een andere opvatting veld „wint: de mindere eist vertoon van een legitimatiebewijs en de meerdere „voldoet daaraan. Het voldoen aan die eis van de mindere door de „meerdere is ons inziens echter slechts in uitzonderingsgevallen aan„vaardbaar“.

Uit bovenstaande citaten krijg ik de indruk dat niet zozeer de vaste jurisprudentie als wel de door de minister van defensie in 1935 gegeven richtlijn nog steeds bepalend is voor de officiële houding ten opzichte van het vraagstuk van legitimatie door de in burger geklede meerdere. Voorts, dat de wens om een identificatiemogelijkheid bij de hand te hebben al van oudsher bij het officierskorps heeft geleefd; dat reeds in 1928 de toenmalige Redactie van dit tijdschrift van mening was dat in vele gevallen een tijdig getoond identificatiebewijs een gezagsconflict zal kunnen voorkomen; en tenslotte dat vele meerderen reeds lang, tegen de geest van de richtlijn van 1935 in, zich in voorkomende gevallen ongevraagd legitimeren. Staatssecretaris CALMEIJER heeft dus met zijn aanbeveling in zekere zin een bestaande praktijk gesanctionneerd, en de vijfentwintig jaar oude richtlijn in die geest aangevuld. Hij heeft die richtlijn echter niet principieel gewijzigd, en daardoor blijft er ruimte voor twijfel of de krijgstucht met een identificatie*plicht* niet meer en beter zou zijn gediend. Naar onze mening is dat inderdaad het geval.

In het onderstaande zullen wij trachten duidelijk te maken waarom o.i. de bestaande gewoonte in deze materie niet alleen krijgstuchtelijk

ongewenst, maar ook juridisch moeilijk houdbaar is en dat de aanbeveling van de staatssecretaris hierin maar weinig verbetering heeft gebracht.

Er zal wel niemand zijn die er behoefte aan gevoelt om het op te nemen voor een mindere, *omdat* deze een krijgstuchtelijk vergrijp begaat terwijl hij zich onbespied waande en zich daarbij onverwacht betrappt ziet door een meerdere. Evenmin zal iemand willen tegen spreken dat de krijgstucht eist dat de meerdere er te allen tijde, overal en onder alle omstandigheden op moet kunnen rekenen dat aan zijn dienstbevelen wordt gehoorzaamd; en tenslotte ook niet dat de mindere die ongehoorzaam is aan een hem gegeven bevel (zo lang dat bevel voldoet aan de in het Reglement betreffende de Krijgstucht aan een dienstbevel gestelde eisen), ontoelaatbaar handelt en deswege strafbaar is. Dit zijn de fundamenten en de hoeksteen van de krijgstucht, en een ieder die poogt daaraan te tornen, bedreigt de militaire samenleving:

de mindere die weigerachtig is, zo goed als de meerdere, die omstandigheden schept waarin voor de mindere twijfel kan ontstaan aan de bevoegdheid van degenen die hem een bevel geeft.

Dit laatste is de overweging die ik in alle tot dusver gegeven beschouwingen heb gemist.

Sinds onheuglijke tijden heeft de militaire samenleving de noodzaak gevoeld dat *de meerdere als zodanig duidelijk en onmiddellijk kenbaar is*. De primitieve distinctieven van de officieren en onderofficieren der Romeinse legioenen (ceintuur, helmtooi e.d.) dienden dit doel; deze zijn in de loop der eeuwen uitgegroeid tot het huidig verfijnd systeem waarin de ene categorie van militairen een uniform draagt die verschilt van die ener andere categorie, en waarin strepen op de mouwen, sterren op de kraag en lauwertakken op de petklep den ingewijde onmiddellijk en onmiskenbaar duidelijk maken wie hij voor zich heeft. Vanzelfsprekend wordt er daarom van hogerhand, voor zoveel zulks nodig is, nauwlettend op toegezien dat iedereen in de dienst de voor hem voorgeschreven uniform draagt, met de bij zijn rang of stand behorende onderscheidingsteken. Conflicten die hun oorsprong vinden in twijfel bij de mindere of de man die hem een bevel geeft wel een meerdere is, doen zich in de dienst dan ook zelden of nooit voor. Mij is daarvan althans geen geval bekend. Evenmin is mij enig zodanig geval bekend dat buiten dienst ontstond; d.w.z. dat buiten kazerne of schip een gezagsconflict zijn oorzaak vindt in het feit dat de mindere de hoedanigheid ontkent van een in uniform gekleed militair die aan zijn uniform als meerdere kenbaar is. Geen in uniform gekleed meerdere voelt er ooit behoefte aan om een mindere er aan te herinneren dat hij een meerdere voor zich heeft. Terecht, *want de uniform legitimeert ipso facto*.

De wetgever heeft aanleiding gevonden om de legitimerende werking van de uniform te beschermen in artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht: „Hij die onderscheidingsteken draagt of een daad verricht „behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst „is, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie maan-

„den of een geldboete van ten hoogste driehonderd gulden”.

Wat doet nu een meerdere die zich, in burger gekleed, in het maatschappelijk verkeer begeeft? Hij geeft de wettelijk beschermde, ipso facto werkende, legitimerende kracht van zijn uniform prijs.

Met welk doel? Geen ander dan om zich vrijer te kunnen bewegen, om niet onmiddellijk voor een ieder als militair en nog wel als militair meerdere, kenbaar te zijn, en wellicht ook om zich eens even vrij te gevoelen van de verplichtingen welke die uniform hem oplegt.

Maar helaas, zo eenvoudig is de zaak niet. De militaire meerdere kán zijn verplichtingen niet, met zijn uniform, afleggen; art. 27 R.K. noch enig wettelijk voorschrift maakt onderscheid tussen meerderen in burger en meerderen in uniform. De meerdere is en blijft verplicht de hem opgelegde taak tot handhaving van de krijgstucht overal, te allen tijde en onder alle omstandigheden na te komen. Dat hij daartoe, in burger gekleed, in een moeilijker positie is dan wanneer hij uniform draagt, behoeft geen nader betoog.

Het is geen geheim dat vele in burger geklede meerderen zich nogal gemakkelijk van deze verplichting afmaken, door op het juiste moment de verkeerde kant op te kijken, of zich op andere wijze van de domme te houden. ⁴⁾ Wie onzer zonder zonden is, werpe de eerste steen. Ik heb er geen behoefte aan dit te doen, maar omgekeerd is het ook niet deze houding die mij tot het schrijven van deze beschouwing heeft bewogen.

Een aantal militaire meerderen neemt het wél nauw met de bovengenoemde verplichting; zij zijn dus in zekere zin de beteren en daarom loont het de moeite om na te gaan, hoe hun de uitoefening van hun plicht zo gemakkelijk mogelijk kan worden gemaakt.

Voor het gehele vraagstuk bestaat een zeer eenvoudige en zeer doeltreffende oplossing: een verbod voor ieder militair om buiten dienst in burger gekleed te gaan. Het zij verre van mij zulks te willen aanbevelen; ik ben van mening dat de voordelen van zodanig verbod aanzienlijk zouden achterblijven bij de nadelen die het voor het moreel der strijdkrachten en dus voor de krijgstucht zou hebben. Naast dit paardenmiddel, dat weer eens bewijst, dat eenvoud niet altijd het kenmerk van het ware is, bestaan twee andere middelen:

1. de meerdere is verplicht zich als zodanig bekend te maken; hij moet door de mindere op zijn woord worden geloofd;
2. de meerdere legitimeert zich middels een door het bevoegd gezag afgegeven legitimatiebewijs van voorgeschreven, uniform, model.

Het verschil tussen beide methoden is minder groot dan het op het eerste gezicht lijkt. Dát de meerdere zich moet legitimeren, staat voor vrijwel iedereen vast (de legitimatie middels autoritair optreden, zoals H.M.G. N.I. erkende, zal wel uitzondering blijven); het verschil van mening gaat alleen over de wijze waarop. In de eerstgenoemde opvatting, de nu geldende, bestaat een *mondelijke* legitimatieplicht, de andere opvatting vraagt om een *schriftelijke* legitimatieplicht. Uiteraard

⁴⁾ Het is in dit verband opmerkelijk dat in gezagsconflicten tussen een in burger gekleed meerdere en een mindere, meestal een subaltern officier de hoofdrol vervult.

alleen voor de meerdere in burger; aan een legitimatieplicht voor in uniform geklede meerderen bestaat alleen in bijzondere omstandigheden behoefte, maar die laten wij hier buiten beschouwing.

Nu is het mijn indruk dat de bestaande officiële afkeer van de schriftelijke legitimatieplicht overwegend van gevoelsmatige aard is. Dit leid ik bv. af uit de bewoordingen waarin Dr. Colijn zijn hierboven aangehaalde opvatting terzake kenbaar maakte.⁵⁾ Het gaat er immers niet om, dat iemand enige inbreuk, van welke aard ook, zou willen maken op de wettelijke gehoorzaamheidsplicht van de mindere; het gaat er om, de kans op inbreuken op de krijgstucht tot een minimum te beperken, om de richtige handhaving van de krijgstucht te vergemakkelijken, zonder daarbij het voorrecht van de meerdere om burgerkleding te mogen dragen, aan te tasten. Met een verwijzing naar de noodzaak om aan de wettelijke gehoorzaamheidsplicht van de mindere onder alle omstandigheden vast te houden, stelt men een *petitio principii*; men stelt als het ware de vraag, of de heersende opvatting nu in de praktijk werkelijk het beste middel is gebleken om te bereiken, dat er zo min mogelijk twijfel kan bestaan over de vraag of de wettelijke gehoorzaamheidsplicht in een concreet geval ook werkelijk verschuldigd is. En dat is precies de vraag waar het om gaat.

Een voor alle omstandigheden feilloze oplossing valt niet te geven; men zal naar een compromis moeten zoeken. Maar zo'n compromis mag nooit inhouden dat de nadelen voor de krijgstucht, verbonden aan het dragen van burgerkleding door de meerdere, eenzijdig worden gedragen door de mindere. De krijgstucht eist, naast gehoorzaamheid van de mindere, ook dat deze zijn meerdere te allen tijde als zodanig kan herkennen. De zware sancties welke aan schending van de gehoorzaamheidsplicht zijn verbonden, geven de mindere er recht op dat hij er nooit in twijfel over behoeft te verkeren, wie hij in een concreet geval voor zich heeft. Als men niet wil vasthouden aan het daartoe bij uitstek geëigende middel, de uniform, is het toch niet onredelijk daarvoor in de plaats tenminste een ander *tastbaar* overtuigingsstuk te willen stellen: het legitimatiebewijs.

Niet dat men dáármee ooit volledige zekerheid zal verkrijgen. Maar, wil men het privilege van de meerdere om burgerkleding te mogen dragen niet aantasten, dan zal men van twee kwaden het minste moeten kiezen, d.w.z. dié vorm van legitimeren die de minst mogelijke twijfel laat. Dit temeer omdat men bij het zoeken naar de, voor de krijgstucht essentiële, grootst mogelijke waarborgen voor snelle en afdoende vaststelling van het feit dat tussen twee militairen de verhouding van meerdere tot mindere bestaat, nooit uit het oog mag verliezen dat het privilege van de meerdere de grondoorzaak is van elke onzekerheid op dit punt.

In het algemeen geldt in het maatschappelijk verkeer dat degene die

⁵⁾ Waarbij ik er ten volle rekening mee houd dat hij vóór de oorlog, kort na de muiterij op Hr. Ms. „de Zeven Provinciën” sprak, en dat hij thans wellicht anders zou spreken.

een risico scheidt, aansprakelijk is voor de voorzienbare schadelijke gevolgen welke de risico scheppende handeling kan veroorzaken. De meerdere die zich, in burger gekleed, in het maatschappelijk verkeer begeeft, scheidt een risico voor de krijgstuicht, n.l. dat hij niet direct door zijn minderen als meerdere kan worden herkend. Als zodanig behoort het dragen van burgerkleding door een meerdere tot de klasse van gedragingen, waarbij niet in elk afzonderlijk geval gevaar of mogelijkheid van gevaar voor de krijgstuicht aanwezig behoeft te zijn, maar waarbij in het algemeen gevaar kán ontstaan voor het door de uniform beschermde belang, de ondubbelzinnige en onmiddellijke vaststelling in een concreet geval van de verhouding meerdere-mindere, welke verhouding de grondslag en hoeksteen is van de militaire samenleving.

Iedere meerdere, die zich in burger gekleed buitenshuis begeeft, weet dan ook dat de kans bestaat dat hij zal moeten optreden tegen een vergrijp van een mindere en dat, naar de ervaring leert, zulks aanleiding kan zijn tot een gezagsconflict. Hoe groot die kans is, hangt van velerlei omstandigheden af, en het is aan de meerdere om af te wegen of die omstandigheden zijn in burger gekleed gaan toelaten. Het risico kan, afhankelijk van die omstandigheden, variëren van 0 % tot 100 %. Bv. de meerdere die, in burger gekleed, op een mistige novembermiddag in een miezerige regen gaat wandelen door de Terschellingse duinen, loopt een minimale kans dat hij enig de krijgstuicht schennend militair tot de orde zal moeten roepen. Maar de meerdere die zich des zondagsavonds tussen tien en middernacht, in burger gekleed, naar een van de grote stations van de Nederlandse Spoorwegen begeeft met het vaste voornemen om, na mondelinge legitimatie, handelend op te treden tegen ieder zich misdragend mindere, behoeft zijn normen niet scherp te stellen om nagenoeg volstrekte zekerheid te hebben dat hij in dat tijdbestek iemand de geijkte termen als: „legitimeer je eerst maar eens” of „dat „kan iedereen wel zeggen” zal horen gebruiken, eventueel onder begeleidend commentaar der omstanders in de geest van: „laat die vent . . .”.

In het laatste geval nadert de meerdere de grens van uitlokking, zoals die staat omschreven in artikel 47, 1e lid van het Wetboek van Strafrecht; het in het tweede lid van dat artikel geëiste opzet kan wel geacht worden (bij zekerheidsbewustzijn) aanwezig te zijn geweest. Dat in dit soort gevallen de directe aanleiding tot e.e.a. is gelegen in een misdraging van de mindere heeft m.i. ten aanzien van deze meerdere geen disculperende kracht; met veel goede wil zou men er een verzachtende omstandigheid in kunnen zien.

In werkelijkheid zullen uitersten als dit zich niet licht voordoen, maar de praktijk kent toch gevallen die er niet ver van af liggen.

In het licht van het bovenstaande zullen wij de argumenten die de minister van defensie in zijn brief van 18 december 1935 heeft gegeven, nader onder de loup nemen. Deze argumenten luiden, beknopt weergegeven:

1. zou de meerdere, door welke omstandigheden ook, zijn legitimatiebewijs niet kunnen tonen, dán zou de mindere aan de bevoegdheid

- van de meerdere tot optreden kunnen gaan twijfelen; zulks tot ernstige schade voor de goede handhaving van de krijgstucht;
2. de weigerachtige mindere zou, wanneer de meerdere zich wel legitimeert, kunnen denken dat het hem vertoonde legitimatiebewijs vals is of in verkeerde handen is gekomen;
 3. door het invoeren van een legitimatieplicht zou men een toestand kunnen krijgen waarbij een weigerachtige mindere zelfs een in uniform gekleede meerdere er van zou kunnen verdenken een verkleed burger te zijn.

Naar aanleiding hiervan valt het volgende op te merken:

ad 1. Aan ieder militair wordt tegenwoordig een legitimatiebewijs verstrekt dat hij verplicht is altijd bij zich te dragen. Is hij „door welke „omstandigheden ook” niet in staat dat te tonen, dan is hij alleen daarom al in overtreding en deswege door eigen schuld in een zwakke positie om als behoeder van de krijgstucht op te treden. Het risico scheidend element dat aan het dragen van burgerkleding inhaerent is, verzwakt zijn positie nog meer. Het is niet aannemelijk dat de meerdere die zich dit realiseert ooit zal vergeten zijn legitimatiebewijs bij zich te steken. In elk geval komt het ons als onbillijk voor om de eventuele voor de krijgstucht schadelijke gevolgen van het in gebreke zijn van de meerdere, uitsluitend te laten drukken op de mindere, door hem op te dragen in zo'n geval dan maar genoegen te nemen met de verzekering van de meerdere dat hij inderdaad meerdere is. Wij willen hiermede niet zeggen dat het verzuim van de meerdere aan de mindere een vrijbrief voor losbandig optreden geeft (het zijn hier ten overvloede nog eens opgemerkt), maar wel dat de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van een uit krijgstuchtelijk oogpunt zo gunstig mogelijk verloop bij het herstellen van de orde voor niet meer dan de helft bij de mindere en voor de andere helft bij de meerdere ligt.

ad 2. Het legitimatiebewijs is van een standaardmodel; het kan door ieder militair onmiddellijk als zodanig worden herkend. Vervalsing is niet gemakkelijk voor de niet-vakman, en levert bovendien het misdrijf van art. 231 W.v.S. op, wanneer men tenminste het legitimatiebewijs onder de in dat artikel gebezigde benaming „veiligheidskaart”⁶⁾ wil brengen, hetgeen mij zeer wel mogelijk lijkt. Nu is het voor mij nog wel aannemelijk dat een burger of een militair van lagere rang of stand eens een „grapje” wil uithalen door zich voor militair meerdere uit te geven, maar minder aannemelijk wordt het dat hij bereid zou zijn daartoe twee misdrijven te plegen, n.l. dat van artikel 231 en dat van artikel 196 W.v.S. (c.q. dat van art. 103 W.M.S.).

ad. 3. Dit argument miskent de legitimerende kracht van de uniform, en het houdt bovendien geen rekening met het bestaan van artikel 196 W.M.S.

Tenslotte ziet de argumentatie voorbij aan het feit dat een burger die

⁶⁾ Overigens kennen noch van Dale, noch Koenen dit woord. Alle gezaghebbende schrijvers gebruiken het bij de bespreking van artt. 231 W.v.S. en 103 W.M.S., zonder dat men daaruit kan opmaken wat er onder moet worden verstaan.

de mondelinge legitimatie misbruikt niét, maar degen die de schriftelijke legitimatie hanteert zonder daartoe gerechtigd te zijn, wél de strafwet overtreedt. En, in casu, geen obscure bepalingen waarvan niemand het bestaan vermoedt, maar voorschriften die iedereen kent en zeker iedereen aanvoelt. De kans dat een burger zich dit soort „grapjes” veroorlooft schijnt volgens de ervaring niet groot te zijn. Maar waar deze geringe kans toch altijd wordt aangevoerd als argument tegen de schriftelijke legitimatieplicht, wil ik er op wijzen dat dit argument een tweesnijdend zwaard is. Ik kan mij n.l. wel een situatie voorstellen waarin de meerdere zelf belang heeft bij de schriftelijke legitimatieplicht, om zich tegen een „grapje” van een burger te verweren. B.v. wanneer een der omstanders (die bij incidenten altijd aanwezig schijnen te zijn) zich in het conflict mengt, ditmaal eens niet met scheldwoorden of vuistslagen, maar met de opmerking: „Luitenant, ik ben de kapitein X.; ziet „U niet dat die jongen een biertje op heeft? Waarom laat U hem niet „met rust?” Die omstander begaat dan wel een laakbare handeling, maar geen strafbaar feit, en de luitenant is in een netelig parket geraakt waaruit alleen een toevallig passerende marechaussee-patrouille hem nog kan redden, zolang er tenminste geen schriftelijke legitimatieplicht voor de „kapitein” bestaat.

Tenslotte, zoals Mr. STEFFEN terecht opmerkt, in de praktijk is gebleken dat vele meerderen zich legitimeren alvorens, in burger gekleed, krijgstuuchtelijk op te treden. Hij geeft daarvan een sprekend voorbeeld, (evenals de staatssecretaris later in de Tweede Kamer heeft gedaan) waar ik nog zou willen bijvoegen dat ik in de naoorlogse jaren van mijn actieve diensttijd herhaaldelijk, zelfs op stations van de Nederlandse Spoorwegen op zaterdag en zondag, aldus heb gehandeld en nooit enige moeilijkheid heb ondervonden.

Het enige argument waarmee de mondelinge legitimatieplicht, met uitsluiting van de schriftelijke, zich zou laten verdedigen, zou naar mijn mening zijn, dat de schriftelijke legitimatieplicht voor de in burger geklede meerdere, ipso facto schadelijk is voor de krijgstuuch. Maar ondanks het feit dat zulks veelvuldig en met nadruk wordt gezegd, heeft niemand dat tot op heden aannemelijk kunnen maken.

Zo was de stand van zaken totdat de regering, bij monde van staatssecretaris CALMEIJER, eerst op 27 augustus 1959 in antwoord op schriftelijke vragen van het lid der Tweede Kamer E. A. Vermeer, en later bij de behandeling van de defensiebegroting 1960 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 10 december 1959, zich nader over de materie uitliet.

Bij de eerste gelegenheid onderstreepte de staatssecretaris de juistheid van het bekende standpunt, maar hij liet er op volgen: „het verdient „voor meerderen, die in burger gekleed gaan, aanbeveling, zich zo „mogelijk vooraf te legitimeren”. Deze aanbeveling legde de staatssecretaris daarna in een legerorder vast.

Mr. STEFFEN heeft reeds gezegd het jammer te vinden dat zodanige aanbeveling niet tevens van de staatssecretaris voor de marine is uitge-

gaan, aangezien het hier gaat om een aangelegenheid die de gehele krijgsmacht gelijkelijk raakt. Juist om die reden zou het m.i. nog beter zijn geweest wanneer de minister van defensie (toen ad interim) zich zou hebben uitgesproken. En dan niet middels een aanbeveling maar door een bindend voorschrift.

De staatssecretaris heeft bij de mondelinge discussie over wat hij zelf noemde „een cause célèbre, n.l. de kwestie van de legitimatieplicht in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gelegenheid gehad om het regeringsstandpunt nader toe te lichten. Hierbij zijn enkele elementen opnieuw belicht, terwijl een enkel element in het duister bleef. Wij zullen trachten hieronder ook aan dat element recht te laten wedervaren. De staatssecretaris stelde:

1. dwingend voorschrijven van de legitimatieplicht is niet mogelijk omdat:
 - a. een meerdere in burger, die toevallig geen legitimatiebewijs bij zich heeft, zou, wanneer hij iets ziet waarbij hij eigenlijk zou moeten ingrijpen, dit dan niet kunnen doen. Deze meerdere zou deswege, door mijn 7) schuld, voor de krijgsraad moeten komen;
 - b. de meerdere er met legitimeren niet zou zijn; de mindere zou kunnen zeggen: „mag ik dat legitimatiebewijs eens zien, is dat wel een goed legitimatiebewijs, iedereen kan wel zo'n ding voor de dag halen”;
2. de aanbeveling is niet verbindend, zij is niet meer dan een advies, een goede raad;
3. het criterium is en blijft: „kon de mindere in redelijkheid verwachten, kon hij in redelijkheid weten, dat hij met een meerdere te doen had?” 8)

Wij veroorloven ons hierbij de volgende opmerkingen:

ad 1a. Begrijpen wij de staatssecretaris goed, dan zou volgens een „zeer langdurige en permanente jurisprudentie” een meerdere die nalaat op te treden tegen een misdrijving van een mindere, kans lopen zich deswege voor de militaire rechter te moeten verantwoorden. Het is ons niet duidelijk waar de staatssecretaris in dit verband op doelt. Het enige artikel van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat hier toepasselijk zou kunnen zijn, is artikel 143, luidende als volgt:

„De militair die *opzettelijk* toelaat, dat een mindere een *misdrijf* „pleegt, of die, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, „opzettelijk nalaat tegen de dader de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden, wordt „gestraft gelijk de medeplichtige”. (Cursivering van de schrijver.)

Het is duidelijk dat dit artikel zodanige eisen stelt dat een meerdere zelden of nooit aan de voorwaarden voor toepasselijkheid van dit artikel zal voldoen. In verreweg de meeste gevallen wordt de meerdere in burger geroepen om op te treden tegen krijgstuuchtelijke vergrijpen,

7) D.w.z. der regering schuld.

8) Handelingen 1959/60 blz. 473, 474 en 498.

zelden tegen misdrijven. Dit laatste zal zich wel eens voordoen ⁹⁾, maar dan toch meestal in een betrekkelijk lichte vorm. De regel is dat moet worden opgetreden tegen overtreding van de tenuuevoorschriften, tegen vlegelachtig of branieschopperig gedrag e.d. Maar zelfs in de zeldzame gevallen dat tegen misdrijf moet worden opgetreden, zal er niet gauw sprake zijn „opzettelijk toelaten”, maar veel eerder van „*opzettelijk nalaten tegen de dader*” op te treden. De laatste gecursiveerde woorden resulteren echter alleen *dán* voor de meerdere in de weinig benijdenswaardige positie van medeplichtige wanneer „het belang der zaak „maatregelen van geweld vordert”. En wanneer zal dat het geval zijn? Wij mogen dus wel concluderen dat de staatssecretaris als suppositie een witte raaf heeft gesteld.

Merkwaardig lijkt ons de stelling dat die witte raaf zich „door zijn „schuld” zou voordoen. Daarvan kan toch nooit sprake zijn? Ieder militair is verplicht zijn legitimatiebewijs steeds bij zich te dragen; doet hij dat niet en zou de witte raaf op dat ogenblik zijn pad kruisen, dan zou hij niet kunnen optreden door *eigen* schuld, maar toch zeker zou hij daarvan geen verwijt kunnen maken aan de wettige overheid die hem een zekere gedragslijn heeft voorgeschreven. Maar hoe dan ook, „nalaten” kan toch nooit overgaan in het „opzettelijk toelaten” van art. 143.

Zelfs als de meerdere opzettelijk zou nalaten zijn legitimatiebewijs bij zich te dragen, dan zal hij dat toch stellig niet doen *met het oogmerk* om zichzelf in de positie van art. 143 te brengen, zodat opzet, gericht op het daar omschreven feit dan evenmin aanwezig zal zijn. Wel valt hij dan binnen bereik van artikel 135 W.M.S.:

„De militair die opzettelijk nalaat enig door Ons of van Onzentwege „vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen, of die zodanig voorschrift „eigendunkelijk overschrijdt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van „ten hoogste negen maanden”.

(Mag krachtens art. 2, no. 2a, der Wet op de Krijgstucht krijgstuclitelijk worden afgedaan.)

Zal een geval, waarin een opzettelijk nalaten om het legitimatiebewijs bij zich te dragen, een zo ernstig karakter draagt dat het niet voor krijgstuclitelijke afdoening vatbaar is, zich spoedig voordoen? Het lijkt mij niet.

Natuurlijk valt de meerdere wel onder het algemene voorschrift van art. 27 R.K., maar dat doet in strafrechtelijk verband niet ter zake.

Het is ons dan ook niet duidelijk op welke jurisprudentie de staatssecretaris kan hebben gedoeld.

ad 1 b. Dit is inderdaad een mogelijkheid, maar wij zijn geneigd te vragen, in aanvulling op hetgeen wij daarover hierboven reeds hebben gezegd: „Is dit geval, dat toch altijd de uitzondering zal blijven, nu werkelijk een reden om een maatregel die in zeer vele gevallen, men mag „wel zeggen in het normale geval, goede resultaten zal hebben, achter-

⁹⁾ B.v. het inslaan van een ruitje in een automatiek, zie vonnis Krijgsraad te Velde West van 18 december 1957.

„wege te laten? Moeten nu werkelijk alle goeden (dat zijn zij die zich „wel misdroegen maar door een zich legitimerend meerdere van de „dwalingen huns weegs zijn teruggebracht) met de éne kwade lijden?”

Mag men ooit een maatregel, waarmede men euvelen kan bestrijden en voorkomen, achterwege laten, alleen omdat in een enkel geval die maatregel ontoereikend zou kunnen zijn?

ad 2. Wij begrijpen hieruit dat de staatssecretaris zich omstandigheden kan voorstellen waarin het niet mogelijk of niet wenselijk zal zijn voor de meerdere om zich middels zijn legitimatiebewijs te legitimeren. Bij het „niet mogelijk” zijn valt dan te denken aan b.v. de meerdere die zich als bezoeker van een zwembad in zwembroek heeft gekleed, en daarna voor de noodzaak om als meerdere op te treden wordt gesteld. Dan geldt wat Mr. KRANENBURG tijdens de discussie in de Tweede Kamer reeds opmerkte: „À l'impossible nul n'est tenu”. Men kan zich nog meer van dergelijke situaties indenken, maar het zijn en blijven uitzonderingsgevallen; tegenover elk uitzonderingsgeval laten zich talloze normale gevallen stellen, waarin voldoen aan een legitimatieplicht wel mogelijk zal zijn en dan heilzaam zal werken. Tegenover de werkelijk onwillige mindere staat de meerdere toch altijd na korter of langer tijd machteloos zodat hij dan de hulp van de sterke arm moet invoeren; ook in de normale dienst, wanneer hij in uniform is gekleed. Men mag op die uitzonderingsgevallen geen regel baseren; voor die gevallen blijft gelden dat de meerdere naar bevind van zaken moet handelen.

ad 3. Dit is hetzelfde criterium dat van oudsher is aangelegd. Het heeft er even op geleken dat de mindere iets beters zou krijgen om uit te kiezen dan de twee kwaden waarover de Redactie van dit tijdschrift in 1928 sprak, maar nu blijkt dat alles bij het oude is gebleven.

Niettemin lijkt het hier gestelde ons het sterkste argument ten gunste van de schriftelijke legitimatieplicht. Geen middel is zo geschikt om de mindere in redelijkheid zekerheid te verschaffen dat hij met een meerdere te doen heeft als het hem vertonen van een legitimatiebewijs. Teneinde het aantal uitzonderingsgevallen tot een minimum terug te brengen en de grootste kans te scheppen dat de voor de krijgstuicht gunstigst mogelijke omstandigheden in zoveel mogelijk gevallen aanwezig zullen zijn, moet men de zekerheid hebben dat in alle gevallen waarin zulks maar enigszins mogelijk is, de mindere die wetenschap verkrijgt. Die zekerheid krijgt men eerder wanneer men de legitimatieplicht middels het legitimatiebewijs dwingend voorschrijft, dan wanneer men die afhankelijk stelt van de geneigdheid van de meerdere om een advies, een goede raad op te volgen. Vooral omdat het de meeste meerderen in hun opleiding is geleerd om de inhoud van die goede raad te beschouwen als iets dat eigenlijk beneden hun waardigheid als meerdere ligt.

Wij menen in het bovenstaande veel te vinden wat pleit voor de schriftelijke legitimatieplicht; samenvattend zou men de zaak aldus voldoende scherp kunnen stellen:

1. de uniform legitimeert ipso facto;
2. de meerdere in burger legitimeert zich middels zijn legitimatiebewijs;

3. men accepteert de onvermijdelijkerwijs overblijvende uitzonderingsgevallen, te onderscheiden in:
 - a. waarin de meerdere zelf in gebreke blijft doordat hij zijn legitimatiebewijs niet bij zich draagt;
 - b. waarin de mindere met de voorgeschreven, hem bekende, wijze van legitimeren geen genoegen neemt;
 in het besef dat aldus al het mogelijke is gedaan om het aantal uitzonderingsgevallen tot het praktisch bereikbare minimum te reduceren.

In het bovenstaande hebben wij als axioma aangenomen dat de uniform zich zelve legitimeert. Wij meenden dit te mogen doen omdat dit altijd als een vanzelfsprekend feit is beschouwd, zo vanzelfsprekend dat ook de wetgever het niet nodig vond zulks uitdrukkelijk in de wet vast te leggen. Hij zou dit gemakkelijk hebben kunnen doen, b.v. door aan artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht een derde lid toe te voegen, luidende aldus:

„Het bestaan van de in het eerste lid van dit artikel onder 1° bedoelde „verhouding blijkt uit de door Ons of van Onzentwege vast te stellen „uniformkleding en rangonderscheidingstekenen”.

Nu valt het te betreuren dat hij dat niet heeft gedaan, want tegenwoordig schijnt dat niet meer het geval te zijn, en hebben administratieve voorschriften dit fundament van de militaire wetgeving en van de krijgstucht ondermijnd. Na de oorlog heeft n.l. hier en daar de gewoonte post gevat om aan wachthebbend personeel (niet de schildwacht) op te dragen om van een ieder die schip of inrichting wil betreden, een schriftelijke legitimatie te vorderen, ook van militaire meerderen. Het is mij niet bekend op welk wettelijk voorschrift dergelijke administratieve regelingen steunen.

Zeker lijkt het mij wel dat deze voorschriften verstrekkende consequenties kunnen hebben voor de krijgstucht en voor de zuiverheid van de verhouding meerdere-mindere, al mogen deze consequenties op het eerste gezicht misschien niet aantoonbaar zijn. De bedoelde voorschriften zijn gegeven uit veiligheidsoverwegingen, die op zichzelf genomen wel enige maatregelen zouden kunnen rechtvaardigen. Maar wegen deze veiligheidsoverwegingen zo zwaar dat zij uitgaan boven het belang van zuivere krijgstuchtelijke verhoudingen waarin als axioma geldt dat de meerdere zich door zijn uniform legitimeert? Ik waag het dat te betwijfelen.

Een spion zal zich heus niet op zijn gevaarlijk pad wagen alvorens zich te hebben voorzien van de voor de uitoefening van zijn verfoeilijk handwerk nodige attributen, in dit geval uniform, legitimatiebewijs en grondige kennis van militaire verhoudingen in het algemeen en op het door hem gekozen operatieterrein in het bijzonder. **Dat hij zodoende ten minste twee strafbare feiten die een misdrijf en één dat minstens een overtreding oplevert begaat, zal hém niet weerhouden.** Hij is immers reeds bereid gebleken zijn hoofd in de muil te steken van die artikelen, welker macabre aanhef: „Met den dood . . .” mij bij lezing iedere keer weer een rilling langs de ruggegraat jaagt.

Het wil mij voorkomen dat deze vorm van beveiliging niet veel meer om het lijf heeft dan b.v. de paspoortcontrole aan de grens, n.l. voor de bona fide man een hinderlijke formaliteit, voor de mala fide boosdoener een belemmering van geen betekenis, zijnde immers het vervalsen van documenten het ABC van zijn duister métier.

Tegenover het twijfelachtig voordeel staat het krijgstuchtelijk nadeel van dit soort maatregelen. Zolang de controle blijft opgedragen aan een daartoe bevoegd orgaan als het personeel van de Koninklijke Marechaussee of aan personeel welks bijzondere positie aanleiding was tot het invoegen van art. 128 W.M.S., kan men er vrede mee hebben. Maar dat is niet het geval. Betreedt men een beveiligd schip of inrichting, dan passeert men ongehinderd de op pittige wijze het voorgeschreven eerbewijs brengende schildwacht, maar daarna moet men zich legitimeren ten overstaan van een onderofficier of ongegraduateerd militair die zijn vordering tot het tonen van een legitimatiebewijs ontleent aan den opdracht, waarvan men het bevoegdelyk gegeven zijn in twijfel kan trekken. Tot dusver schijnen alle militaire meerderen dit spel met bewonderenswaardige zelfdiscipline te hebben medegespeeld, want mij is geen geval bekend waarin de militaire rechter werd gevraagd zijn oordeel te geven over de wetmatigheid van deze procedure. Mocht dat ooit gebeuren dan hoop ik dat hij de legitimerende kracht van de uniform zal hooghouden en art. 128 W.M.S. limitatief zal blijven interpreteren,¹⁰⁾ omdat anders de gevolgen voor de krijgstucht niet te overzien zijn. Het lijkt mij toe dat in zo'n proces de positie van raadsman te prefereren is boven die van auditeur-militair of fiscaal.

Terloops kan in dit verband nog worden opgemerkt dat bij die militaire inrichtingen waar deze dubieuze procedure wordt gevolgd, de positie van de schildwacht herziening behoeft. De schildwacht is onder die omstandigheden geworden tot een zuiver decoratieve figuur, die slechts een representatieve taak heeft. Men kan die taak van groot belang achten zonder daarom de noodzaak te erkennen om deze man onder de niet malse voorschriften van art. 129, 1e, 2e en 3e lid W.M.S. te laten vallen. De man, die wel een essentiële beveiligingstaak vervult, de bovenbedoelde onderofficier, heeft bij plichtverzuim niet meer te vrezen dan toepassing van het voorschrift van het 4e lid van art. 129; nog altijd geen peuleschil maar toch maar met de halve strafmaxima van de op de schildwacht toepasselijke voorschriften.

Het is nu niet de gelegenheid om hier dieper op in te gaan. Wij willen alleen nog opmerken dat aan het sanctionneren van de hier gewraakte procedure ons inziens een argument kan worden ontleend te gunste van de legitimatieplicht voor de meerdere in burger. Het komt ons onlogisch voor dat de overheid in het ene geval *schriftelijke legitimatie verplicht stelt voor de meerdere in uniform* en in het andere geval *mondelijke legitimatie voor de meerdere in burger* de enige krijgstuchtelyk en wettelyk toelaatbare acht.

¹⁰⁾ Zie van der Hoeven II blz. 288: „het artikel geldt alleen voor de troepenafdeling als geheel.”

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 24 juni 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel W. L. Nolke en Luit.-Kolonel Mr. R. B. Lewis.

Raadsman: Kapitein J. M. Veen.

Als reserve-eerste-luitenant (lang-verband) 's nachts op een hem niet toebehorende bromfiets, die hij onbeheerd zag staan, enige straten omgereden en vervolgens de bromfiets, op diens verzoek, aan een sergeant gegeven zodat ook die een eindje daarmee kon rijden.

Wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig en opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt.

(W.M.Sr. art. 143; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. J. E. V., geboren 24 maart 1932, reserve-eerste-luitenant, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 te Breda opzettelijk als bestuurder van een tweewielig rijwiel met ingeschakelde hulpmotor, toebehorende aan E. J. P. Adank, althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde, daarmee heeft gereden over één of meer voor het openbaar verkeer openstaande wegen;

„2. dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 te Breda, terwijl hij als vrijwilliger wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de rang van 1e-luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk een rijwiel met hulpmotor toebehorende aan E. J. P. Adank, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, zonder toestemming van de rechthebbende aan zijn mindere, de sergeant B. A. C. Pont, die toen wist, althans begreep, dat hij, beklaagde, geen recht daartoe had, op diens verzoek ook een eindje daarop te mogen rijden ter beschikking, althans ter hand heeft gesteld en zodoende opzettelijk heeft toegelaten dat genoemde Pont opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van dat rijwiel met hulpmotor, toebehorende aan genoemde Adank, althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde, of genoemde Pont, daarmee heeft gereden over een of meer voor het openbaar verkeer openstaande wegen in de gemeente Breda”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 te omstreeks 24 uur zag, dat in een straat, uitkomende op de Grote Markt te Breda een tweewielig rijwiel met hulpmotor stond; dat hij het toen in zijn hoofd kreeg om daarmee een ommetje te maken; dat genoemd rijwiel hem

niet toebehoorde; dat hij niet wist van wie het was en hij geen toestemming had van de eigenaar daarmee te rijden; dat hij zag dat zich een mand achter op het rijwiel bevond; dat hij de hulpmotor van het rijwiel draaiende heeft gekregen; dat hij als bestuurder van dit rijwiel over de Grote Markt en enige voor het openbaar verkeer openstaande wegen in de omgeving van de Grote Markt heeft gereden, waarna hij weer naar de Grote Markt terugkeerde; dat hij toen de sergeant Pont daar aantrof; dat hij toen, terwijl hij in de rang van reserve-1e-luitenant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht op vrijwillig dienstverband, dat hem tot doorlopende militaire dienst verplicht, willens en wetens dit rijwiel met hulpmotor zonder toestemming van de rechthebbende aan deze sergeant, die toen wist dat hij, beklagde, daartoe geen recht had, ter beschikking heeft gesteld naar aanleiding van diens verzoek daarop een eindje te mogen rijden; dat hij toegeeft zodoende willens en wetens te hebben toegelaten dat Pont met opzet zonder toestemming van de rechthebbende als bestuurder van dit rijwiel daarmede over enige voor het openbaar verkeer openstaande wegen te Breda reed;

Overwegende dat Benjamin Andries Cornelis Pont, oud 24 jaar, sergeant-vlieger, wonende te 's-Gravenhage, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 op de Grote Markt te Breda aan de 1e-luitenant V., die daar toen met een bromfiets aan de hand stond, heeft gevraagd of hij dit rijwiel ook even mocht gebruiken; dat de luitenant V. daarin toestemde en hem dit rijwiel met hulpmotor overgaf; dat hij toen begreep dat de luitenant V. geen eigenaar van dit rijwiel was en ook geen recht had hem die toestemming te verlenen; dat hij vervolgens zonder dat hij toestemming van de eigenaar of rechthebbende had, met genoemd rijwiel met ingeschakelde hulpmotor over enkele voor het openbaar verkeer openstaande wegen te Breda in de omgeving van de Grote Markt heeft gereden;

Post alia:

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 60-59, opgemaakt en gesloten te Breda op 11 maart 1959 door Theodorus Franciscus Antonius Maria van Leeuwen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Breda, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Eugène Jacobus Petrus Adank aan verbalisant:

dat hij op 27 februari 1959 omstreeks 00.10 uur op de Grote Markt te Breda een sergeant van de Koninklijke Luchtmacht met zijn, Adank's, bromfiets aan de hand zag staan; dat hij deze bromfiets herkende omdat de slagmand er nog op stond, die hij er op bevestigd had; dat deze bromfiets geheel zijn eigendom is en hij aan niemand toestemming heeft gegeven om die bromfiets te berijden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en

overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„1. dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 te Breda opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een tweewielig rijwiel met „ingeschakelde hulpmotor, toebehorende aan E. J. P. Adank, daarmede „heeft gereden over voor het openbaar verkeer openstaande wegen;

2. dat hij in de nacht van 26 op 27 februari 1959 te Breda, terwijl „hij als vrijwilliger wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht, in de rang van 1e-luitenant in werkelijke militaire „dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, opzettelijk een rijwiel met „hulpmotor, toebehorende aan E. J. P. Adank, zonder toestemming „van de rechthebbende aan zijn mindere, de sergeant B. A. C. Pont, „die toen begreep dat hij, beklagde, geen recht daartoe had op diens „verzoek ook een eindje daarop te mogen rijden, ter hand heeft gesteld „en zodoende opzettelijk heeft toegelaten dat genoemde Pont opzettelijk „wederrechtelijk als bestuurder van dat rijwiel met hulpmotor, toebe- „horende aan genoemde Adank, daarmede heeft gereden over een of „meer voor het openbaar verkeer openstaande wegen in de gemeente „Breda”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken”,

2. „Als militair opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf „pleegt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 37 Wegenverkeerswet en 143 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen:

1, 2, 6 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht *);

9, 23, 48, 49, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

393, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

*) Vermoedelijk zal artikel 24 W.Sr. ook toegepast zijn. (*Red.*)

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 5 augustus 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. W. Thijssen en Luitenant-Kolonel W. A. Freijser.

Raadsman: Kapitein M. Walraven.

Opzettelijk en wederrechtelijk wegmaken van een goed. Beklaagde, die bij een manoeuvre met een jeep een (militaire) transportfiets onherstelbaar had vernield, had die fiets ergens in het Zeisterbos gedeponeerd, waar de fiets door twee jongetjes was gevonden.

Het feit, een in artikel 2, 3° Wet op de Krijgstucht vermeld krijgstuchtelijk vergrijp opleverende, had buiten strafrechtelijke behandeling behoren te zijn afgedaan. Terugwijzing naar de C.O.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. G., geboren 3 februari 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 22 maart 1959 te Zeist met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een hoeveelheid „benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, door toen aldaar „opzettelijk zonder toestemming van de rechthebbende met een aan „de Staat der Nederlanden toebehorende jeep met ingeschakelde motor „een vijftal kilometers, althans een korte afstand te rijden;

„2. dat hij op of omstreeks 23 maart 1959 te Zeist opzettelijk en „wederrechtelijk een transportrijwiel, toebehorende aan de Staat der „Nederlanden, heeft weggemaakt, door opzettelijk en zonder toestem- „ming van de rechthebbende genoemd rijwiel onbeheerd achter te laten „in het „Zeisterbos” ”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 26 mei 1959, opgemaakt door de majoor J. de Ronde, commandant Administratief Squadron Staf C.L.V. te Zeist, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem sub 1 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde ten processe ten aanzien van het hem sub 2 ten laste gelegde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 mei 1959 te Zeist een transportrijwiel, hetwelk hij bij een manoeuvre met een jeep onherstelbaar had vernield, heeft wegge- maakt door het zonder toestemming van de rechtmatige beheerder wilens en wetens onbeheerd achter te laten in het Zeisterbos; dat hij begreep dat dit rijwiel eigendom was van de Staat der Nederlanden;

Overwegende dat Abraham Both, oud 34 jaar, sergeant Koninklijke

luchtmacht, wonende te Zeist, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat op de avond van 22 maart 1959 een transportrijwiel, frame-nummer 4712, hetgeen hij in beheer had, in een autobox van de motortransportafdeling van het Swagermankamp te Zeist stond; dat naar hem later bleek de soldaat D. G. dit rijwiel onherstelbaar heeft vernield en dit rijwiel toen heeft weggemaakt door het naar het Zeisterbos te brengen, zonder dat D. G. daartoe van hem als beheerder van dit rijwiel recht of toestemming had gekregen;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P 124/59, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 13 mei 1959 door Gerardus Franciscus Lafeber, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hem op 2 april 1959 in het wachtgebouw van het Swagermankamp te Zeist een in legerkleur geveerd transportrijwiel werd getoond, hetwelk op het voorspatbord het embleem der Koninklijke Luchtmacht droeg; dat van dit transportrijwiel, framenummer 4712, het frame zwaar ontzet en „geknikt” was; dat hem bij informatie aan het bureau van gemeentepolitie te Zeist bleek, dat het transportrijwiel op 1 april 1959 in deze toestand in het Zeisterbos te Zeist door twee jongetjes was gevonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde sub 2 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„Opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel aan een ander „toebehoort, wegmaken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het onderzoek van deze zaak bevonden heeft dat het hierbovenvermelde bewezenverklarde en gequalificeerde feit — nu dit een in artikel 2, 3°, Wet op de Krijgsmacht vermeld feit oplevert — buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan, zodat de zaak ter verder behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde behoort te worden verwezen;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verwijst — onder mededeling van alle stukken — de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde sub 1 is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 september 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor A. W. Augusteijn.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Achterblijven door schuld door een soldaat, behorende tot het vaste detachement te Bourges die met verlof in Nederland was, van het transport van Eindhoven terug naar Bourges (wegens het nemen van een verkeerde trein van zijn woonplaats naar Rotterdam, zodat hij te laat in Eindhoven arriveerde).

(W.M.Sr. art. 96)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. H., geboren 7 april 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„I dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het „Vaste Detachement Bourges” te Bourges in Frankrijk, doch tijdelijk met verlof in Nederland, op 14 juli 1959 te Eindhoven, alwaar hij te 21.00 uur bij het station der Nederlandse Spoorwegen aanwezig moest zijn, teneinde met een vandaar op dat tijdstip „vertrekkende militair transport naar Bourges in Frankrijk — in elk geval naar een plaats buiten het Rijk in Europa — terug te keren, waartoe het bevel hem bekend was, opzettelijk, althans door zijn schuld, bestaande in het zich niet tijdig en behoorlijk vergewissen van de treinenloop van zijn woonplaats Rotterdam naar Eindhoven, ongeoorloofd op dat tijdstip alstoen aldaar van voormelde plaats afwezig is geweest, waardoor hij genoemde bevolen reis niet heeft medegemaakt, zulks in tijd van oorlog;

„II dat hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Staf- en Verzorgings Batterij van de 15e Afdeling „Lichte Lucht doelartillerie en gelegerd te Nunspeet, op of omstreeks 18 juli 1959 te omstreeks 18.00 uur, in tijd van oorlog, aldaar zonder opdracht, toestemming of voorkennis van enige bevoegde meerdere, zijn opgemeld onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien tot 19 juli 1959 te omstreeks 23.00 uur — in elk geval in tijd van oorlog en niet langer dan vier dagen — opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Vaste Detachement Bourges te Bourges in Frankrijk, tijdelijk met verlof was in Nederland van 7 juli 1959 tot en met 14 juli 1959; dat hij volgens de orders van de Detachementscommandant Bourges, Majoor de Brauw,

op 14 juli 1959 te 21.00 uur bij het station der Nederlandse Spoorwegen te Eindhoven moest zijn, teneinde met een vandaar op dat tijdstip vertrekkend militair transport naar Bourges in Frankrijk terug te keren; dat hij op 14 juli 1959 te 19.31 uur uit Rotterdam is vertrokken, waarna hij op het station te Eindhoven aankwam te 21.13 uur; dat hem toen bleek dat het transport naar Bourges voormeld reeds was vertrokken; dat hij toen is teruggekeerd naar Rotterdam; dat hij toegeeft te laat te zijn geweest met informeren naar een trein voor Eindhoven, teneinde aldaar op tijd vóór 21.00 uur op 14 juli 1959 aan te komen;

2. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Staf- en Verzorgingsbatterij 15e Afdeling Lichte Lucht doelartillerie, op 18 juli 1959 omstreeks 18.00 uur de legerplaats te Nunspeet, alwaar hij gelegerd was, heeft verlaten zonder daartoe opdracht of toestemming te hebben gekregen en ook zonder voorkennis van enige bevoegde meerdere en sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken van zijn onderdeel voormeld afwezig is gebleven tot 19 juli 1959 omstreeks 23.00 uur, op welk tijdstip hij zich bij zijn onderdeel voormeld te Nunspeet persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. Nicolaas Engelbert de Brauw, Majoor,

dat hij vanaf begin juni 1959 optreedt als detachementscommandant van het Vaste Detachement Bourges te Bourges in Frankrijk; dat hij begin juli 1959 een aantal militairen van genoemd detachement waaronder de dienstplichtig soldaat J. C. H., met verlof naar Nederland heeft gezonden en wel van 8 tot 14 juli 1959; dat hij de te volgen route had aangegeven en de plaatsen in Nederland waar verlofgangers zouden worden afgezet en opgehaald, met name de stations te Eindhoven, Nijmegen, Arnhem, Zutphen en de kazerne te Eefde; dat hij op de ochtend van het vertrek van genoemd verloftransport de verzamelde verlofgangers heeft toegesproken en gewaarschuwd voor de gevolgen indien de verlofgangers zich niet zouden houden aan het vastgestelde tijdschema, zoals dat was vastgesteld voor de terugreis; dat de verlofperiode eindigde op het tijdstip van afhaken, derhalve voor H. op 14 juli 1959 te 21.00 uur te Eindhoven bij het station; dat hij H. geen recht of toestemming heeft gegeven op een later tijdstip dan het voor hem vastgestelde van verlof in Nederland bij het station te Eindhoven terug te keren; dat H. niet met genoemd verloftransport is teruggekeerd in Bourges;

2. Rein Roelof Krol, wachtmeester,

dat hij voor de terugreis op 14 juli 1959 vanuit Nederland naar Bourges in Frankrijk van een aantal verlofgangers, allen militairen, behorende tot het Vaste Detachement Bourges te Bourges, was aangevoerd als transportcommandant van Eefde tot Eindhoven; dat hij met dit transport, dat geschiedde met een aantal militaire trucks, op 14 juli 1959 te omstreeks 20.30 uur is gearriveerd op het stationsplein te Eindhoven; dat te 21.00 uur die dag aan de hand van een appellijs appel is ingenomen, waaruit bleek dat de soldaat J. C. H., een van de verlof-

gangers, mankeerde; dat aangezien het tijdstip van vertrek uit Eindhoven was vastgesteld op 21.00 uur, hij nog ongeveer 5 minuten heeft gewacht, waarna het transport vanuit Eindhoven is vertrokken; dat H. toen nog steeds mankeerde; dat H. de bevolen terugreis naar Bourges vanuit Nederland in zijn geheel heeft verzuimd;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ten aanzien van het sub I ten laste gelegde met dien verstande dat beklagde het feit door zijn schuld pleegd heeft;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„1. Aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid, waarbij die „afwezigheid in tijd van oorlog den schuldige een bevolen reis waar- „toe het bevel hem bekend was naar eene plaats buiten het rijk in „Europa, geheel doet verzuimen”;

„2. Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet „langer dan vier dagen durende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. Artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 19 juli 1959—24 juli 1959 en vanaf 23 september 1959 — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 28 oktober 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. W. Augusteijn en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr. A. J. Schouwenaar.

Door een samenweefsel van verdichtsel en zich tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekken: onder tranen verteld dat zijn moeder een hartoperatie moest ondergaan, op grond van welke — onware — mededeling hem verlof werd verleend.

(W.M.Sr. art. 101)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. H., geboren 27 november 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veldartillerie Prins Frederik der Koninklijke Landmacht, op 18 Augustus 1959 te Bergen op Zoom, door aan zijn batterijcommandant, de reservekapitein L. Blind, in strijd met de waarheid en onder tranen mede te delen dat zijn moeder die dag in het Canisiusziekenhuis te Nijmegen een hartoperatie moest ondergaan tussen 15.00 en 16.00 uur en dat zij enkele maanden terug ook een hartoperatie had ondergaan en toen 22 dagen buiten kennis was geweest, genoemde kapitein heeft bewogen hem een onbepaald aantal dagen buitengewoon verlof te verlenen en naar Nijmegen te doen vertrekken en door vervolgens op 21 augustus 1959 uit Nijmegen zijn commandant, althans de luitenant Peters van zijn onderdeel voornoemd, telefonisch mede te delen dat zijn moeder nog steeds buiten kennis was, waarop hem werd toegestaan tot 23 augustus 1959 24.00 uur weg te blijven, waardoor hij er in is geslaagd zich opzettelijk van 18 augustus 1959 te 16.30 uur tot 22 augustus 1959 te 08.30 uur, derhalve in tijd van oorlog, aan de vervulling zijner dienstverplichtingen bij zijn onderdeel te Bergen op Zoom te onttrekken, zijnde hij op laatstbedoeld tijdstip bij zijn onderdeel teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 2e Instructiebatterij van het regiment Veldartillerie Prins Frederik te Bergen op Zoom, op 18 augustus 1959 omstreeks 15.15 uur te Bergen op Zoom in de Cort Heyligerskazerne aan zijn batterij-commandant de reserve-kapitein L. Blind onder tranen heeft verteld, in bijzijn van de eerste-luitenant Peters van diezelfde batterij, dat zijn moeder die dag in het Canisiusziekenhuis te Nijmegen een hartoperatie moest ondergaan tussen 15.00 uur en 16.00 uur en dat zij enkele maanden terug ook een hartoperatie had ondergaan en toen 22 dagen buiten kennis was geweest; dat hij dit ook al aan de luitenant Peters had verteld op zijn legeringskamer in de Cort Heyligerskazerne; dat die kapitein Blind hem toen te Bergen op Zoom uitsluitend op grond van zijn vorenbedoelde mededeling aan hem, vanaf dat ogenblik een voorlopig nog onbepaald aantal dagen buitengewoon verlof heeft verleend en hem die middag naar Nijmegen heeft laten vertrekken; dat hij die dag toen omstreeks 16.30 uur vanuit Bergen op Zoom naar Nijmegen is gegaan; dat hij toen in Nijmegen is gebleven tot 22 augustus 1959; dat hij toen op 21 augustus 1959 vanuit Nijmegen naar zijn genoemde batterij te Bergen op Zoom heeft opgebeld, waar hij toen luitenant Peters aan de telefoon kreeg; dat hij tegen die luitenant toen gezegd heeft dat zijn moeder nog steeds buiten kennis was; dat luitenant Peters hem toen namens de batterijcommandant heeft toegestaan om tot 23 augustus 1959 te 24.00 uur van zijn onderdeel afwezig te blijven; dat op 21 augustus 1959 de kapitein-arts Kreps van de MGD bij hem thuis was geweest en dat hij er toen niet was; dat hij 's avonds bij dokter Kreps door de mand viel; dat hij namelijk alle vorengenoemde mededelingen over hartoperaties en

bewusteloosheid van zijn moeder aan de kapitein Blind en de luitenant Peters uit zijn duim had gezogen en deze mededelingen opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid aan die officieren gedaan met de bedoeling om zich door al die leugens tijdelijk aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen te onttrekken, namelijk om op die manier verlof te krijgen; dat dokter Kreps hem opdracht gaf die 21e augustus 1959 onmiddellijk naar zijn onderdeel in Bergen op Zoom terug te keren; dat hij echter pas 22 augustus 1959 per eerste reisgelegenheid is gegaan en zich omstreeks 08.30 uur op die dag bij zijn onderdeel heeft teruggemeld;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemde justitiële verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „zijn commandant althans”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„het voortgezet misdrijf van als militair zich opzettelijk door een „samenweefsel van verdichtfels in tijd van oorlog niet langer dan vier „dagen durende aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht junctis artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht, artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 22 augustus 1959—24 augustus 1959 en vanaf 28 oktober 1959 — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 3 februari 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. A. van Rossem en Lt.-Kolonel T. H. Wessels.

Raadsvrouw: Mej. Mr. C. H. Groenewoud.

Mishandeling.

Beklaagde had twee personen, voor wie hij de voordeur had geopend doch die hij de toegang had geweigerd, mishandeld, de een door hem met de kolf van een pistool op het achterhoofd te slaan waardoor deze verwond werd en de ander door op korte afstand in de richting van diens gezicht een traangaspatroon af te schieten waardoor deze een verscheuring van de gelaatshuid en een ontsteking van hoorn- en huidvlies opliep.

Geldboete van f 25.— (subs. 5 dagen hechtenis).

(W.Sr. art. 300)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser tegen H. K., geboren 28 januari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 31 oktober 1959 te Haarlem:

„1e. opzettelijk gewelddadig J. W. M. Janzen met de kolf van een revolver op het achterhoofd heeft geslagen, waardoor deze Janzen „pijnlijk werd getroffen en bloedend werd verwond;

„2e. opzettelijk gewelddadig uit een met een traangaspatroon geladen revolver van dichtbij een schot heeft afgevuurd, op het gezicht van John Mathijssen gericht, waardoor deze de lading in zijn ogen kreeg, hevige pijn heeft geleden en een ontsteking van hoornvlies en huidvlies der ogen en verscheuring in de gelaatshuid opliep”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 31 oktober 1959 te Haarlem in de deuropening van perceel Voorzorgstraat no. 6 willens en wetens en met geweld een jongeman, naar hem later bleek J. W. M. Janzen geheten, met de kolf van een startrevolver op het achterhoofd heeft geslagen, waarop deze Janzen achteruit deinsde;

2. dat hij onmiddellijk daarop op tijd en plaats voormeld willens en wetens uit genoemde revolver, welke was geladen met een traangaspatroontje, van zeer nabij een schot heeft afgevuurd op het gezicht van een naast Janzen staande jongeman, naar hem later bleek geheten John Mathijssen, tengevolge waarvan genoemde Mathijssen de lading in het gezicht kreeg; dat Mathijssen daarop uitriep: „Houd me vast, ik zie niet meer”;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard John Mathijssen:

dat hij op 31 oktober 1959 zich tezamen met J. W. M. Janzen voor de deur van perceel Voorzorgstraat 6 te Haarlem bevond; dat hij zag dat een manspersoon, die zich in genoemd perceel bevond, een dreigende houding aannam; dat genoemde manspersoon, naar hem later bleek genaamd H. K., een kleine revolver (zwart) in zijn rechterhand had, waarmee hij plotseling de naast hem staande eerdergenoemde Janzen een slag op het achterhoofd gaf; dat genoemde H. K. onmiddellijk hierop de revolver op zijn — getuige's — gezicht richtte en toen een schot loste; dat hij een scherpe pijn aan zijn ogen en zijn gehele gezicht voelde; dat hij niet meer kon zien; dat hij naar het Grote Gasthuis te Haarlem is vervoerd, alwaar bleek dat hij tengevolge van genoemd schot de lading van een traangaspatroon in zijn ogen had gekregen en dat hij daardoor een ontsteking van het hoorn- en huidvlies der ogen had opgelopen, evenals een verscheuring in de gelaatshuid;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 29 november 1959, opgemaakt en gesloten door Nicolaas Ignatius Damsma, mare-

chaussee der eerste klasse, opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Johannes Wilhelmus Maria Janzen:

dat hij zich op 31 oktober 1959 tezamen met J. Mathijssen bevond bij perceel Voorzorgstraat 6 te Haarlem; dat een persoon, die had open-gedaan en hem en Mathijssen de toegang had geweigerd, een revolver te voorschijn haalde en daarmee in de richting van zijn hoofd sloeg; dat hij een hard voorwerp op zijn hoofd voelde neerkomen, hetgeen hem erg pijn deed en waardoor hij een verwonding aan het achterhoofd bekam; dat hij vervolgens zag dat genoemde persoon op korte afstand de revolver op het gezicht van Mathijssen richtte en afvuurde; dat hij, na het lossen van het schot, Mathijssen hoorde roepen: „Houd me vast, ik zie niets meer”.

2. R. G. Postumus, oogarts:

dat hij op 31 oktober 1959 in het ziekenhuis „Grote Gasthuis” te Haarlem een persoon, genaamd John Mathijssen, heeft behandeld; dat hij bij de behandeling een ontsteking van hoorn- en huidvlies van de ogen en verscheuring in de gelaatshuid heeft geconstateerd;

3. Verbalisant:

dat hij op 31 oktober 1959 uit handen van verdachte, H. K., in beslag heeft genomen een vuurwapen, merk Röhm, type RG 7 en een patroon (traangas);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van het woord „bloedend”;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„mishandeling, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 25.—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen; verbeurdverklaring van de revolver en de traangaspatroon met behulp van welke het feit is begaan — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 28 oktober 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. W. Augustijn, Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr. S. L. F. de Hartogh.

Mishandeling.

Beklaagde had een burger (agent in burger) die voor een geüniformeerde politieagent partij trok, wiens arrestant zich verzette, een vuistslag in het gelaat gegeven

3 Weken gevangenisstraf waarvan 2 weken voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 300)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. E. S., geboren 5 september 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 10 mei 1959, te Haarlem,

„PRIMAIR: opzettelijk gewelddadig de in burger geklede agent van „gemeentepolitie J. Schrijver met zijn tot vuist gebalde hand een slag „of stomp in diens gelaat heeft toegebracht waardoor genoemde „Schrijver pijn heeft ondervonden, zulks terwijl voormelde Schrijver „alstoen aldaar gedurende of terzake van de rechtmatige uitoefening „zijner bediening de agent van gemeentepolitie W. Eising behulpzaam „was bij de arrestatie van J. Hartman, die — door voormelde agent „Eising op heterdaad betrapt bij het plegen van een verkeersovertreding „— zich door vlucht en, nadat hij door voormelde agent Eising gepakt was, door verzet te plegen zich aan een bekeuring en arrestatie „trachtte te onttrekken;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen veroordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: opzettelijk gewelddadig de in burger geklede agent van „gemeentepolitie J. Schrijver met zijn tot vuist gebalde hand een slag „of stomp in diens gelaat heeft toegebracht, waardoor genoemde Schrijver „ver pijn heeft ondervonden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 10 mei 1959 omstreeks 21.30 uur op de Botermarkt te Haarlem een manspersoon in burger, die later bleek J. Schrijver te heten, met zijn tot vuist gebalde hand een stomp op diens kin heeft toegebracht; dat dit even buiten het café van Piet

van Roon op die Botermarkt gebeurde; dat terwijl hij zich even tevoren in dat café bevond, er een jongen die later Hartman bleek te heten, dat café in kwam rennen, achtervolgd door een in uniform geklede agent van gemeentepolitie; dat die agent Hartman greep en naar buiten bracht; dat hij zag dat buiten dat café Hartman zich losrukte van die agent; dat er op dat moment een manspersoon op een fiets voor dat café arriveerde die kennelijk daarbij partij trok van de geuniformeerde agent; dat hij in een van de daarop volgende minuten naar die man is toegelopen en deze de in aanhef bedoelde klap heeft gegeven; dat dit slachtoffer, die later bleek een in burger geklede agent van gemeentepolitie te zijn, in diezelfde tijd van verschillende omstanders klappen heeft gehad;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 mei 1959, gemaakt en gesloten door Willem Eising, agent van gemeentepolitie te Haarlem en Jan Schrijver, agent van gemeentepolitie te Haarlem, zake-lijk inhoudt als verklaring van:

tweede verbalisant:

dat hij op 10 mei 1959 omstreeks 21.30 uur zich buiten dienst en in burger gekleed op de openbare weg, de Botermarkt te Haarlem, bevond; dat hij op tijd en plaats voormeld zag dat de agent van gemeentepolitie te Haarlem, W. Eising, een hem onbekende persoon achtervolgde, die vervolgens het café Marktzicht aan de Botermarkt te Haarlem binnenvluchtte; dat hij zich voor eventuele assistentie naar genoemd café heeft begeven; dat Eising zich met bedoelde persoon naar buiten begaf en dat hij met W. Eising naar het afdelingsbureau van het politiecentrum wilde gaan, doch dat hij door enige hem onbekende personen aan zijn kleding werd vastgegrepen; dat hij zich bekend maakte als politieambtenaar en zijn legitimatiebewijs liet zien; dat een man met de naam Spanjaard hem bij zijn das greep en zei: „Man je bent van de KLM”; dat Spanjaard hem hierna met kracht met diens rechtervuist tegen zijn rechteronderkaak sloeg; dat een andere omstander, A. J. van Hoorik, hem met kracht tegen de linkerzijde van zijn boven- en onderlip sloeg; dat hij behalve deze klappen nog andere klappen op gezicht en lichaam kreeg; dat hij tengevolge van de hem toegebrachte slagen en stompen, verwondingen heeft bekomen;

Leendert Verkerk:

dat hij op 10 mei 1959 omstreeks 21.30 uur in café Marktzicht aan de Botermarkt te Haarlem was; dat op genoemd tijdstip een agent in uniform het café binnenrende en een jongen meenam naar de uitgang van het café; dat hij achter de agent aanliep naar de uitgang; dat die agent met die jongen in de richting van de Gierstraat liep; dat hij op dat moment hoorde dat een persoon in burger gekleed zich bekend maakte als politieambtenaar; dat deze een legitimatiebewijs toonde; dat Spanjaard zei: „U bent rechercheur van de KLM”; dat hij kort daarop zag dat E. S. diens rechterhand tot vuist balde en de agent in burger met kracht een klap op de kin gaf;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;
Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

„*Mishandeling*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van
Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie
weken waarvan twee weken voorwaardelijk met een proeftijd van
twee jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 22 oktober 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel P. G. A.
Coopmans en Luitenant-Kolonel W. C. K. Rotteveel.
Raadsman: Kapitein J. F. Spiering.

*Opzettelijke ongehoorzaamheid (2 maal). Als recruit geweigerd te
voldoen aan het bevel om, tijdens een velddiensttoefening, in de loop-
pas vuurdekking te zoeken. Enkele dagen later, een onvoldoende test
afgelegd hebbende in „rangen en graden”, voorafgaande aan zijn eerste
verlof als recruit, opzettelijk nagelaten op het middagappèl te ver-
schijnen om terzake wederom getest te worden.*

Strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
G. H. W., geboren 28 november 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde na voeging is ten laste gelegd *):

„I. dat hij op of omstreeks 21 augustus 1959 te Vught, *althans in
de omgeving van Vught, in ieder geval in Nederland*, terwijl hij als
„dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de 2e
„Compagnie van het Garde Regiment Grenadiers, nadat zijn groeps-
„commandant, de korporaal J. Feller, tijdens een velddiensttoefening
„(„gezicht- en vuurdekking”) hem, beklagde, had opgedragen om in
„de looppas een vuurdekking te zoeken heeft geweigerd en opzettelijk
„heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, daarbij zeggende:
„„Neen, dat doe ik niet”, *hebbende hij, beklagde, opzettelijk in zijn
„ongehoorzaamheid volhard, nadat voornoemde meerdere hem na-
„drukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen;*

„II. dat hij op of omstreeks 29 augustus 1959 te Vught, terwijl hij
„als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de 2e

*) In de bewezenverklaring komen de hier door ons gecursiveerde woorden
niet voor. (*Red.*).

„Compagnie van het Garde Regiment Grenadiers, nadat de Compagnies-sergeant-majoor van deze Compagnie, de S.M.I. J. H. van Gestel, naar aanleiding van de omstandigheid, dat hij, beklaagde, bij de test rangen en graden onvoldoende resultaten had bereikt en dat het in verband met de krijgstuicht noodzakelijk was, dat beklaagde, die voor het eerst als recruit met verlof zou gaan, de militaire rangen en graden voldoende kende, hem, beklaagde, had opgedragen om zich die dag om 14.00 uur, alvorens met verlof te gaan, te melden bij de korporaal van de week teneinde opnieuw getest te worden omtrent zijn kennis van rangen en graden, opzettelijk, *althans hoogst nalatig*, heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen”;

Overwegende, dat beklaagde, blijktens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring d.d. 3 september 1959 opgemaakt door de kapitein A. J. Ouwering, commandant 2e Compagnie Garde Regiment Grenadiers te Vught, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 12 augustus 1959 ben ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht en ik was vanaf die datum tot eind september 1959 ingedeeld bij de 2e Compagnie van het Garderegiment Grenadiers, gelegerd in de Frederik Hendrikkazerne te Vught. Op 21 augustus 1959 nam ik met de 1e groep van het 4e peloton van de 2e Instructie-compagnie van genoemd regiment deel aan een velddienstoefening (gezicht- en vuurdekking) onder commando van mijn groepscommandant korporaal Feller. Tijdens deze velddienstoefening gaf korporaal Feller aan zijn groep opdracht op een bepaald teken van hem in de looppas een vuurdekking te zoeken. Op zijn teken heb ik toen inderdaad een vuurdekking gezocht echter niet in de looppas. De korporaal Feller riep mij toen terug en gaf mij op deze 21e augustus 1959 te Vught de opdracht om in de looppas een vuurdekking te zoeken. Ik weigerde echter aan dit bevel te gehoorzamen, daarbij zeggende: „Nee, dat doe ik niet”. Ik bleef gewoon staan en voerde zijn opdracht niet uit. Op zaterdag 29 augustus 1959 zouden wij voor het eerst vanuit de kazerne te Vught met bewegingsvrijheid naar huis gaan. Die dag werd een test rangen en graden afgenomen om vast te stellen of wij hiervan voldoende wisten om met verlof te kunnen gaan. Ik bereikte bij deze test rangen en graden onvoldoende resultaten. Op het appel, dat die dag omstreeks 11.45 uur te Vught gehouden werd, moest ik met nog ongeveer 25 andere recruten uitreden en wij kregen toen naar aanleiding van de omstandigheid, dat wij bij de test rangen en graden onvoldoende resultaten hadden bereikt, van de compagnies-sergeant-majoor van onze compagnie de S.M.I. van Gestel, opdracht om ons die dag om 15.00 uur, alvorens met verlof te gaan, te melden bij de korporaal van de week, teneinde opnieuw getest te worden omtrent onze kennis van rangen en graden. Ik begreep dat deze opdracht ook tot mij persoonlijk was gericht, maar ik heb willens en wetens nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen. Ik

heb omstreeks 13.00 uur die dag de kazerne te Vught verlaten en ben naar huis gereisd.

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde sub I en II primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

[. . . enz. — zie ten laste legging];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegend, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de begane misdrijven beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 dagen met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde 3 dagen, en bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 5 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 25 november 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Kolonel P. G. A. Coopmans.

Raadsman: Mr. S. L. F. de Hartogh.

Dood door schuld.

Als tweede-luitenant, pelotons-commandant, toen hij zijn peloton op terugmars door een ongeveer 1 meter diep water voerde, op onvoorzichtige en onnadenkende wijze een aanvals-handgranaat no. 13 in het water, op minder dan 1 meter afstand van twee militairen, geworpen, tengevolge waarvan één hunner gewond werd en de ander de volgende dag aan de gevolgen overleed.

(W.Sr. art. 307)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Y., geboren 23 juni 1934, tweede-luitenant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 april 1959 te Vught, althans in de omgeving van Vught, terwijl hij als tweede-luitenant het bevel voerde over het 3e peloton van de 2e compagnie van het Garde Regiment Grenadiers, tijdens een velddienstoefening en terwijl meerdere soldaten van dit peloton door het ongeveer 1 meter diepe en ongeveer 20 meter brede water van de Lunet 1 aldaar waadden, hoogst onvoorzichtig en/of hoogst onnadenkend en/of hoogst ondeskundig een aanvals-handgranaat no. 13, wetende dat de ontploffing van een dergelijke granaat in de onmiddellijke nabijheid van een mens levensgevaarlijk is, bedoelde granaat zodanig in genoemd water heeft geworpen, dat deze terecht kwam in de onmiddellijke omgeving (binnen een afstand van \pm 1 meter) van de door genoemd water wadende soldaten R. H. Kerkman en H. Th. A. van Emmerik, waarna deze granaat in de onmiddellijke omgeving van deze soldaten onder water explodeerde, tengevolge van welke explosie genoemde soldaten aan een dergelijk geweld werden blootgesteld, dat Werkman voornoemd een shock bekam, door welk zwaar lichamelijk letsel hij gedurende meerdere weken zijn ambtsbezigheden als soldaat niet kon verrichten en dat van Emmerik voornoemd hersen- en longoedeem bekam, als gevolg van een door bovenomschreven mechanische gewelddinwerking ontstane vetembolie, waaruit vervolgens shock ontstond, tengevolge van welk letsel of letsels deze op 24 april 1959 is overleden, in ieder geval hierdoor zodanig zwaar (zware) lichamelijk(e) letsel of letsels bekam, dat hij tengevolge daarvan op 24 april 1959 is overleden”;

Overwegend: . . . enz.;

Overwegende dat voor de in de ten laste legging voorkomende woorden: „bedoelde granaat” in de zinsbouw geen plaats is, aangezien het een onjuist gebruikte herhaling inhoudt van de tevoren reeds gebezigde woorden „een aanvalshandgranaat no. 13”; dat de Krijgsraad deze onjuistheid beschouwt als een schrijffout en deze verbeterd door die woorden als niet geschreven te beschouwen, door welke verbetering de beklaagde en zijn verdediging niet wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik geef toe dat ik op 23 april 1959 te Vught, terwijl ik als 2e luitenant het bevel voerde over het derde peloton van de 2e compagnie van het Garde Regiment Grenadiers, tijdens een velddienstoefening en terwijl meerdere soldaten van dat peloton door het ongeveer een meter diepe en ongeveer 20 meter brede water van de Lunet 1 aldaar waadden, een aanvalshandgranaat no. 13 zodanig in genoemd water heb geworpen, dat deze terecht kwam in de onmiddellijke omgeving — op

een afstand van circa 1 meter — van de door genoemd water wadende soldaten Werkman en van Emmerik waarna deze in de onmiddellijke omgeving van deze soldaten onder water explodeerde. Ik weet dat de ontploffing van een dergelijke granaat in de onmiddellijke nabijheid van een mens, althans in water, levensgevaarlijk is. Ik had tevoren het plan opgevat met het peloton tijdens de terugmars naar de kazerne door de Lunetgracht te waden en tijdens dit doorwaden een aanvalshandgranaat no. 13 in het water tot ontploffing te brengen. Ik heb dit plan die middag aan het peloton meegedeeld. Ik zei dit met ongeveer deze woorden: „Ik zal, juist zoals Mozes door de Rode Zee trok met zijn „volk, trachten even het water te scheiden met een handgranaat en het „peloton door de gracht laten trekken”. Tijdens het waden door de Lunet liep ik over een voetpad, dat iets hoger ligt dan de bodem van de gracht. Het water reikte mij in het midden van de Lunetgracht ongeveer tot aan de heupen. Halverwege de Lunetgracht bleef ik staan met het front in de bewegingsrichting. Ik keek even over mijn schouder naar de soldaten achter mij en wierp vervolgens met mijn rechterhand met een zogenaamde discusworp de aanvalshandgranaat no. 13 weg. Bij deze worp hield ik mijn rechter arm eerst naar rechts gestrekt en bracht deze vervolgens met kracht voor mijn hoofd langs naar links. Ik zag dat de granaat in het water viel op ongeveer een meter afstand van een der soldaten die achter mij liepen. Vervolgens zag ik op die plaats een waterzuil omhoog komen. De volgende dag is soldaat van Emmerik overleden. Het was niet mijn bedoeling de granaat zo dicht bij genoemde soldaten te werpen.

Ik ben vertrouwd gemaakt met het gebruik van springstoffen, en de risico's die het gebruik hiervan met zich brengt, staan mij helder voor de geest. Ik had tijdens de terugtocht naar de kazerne geen tactische veronderstelling. Er was bij de noodlottige worp geen enkele noodzaak deze vanuit het peloton te verrichten onder ongunstige werpcondities. De mogelijkheid van een misworp heb ik niet overwogen.

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting hieraan nog heeft toegevoegd:

Op de Koninklijke Militaire Academie was ik een matig handgranaatwerper;

Overwegende dat Barend Tuk, oud 33 jaar, sergeant 1e klasse, wonende te 's-Hertogenbosch, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 april 1959 nam ik deel aan een velddienstoefening onder commando van de 2e luitenant Y. Vóór de afmars van de Distelberg heeft de luitenant schertsenderwijs gesproken over de tocht van Mozes door het water. Daarna heeft hij gezegd dat wij tijdens de terugmars door het water zouden trekken en dat hij tijdens deze doortocht een handgranaat in het water zou werpen. Bij een Lunet nabij het Drongelenskanaal te Vught aangekomen, ben ik het eerst te water gegaan om het pad, dat zich in het water voortzet te verkennen. Dit pad was enigszins oneffen, er zaten kleine kuultjes in. Toen ik de overkant van de Lunet bereikte, was de luitenant met de rest van het peloton ook te water ge-

gaan. Ik zag toen dat de luitenant, die ongeveer tot zijn middel in het water stond, zijn rechterhand, waarin een handgranaat, gestrekt naar achteren bracht, schuinslinks naar achteren keek, de handgranaat voor zich langs bracht en losliet. Ik zag toen dat deze handgranaat ongeveer een halve meter van enkele soldaten in het water viel. De granaat ontplofte onder water en ik zag een grote waterzuil omhoog komen;

Overwegende dat Regnerus Henderikus Werkman, oud 20 jaar, dienstplichtig soldaat, wonende te Bedum, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, op 27 juli 1959 onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 23 april 1959 nam ik deel aan een velddienstoefening onder commando van de 2e luitenant Y. Tijdens de terugmars naar de Frederik Hendrikkazerne te Vught gaf de luitenant Y. het voornemen te kennen die middag met ons door het water te trekken als eertijds Mozes. Bij een Lunet te Vught gekomen zag ik dat wij gebruik konden maken van een ongeveer 1 meter breed voetpad dat de Lunet doorkruiste. Toen ik ongeveer midden in de Lunet gekomen was en met mijn benen geheel onder water stond, hoorde ik een ontploffing in mijn onmiddellijke nabijheid. Ik voelde een grote druk van het water en werd met het water omhoog gedrukt. Na enkele seconden kreeg ik een stijf gevoel in mijn benen, ik kon nog maar met moeite lopen. Soldaat van Emmerik die voor mij liep was kennelijk hetzelfde overkomen, want ik zag hem in het water wegzakken.

Overwegende dat ten processe is overgelegd:

A. een sectierapport opgesteld en ondertekend door de patholoog-anatoom Dr. W. Ch. M. van Hinsbergh betreffende een door deze op 24 april 1959 op het lijk van H. T. A. van Emmerik verrichte in- en uitwendige schouw, welk rapport onder meer inhoudt:

Mijn bevindingen zijn geheel in overeenstemming met de mededelingen van de handelende geneesheer en de Chef Militair Geneeskundige Dienst te 's-Hertogenbosch, dat de overledene ongeveer 20 uur voor de dood is blootgesteld geweest aan de inwerking van een in zijn directe omgeving onder water ontplofte handgranaat. De hersenen zijn groot en gezwollen. Bij mikroskopisch onderzoek werd een sterke mate van hersenoedeem gevonden. Dit hersenoedeem dat blijkbaar geleid heeft tot inklemming van het verlengde merg in het achterhoofdsgat van de schedel, moet als dodelijk worden beschouwd. Dit hersenoedeem moet, evenals het waargenomen longoedeem, worden opgevat als een uiting van een algemene toestand bekend als „shock”. Deze shock moet worden gezien als een gevolg van de inwerking van de ontploffing hiervoor genoemd. Bij dit onderzoek zijn geen afwijkingen gevonden, die de dood op een andere dan bovengenoemde wijze verklaren. Op grond van bovenstaande waarnemingen, mededelingen en conclusies komt ondergetekende tot de slotsom: H. T. A. van Emmerik is gestorven door hersenoedeem bij een shock-toestand.

B. een proces-verbaal van de Officier-Commissaris bij deze Krijgsraad, behelzende de opdracht tot het houden van een onderzoek naar de doodsoorzaak van de soldaat van Emmerik door Prof. Dr. A. de

Minjer, alsmede het relaas van de beëdiging van deze deskundige.

C. een rapport opgesteld en ondertekend door Prof. Dr. A. de Minjer, inhoudend:

Na bestudering van de stukken betreffende het ongeval, de klinische waarneming en het pathologisch-anatomisch onderzoek betreffende de op 24 april 1959 overleden soldaat H. T. A. van Emmerik, rnr. 39.09.23.102, en na een bespreking met collega Hinsbergh, waren wij van mening, dat een aanvullend onderzoek van longen en hersenen aangewezen was. Hierbij is nu gebleken, dat in de microscopische preparaten, die gekleurd werden op de aanwezigheid van vet, de haarvaten en de kleine en middelgrote bloedvaten in de longen en ook de haarvaten in de hersenen zeer uitgebreid vet bevatten. We hebben hier dus te doen met vetembolie en stellen ons voor, dat door de plotselinge mechanische geweldinwerking tengevolge van de ontploffing een diffuse „kneuzing” van het onderhuidse vetweefsel, misschien ook van dieper gelegen vetweefsel (buikholve) heeft plaats gevonden, waardoor het vet in de bloedbaan is geraakt en naar de longen getransporteerd is en daarna in de hersenen terecht gekomen is. In aansluiting aan en tengevolge van een dergelijke vetembolie ontwikkelt zich hersenoedeem en longoedeem, waarna de verschijnselen na min of meer lange latente tijd kunnen ontstaan. Op grond van deze nieuwe bevindingen menen we nu dat de shock het gevolg is van het hersen- en in het bijzonder van het uitgebreide longoedeem.

Overwegende dat een zich bij de processtukken bevindend uittreksel uit een van de registers van de Burgerlijke Stand van de gemeente 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt:

dat op vierentwintig april negentienhonderd negenenvijftig te 's-Hertogenbosch is overleden van Emmerik, Henricus Thomas Antonius, oud negentien jaren, zoon van Van Emmerik, Thomas Adrianus en Bourgondiën, Johanna Wilhelmina;

Overwegende dat een zich bij de processtukken bevindende stencil, gemerkt met rood „A”, bevattende technische details betreffende de aanvalshandgranaat no. 13, onder meer vermeldt, dat het granaatlichaam gevuld is met \pm 226 gram trotyl;

Overwegende dat de Krijgsraad ter terechtzitting heeft waargenomen dat de aanvalshandgranaat no. 13 meerdere scherpgerande metalen onderdelen bevat;

Overwegende dat beklagde's raadsman heeft betoogd:

A. ten aanzien van beklagde's schuld:

dat beklagde, zo al enige schuld, dan toch niet die mate van schuld verweten kan worden als vereist is voor veroordeling wegens misdrijf en daartoe heeft aangevoerd:

1. Er bestond met betrekking tot de handgranaat no. 13 geen voorschrift betreffende de bij het gebruik daarvan vereiste veiligheidsmaatregelen,

2. Beklaagde waren daaromtrent ook door zijn chefs geen instructies verstrekt,

3. Enig risico is bij de oefening van militairen onvermijdelijk, het in

casu genomen risico moet uit een oogpunt van opleiding als aanvaardbaar gelden,

4. Toen beklaagde bij de worp de handgranaat losliet, bleef deze een ogenblik aan zijn hand steken, waarschijnlijk doordat de veiligheidsbeugel achter zijn ring bleef haken. Dit nu was een voor beklaagde onvoorziene omstandigheid.

B. ten aanzien van het oorzakelijk verband:

dat, klaarblijkelijk wegens onbekendheid met de gevolgen van een explosie onder water, is nagelaten tijdig passende medische maatregelen te nemen, zodat het geenszins vaststaat dat de explosie de oorzaak is geweest van het letsel van Werkman, respectievelijk de dood van Van Emmerik, doch het zeer wel mogelijk is, dat als oorzaak daarvan het niet tijdig medisch ingrijpen moet worden beschouwd;

Overwegende dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt op de navolgende gronden:

ad. A. Het doorschrijden van de Lunetgracht geschiedde buiten enige tactische veronderstelling. Beklaagdes bewering, dat het er om begonnen was de troep de uitwerking van een explosie onder water te laten zien, moet, gezien de omstandigheden waaronder de beweerde demonstratie plaats vond, als volstrekt ongeloofwaardig en onaantvaardbaar worden beschouwd. Dit, gevoegd bij de omstandigheid, dat beklagde reeds tevoren had aangekondigd door het werpen van een handgranaat als eertijds Mozes, de wateren te zullen scheiden en daarop zijn peloton door de Lunetgracht te leiden, wettigt de conclusie dat met werpen van de granaat geen enkel dienstbelang, doch slechts een volstrekt ongerechtvaardigd bravourstukje werd beoogd. Beklaagde heeft, gezien zijn opleiding tot beroepsofficier, kunnen en moeten begrijpen, dat de aanvalsgranaat, waarvan hij naar zijn eigen verklaring de technische omschrijving kende, wel verre van een onschuldige oefengranaat, door zijn grote springlading en de diverse scherpe metalen onderdelen een uiterst gevaarlijk wapen is. Beklaagde, naar zijn eigen verklaring op de Koninklijke Militaire Academie een matig handgranaatwerper, heeft, staande op een tamelijk smal voetpaadje en tot aan de heupen in het water, te midden van de overige militairen de handgranaat geworpen met een zijdelingse worp, welke, naar van algemene bekendheid is, op zich wat betreft het geven van de juiste richting reeds moeilijk is. Hij had dienen te beseffen, dat hij onder die omstandigheden een niet te verwaarlozen kans op een misworp en daarmee op gevaar voor de hem omringende militairen liep. Beklaagde is door niettemin te handelen gelijk hij deed, ver beneden de eis van zorgvuldigheid gebleven, welke aan een persoon van zijn militaire opleiding en positie behoort te worden gesteld. Het beweerde ontbreken van voorschriften en instructies kan daaraan niet afdoen. Dat beklagde tot zijn misworp kwam doordat hij de granaat niet op het juiste moment losliet, komt de Krijgsraad aanmerkelijk waarschijnlijker voor dan de lezing dat de granaat een ogenblik aan zijn hand zou zijn blijven steken, doch zelfs indien dit laatste overeenkomstig de feiten zou zijn, kan dit beklagde nog niet disculperen. Onvoorzienbare omstandigheden immers kunnen

zich ten alle tijde voordoen. De zorgvuldigheid eist dan ook dat men bij het ondernemen van een gevaarlijke handeling als het werpen van een scherpe handgranaat met het optreden daarvan rekening houdt en voor zover mogelijk maatregelen treft, teneinde schadelijke uitwerking ervan te elimineren of tot het uiterste te beperken. In dit opzicht is beklagde in ernstige mate te kortgeschoten;

ad B. Wat er ook zij van de veronderstelling dat een tijdig en juist medisch ingrijpen mogelijkwijs het ten laste gelegde letsel van Werkman en van Emmerik's dood mogelijk had kunnen voorkomen, vaststaat dat de explosie van een lading van ruim 200 gram trotyl onder water en op zeer korte afstand van het menselijk lichaam op zich en naar de normale loop der dingen alleszins geëigend is ernstige gevolgen met zich te brengen;

Overwegende dat de Krijgsraad dan ook op grond van de hierboven vermelde bewijsmiddelen — wordende het sectierapport van Dr. W. Ch. M. van Hinsbergh en de stencil, gemerkt met rood „A” slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 23 april 1959 te Vught, terwijl hij als tweede-luitenant „het bevel voerde over het 3e peloton van de 2e compagnie van het „Garde Regiment Grenadiers, tijdens een velddienstoefening en terwijl „meerdere soldaten van dit peloton door het ongeveer 1 meter diepe „en ongeveer 20 meter brede water van de Lunet 1 aldaar waadden, „hoogst onvoorzichtig en hoogst onnadenkend een aanvalsgranaat no. „13, wetende dat de ontploffing van een dergelijke granaat in de on- „middellijke nabijheid van een mens levensgevaarlijk is, zodanig in „genoemd water heeft geworpen, dat deze terecht kwam in de on- „middellijke omgeving (binnen een afstand van \pm 1 meter) van de „door genoemd water wadende soldaten R. H. Werkman en H. Th. A. „van Emmerik, waarna deze granaat in de onmiddellijke omgeving van „deze soldaten onder water explodeerde, tengevolge van welke explosie „genoemde soldaten aan een dergelijk geweld werden blootgesteld, dat „van Emmerik voornoemd hersen- en longoedeem bekwam als gevolg „van een door bovenomschreven mechanische geweldinwerking ont- „stane vetembolie, waaruit vervolgens shock ontstond, tengevolge van „welk letsel deze op 24 april 1959 is overleden”;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken *);

*) Hoewel de Auditeur-Militair (vermoedelijk niet op losse gronden) in de tenlastelegging heeft gesteld dat de soldaat Werkman aan een dergelijk geweld werd blootgesteld dat hij gedurende meerdere weken zijn ambtsbezigheden als soldaat niet kon verrichten, is beklagde van dit feit vrijgesproken. (*Red.*)

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: Veroordeling tot een hechtenis voor de duur van 14 dagen. — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 26 januari 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers en Schout bij Nacht Bakker (plv.).

Niet met de vereiste spoed voldaan aan de order van de CC om met volledige bepakking aan te treden. Dit gedrag was mede te wijten aan het beleid van de CC, die aanvankelijk het bevel „Aantreden” had gegeven, terwijl hieraan uitvoering werd gegeven, dit toen wijzigde in „Aantreden met bepakking”.

Beklag gedeeltelijk gegrond; straf en strafreden gewijzigd.

(W.K. art. 68)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 7 oktober 1959, waarbij de dienstplichtig soldaat H. registratienummer 38.11.25.048, dienende bij de stafcompagnie van het hoofdkwartier van de generale staf, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de korpscommandant van het hoofdkwartier van de generale staf over de straf van zes dagen licht arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„7 minuten te laat aangetreden voor een tijdig bekendgemaakte „bevolen dienst”,

bij welke beschikking — op 5 oktober 1959 genomen en op dezelfde dag ter kennis van klager gebracht — het beklag ongrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de dienstplichtig soldaat D. A. Slootman;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de luitenant-generaal mr. Schepers, gehouden nader onderzoek waarbij, behalve klager, als getuigen onder ede werden gehoord de reserve-kapitein P. J. Bennink, strafoplegger en de dienstplichtig soldaat J. J. Huber;

Overwegende, dat de kapitein P. J. Bennink als getuige onder meer heeft verklaard:

dat hij op 29 september 1959 om 8.05 uur op de kamer van zijn compagnie, waarop klager gelegerd was, riep: „Aantreden”;

dat daarop een ieder naar buiten holde zonder te beseffen dat er die ochtend velddienst en schieten was en dat daarom gewapend en met gevechtsbepakking moest worden aangetreden;

dat hij daarop het bevel „Aantreden met bepakking” gaf;

dat hij vervolgens de kamer verliet;

dat hij omstreeks 8.20 uur nog niemand aangetreden zag staan;

dat hij hierop wederom de kamer binnenging en dat toen de daar aanwezige soldaten aanstalten maakten om aan te treden;

dat hij hen allen rapport heeft aangezegd;

dat hij klager vroeg waarom hij zo laat aantrad, waarop klager antwoordde: „Ik ben niet een van de vlugste”;

Overwegende, dat het Hof de overtuiging heeft bekomen, dat klager de order van zijn compagniescommandant om met bepakking aan te treden, sneller had kunnen uitvoeren, doch dat klagers te laat komen mede is te wijten aan het feit dat de compagniescommandant aanvankelijk het bevel „Aantreden” gaf en dit bevel, terwijl daaraan uitvoering werd gegeven, wijzigde in „Aantreden met bepakking”;

Overwegende, dat in verband met het vorenstaande de strafreden in voor klager gunstige zin behoort te worden gewijzigd en de aan hem opgelegde straf te zwaar is;

Overwegende, dat de hierna te vermelden straf in goede verhouding staat tot de ernst van het begane feit;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigd de opgelegde straf in die van vier dagen licht arrest;

Wijzigd de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Niet met de vereiste spoed voldaan aan de order van de compagniescommandant om met volledige bepakking aan te treden”;

Beveelt, dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSpraak

Hoge Raad (Burg. Kamer)

Arrest van 13 november 1959

Voorzitter: Mr. Donner; *Leden:* Mrs. Wiarda, Houwing, Hülsmann en Petit.

Aanrijding

Uitgaande van zijn feitelijke beslissing, dat de aanrijding plaats vond op een naar alle zijden overzichtelijk kruispunt en dat de automobilist niet behoefde te verwachten, dat het van links komend verkeer voor hem den doorgang niet zou vrijlaten, kon het Hof zonder schending der aangehaalde artikelen beslissen, dat van de aan den automobilist verweten gedragingen alleen diens volgens de wederpartij te hoge snelheid als mogelijke schuldfactor in aanmerking kon komen, en dat ook die snelheid i.c. niet was een verkeersfout, waarvan de aanrijding het redelijkerwijs te verwachten gevolg was.

(B.W. art. 1401).

A. A. Smits, niet hertrouwde weduwe van Th. W. M. Belle, te Tilburg, zo voor zich als in haar hoedanigheid van moeder-voogdes over haar minderjarige kinderen: a. M. A. A. W. Belle, geboren 2 febr. 1949, b. P. H. A. M. Belle, geboren 9 dec. 1950, eiseres tot cassatie van een arrest door het Hof te 's-Gravenhage op 8 jan. 1959 tussen pp. gewezen, adv. Mr. A. G. Maris,

tegen:

C. D. Calhoun, te Jaynes, Mississippi, Verenigde Staten van Noord-Amerika, verweerder in cassatie, adv. Mr. J. M. Gasille, (gepleit door Mr. W. Blackstone).

De Hoge Raad, enz.;

O. dat uit het bestreden arrest blijkt:

dat eiseres in cassatie — nader te noemen Smits — tegen verweerder — Calhoun — voor de Rb. te 's-Gravenhage een vordering heeft ingesteld tot betaling van f 148.628 met nevenvorderingen, daartoe onder meer stellende:

„dat op 2 juli 1954 te omstreeks 23.45 uur T. W. M. Belle, de echtgenoot van Smits en vader van de hiervoor genoemde minderjarigen, „als duopassagier was gezeten achterop het motorrijwiel, bestuurd door „C. A. Schotte, die daarmede met geringe snelheid reed op de tussen „en in het verlengde van de Palacestraat en Nieuwe Parklaan gelegen „rijbaan van het Gevers Deynootplein te 's-Gravenhage, komende uit „de richting van de Palacestraat en gaande in de richting van de Nieuwe „Parklaan;

„dat alstoen en aldaar op enige afstand voor Schotte van rechts een „auto naderde, die van de richting Gevers Deynootweg naar links het „Gevers Deynootplein op wilde rijden in de richting van de Palacestraat;

„dat, vermits die auto langzaam reed en nog op enige afstand was, „die Schotte ongehinderd doorreed, zulks voor die auto langs;

„dat evenwel alstoen een door Calhoun bestuurde auto die andere „auto rechts inhalend voorbijreed;

„dat ondanks krachtig remmen van Schotte op genoemde kruising „een aanrijding is ontstaan tussen de voorzijde van het bijna stilstaand „motorrijwiel, bestuurd door Schotte, en de linkerzijde van de door „Calhoun bestuurde auto;

„dat bij en door die aanrijding T. W. M. Belle, de echtgenoot van „Smits en vader van voormelde minderjarigen, dusdanig ernstig letsel „opliep, dat hij zeer kort daarna aan de bekomen verwondingen over- „leed;

„dat de schuld van de aanrijding tussen motorrijwiel en auto berust „bij Calhoun, die:

„1°. bij avond met een voor de omstandigheden veel te grote snel- „heid, immers exorbitante, de kruising opreed en bleef rijden;

„2°. kort voor de kruising een aan de linkerzijde van zijn rijbaan „en in zijn richting rijdende auto rechts passeerde, tengevolge waarvan „zijn uitzicht naar links werd bemoeilijkt, terwijl hij kon en moest „weten, dat daardoor ook het uitzicht van van links komende deelnemers „aan het verkeer werd bemoeilijkt;

„3°. die voor hem uit rijdende auto op zeer korte afstand rechts „inhaalde waardoor het zicht voor gedaagde op ander verkeer en van „ander verkeer op hem nog meer werd bemoeilijkt;

„4°. bij het zien van het motorrijwiel zijn auto niet, niet tijdig en/ „of niet voldoende heeft afgeremd, noch enige uitwijkpoging ondernam, „doch met onverminderde snelheid de kruising is overgestoken;

„5°. bij het nemen van de bocht naar de Badhuisweg te ver links „reed, althans verder van de rechterzijde van de weg dan door de „omstandigheden werd gerechtvaardigd;

„6°. niet door het geven van lichtsignalen of anderszins van zijn „nadering blijk gaf;

„dat deze fouten elk afzonderlijk Calhoun's schuld medebrengen, „edoch deze elkaar nog bijzonder accentueren;

„dat immers op zichzelf dusdanig zeer hard rijden al gevaarlijk is op „een druk punt als het onderhavige, dit echter des te roekelozer wordt, „als men meerdere bochten in één manoeuvre volvoert, daarbij en „passant een in dezelfde richting rijdende auto rechts inhaalt, zulks nog „wel rakelings en zonder veiligheidsmaatregelen;

„dat het rechts inhalen van links afslaand verkeer wel toegelaten is, „maar hierbij extra voorzichtigheid geboden is, die door Calhoun „geenszins betracht is;

„dat voormelde gedragingen van Calhoun en diens rijwijze zijn schuld „aan de aanrijding en de daardoor gevolgde dood van Belle mede- „brengen;

„dat derhalve Calhoun aansprakelijk is voor de schade, die eiseres voor zich en in haar hoedanigheid heeft geleden, lijdt en nog zal lijden”;

dat de Rb. bij vonnis van 30 jan. 1958 aan eiseres haar vordering heeft ontzegd, na onder meer te hebben overwogen:

„dat vaststaat, dat de auto bestuurd door Calhoun voormeld kuis- „punt ten opzichte van Schotte van rechts naderde en derhalve bij het „oversteken van dat kruispunt voorrang had boven het motorrijwiel „van Schotte, welke voorrang Schotte aan Calhoun niet heeft verleend;

„dat Smits een aantal feiten heeft gesteld, welke, kort samengevat, „inhouden, dat Schotte door de wijze van rijden van Calhoun — hoge „snelheid, het rechts op korte afstand passeren van eerder gemelde

„langzaam rijdende auto, het niet geven van lichtsignalen — niet aan
 „de rechtens op hem rustende verplichting tot het geven van voorrang
 „aan Calhoun heeft kunnen voldoen;

„dat echter, even aangenomen, dat Calhoun gereden heeft op de
 „wijze als door Smits omschreven, Calhoun nog geen schuld heeft aan
 „de litigieuze aanrijding;

„dat toch Schotte als getuige bij zijn verhoor op 27 sept. 1955 heeft
 „verklaard, dat hij de door Calhoun bestuurde auto met grote snelheid
 „heeft zien aankomen;

„dat Schotte dan ook niet alleen met de nadering van die auto, doch
 „ook met de snelheid, waarmede deze reed, rekening had moeten en
 „kunnen houden, en dit temeer, nu onbetwist vaststaat, dat Schotte zelf
 „met geringe snelheid reed en dus gemakkelijk tijdig zijn motorrijwiel
 „tot stilstand had kunnen brengen, daarbij aan Calhoun de voorrang
 „verlenend, waarop deze mocht rekenen;

„dat het dan ook onbegrijpelijk is, waarom Schotte niet aan zijn
 „plicht tot verlenen van voorrang aan Calhoun heeft voldaan;

„dat de oplossing hiervoor gevonden wordt in hetgeen Schotte bij
 „zijn voormeld verhoor verder heeft verklaard, en wel, dat hij dacht
 „vóór de door Calhoun bestuurde auto het kruispunt te kunnen over-
 „steken;”

dat op het door Smits tegen dit vonnis ingestelde hoger beroep, het
 Hof bij het in cassatie bestreden arrest het vonnis van de Rb. heeft
 bekrachtigd;

dat het Hof daarbij t.a.v. het feitelijk verloop van de aanrijding op
 grond van de gedingstukken heeft vastgesteld:

„dat op 2 juli 1954 te omstreeks 23.45 uur T. W. M. Belle, echtge-
 „noot van Smits en vader van de door haar vertegenwoordigde minder-
 „jarige, als duopassagier was gezeten achter op een motorrijwiel, be-
 „stuurd door C. A. Schotte, die daarmede met geringe snelheid reed
 „op het Gevers Deynootplein te Scheveningen, komende uit de richting
 „Palacestraat en gaande in de richting Nieuwe Parklaan; dat toen al-
 „daar op enige afstand voor Schotte van rechts een auto naderde die
 „van de kant van de Gevers Deynootweg naar links het Gevers Dey-
 „nootplein op wilde rijden in de richting van de Palacestraat; dat nu
 „die auto langzaam reed en nog op enige afstand was, Schotte onge-
 „hinderd doorreed vóór die auto langs; dat op dat moment een door
 „Calhoun bestuurde auto voormelde auto rechts inhalend voorbijreed;
 „dat een aanrijding is gevolgd tussen het door Schotte bestuurde motor-
 „rijwiel en de door Calhoun bestuurde auto, waardoor Belle ernstig
 „letsel opliep ten gevolge waarvan hij kort daarna is overleden;”

dat het Hof vervolgens met betrekking tot de aangevoerde grieven
 heeft overwogen:

„dat als enige grief is voorgedragen, dat de Rb. ten onrechte heeft
 „aangenomen dat, ook al zou Calhoun gereden hebben op de wijze als
 „door Smits gesteld, hij desondanks geen schuld had aan de aanrijding
 „omdat Schotte niet aan zijn verplichting om voorrang te verlenen aan
 „de voor hem van rechts komende Calhoun had voldaan;

„dat Smits daarbij betoogt dat, ook als Schotte enige schuld had —
 „waarover in dit proces niet gedebatteerd behoeft te worden — daar-
 „door niet eo ipso elke schuld van Calhoun uitgesloten is;

„dat dit standpunt in het vonnis niet wordt ingenomen; dat daarin
 „slechts is vastgesteld dat de aanrijding te wijten is geweest niet aan
 „de wijze van rijden van Calhoun, wat daarvan ook zij, maar aan een
 „misrekening van Schotte die ertoe heeft geleid dat hij niet heeft vol-
 „daan aan zijn plicht tot het geven van voorrang aan Calhoun; dat dit
 „punt, nu het verweer van Calhoun hierop neerkomt dat alleen Schotte
 „schuld heeft, terecht door de Rb. is onderzocht en vastgesteld en het
 „Hof dat in appèl gehandhaafde verweer eveneens moet onder-
 „zoeken;

„dat de schuld van Schotte op juiste gronden, welke het Hof over-
 „neemt, door de Rb. is aangenomen;

„dat alsdan van belang blijft de vraag, of ook Calhoun schuld heeft;
 „dat, gelet op de verkeerssituatie ten tijde van het ongeval, van de
 „aan Calhoun verweten gedragingen alleen in aanmerking komt diens,
 „naar het oordeel van Smits, te hoge snelheid;

„dat door de verklaringen van de getuigen Dijkhuizen, Roggebrand
 „en Stemfoort is bewezen dat Calhoun het kruispunt is genaderd met
 „een snelheid van circa 60 km. per uur;

„dat Calhoun op dit naar alle zijden overzichtelijke kruispunt niet
 „behoefde te verwachten dat van links naderend verkeer voor hem niet
 „de doorgang zou vrijlaten, zodat het feit dat hij met genoemde snel-
 „heid over het kruispunt heeft gereden, niet oplevert een hem toe te
 „rekenen verkeersfout waarvan een aanrijding met het door Schotte
 „bestuurde motorrijwiel het redelijkerwijze te verwachten en voorzien-
 „bare gevolg was;

„dat in eerste aanleg mitsdien met juistheid is aangenomen dat de
 „aanrijding niet aan de schuld van Calhoun geweten kan worden, zo-
 „dat de aangevoerde grief niet tot vernietiging van het vonnis kan
 „leiden;”

O. dat Smits tegen deze uitspraak opkomt met het volgende middel
 van cassatie:

„S. en/of v. t. van de artt. 1, 2, 3, 7, 25, 31, 34, 35, 36, 38 en 40
 „W.V.W., 1, 4, 5, 7, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 32, 48, 53, 58 en
 „124 W.V.R., 1401, 1402, 1403, 1406, 1407, 1902 en 1903 B.W., 1,
 „5, 48, 59, 339, 343, 347, 348, 349 en 353 Rv., 20 en 69 R. O. en
 „175 Gw., door in deze zaak, waarin Smits zo voor zich als in haar
 „hoedanigheid van moeder-voogdes van haar minderjarige kinderen
 „vergoeding vordert van de schade die zij en haar kinderen geleden
 „hebben, lijden en zullen lijden als gevolg van de dood van hun echt-
 „genoot en vader Belle die bij een aanrijding tussen een door C. A.
 „Schotte bestuurd motorrijwiel, waarop Belle als duopassagier was ge-
 „zeten, en een door C. D. Calhoun bestuurd motorrijtuig om het leven
 „is gekomen, welke aanrijding volgens Smits aan de schuld, althans
 „mede aan de schuld van Calhoun te wijten was, op de tegen het vonnis
 „van de Rb., die Smits haar vordering had ontzegd, gerichte grieven

„in hoger beroep te overwegen en recht te doen gelijk in voormeld
„arrest is omschreven, ten onrechte,

„(1) omdat het Hof in strijd met de aangehaalde wetsartikelen heeft
„geoordeeld dat, gelet op de verkeerssituatie ten tijde van het ongeval
„van de aan Calhoun verweten gedragingen alleen in aanmerking komt
„diens, naar het oordeel van Smits, te hoge snelheid, zijnde deze be-
„slissing althans niet een redengeving als naar de wet voor het voorbij-
„gaan van de andere aan Calhoun verweten gedragingen, aangezien uit
„'s Hofs arrest niet blijkt wat het Hof bedoelt met „de verkeerssituatie
„„ten tijde van het ongeval”, en, zo dit al anders mocht zijn, aangezien
„het Hof voor het voorbijgaan aan de andere aan Calhoun verweten
„gedragingen niet had mogen volstaan met een verwijzing naar „de
„„verkeerssituatie ten tijde van het ongeval”, doch had moeten aan-
„geven waarom de andere aan Calhoun verweten gedragingen, gelet
„op de verkeerssituatie ten tijde van het ongeval, geen schuld of mede-
„schuld van deze opleveren;

„(2) omdat uit „de verkeerssituatie ten tijde van het ongeval” niet
„volgt en kan volgen, dat de andere — dan Calhouns te hoge snelheid
„— door Smits aan deze verweten gedragingen te weten, dat hij kort
„voor de kruising een aan de linkerzijde van zijn rijbaan en in zijn
„richting rijdende auto rechts passeerde, tengevolge waarvan zijn uit-
„zicht naar links werd bemoeilijkt, terwijl hij kon en moest weten, dat
„daardoor ook het uitzicht van van links komende deelnemers aan het
„verkeer werd bemoeilijkt, dat hij die voor hem uitrijdende auto op
„zeer korte afstand rechts inhaalde, waardoor het zicht voor Calhoun
„op ander verkeer en van ander verkeer op hem nog meer werd be-
„moeilijkt, dat hij bij het zien van het motorrijwiel zijn auto niet, niet
„tijdig en/of niet afdoende heeft afgeremd, noch enige uitwijkpoging
„ondernam doch met onverminderde snelheid de kruising is overge-
„stoken, dat hij bij het nemen van de bocht naar de Badhuisweg te ver
„links reed althans verder van de rechterzijde van de weg dan door de
„omstandigheden werd gerechtvaardigd, dat hij niet door het geven
„van lichtsignalen of anderszins van zijn nadering blijk gaf, althans een
„of meer van die gedragingen niet schuld of medeschuld van Calhoun
„opleveren, aangezien de aldus gestelde gedragingen van Calhoun tus-
„sen pp. vaststaan of bewezen zijn, althans niet door het Hof als on-
„bewezen ter zijde gesteld zijn en aangezien deze gedragingen schuld
„van Calhoun opleveren althans kunnen opleveren, ook en juist in „de
„„verkeerssituatie ten tijde van het ongeval”, daar het rechts inhalen
„van links afslaand verkeer weliswaar toegelaten is, doch bijzondere
„voorzichtigheid vergt, omdat het bij een kruising of splitsing van
„wegen geschiedt en omdat dientengevolge het uitzicht van de inhalen-
„de autobestuurder op het van links komende verkeer en van dat ver-
„keer op eerstgenoemde autobestuurder bemoeilijkt wordt, hetgeen te
„meer klemt, wanneer de inhalende autobestuurder op korte afstand
„langs het ingehaald wordende motorrijtuig en niet behoorlijk aan de
„rechterzijde van de weg rijdt;

„(3) omdat het Hof de snelheid van Calhoun van circa 60 km per

„uur slechts afzonderlijk beschouwd heeft en niet onderzocht heeft of
 „deze snelheid in verband met de andere door Smits aan Calhoun ver-
 „weten gedragingen schuld of medeschuld van Calhoun oplevert, zijnde
 „in het bijzonder onbegrijpelijk en onjuist, dat het Hof de snelheid van
 „Calhoun van 60 km per uur niet hoog oordeelt mede op grond van
 „het feit dat het kruispunt naar alle zijden overzichtelijk was, zulks
 „terwijl Smits gesteld heeft — hetgeen het Hof niet onjuist bevonden
 „heeft — dat het uitzicht op en voor het van links komend verkeer
 „door de auto, die Calhoun inhaalde, bemoeilijkt werd, terwijl, al levert
 „de snelheid van circa 60 km per uur op zich zelf en op dit — afgezien
 „van ander verkeer — naar alle zijden overzichtelijke kruispunt tegen-
 „over van links komend verkeer geen verkeersfout van Calhoun op,
 „zulks wel het geval is althans kan zijn in verband met en gelet op de
 „andere door Smits aan Calhoun verweten gedragingen, gelijk deze
 „hierboven opgesomd zijn;”

O. ten aanzien van dit middel:

dat het Hof in zijn beslissing, dat van de door Smits aan Calhoun
 verweten gedragingen alleen zijn volgens Smits te hoge snelheid in aan-
 merking kwam, verwijzende naar de „verkeerssituatie ten tijde van het
 „ongeval”, blijkbaar doelt zowel op de plaatselijke situatie van het
 kruispunt waar de aanrijding plaats vond, als op de situatie van de op
 of bij het kruispunt aanwezige motorrijtuigen ten opzichte van elkaar;

dat Smits bij vorenbedoelde verwijten er van is uitgegaan dat die
 verkeerssituatie in het bijzonder als gevolg van de wijze, waarop Cal-
 houn den links afslaanden auto passeerde, onoverzichtelijk was en
 juist daarom van Calhoun een bijzondere voorzichtigheid eiste, terwijl
 hetzelfde uitgangspunt ten grondslag ligt aan het voorgestelde cassatie-
 middel;

dat dit uitgangspunt door het Hof echter niet is aanvaard;

dat immers de gronden waarop de Rb. de schuld van Schotte aan de
 aanrijding had aangenomen, door het Hof zijn overgenomen en mits-
 dien tot de feitelijke uitgangspunten ook van het Hof heeft behoord
 dat Schotte den door Calhoun bestuurden auto, welke op het kruispunt,
 waarop de aanrijding plaats vond, te zijnen opzichte van rechts naderde,
 met grote snelheid heeft zien aankomen en desondanks aan de op hem
 rustende verplichting tot het geven van voorrang aan Calhoun niet heeft
 voldaan, omdat hij zich ten aanzien van de mogelijkheid het kruispunt
 alsnog vóór Calhoun's auto te kunnen oversteken, heeft misrekend;

dat hieruit volgt, dat het Hof bij zijn verwijzing naar de „verkeers-
 „situatie ten tijde van het ongeval” een situatie op het oog moet heb-
 ben gehad, waarin het uitzicht van den voor Calhoun van links kom-
 menden Schotte op den voor den voor deze laatste van rechts naderen-
 den Calhoun door de plaatselijke gesteldheid van het kruispunt of
 het zich op of bij dit kruispunt bewegende verkeer niet werd be-
 lemmerd;

dat deze aldus beoordeelde situatie blijkbaar de grond is geweest
 voor 'sHofs feitelijke beslissing dat de aanrijding plaats vond op een
 naar alle zijden overzichtelijk kruispunt en dat Calhoun niet behoefde

te verwachten, dat het van links komend verkeer voor hem den doorgang niet zou vrijlaten;

dat het Hof door, hiervan uitgaande, te beslissen dat van de aan Calhoun verweten gedragingen alleen diens volgens Smits te hoge snelheid als mogelijke schuldfactor in aanmerking kon komen en dat ook die snelheid in de gegeven omstandigheden niet was een verkeersfout waarvan de aanrijding het redelijkerwijs te verwachten en onvoorzienbare gevolg was, geen der in het middel aangehaalde artikelen heeft geschonden;

dat het middel mitsdien faalt;

Verwerpt het beroep. (Salaris *f* 750).

Conclusie Proc.-Gen. Mr. Langemeijer.

Het enige cassatiemiddel, klagende over onvoldoende motivering, komt mij niet gegrond voor. Bij inleidende dagvaarding heeft de tegenwoordige eiseres tot cassatie een aantal feiten gesteld, die tezamen de schuld van verweerder aan de aanrijding, waarom het gaat, zouden moeten inhouden. Het Hof overweegt, dat van deze feiten slechts de beweerdelijk te grote snelheid van verweerder in aanmerking kan komen. Dit schijnt mij juist. Al het verder gestelde, dat in het cassatiemiddel wordt herhaald, bestaat in omstandigheden, die zeer wel „condiciones sine qua non” van de aanrijding kunnen zijn geweest, maar dan in die zin, waarin dat ook de omstandigheid is, dat verweerder „überhaupt” zich destijds ter plaatse heeft bevonden. Omstandigheden, die een autobestuurder als schuld aan een aanrijding als de voorgevallene zijn aan te rekenen, omdat hij ze wegens erdoor ontstane waarschijnlijkheid van een aanrijding had behoren te vermijden, zijn zij niet, noch elk afzonderlijk, noch tezamen, noch ook met name in verband met een hoge snelheid. Wat tenslotte de vermelding door het Hof betreft, dat het heeft gelet op de verkeerssituatie ten tijde van het ongeval, van welke vermelding het middel in onderdeel *a* meer in het bijzonder de onbegrijpelijkheid als onderdeel van de motivering stelt: ik begrijp deze vermelding aldus, dat het Hof daarmee enkel heeft willen uitdrukken, dat het niet alleen de gevaarlijkheid in abstracto van de verschillende aan verweerder verweten omstandigheden beoordeeld heeft, maar ook zich de vraag heeft gesteld, of wellicht de concrete situatie die in het algemeen niet gegeven, gevaarlijkheid moest doen aannemen, welke vraag het dan alsmede ontkennend beantwoordt. Ook dit is duidelijk en eist geen nadere motivering.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep enz.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 60).

Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam

Vonnis van 8 juni 1959

Voorzitter: Mr. Bletz; Leden: Mrs. Van Lom-Van Marle en Bruyn.

Richtingverandering en voorrangverlening

Nu uitsluitend de overtreding van art. 28 lid 1 aanhef en sub b W.V.R. is te laste gelegd (richtingverandering naar rechts zonder de doorgang naast zich vrij te laten voor tegemoetkomend verkeer) in een situatie waarin sprake is van twee evenwijdige van elkaar gescheiden rijbanen, op elke waarvan verkeer uit twee richtingen is toegelaten, moet vrijspraak volgen, omdat onder „de doorgang naast zich” verstaan dient te worden de doorgang naast zich op dezelfde rijbaan. In casu reed het zgn. tegemoetkomend verkeer over de andere rijbaan dan verdachte; voor dit geval gold niet art. 28 doch de gewone voorrangregeling van art. 27 W.V.R. (Zie noot).

(Artt. 27 en 28 W.V.R.).

De Arr.-Rechtbank te Amsterdam, Appèllen Kamer, rechtdoende in strafzaken in hoger beroep; enz.

O. dat appellant in prima is ten laste gelegd dat hij op of omstreeks 28 november 1958, omstreeks 14.15 uur, in de gemeente Hilversum, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede rijdende over de rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Ventweg van de Kamerlingh Onnesweg komende uit de richting Lorentzweg gaande in de richting Larenseweg ter hoogte van de kruising, althans splitsing van deze weg met de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Orionlaan en voornemens zijnde naar rechts van richting te veranderen en de Orionlaan in te rijden bij het gevolg geven aan dat voornemen de doorgang naast zich niet heeft vrijgelaten voor een hem over de hoofdrijbaan van die weg tegemoetkomend tweewielig motorrijtuig;

O., dat de Rechtbank niet de overtuiging heeft bekomen en wettig bewezen acht, dat verdachte-appellant het hem bij dagvaarding in eerste aanleg telastegelegde feit heeft begaan;

O. dat ten laste is gelegd overtreding van art. 28 lid 1 onder *b* van het wegenverkeersreglement, waarin is bepaald dat men bij verandering van richting voor het tegemoetkomend verkeer de doorgang naast zich moet vrijlaten en het begrip weg daarbij niet wordt genoemd zodat art. 1 van genoemd reglement voor de uitlegging van art. 28 van dat reglement niet van belang is.

dat, waar (als in het onderhavige geval) sprake is van twee evenwijdige van elkaar gescheiden rijbanen, op elk waarvan verkeer uit twee richtingen is toegelaten, onder „de doorgang naast zich vrij laten” verstaan dient te worden „de doorgang naast zich op dezelfde rijbaan” aangezien in dat geval het verkeer op de andere rijbaan niet beschouwd mag worden als naast het verkeer op de eerste rijbaan;

dat in het geval als in de telastelegging derhalve de gewone voor-rangsregeling geldt;

(Volgt vernietiging van het tot geldboete veroordelende vonnis van de kantonrechter en vrijspraak).

Noot.

De strijd over de toepasselijkheid van art. 27 dan wel van art. 28 W.V.R. vindt telkens opnieuw plaats in verband met allerlei van elkaar afwijkende feitelijke situaties. Ik wees hierop in mijn noot onder het vonnis van Ktr. Meppel 23 sept. 1958, opgenomen in deze aflevering onder no. 85, terwijl ik ook nog zou willen verwijzen naar punt 2 van mijn noot onder H.R. 17 febr. 1959, V.R. 1959, no. 30 en naar punt 2 van mijn noot onder H.R. 17 maart 1959, V.R. 1959 no. 34.

De bijzonderheid van het onderhavige geval zit m.i. voornamelijk hierin, dat het zuidelijke deel van de K.O. weg alleen ter linkerzijde een ventweg heeft, die in beide richtingen bereden mag worden, terwijl ten noorden van de litigieuze wegkruising die ventweg zich weliswaar voortzet, maar nu ook aan de rechterzijde van de K.O.-weg een ventweg ligt. De verdachte reed eerst over die zuidelijke ventweg naar het kruispunt toe en wilde aldaar rechts afslaan naar de Orionlaan. Het „tegemoetkomende” motorrijwiel bereed de midden- of hoofdrijbaan van de K.O.-weg.

Hoe de beslissing van de rechter uitgevallen zou zijn, wanneer de verdachte precies hetzelfde had gedaan maar alleen niet naar rechts naar de Orionlaan had willen rijden doch het kruispunt schuin had willen oversteken naar de rechter-ventweg van het noordelijke deel van de K.O.-weg, valt m.i. niet te voorspellen. Er zullen zeker rechtsgeleerden te vinden zijn, zowel onder het openbaar ministerie, dat een telastelegging moet opstellen, als onder de leden van de zittende magistratuur en de balie, die de mening zijn toegedaan dat ook in het geval van zodanig schuin oversteken van „richtingverandering” moet worden gesproken. Een gezaghebbende jurist als Mr. N. J. Polak liet in zijn noot onder H.R. 7 april 1959, V.R. 1959 no. 37 blijken, dat hij zelfs bij een toch zo betrekkelijk geringe afwijking van de rijrichting als het inhalen en voorbijgaan het gebruik van de richtingaanwijzer noodzakelijk vindt, zulks zonder een uitdrukkelijk beroep op art. 25 der W.V.W. Anderen zullen ook in het hierbedoelde geval willen volhouden, dat er sprake is van verkeer, dat over verschillende wegen de kruising nadert, waarmede dan niet art. 28 doch art. 27 W.V.R. toepasselijk zou zijn.

Het instellen van een beroep in cassatie tegen deze op feitelijke overwegingen berustende vrijspraak is achterwege gebleven, kennelijk omdat een dergelijk beroep vrijwel zeker niet-ontvankelijk zou zijn verklaard.

Be.

(Overgenomen uit „Verkeersrecht”, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 86).

Richtingverandering naar rechts, en voorrang rechtdoorgaande wielrijder

Hoewel de naar rechts afbuigende weg de naam Admiraal de Ruyterweg behoudt, is de Jan Evertsenstraat te beschouwen als de voortzetting van de Admiraal de Ruyterweg. Het verkeer dat rechtsafbuigend de de Ruyterweg volgt, is als rechtsafslaand verkeer aan te merken.

(Art. 28 W.V.R.).

(Vonnis Kantongrecht Amsterdam, 10 oktober 1958, „Verkeersrecht”, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 87).

Botsing tussen tram en auto

Art. 27 lid 2 sub e van het Wegenverkeersreglement heeft de kenmerkende strekking om bij kruisingen en splitsingen van wegen aan bestuurders van motorrijtuigen voorrang te geven boven andere weggebruikers, doch hun die voorrang te ontnemen, indien zij het zich langs de door hen gevolgde weg voortbewegende verkeer, voorzover dit die weg blijft volgen, wenselijk te kruisen.

Voorts geeft art. 27 lid 3 van het Wegenverkeersreglement, zulks in afwijking van het in het 2e lid bepaalde aan de in het 3e lid bedoelde motorrijtuigen, begrafenistoeten, militaire colonnes en trams voorrang boven het overige verkeer, zulks zonder enige beperking.

Hieruit moet worden afgeleid, dat het de bedoeling van de besluitwetgever is geweest om aan de in het 3e lid bedoelde motorrijtuigen, begrafenistoeten, militaire colonnes en trams, indien zij bij kruisingen en splitsingen van wegen het zich langs de door hen gevolgde weg voortbewegende verkeer, voorzover dat die weg blijft volgen, wenselijk te kruisen, de voorrang ten opzichte van dat verkeer niet te ontnemen.

(Artt. 1401 B.W., 27, 28, W.V.R.)

(Arrest Gerechtshof te 's-Gravenhage, 29 april 1959, „Verkeersrecht” Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, no. 1).

Remproef

Onder de verplichting van art. 53 W.V.R. dient ook te worden begrepen de verplichting van een bestuurder van een motorrijtuig, daarmede zodanig te rijden dat hij dit motorrijtuig tijdig tot stoppen kan brengen, wanneer een voor hem uitrijdend motorrijtuig plotseling met kracht remt en tot stilstand komt.

(Artt. 1401 B.W., 25, 33 W.V.W., 53, 56, 73 W.V.R.)

(Vonnis Arr.Rechtb. te Breda, 21 januari 1958, „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 6).

Plotseling remmen

Onder de gegeven omstandigheden behoeven de autobestuurders geen rekening te houden met plotseling en krachtig afremmen van hun voorligger.

(Artt. 1401 B.W., 25 W.V.W., 30 W.V.R.)

(Vonnis Arr. Rechtb. te Utrecht, 5 maart 1958, „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 7).

Verlichting

Uit de artt. 13 aanhef en sub c juncto 84 W.V.R., in samenhang met hetgeen omschreven is onder 1, 30 en 31 van de bij laatstgemeld artikel behorende Tabel, kan zonder meer worden afgeleid, dat bij nacht door vierwielige motorrijtuigen steeds koplichten moeten worden gevoerd, tenzij de weg kenbaar is gemaakt als een weg waarop met beperkte verlichting moet worden gereden, in welk geval aan de voorzijde geen andere dan stadslichten mogen worden gevoerd, of tenzij de weg is gelegen binnen een bebouwde kom ter plaatse waar deze door kunstlicht is verlicht, in welk geval geen andere dan stadslichten behoeven te worden gevoerd.

(Artt. 1401 B.W., 13, 27, 84 W.V.R.)

(Gerechtshof te Arnhem, 22 april 1958, „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 8).

Verblindings

Het is van algemene bekendheid, dat bij de verblinde tegemoetkomende bestuurder de neiging bestaat om op het licht in te rijden. Een autobestuurder kan en behoort aan deze neiging weerstand te bieden. Degeen die zulks niet doet, maakt daarmee een ernstige fout.

(Artt. 1401 B.W., 25 W.V.W., 84 W.V.R.)

(Vonnis Arr. Rechtb. te Zwolle, 16 januari 1957, „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 10).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

8 december 1959

(MAW 1959/B 8)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren artikel 9)

Keuzebevordering

Kapitein-luitenant ter zee, wiens schip een vissersboot heeft aangevaren, wordt er van in kennis gesteld, dat hij (definitief) voor bevordering is voorbijgegaan. Zijn argument, dat het bestreden besluit op een onjuiste feitelijke grondslag berust, moet worden verworpen, omdat de feiten vaststaan en slechts de waardering van die feiten in geschil is; ook al zou de Raad een andere waardering hebben dan de Kroon, dan zou dit niet tot de conclusie „onjuiste feitelijke grondslag” kunnen

leiden. Waar in het geheel niet is gebleken van onoirbare motieven bij het nemen van het bestreden besluit, moet nog slechts worden onderzocht, of de Kroon daar in redelijkheid toe heeft kunnen geraken, omdat de Raad in beginsel de gemaakte keuze en het daarbij gevoerde beleid moet eerbiedigen. Deze vraag kan niet ontkennend worden beantwoord; eenstemmig heeft de Raad van Vlagofficieren betrokkene ongeschikt voor bevordering geoordeeld, en dit is reeds vrijwel beslissend; ook overigens blijkt geen aanleiding tot ontkennende beantwoording der vraag aanwezig.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te D., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam, als zijn raadsman,

tegen:

de Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden de kapitein-luitenant ter zee van administratie F. A. Bouman, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de toenmalige Minister van Marine in dato 2 augustus 1958 aan eiser een schrijven heeft doen toekomen van de navolgende inhoud:

„Ingevolge machtiging van Hare Majesteit de Koningin, mij verleend „bij kabinetsrescript dd. 28 juli 1958 no. 87, heb ik de eer U Hoog- „edelgestrenge mede te delen, dat U met ingang van 1 augustus 1958 „voor bevordering bent voorbijgegaan en ook in de toekomst daarvoor „niet meer in aanmerking zult worden gebracht, aangezien de keuze „niet op U is gevallen.

„In aansluiting hierop deel ik U mede, dat voor U de mogelijkheid „open staat de zeedienst op grond van het bepaalde in artikel 15, punt „12 der „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren” (Stbl. 1954 no. „575) met ontslag te verlaten.

„Een zodanig ontslag zal op verzoek worden verleend onder toe- „kenning van de uitkering als bedoeld in het Koninklijk besluit van „24 mei 1956 (Stbl. 1956 no. 296).

„Mocht U hiertoe besluiten dan verzoek ik U mij een daartoe strek- „kend, aan Hare Majesteit de Koningin gericht verzoekschrift te doen „toekomen, hetwelk alsdan met gunstig advies aan Hoogstderzelve zal „worden aangeboden.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 9 februari 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — ongegrond heeft verklaard het beroep, door eiser ingesteld tegen het besluit, waarvan hem in

voormeld schrijven mededeling werd gedaan, betreffende het niet-bevorderen van eiser;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak in hoger beroep is gekomen en bij beroepschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

„Ten onrechte heeft de eerste rechter overwogen en geoordeeld:

„„dat het beroepen besluit dus berust op een voor klager (eiser) afkeurend oordeel van de Nederlandse Marineraad””

„en dat:

„„het beroepen besluit voorts nog is gebaseerd op het oordeel van de „„Nederlandse Marineraad””

„en dat daarom

„„niet gezegd kan worden dat aan dit besluit geen redelijke of oirbare „„motieven ten grondslag liggen”.

„Beslissing of advies over eiser's bevordering berust niet bij de Nederlandse Marineraad, doch de beslissing daartoe berust bij Hare Majesteit de Koningin, na het advies van Haar Minister van Marine. Bij het in aanmerking nemen van de bewuste aanvaring waardeert de Kroon zowel de feiten als de uitspraak van de Nederlandse Marineraad.

„Het afkeurende oordeel van de Nederlandse Marineraad (in eerste aanleg in klaagschrift en bijlagen herhaaldelijk geciteerd) is door gedaagde (bij monde van de Staatssecretaris van Marine) tenietgedaan, althans zodanig geneutraliseerd en gemitigeerd dat het als afkeurend oordeel voor wat eiser's bevordering betreft (waartoe toen reeds in beginsel het besluit genomen was) heeft opgehouden te bestaan.

„Ten onrechte heeft de eerste rechter „het niet van zo groot belang „„(ge)acht welke betekenis aan de term „error of judgement” moet „„worden toegekend”.

„Deze term bevat immers het oordeel, waartoe gedaagde (bij monde van de Staatssecretaris van Marine) de uitspraak van de Nederlandse Marineraad over eiser's aandeel in de ramp samenvat en condenseert.”;

waarna eiser, van mening zijnde dat het beroepen besluit niet is gebaseerd op redelijke of oirbare motieven, althans juiste feitelijke grondslag ontbeert, heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen, het bestreden besluit ongedaan te maken en te bepalen, dat eiser alsnog zal worden bevorderd tot de rang van kapitein ter zee, althans zal worden voorgedragen voor bevordering tot de rang van kapitein ter zee, en zulks met ingang van 1 augustus 1958, althans van zodanige datum als de Raad zal bepalen;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorïe heeft geconcludeerd tot bevestiging der aangevallen uitspraak, daartoe aanvoerende:

„De bevordering tot een hoofdofficiërsrang geschiedt krachtens artikel 9 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (wet van 8 december 1954 Stb. 575) bij keuze uit de meest geschikte officieren.

„De rang van kapitein ter zee is krachtens artikel 1 (1) f van genoemde wet een hoofdofficiërsrang.

„Nadere regelen omtrent de keuze zijn niet gesteld. Met name rustte op de Kroon geen plicht klager te kiezen. De genomen beslissing tot

„het niet kiezen van klager is niet in strijd met enig algemeen verbindend voorschrift en van de keuzebevoegdheid is geen ander gebruik „gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor zij is gegeven.

„Op grond van het bovenstaande meen ik dat het onderhavige be„roep ongegrond moet worden verklaard.

„Ten overvloede moge er op worden gewezen dat bij de keuze„bevordering met grote zorgvuldigheid moet worden te werk gegaan, „wel in het bijzonder bij de bevordering tot de hoofdofficiersrang. In „het geval van klager moest bevordering tot kapitein ter zee worden „overwogen.

„Aangezien aan de kapiteins ter zee het bevel over Harer Majesteits „grootste oorlogsschepen moet kunnen worden toevertrouwd, is het „landsbelang hierbij ten nauwste betrokken. De periode, waarin klager „op een kleiner schip kon tonen, dat in de toekomst het bevel van een „groot schip bij hem in goede handen zou zijn, werd afgesloten met „een scheepsramp, waarvan naar het oordeel van de staatssecretaris van „marine klagers overschatting van de officier van de wacht een der oor„zaken was.

„Het advies aan de Kroon omtrent klagers bevordering kon en mocht „toen niet meer gunstig luiden.

„Een discussie over het gewicht van de term „error of judgement” „kan in dit verband nauwelijks meer betekenis hebben.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat het bestreden besluit, naar de eerste rechter terecht heeft overwogen, niet in strijd is met enig geschreven algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat eiser dit ook niet betwist, hebbende eiser reeds bij inleidend klaagschrift van het inzicht doen blijken, dat, gelet op artikel 9 der „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren” (Stbl. 1954, nr. 575), de vraag of een passering voor een bevordering als de onderhavige al of niet op goede gronden berust, niet of zeer moeilijk door de ambtenarenrechter kan worden beoordeeld;

Overwegende echter, dat eiser meent te dezen strijd met regels van ongeschreven recht te kunnen aantonen, ter ondersteuning van welke mening eiser heeft aangevoerd:

dat zich te dezen de bijzondere omstandigheid voordoet, dat kan worden aangetoond, dat eiser zou zijn bevorderd, indien niet op 29 mei 1957 een aanvaring had plaatsgevonden tussen een vissersvaartuig en Harer Majesteits G., waarvan eiser toen commandant was;

en dat terzake van deze aanvaring aan eiser generlei verwijt kan worden gemaakt;

Overwegende hieromtrent, dat uit de gedingstukken blijkt:

dat de Nederlandse Marineraad in zijn uitspraak betreffende voormelde aanvaring, dd. 28 november 1957 o.m. heeft overwogen:

„De Raad is van oordeel dat de commandant de capaciteiten van de „nog weinig ervaren officier van de wacht heeft overschat en hem een „taak heeft opgedragen, waarvoor hij niet de volle verantwoording kon

„dragen, temeer daar de commandant deze officier als traag van reactievermogen kenschetst.”;

dat eiser naar aanleiding van deze uitspraak zich heeft gewend tot de Minister van Marine bij een verzoekschrift dd. 23 december 1957, waarin eiser o.m. heeft verzocht tot uitdrukking te willen brengen, dat de vermeende overschatting van de officier van de wacht hem niet wordt aangerekend als mede-oorzaak van de onderhavige aanvaring;

dat eiser in dit verzoekschrift o.m. heeft aangevoerd, dat hij de in de uitspraak bedoelde officier van de wacht niet als traag van reactievermogen heeft gekenschetst;

dat de Staatssecretaris van Marine bij schrijven van 25 april 1958 op dit verzoekschrift heeft geantwoord, in welk schrijven is gesteld:

„Mét de marineraad ben ik van oordeel dat U de capaciteiten van de „nog weinig ervaren officier van de wacht hebt overschat. Deze overschatting wordt U niet aangerekend als verzuim of schuld als bedoeld „in artikel 17 (3) van de marinescheepsongevallenwet. Wel beschouw „ik deze overschatting als een „error of judgement” en als een der oorzaken van bedoelde aanvaring op 29 mei 1957.”;

dat de Minister van Marine zich op 14 juni 1958 heeft gewend tot de Raad van Vlagofficieren met een schrijven van in hoofdzaak de navolgende inhoud:

„In mijn brief van 9 december 1957 verzocht ik U om definitief advies inzake de geschiktheid voor bevordering bij keuze tot kapitein ter zee van kapitein-luitenant ter zee A.

„In Uw nota van 15 januari 1958 no. 226 werd dit advies als volgt geformuleerd:

„„De Raad is eenstemmig van oordeel, dat betrokkene ongeschikt „„is voor bevordering.”

„Inmiddels had deze hoofdofficier zich tot mij gewend in een request dd. 23 december 1957.

„Zoals U mij mondeling mededeelde, heeft de Raad de inhoud van „dit request bij het uitbrengen van haar advies niet in beschouwing „genomen, aangezien ik mij hierover nog geen oordeel had gevormd.

„Op 25 april 1958 heb ik mijn standpunt inzake het request aan „kapitein-luitenant ter zee A. medegedeeld.

„Ik verzoek U derhalve mij thans opnieuw een definitief advies te „geven inzake de geschiktheid voor bevordering bij keuze tot kapitein „ter zee van kapitein-luitenant ter zee A.”;

dat de Raad van Vlagofficieren hierop heeft geantwoord met zijn nota van 29 juli 1958, luidende als volgt:

„Ingevolge Uw opdracht vervat in Uw schrijven van 14 juni 1958, „heeft de Raad van Vlagofficieren onderzocht de geschiktheid voor be- „vordering tot de rang van kapitein ter zee van kapitein-luitenant ter „zee: A.

„De Raad is eenstemmig van mening dat betrokkene ongeschikt is „voor bevordering.”;

Overwegende dat nu namens eiser ter terechtzitting van deze Raad in hoofdzaak is aangevoerd:

dat de Raad van Vlagofficieren, die in antwoord op een verzoek om voorlopig advies ten aanzien van de bevordering van eiser op 28 oktober 1955 had medegedeeld betrokkene voorshands geschikt voor bevordering te achten, op 6 juni 1957 een verzoek dd. 8 mei 1957 om definitief advies terzake had beantwoord met de mededeling eenstemmig van mening te zijn dat zijn oordeel voorshands diende te worden opgeschort in afwachting van het onderzoek in verband met meer-gemelde aanvaring;

dat de overwegingen, welke blijkens de contra-memorie tot het bestreden besluit hebben geleid, zijn voortgevloeid uit de uitspraak van de Marineraad en wel enerzijds via het advies van de Raad van Vlagofficieren en anderzijds via de Staatssecretaris;

dat de ambtenarenrechter niet aan de uitspraak van de Marineraad is gebonden;

dat dit te meer klemt, nu de Marineraad buiten zijn taakomschrijving is gegaan door in zijn openlijke uitspraak verwijten te maken o.m. aan het adres van eiser;

dat het bestreden besluit niet berust op juiste feitelijke grondslag;

dat immers, gezien de omstandigheden, waaronder werd gevaren, gezien al hetgeen aan eiser omtrent meerbedoelde officier van de wacht bekend was zowel uit schriftelijke als mondelinge berichten van andere commandanten als uit eisers eigen ervaring, gezien een veelvoud van stringente orders, die de officier van de wacht verplichtten eiser onverwijld te waarschuwen als zich iets bijzonders voordeed, gezien tenslotte de vanwege de Minister van Marine uitgegeven voorschriften alsmede de bestaande gebruiken, het géén overschatting van de officier van de wacht door eiser was, dat hij meerbedoelde officier de onderhavige wacht zelfstandig liet lopen;

Overwegende dat, indien de Raad deze conclusie tot de zijne zou maken, dit eiser niet zou baten;

dat toch een andere waardering van te dezen relevante feiten door de Raad geheel onverlet zou laten de waardering van die feiten door de Kroon, en met name niet zou kunnen leiden tot de slotsom, dat het bestreden besluit niet op juiste feitelijke grondslag berust;

dat de Raad dit laatste niet gebleken acht, waarbij opmerking verdient, dat de vanwege eiser ter terechtzitting naar voren gebrachte grieven, voorzover van feitelijke aard, ten dele reeds een plaats hadden gevonden in eisers verzoekschrift dd. 23 december 1957 en wel in het bijzonder eisers ontkenenis meerbedoelde officier te hebben gekenschetst als traag van reactievermogen;

Overwegende dat de Raad, gelet op het vorenstaande, slechts heeft te beantwoorden — en ook zijn onderzoek in de onderhavige zaak heeft te beperken tot — de vraag, of gedaagde in redelijkheid tot het bestreden besluit kon geraken, zijnde van onoirbare motieven in het geheel niet gebleken;

Overwegende hieromtrent, dat reeds het feit, dat de uit vijf personen bestaande Raad van Vlagofficieren unaniem eiser ongeschikt

voor bevordering oordeelde, weinig of geen ruimte laat voor ontken-
nende beantwoording van deze vraag;

dat de Raad daartoe te minder aanleiding vindt, nu de gemachtigde van gedaagde ter terechtzitting als zijn mening heeft te kennen gegeven, dat de omstandigheden tijdens de aanvaring niet normaal waren, daarbij wijzende op de hoger dan normale snelheid en de periodieke vaartvermeerdering, welke eerstvermelde omstandigheid namens eiser niet is weersproken, terwijl de laatstvermelde uit de gedingstukken genoegzaam duidelijk blijkt;

dat toch deze beide omstandigheden — geheel daargelaten, of zij eiser aanleiding hadden moeten geven een meer bevaren officier de wacht te doen lopen en of ze in belangrijke mate op het bestreden besluit van invloed zijn geweest — doen uitkomen, dat tot op zekere hoogte ook de onderhavige aanvaring een bijzonder karakter droeg en zich in zoverre slechts ten dele leent voor toetsing aan algemene, immers gebruikelijke, maatstaven;

dat, wat hiervan overigens ook zij, naar 's Raads oordeel niet kan worden gezegd, dat gedaagde niet in redelijkheid tot het bestreden besluit kon geraken, zodat de Raad — die de gemaakte keuze alsmede het daarbij gevoerde beleid in beginsel heeft te eerbiedigen — geen reden heeft het passeren van eiser voor bevordering nietig te verklaren;

Overwegende dat, gelet op het vorenoverwogene, eisers grieven naar 's Raads oordeel geen nadere bespreking behoeven, behoudens eisers stelling, dat vanwege de Minister van Marine aanvankelijk aan voormeld verwijt van de Nederlandse Marineraad aan het adres van eiser een zodanige uitleg is gegeven, dat het ophield een verwijt te zijn, maar na het advies van de Raad van Vlagofficieren de ongekleurde oorzakelijke factor („error of judgment”) moest worden opgeblazen tot verwijt („ernstige beleidsfout”);

dat deze stelling ten dele feitelijke grondslag mist en anderdeels uit andere hoofde de redelijkheid van het bestreden besluit niet ondermijnt;

dat toch wel uit de gedingstukken kan worden afgeleid, dat de kritiek, die vanwege de Minister van Marine op eiser werd geuit, niet steeds dezelfde was, doch vanwege de Minister van Marine duidelijk voor en na het standpunt is ingenomen, dat eisers beleid in het uur, aan de aanvaring voorafgaande, niet geheel bevredigend is geweest;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak dient te worden gehandhaafd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

VRAGENBUS

De Redactie ontving van het Hoofdbestuur van „ONS BELANG”, vereniging van onderofficieren van de Kon. Land- en Luchtmacht, de volgende vragen.

1. Is het een ongehuwd jaarweddegenietend beroepsonderofficier,

beneden de leeftijd van 27 jaar die reeds een jaar werkelijke dienst heeft vervuld, toegestaan burgerkleding te dragen, waarbij het kleden in burgerkleding, buiten de kazerne heeft plaats gehad?

2. Is het een in de kazerne gehuisveste dienstplichtig soldaat of een in de kazerne gehuisveste ongehuwde jaarweddegenietende beroeps-
onderofficier, die de leeftijd van 27 jaar nog niet heeft bereikt en reeds 1 jaar werkelijke dienst heeft vervuld, toegestaan zich, na beëindiging van de dienst — op een dag niet genoemd in bijlage B onder deel IV (Bewegingsvrijheid) van voorschrift 1584 deel A — als zijnde een dag waarop bewegingsvrijheid mag worden genoten, met achterlating van zijn adres doch zonder toestemming van zijn commandant, buiten zijn standplaats te begeven?

3. Indien vraag 2 in bevestigende zin kan worden beantwoord, is het dan toegestaan bij dit reizen burgerkleding te dragen, wanneer men de kazerne in uniform heeft verlaten?

4. Indien het een ongehuwd in de kazerne gehuisveste beroeps-
onderofficier, die de leeftijd van 27 jaar nog niet heeft bereikt en die reeds 1 jaar werkelijke dienst heeft vervuld, op de dagen dat geen bewegingsvrijheid wordt genoten, is veroorloofd burgerkleding te dragen — waarbij het in burger kleden heeft plaats gehad buiten de kazerne — is het hem dan toegestaan een recreatieavond in de kazerne van zijn onderdeel bij te wonen of wordt hij dan beschouwd te zijn teruggekeerd van bewegingsvrijheid?

5. Indien het een ongehuwd buiten de kazerne gehuisvest beroeps-
onderofficier — die de leeftijd van 27 jaar nog niet heeft bereikt en die reeds meer dan 1 jaar werkelijke dienst heeft vervuld, op die dagen dat geen bewegingsvrijheid wordt genoten — is veroorloofd burgerkleding te dragen, is het hem dan toegestaan een recreatieavond in de kazerne van zijn onderdeel bij te wonen of wordt hij dan beschouwd te zijn teruggekeerd van bewegingsvrijheid?

De Redactie heeft daarop als volgt geantwoord:

ad 1. Ja, mits de betrokkene bij de aanvang van het verlof of de bewegingsvrijheid in uniform gekleed de kazerne heeft verlaten en bij het einde daarvan in uniform gekleed daarin terugkeert (art. 75, pt. 4e R.I.D.K.L. (A) Nr. 1584, blz. 102). Het verkleden buiten de kazerne dient natuurlijk te geschieden op daartoe geëigende plaatsen, b.v. in het ouderlijk huis enz., maar niet in het toilet van een trein.

ad 2. Indien de commandant ter plaatse geen beperkende bepalingen heeft uitgevaardigd is het de hier bedoelde militair toegestaan na beëindiging van de dienst, hoewel geen bewegingsvrijheid genietende, met achterlating van zijn adres zonder nadere toestemming van zijn commandant zich buiten zijn standplaats te begeven. Uiteraard geldt voor deze militair het gestelde in § 6 van Bijlage B., R.I.D.K.L. (A), nr. 1584, blz. 166.

ad 3. Neen, dit is niet toegestaan, aangezien de bedoelde militair niet verkeert in het geval als bedoeld in pt 4e van art. 75 R.I.D.K.L. (A), nr. 1584; zie ook bij ad 1.

ad 4. Uw uitgangspunt is o.i. niet juist. De betrokkene heeft geen bewegingsvrijheid. Het is hem ingevolge pt 4e niet veroorloofd burgerkleding te dragen.

Uit het slot van pt 4e blijkt, dat de strekking daarvan is, dat deze categorieën militairen zich niet in burgerkleding op het kazerneterrein mogen vertonen, zulks in het belang van een goede tuchthandhaving.

ad 5. Neen, aangezien de betrokkene nog geen 2 voor jaarweddeverhoging tellende dienstjaren heeft (art. 75, 4a R.I.D.K.L. (A) nr. 1584).

Verschillende artikelen en paragrafen uit het Reglement op de Inwendige Dienst zijn vervallen en ondergebracht in het nieuwe Reglement op de Inwendige Dienst (nr. 2-1500). Daarnaast is het oude Reglement op de Inwendige Dienst nr. 1584 nog gedeeltelijk van kracht gebleven, zij het ook met vele wijzigingen.

Het gevolg van het een en ander is, dat het Reglement op de Inwendige Dienst niet steeds gemakkelijk is te hanteren. Dit lijkt ons een groot bezwaar bij de opleiding van het kader. Een overzichtelijk en duidelijk voorschrift is daarvoor van het allergrootste belang. Mede daardoor zullen de bepalingen goed kunnen worden geleerd en in de praktijk op gelijke wijze worden toegepast en nageleefd, hetgeen slechts bevorderlijk kan zijn voor een goede tuchthandhaving.

A. F.S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst

Ten aanzien van dienstplichtigen in werkelijke dienst, die een beroep doen op de wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, betreffende dienstweigering, is bij Ministeriële beschikking van 9 januari 1960, Landmachtorder nr. 60004 Code 51.2/44, Luchtmachtorder nr. 60503 Code 51.2/34, het volgende bepaald:

A

De dienstplichtige dient een verzoekschrift in als bedoeld in art. 1 van de wet van 13 juli 1923, Stb. 357, betreffende dienstweigering, binnen tien dagen na opkomst.

1. Indien een dienstplichtige binnen tien dagen na opkomst een beroep op de Dienstweigeringswet doet, blijkende uit een tot de Minister van Defensie gericht verzoekschrift, als bedoeld in art. 1 van genoemde wet, geeft de compagnies- of overeenkomstige commandant hiervan met de meeste spoed telefonisch kennis aan het Departement van Defensie, Afdeling Dienstplichtzaken (tel. 183050, bureau Gewetensbezwaren).
2. De dienstplichtige kan bij dit verzoekschrift tevens uitstel van het

onvervuld gedeelte der eerste oefening c.q. herhalingsoefeningen vragen totdat op zijn beroep een beslissing zal zijn genomen. Dezerzijds wordt beslist op het verzoek om uitstel, zo mogelijk telefonisch bij ontvangst van de kennisgeving als bedoeld in het eerste lid.

3. De commandant zendt het verzoekschrift — na daarop de geslachtsnaam, de voornamen voluit, het registratienummer en het volledige burgeradres van de dienstplichtige te hebben aangetekend en te hebben vermeld of deze een daad van dienstweigering heeft gesteld — onverwijld rechtstreeks aan het Departement van Defensie, Afdeling Dienstplichtzaken.
4. Ter zake van een daad van dienstweigering wordt een huishoudelijk onderzoek gehouden, waarvan het proces-verbaal met de bijbehorende bescheiden wordt aangeboden aan de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde-West.
5. Van het indienen van het beroep op de Dienstweigeringswet af, tot het eventueel met groot verlotf zenden wegens bedoeld uitstel, wordt de dienstplichtige van dienstverrichtingen vrijgesteld.

B

De dienstplichtige dient een verzoekschrift in als bedoeld in art. 1 van de wet van 13 juli 1923, Stb. 357, betreffende dienstweigering, later dan tien dagen na opkomst.

6. Indien een dienstplichtige later dan tien dagen na opkomst een beroep op de Dienstweigeringswet doet, wordt gehandeld als in A, derde lid, is omschreven.
7. Heeft de dienstplichtige:
 - 7.1. geen daad van dienstweigering gesteld, dan blijft hij het normale oefenprogramma volgen;
 - 7.2. wel een daad van dienstweigering gesteld, dan wordt hij in overleg met de Auditeur-Militair bedoeld in het vierde lid en de commandant van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis naar dat depot overgebracht, alwaar hij tot nader order geplaatst wordt. Het gestelde onder A, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

C

ALGEMENE OPMERKINGEN

8. Zoals reeds uit het vorenstaande is gebleken, worden zaken van principiële dienstweigering ter vervolging overgegeven uitsluitend aan de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde-West.
 9. Dienstplichtigen, die dienst weigeren zonder een beroep op de Dienstweigeringswet te doen en van wie de commandant bij het onderzoek de indruk krijgt, dat de dienstweigering gegrond is op gewetensbezwaren, worden door deze in kennis gesteld van de mogelijkheid een beroep op de Dienstweigeringswet te doen.
 10. L.O. 1949, nr. 156 L-LM wordt hierbij ingetrokken.
-

In aansluiting op bovenstaande Ministeriële Beschikking (Landmacht-order nr. 6004 Code 51.2/44, Luchtmachtorder nr. 60503 Code 51.2/34) moge ik het volgende aantekenen. Het belangrijkste punt van deze regeling is wel dat gevallen van principiële dienstweigering uitsluitend ter vervolging worden overgegeven aan de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West en dat bijgevolg deze krijgsraad bij aansluiting is aangewezen over dit soort zaken te oordelen.

De regeling die tot 9 januari heeft gegolden bevatte eveneens de bepaling dat zaken tegen principiële dienstweigeraars door de Krijgsraad te Velde West berecht moesten worden, en op grond daarvan zou men kunnen stellen dat er op dit punt weinig is veranderd, ware het niet dat inmiddels de Koninklijke Luchtmacht een zelfstandig krijgsmachtdeel is geworden en evenals de Mobiele Colonne de beschikking heeft over een eigen krijgsraad.

Allereerst kan men zich afvragen of de Krijgsraad te Velde West bevoegd is kennis te nemen van strafbare feiten welke begaan zijn door militairen die ten tijde van het plegen daarvan niet tot de Koninklijke Landmacht behoorden.

De beantwoording van deze vraag kan men vinden in het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (Staatsblad nr E 67). De in dit K.B. (wetsbesluit) neergelegde regeling der relatieve competentie komt hierop neer dat de krachtens deze regeling ingestelde krijgsraden oordelen over:

- a. strafbare feiten begaan door personen die behoren tot onderdelen, welke onder de bevelen staan van de Commandierend Generaal die de krijgsraad heeft benoemd dan wel deze onderdelen vergezellen of volgen;
- b. strafbare feiten waarvan de kennisneming ingevolge de invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht aan de militaire rechter behoort, begaan in het rechtsgebied van de Commandierend Generaal, die de krijgsraad heeft benoemd.

Voorts bepaalt het Organisatiebesluit dat zaken betreffende militairen bij voorkeur aanhangig moeten worden gemaakt bij de krijgsraad, welke ingevolge het hierboven sub a gestelde bevoegd is van de zaak kennis te nemen. Dit laatste betekent derhalve dat militairen van de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht en de Mobiele Colonne in principe terechtstaan bij de krijgsraad welke door de eigen Commandierend Generaal is ingesteld.

Dit neemt evenwel niet weg dat het op grond van het gestelde sub b, waar als criterium het rechtsgebied van de Commandierend Generaal wordt aanvaard, mogelijk moet worden geacht dat een door de Chef van de Generale Staf ingestelde krijgsraad kennis neemt van strafbare feiten gepleegd door bijv. militairen van de Koninklijke Luchtmacht, terwijl evenzeer omgekeerd de door de Chef van de Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal ingestelde krijgsraad tot oordelen bevoegd is over militaire justitiabelen van de Koninklijke Landmacht.

(Men zie ook Mr. de Graaf, de Militair Rechterlijke Organisatie

bladz. 327). Formeel juridisch althans schijnen hiertegen geen bezwaren te bestaan.

Gegeven deze omstandigheden kan men als tweede vraag stellen, waarop de bevoegdheid van de Minister is gestoeld om, met doorbreking van de hierboven weergegeven voorrangregeling te bepalen dat alle principiële dienstweigeraars, derhalve ook militairen van de Koninklijke Luchtmacht, in den vervolge voor de Krijgsraad te Velde West zullen moeten terechtstaan.

Naar mijn mening kan deze bevoegdheid slechts gelegen zijn in art. 7 van meergenoemd Organisatiebesluit. In dit artikel 7 wordt gesteld dat de Minister van Oorlog een andere krachtens het besluit ingestelde krijgsraad kan aanwijzen, indien berechting door de op grond van de voorgaande leden (relatieve competentie) aangewezen krijgsraad *bezwaren* met zich meebrengt.

De bevoegdheid van de Minister is derhalve gebonden aan de door de kroon gestelde voorwaarde dat de voor de hand liggende berechting bezwaarlijk moet zijn.

In het verleden heeft de Minister in meerdere gevallen met een rechtstreeks beroep op artikel 7 gebruik gemaakt van de hier geboden mogelijkheid tot aanwijzing van een andere krijgsraad. Steeds waren dan echter duidelijk bezwaren aanwezig tegen toepassing der normale regel. In het onderhavige geval is zodanig beroep achterwege gelaten.

Tegen de ontworpen regeling kan men aanvoeren dat de Krijgsraad te Velde West als een „forum privilegiatum” wordt aangewezen v.w.b. de berechting van principiële dienstweigeraars. In zoverre zal deze beslissing een precedent kunnen scheppen.

Men kan zich dan ook naar mijn mening afvragen, of het wellicht geen aanbeveling zou hebben verdiend, een afzonderlijke berechting van de principiële dienstweigeraars achterwege te laten.

Mr. P. LANGENBERG,
Eerste-Luitenant der Koninklijke Luchtmacht.

Rijksbegroting voor het dienstjaar 1960, hoofdstuk VIII Defensie

Uit de *Memorie van antwoord* op het Voorlopig verslag der Commissie van rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal (Nr. 65 a) nemen wij het volgende over:

§ 3. Algemene en internationale aspecten der Nederlandse defensie-inspanning

De ondergetekende acht het voorshands niet op zijn weg te liggen, discussie-avonden te organiseren, teneinde beter begrip voor en een meer positieve instelling jegens de krijgsmacht te bevorderen. Naar zijn mening is dit veeleer een taak van de politieke partijen en andere groeperingen, die zich bezig houden met de begripsvorming over nationale en internationale maatschappelijke problemen. Zij dragen mede ver-

antwoordelijkheid voor een juist begrip onder de bevolking van de gevaren die onze samenleving bedreigen en van de verdedigingsmaatregelen die moeten worden genomen. Binnen de eigen kring of groepering kan terzake doeltreffender worden gewerkt, dan wanneer de regering organiserend zou optreden. In het bijzonder is dit het geval, wanneer de wens uitgaat naar een discussie over de religieuze en ethische aspecten van de moderne verdediging. Niettemin is de ondergetekende bereid, in het overleg met de Nationale Raad Welzijn Militairen over zijn rapport betreffende de verhouding volk en krijgsmacht¹⁾ ook dit punt nog nader onder ogen te zien. Op welke wijze van de zijde van het departement van defensie overigens reeds aan begripsvorming over de defensie wordt gewerkt, zal hij hieronder aangeven bij zijn opmerkingen over het rapport van de Nationale Raad Welzijn Militairen.

§ 5. De strijdkrachten

Dienstplichtigen; sociale voorzieningen. De ondergetekende verschilt van mening met die vele leden, die de thans vigerende regeling ter zake van de kostwinnersvergoeding voor de gezinnen van dienstplichtigen voor de tijd dat zij voor eerste oefening in dienst zijn, als onredelijk kwalificeren.

Hij wenst hier tegenover te stellen dat de huidige kostwinnersvergoedingsregeling op royale wijze uitvoering geeft aan artikel 34, eerste lid van de Dienstplichtwet, waarbij is bepaald, dat aan de verwanten van dienstplichtigen vergoeding uit 's Rijks kas wordt toegekend, als hun, ten gevolge van verplicht verblijf in werkelijke dienst van de dienstplichtige, voldoende middelen tot levensonderhoud komen te ontbreken. Het criterium „voldoende middelen tot levensonderhoud” wordt in de kostwinnersvergoedingsregeling zeer ruim geïnterpreteerd.

Een vergoedingsregeling op een andere basis zou buiten het financieel mogelijke vallen.

Evenals zulks in het verleden steeds is geschied zullen de normen van de kostwinnersvergoeding worden aangepast aan de stijging van de lonen en de kosten van levensonderhoud.

Bij het ondergaan van een medisch onderzoek ter beoordeling van aanspraken op invaliditeitspensioen — welk onderzoek gewoonlijk slechts één, doch hoogstens twee dagen in beslag neemt — wordt in de regel voorbehoud gemaakt ten aanzien van eventueel gemaakte reis- en verletkosten.

Genoemde kosten worden slechts dan vergoed, indien het resultaat van het onderzoek tot erkenning van vermeende aanspraken heeft geleid. Indien evenwel naar militair medisch inzicht opname in een ziekeninrichting voor observatie noodzakelijk mocht blijken en het gezin van de onderzochte als gevolg daarvan zonder inkomsten zou geraken, wordt hem in beginsel van de zijde van het Departement van Defensie een

¹⁾ Zie blz. 145. (Red. M.R.T.).

uitkering toegekend analoog aan die krachtens de ziekwet, ook al staat op dat tijdstip nog niet vast, dat het resultaat van de keuring tot erkenning van zijn aanspraken leidt.

Sommige leden hebben er — na kennisneming van het afwijzend standpunt t.o.v. het verstrekken van juridische of andere deskundige bijstand vanwege de overheid aan dienstplichtigen in administratieve rechtszaken en wel speciaal in gedingen betreffende militair invaliditeitspensioen — blijk van gegeven, dat zij het zouden waarderen indien dit standpunt nog eens in overweging zou worden genomen.

Nadere overweging heeft de op dit stuk bestaande bezwaren evenwel niet verminderd. De in de onderhavige zaken rechtsprekende instantie, de Centrale Raad van Beroep, heeft namelijk — anders dan b.v. de zich tot een lijdelijke houding bepalende rechter in civiele zaken — een actief deel in de voorgebrachte pensioenzaken.

Dit college onderzoekt zelfstandig en uit eigen initiatief, hoort door hem opgeroepen getuigen, raadpleegt buiten partijen om deskundigen, en betreft — al naar het juist voortkomt — behalve de door partijen voorgelegde punten van geschil eventueel ook andere facetten van de bestreden overheidsbeslissing en de achtergronden daarvan in zijn overwegingen en uitspraak. Als een niet te onderschatten voordeel van de onderhavige procesorde moet worden beschouwd, dat het de rechtzoekenden is toegestaan hun zaak in eigen bewoordingen voor te dragen, daarbij desgewenst bijgestaan door raadslieden, familieleden, dienstkameraden enz.

De aard van de rechtsgang en de weinig formalistische procedure voor de Centrale Raad van Beroep verzekert de rechtzoekende de meest deskundige en onverdachte bijstand welke zich denken laat, namelijk die van de administratieve rechter zelve. Ook staat de Kroon, in militaire pensioenzaken optredende als objectieve procespartij, niet tegenover maar naast de rechtzoekende, waar het er om gaat het recht te vinden.

Overigens kan nog worden gewezen op de mogelijkheden tot het verkrijgen van kosteloze rechtsbijstand, welke door de wet van 4 juli 1957 (Stb. 233) zijn geopend.

Het rapport van de Nationale Raad Welzijn Militairen is in studie genomen. Als eerste maatregel zal een opinie-onderzoek worden ingesteld naar de redenen waarom de belangstelling voor een functie bij de krijgsmacht tot dusverre onbevredigend is gebleven.

Als voorbeelden van hetgeen reeds op het gebied van het bevorderen van een goede verhouding volk-krijgsmacht wordt gedaan moge, zonder ook maar in het minst naar volledigheid te streven, worden genoemd: een zo openhartig mogelijke feitelijke voorlichting aan de publiciteitsmedia, een directe voorlichting over de krijgsmacht op inrichtingen van onderwijs, verder tentoonstellingen, taptoes, parades, vlootdagen en vlootschouwen, ouderdagen, jeugddagen en dagen waarop leraren in de gelegenheid worden gesteld onderdelen te bezoeken.

Daarnaast zal het Studiecentrum voor Militaire Leiderschap, dat het aankweken van de principiële bereidheid tot voorlichting bij de militaire aanvoerders tot een van zijn voornaamste doelstellingen heeft, bij en via

de dienstplichtigen een beter begrip gaan wekken voor de taak welke de krijgsmacht in onze samenleving heeft.

Incidenteel doet zich voorts de mogelijkheid voor, de bevolking te doen ervaren van hoe grote waarde een goed georganiseerd en gedisciplineerd apparaat als de krijgsmacht is voor de civiele samenleving. De ondergetekende heeft hierbij onder andere het oog op de militaire bijstand bij rampen, zoals de grote overstroming in 1953 en de recente overstroming van Tuindorp-Oostzaan.

Ook toen in de afgelopen zomer ons land werd geteisterd door vele bos- en heidebranden en een ernstige veevoederschaarste optrad, hebben militaire onderdelen zeer gewaardeerde diensten aan de samenleving kunnen bewijzen.

Bij de Delta-werken heeft de genie door het slaan van enkele grote bruggen erkentelijkheid en bewondering voor goed vakmanschap gewekt.

Tenslotte vestigt de ondergetekende in dit verband de aandacht op het Defensiestudiecentrum. Daar immers ontmoeten telkens nieuwe groepen „burgers”, hoofdambtenaren der verschillende departementen van algemeen bestuur, en vlag-, opper- en hoofdofficieren elkaar, om zich gedurende meerdere weken gezamenlijk te verdiepen in defensievraagstukken in de ruimste zin. Met name wordt daar ook gestreefd naar het verschaffen van inzicht in de behoeften en mogelijkheden van de weerbaarmaking van Nederland op ieder gebied van het maatschappelijk leven.

De ondergetekende heeft niet de indruk, dat de militaire autoriteiten onvoldoende aandacht zouden hebben voor de veiligheid van hun ondergeschikten.

Bedacht dient te worden, dat het doel van de vredesopleiding is het vormen van voor hun taak berekende soldaten en van oorlogscommandanten die zelfstandig kunnen handelen. Daarbij mag het initiatief van lagere commandanten niet worden verstikt door te zeer knellende voorschriften. Ofschoon boven hen gestelde commandanten bijzondere waakzaamheid betrachten dat risico's zoveel doenlijk worden vermeden, zijn — mede gelet op de jeugdige leeftijd der dienstplichtigen — ongevallen niet altijd te voorkomen.

De ondergetekende verklaart zich gaarne bereid om met zijn ambtgenoot van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in overleg te treden over de vraag, op welke wijze de lichamelijke opvoeding in Nederland zodanig kan worden gereorganiseerd, dat het grote percentage jongeren dat bij opkomst in militaire dienst blijkt niet te kunnen zwemmen, aanzienlijk wordt verlaagd.

Beschouwingen i.v.m. de Dienstplichtwet. Wat betreft de bijzondere onbillijkheid, welke naar de mening van een aantal leden bestaat in de regeling van de vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige, zij het volgende opgemerkt.

Krachtens artikel 24, tweede lid, van de Dienstplichtwet wordt tot buitengewoon dienstplichtige bestemd de ingeschrevene, van wie een broeder in Nederlandse krijgsmacht is gesneuveld of naar door de

Kroon te stellen regelen met een gesneuvelde kan worden gelijkgesteld. In artikel 39 van het Dienstplichtbesluit zijn de door de wet verlangde regelen gegeven, waaruit echter geenszins blijkt dat in alle gevallen het overlijden als oorlogsslachtoffer aan de broeder van de overledene aanspraak geeft op bestemming tot buitengewoon dienstplichtige zoals deze leden menen. Deze aanspraak is beperkt tot een aantal duidelijk omschreven gevallen.

Dat de wettelijke bepaling — deze werd bij de wijziging van de Dienstplichtwet in 1948 als gevolg van een amendement opgenomen — onder meer als vereiste stelt dat de gesneuvelde een broeder van de belanghebbende ingeschrevene moet zijn, berust op de overweging, dat deze voorziening te beschouwen is als een aanvulling van de vrijstelling wegens broederdienst.

De ondergetekende ontkent echter dat ten deze „totaal veronachtzaamd” zou zijn gebleven faciliteiten te verlenen aan hen, wier vader is gesneuveld of met een gesneuvelde kan worden gelijkgesteld. In verband met de in artikel 24, tweede lid, van de Dienstplichtwet neergelegde criteria is het uiteraard niet mogelijk om zonder meer alle zonen van hen, die op de hierbedoelde wijze zijn komen te overlijden, vrij te stellen van militaire dienst; anderzijds is, indien op een dergelijk overlijden beroep wordt gedaan, steeds een onderzoek naar de omstandigheden van het desbetreffende gezin ingesteld en de nodige soepelheid betracht. Indien bleek dat de ingeschrevene enig kind was en zijn moeder niet hertrouwd, is als regel vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval verleend. De ondergetekende is evenwel bereid te bepalen en daaraan de nodige bekendheid te geven, dat zeker in een dergelijk geval steeds vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval zal worden verleend.

Naar aanleiding van de beantwoording van vraagpunt 165 in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer hebben vele andere leden de vraag gesteld, op welke gronden de stelling berust dat het besef, dat zij, die geroepen zijn een geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt te bekleden, van de militaire dienst behoren te worden vrijgesteld, overeenkomt met de opvattingen van het Nederlandse volk.

De ondergetekende is tot deze verklaring gekomen op de overweging, dat bedoelde vrijstelling bijkans 150 jaren in de Nederlandse dienstplichtwetgeving voorkomt en, al is over de wenselijkheid van deze vrijstelling in de Volksvertegenwoordiging bij onderscheidene gelegenheden uitvoerig gediscussieerd, met haar medewerking steeds is gehandhaafd. Tegen deze vrijstelling zijn voor zover bekend al vele jaren geen protesten bij het departement ontvangen, noch is gebruik gemaakt van de bij de wet geboden gelegenheid tegen een op deze grond verleende vrijstelling in beroep te gaan bij de Kroon.

In antwoord op de desbetreffende vraag van enige leden deelt de ondergetekende mede, dat voor de toepassing van artikel 17 der Dienstplichtwet geen richtlijnen zijn en kunnen worden vastgesteld. Indien vrijstelling wordt gevraagd wegens onmisbaarheid op een landbouwbedrijf — of enig ander bedrijf — worden niet alleen alle bedrijfsom-

standigheden in beschouwing genomen, maar wordt ook aandacht geschonken aan de samenstelling van het gezin en de stand van de arbeidsmarkt. Alle factoren in hun onderling verband bezien leiden tot een beslissing. Om deze reden kan geen opsomming worden gegeven van bedrijfsomstandigheden, welke resulteren in een vrijstelling. Een bepaalde factor, welke in het ene geval vrijstelling heeft opgeleverd, behoeft dat in het andere geval nog niet te doen, indien de overige omstandigheden het gewicht van die factor aanmerkelijk verminderen of opheffen.

De Minister van Defensie,
S. H. VISSER.

De betekenis van de openbare mening voor de strafrechtspleging
door

Prof. Dr. HANS HEINRICH JESCHECK

Gepubliceerd in Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 71e jaargang no. 1, 1959, onder de titel van: „Die Bedeutung der Öffentlichkeit für die moderne Kriminalpolitik“.

Schrijver bespreekt de verhoudingen tussen de strafrechtspleging in ruime zin en de buitenwereld. De strafrechtspleging, die in de huidige wetgeving, rechtspraak en strafexecutie als de juiste wordt gezien, wil degene die wegens een strafbaar feit moet worden veroordeeld, zoveel mogelijk op positieve wijze beïnvloeden; zij wil hem echter tevens erkennen in de onaantastbare individualiteit als de met verstand begaafde en tot verantwoordelijkheid voor zijn daden in staat zijnde mens. Met andere woorden, ondanks een hoog ontwikkeld strafrecht en een ver gedifferentieerde tenuitvoerlegging van de straf veronderstelt onze bemoeiing met de delinquent een in wezen filosofische beschouwing van de mens, en dit betekent dat de mens in grote mate onttrokken is aan onze beïnvloeding.

Hierbij moeten wij er ons van bewust zijn, dat wij niet het „kwaad” kunnen afschaffen, noch het onrecht en de criminaliteit kunnen liquideren. Eigenlijk is er geen sprake van bestrijding van de criminaliteit in dien zin dat wij cijfermatig vast te stellen vorderingen maken, maar er is een voortdurende wisseling van steeds veranderende, wellicht betere, en in elk geval aan de tijdgeest aangepaste methoden. Men doet wat men kan, zonder echter te geloven aan de mogelijkheid van een duidelijke overwinning van de criminaliteit. Hierbij kan de moderne strafrechtspleging niet alleen blijven staan, zij heeft nodig de levendige en begrijpende belangstelling van de openbare mening. Openbare mening is hier op te vatten in ruime zin; zij omvat ieder die deelneemt aan onze samenleving, bijv. de georganiseerde instellingen, als de kerken, overheidsinstellingen, economische organisaties, organisaties op het gebied van maatschappelijk werk en de pers. De strafrechtspleging in ruime zin, daaronder begrepen de strafexecutie, is niet meer een van boven af opgelegde ingreep, die men aanvaarden moet zoals hij nu

eenmaal is, maar een democratische instelling, die ieder mede vormt en waarvoor ieder mede verantwoordelijk is. Het verband tussen strafrechtspleging en openbare mening wordt besproken vanuit drie gezichtspunten.

Als eerste het strafproces. Dikwijls wordt in Duitsland gesproken van een crisis in de strafrechtspraak. In wezen betekent dit niet anders dan dat de verhouding tussen de Justitie en de openbare mening niet gezond is. Dikwijls merkt men inderdaad tekenen van wrevel, ongerustheid en zelfs van heftige critiek op de strafrechtspleging.

De berechting is openbaar. De wetgever heeft hierdoor bereikt dat de openbare mening een positief aandeel heeft in de strafrechtspraak en dat de strafrechtspraak harerzijds uitwerking heeft op de openbare mening. Het zou hoogst bedenkelijk zijn als wij hier inderdaad te doen hadden met een breuk tussen strafrechtspraak *en openbare* mening en niet enkel met onvermijdelijke wrijvingen.

Door het beginsel van de openbaarheid van de rechtspraak moet de Justitie zich steeds opnieuw ten overstaan van de samenleving legitimeren. Daarom behoort het Ministerie van Justitie in haar personeelsbeleid uit te gaan van de regel dat de strafrechtspraak in geen enkel opzicht achtergesteld mag worden bij de civiele rechtspraak. Men moet zich ervan bewust zijn, dat de taak van de president van de strafzitting grote bekwaamheden en persoonlijke inspanning eist. Het is niet voldoende een goed jurist te zijn, evenzeer is het nodig te beschikken over een aantal karaktereigenschappen, die zeker boven de middelmaat uitgaan. De president moet niet alleen een grondige kennis van het procesrecht hebben, hij moet een onfeilbaar geheugen hebben om zich de bijzonderheden uit het dossier tijdens de verhoren steeds te kunnen herinneren, en deze te kunnen vergelijken met de resultaten van de behandeling ter zitting. Hij moet absoluut onpartijdig blijven, ook al ziet hij de weegschaal doorslaan ten nadele van de verdachte. Hij moet zonder pathos autoriteit bezitten ten opzichte van diegenen, die in het proces partij zijn. Bij de straftoemeting heeft hij die wijsheid nodig waarvoor eigenlijk geen regels zijn te geven.

Anderzijds zullen aan de pers hoge eisen gesteld moeten worden. De openbare mening, die door een enkele verslaggever ter zitting is vertegenwoordigd, heeft lang niet die betekenis, die aan de pers toekomt. Ofschoon de pers voor de strafrechtspleging van grote betekenis is, schijnen de verhoudingen tussen Justitie en pers toch niet steeds harmonisch te zijn. Een bekend voorbeeld hiervan is het „contempt of court” uit het Anglo-Amerikaanse recht. Contempt of court houdt onder meer in dat een critische berichtgeving over een strafzaak, waarin nog geen vonnis is geweest, strafbaar is als die critiek het mogelijk maakt dat het proces op enigerlei wijze wordt beïnvloed. Ook het bekendmaken van de levensloop van de verdachte voor of tijdens het proces, alsmede alle uitlatingen over de rechtbank, die het vertrouwen van het publiek kunnen ondermijnen, zijn als contempt of court strafbaar.

In Duitsland wordt overwogen om de kennelijk onware en eenzijdige

berichtgeving, ten gunste of ten ongunste van de verdachte, strafbaar te stellen. Een dergelijke strafbaarstelling lijkt niet juist. De pers moet in haar berichtgeving over strafzaken niet door voorschriften beperkt worden. Het is de taak van de pers de strafrechtspleging een belangrijke dienst te verlenen, want in wezen bereikt de pers datgene wat men generale preventie noemt. De pers is het middel om aan het publiek steeds weer de overtuiging te geven van een stabiele zedelijke orde, waarop de samenleving steunt. Zeker is de pers daarbij niet de spreekbuis van de Justitie, zij zal zelfstandig critiek moeten geven. Doch deze critiek zal moeten passen in het kader van het totale beeld van de orde, die er moet zijn, en die ook door de Justitie wordt nagestreefd. Het is een verkeerd uitgangspunt de pers in te perken, op welke gronden men dat ook zal willen baseren.

Er zal een berichtgeving over de strafrechtspraak moeten komen, die zich bewust is van haar verantwoordelijkheid als draagster van de generale preventie. Dat betekent achterwege laten van sensatieberichten en onnadenkendheden. De verslaggevers zullen, voor zover zij geen rechten gestudeerd hebben, de hoofdlijnen van het strafrecht en het strafprocesrecht moeten beheersen teneinde de dikwijls voorkomende grove fouten, misverstanden en verkeerde beoordelingen te vermijden. Zij zullen ten aanzien van de zakelijke juistheid van hun berichten nauw moeten samenwerken met de Justitie.

De instelling die een verslaggever nodig heeft, is eens omschreven met de volgende woorden: De verslaggever van strafzaken past bescheidenheid, werkelijke bescheidenheid voor de oeroude wijsheid der schijnbaar verouderde wetsartikelen, voor het lot van de schuldige mens, voor de steeds opnieuw intredende eenzaamheid van de werkelijk goede rechter in de donkere kloof tussen recht en werkelijkheid.

Het tweede aspect is de betekenis van de openbare mening voor de strafexecutie. De strafexecutie is het deel van de overheidstaak, dat in Duitsland nog het meest te lijden heeft van bureaucratische isolering van de buitenwereld. De symbolen daarvan zijn de gevangenisgebouwen uit de 19de eeuw, waarin de strafexecutie zich nog steeds grotendeels moet afspelen, ofschoon de methoden van behandeling grondig veranderd zijn. Het zou aanbeveling verdienen dat ook het uiterlijk van de gevangenisgebouwen veranderd zou worden. In een gemeentehuis of een rechtbank komt men wel eens, in een gevangenis niet. Men beschouwt de gevangenisgebouwen en de getraliede vensters met ontzag.

Dit ontzag is begrijpelijk, maar het mag niet daarbij blijven. Het feit dat in Duitsland steeds meer dan 50.000 mensen in naam van het volk in justitie-inrichtingen gevangen worden gehouden, betekent op zichzelf reeds, in een democratische samenleving, een belangrijk stuk openbare verantwoordelijkheid. In ieder land neemt de openbare mening deel aan het gevangeniswezen door verschillende commissies, waarin naast justitie-ambtenaren vertegenwoordigers van kerken, overheidsinstellingen, verenigingen en particuliere personen zitting hebben. Zij plegen overleg over de situatie in de strafgestichten en nemen tot op zekere hoogte beslissingen met betrekking tot de wijze van tenuit-

voerlegging en de invrijheidsstelling van gevangenen. Zij vormen een nuttige verbinding tussen het gevangeniswezen en de buitenwereld.

De belangstelling van de buitenwereld is met name belangrijk voor de gevangenisarbeid. In vele landen stuit de gevangenisarbeid op tegenstand van organisaties uit het bedrijfsleven. In Duitsland liggen mede door de gunstige conjunctuur deze verhoudingen veel gunstiger, doch dit kan snel veranderen bij conjunctuurwisseling. De resocialisatie van gevangenen staat of valt met de gevangenisarbeid. De lichamelijke en geestelijke inspanning die men moet opbrengen om een bepaald werk goed te doen en de eigen prestatie geleidelijk te verbeteren, is de kern van de behandeling. Het gevangeniswezen moet ervan op aan kunnen, dat ook in tijden van laagconjunctuur geen maatregelen genomen worden, die de gevangenen van hun arbeid beroven.

De openbare mening moet ingelicht worden over de ontwikkeling die het gevangeniswezen in de komende tientallen jaren zal doormaken. De gedachte dat voor de bouw van moderne strafinrichtingen veel geld nodig zal zijn, moet eerst populair gemaakt worden. Evenmin als wij het kunnen stellen met scholen en ziekenhuizen uit de 19de eeuw, komen wij thans nog toe met de oude strafinrichtingen. Als deze gedachte niet in de openbare mening gaat leven, blijft de ontwikkeling van het gevangeniswezen voor een groot deel een papierenkwestie. Hier ligt voor de pers een belangrijke taak. Wij zullen de aandacht van de pers erop moeten vestigen, dat zij de werkelijke wereld van de straf-executie bij haar beschouwingen en berichtgeving betreft. De straf-executie kan zich niet ontwikkelen buiten de openbare mening om.

Het derde aspect is de wederopname van uit de gevangenis ontslagenen in het normale leven. Of deze opname zal lukken of niet hangt evenzeer af van de samenleving als van de in vrijheid gestelde. Het odium „gezetten te hebben” is een ernstige hindernis voor de wederaanpassing van ontslagen gevangenen; als de samenleving hen afwijst, vormt zij zelf recidivisten, of helpt althans daaraan mede. Zonder twijfel betekent het ondergaan van gevangenisstraf maatschappelijk een zekere degradatie, doch dit ontslaat de samenleving niet van haar verantwoordelijkheid voor de in vrijheid gestelde gevangenen.

Voor alles zullen er geschikte werkgelegenheden voor de in vrijheid gestelde gevangenen moeten zijn. Daartoe zullen overheidsinstanties, werkgevers en werknemers moeten samenwerken; de overheidsinstanties door steun te geven bij het zoeken naar werkgelegenheid, de werkgevers door zich niet te verzetten tegen het in dienst nemen van invrijheidgestelden, de werknemers door de nieuweling wiens voorgeschiedenis zij kennen of toch te weten komen in de volle zin van het woord als mens te aanvaarden. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor het probleem van de huisvesting.

De strafrechtspleging wordt nog te veel gezien als iets wat alleen de overheid aangaat, de burger voelt zich daarvoor niet verantwoordelijk en niet competent. Er zullen sterke impulsen nodig zijn om deze traagheid te overwinnen en de reclassering de kracht van een volksbeweging te geven, die zij in vele andere landen heeft.

De ontwikkeling van de strafrechtspleging vereist een levendige belangstelling van de openbare mening. In het luchtledige van de bureaucratie kan de strafrechtspleging niet gedijen. In de fase van de rechtspraak heeft zij de actieve belangstelling van de pers nodig, opdat die in stilte werkzame, en uit ontelbare indrukken samengestelde krachten ontstaan die wij generale preventie noemen. In de fase van de executie is eveneens de rechtstreekse medewerking van de openbare mening nodig. Ook hier kan de pers belangrijke hulp geven. Op het gebied van de reclassering zullen al diegenen die daaraan kunnen medewerken gestimuleerd moeten worden tot het aanvaarden van een medeverantwoordelijkheid. Slechts door de helpende liefde van een ieder kunnen die wonden genezen worden, waarvan de oorsprong dikwijls ligt in de vroegere jeugd van de veroordeelde.

(Overgenomen uit „Documentatieblad”, Uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Justitie, 1959, blz. 191).

In memoriam Dr. L. M. Rollin Couquerque

Op 6 april 1960 overleed te 's Gravenhage, op 90-jarige leeftijd, Dr. LOUIS MARIE ROLLIN COUQUERQUE, een van de initiatiefnemers tot het doen verschijnen van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, hetwelk hij van 1903 tot 1955 als redacteur en vanaf 1955 als vaste medewerker heeft verzorgd en gediend, en welks wedergeboorte in 1946, na de bezetting, hij heeft bewerkstelligd.

Bij het 50-jarig jubileum van dit tijdschrift in 1955 herdacht de Minister van Oorlog en van Marine Ir. C. STAF, Dr. ROLLIN COUQUERQUE, die met dit tijdschrift jubileerde. (M.R.T. XLVIII (1955) blz. 369 e.v.).

Dr. ROLLIN COUQUERQUE was historicus, vermoedelijk een van de beste kenners van de historische achtergrond van het militaire strafproces.

Dr. ROLLIN COUQUERQUE promoveerde op 26 mei 1893 te Utrecht in de rechtsgeleerdheid op een proefschrift getiteld „Tweeërlei dogma”. Daarna was hij tot 1903 werkzaam aan het Ministerie van Oorlog en van 1904—1908 aan het Ministerie van Waterstaat. Van 1908—1911 was Dr. ROLLIN COUQUERQUE gouvernementssecretaris van Suriname, waarna hij nog een jaar terugkeerde naar Waterstaat. Gedurende de lange en belangrijke periode van 1913—1934 was hij administrateur bij het Departement van Koloniën. Daarnaast heeft Dr. ROLLIN COUQUERQUE verschillende functies vervuld. In 1902 trad hij tijdelijk op als advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht. In 1916 werd hij benoemd tot lector in het Militair Straf- en Procesrecht aan de Universiteit van Amsterdam (M.R.T. XII blz. 220 e.v.), welk vak hij tot 1946 heeft gedoceerd. Van 1933—1934 was hij lid van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en van 1933—1939 trad hij op als plaatsvervangend voorzitter van de Raad van Beroep aldaar. Gedurende de jaren 1947—1957 was Dr. ROLLIN COUQUERQUE militair-juridisch adviseur aan het Ministerie van Marine.

Meerdere publicaties van zijn hand zijn verschenen; zijn antwoord op een prijsvraag „Het aasdoms- en schependomsrecht in Holland en „Zeeland” werd in 1897 bekroond. Andere publicaties zijn: *La monnaie du Roi Antoine de Portugal à Gorinchem 1583—1591*; *Beschouwingen over de Kortingswet*; *Rechtsbronnen der stad Gouda* (samen met A. MEERKAMP VAN EMDEN); *Militair strafprocesrecht*, Uitgave van de „Regtspleging bij de Landmagt”, gecombineerd met de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, van aantekeningen voorzien; *Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en bij de landmacht*, waarvan 3 drukken zijn verschenen; *Onze koloniale autonomie vóór honderd jaar*; *Hollands rechtspraak in strafzaken tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden*, e.a.

Dr. ROLLIN COUQUERQUE was ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Steeds stond Dr. ROLLIN COUQUERQUE klaar voor ieder die zijn advies of hulp vroeg en velen hebben daarvan gebruik gemaakt. Zo bescheiden en bedachtzaam als hij was, kon hij, bij het verdedigen van de beginselen van het militaire strafrecht, in het bijzonder van het militaire procesrecht, als hij meende dat dat de beginselen die hem als heilig waren, geschaad werden door verkeerd begrip of door welke omstandigheid ook, een onverwachte felheid aan de dag leggen.

Tot op het laatst gaf hij blijk van zijn grote werkkraft en van zijn onverflauwde belangstelling voor het militaire recht, waarbij hij helaas ernstig werd belemmerd doordat hij bijna niet meer kon zien en ook zijn gehoor sterk was achteruit gegaan.

Zij die hem van nabij hebben gekend, beseffen hoezeer met hem is heengegaan een groot kenner van de historie van het militaire strafproces, een vriendelijk, hulpvaardig en onkreukbaar mens, een fel verdediger van de beginselen, welke hij op grond van zijn meer dan 50-jarige studies als de juiste voor het militaire strafproces beschouwde.

Dr. ROLLIN COUQUERQUE werd op 9 april 1960 te 's Gravenhage in aanwezigheid van een kleine kring intimi, ten grave gedragen.

W. H. V.

Personalia

Bij Koninklijk Besluit van 29 februari 1960 nr. 36 is aan Mr. J. E. VAN DER MEULEN op zijn verzoek met ingang van 1 juni 1960 eervol ontslag verleend uit zijn ambt van vice-president van de Hoge Raad der Nederlanden, tevens aangewezen als lid van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage, onder dankbetuiging voor de vele en belangrijke in verschillende rechterlijke betrekkingen aan den Lande bewezen diensten. (Ned. Stert. nr. 53 d.d. 16 maart 1960).

INGEKOMEN BIJDRAGE

De Holle-kies-sententie en artikel 114 W.v.M.S.

door

MR. H. H. A. DE GRAAFF

Op de vraag of de behandeling van een aangetaste tand of kies door de tandarts, het boren en vullen dus, al dan niet als een kunstbewerking in de zin van art. 25, lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht moet worden aangemerkt, is onlangs door het Hoog Militair Gerechtshof, mede op grond van de verklaring van een hooggeleerd deskundige, een duidelijk antwoord gegeven: deze behandeling is inderdaad een kunstbewerking, en mag dus volgens geldend recht niet plaats hebben zonder voorafgaande toestemming van de lijder.¹⁾ Wanneer de Overheid derhalve een regelmatige controle op, en snering van de gebitten der militairen een dienstbelang acht van zodanig gewicht, dat terwille daarvan een aantasting van het individueel meesterschap over eigen lichaam gerechtvaardigd is, dan zal zij de totstandkoming van een wijziging van het Reglement betreffende de Krijgstucht, of van een speciale wettelijke regeling van deze materie moeten bevorderen.

In zoverre zij een incidentele interpretatie heeft gegeven van het begrip „kunstbewerking”, als bedoeld in art. 25 R.K., is de betekenis van 's Hof's sententie misschien niet zó groot, dat het nodig is, deze sententie van een naam te voorzien. Het begrip „kunstbewerking” is reeds eerder onder de loupe genomen, o.a. met betrekking tot de immunisatie, totdat in 1953 door de Wet immunisatie militairen²⁾ hieromtrent voor het tegenwoordige het laatste woord is gesproken. En het is geenszins uitgesloten dat vroeger of later de rechter nogmaals zal worden geroepen om uit te maken of deze of gene medische behandeling als een „kunstbewerking” in de zin van art. 25 R.K. moet worden aangemerkt.

Wanneer wij dan niettemin vermenen te moeten voorstellen, deze sententie voortaan aan te duiden onder de naam, in de titel boven dit opstel vermeld, dan hebben wij daarvoor een geheel andere reden. De sententie toch bevat een overweging, welke van grote betekenis is voor de interpretatie van het begrip „dienstbevel”, namelijk de woorden:

„Overwegende, dat als dienstbevel niet beschouwd kan worden een bevel, waarvan blijkens een wettelijk voorschrift de nakoming niet mag worden geëist;”.

Het is genoegzaam bekend dat de vraag, of de bevoegdheid van de meerdere om enig dienstbevel te geven een element is van het begrip „dienstbevel”, zoals dit voorkomt in art. 114 W.v.M.S., ondanks de uitdrukkelijke verklaring dienaangaande in de Memorie van Toe-

¹⁾ Sententie van 9 juni 1959, M.R.T. LIII, blz. 14.

²⁾ M.R.T. XLVI, blz. 690.

lichting³⁾ de gemoederen steeds is blijven bezighouden, zelfs in zulk een mate, dat over dit strijdpunt een legaliteitsleer en een doelmatigheidsleer aanhangers hebben gevonden.⁴⁾ In die strijd is dikwijls over „bevoegdheid” gesproken alsof dit een voldoende omlijnd begrip was, en is niet altijd aandacht geschonken aan het verschil tussen een „absolute onbevoegdheid”, welke zich voordoet als een bevel door geen enkele meerdere mag worden gegeven, en een „relatieve onbevoegdheid”, waarvan sprake is als in een bepaald geval het bevel wèl door meerdere A, doch niet door meerdere B mag worden gegeven.

Toch is dit verschil van groot belang. Immers in het geval van *relatieve* onbevoegdheid zal er over het algemeen geen enkele reden zijn, waarom de mindere, tot wie het bevel gericht wordt, op grond van deze onbevoegdheid straffeloos ongehoorzaam aan dit bevel zou mogen zijn. Is er daarentegen sprake van *absolute* onbevoegdheid, gaat het dus om een bevel, dat door geen enkele meerdere, wie dan ook, mag worden gegeven, dan is het de vraag, of dit bevel nog wel als een dienstbevel kan worden aangemerkt. Immers het is duidelijk, dat de dienst middels het geven van dienstbevelen moet kunnen worden behartigd. Een materie, waaromtrent *geen enkele meerdere* een bevel mag geven, moet dus wel liggen buiten het ressort van de dienst.

Het zou te ver voeren, in dit korte opstel deze belangwekkende punten nader te bespreken. Laat ons echter uit de jurisprudentie over art. 114 W.v.M.S. enkele rechterlijke uitspraken mogen noemen, welke zich hiermede hebben beziggehouden, een reeks, waaraan de jongste, onze Holle-kies-sententie, dient te worden toegevoegd. In alle genoemde gevallen ging het om strijd tussen het bevel en enig voorschrift.

a. de *Boeimeer-sententie*⁵⁾: opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel om te water te gaan in een open badinrichting, zulks terwijl bij een op een ministeriële beschikking gegronde garnizoensorder ter voorkoming van de ziekte van Weil het zwemmen in open badinrichtingen als bevolen dienst tijdelijk was afgeschaft. Het ten laste gelegde werd bewezen verklaard, doch viel volgens sententie van het H.M.G. niet onder het bereik van art. 114 W.v.M.S., omdat het bevel in strijd met genoemde garnizoensorder, *en dus onbevoegd*, was gegeven.

b. het *DAF-vonnis*⁶⁾: opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel om als negentiende plaats te nemen in een vrachtauto, type DAF, waarin volgens „het geldend bedieningsvoorschrift” niet meer dan 18

³⁾ Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht, II, blz. 222.

⁴⁾ Wij volstaan met te verwijzen naar Franken-Brunner, het Wetboek van Militair Strafrecht, blz. 269, en naar Van Dijk, Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, 4de druk, blz. 140.

⁵⁾ Sententie van 1 nov. 1938, met onderschrift van Spruijt, M.R.T. XXXIV, blz. 436. Op de inconsequentie van 's Hofs overwegingen wezen Franken en Brunner, a.w. blz. 272.

⁶⁾ Vonnis van de Krijgsraad te Velde „West” van 19 aug. 1954, met naschrift van W. H. V., M.R.T. XLVIII, blz. 30. Zie over dit vonnis ook onze bijdrage „Enkele opmerkingen over de verhouding van bevel en voorschrift” in M.R.T. XLIX, blz. 225.

man mochten worden vervoerd. Overwogen werd, dat het bevel in strijd met genoemd voorschrift, *als onbevoegdlijk gegeven* moet worden beschouwd, en dat hieruit volgde, dat het bevel niet was een dienstbevel in de zin van art. 114 W.v.M.S.

Zowel in de Boeimeer-sententie als in het DAF-vonnis kwam de rechter slechts tot zijn uitspraak via de constructie van een „onbevoegdheid” van de meerdere. Een geheel andere redenering werd toegepast in:

c. het *Immunisatie-vonnis*⁷⁾: opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel om zich te laten immuniseren, gepleegd door een korporaal die tegen inenting onoverkomelijke bezwaren had, ontleend aan zijn opvatting omtrent de godsdienst, zulks terwijl bij ministeriële kennisgeving het uitoefenen van elke dwang of onheuse behandeling ten aanzien van zodanige bezwaarden verboden was. Overwogen werd dat door deze kennisgeving de kwestie van het verplicht inenten van gewetensbezwaarde militairen door de minister buiten het kader van de dienst was geplaatst, en derhalve het aan beklaagde gegeven bevel niet was een dienstbevel.

In dit laatste vonnis werd dus niet over onbevoegdheid van de meerdere gesproken en vormde deze onbevoegdheid niet de grond, waarop de vrijspraak rustte. Uiteraard was er onbevoegdheid, doch in de vorm van *absolute* onbevoegdheid, aangezien op grond van de ministeriële kennisgeving geen enkele meerdere tot het geven van een dergelijk bevel onder dergelijke omstandigheden gerechtigd was.

Over dit immunisatie-vonnis heeft het H.M.G. zich niet kunnen uitspreken.⁸⁾ De overweging, waarop de krijgsraad destijds tot een niet-bewezen-verklaring en mitsdien tot een vrijspraak kwam, vertoont echter grote overeenkomst met de overweging van het Hof in:

d. de *Holle-kies-sententie*: opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel, in feite om een daad te verrichten tot het toelaten van een behandeling waarvoor beklaagde geen toestemming had gegeven en welke krachtens art. 25(4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht zonder beklaagdes toestemming niet mocht worden ondernomen. Niet-bewezen-verklaring en vrijspraak op de overweging, dat als dienstbevel niet beschouwd kan worden een bevel, waarvan blijkens een wettelijk voorschrift de nakoming niet mag worden geëist.

Dus werd ook in deze sententie niet over onbevoegdheid gesproken. Ook hier was een *absolute* onbevoegdheid, omdat geen enkele meerdere het bevel had mogen geven, gezien de bepaling van art. 25(4) R.K.

Een verschil tussen Immunisatie-vonnis en Holle-kies-sententie kan men nog constateren in het feit, dat het Hof volstaan heeft (en volstaan kon) met toetsing van het bevel aan een *wettelijk voorschrift*, terwijl de krijgsraad te maken had met een bevel, strijdig met een ministeriële

⁷⁾ Vonnis van de Krijgsraad te Velde „Oost” van 21 sept. 1949, M.R.T. XLIV, blz. 269 en 414, en N.J. 1951, nr. 75.

⁸⁾ De door de Krijgsraad vrijgesproken korporaal is in verband met de toenmalige omstandigheden ongeimmuniseerd naar Indonesië uitgezonden.

(doch uiteraard voor alle militairen geldende) kennisgeving. Er is dus nog ruimte voor verfijning en toespitsing. Doch de grenzen van het strijdperk waarin de geestelijke strijd over artikel 114 W.v.M.S. verder zal worden gestreden, zijn in ieder geval weder scherper getrokken, en daarom leek het ons nuttig er op te wijzen, dat het H.M.G. in de Holle-kies-sententie nog méér heeft gedaan, dan alleen maar uit te maken wat wel en wat niet een kunstbewerking is!

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 10 december 1958

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr. R. B. Lewis en Majoor A. J. Marinus.
Raadsman: J. C. M. van Boldrik.

Als sergeant-vlieger, piloot van een Harvard-vliegtuig, op vragen van de toren, telkens zijn hoogte circa 10.000 voet te hoog opgegeven.

Krijgsraad: „Als militair opzettelijk aan de overheid een onjuiste „ambtelijke mededeling doen”.

Hoog Militair Gerechthof (zie sententie achter het vonnis): Het Hof leest de tenlastelegging aldus dat primair is gesteld dat de dd. verkeersleidingsofficier in zijn functie als zodanig aan beklaagde de hoogte vroeg en alternatief, dat hij zulks deed in opdracht van en namens beklaagde's squadroncommandant. Het primaire niet bewezen aangezien gebleken is dat de vragen naar beklaagde's hoogte door de dd. verkeersleidingsofficier geen verband hielden met de uitoefening van de controle door de verkeersleiding. Het alternatieve niet bewezen omdat aannemelijk is dat beklaagde niet wist of had moeten weten dat de vragen hem gesteld werden in opdracht van beklaagde's squadroncommandant. Het Hof acht beklaagde's verklaring, dat hij het geheel als een grap beschouwde, geloofwaardig.

Vrijspraak.

Het gebruik van de radio tijdens een dienstvlucht voor grappen is echter in strijd met de krijgstucht. Eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Voor het bewijs gebruik gemaakt van een geluidsband, waarop het gesprek tussen beklaagde en de toren is opgenomen.

(W.M.Sr. art. 132; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
A. M., geboren 9 september 1927, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„dat hij op 18 juni 1958 te Eindhoven, althans in Nederland, althans

„in het luchtruim boven Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens „dienstverband bij de Krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht, als sergeant-vlieger in werkelijke militaire dienst was „bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat hem, als bestuurder van een „militair vliegtuig, type Harvard, zich daarmee in de lucht bevindende, „door de overheid, te weten de dienstdoende verkeersleidingsofficier op „de verkeerstoren van de Vliegbasis Eindhoven, althans door deze, in „opdracht van en namens zijn, beklaagdes, squadroncommandant, naar „zijn vlieghoogte was gevraagd opzettelijk in strijd met de waarheid aan „deze heeft opgegeven zich te bevinden op een hoogte van 21.200, „althans 21.000 voet, althans op een grotere hoogte, dan waarop hij „zich in werkelijkheid bevond, bevindende hij zich toen aldaar op een „hoogte van \pm 11.000 voet, althans op een aanmerkelijk geringere „hoogte dan 21.200 of 21.000 voet, en vervolgens, nadat hem namens „de Chef Vliegdiens van genoemde Vliegbasis, althans namens zijn, „beklaagdes, squadroncommandant, opdracht was gegeven om terug te „keren en te landen, nog een of meermalen tijdens het dalen, nadat hem „door genoemde dienstdoende verkeersleidingsofficier, althans door „deze, in opdracht van en namens zijn, beklaagdes, squadroncommandant, naar zijn hoogte werd gevraagd, telkens opzettelijk in strijd met „de waarheid een grotere hoogte heeft opgegeven dan waarop hij zich „toen werkelijk bevond, te weten heeft opgegeven achtereenvolgens „hoogten van 15.000, 14.000, 13.000 en 12.000 voet, terwijl zijn werkelijke hoogte telkens \pm 10.000 voet, althans aanmerkelijk minder „was dan de telkens opgegeven hoogte, waarbij hij tevens toen aldaar „telkens opzettelijk heeft nagelaten aan genoemde dienstdoende verkeersleidingsofficier, zijnde althans optredende namens de bevoegde „overheid, opgave te doen van zijn werkelijke vlieghoogte, zijnde dit „mededelingen die hij van ambtswege doen moest of waarvan de verzwijging het belang van de dienst, met name o.a. de vliegveiligheid „van het militaire luchtverkeer boven de Vliegbasis Eindhoven en de „omgeving daarvan, kon schaden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 18 juni 1958, terwijl hij in werkelijke dienst was als reserve-sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht met een dienstverband dat hem tot doorlopende werkelijke dienst bij de Krijgsmacht verplicht, ingedeeld als vlieger van de basisvlucht van het Vliegdienssquadron van de Vliegbasis Eindhoven, van plan was om te \pm 14.00 uur een vlucht te gaan maken met een Harvard; dat hij zich tot zijn commandant, de luitenant Walraven heeft gewend om toestemming te krijgen tot het meenemen van een barograaf, teneinde op grote hoogte de prestatie van de motor te controleren; dat luitenant Walraven zei dat deze barograaf niet geschikt was voor het uitvoeren van vluchten op grote hoogte; dat hij vervolgens heeft uitgeboekt voor een localflight, general flight; dat hij naar het vliegtuig B 173 is gegaan, is gestart en zonder barograaf is gaan vliegen in de richting Den Bosch en vervolgens in zuidelijke

richting zonder speciaal doel; dat hij op een gegeven moment weer naar de Vliegbasis wilde terugkeren en toen, aangezien zich onder hem een praktisch gesloten wolkendek bevond, de verkeersleiding heeft opgeroepen en heeft gevraagd naar een QDM koers naar de thuisbasis; dat de basis hem toen een QDM heeft gegeven en tevens naar zijn hoogte heeft gevraagd; dat hij vanaf \pm 15.39 uur met de verkeersleiding een gesprek heeft gevoerd; dat de door hem vermelde hoogten tijdens dit gesprek in het algemeen ongeveer 10.000 voet hoger waren dan de hoogten waarop hij in werkelijkheid heeft gevlogen; dat hij wist dat deze telkens door hem aan de verkeersleiding vermelde hoogten niet telkens de hoogten waren, waarop hij in werkelijkheid heeft gevlogen; dat hij deze hoogten toen verkeerd heeft doorgegeven omdat hij het gevoel had dat de luitenant Walraven zijn hoogten wilde controleren om, ingeval hij met „sterke verhalen” zou terugkomen, deze aan de hand van de juiste gegevens te kunnen ontzenuwen; dat hij het geheel als een grap beschouwde;

Overwegende, dat Peter Johannes Faessen, sergeant I-Verkeersleider, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 18 juni 1958, terwijl hij dienst deed als verkeersleidingsofficier bij de naderingsverkeersleiding, van de kapitein de Beijer opdracht kreeg om naar de hoogte van sergeant M. te vragen; dat de eerste hoogte die hij van M. opkreeg 13000 voet was; dat de volgende die hij na 9 minuten kreeg, was 21.000 voet met de toevoeging „still „climbing””; dat, na enig telefonisch over en weer praten tussen kapitein de Beijer en de luitenant Beckers, deze laatste de microfoon van hem overnam en hij deze luitenant duidelijk aan M. de opdracht hoorde geven om terug te keren en zich te melden bij diens commandant; dat hij vervolgens de microfoon weer overnam totdat de vlieger hem meldde, dat deze op 12.000 voet zat en deze overging naar de locale verkeersleiding;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 24 juni 1958, door Franciscus Leltz eerste luitenant en Marinus Alphonsus Gerardus Marie van Haren, eerste luitenant, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adrianus Jacobus de Beijer (commandant Vliegdiensquadron Vliegbasis Eindhoven):

dat op 18 juni 1958 omstreeks 15.30 uur de luitenant Walraven hem zei het vermoeden te hebben dat sergeant M., zij het zonder barograaf, een hoogtevvlucht ging maken; dat hij vervolgens aan de dienstdoende verkeersleidingsofficier, de sergeant der eerste klasse Faessen, verzocht om de piloot van de Harvard B 173 naar diens vlieghoogte te vragen; dat genoemde piloot, de sergeant M., om 15.39 uur als zijn hoogte 13.000 voet opgaf; dat hij sergeant Faessen verder verzocht om telkens wanneer de B 173 om een peiling vroeg, deze tevens diens hoogte te vragen; dat daarna de door de B 173 opgegeven hoogte 21.000 voet was; dat hij daarop de verkeersleiding op-

droeg om namens de Chef Vliegdiens de Harvard B 173 terug te roepen en te laten landen; dat de Chef Vliegdiens van zijn actie op de hoogte is gesteld en met zijn handelwijze accoord ging; dat de sergeant M. aan die opdracht voldeed; dat hij na diens landing M. vroeg of deze wist dat het verboden was om boven 15.000 voet te vliegen, hetgeen door deze werd beaamd met de toevoeging: „Wie zegt, dat ik dat heb gedaan”;

Peter Johan Faessen:

dat de piloot van de Harvard B 173 op 18 juni 1958 te ongeveer 16.05 uur om landingsinstructies vroeg; dat de B 173 te ongeveer 16.10 landde; dat hem zeer onwaarschijnlijk lijkt dat een Harvard op normale wijze in 5 minuten 12.000 voet kan dalen;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige en aan beklagde voorgehouden, als bijlage bij het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek gevoegde en daarvan deel uitmakende tekst van een geluidsband, welke tekst blijkens de verklaring van de 1e luitenant J. F. den Engelsman, Hoofd Bureau Communicaties van de Vliegbasis Eindhoven, is ontleend aan de geluidsband van 18 juni 1958, blijkt dat die dag door de piloot van de B 173 op desbetreffende vragen van de verkeerstoren van de Vliegbasis Eindhoven de volgende hoogten zijn opgegeven:

te 14.30 uur Z 13.000 voet

te 14.49 uur Z 21.000 voet

te 14.56 uur Z 15.000 voet

te 14.58 uur Z 14.000 voet

te 15.00 uur Z 13.000 voet

te 15.02 uur Z 12.000 voet;

voorts, dat aan genoemde piloot te 14.53 uur door de verkeerstoren namens Chef Vliegdiens opdracht is gegeven zo spoedig mogelijk te landen;

Overwegende, dat beklagde ten processe heeft verklaard, dat deze hem voorgehouden tekst overeenkomt met het gesprek hetgeen hij die datum vanaf 15.39 uur met de verkeersleiding van de vliegbasis Eindhoven heeft gevoerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig en aan beklagde voorgehouden schrijven van de luitenant-kolonel J. A. Vergouwe, Chef Staf van het Commando Tactische Luchtstrijdkrachten zakelijk onder meer inhoudt:

dat het uitgesloten kan worden geacht dat sergeant M. op 21.000 voet is geweest, aangezien hij dan vanaf 13.000 voet in 10 minuten naar 21.000 voet zou zijn geklommen; dat dat een stijgsnelheid zou vereisen van 800 voet per minuut, terwijl volgens de technische gegevens uit het Vliegerhandboek van de Harvard II B op die vlieghoogte de stijgsnelheid onder gunstige omstandigheden niet meer dan gemiddeld 450 voet per minuut kan bedragen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft —

wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 18 juni 1958 in het luchtruim boven Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband bij de Krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, als sergeant-vlieger in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, nadat hem, als bestuurder van een militair vliegtuig, type Harvard, zich daarmede in de lucht bevindende, door de dienstdoende verkeersleidingsofficier op de verkeerstoren van de Vliegbasis Eindhoven, in opdracht van en namens zijn, beklagdes, squadroncommandant, naar zijn vlieghoogte was gevraagd opzettelijk in strijd met de waarheid aan deze heeft opgegeven zich te bevinden op een hoogte van 21.000 voet, bevindende hij zich toen aldaar op een hoogte van \pm 11.000 voet en vervolgens, nadat hem namens de Chef Vliegdiens van genoemde Vliegbasis opdracht was gegeven om terug te keren en te landen, nog meermalen tijdens het dalen, nadat hem door genoemde dienstdoende verkeersleidingsofficier in opdracht en namens zijn, beklagdes, squadroncommandant, naar zijn hoogte werd gevraagd, telkens opzettelijk in strijd met de waarheid een grotere hoogte heeft opgegeven dan waarop hij zich toen werkelijk bevond, te weten heeft opgegeven achtereenvolgens hoogten van 15.000, 14.000, 13.000 en 12.000 voet, terwijl zijn werkelijke hoogte telkens \pm 10.000 voet minder was dan de telkens opgegeven hoogte”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen in tijd van oorlog, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagdes verweer, het geheel als een grap te hebben beschouwd, verwerpt omdat:

1e. beklagde heeft moeten weten dat voor soortgelijke grappen onder de geschetste omstandigheden allermint plaats was;

2e. beklagde ook na de opdracht, hem namens de Chef Vliegdiens verstrekt om naar de basis terug te keren, is doorgegaan met het opgeven van verkeerde hoogten;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken, waarvan 4 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar

— *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 19 mei 1959

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luit. Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Commandeur Bakker (plv.) en Mr. Milders (plv.).
Raadsman: Kapitein A. de Kleijn.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende de beklagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming bij uitspraak;

Overwegende, dat aan beklagde is tenlastegelegd: . . . [enz., zie het vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat beklagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 24 juni 1958, opgemaakt door de kapitein A. J. de Beijer, commandant vliegdienssquadron vliegbasis Eindhoven, ten tijde, dat hij het aan hem tenlastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd;

Overwegende, dat het Hof de telastelegging aldus leest, dat primair is gesteld dat de dienstdoende verkeersleidingsofficier in zijn functie als zodanig aan beklagde de hoogte vroeg en alternatief dat hij zulks deed in opdracht van en namens beklagdes squadroncommandant;

Overwegende ten aanzien van het primair tenlastegelegde:

dat de in de telastlegging omschreven vragen van de dienstdoende verkeersleidingsofficier, de sergeant der eerste klasse Faessen, blijkens diens als getuige afgelegde verklaring geen verband hielden met de uitoefening van de controle door de verkeersleiding, doch door deze getuige werden gesteld in opdracht van de kapitein de Beijer, die — blijkens het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek in het vonnis vermeld — als commandant van het vliegdienssquadron, waarbij beklagde was ingedeeld, die vragen liet stellen om te onderzoeken of beklagde in strijd met het hem door de luitenant Walraven gegeven verbod een hoogtevlucht maakte;

Overwegende ten aanzien van het alternatief tenlastegelegde;

dat beklagdes opgaven onder de omstandigheden waaronder hij deze verstrekke, als opzettelijk gegeven onjuiste ambtelijke mededelingen beschouwd moeten worden, indien beklagde wist of had moeten weten dat de onderofficier, die als veiligheidsofficier dienst deed, hem ondervroeg in opdracht van zijn, beklagdes, squadroncommandant;

dat de bijlage, behorende bij het proces-verbaal van huishoudelijk

onderzoek, de tekst bevat van de geluidsband, waarop het gesprek is opgenomen dat tussen de toren en beklaagde tijdens de vlucht, in de telastlegging bedoeld, plaats vond;

dat blijkens deze tekst aan beklaagde niet is medegedeeld dat de verkeersleidingsofficier hem vroeg zijn hoogte op te geven in opdracht van of namens beklaagdes squadroncommandant;

dat die vraag steeds werd gesteld door dezelfde functionaris en daartussen het bevel om te landen gegeven werd met een andere stem, blijkens de verklaring van Faessen, die van de luitenant Beckers, en — naar uit de tekst van de geluidsband blijkt — alléén toen met de toevoeging dat het een order van de chef vliegdienst betrof;

dat beklaagde er zich op beroept aan deze opdracht onmiddellijk uitvoering te hebben gegeven omdat hij toen wist dat dit bevel van een bevoegde meerdere afkomstig was, doch dat hij geen antwoord op de daarna weer gestelde vragen betreffende zijn hoogte heeft gegeven omdat hij weer de stem hoorde welke reeds eerder zijn hoogte had gevraagd, dat hij niet kon weten dat deze vragen in opdracht van zijn squadroncommandant werden gesteld doch veronderstelde, dat zulks door de sergeant Faessen geschiedde om de luitenant Walraven in de gelegenheid te stellen zijn hoogte te controleren teneinde, indien hij met „sterke verhalen” zou terugkomen, deze aan de hand van de juiste gegevens te kunnen ontzenuwen en dat hij daarom het geheel als een grap heeft beschouwd zoals er wel meer tussen piloot en toren werden gemaakt;

dat het Hof beklaagdes verklaring geloofwaardig acht en derhalve niet de overtuiging heeft verkregen dat beklaagde het opzet heeft gehad om aan zijn squadroncommandant onjuiste mededelingen te doen;

Overwegende echter, dat het gebruik van de radio tijdens een dienstvlucht voor het maken van grappen in strijd is met de krijgstucht — daargelaten of door onjuiste radioberichten misverstand ten aanzien van de positie van een vliegtuig kan ontstaan en daardoor de vliegveiligheid in gevaar kan worden gebracht — terwijl in het onderhavige geval het geven van onjuiste inlichtingen als „grap” bovendien ongepast was daar beklaagde veronderstelde dat naar zijn hoogte werd gevraagd ten dienste van de officier, die hem verboden had een hoogtevlucht te maken;

Overwegende mitsdien, dat het Hof bevindt, dat de gedragingen van beklaagde, die aan de telastlegging ten grondslag liggen, strijdig zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dat is omschreven in artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht de zaak onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog artikel 77 van 'sHofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklagde.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 30 september 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Commodore W. Bakker en Luitenant-Kolonel H. H. Peeters.

Twee militairen hadden ieder een leeg bierflesje op het wegdek van een hoofdverkeersweg aan scherven gegooid en de scherven aldaar laten liggen. Overtreding van artikel 36 W.V.R.

(W.V.R. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair, bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. G., geboren 23 december 1938, dpl. soldaat en A. A., geboren 18 juli 1937, dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat aan ieder der beklagden afzonderlijk is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 juli 1959 te Zeist een bierfles heeft „geworpen op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Amersfoortseweg, welke bierfles op het wegdek van genoemde weg „in scherven viel, en welke scherven, die hinderlijk of schadelijk waren „voor het verkeer ter plaatse, hij aldaar heeft laten liggen;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. 0 2062/59, opgemaakt en gesloten te Zeist op 28 juli 1959 door Hendrik van Dijk, hoofdagent van gemeentepolitie te Zeist, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagden (ieder voor zich doch eensluidend) dat zij op 20 juli 1959 in de avond een leeg flesje op het wegdek van de Amersfoortseweg in de nabijheid van het hotel van de Akker hebben geworpen; dat deze flesjes aan scherven vlogen op het wegdek;

als verklaring van Hendrik Gerardus Hoogenboom:

dat hij op 20 juli 1959 omstreeks 22.55 uur in de nabijheid van het hotel van de Akker te Huis ter Heide in Zeist zag dat twee militairen van de Koninklijke Luchtmacht uit een café kwamen die ieder een flesje bier in de hand hadden; dat hij zag dat nadat zij die flessen hadden uitgedronken, ieder de fles wegwierp op het wegdek van de Amersfoortseweg, waardoor de flessen aan scherven vlogen; dat die scherven gevaar opleverden voor het verkeer; dat hij zag dat passerende auto's met de banden in aanraking kwamen met de scherven; dat hij de militairen zag weglopen, nadat ze de flessen hadden stukgegooid;

als verklaring van verbalisant:

dat de Amersfoortseweg te Huis ter Heide in de gemeente Zeist een voor het openbaar verkeer openstaande weg is en een als zodanig aangeduide voorrangsweg waar in de regel met grote snelheid wordt gereden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, de verklaring van iedere beklagde slechts gebezigd ten aanzien van hem die haar aflegde, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagden is ten laste gelegd met hun schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. ieder der beklagden moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 36 van het *Wegenverkeersreglement*”, strafbaar gesteld bij artikel 124 van het *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende, dat beklagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de personen der daders;

[Volgt: veroordeling van ieder der beklagden tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 14 oktober 1959

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Luitenant-Kolonel Mr. R. B. Lewis.

Raadsman: Eerste-Luitenant P. M. v. d. Grijp.

Beklaagde had, in een treincoupé, een mede-reizigster bij het bovenbeen, vlak boven de knie, aangegrepen. Géén schennis der eerbaarheid; wel „in de treinen anderen lastig vallen”.

(Spoorw.w. art. 64)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. C., geboren 5 mei 1931, korporaal der 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 mei 1959 in een spoorwegcoupé van een „trein der Nederlandse Spoorwegen, welke zich bevond op het traject „Ravenstein—Nijmegen, opzettelijk oneerbaar Johanna Catarina Maria Brand—Olde Riekerink met zijn hand onder haar kleren aan een „harer bovenbenen heeft betast, althans aangeraakt, bij welke schennis der eerbaarheid zij haars ondanks tegenwoordig was;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 mei 1959 in een spoorwegcoupé van een trein der Nederlandse Spoorwegen, die zich bevond op het traject Ravenstein—Nijmegen, willens en wetens een vrouwspersoon met een zijner handen bij haar bovenbeen vlak boven de knie heeft betast; dat hij te Oss in de trein was gestapt welke trein te 11.09 uur aldaar vertrok;

Overwegende, dat Johanna Catarina Maria Brand—Olde Riekerink oud 22 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij op 19 mei 1959 in een coupé van de trein was gezeten op het traject 's-Hertogenbosch—Nijmegen; dat deze trein te 10.55 uur uit 's-Hertogenbosch vertrok en te 11.36 uur in Nijmegen arriveerde; dat in Oss een korporaal van de Koninklijke Luchtmacht instapte; dat deze korporaal, nadat de trein uit Ravenstein was vertrokken haar bij haar bovenbeen iets boven de knie greep; dat zij toen tegen de korporaal zei: „Ik vind U onbeschoft” en dat zij toen opstond om de coupé te verlaten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op 19 mei 1959 in een spoorwegcoupé van een trein der „Nederlandse Spoorwegen, welke zich bevond op het traject Ravenstein—Nijmegen, opzettelijk Johanna Catarina Brand—Olde Riekerink met zijn hand aan een harer bovenbenen heeft betast”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„in de treinen anderen lastig vallen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 64 Spoorwegwet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen — Red.].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 28 oktober 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; Leden: Lt.-Kol. G. J. J. M. Schopmeijer en Lt.-Kol. H. H. Peeters.

Diefstal: wederrechtelijk gebruik van een militaire vrachtauto, waarvan de motor gevoed werd met aan het Rijk toebehorende benzine, op het terrein van de vliegbasis Twenthe (geen voor het openbaar verkeer opengestelde weg zijnde).

3 weken gevangenisstraf en openlijke uitlezing van het vonnis.

(W.Sr. art. 310; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. C. M. L., geboren 5 januari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 24 juni 1959 te Enschede, met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden door „toen aldaar opzettelijk wederrechtelijk met een aan de Staat der Nederlanden toebehorend motorvoertuig met in werking gestelde motor, „welke liep op aan de Staat der Nederlanden toebehorende benzine, te „rijden over de Vliegbasis Twenthe”,

„2. . . .” enz.;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem sub 1 telastegelegde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 juni 1959 te Enschede, terwijl hij in werkelijke militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht, gedetacheerd op de Vliegbasis Twenthe, de motor van een militaire vrachtauto, een zogenaamde kipauto, heeft gestart en daarmee heeft gereden over een aantal wegen van de genoemde vliegbasis, zonder dat hij daartoe van iemand toestemming had, met inwerking gestelde motor, welke motor werd gevoed door benzine die, naar hij wist, toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij dusdoende benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, aan de rechtmatige eigenaar heeft onttrokken;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 160/59, opgemaakt en gesloten te Enschede op 16 juli 1959 door Klaas Hoekstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Twenthe, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Wouteris Westhof:

dat hij op 24 juni 1959 met nog 10 soldaten van het Aan- en Afvoersquadron van het Kamp Zeist gedetacheerd was op de Vliegbasis Twenthe, welk detachement onder commando stond van de korporaal de Jager; dat de soldaat L. toen achter het stuur van een vrachtauto van genoemd detachement is gaan zitten, terwijl hij zelf naast L. heeft plaats genomen; dat zij toen met genoemde vrachtauto hebben gereden;

Dirk de Jager:

dat hij op 24 juni 1959 commandant was van een detachement van het Aan- en Afvoersquadron uit het Kamp van Zeist, dat tijdelijk gelegerd was op de Vliegbasis Twenthe, waarbij militaire vrachtauto's

waren ingedeeld; dat hij 's-avonds hoorde dat soldaat L. met een van de vrachtauto's was gaan rijden en een aanrijding had gehad; dat soldaat L. geen militaire chauffeur is en niet in het bezit van een militair rijbewijs; dat hij aan L. geen toestemming heeft gegeven om met een militaire vrachtauto te gaan rijden; dat het militaire motorrijtuig, type kipper, hetgeen door genoemde aanrijding is beschadigd, eigendom is van de Staat der Nederlanden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde onder 1 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „diefstal”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder 1 meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit het noodzakelijk acht dat het hierna te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris bij het Aan- en Afvoersquadron Noord, Kamp van Zeist te Zeist;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken, en bepaling dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de secretaris bij het Aan- en Afvoersquadron, Noord, Kamp van Zeist te Zeist — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 25 november 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Luit.-Kolonel Mr. R. B. Lewis.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Beklaagde, sergeant-majoor, had gezien dat een andere sergeant-majoor een prismakijker van een van de keurtafels van het vliegekamp wegnam en daarvoor een andere kijker in de plaats legde. Vervolgens nam beklaagde die (door de ander neergelegde) prismakijker weg en legde daarvoor een hem toebehorende ordinaire toneelkijker in de plaats.

Diefstal. Geldboete f 60.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. A. V. D. W., geboren 15 maart 1928, sergeant-majoor, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks het tijdvak van einde 1957 tot en met september 1958 te Soestduinen, gemeente Soest, op verschillende tijdstippen telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen 5, althans een aantal, accu-cellen, een aantal gereedschappen en/of instrumenten, en een prismakijker met lederen tas, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een of „meer anderen dan aan hem, beklaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij eind augustus 1958, terwijl hij als keurmeester bij de Sectie Retourgoederen van het Depot Vliegtuig Materieel I te Soestduinen werkte, zag dat de sergeant-majoor v. H. van een van de keurtafels van loods 30 een bruinlederen tas wegnam, waarin zich kennelijk een kijker bevond; dat hij zag dat v. H. op die tafel een andere lichtbruine tas waarin zich kennelijk ook een kijker bevond daarvoor in de plaats stelde; dat hij in zijn bureau een hem in eigendom toebehorende toneelkijker merk Club met tas had liggen en besloot, aangezien deze Clubkijker niet erg sterk was, de zich op genoemde keurtafel bevindende tas waarin zich naar zijn mening een goede kijker moest bevinden, weg te nemen en daarvoor zijn Club-toneelkijker met tas in de plaats te stellen aangezien hij wist dat die eerstgenoemde kijker toch als schroot verkocht zou worden; dat hij toen aldaar de eerstgenoemde prismakijker met leren tas heeft weggenomen ofschoon hij wist dat deze hem niet toebehoorde en hij van niemand recht of toestemming had om deze weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 35/39, opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 20 februari 1959 door Robertus Gerardus Buhrs, marechaussee 1e klasse-opsporingsambtenaar, 1e verbalisant; Willem Houders, Adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, 2e verbalisant; Gerrit Willem van Ooijen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 3e verbalisant; Gerardus Franciscus Lafeber, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 4e verbalisant, allen behorende tot de brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van P. A. van H.:

dat hij in augustus 1958 op een van de keurtafels in het Jessurunkamp bij de Sectie Retourgoederen van het Depot Vliegtuigmaterieel I te Soestduinen een bruin lederen tas zag staan, waarin gewoonlijk een kijker wordt opgeborgen; dat hij, omdat hij thuis in het bezit was van een prismakijker die defect was, besloot die om te ruilen voor de kijker op de keuringstafel; dat hij de volgende dag de prismakijker die in de tas op genoemde keuringstafel stond heeft weggenomen en daarvoor op

de tafel de prismakijker met tas, die hij van huis had meegenomen, heeft in de plaats gesteld, zonder dat hij van iemand recht of toestemming had eerstgenoemde prismakijker met tas weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij in december 1958 tijdens een onderzoek dat werd ingesteld door de Koninklijke Marechaussee naar de vermissing van een prismakijker met de adjudant Honders van de Koninklijke Marechaussee stond te praten, welke hem bij die gelegenheid een in diens bezit zijnde toneelkijker toonde; dat hij toen hoogst verbaasd was dat de adjudant in het bezit was van deze toneelkijker; dat hij n.l. wist dat de hem bekende sergeant-majoor v. d. W. een soortgelijke toneelkijker bezat en vermoedde dat deze kijker nu in het bezit was van de adjudant Honders;

als verklaring van H. L. Borghuis:

dat hij hoofd is van de Technische Controle Sectie van het Technisch Squadron van het Depot Vliegtuig Materiaal I te Soestduinen; dat hij omstreeks 20 augustus 1958 door het Materieel Squadron van de Vliegbasis Ypenburg een prismakijker met bijbehorende tas voor herstelling heeft ingeleverd bij de Sectie Retourgoederen van het Depot Vliegtuig Materieel I te Soestduinen; dat blijkens de aantekening op het betreffende „Lu.form” genoemde kijker op 28 augustus 1958 moet zijn gekeurd en vervolgens opgeslagen in afwachting van de reparatie; dat men omstreeks 9 december 1958 genoemde prismakijker in de werkplaats van de Foto/Filmafdeling zou gaan herstellen; dat toen in genoemde werkplaats werd ontdekt dat in plaats van een prismakijker een ordinaire toneelkijker was ontvangen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij in het tijdvak van einde 1957 tot en met september 1958 te „Soestduinen, gemeente Soest, met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen een prismakijker met lederen tas, toebehoorende aan een ander dan aan hem, beklagde”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twaalf dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

*De tenlastelegging stelde dat de weggenomen prismakijker toebehoorde aan de Staat der Nederlanden althans aan een of meer anderen aan hem, beklaagde. De Krijgsraad verklaarde het subsidiaire be-
wezen zonder nader te overwegen, wie de eigenaar(s) was (waren).*

Toch schijnt een bezinning dienaangaande niet van belang ontbloomt. Sergeant-majoor v. H. had een aan het Rijk toebehorende kijker weggenomen en daarvoor een aan hem, v. H., toebehorende kijker in de plaats gelegd. Door deze daad had v. H. kennelijk afstand gedaan van zijn eigendomsrecht op die kijker. Hij wilde daarvan geen eigenaar meer zijn (hij wilde het doen voorkomen alsof de Staat daarvan de eigenaar was).

Als nu echter v. H. opgehouden had, eigenaar te zijn en als de Staat — zoals de Krijgsraad, overigens m.i. terecht, uitmaakte — van die kijker geen eigenaar geworden was, dan had deze kijker geen eigenaar; dan was het een geabandonneerde zaak, een „res nullius”, ten aanzien waarvan diefstal niet mogelijk is.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 9 december 1959

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Luitenant-Kolonel H. H. Peters.

Dienstbevel?

Beklaagde, sergeant-majoor, had opzettelijk nagelaten te voldoen aan het bevel van zijn commandant, schriftelijk zijn standpunt uiteen te zetten over een beweerde schuld van beklaagde aan de cantinebeheerder, waarover beklaagde's commandant een verzoek om inlichtingen had ontvangen van beklaagde's vroegere commandant.

Geen dienstbevel; met name geen opdracht, enige dienstaangelegenheid betreffende, aangezien gebleken is dat het betrof een privéschuld van beklaagde aan een burgerwerkman bij beklaagde's vorige onderdeel, welke schuld beklaagde betwistte.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. L. M., geboren 1 november 1914, sergeant-majoor, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in het tijdvak van 1 t/m 6 oktober 1959 te Rijswijk (Z.H.)
„althans in Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband
„hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de rang van
„sergeant-majoor in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke
„Luchtmacht, nadat zijn militaire meerdere, de Kapitein J. Klink-

„hamer hem, bij herhaling, naar aanleiding van het feit, dat hij, Klinkhamer, van de Kapitein Raams van het Korps Mobiele Colonne een schrijven had ontvangen betreffende een schuld, welke hij, beklaagde, nog zou hebben bij de cantinebeheerder van het Depot Korps Mobiele Colonne, terwijl door de Kapitein Raams aan de Kapitein Klinkhamer verzocht was deze aangelegenheid met hem, beklaagde, op te nemen, waarbij hij, beklaagde, aan de Kapitein Klinkhamer had medegedeeld, dat deze schuld niet bestond, had opgedragen over deze aangelegenheid een brief op te stellen aan de Kapitein Raams, waarin hij, beklaagde, zijn standpunt uiteenzette, en deze brief bij hem, Kapitein Klinkhamer in te leveren, zodat hij, Kapitein Klinkhamer, op eerder genoemd schrijven van de Kapitein Raams kon antwoorden, bij herhaling heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en genoemde brief niet heeft opgesteld, althans deze niet aan Kapitein Klinkhamer heeft overhandigd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastegelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad met name niet bewezen acht dat de in de telastelegging omschreven opdracht een dienstbevel was; dat bij het onderzoek nl. is gebleken dat beklaagde een privéschuld bij een burger werkman van zijn vroeger onderdeel betwistte; dat de kapitein Raams van dit onderdeel daarop, op verzoek van die werkman een schrijven, inhoudende de vraag om de aangelegenheid met beklaagde op te nemen, heeft gericht aan de kapitein Klinkhamer, commandant van beklaagdes nieuwe onderdeel, met als bijlage door genoemde werkman overgelegde „getuigenverklaringen”, welke verklaringen dienden te strekken tot bewijs van het wel bestaan van die schuld; dat de kapitein Klinkhamer daarop aan beklaagde heeft opgedragen hierover een schriftelijke verklaring aan hem te overleggen, opdat hij, Klinkhamer, zijn collega Raams terzake kon antwoorden; dat een dergelijke opdracht naar het oordeel van de Krijgsraad bepaaldelijk geen dienstaangelegenheid betreft;

Gezien de artikelen 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 197, 205, 243, 249 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

De militair is, op grond van artikel 22 Reglement Krijgstucht, verboden schulden te maken. De verdenking dat hij zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, brengt de opdracht om terzake (schriftelijke) inlichtingen te verstrekken op het terrein van de dienstaangelegenheden.

Alhoewel de jurisprudentie ervan uitgaat dat het onwaarheid spreken als men gehoord wordt terzake van een vermoedelijk gepleegd krijgstuuchtelijk vergrijp niet geoorloofd en dus strafbaar is, meen ik dat de militair niet positief behoeft mede te werken aan het bewijs van het krijgstuuchtelijke vergrijp, waarvan hij verdacht wordt. Weigering om te antwoorden, als hij ondervraagd wordt (mits op behoorlijke wijze voorgebracht) dient hem m.i. vrij te staan. Zie „Bekentenis-,vrijheid en militair dienstbevel”, M.R.T. LII, 1959, blz. 648 e.v., speciaal blz. 653.

Terecht heeft de Krijgsraad dan ook een vrijspraak gegeven, zonder de zaak naar de commanderende officier te verwijzen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 9 december 1959

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Luitenant-Kolonel H. H. Peeters.

Met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren, een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere: als sergeant, belast met het toezicht op het zwemmen, nagelaten de hem gerapporteerde diefstallen van geld in het zwembad ter kennis te brengen van zijn commandant. In verband met het bestaande verbod, geld mede te nemen naar het zwembad, had beklaagde, ten-einde hen voor bestraffing terzake te vrijwaren, voorgesteld aan de aangelegenheid geen verdere richtbaarheid te geven.

Met toepassing van artikel 24 W.Sr.: geldboete.

(W.M.Sr. art. 139; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. J., geboren 24 oktober 1924, sergeant der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand mei 1959 te De Lier, althans in „Nederland, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot „doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de rang van sergeant der „1e klasse, als sportinstructeur, in werkelijke militaire dienst was bij „de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het Navigatiestation „Z” „met het oogmerk om de sergeant L. H. van Zanten en de sergeant „B. A. de Lignie voor krijgstuuchtelijke bestraffing, terechtwijzing of „afkeuring te vrijwaren terzake van het feit dat zij toen aldaar in strijd „met de ook voor hem geldende „Dagelijkse order van het Scheffer- „„kamp d.d. 23 april 1959 no. 791” van de commandant van het „„Navigatiestation „Z” geld hadden meegenomen naar het zwembad „„het Kolpabad”, nadat genoemde sergeanten hem hadden gemeld,

„dat zij ieder voor zich geld in genoemd bad waren kwijtgeraakt en „terwijl de inhoud van genoemde „Dagelijkse Order” hem, beklaagde, „bekend was, genoemde aangelegenheid heeft onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 23 september 1959, opgemaakt door de res. kapitein J. H. Uytendaal, commandant Verzorgings-Squadron te De Lier, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als vrijwilliger, sergeant der eerste klasse, in werkelijke militaire dienst was in de functie van sportinstructeur bij de Koninklijke Luchtmacht en ingedeeld bij het Navigatiestation „Z” te De Lier, op een dag in de maand mei 1959, zijnde een donderdag na de gebruikelijke voor de Luchtmacht vastgestelde zwemdagen in het Kolpabad te Vlaardingen, nadat hij had kennis gekregen door een melding van de sergeanten L. H. van Zanten en B. A. de Lignie dat zij geld hadden meegenomen naar genoemd zwembad en aldaar geldsbedragen waren kwijtgeraakt, geen melding heeft gemaakt aan zijn meerderen van voormelde hem ter kennis gekomen feiten; dat deze feiten in strijd waren met de hem bekende en voor genoemde sergeanten geldende dagelijkse order van het Schefferkamp d.d. 23 april 1959 nr. 791, van de commandant van het Navigatie-station „Z”; dat het zodoende mogelijk werd dat deze feiten werden onthouden aan de kennisneming van de tot straffen bevoegde meerderen van genoemde sergeanten; dat hij die melding achterwege liet met de bedoeling om te voorkomen dat genoemde sergeanten krijgstuuchtelijk zouden worden gestraft of een terechtwijzing of afkeuring zouden krijgen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 238/59, opgemaakt en gesloten te Rotterdam op 1 september 1959, door Hidde de Vree, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Rotterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van L. H. van Zanten:

Op 27 mei 1959 heb ik deel genomen aan het dienstzwemmen in het Kolpabad te Vlaardingen. De leiding tijdens het zwemmen had de sportinstructeur van ons onderdeel, de sergeant 1e klas J. De volgende dag, 28 mei 1959, kwam toen de sergeant de Lignie, die mij vertelde, dat hij geld was kwijtgeraakt, een bankbiljet van f 100,—. Toen hij mij dit vertelde, keek ik mijn geld na en kwam tot de ontdekking, dat ik een bankbiljet van f 25,— miste. Nadat wij het een en ander met elkaar hadden besproken, kwamen wij tot de conclusie, dat wij ons geld in het Kolpabad te Vlaardingen kwijt geraakt waren. Vervolgens zijn wij naar onze sport-instructeur, de sergeant 1e klas J. gegaan en hebben hem vorenstaande gemeld. J. verzocht mij, er voor te zorgen, dat onze commandant er niets van te weten zou krijgen, want het was, zoals hij vertelde, door de commandant verboden geld mee te nemen

naar het Kolpabad. Ik weet zeker, dat ik mijn geld niet op een andere wijze of andere plaats ben kwijt geraakt.

als verklaring van B. A. de Lignie:

Op 27 mei 1959 ging ik met mijn onderdeel zwemmen in het Kolpabad te Vlaardingen. In een kleedhokje van genoemd bad ontkleedde ik mij en deed mijn geld, ongeveer f 300,—, in een borstzak van mijn overhemd. Na het zwemmen ben ik naar mijn ouderlijke woning te Rotterdam gegaan. Aldaar kwam ik tot de ontdekking, dat ik een bankbiljet van honderd gulden miste. Deze honderd gulden moet ik kwijt geraakt zijn in genoemd bad. Dit weet ik absoluut zeker. De volgende dag ging ik in het Schefferkamp naar de kamer van de mij bekende sergeant van Zanten. Omdat hij met mij was wezen zwemmen, vertelde ik hem de vermissing van honderd gulden. Tijdens ons gesprek keek van Zanten zijn geld na en kwam tot de ontdekking dat hij een bankbiljet van f 25,— kwijt was. Van Zanten kwam tot de conclusie, dat hij dit geld tijdens het zwemmen in het Kolpabad was kwijt geraakt. Daarna zijn wij naar de sergeant 1e klas J. gegaan. Genoemde sergeant was namelijk tijdens het zwemmen met de leiding belast geweest. Wij vertelden hem de vermissing van ons geld. Ik was in de veronderstelling dat onze commandant het verboden had, tijdens het zwemmen in het Kolpabad te Vlaardingen geld mee te nemen. J. stelde ons voor geen ruchtbaarheid te geven aan de vermissing van ons geld, omdat de commandant het verboden had, tijdens het zwemmen geld mee te nemen. Wij hebben de vermissing van ons geld aan niemand verteld.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 53/59, opgemaakt en gesloten te Hoek van Holland op 16 september 1959, door Hendrik Roelof Klinge, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Hoek van Holland, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Chr. A. den Hoed, Luitenant-Kolonel der Koninklijke Luchtmacht, in werkelijke dienst bij Navigatiestation „Z” der Koninklijke Luchtmacht te De Lier en gelegerd in het Schefferkamp aldaar:

In verband met herhaalde malen plaats gehad hebbende vermissingen van geld uit kleding van Luchtmachtmilitairen in het Kolpabad te Vlaardingen rapporteerde mij op 17 augustus 1959 de tot mijn onderdeel behorende sergeant B. P. van Wijngaarden, dat zulks op 27 mei 1959 was gebeurd met betrekking tot de toen eveneens tot Navigatiestation „Z” te De Lier behorende sergeanten L. H. van Zanten en B. A. de Lignie. Volgens sergeant Van Wijngaarden zou sergeant Van Zanten die dag f 25,— en sergeant De Lignie die dag f 100,— zijn kwijtgeraakt in het Kolpabad te Vlaardingen. Het zwemmen had plaats gehad onder de leiding van sergeant der 1e klasse sportinstructeur J. J., behorende tot het Verzorgings-squadron van Navigatiestation „Z”, aan wie, naar Van Wijngaarden mij vertelde, door Van Zanten en De Lignie de vermissingen zouden zijn gerapporteerd. Zijn de mededelingen van sergeant Van Wijngaarden juist, dan had sergeant der 1e klasse J. deze aangelegenheid aan mij, als commandant van zijn onder-

deel, ter kennis moeten brengen, hetzij door tussenkomst van Commandant Verzorgings-squadron, hetzij door tussenkomst van de Commandant van het Communicatie- en Electronica-squadron. Ik heb van de vermissing tot 17 augustus 1959 echter niets vernomen, noch van de sergeanten Van Zanten en De Lignie, noch van sergeant der 1e klasse J. Bij „Dagelijkse Order” voor het Schefferkamp te De Lier, de dato 23 april 1959, nummer 791, is verboden geld of andere kostbaarheden mede te nemen naar het Kolpabad te Vlaardingen. De Dagelijkse Order bepaalt verder dat overtredingen van deze order aan de krijgstucht zullen worden getoetst.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande dat het feit is gepleegd in de maand mei 1959 te De Lier;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere,”

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 139 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 27 januari 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel K. W. Woudenberg en Luitenant-Kolonel W. A. Freijser.
Raadsman: Kapitein J. C. N. van Boldrik.

Na het inhalen naar rechts sturende, de ingehaalde auto „snijden”. Beroep op overmacht (dat bij het inhalen van twee achter elkander rijdende auto's de achterste plotseling mede gaat inhalen, zodat be-

klaagde geheel links op de rijbaan wordt gedrongen en hem slechts één mogelijkheid om een aanrijding met tegenliggers te voorkomen overblijft, namelijk vol gas geven, beide auto's inhalen en scherp naar rechts sturen) verworpen omdat de door beklagde opgegeven snelheden betrekkelijk klein zijn en er geen reden is waarom hij niet zijn inhaalmanoeuvre zou laten varen, zou remmen en zich achter de file zou aansluiten) verworpen.

(W.V.R. art. 23, 5°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
M. A. E. D., geboren 1 augustus 1936, dpl. vaandrig (thans met groot
verlof), beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 12 september 1959 te Heiloo, als be-
„stuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede rijdende over de
„voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Kennemerstraatweg,
„nadat hij een over deze weg voor hem uitrijdend vierwielig motor-
„rijtuig ter linkerzijde had ingehaald en voorbijgereden, zich eerder
„naar rechts heeft begeven dan uit een oogpunt van gevaar of be-
„lemmering van het ingehaalde motorrijtuig verantwoord was”;

„2. . . .” enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de beklagde t.a.v. het hem sub 1 ten laste ge-
legde feit onder meer zakelijk ten processe heeft verklaard:

A. dat hij op 12 september 1959 te ± 14.00 uur als bestuurder
van een vierwielig motorrijtuig gekentekend UK-86-59 daarmee reed
over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Kennemer-
straatweg te Heiloo in de richting Limmen; dat hij toen, nadat hij een
over deze weg voor hem uitrijdend vierwielig motorrijtuig ter linker-
zijde had ingehaald en was voorbij gereden zich naar de rechterzijde
van de weg heeft begeven waarbij tussen zijn auto en de voorzijde van
die andere auto een ogenblik een afstand van anderhalve meter ont-
stond, toen hij zich naar rechts begon te bewegen;

B. dat als zich geen bijzondere omstandigheden op de weg hadden
voorgedaan hier inderdaad van snijden zou kunnen worden gespro-
ken; dat hij zich echter in een noodsituatie bevond; dat hij geen andere
keuze had dan scherp vóór die auto, bestuurd door zekere Vos, langs
te rijden teneinde een zeer ernstige botsing te vermijden; dat hij in
deze noodsituatie is gebracht doordat hij met een snelheid van ±
70 km. per uur een groep voor hem rijdende auto's naderde terwijl op
het moment dat hij de op één na achterste auto, bestuurd door, naar
hem later bleek, de Graaf, ging inhalen en hij met de voorbumpers
van zijn auto was gekomen ter hoogte van de achterbumper van deze
auto, deze eveneens ging passeren en zich begaf op de weghelft voor
het tegemoet komend verkeer; dat hij toen gedwongen was zijn auto
geheel naar links te sturen; dat toen in een oogwenk de situatie was

gecreëerd dat zij met 3 auto's naast elkaar kwamen te rijden; dat hij toen voor zich een tegenligger hem tegemoet zag rijden; dat er maar één mogelijkheid overbleef nl. gas geven en de file passeren; dat hij toen op een gegeven moment kon constateren dat hij voor de auto van Vos reed en toen onmiddellijk geheel naar de rechterzijde van de weg is gestuurd; dat voordat hij ging inhalen, de op een na achterste auto met de beide linkerwielen vrijwel tegen de as van de weg reed;

Overwegende, dat Gerko Vos, oud 43 jaar, vertegenwoordiger, woneende te Alkmaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 12 september 1959 ± 14.15 uur als bestuurder van een personenauto vanuit de richting Alkmaar in de richting Heiloo reed over de Kennemerstraatweg; dat hij toen op een gegeven moment in zijn achteruitkijkspiegel zag dat er 3 personenauto's naast elkaar reden in dezelfde richting als waarin hij reed; dat de uiterst linkse gekentekend was UK-86-59; dat deze auto hem ging passeren; dat deze auto geheel naar de rechterkant van de weg werd gestuurd en vlak voor zijn auto langs sneed; dat toen de portieren van die auto ter hoogte van de motorkap van zijn eigen auto waren genoemde auto reeds naar rechts werd gestuurd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van beklagde slechts als bewijsmiddel gebezigd voorzover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde sub 1 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of „omstreeks”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 23, vijfde lid Wegenverkeersreglement*”, strafbaar gesteld bij art. 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde sub I meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde's verklaring onder B. inhoudt een beroep op overmacht;

Overwegende daaromtrent dat de Krijgsraad op grond van de verklaring van beklagde ten processe en die van zijn mede-inzittende tegenover de Koninklijke Marechaussee overtuigd is van de aanwezigheid van de tegenligger door welke beklagde gedwongen zou zijn geweest de bewuste snijmanoeuvre te maken; dat voorts de Krijgsraad evenmin redenen aanwezig acht gezien bovengenoemde verklaringen om te betwijfelen dat deze manoeuvre op dat moment noodzakelijk was; dat evenwel de Krijgsraad van oordeel is dat het ontstaan van deze noodsituatie aan beklagde's eigen schuld was te wijten; dat immers naar het oordeel van de Krijgsraad beklagde van zijn inhaalmanoeuvre had moeten afzien, toen hij zag dat, zoals hij zelf verklaart, de auto van De Graaf met beide linkerwielen vrijwel tegen de as van

de weg reed en beklaagde er derhalve op had dienen te rekenen dat De Graaf eveneens aanstalten maakte om te gaan inhalen; dat beklaagde voorts naar het oordeel van de Krijgsraad de noodzaak om — in de situatie verkerende van bestuurder van de uiterst linkse van drie naast elkaar rijdende auto's — gas te geven en de file te passeren niet heeft kunnen aantonen; dat integendeel, nu uit het onderzoek is gebleken dat de file een snelheid had van ± 50 km. per uur, de Krijgsraad ervan overtuigd is dat beklaagde's snelheid, naar hij zelf opgeeft, van 70 km. per uur niet zodanig hoog is geweest ten opzichte van de naast hem rijdende, eveneens genoemde file inhalende auto, dat hij tot doorzetten gedwongen was, doch dat hij integendeel zonder risico zijn auto achter die van De Graaf had kunnen manoeuvreren; dat de Krijgsraad mitsdien beklaagde's beroep op overmacht verwerpt;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde ook verder van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Lesauto

Om een leerling-bestuurder van een auto, die de auto bestuurt onder toezicht van zijn instructeur, aansprakelijk te stellen, moet men aan zijn vordering ten grondslag leggen, dat de schade is ontstaan ten gevolge van een fout van de leerling, welke door de instructeur redelijkerwijze niet viel te voorkomen of tijdig te redresseren.

(Artt. 1401, 1403 B.W., 1, 3e, W.V.W., 3 W.V.R.).

(Vonnis Kantongerecht Rotterdam, 21 november 1958; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 18).

Aanrijding tijdens rijexamen

De feitelijke bestuurder, die bezig was zijn rij-examen te doen en reeds enige ernstige fouten had gemaakt, hield bij het nemen van een bocht onvoldoende rechts en gaf bij het zien van een tegenligger gas in plaats van te remmen. Naar het oordeel van de Rechtbank was de naast hem zittende adviseur van het C.B.R. onvoldoende oplettend en greep hij te laat in. De adviseur strafbaar als de „bestuurder” in de zin der wet.

Schuldigverklaring zonder toepassing van straf.

(Artt. 1 onder 3e W.V.W.; 3, 20 lid 1, 105 onder B 7 en 106 lid 2 W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Assen, 13 maart 1959; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 19).

Parkeren langs rijksweg

Onder het begrip „afzonderlijk weggedeelte voor stilstaande voertuigen bestemd,” genoemd in art. 32 lid 1 sub b W.V.R., vallen te begrijpen de vlucht- of parkeerstroken langs de rijbaan en de door een uitsparing in de grasberm gevormde parkeerhavens. De grasberm als zodanig kan daaronder nimmer worden gerekend.

(Artt. 32 lid 1 sub b en 56 W.V.R.).

(Vonnis Kantongerecht Gorinchem, 7 januari 1958; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 21).

Ongeval door openen portier

Ook al heeft de bestuurder aan zijn passagier gezegd dat hij het portier wel kon openen, dit ontheft laatstgenoemde, een volwassene, niet van zijn verplichting zich er van te vergewissen of dit verantwoord is tegenover het andere verkeer op de weg, zodat alleen laatstgenoemde en niet de bestuurder aansprakelijk gesteld kan worden voor de schade.

(Artt. 1401 en 1407 B.W.; 34 W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtbank Groningen, 13 december 1957; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 22).

Rijden in file. Cessie van recht op smartegeld

Aansprakelijkheid van automobilist die tegen een voor hem rijdende en snelheid verminderende auto botst.

Een recht op smartegeld is overdraagbaar. Het hoogst persoonlijk karakter van smartegeld brengt echter mede, dat, anders dan bij de materiële schadepretenties, het slachtoffer van de aanrijding bij de cessie zijn pretentie op smartegeld geldend moet hebben gemaakt, dit tot uitdrukking is gekomen in de koopsom en de cessionaris aan het slachtoffer dienovereenkomstig een pretium doloris heeft uitgekeerd, daar de cessionaris anders mogelijk van hem, die de pijn en de smart heeft veroorzaakt, een geldelijke vergoeding zou ontvangen voor pijn en smart, welke het slachtoffer mogelijk zelf niet of tot een lager bedrag vergoed wilde hebben.

(Artt. 668, 1401 en 1406 B.W.; 53 W.V.R.).

(Vonnis Arr.-Rechtb. Groningen, 9 januari 1959; Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 27).

Rijden in file

Wanneer bij bijzondere drukte over een weg gereden wordt in een dubbele file van dicht achter elkaar rijdende auto's, wordt van elke autobestuurder de uiterste waakzaamheid gevorderd ter voorkoming dat hij op een voorganger zal botsen.

(Artt. 1401, 1955 B.W.).

(Arrest Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 13 mei 1958, Verkeersrecht, Juridisch Maanblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 28).

Hoge Raad der Nederlanden

Arrest van 19 januari 1960

Voorzitter: Mr. van der Meulen; *Leden:* Mrs. Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier en Dubbink.

Links afslaan

De in art. 28 eerste lid aanhef en sub b W.V.R. neergelegde verplichting is blijkens de algemeen luidende bewoordingen niet beperkt tot het geval dat de bestuurder, die naar links van richting wenst te veranderen, slechts dan de doorgang naast zich behoeft vrij te laten voor het verkeer, dat zich dicht achter hem bevindt, indien de wijze van rijden van laatstbedoeld verkeer erop duidt, dat dit voornemens is de voorligger te gaan inhalen en passeren.

(Art. 28 eerste lid sub b W.V.R)..

De Hoge Raad der Nederlanden,

Op het beroep van H. L. A. M. S., requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Maastricht van 13 oktober 1959, houdende in hoger beroep bevestiging, met verbetering en aanvulling van gronden, van een mondeling vonnis van den Kantonrechter te Sittard van 27 januari 1959, waarbij requirant ter zake van „overtreding van artikel 28 lid 1 sub b van het Wegenverkeersreglement” met aanhaling van deze bepaling en artikel 124 van dat reglement en de artikelen 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht is veroordeeld tot een geldboete van f 15,—, subsidiair drie dagen hechtenis;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Dubbink;

Gezien: . . . enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende: „Schending of verkeerde toepassing van artikel „28 van het Wegenverkeersreglement, de artikelen 350 tot 358 en 359 „van het Wetboek van Strafvordering”;

Gehoord den Advocaat-Generaal enz.;

O., dat bij het in zoverre bevestigde vonnis van den Kantonrechter ten laste van requirant bewezen is verklaard:

„dat hij te Nieuwstadt op 3 november 1958 als bestuurder van een „motorrijtuig, daarmede rijdende over de voor het openbaar verkeer

„openstaande weg, de Rijksweg, naar links van richting is veranderd
 „in de richting van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de
 „Holtummerweg, zonder daarbij de doorgang naast zich vrij te laten
 „voor een in zijn, verdachte, rijrichting over eerstgenoemde weg
 „rijdend motorrijtuig, hetwelk zich toen aldaar zo dicht achter hem
 „bevond, dat door dit veranderen van richting gevaar voor botsing kon
 „ontstaan”;

O., dat de Rechtbank in haar bevestigend vonnis onder meer heeft overwogen:

„dat de raadsman van verdachte met een beroep op de verklaring van
 „de getuige de H. — de bestuurder van het verdachte achteroprijdende
 „motorrijtuig —, dat hij verdachte niet wenste te passeren, heeft be-
 „toogd dat niet bewezen is dat verdachte de doorgang niet naast zich
 „heeft vrijgelaten, daar van vrijlaten van zodanige doorgang slechts
 „sprake kan zijn ten aanzien van verkeer dat die doorgang voor zich
 „opeist en zulks kenbaar maakt, hetgeen, aldus de raadsman, ten dezen
 „niet het geval was, en verdachte mitsdien van het hem ten laste ge-
 „legde moet worden vrijgesproken;

„dat de Rechtbank dit verweer verwerpt; dat toch de getuige de H.
 „— in het midden gelaten of zijn verklaring, gezien de snelheid waar-
 „mede hij ten opzichte van de volgens hem bovendien tevoren uiterst
 „rechts rijdende verdachte reed, wel geloofwaardig is — in ieder geval
 „niet achter verdachte is blijven rijden toen deze met het door hem
 „bestuurde motorrijtuig naar links van richting veranderde doch tegen
 „dit motorrijtuig is opgereden, uit welke feitelijke situatie blijkt
 „dat verdachte de algemeen luidende verplichting van artikel 28 lid 1
 „aanhef en sub *b* van het Wegenverkeersreglement niet is nagekomen”;

O., dat het cassatiemiddel blijkens de toelichting vooreerst opwerpt,
 dat de rechter uit de gebezigde bewijsmiddelen niet heeft kunnen af-
 leiden, dat door de wijze waarop requirant naar links van richting is
 veranderd, gevaar voor botsing kon ontstaan;

dat evenwel de rechter uit de opgave van requirant, dat hij links
 afsloeg in directe aansluiting bij zijn voorafgaande handelingen — af-
 remmen, terugschakelen, uitzetten van de linker richtingaanwijzer en
 voorsorteren, welke handelingen requirant verrichtte vóór hij in de
 linker buitenspiegel keek — en uit de opgave van getuige de H., dat
 hij sinds kort met zijn auto op een afstand van zes, zeven meter achter
 den auto van requirant reed, heeft kunnen afleiden, dat door requi-
 rants veranderen van richting gevaar voor botsing zou ontstaan;

O. dat het middel voorts aanvoert, dat artikel 28, eerste lid, van het
 Wegenverkeersreglement is geschonden, omdat ingevolge deze bepa-
 ling de bestuurder van een motorrijtuig, die naar links van richting
 wenst te veranderen, slechts dan den doorgang naast zich behoeft vrij
 te laten voor het verkeer, dat zich dicht achter hem bevindt, indien de
 wijze van rijden van laatstbedoeld verkeer erop duidt, dat dit voor-
 nemens is het motorrijtuig te gaan inhalen en passeren;

dat deze uitlegging van artikel 28, eerste lid, aanhef en sub *b* van
 het reglement echter niet kan worden aanvaard, omdat de in die be-

paling neergelegde verplichting blijkens de algemeen luidende bewoordingen niet beperkt is tot het door requirant bedoelde geval;

dat de voorgestelde beperking ook weinig aannemelijk is, daar het veranderen van richting veelal gepaard gaat met vermindering van snelheid, hetgeen gevaar voor botsing zal kunnen opleveren met een achterop rijdend voertuig, dat zich voortbeweegt met dezelfde snelheid als het voorop rijdende motorrijtuig tevoren had;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. Van Oosten:

Het enige voorgestelde middel richt zich m.i. bepaaldelijk tegen de beslissing omtrent de bewezenverklaring en klaagt met zoveel woorden, dat de rechter niet bewezen heeft kunnen achten, 1) dat requirant de doorgang naast zich niet heeft vrijgelaten voor het in de telastelegging bedoelde motorrijtuig en 2) dat het in de telastelegging genoemde gevaar voor botsing kon ontstaan door het naar links van richting veranderen door requirant.

Het middel, dat klaagt over schending of verkeerde toepassing van o.m. art. 359 Sv., wordt m.i. terecht voorgedragen, zij het ook niet zozeer op de aangevoerde gronden, als wel reeds op deze grond, dat de door de Rechtbank voor het bewijs gebruikte en te harer terechtzitting afgelegde verklaringen van de requirant en van de getuige de H. juist op het punt der richtingverandering m.i. innerlijk tegenstrijdig zijn. De requirant verklaarde dienaangaande: „Ik remde af, schakelde „terug, zette de linkerrichtingaanwijzer in werking en sorteerde voor; „ik keek in mijn linker buitenspiegel en zag geen auto achter mij. Ik „had eerder wel een auto achter mij gezien, doch op verre afstand. Nu „ik geen auto achter mij zag, sloeg ik af naar links in de richting naar „de Holtummerweg. Deze handelingen heb ik vrij snel achter elkaar „uitgevoerd. Ik heb de richtingaanwijzer niet tijdig in werking gesteld, „dat geef ik toe,” terwijl de getuige de H. hieromtrent mededeelde: „Ter hoogte van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de „Holtummerweg, die van links op de Rijksweg uitkwam, maakte de „bestelauto, die uiterst rechts van de weg reed, met de rechterwielen „ongeveer in de berm, plotseling een zwaai naar links in de richting „van de Holtummerweg, vlak voor mij langs; op dat moment zag ik „de stoplichten van de bestelauto branden. Ik had tevoren geen knip- „perlicht in werking gezien.” De Rechtbank heeft overwogen, dat de door haar gebezigde bewijsmiddelen opleveren „de redengevende daar- „in vermelde feiten en omstandigheden”. Het feit nu, dat requirant voorgesorteerd heeft alvorens naar links af te slaan in de richting van de Holtummerweg, lijkt mij onverenigbaar met het door de getuige de H. betuigde feit, dat requirant vlak voor hem, de H., van uiterst rechts naar links, in de richting van de Holtummerweg, is gezwaaid. Deze feiten kunnen m.i. niet gelijktijdig redengevend zijn voor de beslissing, dat het telastegelegde feit door de requirant is begaan: het ene feit weerspreekt het andere. Door nochtans die beide feiten mede als redengevende feiten of omstandigheden in het vonnis aan te wijzen, heeft

de Rechtbank m.i. artikel 425 in verband met de artikelen 415 en 359, derde lid, Sv. geschonden.

Ambtshalve moge ik naar voren brengen, dat het als bewezen aangenomene niet — gelijk Kantonrechter en Rechtbank hebben beslist — oplevert overtreding van art. 28, eerste lid, aanhef en onder *b*, W.V.R., nu de bewezenverklaring niet inhoudt, dat de requirant van richting wenste te veranderen. De in het eerste lid onder *b* van dit wetsvoorschrift omschreven verplichting is verbonden aan de wens om van richting te veranderen en niet aan het feit der richtingverandering zelve.

Ik concludeer, dat de Hoge Raad het bestreden vonnis vernietige en, rechtdoende op grond van artikel 106 der Wet R.O. de zaak verwijze naar het gerechtshof in het ressort, ter berechting en afdoening op het bestaande beroep.

(„Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, No. 29).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

9 februari 1960

(M.A.W. 1959/B 14)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet reserve-personeel Krijgsmacht, art. 41).

Nadat over een luitenant-kolonel tweemaal een beoordeling was uitgebracht, waarin hij voor bevordering „beperkt” aan te bevelen werd geacht, is een verzoek zijnerzijds om tot kolonel te worden bevorderd afgewezen, omdat hij niet kon worden gerekend tot de meest geschikten van zijn ranggenoten.

De Centrale Raad meent echter, dat de toevoeging „beperkt” bij „voor bevordering aan te bevelen” die omschrijving zelf niet aantast, en dat dus ondanks die toevoeging betrokkene geacht moet worden tot de meest geschikten van zijn ranggenoten gerekend te zijn. De motivering van het afwijzingsbesluit is derhalve niet in staat dat besluit te dragen, en het brengt dat besluit in strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

Het besluit moet worden nietig verklaard.

De Kroon kan echter niet verplicht worden het verzoek om bevordering nu in te willigen, want Zij is vrij in Haar keuze uit de meest geschikte officieren.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake B., wonende te V., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J.

Schuurmans, majoor van de militair-juridische dienst, wonende te 's-Gravenhage tegen de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, reserve-luitenant-kolonel, zich bij rekest dd. 19 september 1958 tot Hare Majesteit de Koningin heeft gewend met het verzoek hem te bevorderen tot reserve-kolonel;

Overwegende dat krachtens Kabinetsrescript van 28 november 1958 op dat rekest afwijzend is beschikt, en de toenmalige Minister van Oorlog bij nota dd. 15 december 1958 aan de chef van de generale staf heeft medegedeeld, dat dit besluit is genomen op grond van de overweging, dat blijkens de omtrent hem uitgebrachte beoordelingen rekestrant niet kan worden geacht te behoren tot de meest geschikten van zijn ranggenoten, weshalve hij voor het tegenwoordige niet voor een bevordering bij keuze als bedoeld in artikel 40 (bedoeld zal zijn: 41) van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht in aanmerking kan worden gebracht;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 21 september 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser tegen voormeld besluit ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat krachtens artikel 41 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht de bevordering o.a. tot de rang van kolonel geschiedt door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte officieren;

Overwegende dat bij het bestreden besluit eisers verzoek tot die rang te worden bevorderd is afgewezen uitsluitend op deze grond, dat eiser blijkens de over hem uitgebrachte beoordelingen niet kan worden geacht te behoren tot de meest geschikten van zijn ranggenoten;

Overwegende dat deze motivering bij de in eerste aanleg ingediende contra-memorije als volgt is toegelicht:

„Met betrekking tot de door klager aangevoerde bezwaren tegen „het oordeel „beperkt” moge ondergetekende opmerken, dat klager „tegen de op 13 augustus 1956 omtrent hem opgemaakte beoordeling „een bezwaarschrift heeft ingediend. Bij beschikking van 29 november „1957 heeft ondergetekende op bedoeld bezwaarschrift een beslissing „genomen onder meer inhoudende dat achter de woorden „Voor be- „„vordering:” in stede van „niet in alle opzichten aan te bevelen” moet „worden gelezen „aan te bevelen (beperkt);”. Tegen deze beslissing „van ondergetekende heeft klager geen beroep ingesteld bij de Centrale „Raad van Beroep. Vervolgens is klager op 29 september 1958 weder- „om beoordeeld geworden. Ook blijkens deze beoordeling wordt hij „voor bevordering beperkt aanbevolen. Ofschoon de beoordelingslijst

„door klager op 24 oktober 1958 werd getekend, is door hem tegen „deze beoordeling geen bezwaar aangetekend.

„In dit verband moge ondergetekende voorts de aandacht er op „vestigen, dat de Centrale Raad van Beroep in zijn uitspraak van 23 „november 1954 dossiernr. 1954/K 2, heeft overwogen dat een „toevoeging (als waarvan in het onderhavige klaagschrift sprake is) „zonder wijziging van de omschrijving, toelaatbaar is, mits die toe- „voeging niet van die aard is, dat daardoor de inhoud van de om- „schrijving zelve wordt aangetast.

„Voor wat betreft de bevordering tot reserve-kolonel moge onder- „getekende opmerken, dat de bevordering van officieren tot een opper- „of een hoofdofficiërsrang krachtens artikel 41 van de Wet voor het „reserve-personeel der krijgsmacht door de Kroon bij keuze geschiedt.

„Omtrent de wijze waarop de Kroon Haar keuze bepaalt worden „in vorengenoemde wet geen nadere voorschriften gegeven, afgezien „van de in het aangehaalde wetsartikel opgenomen beperking dat de „keuze geschiedt uit de meest geschikte officieren. Dat wil zeggen dat „de Kroon gehouden is uitsluitend op tot die groep behorende offi- „cieren de keuze te laten vallen. Aangezien klager evenwel blijkens de „omtrent hem uitgebrachte beoordelingen niet kon worden geacht te „behoren tot de meest geschikten van zijn ranggenoten, is hij bij het „thans aangevallen besluit niet voor een bevordering bij keuze in aan- „merking gebracht.”;

Overwegende evenwel dat, daar door de toevoeging „beperkt” bij „aan te bevelen” de inhoud van deze omschrijving zelve niet wordt aangetast, moet worden aangenomen, dat eiser bij de twee vorenbe- doelde beoordelingen ondanks de toevoeging „beperkt” is gerekend te behoren tot de meest geschikten van zijn ranggenoten;

Overwegende dat de bij het bestreden besluit gegeven motivering derhalve als onjuist moet worden verworpen en dit besluit daarom nietig moet worden verklaard als zijnde in strijd met het tot de toe- passelijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een administratief besluit door zijn motivering moet kunnen worden gedragen;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geding moet volstaan met nietigverklaring van het bestreden besluit, daar uit het vorenover- wogene niet volgt, dat de Kroon verplicht was eisers verzoek tot reserve-kolonel te worden bevorderd in te willigen;

dat de Kroon immers vrij is in haar keuze uit de meest geschikte officieren, zodat aan haar moet worden overgelaten op eisers verzoek een nadere beslissing te nemen;

Overwegende dat mitsdien door de Raad moet worden beslist zoals hierna is aangegeven:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Bepaalt dat de Kroon op eisers verzoek hem te bevorderen tot reserve-kolonel een nadere beslissing zal nemen.

NASCHRIFT.

Opmerking verdient, dat de Centrale Raad van Beroep zich niet uitspreekt over de vraag, of eiser in feite tot de meest geschikte van zijn ranggenoten behoorde. Blijkbaar was het standpunt van verweerder dit, dat de betrokkene door zijn beoordelaars als behorende tot de meest geschikten is beschouwd, behoudens alleen, dat achter „voor bevordering aan te bevelen” de toevoeging „beperkt” is geplaatst; alléén tengevolge van deze toevoeging dus moest eiser worden geacht niet tot de meest-geschikten te zijn gerekend. Dit standpunt acht de Centrale Raad van Beroep onjuist, omdat het woord „beperkt” de omschrijving „voor bevordering aan te bevelen” zelf niet aantast. (Dit was overigens reeds gezegd in de uitspraak M.A.W. 1954/K2, waarop verweerder zich beriep).

Hieruit vloeit mijns inziens alleen voort, dat het genoemde argument niet als motivering voor het onderhavige besluit moet worden gebruikt.

Aangenomen kan waarschijnlijk wel worden, dat eiser door zijn beoordelaars tot de meest-geschikten is gerekend (uit de uitspraak blijkt niet, dat verweerder andere argumenten dan het bovengenoemde ter bestrijding van deze stelling heeft aangevoerd), maar onbeslist blijft zoals gezegd, of verweerder er nu ook van uit moet gaan, dat eiser feitelijk tot de meest-geschikten behoort.

Zou men deze vraag bevestigend beantwoorden, dan zou er een soort gebondenheid van de Kroon op dit punt aan de inhoud der beoordeling ontstaan (vergelijk de hierna op blz. 330 afgedrukte uitspraak M.A.W. 1959/B17, waar de Centrale Raad van Beroep uitdrukkelijk in het midden laat, of een zodanige binding moet worden aangenomen).

Naar overigens uit het slot van de uitspraak blijkt, leidt opname van eiser in de groep der meest-geschikten nog geenszins automatisch tot bevordering.

Men kan dus hoogstens zeggen, dat eiser als gevolg van deze uitspraak één der barrières op de weg naar een bevordering bij keuze heeft „genomen”.

W. H. S.

De Centrale Raad van Beroep

16 februari 1960

M.A.W. 1959/B 17

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet reserve-personeel Krijgsmacht, art. 41).

I. Keuzebevordering. Geen strijd met een algemeen rechtsbeginsel of détournement de pouvoir.

In het midden gelaten of de redenering juist is, dat de Kroon gebonden zou zijn aan het oordeel van degenen die de beoordelingslijst

hebben opgemaakt, voor wat betreft het rangschikken onder de „meest-geschikten”, door de achter „voor bevordering” op de beoordelingslijst geplaatste kwalificatie.

II. Blijvend voor bevordering voorbijgegaan. De Kroon is in beginsel vrij bij het vaststellen van de hiervoor geldende norm.

Aan die norm is in casu de hand gehouden (er was verschil van mening over de datum van het voor de eerste maal passeren): eiser is drie maal achtereen voor bevordering voorbijgegaan.

Niet is gebleken van een toezegging, op grond waarvan afwijking van de norm mocht worden verwacht.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake T., wonende te V., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. A. Th. E. Kastein, advocaat te Amsterdam, als zijn raadsman, tegen de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de toenmalige Minister van Oorlog op 10 januari 1959 tot eiser, reserve-kapitein der Koninklijke Marechaussee, een schrijven heeft gericht van de volgende inhoud:

„Ik deel U mede, dat bij de bevordering tot reserve-majoor, welke „per 1 november 1958 heeft plaats gevonden, wederom de keuze niet „op U is gevallen, hoewel U gezien Uw plaats in de ranglijst voor een „zodanige bevordering in aanmerking had kunnen komen.

„Aangezien U thans gedurende drie jaren voor bevordering bent „voorbijgegaan, heeft Hare Majesteit de Koningin mij bij kabinets-„rescript van 20 december 1958 doen kennen, dat U blijvend voor „bevordering bent voorbijgegaan.

„Bij vorengenoemd kabinetsrescript heeft Hoogstdezelve mij tevens gemachtigd U hiervan in kennis te stellen.

„Dit houdt in, dat thans een eventueel verzoek om ontslag op grond „van het gestelde in artikel 49, sub 12°, der Wet voor het reserve-„personeel der krijgsmacht, met gunstig advies aan Hare Majesteit de „Koningin zal worden aangeboden.”;

Overwegende dat eiser tegen de in dit schrijven vervatte besluiten van de Kroon beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 19 oktober 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en met nietigverklaring van bovengenoemde besluiten te bepalen, dat eiser alsnog voor bevordering in aanmerking dient te worden gebracht;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad in de eerste plaats zal onderzoeken, of het besluit om eiser per 1 november 1958 voor bevordering voorbij te gaan, kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat krachtens artikel 41 der Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht de bevordering o.a. tot de rang van majoor geschiedt door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte officieren;

Overwegende dat de Kroon vrij is in deze keuze, met name ook voor wat betreft de maatstaven, die daarbij zullen worden aangelegd;

Overwegende dat bovengenoemd besluit daarom niet voor aantasting door de ambtenarenrechter vatbaar is, tenzij zou moeten worden aangenomen dat het genomen is in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dan wel met gebruikmaken der keuze bevoegdheid anders dan tot de doeleinden waarvoor ze is gegeven;

Overwegende dat de Raad echter niet gebleken is, dat dit een of ander te dezen het geval is;

Overwegende dat hierbij opmerking verdient, dat blijkens hetgeen vanwege gedaagde is medegedeeld, bij bevorderingen als hierbedoeld tot beleidsnorm is gesteld, dat in beginsel alleen die officieren in de rang van kapitein voor een keuzebevordering tot majoor in aanmerking komen, die blijkens twee opeenvolgende beoordelingen — welke beide beoordelingen gezamenlijk een tijdvak van in beginsel vier, doch tenminste drie jaren moeten omvatten — voor bevordering zijn aanbevolen en in hun rang in alle opzichten met tenminste als „goed” zijn gekwalificeerd;

dat vaststaat dat eiser op 1 november 1958 aan deze norm niet voldeed, daar hij op deze datum weliswaar bij de over hem op 26 januari 1957 uitgebrachte beoordeling, betreffende het tijdvak 1 januari 1955 tot 1 januari 1957, in zijn rang was beoordeeld met „goed” en voor bevordering „aan te bevelen (beperkt)”, doch daarvóór lagere beoordelingen kreeg en met name over de tijdvakken 1 januari 1953 tot 1 januari 1955 en 1 januari 1951 tot 1 januari 1953 in zijn rang was beoordeeld met „middelmatic” en onderscheidenlijk voor bevordering „nog niet aan te bevelen wegens nog te verbeteren minder „goede eigenschap” en voor bevordering „nog niet aan te bevelen „wegens nog te weinig zelfvertrouwen”;

Overwegende dat bij beroepschrift en door eisers raadsman ter terechtzitting nog is aangevoerd, dat het Ambtenarengerecht ten onrechte heeft overwogen, dat eiser op 1 november 1958 niet behoorde tot de meest geschikte officieren, daar reserve-officieren, die bij de invulling van de beoordelingslijst worden aangeduid als „aan te bevelen”, ingevolge punt 43 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht gerekend moeten worden tot de meest geschikte van hun ranggenoten;

Overwegende echter dat, daargelaten of deze redenering juist is en de Kroon dus in zeverre gebonden zou zijn aan het oordeel van degenen die de beoordelingslijst hebben opgemaakt, het de Kroon toch in ieder

geval vrijstaat om uit die meest geschikte officieren een keuze te doen, en de Kroon derhalve niet verplicht is al die officieren te bevorderen;

Overwegende dat de Raad vervolgens zal onderzoeken, of eisers beroep tegen het besluit om hem blijvend voor bevordering voorbij te gaan gegrond is;

Overwegende dat — naar het Ambtenarengerecht terecht heeft overwogen — uit artikel 49 aanhef en onder 12° der Wet voor het reservepersoneel krijgsmacht volgt, dat een reserve-officier kan komen te verkeren in de positie van blijvend voor bevordering te zijn voorbijgegaan;

Overwegende dat, nu bij of krachtens de wet daaromtrent geen regelen zijn gesteld, de Kroon in beginsel vrij is in het vaststellen van de norm, waaraan het al dan niet aanwezig zijn van een dergelijke positie moet worden getoetst;

dat blijkens de gedingstukken in het algemeen officieren, omtrent wie nog enige verwachting bestaat dat zij — hoewel reeds meermalen voor bevordering voorbijgegaan zijnde — binnen afzienbare tijd daarvoor alsnog geschikt zullen blijken te zijn, niet voor definitieve passering in aanmerking komen dan nadat drie jaren zijn verlopen sedert de datum, waarop zij voor de eerste maal voor bevordering zijn voorbijgegaan;

Overwegende dat derhalve dient te worden nagegaan, of aan de hand van deze norm ten aanzien van eiser terecht is beslist, dat hij blijvend voor bevordering is voorbijgegaan;

Overwegende dat bij beroepschrift en door eisers raadsman ter terechtzitting is betoogd, dat het Ambtenarengerecht aan de mededelingen van gedaagdes gemachtigde een onjuiste interpretatie heeft gegeven door aan te nemen, dat eiser per 1 november 1955 voor de eerste maal voor bevordering is voorbijgegaan, aangezien de eerste maal dat eiser na 1 november 1955 voor bevordering gepasseerd had kunnen worden, de bevordering van 1 juli 1956 was;

Overwegende dat de gemachtigde van gedaagde naar aanleiding hiervan het volgende heeft opgemerkt:

„Op 1 november 1955 zijn van alle wapens en dienstvakken onder „meer de reserve-kapiteins lang verband, die een anciënniteit als „reserve-kapitein konden aanwijzen van 1 mei 1948 of hoger voor „bevordering in beschouwing genomen.

„Ten aanzien van eiser werd toen beschikt over een beoordeling „lopende over het tijdvak van 1 januari 1953 tot 1 januari 1955, „blijkens welke beoordeling eiser wederom voor bevordering niet werd „aanbevolen.

„De mening van eiser als zou het Ambtenarengerecht aan de mededelingen van de gemachtigde van de Minister van Defensie een interpretatie hebben gegeven, welke niet houdbaar is, gaat — bezien in „het licht van het vorenstaande — niet op.”;

Overwegende dat de Raad zich met deze opmerking kan verenigen en dan ook van oordeel is, dat gedaagde terecht ervan is uitgegaan dat op 1 november 1958 althans drie jaren waren verlopen sedert eiser

voor de eerste maal voor bevordering was gepasseerd;

Overwegende dat derhalve volgens evengenoemde norm bij het bestreden besluit beslist kon worden, dat deze passering een blijvende zou zijn;

Overwegende dat het betoog van eisers raadsman dat eiser, gezien de op 26 januari 1959 over de periode 1 januari 1957 tot 1 januari 1959 over hem uitgebrachte beoordeling, welke evenals in januari 1957 luidde „goed” en „aan te bevelen (beperkt)”, per 1 mei of 1 november 1959 voor bevordering in aanmerking had behoren te komen, dan ook niet opgaat;

Overwegende dat voorts nog een beroep is gedaan op een in november 1958 ten departemente aan eisers commandant gedane mededeling, dat eiser om tot majoor te kunnen worden bevorderd een tweede maal met „goed” en „aan te bevelen” beoordeeld zou moeten zijn, hetgeen de verwachting zou hebben gewekt dat eiser te zijner tijd, mits aan deze voorwaarde zou zijn voldaan, bevorderd zou worden;

Overwegende dienaangaande dat aan eiser — naar hij zelf heeft erkend — geen enkele belofte is gedaan en deze van de zijde van het departement verstrekte inlichting, welke in haar algemeenheid overeenstemt met de te dezen gevolgde beleidslijn, aan het eerderoverwogene niets afdoet;

Overwegende dat de Raad evenmin kan volgen de opmerking van eisers raadsman, dat de Minister zich niet had mogen beroepen op vóór 1957 over eiser uitgebrachte beoordelingen, daar aan eiser in dat jaar een lang verband is verleend, waarbij rekening werd gehouden met de wijze waarop hij zijn dienst had verricht en met het aantal jaren dat hij reeds vrijwillig in werkelijke dienst was;

dat de gemachtigde van gedaagde overigens ter terechtzitting heeft uiteengezet, dat dit lang verband na ampele overweging voornamelijk uit sociale motieven is verleend, teneinde eiser van bepaalde pensioenrechten te verzekeren, hetgeen thans, nu een nieuwe wettelijke regeling hierin voorziet, niet nodig zou zijn geweest;

Overwegende dat uit al het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak voor bevestiging in aanmerking komt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

VRAGENBUS

De militaire colonne waarin het verband tijdelijk is verbroken

De Redactie ontving van de sergeant 1ste klasse W. TH. VAN KAMPEN de volgende vraag uit diens praktijk als rij-instructeur-examinator:

„In mijn functie van rij-instructeur-examinator ben ik uiteraard nog „al nauw betrokken bij het verkeer en de verkeersregels. Ik leid momenteel diverse onderofficieren op voor het militaire rijbewijs Cat.

„,B”. Als deze zijn geslaagd en het rijbewijs in hun bezit hebben, ben ik nog belast met de „nazorg” voor wat betreft het onderhouden der rijvaardigheid. Daartoe moet iedere man per maand plusminus 100 km rijden. Eens per maand formeer ik daartoe een colonne van plusminus 10 voertuigen en ga daarmee met de betrokkenen rijden. Dit wat betreft mijn bemoeienis met colonne-rijden.

„Nu heb ik enige tijd geleden 2 uitspraken in het M.R.T. gelezen in zaken waarbij een militaire colonne was betrokken.

„Het eerste geval betrof het volgende: Een militaire colonne, kenbaar volgens de huidige voorschriften, boog op een kruispunt van 4 wegen rechtsaf. Nadat een gedeelte der colonne was gevolgd, reed de bestuurder van een bromfiets, die zich naast en in dezelfde richting bewoog, door de colonne, menende dat hij, bromfietser, voorrang had in verband met de rechtdoorregel. Bij deze manoeuvre volgde een aanrijding. De krijgsraad verklaarde de militaire chauffeur schuldig aan het belemmeren en in gevaar brengen van de vrije en veilige doortocht van de bromfietser. De krijgsraad verwierp het verweer van de militaire chauffeur, dat hij als onderdeel van de militaire colonne altijd voorrang had, anders gezegd de krijgsraad stelde zich op het standpunt, dat bij afbuiging iedere chauffeur van de militaire colonne voorrang behoorde te geven aan het tegemoetkomend verkeer en het verkeer dat zich naast of vlak achter hem bevindt. Daar beklagde zich voor de krijgsraad erop beriep, dat hij aldus had gehandeld op grond van de hem gegeven lessen, nam de krijgsraad aan dat bij beklagde elke schuld had ontbroken en verklaarde hem niet strafbaar en sprak hem vrij. (M.R.T. 1959 blz. 232/233).

„Het andere geval was een analoog geval doch nu was een tankauto bij de aanrijding betrokken. De chauffeur daarvan reed door een militaire colonne welke naar links was afgeslagen, waardoor een aanrijding volgde. De uitspraak van de Hoge Raad verschilde aanmerkelijk van die van de krijgsraad. De H.R. besliste, dat de militaire colonne een eenheid is, die als zodanig door het overige verkeer moet worden geëerbiedigd, wanneer zij aan het verkeer deelneemt. De commandant past de verkeersregels toe en iedere chauffeur van de colonne moet zijn voorganger volgen. (M.R.T. 1959 blz. 332/343).

„Ik stel nu echter het volgende geval. Een colonne van plusminus 10 militaire voertuigen trekt door de stad. De commandant wil op een gegeven moment op een kruispunt naar links afslaan. Hij past correct de verkeersregels toe en geeft het tegemoetkomend verkeer voorrang. Hierna buigt hij naar links af. In de colonne hebben zich echter na het 4de of 5de voertuig 2 burger vrachtauto's ingevoegd. Deze rijden met de colonne mede en gaan ook linksaf. De chauffeurs van deze vrachtauto's passen de verkeersregels ook correct toe en geven voorrang aan het tegemoetkomend verkeer. De achter hen rijdende militaire voertuigen kunnen nergens anders heen en worden dus gedwongen ook te wachten met als resultaat, dat de militaire colonne als zodanig wordt gesplitst.

„Nu kan ik mijn leerlingen-chauffeurs 2 dingen leren. In de eerste

„plaats kan ik hen instrueren, dat in zo'n geval iedere chauffeur van „het tweede deel der colonne individueel de verkeersregels gaat toe- „passen. Hieraan kleeft echter het bezwaar dat de laatste of op één „na laatste chauffeur der colonne niet behoeft te weten, dat de colonne „is gekapt en dat hij individueel moet gaan rijden, omdat hij dat mis- „schien niet kan zien. Zou deze laatste wagen een aanrijding veroor- „zaken met het tegemoetkomend verkeer, dan kan de militaire chauf- „feur aanvoeren, dat hij in de mening verkeerde, dat de colonne nog „een geheel was en dat hij zijn voorganger moest volgen.

„De andere oplossing, ook niet helemaal juist, is, dat ik de chauf- „feurs instrueer, dat in het beschreven geval de eerste chauffeur van „het tweede gedeelte der colonne als commandant optreedt over het „restant. Déze past dan de verkeersregels toe en de rest volgt. Hieraan „kleeft echter weer het bezwaar, dat hij voor het andere verkeer niet „kenbaar is als eerste wagen van de militaire colonne, omdat hij maar „één vlag voert.

„Nu lijkt het misschien, dat de geschetste situatie wat vèr is gezocht; „ik heb haar al enige keren medegemaakt. Tot nog toe heeft zich dit „van zelf opgelost, maar de narigheid begint natuurlijk als er in deze „situatie een aanrijding zou plaats hebben.

„Wat is nu in de beschreven gevallen het beste? Blijft de commandant „der colonne verantwoordelijk ook over het deel dat door overmacht „achterblijft of gaat deze verantwoordelijkheid over op anderen?”

De Redactie heeft vorenstaande vragen als volgt beantwoord:

Bij zijn arrest van 17 maart 1959 heeft de Hoge Raad (het opperste gerechtshof, art. 176 Gr.w.) beslist, dat een op duidelijke wijze kenbaar gemaakte militaire colonne onder een commandant waarbij de motorrijtuigen, die deel uitmaken van de colonne, een normale afstand onderhouden, d.w.z. waarbij ook feitelijk het colonneverband niet is verbroken, als een door het overige verkeer te eerbiedigen eenheid deelneemt aan het verkeer op een weg. (M.R.T. 1959 blz. 332-343; art. 1, z W.V.R. en uitvoeringsvoorschriften).

In de praktijk van het colonnerijden gebeurt het meermalen, dat burgervoertuigen zich tijdelijk in de colonne voegen, b.v. als gevolg van tegemoetkomend verkeer, nauwe wegen e.a., waardoor mede een zekere harmonicabeweging in de colonne ontstaat.

De vraag rijst dan of het feitelijk verband in de militaire colonne daardoor is verbroken? Theoretisch mogelijk wel; er bevinden zich voertuigen in de colonne welke daarin niet thuis horen.

De vraag krijgt praktische betekenis, wanneer ingevoegde burgervoertuigen stoppen en daardoor het daarachter rijdende deel van de militaire colonne genoodzaakt is ook halt te houden, waardoor het verband met het voorste gedeelte daarvan, hetwelk is doorgereden, is verbroken, of wanneer ingevoegde burgervoertuigen de militaire colonne verlaten, waardoor daarin een hiaat ontstaat, hetwelk niet snel genoeg wordt opgevuld. Feitelijk zijn er dan twee colonnes militaire voertuigen ontstaan.

Juridisch lijkt het mogelijk het achtergebleven gedeelte van de militaire colonne o.i. nog altijd te beschouwen als deel van de militaire colonne onder de commandant daarvan en is het achtergebleven gedeelte ook tegenover het burgerverkeer, tegenover derden nog steeds een militaire colonne, ook al is het verband met het voorste gedeelte daarvan verbroken (art. 12 W.V.R.). Daaraan doet niet af, dat de voorste auto van het achtergebleven gedeelte der colonne niet de vlaggen voert welke het voorste voertuig van de hele colonne voert. Zou men willen tegenwerpen, dat bij het ontbreken van een dezer vlaggen (de linker voorvlag) op de voorste auto van het achtergebleven gedeelte dit achtergebleven gedeelte tegenover het burgerverkeer, tegenover derden geen militaire colonne is gebleven, dan zou men hetzelfde ook moeten aannemen met betrekking tot het voorste gedeelte van de militaire colonne dat is doorgereden, omdat het achterste voertuig van dát deel, niet is voorzien van de kentekenen van het achterste voertuig van de hele militaire colonne, n.l. van een groene vlag.

Als gevolg echter van het verbroken zijn van het feitelijk verband in de militaire colonne, zal de chauffeur van de voorste auto van het achtergebleven gedeelte dan dienen op te treden gelijk de bestuurder van het eerste voertuig aan het hoofd van de militaire colonne.

De bestuurders van de volgende militaire voertuigen weten dikwijls niet, en kunnen dat ook niet weten, dat vóór in de militaire colonne het verband is verbroken, b.v. in nauwe straten, bij slecht zicht e.a. Zij behoren daarom nauwkeurig afstand te bewaren tot het militaire voertuig hetwelk vóór hen rijdt en dat te volgen als deel uitmakende van de militaire colonne waarin het verband niet is verbroken.

Het bezwaar dat het voorste voertuig van het achtergebleven gedeelte der militaire colonne nu niet de vlaggen voert, welke zijn voorgeschreven voor het eerste voertuig van de militaire colonne, heeft dus alleen betekenis voor dát voertuig. Daarom zal dat voertuig de verkeersregels als voorste voertuig van de militaire colonne moeten toepassen totdat het verband met het voorste gedeelte is hersteld.

Het al of niet aanwezig zijn van een militaire colonne is voor wat betreft het verkeer op de weg van belang voor derde weggebruikers. Uit ervaring is ons bekend, dat het verkeer op de weg niet zozeer op de vlaggen let en deze vooral bij snel rijden ook pas laat onderkent, terwijl de betekenis daarvan niet steeds bekend is. Uit de omstandigheden: militaire voertuigen voorzien van vlaggen, welke elkaar regelmatig volgen, leidt men als regel af, dat men met een militaire colonne te doen heeft, hetgeen tot voorzichtigheid maant. A. F. S.

WETGEVING

Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden ¹⁾

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet tot herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 22 maart 1960.

JULIANA.

*Aan**de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

Nr. 2

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden te herzien en in verband hiermede enige andere wetten te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

Het Burgerlijk Wetboek wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 992, eerste lid, wordt gelezen:

Behoudens het in de volgende artikelen van deze afdeling bepaalde kan een Nederlands onderdaan die zich in een vreemd land bevindt, geen andere uiterste wil maken dan bij authentieke akte en met inachtneming van de formaliteiten welke in het land, alwaar de akte verleden wordt, gebruikelijk zijn.

B. De artikelen 993—999 worden vervangen door:

Artikel 993. In geval van oorlog of burgeroorlog kunnen militairen en andere tot de krijgsmacht behorende personen een openbare uiterste wil maken ten overstaan van een officier van de krijgsmacht.

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede-Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959-1960, Nr. 5897.

Ook buiten het geval van oorlog of burgeroorlog kan op deze wijze een uiterste wil worden gemaakt door militairen en andere personen, die behoren tot een gedeelte van de krijgsmacht dat is aangewezen:

- a. ter deelneming aan een militaire expeditie;
- b. ter bestrijding van een vijandelijke macht;
- c. ter handhaving van de onzijdigheid van de Staat;
- d. tot enig optreden hetzij tot collectieve of individuele zelfverdediging, hetzij tot handhaving of herstel van de internationale orde en veiligheid; of
- e. ter voldoening aan een vordering van het bevoegde gezag in geval van oproerige beweging.

In krijgsgevangenschap kan in plaats van een officier ook een onderofficier optreden.

Een officier of onderofficier mag zijn medewerking slechts verlenen, voor zover hij hiertoe door of vanwege de minister van defensie is aangewezen en de erflater zich niet tot een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar kan wenden.

Niet-inachtneming van het vorige lid schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 993a. In geval van oorlog of burgeroorlog kunnen de daartoe bij algemene maatregel van bestuur aangewezen noodwachters een openbare uiterste wil maken ten overstaan van een officier van een noodwacht of noodwachtstaf.

Een officier mag zijn medewerking slechts verlenen, voor zover hij hiertoe overeenkomstig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regelen is aangewezen en de erflater zich niet tot een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar kan wenden.

Niet-inachtneming van het vorige lid schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 993b. De in de artikelen 993, eerste lid, en 993a, eerste lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan totdat de Koning heeft vastgesteld dat voor de toepassing van die bepalingen de oorlog of de burgeroorlog als geëindigd moeten worden beschouwd.

De in artikel 993, tweede lid, vermelde mogelijkheid blijft bestaan totdat op de bij algemene maatregel van bestuur te bepalen wijze is bekendgemaakt dat de aanwijzing is geëindigd.

Artikel 994. Zij die zich op een reis aan boord van een zeeschip of luchtvaartuig bevinden, kunnen een openbare uiterste wil maken ten overstaan van de gezagvoerder of de eerste officier, of bij gebreke van deze personen ten overstaan van hem die hun plaats vervult.

Artikel 995. Op plaatsen, met welke het verkeer verboden of door rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden verbroken is, kunnen openbare uiterste willen worden gemaakt ten overstaan van een notaris of Nederlandse consu-

laire ambtenaar, ook indien deze niet krachtens de gewone regelen bevoegd is, of de burgemeester, de secretaris of een wethouder der gemeente, een ten kantore van een notaris werkzame kandidaat-notaris, een advocaat, een procureur, een officier van de krijgsmacht of van een noodwacht of noodwachtstaf, of een daartoe door de minister van justitie bevoegd verklaarde ambtenaar.

Een officier van de krijgsmacht mag zijn medewerking slechts verlenen, voor zover hij hiertoe door of vanwege de minister van defensie is aangewezen.

Een officier van een noodwacht of noodwachtstaf mag zijn medewerking slechts verlenen, voorzover hij hiertoe overeenkomstig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regelen is aangewezen.

Niet-inachtneming van het tweede en derde lid schaadt de geldigheid van de uiterste wil niet.

Artikel 996. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 993, 993*a*, 994 en 995, worden verleden in tegenwoordigheid van twee getuigen. Zij worden op behoorlijke wijze op schrift gesteld, en door de erflater, alsmede door de getuigen en degene te wiens overstaan zij zijn verleden, ondertekend.

De getuigen moeten meerderjarig zijn en de taal verstaan, waarin de uiterste wil is opgesteld. In de gevallen van de artikelen 993, 993*a* en 995 behoeven echter militairen en noodwachters die als getuigen optreden, niet meerderjarig te zijn.

Indien de erflater of één van de getuigen door onkunde of door een andere oorzaak wordt verhinderd te ondertekenen, staat dit aan de geldigheid van de uiterste wil niet in de weg, indien van de oorzaak van verhindering in de akte uitdrukkelijk melding wordt gemaakt.

Artikel 954 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 997. De erflater is in de gevallen van de artikelen 993, 993*a*, 994 en 995 ook bevoegd een door hem ondertekende onderhandse uiterste wil te maken, die hij in tegenwoordigheid van twee getuigen gesloten of open in bewaring geeft aan een persoon te wiens overstaan hij ingevolge die artikelen een openbare uiterste wil kan doen verlijden. Deze persoon maakt daarvan onmiddellijk een akte van bewaargeving op, hetzij op het papier van de uiterste wil, hetzij op de omslag daarvan, hetzij op een afzonderlijk papier; artikel 996, eerste, tweede en derde lid, is op die akte van overeenkomstige toepassing.

De artikelen 980, eerste lid, 981, 993, vierde en vijfde lid, 993*a*, tweede en derde lid, 993*b* en 995, tweede, derde en vierde lid, zijn van overeenkomstige toepassing op de onderhandse uiterste wil. De in artikel 981 bedoelde teruggave geschiedt door degene die het testament onder zich heeft; artikel 996, eerste, tweede en derde lid, is van overeenkomstige toepassing op de akte van terugneming.

De in bewaring gegeven uiterste wil wordt tot het bewijs van het tegendeel vermoed door de erflater ondertekend te zijn.

Artikel 997a. Indien de onderhandse uiterste wil is gedagtekend en bewaargeving daarvan ten tijde van die dagtekening door buitengewone omstandigheden of door een niet gerechtvaardigde weigering van de tot inbewaringneming bevoegde persoon wordt verhinderd, is de uiterste wil niettemin geldig, wanneer de erflater overlijdt voordat hij een uiterste wil overeenkomstig de voorgaande artikelen van deze afdeling heeft kunnen maken.

Artikel 998. Hij die een akte van uiterste wil, van bewaargeving of van terugneming, als bedoeld in de artikelen 993—997a, onder zich heeft, zendt deze akte zo spoedig mogelijk in gesloten omslag naar het Centraal Testamentenregister te 's-Gravenhage.

Het vorige lid geldt niet voor akten, opgemaakt door of ten overstaan van een volgens de gewone regelen bevoegde notaris of consulaire ambtenaar, en voor de door dezen in bewaring genomen akten van uiterste wil.

Artikel 999. De uiterste willen, bedoeld in de artikelen 993—997, zijn krachteloos indien de erflater overlijdt meer dan zes maanden nadat voor hem de mogelijkheid is geëindigd, een uiterste wil te maken op een van de in die artikelen genoemde wijzen.

Artikel II

Artikel 32 der Wet op de Staat van Oorlog en Beleg (*Stb.* 1899, 128) vervalt.

Artikel III

De Wet op het Testamentenregister (*Stb.* 1918, 124) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 1, eerste lid, wordt gelezen:

Er wordt ingesteld een register van alle akten, bevattende uiterste wilsbeschikkingen en schenkingen van de gehele of de gedeeltelijke nalatenschap van de schenker, alsmede van alle akten, waarbij uiterste wilsbeschikkingen worden herroepen of waarbij holografische of onderhandse testamenten worden teruggenomen.

B. In artikel 1, tweede lid, wordt achter „uiterste willen bij openbare akte,” ingevoegd: uiterste willen als bedoeld bij artikel 997a van het Burgerlijk Wetboek.

C. Aan artikel 2, tweede lid, wordt een tweede zin toegevoegd, luidende:

Het in de vorige zin bepaalde geldt niet voor de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten.

D. Artikel 3 wordt gelezen:

In het register wordt, voor zover daarvan uit de opgaven of uit de ingevolge artikel 998 van het Burgerlijk Wetboek ontvangen akten blijkt, aantekening gehouden van:

de aard der akte en het jaar, de maand en de dag op welke zij is verleden;

de voornamen en de naam der personen, die enige beschikking maken als bedoeld in artikel 1;

hun beroep of hun maatschappelijke betrekking;

hun woonplaats, alsmede de plaats, het jaar, de maand en de dag van hun geboorte;

de voornamen, de naam en de standplaats van de notaris of consulaire ambtenaar, onderscheidenlijk de voornamen, de naam en de hoedanigheid van de persoon, bedoeld in de artikelen 993—997 van het Burgerlijk Wetboek, die de akte heeft verleden of aan wie de akte is ter hand gesteld of aangeboden.

Indien het betreft de in artikel 998 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten, brengt Onze Minister van Justitie de in het eerste lid genoemde gegevens tevens schriftelijk ter kennis van de ontvanger der registratie te 's-Gravenhage.

E. Ingevoegd wordt een artikel 3a, luidende:

Onze Minister van Justitie doet de in artikel 998, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten onverwijld na de inschrijving in het register tegen ontvangstbewijs overbrengen naar de algemene bewaarplaats der minuten, registers en repertoria, bedoeld in artikel 69 van de Wet op het Notarisambt (*Stb.* 1842, 20), te 's-Gravenhage.

Artikel IV

De Wet op het Notarisambt (*Stb.* 1842, 20) wordt gewijzigd als volgt:

A. Ingevoegd wordt een artikel 37a, luidende:

De in de vorige artikelen van dit hoofdstuk bepaalde vormvoorschriften en geldigheidsvereisten zijn niet van toepassing op akten van uiterste wil, van bewaargeving en van terugneming, opgemaakt ingevolge de artikelen 995—997 van het Burgerlijk Wetboek.

B. Artikel 41 wordt gelezen:

De notarissen mogen, onverminderd het omtrent holografische of onderhandse uiterste willen bepaalde, geen minuut hoegenaamd uit hun handen geven, anders dan in de gevallen bij de wet voorzien en krachtens een vonnis of bevelschrift van de rechter, met inachtneming van de bepalingen, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en dat van Strafvordering voorgeschreven.

C. Aan artikel 49a, eerste lid, wordt, met vervanging van de punt door een komma, toegevoegd: met uitzondering van de in artikel 998 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde akten.

Artikel V

De Registratiewet 1917 (*Stb.* 243) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 7 wordt gelezen:

Met afwijking van hetgeen bij de voorgaande artikelen is bepaald, moeten de akten van uiterste wil, van bewaargeving, superscriptie, terugneming en herroeping van uiterste wil en alle andere akten, uitsluitend beschikkingen ter zake des doods inhoudende, ter registratie worden aangeboden door de notaris, onder wie zij berusten, binnen

dertig dagen, nadat het overlijden van de beschikker of de verklaring dat deze vermoedelijk is overleden, die notaris bekend is geworden, met dien verstande dat deze termijn in ieder geval niet aanvangt voordat de akte onder berusting van de notaris is gekomen.

B. In artikel 100 onder *a* worden de woorden „de akten in artikel 3 genoemd” vervangen door: de akten in de artikelen 3 en 7 genoemd.

Artikel VI

De Zegelwet 1917 (*Stb.* 244) wordt gewijzigd als volgt:

A. In artikel 26 wordt het onder *a* gestelde gelezen:

a. dat het zegelrecht van holografische en geheime testamenten en van de uiterste willen, bedoeld in de artikelen 982 en 993—997*a* van het Burgerlijk Wetboek, alsmede dat van de daarop gestelde aantekeningen en akten, eerst voldaan behoeft te worden, wanneer die stukken geregistreerd worden of daarvan op enigerlei wijze gebruik wordt gemaakt, welke voldoening geschiedt door die stukken ter zegeling aan te bieden aan 's Rijks ambtenaar.

B. Aan het slot van artikel 32, eerste lid, onder 32° wordt de punt vervangen door een puntkomma, en wordt toegevoegd:

33°. de akten van bewaargeving en van terugneming van onderhandse testamenten, bedoeld in artikel 997 van het Burgerlijk Wetboek, alsmede de op de omslagen van die testamenten gestelde aantekeningen.

Artikel VII

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Staatssecretaris van Financiën,

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

§ 1. Dit voorstel van wet heeft betrekking op de materie, welke thans is geregeld in de artikelen 993—999 van het Burgerlijk Wetboek en in artikel 32 der Wet van 23 mei 1899 (*Stb.* 128) op de staat van oorlog en de staat van beleg.

In het bij de Kamer aanhangige deel van het geprojecteerde nieuwe Burgerlijk Wetboek vindt men deze stof in de artikelen 4.3.5.8 tot en met 4.3.5.13.

§ 2. De bepalingen betreffende de noodtestamenten vangen aan met artikel 993, handelend over het militaire noodtestament. Aangezien deze bepaling meer dan honderd jaar geleden is opgesteld, behoeft

het geen verwondering te wekken, dat zij verouderd is, gezien de zeer veranderde wijze van oorlogvoering. Genoemd voorschrift gaat er immers nog van uit, dat het krijgsbedrijf zich geheel te velde en bij de belegering van bepaalde versterkte plaatsen afspeelt. De moderne oorlog is echter ook in die zin totaal, dat hij zich niet meer aan dergelijke plaatselijke beperking stoort. De luchtmacht, parachutisten, ver dragend geschut, raketwapens enz. brengen de oorlog tot ver achter de eigenlijke linies en tot midden in de steden. Het is niet duidelijk wat men in zodanige omstandigheden onder het „veld” of onder een „belegerde plaats” zal hebben te verstaan. Zelfs al zou de rechter aan deze begrippen een nieuwe en bij de moderne tijd aangepaste inhoud vermogen te geven, dan zou een zodanige jurisprudentie toch pas tot stand kunnen komen wanneer de oorlog een feit is geworden, en dan is het te laat. Immers reeds bij het uitbreken van de oorlog dienen de militairen te weten waar zij op dit punt aan toe zijn.

De bevoegdheid van een militair om in de ure des gevaars een testament te kunnen maken, was reeds in het Romeinse recht bekend (*Testamentum in procinctu*) en is van groot belang voor het moreel in zodanige omstandigheden. De staat, die van zijn onderdanen alsdan het hoogste offer vraagt, moet van zijn kant al het mogelijke doen om de militairen, al hadden zij strikt genomen wel vóór de mobilisatie hun testament kunnen maken, op het punt van testeer-faciliteiten zoveel mogelijk terwille te zijn. Daarbij is het een essentieel punt, dat de militair er gerust op moet kunnen zijn, nu ook inderdaad een geldig testament gemaakt te hebben en er niet aan bloot te staan dat de rechter dit na zijn dood nietig verklaart. Daarom dient de wet op dit punt rechtszekerheid te geven, welke uiteraard ook de erfgenamen ten goede komt. Noch het bestaande artikel 993, noch artikel 4.3.5.8 van het aanhangige ontwerp voor boek 4 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek voldoet aan dit vereiste.

Wel bevat dit laatste in zoverre een uitbreiding ten opzichte van het geldende recht, dat het naast het „veld” en de „belegerde plaats” ook de „krijgsgevangenschap” noemt, doch hiermede is in de genoemde desiderata nog niet voorzien. Bovendien zal juist in krijgsgevangenschap weinig terecht komen van het maken van testamenten ten overstaan van officieren door militairen van lagere rang, aangezien officieren en minderen dan in verschillende kampen zullen verblijven. Ook de onderofficieren moeten dus voor dit geval, althans subsidiair, bevoegd worden verklaard.

Tenslotte is het geldende artikel 993 ook daarom verouderd, omdat het slechts rekening houdt met het geval dat een „oorlog” is uitgebroken. Alleen al de periode na de tweede wereldoorlog heeft echter verscheidene voorbeelden te zien gegeven, waarin onder diverse benamingen een gewapende strijd werd geleverd die niet als „oorlog” wordt gekwalificeerd, maar waarin de aan de strijd deelnemende militairen in dezelfde omstandigheden verkeerden als in een oorlog. Eveneens dient rekening te worden gehouden met de uitzending van een internationale krijgsmacht naar een bedreigd gebied teneinde de internatio-

nale orde en veiligheid te handhaven of te herstellen. Ook al is er dan van een oorlog geen sprake, de omstandigheden kunnen toch zodanig zijn, dat er voor de militairen geen mogelijkheid is hun testamenten op de gewone wijze te maken.

Om deze redenen achten de ondergetekenden een wijziging van artikel 993 B.W. noodzakelijk, waaraan te gelegener tijd artikel 4.3.5.8 van het ontwerp voor het nieuwe Burgerlijk Wetboek zal moeten worden aangepast.

§ 3. Weinig minder verouderd zijn de bepalingen van het geldende recht, die onder buitengewone omstandigheden ook aan niet-militairen vergunnen hun testament in een van de gewone wijze afwijkende vorm te maken. De artikelen 995 B.W. en 32 van de Wet op de staat van oorlog en beleg houden slechts rekening met personen die verblijven in plaatsen met welke alle gemeenschap verboden is uit hoofde van pest of andere besmettelijke ziekte, respectievelijk afgesneden is uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten. Zowel in oorlogstijd als bij buitengewone omstandigheden in vredestijd schieten deze bepalingen tekort. Zij houden geen rekening met rampen, zoals hevige overstromingen of ontploffingen, en bieden een onvoldoende oplossing voor tal van andere gevallen. Wanneer b.v. een stadsdeel in puin is gebombardeerd en de gewonden op straat liggen of tussen de wrakken bekneeld zitten, kan bezwaarlijk worden volgehouden dat, op het ogenblik dat de hulpactie uit het niet verwoeste gedeelte wordt ingezet, „alle gemeenschap is afgesneden”.

Terwijl deze bepalingen derhalve enerzijds verzuimen rekening te houden met tal van buitengewone omstandigheden, waarin een afwijking van de normale testamentsvormen gerechtvaardigd is, zijn zij anderzijds te vrijgevig door toe te staan dat het testament kan worden verleden ten overstaan van elke willekeurige „openbare ambtenaar”. Het is niet wenselijk ambtenaren, als b.v. een postbode of een monteur van de P.T.T., te belasten met de verantwoordelijkheid van het verlijden van een testament — een werkzaamheid die geheel buiten hun dagelijkse gezichtskring ligt — terwijl de bescherming van de testator tegen het gevaar van afwezigheid van meer gekwalificeerde ambtenaren op andere wijze kan worden bewerkstelligd.

De bevoegdheid van een burger om in buitengewone omstandigheden een noodtestament te maken, is van niet minder belang voor het moreel, vooral ook in oorlogstijd, dan de mogelijkheid van militaire noodtestamenten. In de moderne totale oorlog toch met zijn massale vernietigingen en onverhoedse gevechten in steden en dorpen, zijn evacuaties en zijn burgerbescherming, is het thuisfront even belangrijk voor het oorlogsmoreel als het oorlogsfront, en behoort de burger, evengoed als de krijgsman bij werkelijke nood in de gelegenheid te worden gesteld een noodtestament te maken indien een notaris niet bereikbaar is.

§ 4. Eveneens verouderd is artikel 994 B.W., dat slechts een regeling bevat voor personen die aan boord van een zeeschip zijn, doch thans evenzeer rekening behoort te houden met de soms langdurige noodtoestanden die aan boord van vliegtuigen kunnen ontstaan. Ook

bij een normale vlucht — dikwijls gedurende vele uren boven oceanen, poolgebieden en andere onherbergzame streken — kan een luchtreiziger plotseling zo ernstig ziek worden, dat het opmaken van een rechtsgeldig testament niet kan worden uitgesteld.

§ 5. Aan een herziening van de in de vorige paragrafen genoemde voorschriften bestaat naar de mening der ondergetekenden een zo dringende behoefte, speciaal met het oog op hun toepasselijkheid in een eventuele oorlog of andere militaire ondernemingen, dat het niet geraden lijkt daarmee te wachten tot het nieuwe Burgerlijk Wetboek kracht van wet heeft verkregen. Zoals de Regering in het algemeen door het indienen van bepaalde wetsontwerpen er naar streeft, Nederland op zo kort mogelijke termijn in een toestand te brengen, waarin het aan een onverhoopte oorlog naar beste krachten het hoofd kan bieden, zo meent zij ook een nieuwe regeling van de noodtestamenten te moeten rekenen tot de dringende aangelegenheden, welke de indiening van een bijzonder wetsvoorstel rechtvaardigen.

§ 6. Dat het ontwerp, waarop deze memorie betrekking heeft, zich niet tot een herziening van de artikelen 993—995 van het Burgerlijk Wetboek beperkt, vindt zijn grond in de onderlinge samenhang van de voorschriften, welke op de onderscheidene soorten van noodtestamenten betrekking hebben. Het is naar de mening der ondergetekenden niet gewenst het legislatief onderling verband in deze materie te verbreken. Daarom worden de voorschriften betreffende de noodtestamenten in het Burgerlijk Wetboek, alsmede enige daarmee samenhangende bepalingen in andere wetten in hun geheel aan een herziening onderworpen. Uiteraard zullen de artikelen 4.3.5.8—13 van het ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek bij nota van wijzigingen worden aangepast aan de verder strekkende wijzigingen die in het onderhavige ontwerp worden voorgesteld.

§ 7. De Regeringen van Suriname en van de Nederlandse Antillen zijn overeenkomstig het bepaalde in artikel 39 lid 2 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (*Stb.* 1954, 596) in de gelegenheid gesteld van haar zienswijze omtrent het onderhavige wetsontwerp te doen blijken.

Artikel I

Voorgestelde artikelen van het B.W.

Artikel 992. Door toevoegingen van de woorden „Behoudens het in de volgende artikelen van deze afdeling bepaalde” is buiten twijfel gesteld dat de vormvereisten die het eerste lid van dit artikel stelt voor in het buitenland gemaakte testamenten, niet gelden voor de noodtestamenten, als bedoeld in de volgende artikelen. Gezien de plaatsing van het artikel kan men trouwens reeds voor het geldende recht betwijfelen, of het voor de noodtestamenten geschreven is. De regeling van de artikelen 993 e.v. geldt dus evenzeer voor militairen en burgers die zich onder de daar genoemde buitengewone omstandigheden in het buitenland bevinden, als voor hen die in Nederland verblijven.

Artikel 993. In paragraaf 2 hierboven is betoogd dat het criterium „in het veld of wel in een belegerde plaats” van het thans geldende artikel onbruikbaar is in een moderne oorlog. Waarin zal nu de gewenste verruiming van dit criterium moeten bestaan? Een militair kan in de moderne oorlog te allen tijde en op iedere plaats plotseling in levensgevaar komen te verkeren, en zal dus te allen tijde op korte termijn zijn testament moeten kunnen maken. Veelal zal hij hiervoor op de normale wijze bij de notaris (of bij een bevoegde consulaire ambtenaar, ingevolge de artikelen 17 e.v. van de Consulaire Wet van 25 juli 1871, *Stb.* 91) terecht kunnen; doch zodra dit niet het geval is, moet hij zich tot een officier van de krijgsmacht kunnen wenden. Hieruit volgt dat men slechts twee criteria kan stellen, nl. (geval van) oorlog en onbereikbaarheid van een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar.

Het eerste criterium is — mede gelet op de voorgestelde nadere uitbreiding en begrenzing ervan in de artikelen 993 lid 2 en 993*b* — voldoende scherp om dit tot geldigheidsvereiste van het noodtestament te maken. Zou derhalve in strijd met de wet een militair ten overstaan van een officier een testament hebben gemaakt zonder dat het geval van oorlog of burgeroorlog of een der gevallen van het tweede lid aanwezig was, dan is het testament ongeldig. Zo nodig zal deze ongeldigheid door de rechter worden geconstateerd.

Het tweede criterium — onbereikbaarheid van een bevoegde notaris of consulaire ambtenaar — is daarentegen bepaald niet scherp; althans wanneer het door de rechter achteraf zou moeten worden toegepast, zouden de militairen in de strijd veelal omtrent de geldigheid van hun testament in onzekerheid verkeren. Het is daarom gewenst de onbereikbaarheid van de notaris niet een geldigheidsvereiste voor het testament te doen zijn, maar de beoordeling van deze vraag op bindende wijze te doen beslissen door de instrumenterende officier. De testerende militair weet dan meteen waar hij aan toe is. In het voorgestelde artikel zijn daarom de geldigheidsvereisten voor het openbare militaire noodtestament opgenomen in het eerste lid en het direct daarbij aansluitende tweede en derde lid, terwijl het vierde lid zich slechts richt tot de officier (c.q. onderofficier) en aan deze voorschrijft dat hij zijn medewerking slechts behoort te verlenen, indien de erflater zich niet tot een bevoegde notaris (waaronder mede te begrijpen zijn buitenlandse notarissen, voorzover deze overeenkomstig artikel 992 B.W. bevoegd zouden zijn) of een bevoegde consulaire ambtenaar kan wenden. Overtreding van dit laatste voorschrift kan de (onder)officier disciplinair worden verweten, doch de testator kan er niet het slachtoffer van worden, aangezien een geldig testament tot stand is gekomen; men zie het laatste lid van het artikel.

Hetzelfde geldt voor het eveneens in het vierde lid opgenomen voorschrift aan de officieren en onderofficieren dat dezen hun medewerking slechts behoren te verlenen voor zover zij hiertoe door of vanwege de minister van defensie zijn aangewezen. Voor een goede gang van zaken is het immers gewenst dat bij voorkeur niet een willekeurige officier

zijn ministerie verleent, maar een die voor dit werk is aangewezen en bekend is met de wettelijke bepalingen. Ook is het in het belang van de militaire dienst en van de krijgstucht dat, bij aanwezigheid van twee of meer officieren, niet slechts door willekeur wordt bepaald wie hunner zijn normale taak onderbreekt en zich beschikbaar stelt voor het verlijden van het testament. Vanzelfsprekend zullen deze aanwijzingen voldoende ruim worden gesteld, opdat de militairen niet door het ontbreken van bevoegde officieren voor de feitelijke onmogelijkheid komen te staan een noodtestament te maken. De aanwijzingen kunnen zowel bij name als kwalitatief, en zowel bij voorbaat als voor een bepaald geval ad hoc geschieden.

Daar het artikel niet onderscheidt tussen Nederlandse en buitenlandse officieren, zal ook geldig zijn het testament dat is verleden ten overstaan van een buitenlandse officier; in verband met het zoëven omtrent het vierde lid gezegde doet het eventueel ontbreken van een aanwijzing door de (Nederlandse) minister daaraan niet af.

Ter onderscheiding van het onderhandse militaire noodtestament dat bij een officier in bewaring wordt gegeven (zie het voorgestelde artikel 997), is het onderhavige testament, dat ten overstaan van een officier wordt gemaakt, „openbare uiterste wil” genoemd. Dit testament kan nl. worden vergeleken met het openbare notariële testament van de artikelen 985 en 986 B.W.

Er zij op gewezen dat het artikel blijkens de term „krijgsmacht” in het eerste lid niet alleen op de landmacht, doch ook op de zee- en luchtmacht kan worden toegepast.

In geval van „oorlog” kan een militair noodtestament worden gemaakt. Het criterium „tijd van oorlog” uit het geldende artikel is niet overgenomen, teneinde — in dit geval onjuiste — associaties met de uitleg welke artikel 87 lid 3 Wetboek van Strafrecht aan dit begrip geeft, te voorkomen. In navolging van artikel 87 lid 2 Wetboek van Strafrecht en artikel 1 lid 3 van de Wet Oorlogsstrafrecht (*Stb.* 1952, 408) is naast „oorlog” vermeld: burgeroorlog.

In paragraaf 2 hierboven is reeds uiteengezet dat, ook zonder dat formeel en in volkenrechtelijke zin van een oorlog of burgeroorlog kan worden gesproken, een militair in zodanige buitengewone omstandigheden kan komen te verkeren, dat hij zich voor het maken van een uiterste wil niet tot een notaris kan wenden. Deze gevallen zijn opgesomd in het tweede lid, waarvan de redactie ontleend is aan artikel 71 Wetboek van Militair Strafrecht. De gevallen *a*, *b*, *c* en *e* zijn reeds thans in dat artikel vermeld; in het inmiddels bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakte ontwerp van rijkswet tot wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht (Zitting 1957-1958, no. **5169**, **R 112**) wordt voorgesteld het sub *d* genoemde geval aan artikel 71 toe te voegen (vergelijk ook artikel 1 lid 2 van de Wet Oorlogsstrafrecht).

Terwijl het bijzondere rechtsgevolg van artikel 71 Wetboek van Militair Strafrecht met het oog op de belangen van de betrokken militairen pas in werking treedt nadat de daar bedoelde aanwijzing van

een gedeelte der krijgsmacht „op de door Ons te bepalen wijze is bekend gemaakt” (zie het K.B. van 21 april 1922, *Stb.* 207), is in de onderhavige bepaling voor het intreden van de bevoegdheid tot het maken van een noodtestament generlei officiële bekendmaking van de aanwijzing vereist. Ook indien aan de betrokken militairen langs informele weg of uit de feitelijke omstandigheden is gebleken dat zij tot een „aangewezen” onderdeel der krijgsmacht behoren, en zij dienovereenkomstig zich tot een officier hebben gewend voor het maken van een testament, behoort dit geldig te zijn. Dit neemt vanzelfsprekend niet weg dat het, teneinde de betrokken militairen niet in onwetendheid te laten, veelal gewenst zal zijn hen op de een of andere wijze attent te maken op de aanwijzing en hun daaruit voortvloeiende bevoegdheid; evenwel zonder dat die mededeling geldigheidsvereiste van de uiterste wil is.

Hierboven in paragraaf 2 is reeds vermeld waarom blijkens het derde lid in krijgsgevangenschap ook een onderofficier in plaats van een officier kan optreden. Mochten in een enkel geval niet alleen officieren ontbreken, maar ook onderofficieren, dan kan artikel 997a worden toegepast.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat militairen en andere tot de krijgsmacht behorende personen ook, binnen de grenzen der artikelen 994 en 995, hun openbaar testament op de daar aangegeven wijze kunnen maken.

Artikel 993a. De nieuwe regeling der noodtestamenten dient ook rekening te houden met de Wet bescherming bevolking (*Stb.* 1952, 404) en de Wet op de noodwachten (*Stb.* 1952, 405). Bepaalde categorieën van noodwachters — noodwachters zijn zij die op een van de in artikel 7 van de Wet op de noodwachten genoemde wijzen zijn ingelijfd bij een noodwacht of noodwachtstaf, als bedoeld in de artikelen 2—6 van die wet — kunnen immers in geval van oorlog of burgeroorlog komen te verkeren in buitengewone omstandigheden die vergelijkbaar zijn met die van militairen. Met name zij gewezen op noodwachters die deel uitmaken van de zogenaamde operatieve diensten van de B.B., zoals de Opruim- en Reddingsdienst, de A.B.C.-dienst (atomische, biologische en chemische oorlogvoering), de Brandweerdienst e.d. Om dezelfde redenen, waarom voor militairen niet kan worden volstaan — en ook reeds in het huidige B.W. niet is volstaan — met de regeling van artikel 995, is ook voor de bovenbedoelde categorieën van noodwachters deze bepaling niet toereikend. Evenals een militair kan b.v. een noodwachter van de A.B.C.-dienst die in oorlogstijd in een kazerne geconsigneerd is en aldaar in onmiddellijke paraatheid wordt gehouden in afwachting van een optreden in een door radioactiviteit besmet rampgebied, in de omstandigheid verkeren dat raadpleging van een notaris hetzij onmogelijk, hetzij in strijd met het dienstbelang zou zijn, ook al zou het verkeer met de kazerne nog niet verboden of verbroken zijn in de zin van artikel 995. Zowel het belang van de betrokken noodwachter als het dienstbelang vereisen

derhalve een nadere voorziening. Daarbij komt dat, zelfs al zou artikel 995 in bepaalde gevallen wel kunnen worden toegepast, dit toch weinig doelmatig zou zijn. Noodwachters toch maken evenals militairen deel uit van een hiërarchiek geordende en aan tucht onderworpen organisatie, en het ligt dan meer voor de hand hen, bij onbereikbaarheid van een notaris, hun testamenten te laten maken ten overstaan van hun eigen officieren, dan ten overstaan van de burgemeester, de gemeentesecretaris e.d. Een noodwachter is echter geen militair, noch ook behoort hij anderszins tot de krijgsmacht, zodat hij niet gebruik kan maken van het in artikel 993 geregelde militaire noodtestament.

Zoals nu artikel 993 aan militairen de bevoegdheid geeft een noodtestament te maken ten overstaan van een officier van de krijgsmacht, zo geeft het onderhavige artikel 993a aan de nader bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen (categorieën van) noodwachters de bevoegdheid dit te doen ten overstaan van een officier van een noodwacht of noodwachtstaf. Evenals militairen kunnen echter noodwachters vanzelfsprekend ook, binnen de grenzen der artikelen 994 en 995, hun openbaar testament op de daar aangegeven wijze maken.

Het tweede lid is vergelijkbaar met het vierde lid van artikel 993. Ook hier geldt blijkens het laatste lid dat deze voorschriften slechts gericht zijn tot de instrumenterende officier, en dat overtreding er van de officier wel disciplinair kan worden verweten, doch geen gevolgen heeft voor de geldigheid van het testament. Hiervoor zij verder verwezen naar de toelichting bij artikel 993.

Het ligt in de bedoeling van de ondergetekende dat de in dit tweede lid bedoelde aanwijzing van officieren, aan wie het is toegestaan noodtestamenten te verlijden, niet, zoals volgens artikel 993 lid 4, zal uitgaan van de minister, maar van het gezag, waaronder de noodwacht of noodwachtstaf krachtens titel I van de Wet op de noodwachten staat. In verband met de gedecentraliseerde organisatie van de B.B. zijn de hoogste gezagsdragers van de diverse onderdelen immers onderscheidenlijk de burgemeester, de kringraad, de provinciale noodwachtstaf, de gewestelijke noodwachtstaf, en slechts ten aanzien van de Rijksnoodwacht de minister van binnenlandse zaken (vergelijk de artikelen 2—6 van de Wet op de noodwachten). Teneinde de eenheid in het aanwijzingsbeleid te verzekeren, zal echter worden voorgeschreven dat het zoëven bedoelde gezag daarbij bepaalde regelen in acht zal nemen.

Artikel 993b. Het is van groot belang in de wet duidelijk vast te stellen op welk tijdstip voor militairen en noodwachters de mogelijkheid tot het maken van een noodtestament eindigt. Dit niet alleen omdat na dat tijdstip de testerende militair of noodwachter zich in ieder geval tot een notaris zal dienen te wenden, maar ook omdat op dat moment de termijn van zes maanden begint te lopen na welke het noodtestament zijn geldigheid verliest (vergelijk het thans geldende artikel 997 en het voorgestelde artikel 999). Toepassing van het geldende artikel 997 op deze vraag geeft als resultaat dat het einde van

de oorlog het beslissende tijdstip is. Dit criterium is evenwel voor de praktijk weinig bruikbaar. Zou men daaronder het feitelijke einde der gevechtshandelingen verstaan, dan leidt dit slechts tot rechtsonzekerheid. Niet alleen dat dit tijdstip in vele gevallen moeilijk nauwkeurig zal kunnen worden vastgesteld, maar ook zou dit verschillend zijn naar gelang van het strijdtoneel, hetgeen tot de grootste verwarring aanleiding zou geven in geval van overplaatsing van de betrokken militair of noodwachter, en ook overigens weinig bevorderlijk zou zijn voor de rechtseenheid. Het einde van de oorlog in volkenrechtelijke zin daarentegen geeft weliswaar meer houvast, maar heeft het ernstige bezwaar, dat dit veelal pas aanwezig zal kunnen worden geacht geruime tijd of zelfs enige jaren nadat de facto een normale toestand is ingetreden waarin iedere grond voor het maken van een noodtestament is komen te vervallen. Tenslotte geeft dit criterium geen oplossing voor de gevallen van een aanwijzing van een gedeelte der krijgsmacht, als bedoeld in artikel 993 lid 2.

Ten bate van de rechtszekerheid wordt daarom in het onderhavige artikel bepaald dat de mogelijkheid een noodtestament als bedoeld in de artikelen 993 lid 1 en 993a lid 1 te maken, blijft voortbestaan totdat het einde van de oorlog of burgeroorlog — althans voor de toepassing van artikel 993 of artikel 993a — is geconstateerd bij Koninklijk besluit, resp. het einde van de aanwijzing van een gedeelte der krijgsmacht (artikel 993 lid 2) is bekendgemaakt op de bij algemene maatregel van bestuur te bepalen wijze.

Door de term „mogelijkheid” in het eerste en het tweede lid wordt tot uitdrukking gebracht dat het hier slechts gaat om de vraag hoelang een noodtestament krachtens de eerste drie leden van artikel 993 resp. het eerste lid van artikel 993a — rechtsgeldig — kan worden gemaakt. De vraag of het testament in deze speciale vorm *mag* worden gemaakt, is mede afhankelijk van het in artikel 993 lid 4 resp. artikel 993a lid 2 bepaalde, in het bijzonder van de vraag of een notaris bereikbaar is. Daar dit laatste echter zonder belang is voor de geldigheid van het eenmaal gemaakte noodtestament (zie de toelichting ad artikel 993), kan dit punt in de redactie van artikel 993b buiten beschouwing blijven.

Uit de redactie van het onderhavige artikel volgt voorts dat dit slechts betrekking heeft op het geldigheidsvereiste, dat zich een oorlog, burgeroorlog of een geval van artikel 993 lid 2 voordoet. Het vereiste dat de betrokken testator militair is of anderszins tot de krijgsmacht behoort, dan wel een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen noodwachter is, behoeft geen nadere uitwerking. Zodra de betrokken persoon niet langer aan dit vereiste voldoet, eindigt voor hem daardoor de mogelijkheid een testament op de wijze van de artikelen 993 of 993a te maken.

Artikel 994. In navolging van artikel 4.3.5.9 van het aanhangige ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek is naast zeeschepen rekening gehouden met luchtvaartuigen; zie voorts hierboven paragraaf 4. Ook

op enige redactionele punten is de tekst aangepast aan die van artikel 4.3.5.9. Het vereiste van tegenwoordigheid van twee getuigen is overgebracht naar artikel 996 lid 1.

Het artikel geldt zowel voor Nederlandse als voor buitenlandse zeeschepen en luchtvaartuigen, en zowel voor koopvaardij- of passagiersschepen en -vliegtuigen als voor oorlogsschepen en -vliegtuigen; het kan voorts zowel in vreedstijd als in oorlogstijd worden toegepast.

Artikel 995. Dit artikel treedt in de plaats van het geldende artikel 995 B.W. en van artikel 32 der Wet van 23 mei 1899 (*Stb.* 128) op de staat van oorlog en de staat van beleg. In paragraaf 3 hierboven is reeds uiteengezet waarom de omschrijving van deze artikelen onvoldoende is, zowel inzake de vereiste buitengewone omstandigheden, als inzake de personen die bevoegd zijn hun ministerie te verlenen. De omschrijving van artikel 4.3.5.10 van het ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek achten de ondergetekenden evenmin geheel bevredigend. De omschrijving „plaatsen waartoe de toegang onmogelijk is” zou strikt genomen tot een te beperkte mogelijkheid van toepassing leiden, en zou, minder strikt genomen, onvoldoende doen uitkomen dat zich *buitengewone omstandigheden* moeten voordoen, waardoor het (normale) verkeer *verbroken* is. Het is immers niet de bedoeling dat aan personen die zich op een afgelegen plaats bevinden welke te allen tijde, ook onder normale omstandigheden, moeilijk bereikbaar is, zou worden vergund af te wijken van de normale notariële testamentvormen; uitgangspunt van de wettelijke regeling moet blijven dat slechts de notariële vorm de hoogste waarborgen voor de rechtszekerheid kan verschaffen, en dat iemand die geen testament heeft gemaakt, nu eenmaal een zeker risico heeft aanvaard dat hij bij plotseling levensgevaar niet tijdig meer een notaris kan raadplegen.

Dienovereenkomstig stelt het voorgestelde artikel het vereiste dat de erflater zich bevindt op een plaats, met welke het verkeer verboden of door een buitengewone omstandigheid verbroken is.

In paragraaf 3 hierboven is reeds betoogd dat de bevoegdverklaring van „elk openbaar ambtenaar” in het huidige artikel 995 B.W. te ruim is. In het voorgestelde artikel zijn, behalve de notarissen en consulaire ambtenaren — waarover hieronder nader — slechts genoemd enige plaatselijke autoriteiten en een aantal in de rechtspraktijk werkzame personen, alsmede officieren van de krijgsmacht of van een noodwacht of noodwachtstaf (zie eveneens hieronder), terwijl overigens aan de minister van justitie wordt overgelaten ambtenaren — hetzij bij voorbaat, hetzij voor een bepaald noodgebied ad hoc — aan te wijzen als bevoegd hun ministerie te verlenen. Hierbij zij opgemerkt dat de in dit artikel gebezigde term „ambtenaar” niet moet worden opgevat in de enge betekenis welke deze term heeft voor de toepassing van de Ambtenarenwet 1929, maar in de zin van: een persoon die door een orgaan der overheid in openbare dienst werkzaam is gesteld in een functie die hem met openbaar gezag bekleed doet zijn (vergelijk o.a. Hoge Raad 7 oktober 1947, N.J. 1948 no. 39); niet uitgesloten is

derhalve de bevoegdverklaring van bij voorbeeld leden van de rechterlijke macht of een arbeidscontractant.

Artikel 997a biedt overigens een oplossing voor het geval dat geen enkele bevoegde persoon zich bevindt in het afgesneden gebied. Verwezen zij naar de toelichting bij dat artikel.

De vermelding van notarissen in de opsomming heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats moeten in de buitengewone omstandigheden van dit artikel ook notarissen bevoegd zijn het testament te verlijden *als noodtestament*, dus op de wijze van artikel 996 B.W., met voorbijgaan van de normale, door het B.W. en de Notariswet voorgeschreven vormen (vergelijk hierbij ook het in artikel IV onder A van het wetsontwerp voorgestelde artikel 37a der Notariswet). In de tweede plaats moeten ook die notarissen bevoegd zijn hun ministerie te verlenen, welke daartoe krachtens de gewone regelen (b.v. de artikelen 5 lid 10, 7 lid 1 of 21 der Notariswet) niet bevoegd zouden zijn. Voor de vermelding van consulaire ambtenaren (zie de omschrijving in artikel 2 der Consulaire Wet) geldt slechts de tweede overweging. Krachtens artikel 19 der Consulaire Wet zijn zij reeds bevoegd zo nodig de wettelijke vormvoorschriften ter zijde te stellen; ook zij echter behoren bovendien bevoegd te zijn hun ministerie krachtens artikel 995 B.W. te verlenen, indien zij krachtens de gewone regels daartoe niet bevoegd zouden zijn, b.v. buiten hun ressort (artikelen 1 lid 3 en 17 lid 1 Consulaire Wet) of omdat hun niet bij algemene maatregel van bestuur de bevoegdheid tot het opmaken van burgerlijke akten is verleend (artikel 1 lid 1 sub *b* Consulaire Wet).

Volgens het reeds genoemde artikel 32 van de Wet op de staat van oorlog en beleg — dat krachtens artikel II van het onderhavige wetsontwerp komt te vervallen — kunnen niet-militairen in plaatsen „met welke alle gemeenschap uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten is afgesneden” hun testament ook maken ten overstaan van iedere officier. In het voorgestelde artikel 995 zijn daarom ook officieren van de krijgsmacht bevoegd verklaard, alsmede — met het oog op de parallellie tussen de artikelen 993 en 993a — officieren van een noodwacht of noodwachtstaf. Evenals in de artikelen 993 lid 4 en 993a lid 2 is te hunnen aanzien in het tweede en het derde lid van het onderhavige artikel voorgeschreven dat zij hun medewerking slechts mogen verlenen voor zover zij hiertoe door of vanwege de minister van defensie respectievelijk overeenkomstig de in artikel 993a lid 2 bedoelde regelen zijn aangewezen; hierdoor wordt voorkomen dat het in een situatie die zowel onder artikel 993 of 993a als onder artikel 995 valt, verschil zou maken of een militair resp. noodwachter zijn testament krachtens het ene dan wel het andere artikel maakt. Ook hier heeft blijkens het vierde lid niet-naleving van het tweede en het derde lid geen invloed op de geldigheid van het testament.

Artikel 996. De tegenwoordigheid van twee getuigen wordt ook in de thans geldende artikelen 993—995 voorgeschreven; zie eveneens de artikelen 4.3.5.8—10 van het ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek.

De overige bepalingen van het eerste lid zijn ontleend aan artikel 996 lid 1 oud en aan artikel 3.4.5.11 lid 1. In deze laatstgenoemde artikelen wordt vereist dat de uiterste wil „ten minste door een der getuigen” wordt ondertekend. De bedoeling daarvan is niet dat een van de twee getuigen om willekeurige redenen zijn ondertekening achterwege zou kunnen laten; de aanwezigheid van deze getuige zou alsdan weinig zin hebben en ook niet uit het testament blijken. De genoemde woorden moeten slechts worden opgevat als een verwijzing naar het tweede lid van die artikelen (het derde lid van het voorgestelde artikel 996), krachtens hetwelk alleen in geval van verhindering de handtekening van een der getuigen achterwege mag blijven, en de oorzaak van het beletsel in het testament moet worden vermeld. Om misverstand te vermijden wordt in het eerste lid van het thans voorgestelde artikel zonder meer de ondertekening door „de getuigen” verlangd, terwijl in het derde lid wordt geregeld onder welke voorwaarden „één van de getuigen” zijn handtekening bij wijze van uitzondering op het eerste lid achterwege mag laten.

Bij het tweede lid vergelijkte men artikel 991 lid 1 B.W. De eis van ingezetenschap van het koninkrijk uit die bepaling is voor noodtestamenten, waar met zo min mogelijk formaliteiten moet worden volstaan, niet wenselijk, en daarom in het onderhavige artikel niet herhaald. Om dezelfde reden is artikel 991 lid 2 niet herhaald.

Gezien de min of meer officiële status van militairen en noodwachters, juist in de situaties waarin de noodtestamenten van de artikelen 993, 993a en 995 geoorloofd zijn, is het niet nodig en zou het ook niet praktisch zijn, te hunnen aanzien de eis te stellen dat zij meerderjarig moeten zijn om als getuige te kunnen optreden. Vandaar de tweede zin van het tweede lid. Daarentegen blijft voor de testator zelf het op alle uiterste willen betrekking hebbende artikel 944 B.W. onverkort gelden; ook voor het maken van noodtestamenten — zowel die van de artikelen 993—995, als die van de artikelen 997 en 997a — geldt dus het vereiste dat de testator tenminste achttien jaar oud is.

Het derde lid is ontleend aan de zoëven reeds vermelde artikelen 996 lid 2 oud en 4.3.5.11 lid 2 van het ontwerp-nieuw B.W., met dien verstande dat in navolging van artikel 979 lid 4 weggelaten is de eis dat de erflater of de getuige *verklaart* dat hij niet kan ondertekenen: de bepaling moet ook toepassing kunnen vinden indien de verhindering bestaat in de plotselinge dood of bewusteloosheid van de erflater of de getuige (vergelijk Asser-Meijers-Van der Ploeg p. 212).

Krachtens de verwijzing in het vierde lid naar artikel 954 kunnen de persoon, te wiens overstaan het testament is gemaakt, en de getuigen niet bij de uiterste wil worden bevoordeeld.

Artikel 997. Volgens het thans geldende artikel 998 kunnen in de gevallen van de artikelen 993-995 ook testamenten — betreffende de gehele nalatenschap — worden gemaakt bij een onderhands stuk, waarvan zelfs een inbewaringgeving niet voorgeschreven is; een wijze van testeren die, met het oog op de rechtszekerheid, overigens in ons

recht niet toegelaten is (afgezien van het beperkte codicil van artikel 982 B.W.). Zonder nadere voorziening zou de thans voorgestelde uitbreiding van de artikelen 993 v., en met name de uitbreiding van artikel 993 tot *alle* oorlogsomstandigheden, vanzelf een gelijke verruiming van artikel 998 met zich mede brengen. Dit zou het onbedoelde gevolg kunnen hebben dat b.v. in het geval van artikel 993 een militair tijdens de oorlog, hoewel een notaris zeer wel voor hem bereikbaar is en een officier hem dan ook daarheen zou hebben verwezen (artikel 993 lid 4), bij een onderhands-niet-gedeponeed stuk gaat testeren. Hierdoor zou aan deze figuur, welke minder waarborgen voor de rechtszekerheid biedt dan het openbare of gedeponeede onderhandse testament, een onwenselijke en nodeloze uitbreiding worden gegeven. Het gaat niet aan dat militairen in geval van oorlog overal en altijd (dus ook buiten onmiddellijk gevaar en nabij een notariskantoor) over hun ganse vermogen zouden beschikken bij een eenvoudig codicil. Voor de andere noodtestamenten gelden overeenkomstige overwegingen.

Om dit tegen te gaan moet, nu de wet geen nauwkeurig omschreven regels tot beperking van de omvang van de noodbevoegdheid kan stellen (zie met name de toelichting bij artikel 993), ook hier een persoon worden ingeschakeld die beoordeelt of een notaris bereikbaar is en die, indien dit niet het geval blijkt te zijn, het onderhandse stuk in bewaring neemt. Het voorgestelde eerste lid van artikel 997 dwingt dienovereenkomstig degene die, bij gebreke van een notaris, een onderhands noodtestament heeft gemaakt, dit in bewaring te geven bij een persoon, te wiens overstaan hij volgens artikel 993, 993a, 994, resp. 995 een openbaar noodtestament had kunnen doen verlijden; deze persoon maakt daarvan een akte van bewaargeving op.

Doordat in het tweede lid de artikelen 993, vierde en vijfde lid, 993a, tweede en derde lid en 995 tweede, derde en vierde lid toepasselijk zijn verklaard, wordt bereikt dat ook hier de tot inbewaringneming bevoegde persoon zijn medewerking behoort te weigeren, indien een notaris (of bevoegde consulaire ambtenaar) bereikbaar is voor het opstellen van een openbaar testament of het in bewaring nemen van een onderhands testament overeenkomstig artikel 979 lid 2 of artikel 987 lid 2 (resp. artikelen 17 e.v. der Consulaire Wet); krachtens dezelfde verwijzing mag een officier van de krijgsmacht resp. van een noodwacht of noodwachtstaf een onderhands testament slechts in bewaring nemen voor zover hij daartoe door of vanwege de minister van defensie resp. overeenkomstig de in artikel 993a lid 2 bedoelde regelen is aangewezen. Ook hier heeft overtreding van dit voorschrift geen gevolgen voor de geldigheid van het testament.

Deze opzet biedt ook het voordeel dat in de gevallen dat werkelijk reden voor een noodtestament aanwezig is, dit door de deponering gemakkelijker vindbaar zal blijven.

Het in het onderhavige artikel toegelaten onderhandse testament gelijkt zowel op het holografische testament van de artikelen 979 v. als op het besloten of geheime testament van de artikelen 987 v., doch

is, in navolging van artikel 4.3.5.4 van het ontwerp-nieuw Burgerlijk Wetboek, genaamd „onderhandse uiterste wil”. Evenmin immers als in genoemd artikel 4.3.5.4 voor het notariële onderhandse testament, wordt hier voor het onderhandse noodtestament de eis gesteld dat het door de erflater eigenhandig geschreven is; een eis die hier te meer onwenselijk is, omdat aan noodtestamenten zo min mogelijk formele eisen moeten worden gesteld. In zoverre komt het onderhandse noodtestament dus overeen met het geheime testament (zie artikel 987 lid 1).

Anderzijds is op andere punten meer aansluiting gezocht bij het holografische testament dan bij het aan meer formaliteiten onderworpen geheime testament; het eerste lid vereist, overeenkomstig artikel 979 lid 3, de aanwezigheid van slechts twee getuigen, en bepaalt dat het testament naar verkiezing gesloten of open in bewaring kan worden gegeven.

Daar bij noodtestamenten met een minimum aan vormvoorschriften moet worden volstaan, zijn ook in vergelijking met het holografische testament de formaliteiten nog verder verlicht. De akte van bewaargeving kan blijkens de tweede zin van lid 1 naar verkiezing worden gesteld hetzij op het papier van de uiterste wil, hetzij op de omslag daarvan, hetzij op een afzonderlijk papier. Indien het testament open wordt aangeboden, is dus, anders dan in artikel 979 lid 3, niet dwingend voorgeschreven de akte van bewaargeving aan de voet van de uiterste wil te stellen. Slechts zal het, indien het testament verzegeld of in gesloten omslag wordt aangeboden, de tot bewaarneming bevoegde persoon vanzelfsprekend niet geoorloofd zijn het testament te openen; in dat geval kan de akte van bewaargeving slechts op een afzonderlijk papier of op de buitenzijde van de uiterste wil resp. op de omslag worden gesteld. Voorts is om dezelfde reden niet uit artikel 979 lid 3 overgenomen het voorschrift dat de erflater in geval van een gesloten aangeboden testament op de omslag een ondertekende verklaring moet plaatsen, dat de omslag zijn uiterste wil bevat; een formaliteit die juist in noodsituaties licht zal worden vergeten en die, zelfs indien de akte van bewaargeving niet op de omslag, maar op een afzonderlijk papier worden geplaatst, niet strikt nodig is: de inhoud van de omslag kan ook door de in bewaring nemende persoon daarop worden aangetekend, of hij kan de omslag vast hechten aan de akte van bewaargeving e.d.

In de slotzinsnede van het eerste lid zijn de eerste drie leden van artikel 996 van overeenkomstige toepassing verklaard op de akte van bewaargeving; op het onderhandse testament zelf zijn die bepalingen niet van toepassing. Artikel 954 is hier — anders dan in artikel 996 lid 4 — niet van toepassing verklaard, aangezien dat artikel slechts betrekking heeft op het openbare, niet op het holografische of het geheime testament.

In het tweede lid zijn de artikelen 980 lid 1 en 981 betreffende het holografische testament van overeenkomstige toepassing verklaard. Blijkens de tweede zin van het tweede lid behoeft de in artikel 981

bedoelde teruggave niet te geschieden via degene die het testament van de testator in bewaring heeft genomen; zij geschiedt rechtstreeks door degene die het testament op het moment van de teruggave onder zich heeft (dus b.v., in verband met artikel 998, door de minister van justitie). Deze persoon moet derhalve ook tezamen met de testator de door artikel 981 voorgeschreven akte van terugneming opmaken. Uit artikel 23 der Notariswet volgt dat bij het opmaken van een akte van terugneming betreffende een notariëel verleden holografisch testament twee getuigen aanwezig moeten zijn. Voor het onderhandse noodtestament volgt dit uit de toepasselijkverklaring van de eerste drie leden van artikel 996 op de akte van terugneming.

De nadere begrenzing welke artikel 993b geeft voor de mogelijkheid een openbaar noodtestament als bedoeld in de artikelen 993 en 993a te maken, geldt eveneens voor het onderhandse noodtestament van militairen en noodwachters; zie de verwijzing in lid 2 van het onderhavige artikel.

Artikel 980 lid 2 B.W. (alsook artikel 4.3.5.6 van het ontwerpnieuw B.W.) bepaalt dat holografische testaments tot het bewijs van het tegendeel worden vermoed door de erflater eigenhandig geschreven en ondertekend te zijn. Daar het onderhandse noodtestament niet eigenhandig geschreven behoeft te zijn, is het eerste deel van dit vermoeden niet in de onderhavige regeling overgenomen. Het tweede deel van het vermoeden, dat de in het algemeen (artikelen 1912-1914 B.W. en 176 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) geldende bewijslast met betrekking tot de echtheid der handtekening onder een akte omkeert, is voor het onderhandse noodtestament neergelegd in het derde lid.

Artikel 997a. Dit artikel geeft een voorziening voor het geval dat buitengewone omstandigheden de bewaargeving — hetzij op de gewone manier bij een notaris, hetzij overeenkomstig het vorige artikel bij een der in de artikelen 993—995 genoemde personen — van een onderhands testament verhinderen. Daar in zulke gevallen ook het doen verlijden van een openbaar noodtestament volgens de artikelen 993—995 onmogelijk is, moet hier met een verdere verlichting van de eisen genoegen worden genomen. In het geval van artikel 993 b.v. kan een militair zich op een zodanige plaats bevinden, dat hij geen officier kan bereiken zonder zijn post te verlaten of zich aan levensgevaar bloot te stellen; ook kan de officier te zeer door krijgsverrichtingen in beslag genomen zijn om ingevolge artikel 997 lid 1, laat staan ingevolge artikel 993, zijn ministerie te verlenen. In het geval van artikel 993 (men denke b.v. aan een krijgsgevangenenkamp waar geen officieren en onderofficieren verblijven) of dat van artikel 995 kan het voorts zijn dat geen enkele volgens die artikelen tot het verlijden of tot inbewaringneming bevoegde persoon aanwezig is. En ten slotte kan het zijn dat een officier van de krijgsmacht of van een noodwacht of noodwachstaf, een scheepsgezagvoerder, of een in artikel 995 genoemde persoon *zonder* geldige reden (zoals krijgsnoodzaak, levens-

gevaar, bereikbaarheid van een notaris e.d.) weigert zijn ministerie te verlenen.

Voor al deze gevallen wil het onderhavige derde lid de testator bij wijze van uitzondering onafhankelijk maken van derden. Indien ten tijde van de dagtekening de bewaargeving door de buitengewone omstandigheden of door een niet gerechtvaardigde weigering wordt verhinderd — hetgeen geldigheidsvereiste voor dit niet gedeponeerde testament is — make de testator niettemin zijn onderhandse uiterste wil. Doet zich later de gelegenheid voor, het stuk alsnog aan een notaris of aan een krachtens de artikelen 997 junctis 993—995 bevoegde persoon in bewaring te geven of om alsnog een ander notarieel testament of noodtestament te maken, dan zal de testator deze gelegenheid moeten aangrijpen, op straffe van nietigheid der beschikking. De niet-gedeponeerde uiterste wil is immers slechts geldig zolang de verhindering om een uiterste wil te maken overeenkomstig de artikelen 978—988 of 993—997, voortduurt; degenen die later de geldigheid van het testament betwisten, kunnen trachten aan te tonen dat reeds vóór het overlijden van de testator deze verhindering was geëindigd. Sterft de testator echter, zonder dat intussen de bewaargeving van het onderhandse stuk of het maken van een nieuw testament weer mogelijk was geworden, dan is het testament nochtans geldig.

Terwijl in het algemeen het onderhandse noodtestament blijkens artikel 997 lid 1 niet gedagtekend behoeft te zijn, moet die eis in het onderhavige derde lid wel worden gesteld. Niet alleen omdat hier een gedagtekende akte van bewaargeving ontbreekt, maar vooral ook omdat de verhindering tot inbewaringgeving aanwezig moet zijn *ten tijde van de dagtekening*. Het zou immers te ver gaan, een onderhands geschrift, dat de erflater na afsluiting en ondertekening, wellicht nog geruime tijd, bij zich heeft gehouden hoewel hij gelegenheid had het in bewaring te geven, als een geldige uiterste wil aan te merken op de enkele grond dat ten tijde van zijn overlijden bewaargeving onmogelijk was.

Artikel 998. Een leemte in de huidige wettelijke regeling is, dat niet voorgeschreven is, hoe met het noodtestament moet worden gehandeld nadat dit is verleden resp. in bewaring gegeven. Niet voorzien is in inschrijving in het centraal testamentenregister; evenmin in de vraag wie het testament moet bewaren, en wie bevoegd is daarvan grossen, afschriften en uittreksels af te geven; niemand is verplicht, zoals bij gewone testamenten (artikel 990 B.W. en artikel 39 Wet op het Notarisambt) de erfgenamen en andere belanghebbenden in kennis te stellen van het overlijden van de erflater en van de aanwezigheid van een testament; enz.

In deze leemten voorzien het voorgestelde artikel 998 B.W. en het daarbij aansluitende artikel 3a van de Wet op het Testamentenregister (zie artikel III onder E van het wetsontwerp). Krachtens het eerste lid van artikel 998 B.W. moeten de openbare of onderhandse noodtesta-

menten, de akten van bewaargeving en de akten waarbij onderhandse noodtestamenten door de erflater zijn teruggenomen (artikel 997 lid 2 juncto 981), alle zo spoedig mogelijk worden gezonden naar het onder de minister van justitie ressorterende Centraal Testamentenregister te 's-Gravenhage. Hierdoor wordt de minister van justitie in staat gesteld de uiterste willen en akten overeenkomstig de Wet op het Testamentenregister — zoals deze volgens artikel III van dit wetsontwerp nader wordt vastgesteld — te doen inschrijven in het centraal testamentenregister; vergelijk ook de memorie van toelichting bij artikel III.

De verplichting tot inzending rust op degene die het stuk onder zich heeft, dus — afgezien van het geval van artikel 997*a* — in het algemeen op de instrumenterende persoon. Het kan zijn dat deze komt te overlijden voordat hij de bescheiden heeft ingezonden, of dat hij door andere omstandigheden daartoe voorlopig niet in staat is. In dat geval dient de inzending zo mogelijk te geschieden door een ander, die zijn zaken waarneemt. Het voorschrift van het eerste lid richt zich slechts tot degene die tot inzending verplicht is, en valt niet onder de „formaliteiten” als bedoeld in artikel 1000; niet-naleving van deze plicht heeft derhalve geen invloed op de geldigheid van het testament. Vanzelfsprekend kan het voorschrift voorts niet gericht zijn tot niet aan de Nederlandse jurisdictie onderworpen personen, al zullen buitenlandse officieren, scheepsgezagvoerders, burgemeesters enz. veelal niet-temin uit eigen beweging voor de inzending zorg dragen.

In verband met de bij testamenten te betrachten geheimhouding is voorgeschreven dat de stukken in gesloten omslag moeten worden ingezonden aan het Centraal Testamentenregister. Vanzelfsprekend verzet deze regeling zich er niet tegen dat de inzending geschiedt via een of meer andere instanties — b.v. het Rode Kruis of een militair hoofdkwartier — indien dat nodig is in verband met de omstandigheden waaronder de inzending moet geschieden, doch het couvert, waarin de testamenten en andere akten zich bevinden, dient gesloten te blijven totdat het zijn eindbestemming heeft bereikt.

Opgemerkt zij nog dat, aangezien het artikel op dit punt geen uitzondering maakt, de procedure van artikel 998 ook dan dient te worden gevolgd indien de testator terstond na het verlijden of na de bewaargeving, nog vóór de inzending naar het testamentenregister, komt te overlijden.

In het geval van artikel 995 behoren ook notarissen en consulaire ambtenaren tot de personen ten overstaan van wie een noodtestament kan worden verleden of aan wie een noodtestament in bewaring kan worden gegeven overeenkomstig de vormvoorschriften van artikel 996 resp. artikel 997, met voorbijgaan van de gewone vormvoorschriften. Voor deze functionarissen geldt blijkens het tweede lid de verplichting van het eerste lid slechts indien zij — ook afgezien van de vormvoorschriften — krachtens de gewone regels onbevoegd waren tot het verlenen van hun medewerking. Waren zij wel bevoegd volgens de gewone regels, dan dienen zij het noodtestament en de akten van bewaargeving of van terugneming in hun eigen archieven te bewaren

overeenkomstig de Wet op het Notarisambt, en hun verdere verplichtingen overeenkomstig die wet (o.a. artikel 49a) te vervullen.

Bij het onderhavige artikel sluit aan het voorgestelde artikel 3a van de Wet op het Testamentenregister, dat voorziet in de overige, hierboven gesignaleerde leemten in de huidige regeling. Verwezen zij naar artikel III onder E van het wetsontwerp en de daarbij behorende toelichting.

Artikel 999. Dit artikel treedt in de plaats van de huidige artikelen 997 en 999 — waarbij het nodeloze verschil tussen de termijnen van deze twee artikelen niet is overgenomen — en geldt voor openbare en in bewaring gegeven onderhandse noodtestamenten. Bij de niet-gedeponeerde onderhandse testamenten van artikel 997a speelt de termijn van zes maanden uiteraard geen rol, aangezien deze testamenten slechts geldig zijn zolang de daar genoemde verhindering van de bewaargeving voortduurt, en dus in ieder geval niet langer dan tot het einde van de bijzondere omstandigheden, bedoeld in de artikelen 993—995.

Voor de toepassing van deze bepaling op de artikelen 993 en 993a (of artikel 997 lid 1 juncto deze artikelen) houde men rekening met het hierboven omtrent de artikelen 993 lid 4 en 993a lid 2 gezegde: dit voorschrift richt zich tot de instrumenterende persoon en bevat geen geldigheidsvereisten voor het testament. Zo eindigt voor een militair de mogelijkheid een uiterste wil te maken op de wijze van artikel 993 dus wel op het moment dat door artikel 993b nader is vastgesteld, alsook op het moment dat hij zijn ontslag krijgt als militair, maar niet op het moment dat hij weer een notaris kan bereiken. Ook daarna immers kan hij nog een rechtsgeldig noodtestament maken, indien een officier — ten onrechte — bereid is daartoe zijn medewerking te verlenen. Vergelijk ook de voorlaatste alinea van de toelichting bij artikel 993b. De militair behoeft zich dus niet gedurende een zo kritieke tijd als de oorlog er om te bekommeren op welk tijdstip hij weer een notaris had kunnen bereiken, teneinde dan binnen zes maanden na dat tijdstip een nieuw testament, thans in de gewone vorm, te maken.

Uit de redactie volgt voorts dat de termijn van zes maanden pas begint te lopen op het tijdstip dat voor de testator *iedere* mogelijkheid is geëindigd een noodtestament te maken. Een militair b.v. die aan boord van een schip een noodtestament ingevolge artikel 994 heeft gemaakt, behoeft derhalve niet binnen zes maanden nadat hij aan wal is gestapt, een nieuw testament bij een notaris te maken, indien nog vóór het debarkeren een oorlog is uitgebroken. Bij het debarkeren eindigt voor hem weliswaar de mogelijkheid een testament ingevolge artikel 994 te maken, maar de mogelijkheid een militair noodtestament te maken, is voor hem nog niet geëindigd; het aan boord van het schip gemaakte testament wordt dus pas ongeldig zes maanden nadat hij is afgezwaaid als militair of nadat de oorlog is geëindigd.

Artikel II

In de toelichting bij het voorgestelde artikel 995 B.W. is reeds vermeld dat dit artikel mede in de plaats treedt van artikel 32 van de Wet op de staat van oorlog en beleg. Deze bepaling kan mitsdien vervallen. Zij is ook niet overgenomen in het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp Oorlogswet voor Nederland (Zitting 1955—1956, **4108**, no. 2); met het oog op een mogelijke latere inwerkingtreding van laatstgenoemd ontwerp dan die van het onderhavige wetsontwerp, moet evenwel worden vermeden dat gedurende zekere tijd het thans geldende artikel 32 van de Wet op de staat van oorlog en beleg naast het voorgestelde artikel 995 B.W. zou voortbestaan.

Artikel III

Gelijk hierboven reeds is vermeld in de memorie van toelichting bij het voorgestelde artikel 998 B.W., behoort de Wet op het Testamentenregister mede toepasselijk te worden gemaakt op noodtestamenten, en behoort ook te worden voorzien in verscheidene andere leemten terzake van de vraag, hoe met een noodtestament moet worden gehandeld nadat dit eenmaal is verleden of in bewaring gegeven. Hiertoe strekken de hieronder nader toe te lichten wijzigingen, voorgesteld in artikel III onder A—E.

A en B

Naast de akten van terugneming van holografische testamenten (artikel 981 B.W.) moesten de akten van terugneming van onderhandse noodtestamenten (artikel 997 lid 2 juncto 981 B.W.) worden vermeld in artikel 1 lid 1 van de Wet op het Testamentenregister. Voor het overige is deze bepaling slechts overgebracht in de nieuwe spelling. De openbare noodtestamenten zelf (artikelen 993, 994 en 995 B.W.), alsmede de akten van bewaargeving van onderhandse noodtestamenten (artikel 997 lid 2 juncto 979 lid 3 B.W.), vallen zonder nadere voorziening reeds onder de bewoordingen van de beide leden van artikel 1.

Voorts moesten in het tweede lid van artikel 1 de niet-gedeponeerde onderhandse noodtestamenten, als bedoeld in artikel 997*a* B.W. worden vermeld. Aangezien hier een akte van bewaargeving ontbreekt, moeten de in te schrijven gegevens bij deze testamenten, evenals bij openbare uiterste willens, worden geput uit het testament zelf.

C

Krachtens artikel 2 lid 1 van de Wet op het Testamentenregister draagt de minister van justitie zorg voor het bijhouden van het testamentenregister. Bij de voorgestelde nieuwe regeling zal deze verplichting vanzelf ook gelden ten aanzien van noodtestamenten. Terwijl de minister de voor inschrijving van een gewoon testament benodigde gegevens via de inspecteur der registratie en successie ¹⁾ ontvangt van de

¹⁾ Krachtens de wet van 24 december 1927, *Stb.* 416 en artikel II onder *c* van de beschikking van de Minister van Financiën van 18 oktober 1946, *Stcrt.* 21 oktober 1946, nr. 206, moet, waar in wettelijke bepalingen sprake is van de „ontvanger der registratie”, daarvoor in de plaats worden gelezen „inspecteur der registratie en successie”.

instrumenterende notaris (zie artikel 49a van de Wet op het Notarisambt in verband met artikel 2 lid 2 van de Wet op het Testamentenregister), is in het huidige recht ongeregeld gebleven op welke wijze de minister de voor inschrijving van een noodtestament benodigde gegevens zou ontvangen; artikel 2 lid 2 van de Wet op het Testamentenregister kan niet op noodtestamenten worden toegepast, aangezien er geen notaris is die de benodigde gegevens via de voornoemde inspecteur ter kennis van de minister brengt. Vandaar dat ook artikel 2 lid 1 thans niet kan worden toegepast ten aanzien van noodtestamenten. In de nieuwe regeling evenwel kan de minister de voor de vervulling van zijn verplichting van artikel 2 lid 1 benodigde gegevens rechtstreeks putten uit de hem krachtens het voorgestelde artikel 998 B.W. toegezonden noodtestamenten en de daarop betrekking hebbende akten van bewaargeving en van terugneming.

In de nieuwe regeling voorziet artikel 998 B.W. derhalve ten aanzien van noodtestamenten in datgene waarin artikel 2 lid 2 van de Wet op het Testamentenregister voorziet ten aanzien van gewone testamenten. Ook naar het ontwerp dienen de noodtestamenten derhalve buiten artikel 2 lid 2 te vallen, doch het is wenselijk dit thans uitdrukkelijk te constateren; tengevolge van het nieuw voorgestelde artikel 3 lid 2 (zie hieronder sub D) zouden de inspecteurs der registratie en successie immers voor het vervolg niet meer in de feitelijke onmogelijkheid verkeren de gegevens te verstrekken. In de onder C voorgestelde wijziging worden mitsdien de noodtestamenten en de daarop betrekking hebbende akten van bewaargeving en van terugneming uitgezonderd van artikel 2 lid 2, zodat ook het daarop gebaseerde K.B. van 27 juni 1918, *Stb.* 434 (gewijzigd bij K.B. van 21 april 1947, *Stb.* H 130) — dat slechts op notariële testamenten betrekking heeft — niet behoeft te worden herzien.

D

In het eerste (tot dusver enige) lid van artikel 3 zijn slechts enkele kleine wijzigingen nodig met het oog op noodtestamenten. In de aanhef is achter „opgaven” (nl. die welke zijn bedoeld in artikel 2 lid 2) ingevoegd „of uit de ingevolge artikel 998 van het Burgerlijk Wetboek ontvangen akten”, met het oog op het feit dat de noodtestamenten en daarop betrekking hebbende akten van bewaargeving of van terugneming de minister in originali bereiken krachtens het voorgestelde artikel 998 B.W. Voorts zijn in de slotbepaling van lid 1 ingevoegd de woorden „onderscheidenlijk de voornamen, de naam en de hoedanigheid van de persoon, bedoeld in de artikelen 993—997 van het B.W.”. Overigens is het eerste lid slechts in de nieuwe spelling overgebracht.

Het tweede lid is nieuw, en strekt er toe, dat de inspecteur der registratie en successie ¹⁾ de gegevens die hij ten aanzien van gewone testamenten ontvangt van de instrumenterende notaris (artikel 49a

¹⁾ Zie de hierboven bij artikel III onder C geplaatste voetnoot.

van de Wet op het Notarisambt), ten aanzien van noodtestamenten ontvangt van de minister van justitie (het centraal testamentenregister). Deze gegevens ontvangt hij ten aanzien van gewone testamenten namelijk niet alleen ter doorzending naar de minister van justitie (artikel 2 lid 2 van de Wet op het Testamentenregister) — in dat geval zou de onderhavige voorziening ten aanzien van noodtestamenten niet nodig zijn, gelijk volgt uit het hierboven onder C betoogde — maar ook ten einde de instrumenterende notaris later in kennis te kunnen stellen van het overlijden van de erflater, welk overlijden de inspecteur der registratie en successie verneemt van de Burgerlijke Stand. Artikel 3 lid 2 bewerkstelligt evenzo dat hij de notaris-bewaarder van de algemene bewaarplaats, onder wie het testament ingevolge het voorgestelde artikel 3a der Wet op het Testamentenregister (zie sub E hierna) komt te berusten, van het overlijden van de erflater kan verwittigen. Dit laatste is weer van belang omdat de notaris-bewaarder, evenals de notaris ten aanzien van een gewoon testament, verplicht is het noodtestament na het overlijden van de erflater ter registratie aan te bieden (zie de toelichting bij artikel V) en de belanghebbende personen kennis te geven van het overlijden (zie de toelichting bij het onderhavige artikel III, hierna sub E).

E

Ingevolge het nieuw ingevoegde artikel 3a doet de minister van justitie de noodtestamenten en de daarop betrekking hebbende akten van bewaargeving en van terugneming onverwijld na de inschrijving in het testamentenregister overbrengen naar de algemene bewaarplaats, bedoeld in artikel 69 Notariswet, in Den Haag. Hierdoor wordt bereikt dat de noodtestamenten uiteindelijk, evenals gewone testamenten, onder berusting van een notaris komen. Ingevolge artikel 69 lid 2 van de Notariswet is immers een notaris belast met de bewaring van de zich in de bewaarplaats bevindende stukken, en is deze notaris ten aanzien van deze stukken tot hetzelfde bevoegd en verplicht als ten aanzien van zijn eigen protocollen. De notaris-bewaarder is dus o.a. bevoegd grossen, afschriften en uittreksels van de noodtestamenten af te geven overeenkomstig de artikelen 40 e.v. Notariswet, hij is verplicht het testament na het overlijden van de erflater ter registratie aan te bieden overeenkomstig artikel 7 Registratiewet 1917 (vergelijk artikel V van dit wetsontwerp en de toelichting daarbij), hij is verplicht de erfgenamen en andere belanghebbenden na het overlijden van de erflater in kennis te stellen van het overlijden en van de aanwezigheid van een testament (artikel 990 B.W. en artikel 39 Notariswet), enz. Slechts de verplichting de opgaven, als bedoeld in artikel 49a Notariswet, in te leveren bij de inspecteur der registratie en successie ¹⁾, geldt voor hem niet ten aanzien van noodtestamenten; zie de in artikel IV onder C voorgestelde wijziging.

Krachtens het onderhavige artikel is de notaris-bewaarder verplicht

¹⁾ Zie de hierboven bij artikel III onder C geplaatste voetnoot.

een ontvangstbewijs voor de door hem van de minister van justitie ontvangen stukken af te geven. Dit ontvangstbewijs is krachtens artikel 100 onder *a* van de Registratiewet 1917 vrijgesteld van de formaliteit van registratie (vergelijk P.W. 12278 en 13082) en valt, zo het in beginsel als aan zegelrecht onderworpen zou moeten worden beschouwd, onder de vrijstelling van artikel 32 sub 23° der Zegelwet 1917.

Artikel IV

A

In de gevallen, genoemd in het voorgestelde artikel 995 B.W., behoren ook de notarissen tot de personen, ten overstaan van wie een openbaar noodtestament kan worden verleden of aan wie een onderhands noodtestament in bewaring kan worden gegeven overeenkomstig de vormvoorschriften van artikel 996 resp. 997, dus in ieder geval met voorbijgaan van de krachtens het B.W. voor gewone notariële testamenten geldende vormen; vergelijk de toelichting bij het voorgestelde artikel 995 B.W. Zonder nadere voorziening zou evenwel kunnen worden betwijfeld of de artikelen 995—997 B.W. ook de krachtens de artikelen 21—37 van de Wet op het Notarisambt voor alle notariële akten geldende vormvoorschriften en geldigheidsvereisten ter zijde stellen in geval van de bovengenoemde „notariële” noodtestamenten. Het behoeft echter geen betoog dat het in nood-situaties veelal bezwaarlijk zal zijn voorschriften als die van de artikelen 34—37 Notariswet na te leven; evenmin behoren b.v. de artikelen 22 en 24 te gelden, voor zover de hierin gestelde eisen uitgaan boven die welke voor alle noodtestamenten gelden krachtens de artikelen 996 en 997 B.W. Hiertoe strekt het onder A voorgestelde artikel 37*a* der Notariswet.

B

Artikel 981 B.W., dat teruggave van een holografisch testament aan de testator toestaat — waardoor de uiterste wil wordt herroepen —, is krachtens het voorgestelde artikel 997 lid 2 B.W. ook op het onderhandse noodtestament van toepassing. In verband daarmee moesten de woorden „of onderhandse” worden ingevoegd achter „holografische” in artikel 41 van de Wet op het Notarisambt; daarbij is deze herinnering aan de artikelen 981 en 997 lid 2 B.W. tevens redactioneel verbeterd. Voor het overige is het artikel slechts overgebracht in de nieuwe spelling.

C

Nu de Wet op het Testamentenregister mede betrekking zal gaan hebben op noodtestamenten (zie artikel III van het onderhavige wetsontwerp), zouden zonder nadere voorziening de noodtestamenten ook onder artikel 49*a* van de Wet op het Notarisambt komen te vallen; de notaris-bewaarder van de algemene bewaarplaats te 's-Gravenhage zou, gelet op het voorgestelde artikel 3*a* van de Wet op het Testa-

mentenregister in verband met de artikelen 69 lid 2 onder 1° juncto 49a der Wet op het Notarisambt, dan verplicht zijn ook ten aanzien van noodtestamenten de opgaven, als bedoeld in artikel 49a, in te leveren bij de inspecteur der registratie en successie ¹⁾. Dit is echter onnodig, aangezien krachtens het voorgestelde artikel 3 lid 2 van de Wet op het Testamentenregister (zie artikel III onder D van het wetsontwerp) voor wat noodtestamenten betreft de minister van justitie deze gegevens reeds ter kennis brengt van de inspecteur der registratie en successie. Door een toevoeging aan het slot van het eerste lid worden derhalve de noodtestamenten en de daarop betrekking hebbende akten van bewaargeving en van terugneming uitgezonderd van artikel 49a der Notariswet.

Artikel V

Algemeen wordt aangenomen dat de verplichte registratie van testamenten na het overlijden van de erflater (artikel 7 van de Registratiewet 1917) naar geldend recht niet van toepassing is op noodtestamenten. Men leidt dit af uit het feit dat noodtestamenten niet berusten onder een notaris, gelijk artikel 7 verlangt, en uit artikel 100 onder a, volgens welke bepaling akten van openbare ambtenaren — behoudens enige uitzonderingen, waaronder noodtestamenten niet vallen — zijn vrijgesteld van de formaliteit der registratie. Vergelijk Dubois, De Registratiewet 1917 (6e druk) p. 96 en Van der Meyden, De Registratiewet 1917, aantekening 2 ad artikel 7.

Uit wenselijkheidsoogpunt is er echter geen reden voor deze uitzondering. De belangen welke worden gediend door registratie van testamenten — zoals fiscale belangen en het bijhouden van het kadaster in geval van vererving van onroerend goed — gelden evenzeer ten aanzien van noodtestamenten.

Het op artikel 7 Registratiewet 1917 gebaseerde argument komt in de voorgestelde regeling vanzelf al te vervallen. Krachtens artikel 998 B.W. juncto artikel 3a van de Wet op het Testamentenregister immers komen de noodtestamenten uiteindelijk terecht bij de algemene bewaarplaats, als bedoeld in artikel 69 Notariswet, te 's-Gravenhage, welke krachtens het genoemde artikel 69 onder beheer van een notaris staat.

De notaris-bewaarder zal derhalve ingevolge artikel 7 Registratiewet 1917 — in verband met artikel 69 lid 2 onder 1° van de Wet op het Notarisambt — verplicht zijn het noodtestament na het overlijden van de erflater ter registratie aan te bieden. Daar de noodtestamenten soms pas enige tijd — wellicht zelfs meer dan dertig dagen — na het overlijden van de erflater onder berusting van de notaris-bewaarder zullen komen, kan het zijn dat alsdan de termijn van dertig dagen reeds geheel of gedeeltelijk verstreken is, indien de notaris-bewaarder door toevallige omstandigheden reeds daarvóór bekend was geworden met het overlijden; ook ten aanzien van gewone notariële testamenten

¹⁾ Zie de hierboven bij artikel III onder C geplaatste voetnoot.

kan zich trouwens een soortgelijke situatie voordoen bij de overneming van de protocollen van een notaris door een plaatsvervanger, door een andere notaris of door de notaris-bewaarder van de algemene bewaarplaats ingevolge de artikelen 66, 68a, 68b of 71 van de Notariswet. Met het oog op al deze gevallen wordt daarom voorgesteld (artikel V onder A) aan het slot van artikel 7 Registratiewet 1917 toe te voegen de bepaling dat de termijn van 30 dagen in ieder geval niet aanvangt voordat de akte onder berusting van de notaris is gekomen; voor het overige is het artikel slechts in de nieuwe spelling overgebracht. Het spreekt vanzelf dat door deze toevoeging tevens terzijde wordt gesteld de soms wel verdedigde uitleg van artikel 7 dat „onder wie zij berusten” moet worden verstaan als „onder wie zij ten tijde van het overlijden van de erflater berusten”; ook hieraan zal derhalve geen argument kunnen worden ontleend om noodtestamenten (veelal) buiten artikel 7 te doen vallen.

Het hierboven genoemde, op artikel 100 onder a Registratiewet 1917 gebaseerde argument voor de stelling dat de verplichte registratie van testamenten niet geldt voor noodtestamenten, wordt ter zijde gesteld door de vervanging (zie artikel V onder B) van de woorden „de akten in artikel 3 genoemd” in die bepaling door: „de akten in de artikelen 3 en 7 genoemd”.

Opgemerkt zij nog dat noodtestamenten (en de akten van bewaargeving of terugneming van onderhandse noodtestamenten) evenals de gewone notariële testamenten krachtens artikel 101 lid 1 onder m Registratiewet 1917 zijn vrijgesteld van het *recht* van registratie.

Artikel VI

Zowel het openbare als het onderhandse noodtestament, alsook de akten van bewaargeving en van terugneming van onderhandse noodtestamenten, zijn krachtens artikel 23 onder 12° van de Zegelwet 1917 onderworpen aan zegelrecht naar de oppervlakte van het papier. Het spreekt vanzelf dat het in de buitengewone omstandigheden, waaronder noodtestamenten worden opgesteld, uitermate bezwaarlijk zou zijn het zegelrecht overeenkomstig de artikelen 2 en 22 der Zegelwet 1917 terstond te moeten voldoen door het gebruik van gezegeld papier of van plakzegels.

Voorgesteld wordt derhalve in de eerste plaats (zie A) artikel 26 onder a Zegelwet 1917, dat onder andere ten aanzien van holografische en geheime testamenten uitsluit van de voldoening van het zegelrecht toestaat, mede betrekking te doen hebben op de openbare en onderhandse noodtestamenten. In verband met artikel 7 Registratiewet 1917 zal de voldoening van het zegelrecht derhalve in het algemeen pas behoeven te geschieden na het overlijden van de erflater.

Voor de akten van bewaargeving en van terugneming achten de ondergetekenden het redelijk nog verder te gaan, en een algehele vrijstelling op te nemen. Hetzelfde geldt voor eventuele op de omslagen van onderhandse noodtestamenten gestelde aantekeningen, zoals die welke zijn bedoeld in artikel 979 lid 3 (slotzinsnede) B.W.; hoewel deze

bepaling niet geldt voor noodtestamenten (zie de toelichting bij het voorgestelde artikel 997), zullen deze aantekeningen somtijds om praktische redenen ook op de omslag van een noodtestament worden gesteld. Hiertoe strekt de onder B opgenomen wijziging der Zegelwet 1917.

De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

De Staatssecretaris van Financiën,
VAN DEN BERGE.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Wijziging en uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet

(Ministeriële Kennisgeving van 14 juni 1958, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiekrecht, Nr. 232.586 L; Landmachtorder Nr. 58070 O Code 81/19).

Bij Koninklijk Besluit van 13 mei 1958, *Stb.* 270, zijn de Koninklijke Besluiten van 18 november 1952, *Stb.* 563 en van 1 april 1953, *Stb.* 167 gewijzigd.

De wijzigingen betreffen de inlassing van de artikelen beneden vermeld onder II, 1, B, : 40a en 40 b en onder II, 2, B, : 30a, 40a, 40b, en 61a, eerste lid.

De gezamenlijke inhoud van de Koninklijke Besluiten volgt hierna.

De L.O.'s 1952, nrs. 252 en 376 en L.O. 1953, nr. 144 worden ingetrokken.

I. Bij de Wet van 23 juni 1952, *Stb.* 357, werd artikel 45, eerste en tweede lid van de Wegenverkeerswet als volgt gewijzigd:

1. In geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in geval door Ons is verklaard, dat de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 2°, der Wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, zulks noodzakelijk maken, gelden deze wet en de krachtens deze wet vastgestelde algemene maatregel van bestuur en provinciale en plaatselijke verordeningen niet, dan voorzover zulks door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald,

a. ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen, voorzover die worden gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten en de door Ons aan te wijzen overheidsdiensten;

b. voor militairen te voet, voorzover zij zich ter uitoefening van de dienst op een weg bevinden.

2. In geval van toestand van verhoogde waakzaamheid of van de burgerlijke uitzonderingstoestand gelden deze wet en de krachtens deze wet vastgestelde algemene maatregel van bestuur en provinciale en plaatselijke verordeningen niet, dan voorzover zulks door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald, ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen, voorzover die worden gebezigd ten behoeve van de door Ons aan te wijzen overheidsdiensten.

II. Ter uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet werd bepaald dat

in geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in geval door Ons is verklaard, dat de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 2°, van de Wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, zulks noodzakelijk maken, de hieronder *volgende bepalingen* van de Wegenverkeerswet en van het Wegenverkeersreglement *gelden*:

1. ten aanzien van militairen te voet, voor zover zij zich ter uitoefening van de dienst op een weg bevinden;

A. van de Wegenverkeerswet:

de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 25, 29, 34, 35, 37, 38, 42, 43, 45, 47 en 48;

B. van het Wegenverkeersreglement:

de artikelen 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 25, 27, 34, 36, 38, 39, 40, 40a, 40b, 41, 42, 43, 44, 123, 124, 126 en 127;

C. van de Bijlage, omvattende de voorschriften ingevolge onderscheidene artikelen van de Wegenverkeerswet en het Reglement:

de afdeling 1, 2, 3, 4, 5 en 6.

2. ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten:

A. Van de Wegenverkeerswet:

de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, eerste lid, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47 en 48;

B. Van het Wegenverkeersreglement:

de artikelen 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, voor zover dit artikel betrekking heeft op wagens en rijwielen, 14, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 30a, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 40a, 40b, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 61a, eerste lid, 61b, 62, 63, 64, 79, 80, 81, 82, 83, 122, 123, 124, 125, 126 en 127;

C. Van de Bijlage omvattende de voorschriften ingevolge onderscheidene artikelen van de Wegenverkeerswet en het Reglement:

de afdelingen 1, 2, 3, 4, 5 en 6.

Vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het sneuvelen van de vader

(Ministeriële Beschikking van 2 april 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Dienstplichtzaken, Nr. 18.725; Landmachtorder Nr. 60040, Code 51.2/46).

Hoewel de behoefte aan mankracht voor de krijgsmacht uitbreiding van de regelen, die leiden tot vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige, uiterst bezwaarlijk maakt, wordt het desondanks gewenst geacht over te gaan tot het verlenen van zodanige vrijstelling aan één zoon van hem, die als militair in Nederlandse krijgsmacht sneuvelt of is gesneuveld, dan wel die naar de in artikel 39, eerste lid, van het Dienstplichtbesluit gemaakte onderscheiding met een gesneuvelde wordt gelijkgesteld.

In verband daarmee is het volgende bepaald ¹⁾:

1. Bovenbedoelde vrijstelling zal worden verleend aan de enige of aan de oudste in leven zijnde zoon, mits hij behoort tot het gezin van de niet-hertrouwde weduwe van de gesneuvelde.

2. De vrijstelling zal worden verleend, ongeacht of de belanghebbende ingeschrevene ten tijde van het sneuvelen van zijn vader de eerste oefening nog moet aanvangen of tot het vervullen van die oefening reeds in werkelijke dienst is.

3. De vrijstelling behoort door tussenkomst van de burgemeester van de gemeente, waar de ingeschrevene woonachtig is, te worden aangevraagd, zo spoedig mogelijk na ontvangst van de oproeping ter inlijving c.q. tot opkomst in werkelijke dienst voor eerste oefening of, in voorkomend geval, zo spoedig mogelijk na het sneuvelen van de vader.

4. De thans voor eerste oefening in werkelijke dienst zijnde dienstplichtigen, op wie deze regeling van toepassing is, moeten de aanvraag indienen binnen veertien dagen na de bekendmaking van deze regeling.

5. De vrijstelling zal worden gegrond op artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet (bijzonder geval) en direct voorgoed worden verleend.

Met het oog op het bepaalde onder punt 4 behoren de commandanten aan de inhoud van deze beschikking onmiddellijk bekendheid te geven.

De invloed van de persoon van het slachtoffer bij de straftoemeting

door

JEAN NOIREL

Gepubliceerd in *Revue Internationale de Droit Pénal* 30me Année, 1er et 2me Trimestres, no.'s 1 et 2, onder de titel: *l'Influence de la personnalité de la victime sur la répression exercée à l'encontre de l'agent.*

Het is merkwaardig dat waar men zeer frequent de invloed van de persoon van de dader bij de straftoemeting heeft bestudeerd, men de vraag naar de invloed van de persoon van het slachtoffer hierbij eigenlijk heeft veronachtzaamd. Toch is de persoon van het slachtoffer, bijna evenzeer als die van de dader, een van de elementen, die een individualisering in de sanctie mogelijk maken.

Het probleem op zich is trouwens reeds zeer oud, ongetwijfeld even oud als het strafrecht zelf. Het was het slachtoffer dat voorop stond, dikwijls was de zwaarte van de straf afhankelijk van de maatschappelijke positie van het slachtoffer. De wet van de 12 Tafelen in het oude Rome kende een verschil in straffen al naar het slachtoffer een slaaf of een vrije was. We zien dit ook in de Salische wetten en andere wet-

¹⁾ Bij aanschrijving van 15 maart 1960, Directie Militair Personeel, Afd. Dienstplichtzaken, nr. 18.619, is hiervan reeds mededeling gedaan aan de burgemeesters.

gevingen. Een dergelijk onderscheid in straffen op grond van de maatschappelijke positie van het slachtoffer, reeds teruggedrongen door het Christendom, is beslist in strijd met de fundamentele beginselen van onze staatkundige organisatie en ons strafrecht. De „Déclarations des Droits de l'Homme” van 1789, overgenomen door latere constituties, heeft de gelijkheid van de burger voor de wet geproclameerd en wel in het bijzonder voor de strafwet. Het is wel duidelijk dat, wanneer er geen verschil in behandeling kan bestaan op grond van de maatschappelijke positie van de delinquent, er evenmin sprake kan zijn van het maken van onderscheid op grond van de persoonlijkheid van het slachtoffer.

Mag dan de persoonlijkheid van het slachtoffer geen enkele invloed hebben bij de straftoemeting?

Wanneer wij spreken van de persoonlijkheid van het slachtoffer, evenals trouwens van de persoonlijkheid van de dader, kan men daaronder twee volkomen verschillende dingen verstaan.

De persoonlijkheid van het slachtoffer kunnen wij opvatten als datgene wat hem karakteriseert in de maatschappij, d.w.z. zijn objectieve hoedanigheden, bijv. leeftijd, geslacht, verwantschap met de dader, maatschappelijke positie en beroep. Dit alles vormt wat men de objectieve persoonlijkheid van het slachtoffer zou kunnen noemen.

Men kan echter ook de persoonlijkheid opvatten in andere zin: als datgene wat zijn individualiteit uitmaakt, wat hem onderscheidt van ieder ander in tegenstelling tot de objectieve persoonlijkheid die bij vele mensen gelijk kan zijn.

Deze dieperliggende persoonlijkheid wordt gevormd door de innerlijke hoedanigheden van het slachtoffer, zijn mate van intelligentie, aandacht of verstrooidheid, zijn morele hoedanigheden vooral: goedheid of slechtheid, moed of lafheid, eerlijkheid of afwezigheid van scrupules. Men kan al deze aspecten samenvatten onder de term „subjectieve persoonlijkheid”.

Moeten wij nu slechts een van deze twee persoonlijkheidsbegrippen hanteren, of moeten wij ze beide gebruiken. Het heeft geen zin om een keuze te doen, wij moeten zowel de invloed van de „objectieve” als van de „subjectieve” persoonlijkheid van het slachtoffer bij de straftoemeting bestuderen.

Wij moeten onszelf de vraag stellen of ons strafrecht, dat principieel tegen een differentiatie in de straf is op grond van de hoedanigheden van het slachtoffer nooit deze hoedanigheden in aanmerking neemt.

Bij een zeer oppervlakkige beschouwing kan men reeds zeggen dat er in feite een groot aantal gevallen zijn waarin de persoonlijkheid van het slachtoffer bij de vervolging en straftoemeting een soms belangrijke factor is; bijv. misdrijven gepleegd tegen kinderen worden veel vaker en veel zwaarder gestraft dan die tegen volwassenen.

Wanneer wij de ontwikkeling nagaan dan zien wij dat er in ons recht bij het bepalen van de straf meer en meer rekening wordt gehouden met de persoonlijkheid van het slachtoffer. Wij zien dit trouwens ook in andere wetgevingen, zoals het Duitse, het Italiaanse en het

Deense Wetboek van Strafrecht van 1930, het Zwitserse van 1937, die een zeer ruime plaats geven aan de persoonlijkheid van het slachtoffer.

Wij zien deze ontwikkeling ook buiten het strafrecht, waar men zoals bijv. in het verbintenissenrecht steeds meer rekening gaat houden met de reële levensomstandigheden in de maatschappij, men rekent meer met de persoon en zijn behoeften. Hetzelfde geldt voor het strafrecht: de bestudering van de „homo-delinquens” is langzamerhand vervangen door die van een bepaalde delinquent, die handelt in een bepaalde situatie en voor het begaan van het misdrijf bepaalde trekkingen met zijn slachtoffer gehad kan hebben.

Op het strafrechtelijk terrein moet men niet slechts het delict zien en accessoir de delinquent, maar moet duidelijk het geheel delinquent-slachtoffer in het licht gesteld worden.

Het slachtoffer wordt object van onderzoek in het strafrecht en de criminologie.

Dit betrekken van de persoonlijkheid van het slachtoffer in de overwegingen die voorafgaan aan de oplegging der straf moet echter ook weer niet tot een exces worden, in die mate dat men geen rekening meer houdt met de zwaarte van het delict; de straf moet uiteindelijk haar objectief karakter behouden.

De invloed van de persoonlijkheid van het slachtoffer op de op te leggen straf is uiteraard zeer verschillend al naar men de persoonlijkheid als subjectief of objectief beschouwt.

De objectieve hoedanigheden van het slachtoffer hebben een algemeen abstract karakter: het zijn kenmerken die aan een groot aantal mensen gemeen zijn. De wetgever oordeelt dat de een of andere objectieve hoedanigheid van het slachtoffer de handelingen van de dader ernstiger of minder ernstig maakt en maakt op die grond verschil in strafbedreiging. De straf zelf verliest haar objectief karakter niet.

Wanneer een objectieve hoedanigheid van het slachtoffer een oorzaak tot strafverzwaring is, is de delinquent gewaarschuwd, want deze hoedanigheden zijn van buiten af waarneembaar. Zo is de persoonlijkheid van het slachtoffer op de een of andere wijze geïncorporeerd in de omschrijving van het delict, en zij verplicht daardoor tot differentieën in de straffen.

Dit kan zowel ten gunste als ook ten nadele van de dader zijn.

Gunstige werking heeft dit zeer zelden. Dit is vooral het geval wanneer het gaat om delicten gepleegd in een gesloten groep, waarbij de maatschappij geen belang heeft, echter wel degenen die tot de kring behoren, zoals bijv. de familiekring. Familiebetrekkingen tussen dader en slachtoffer kunnen een bijzonder aspect geven aan bepaalde delicten, zoals vele wetgevingen ons laten zien.

De overheid kan zich hier geheel buiten houden of slechts een gedeeltelijk regulerende functie hebben. Zo stelt het Franse Wetboek van Strafrecht (Code Pénal) niet strafbaar de diefstal tussen echtgenoten, bloedverwanten in de opgaande en de afdalende lijn en verwanten in dezelfde graad. (C.P. art. 30). De bedoeling hiervan is ge-

weest om aan de familiegemeenschap zoveel mogelijk de regeling van eigen zaken en conflicten over te laten.

Het Italiaanse Wetboek van Strafrecht strekt de immuniteit zelfs uit tot verduistering tussen broers en zusters, onder voorwaarde dat zij bij elkaar wonen (art. 649). Het Duitse strafrecht beperkt haar daarentegen weer tot diefstal tussen echtgenoten of door een bloedverwant in stijgende lijn ten nadele van een bloedverwant in dalende lijn, een soort transponeren in het ouderlijk domein van de persoonlijke hiërarchische relaties. In andere gevallen weigert het Duitse recht geen overheidsingrijpen, maar laat zij het slachtoffer de mogelijkheid zelf deze actie al of niet te doen instellen, dus in de vorm van een klachtdelict. Deze regeling vinden wij ook in de Zwitserse Code Pénal van 1937. Het Deense recht eist daarentegen geen klacht van het slachtoffer voor het instellen van een gerechtelijke actie, maar staat de gelaedeerde partij toe een vervolging te doen instellen.

Bij delicten die uitsluitend worden gepleegd binnen het kader van het gezin blijkt het onmisbaar rekening te houden met de objectieve persoonlijkheid van het slachtoffer, zoals bijv. bij overspel, kwaadwillige verlating. Het slachtoffer heeft daar steeds de hoedanigheid van echtgenote en deze hoedanigheid maakt haar de aangewezen figuur voor de beoordeling van de opportuniteit van een vervolging, die het lot van het gezin op het spel zet.

Het is juist dat de overheid hier buiten de deur blijft staan en dat het slachtoffer hier degenen is die kan beslissen over het instellen van een gerechtelijke vervolging.

Zoals wij gezien hebben zijn er weinig gevallen, waar de objectieve persoonlijkheid van het slachtoffer ten gunste werkt van de delinquent. Er zijn daarentegen talrijke gevallen waar deze een reden tot strenger optreden is. Het is ons er om te doen de algemene tendens van deze strafverzwaring te laten uitkomen door enerzijds de redenen daarvoor te analyseren en anderzijds de middelen aan te geven deze te realiseren.

De eerste reden is deze, dat bepaalde objectieve hoedanigheden van het slachtoffer bijzondere bescherming behoeven, daar zij voor de gemeenschap van bijzonder belang zijn, zoals de bescherming van openbare ambten en bepaalde waarden gelegen in het gezin. Het gaat hier niet zozeer om de personen, die het ambt dragen of het gezin vormen, alswel om de waarden die in deze personen belichaamd zijn.

Wat de bescherming van de dragers van openbare ambten betreft is er een afdalende reeks, beginnende bij het hoofd van de staat, wiens eer en fysieke integriteit worden beschermd, lopende tot die burgers, die bekleed zijn met een openbare functie. De bescherming die deze personen genieten, wordt geringer naarmate de functie, die zij bekleeden, minder het algemeen belang dient.

In het gezin zijn het vooral de minderjarigen, die een grotere bescherming genieten. Hieruit blijkt de zorg die de overheid heden ten dage heeft voor de jeugd. De minderjarigen worden allereerst beschermd in hun lichamelijke integriteit en hun fysieke gezondheid.

Tevens beschermt de wetgever de morele gezondheid van minderjarigen. Een aantal daden worden delicten wanneer zij tegen minderjarigen gericht zijn zoals aanzetting tot losbandigheid, het tewerkstellen van jeugdigen in gevaarlijke beroepen, verkoop van pornografische lectuur etc.

Nog een andere reden verklaart de noodzaak bepaalde categorieën personen in het bijzonder te beschermen en dientengevolge de objectieve persoonlijkheid van het slachtoffer als een reden tot strengere optreden van de dader te laten meetellen nl. dat vanuit criminologisch gezichtspunt de keuze van bepaalde slachtoffers door de dader zijn gevaarlijkheid, zijn uitgesproken anti-sociaal karakter doet blijken.

Wanneer iemand een kind aanvalt, dat niet in staat is zich te verdedigen is een krachtiger bescherming van de kant van de maatschappij noodzakelijk. De omstandigheid die het gemakkelijk maakt misdrijven te plegen moet gecompenseerd worden door de vrees voor een zwaardere straf.

Op welke wijze kan het strafrecht deze strengheid bereiken? Men kan de volgende wegen bewandelen: men kan de strafbaarstelling uitbreiden op grond van de objectieve persoonlijkheid van het slachtoffer of daarvan een reden tot strafverzwaring maken. Men kan tevens op strafprocesrechtelijk terrein de repressiemogelijkheden uitbreiden.

De objectieve persoonlijkheid kan feiten strafbaar doen zijn, die anders geoorloofd zijn. Rechtmatige verdediging van de kant van de aangevallen persoon, waarbij de aanvaller gedood wordt, wordt aanvaardbaar geacht, zelfs indien de mogelijkheid bestond tot vluchten. Dit kan onder verschillende omstandigheden anders zijn nl. wanneer de aanvaller een bloedverwant in opgaande lijn of een kind is: de onrechtmatig aangevallen persoon heeft niet het recht zijn ouders, of een kind, dat wordt beschouwd als niet-verantwoordelijk voor zijn daden, te doden, indien het hem mogelijk is op de vlucht te gaan. Wanneer hij niettemin zijn aanvaller doodt, is er geen sprake van rechtmatige verdediging en wordt de aangevallen persoon moordenaar en de aanvaller slachtoffer.

Zelfs zonder dat iemand op de hoogte is van een bepaalde objectieve hoedanigheid, kan zijn handelen toch strafbaar zijn, wij zien dit bij het verkopen van alcoholica aan minderjarigen, waarbij het er niet toe doet of de persoon, die de drank verkocht, van de minderjarigheid op de hoogte was. De cliënt wordt hier zonder dat hij daaraan iets kan doen slachtoffer.

Vele andere feiten worden een misdrijf wanneer zij gepleegd worden tegen een persoon, die de objectieve hoedanigheid van minderjarigheid bezit. Hoe jonger de jeugdige is des te groter moet de bescherming zijn die het strafrecht biedt.

De objectieve hoedanigheid van het slachtoffer kan op twee manieren strafverzwarend werken. Zij kan allereerst beschouwd worden als een verzwarende omstandigheid, zonder de aard van het delict te wijzigen.

Zij wordt ook op een andere wijze gehanteerd nl. dat een objectieve hoedanigheid van het slachtoffer een bestanddeel is van een bepaald delict, dat een doublure lijkt van het normale delict, met als sanctie echter een zwaardere straf. Zo wordt de moord op vader of moeder een oudermoord, smaad of belediging jegens het staatshoofd een misdrijf tegen het staatshoofd.

De vraag dringt zich dan aan ons op welke belangen er meespelen bij het redigeren van een apart delict, daar, wat de straffen betreft, de uitwerking dezelfde is als die van een verzwarende omstandigheid.

Toch heeft een dergelijke wijze van redigeren zin. Enerzijds is het zo mogelijk een bepaald aantal verwante delicten te hergroeperen, die alleen maar graduele verschillen vertonen, zonder dat het nodig is voor elk apart een verzwarende omstandigheid op te nemen op grond van de een of andere objectieve hoedanigheid. Anderzijds is een apart delict niet noodzakelijkerwijs een nauwkeurige copie van het gewone delict.

Het is onmogelijk, behalve wanneer zij zich naar buiten openbaart in omschreven handelingen, om van de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer, d.w.z. van zijn individuele inwendige hoedanigheden een reden tot bindende differentiatie in de op te leggen sanctie te maken. De straffen kunnen niet lichter of zwaarder zijn in geval het slachtoffer antipathiek of sympathiek is. Wanneer de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer toch invloed kan hebben op de op te leggen sanctie, dan is dat over het algemeen slechts als een element bij de beoordeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de dader.

De objectieve hoedanigheden van het slachtoffer zijn gemakkelijk te bepalen, het is daarentegen veel moeilijker de subjectieve persoonlijkheid te vatten. Wanneer echter de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer naar buiten treedt door uitwendige handelingen, verandert het probleem van karakter. Dit zullen we nu eerst bekijken, daar dit het meest eenvoudige is.

Een gezonde rechtspraak is niet mogelijk indien men slechts de objectieve zwaarte van de aan het slachtoffer veroorzaakte schade in aanmerking neemt, zonder rekening te houden met diens handelingen, die hebben kunnen bijdragen tot de realisering van het misdrijf. In het geval van rechtmatige zelfverdediging heeft het beweerde slachtoffer de daad veroorzaakt en de maatschappij heeft er geen belang bij hem te beschermen.

In dit kader kunnen wij ons afvragen of provocatie de strafrechtelijke verantwoordelijkheid doet verdwijnen of haar alleen vermindert. Het antwoord is verschillend al naar de gepleegde delicten. Een inbreuk op de fysieke integriteit, al is zij geprovoceerd, kan niet ongestraft blijven, want zij verstoort in ernstige mate de maatschappelijke orde: de provocatie kan slechts een verzachtende omstandigheid zijn.

Volgens het Franse recht kan ook een misdrijf niet haar rechtvaardiging vinden in een ander delict of een strafbare handeling tevoren door het slachtoffer gepleegd. De verantwoordelijkheid van de dader ondergaat geen enkele wijziging door de omstandigheid dat het slachtoffer onrechtmatig ten opzichte van hem heeft gehandeld. De wederkerigheid der onrechtmatige handelingen kan slechts een verzachtende omstandigheid zijn; zo wekt het Zwitserse Wetboek van Strafrecht de rechter op „de straf te verzachten wanneer de schuldige in ernstige verleiding gebracht wordt door het gedrag van zijn slachtoffer.”

De problemen zijn echter niet opgelost wanneer wij alleen aandacht schenken aan de door daden openbaar geworden subjectieve persoonlijkheid; de daden van het slachtoffer zijn vluchtig, zijn subjectieve persoonlijkheid zelf blijft echter. Kan men dan om aan de bewijsmoeilijkheden tegemoet te komen deze persoonlijkheid rechtstreeks in aanmerking nemen, zonder zich te storen aan zijn daden?

Het principe van het Franse recht is: dat de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer volkomen indifferent is bij de bestraffing.

In feite biedt echter ons recht talloze mogelijkheden om bij de bestraffing rekening te houden met de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer. Dit is het minst mogelijk in het voordeel van de dader; ten nadele van de dader, kan de rechter, om de bijzondere sympathie aan te geven die het slachtoffer bij hem wekt, niets anders doen dan de delinquent de maximum straf opleggen.

Ook het Openbaar Ministerie kan reeds een verzachtende invloed hebben, zij kan op grond van de twijfelachtige persoonlijkheid van het slachtoffer niet tot vervolging overgaan; dit natuurlijk bij niet te zware vergrijpen, het kan ook de zaak terugbrengen tot de proporties van een overtreding.

Ons recht opent in feite dus ruime mogelijkheden rekening te houden met de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer, maar het is aan de rechter dit te doen, door middel van de individualisering van de straf, zonder dat de wetgever hem daartoe richtlijnen geeft.

Het Franse recht toont een ernstige lacune op het gebied van de strafrechtelijke bescherming van personen, die niet in staat zijn zichzelf te verdedigen. Alleen de bescherming van minderjarigen is goed geregeld. Er is echter geen enkele voorziening getroffen om in het bijzonder die personen te beschermen, die niet in staat zijn zich te verdedigen op grond van hun gewone of toevallige subjectieve hoedanigheden; personen met een zwakke karakterstructuur, zwakbegaafden of zieken.

Het merendeel der buitenlandse wetgevingen geeft een regeling ter bescherming van deze personen, die gevaar lopen slachtoffers van weinig scrupuleuze individuen te worden. Deze bescherming betreft zowel hun lichamelijke integriteit als hun goederen.

De verruiming van de strafrechtelijke bescherming van deze personen stelt ons voor een probleem, nl. dit, of het noodzakelijk is dat de dader de toestand van zijn slachtoffer kent. De billijkheid verzet

er zich tegen dat de dader strenger wordt gestraft indien hij de subjectieve hoedanigheden van het slachtoffer, die deze onbekwaam maakten zichzelf te verdedigen, niet heeft kunnen ontdekken: a fortiori zou hij niet gestraft kunnen worden wanneer zijn daad, begaan ten aanzien van een normaal persoon, niet strafbaar geweest zou zijn (het geval bijv. van seksuele betrekkingen buiten huwelijk met een zwakzinnige of geestelijk gestoorde vrouw). De oplossing is, dat slechts indien de dader deze toestand heeft gekend, zijn strafrechtelijke verantwoordelijkheid zwaarder kan worden beoordeeld. Wanneer daarentegen de subjectieve persoonlijkheid van het slachtoffer ten gunste van de dader in aanmerking wordt genomen, is het niet noodzakelijk dat deze de bijzondere hoedanigheden van het slachtoffer, die de verzachting of opheffing van de straf rechtvaardigen, heeft gekend.

Zo straft het Duitse Wetboek van Strafrecht met gevangenisstraf een ieder die een meisje van goede reputatie dat nog geen 16 jaar is, verleidt, waaruit men a contrario kan afleiden dat de verleiding van een meisje van slechte reputatie geen misdrijf is. Hier wordt het vermoeden van onervarenheid op het gebied der sexualiteit, dat de wetgever aan de jeugdige leeftijd verbindt, vernietigd door tegenbewijs, m.a.w. de verzwaarde strafrechtelijke bescherming die minderjarigen genieten, wordt op grond van hun subjectieve persoonlijkheid terzijde gesteld.

Het blijkt dat de persoonlijkheid van het slachtoffer een belangrijke factor is bij de straffoemeting.

Al schijnt op het eerste gezicht de algemene leer van de straf weinig te hechten aan het slachtoffer, een diepergaande analyse laat ons zien dat er in werkelijkheid haast geen problemen zijn, waarin niet direct of indirect de persoonlijkheid van het slachtoffer meespeelt.

Men kan de delinquent slechts juist beoordelen en zijn daad begrijpen, wanneer men rekening houdt met de relaties tussen hem en zijn slachtoffer.

(Overgenomen uit „Documentatieblad”, Uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Justitie, 1960, No. 6, blz. 351 e.v.)

Erratum

Op blz. 240, regel 26 van onder, tussen „telijk” en „als” inlassen „wederrechtelijk”.

INGEKOMEN BIJDRAGE.**Bevordering bij keuze**

door

Mr J. D. SCHEPERS.

De op blz. 199 van afl. 3 van dit tijdschrift vermelde uitspraak van de Centrale Raad van Beroep is aanleiding om nog eens terug te komen op een reeds eerder besproken onderwerp ¹⁾.

Ik moet vooropstellen, dat ik niet over andere gegevens betreffende de bij bedoelde uitspraak besliste zaak beschik dan de in het MRT vermelde. Hetgeen volgt is uitsluitend gebaseerd op dat wat gepubliceerd is.

Het gaat weer over de oude vraag: „betekent bevordering bij keuze, dat de Kroon volledige vrijheid bezit?”

Het feit, waarover het geding liep, was dat een aantal (9) majoors tot luitenant-kolonel was bevorderd, waarbij o.a. een majoor, die voor bevordering beoordeeld was als „bijzonder aan te bevelen”, werd voorbij gegaan.

Tijdens de behandeling vroeg de Centrale Raad van Beroep aan gedaagde (de Minister van Defensie) welke maatstaven in het algemeen bij keuze-bevordering plegen te worden aangelegd.

Uit het op blz. 203 gepubliceerde antwoord blijkt heel duidelijk dat het ministerie in het algemeen rekening houdt met een indeling in twee categorieën, n.l. zij die de laatste twee beoordelingen tenminste met „goed” zijn beoordeeld en voor bevordering werden aanbevolen en in de tweede categorie zij die niet alleen gerekend kunnen worden tot de meest geschikten van hun ranggenoten, maar tevens dermate boven andere officieren van hun rang uitmunten, dat zij in de eerste plaats voor bevordering bij keuze in aanmerking komen. Volgens de tekst van art. 21 V.B.O. worden deze officieren op hun beoordelingslijst gekwalificeerd als „Bijzonder aan te bevelen”. Tegen deze indeling in twee categorieën zijn geen bezwaren in te brengen en in beide behoort volgens art. 44 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren de bevordering te geschieden naar volgorde van de plaatsen, welke de officieren in de ranglijst innemen (blz. 203 2e alinea).

Maar de Minister vervolgt zijn antwoord met een juridisch niet-aanvaardbaar betoog om toch van de ranglijst af te wijken. Hij noemt namelijk drie redenen daarvoor (blz. 204) t.w.:

- 1e. het aantal beschikbare functies in de organisatie,
- 2e. de eisen, welke aan een officier moeten worden gesteld voor de vervulling van een bepaalde functie,
- 3e. de zich voordoende differentiatie in de beoordelingen van de voor bevordering in aanmerking komende officieren.

De eerste van de opgegeven redenen is niet ter zake dienende; het

¹⁾ M.R.T. XLVII (1954) blz. 599 e.v.

aantal functies heeft invloed op het *aantal* te bevorderen officieren; maar niet op de keuze. De tweede reden kan in een zeer bijzonder geval, als het gaat om de bezetting van een zeer bepaalde functie worden aanvaard; maar dan dient nog te worden overwogen of niet tot een *tijdelijke* bevordering kan worden overgegaan om de normale ranglijst niet blijvend te wijzigen. In geen geval kan deze reden worden aanvaard als het gaat om de bevordering van negen majoors tot luitenant-kolonel; ik kan mij niet voorstellen, dat een dergelijk aantal zeer bijzondere overste-functies moesten worden bezet. De derde reden is onbegrijpelijk. De Minister tracht juist de beoordelingen volgens dezelfde maatstaven te doen geschieden. Daartoe passeren de beoordelingslijsten de opvolgende chefs, is een niet-officiële leidraad voor het opmaken van beoordelingslijsten opgesteld en woont een vertegenwoordiger van de Minister de beraadslagingen van de beoordelingscommissie bij.

Dit latende voor wat het waard is, zou men toch hebben verwacht, dat de Minister in zijn antwoord aan de Centrale Raad zou hebben aangegeven, welke van de drie redenen aanleiding was geweest om majoor F. te passeren. Misschien heeft hij dat ook wel bedoeld toen hij stelde dat een aantal majoors voor een keuzebevordering in aanmerking waren gebracht, die in hun rang met „uitmuntend” waren beoordeeld en daarop liet volgen: „Vermits eiser niet aan laatstgenoemde „bevorderingseis voldeed, is hij niet mede in de keuze-bevordering van „1 mei 1958 betrokken geworden”.

Het in zijn rang met „uitmuntend” beoordeeld zijn is geen bevorderingseis, welke in de wet wordt gesteld en evenmin in de door de Kroon gehanteerde maatstaven. Ook de Centrale Raad heeft beslist dat een als „zeer goed” beoordeelde officier als voor bevordering bijzonder aan te bevelen kan worden gekwalificeerd.

Dat de Centrale Raad het door gedaagde opgegeven motief zonder meer als juist heeft aanvaard is onbegrijpelijk. Hier had moeten worden onderzocht of de eis terecht was gesteld, d.w.z. of voor de te bekleden luitenant-kolonel-functies inderdaad *uitsluitend* als „uitmuntend” beoordeelde majoors zouden moeten worden aangewezen en dat een als „zeer goed” (zeer goed tot uitmuntend) beoordeelde daarvoor niet in aanmerking kon komen. Helaas heeft dit onderzoek niet plaats gehad; maar dat deze situatie zich bij de bevordering van een aantal majoors tot luitenant-kolonel heeft voorgedaan is vooralsnog onaannemelijk.

Het is ook geen wettelijke of op de wet berustende bevorderingseis; het is een ad hoc, voor dit geval, pour besoin de la cause gestelde eis, waarmede de willekeur, onder het mom van een objectief criterium, wordt binnengehaald.

Als de Centrale Raad zijn eigen jurisprudentie had gevolgd en door de camouflage heen had gezien, had de uitspraak moeten zijn: „Er is geen gegronde reden om ten aanzien van majoor F. af te wijken „van de in art. 44 gestelde eis, dat de bevordering geschiedt naar de „plaatsing in de ranglijst; dat zelfs bij toepassing van de maatstaven „voor bevordering bij keuze, zoals deze door gedaagde in het algemeen

„worden gevolgd, zijn bevordering gelijk met de onder hem gerangschikte en eveneens als „bijzonder aan te bevelen” beoordeelde officieren had behoren te geschieden; dat de redenen, welke gedaagde „geeft voor afwijking van de maatstaven in dit speciale geval niet afdoende worden geacht.”

De Centrale Raad motiveert echter zelf de volkomen vrije keuze van de Kroon anders; maar niet minder eigenaardig.

Op blz. 202 zegt de Centrale Raad, dat de Kroon vrij is voor wat betreft de aan te leggen maatstaven; een opvatting waarmede men zich geheel kan verenigen mits deze maatstaven niet van geval tot geval willekeurig worden gewijzigd. De maatstaven mag de Kroon vaststellen; maar deze moeten zo objectief mogelijk zijn en willekeur uitsluiten, terwijl deze dan ook de grondslagen voor het bepalen van de keuze moeten zijn. De Centrale Raad stelt zelfs vast, dat de Kroon bij het aanleggen van deze maatstaven gehouden is aan de volgorde van de plaatsen in de ranglijst, zodat een officier, die daarin hoger is geplaatst, niet door een lager geplaatste mag worden gepasseerd, alvorens onderlinge afweging leidt tot de conclusie, dat laatstbedoelde beter aan deze maatstaven voldoet dan eerstbedoelde. Het laatste gedeelte van deze overweging duidt erop dat de Centrale Raad van mening is, dat degene moet worden bevorderd, die het best aan de maatstaven voldoet, m.a.w. de meest geschikte. Deze eis kan in het algemeen in een organisatie als het leger niet worden gesteld, deze kan alleen worden aanvaard indien het gaat om de bezetting van zeer speciale functies, welke zeer bijzondere eisen stellen.

Nadat echter in dit gedeelte gedacht is aan de bevordering van de meest geschikte vervolgt de Centrale Raad met de mededeling, dat de Kroon niet gehouden is haar keuze op de meest geschikte te laten vallen, doch, indien zij daar reden — bijv. van leeftijd of anciënniteit — voor aanwezig acht bevoegd is een andere der meest geschikte officieren te kiezen.

Deze overweging is onbegrijpelijk. De ranglijst is opgemaakt onafhankelijk van de leeftijd, deze laatste wordt in de wet niet genoemd en evenmin in de door de Kroon toegepaste maatstaven. Als de leeftijd een rol zou moeten spelen zou dat moeten zijn om bekwame *jongere* officieren naar voren te halen; maar daarvoor dient juist de beoordeling: „bijzonder aan te bevelen”.

Is deze eerste reden niet duidelijk, de tweede is dat wel; maar niet zoals de Centrale Raad het waarschijnlijk heeft bedoeld. Anciënniteit betekent niet anders dan „plaatsing in de ranglijst” en indien dit een reden kan zijn voor de Kroon om niet de meest geschikte te benoemen moet de Kroon, volgens de Centrale Raad, zich houden aan de ranglijst. De meest geschikte kiezen kan niet als het gaat om de bevordering van negen majoors en dus moet de ranglijst worden gevolgd. Indien de Centrale Raad dienovereenkomstig had beslist had hij in de pas gelopen met de M.v.A. aan de 2e Kamer, waarin staat:

„Terecht bepalen naar de mening van ondergetekende de artikelen „5, 44 en 86 in het vierde lid, dat ook de keuzebevorderingen, bedoeld

„in de artikelen 8, 9, 47, 48, 89 en 90, geschieden in volgorde van „de ranglijst”.

Alle juridische argumenten, opgestelde maatstaven en opgegeven motieven, naar voren gebracht om de voor de rechter aangevallen handeling te verdedigen, geven geen uitsluitel over de ware reden. Deze is te vinden in de op blz. 201 vermelde antwoorden van de Chef van de Generale Staf. Deze autoriteit stelt, dat het hem was opgevallen dat uitmuntende oudere officieren in de ranglijst beneden minder gekwalificeerde jongere officieren waren geplaatst. Hij wilde deze uitmuntende officieren naar boven halen.

Het minder gekwalificeerd zijn betreft in het geval van majoor F. het verschil tussen „uitmuntend” en „zeer goed” (wat volgens de bij de beoordelingslijst gevoegde nota moest worden opgevat als: zeer goed tot uitmuntend). Dit alleen was voor de Chef van de Generale Staf zeker geen reden geweest om te adviseren majoor F. bij de bevordering voorbij te gaan; de hoofdreden was de leeftijd of, zoals eiser het uitdrukte: om het feit, dat deze oudere officieren misschien zouden worden „doodgediend” door jongeren (blz. 205).

Een dergelijke situatie is voor een officier die oud in jaren is, minder aangenaam; maar dat mag toch geen reden zijn om van de ranglijst af te wijken en een verdienstelijk officier te passeren. Majoor F., beoordeeld als „zeer goed tot uitmuntend” en voor bevordering als „bijzonder aan te bevelen”, behoort toch zeker tot de verdienstelijken.

De vraag moet nu worden gesteld hoe het komt, dat deze oudere officieren lager in de ranglijst staan dan jongeren?

In 1945 bleek de ranglijst van 1940 niet meer bruikbaar en de gebeurtenissen in de eerste jaren na de bevrijding maakten het noodzakelijk over de gehele lijn met tijdelijke bevorderingen te werken. Nadat de rust enigermate was teruggekeerd en men een overzicht van de situatie had, werd in oktober 1948 de nieuwe ranglijst definitief en weloverwogen vastgesteld. De negen op 1 mei 1958 bevorderde majoors zullen waarschijnlijk als kapitein in de ranglijst van hun wapen zijn geplaatst in de toen (in 1948) door de Kroon bepaalde volgorde. Zij zijn daarna, waarschijnlijk alle negen, als zeer goede of uitmuntende officieren bij keuze tot majoor bevorderd, waarbij de onderlinge plaatsing in de ranglijst niet werd gewijzigd.

Blijkbaar vond de Chef van de Generale Staf dit ten aanzien van enkele officieren niet geheel billijk en gaf daarvan blijk in een advies aan het ministerie. De minister handelde overeenkomstig het ontvangen advies en herstelde zodoende een destijds in 1948 naar zijn mening begane onbillijkheid. Deze motivering is echter in het rechtsgeding niet naar voren gebracht. Het is de vraag of de Centrale Raad deze zou hebben aanvaard; maar waarschijnlijk zou een dergelijke uitleg van de bedoeling van deze uitzonderlijke, want van de normale gang van zaken afwijkende, bevordering door alle erbij betrokken officieren beter zijn begrepen dan het nu gestelde, waarbij willekeur wordt vermoed in quasi objectief gestelde eisen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht**

Vonnis van 16 december 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel H. W. J. Teunissen en Luitenant-Kolonel M. van der Voo.
Raadsman: Kapitein H. L. van Royen.

Lichamelijk letsel door schuld: Bij les handgranaten een vertragingsvlampijpje voor een fosforhandgranaat gedemonstreerd, denkende dat het een vertragingsvlampijpje voor een traangashandgranaat was. Tijdens de demonstratie en na het uittrekken van de veiligheids-pal het pijpje uit de hand laten vallen, waardoor het explodeerde en één der soldaten een scherf in het oog kreeg.

Het voorval niet gemeld. Gequalificeerd als (a) met het oogmerk om zich voor bestraffing te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennismaking van de bevoegde meerdere, en (b) als militair opzettelijk nalaten een mededeling te doen die hij van ambtswege moest doen. Ingevolge artikel 55 (2) W.Sr. de eerstgenoemde straf-bepaling toegepast.

(W.M.Sr. art. 132, 139; W.Sr. art. 55 (2), 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
 in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
 K. G. M., geboren 26 september 1923, sergeant-majoor, beklaagde,
 Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 14 juli 1958 te Uden, hoogst roekeloos, „onvoorzichtig en ondeskundig en zonder zich tevoren terdege ervan „te overtuigen of zijn nader te noemen handelingen niet een ontste- „kingsmechanisme van een handgranaat met vertragingsslagpijpje be- „trof, in een leslokaal op de vliegbasis Volkel, waarin een dertigtal, „althans een groot aantal, personen aanwezig waren, het ontstekings- „mechanisme van een fosforhandgranaat in elk geval een ontstekings- „mechanisme van een handgranaat waarin een vertragingsslagpijpje „aanwezig was, aan genoemde personen heeft gedemonstreerd, waarbij „hij hoogst roekeloos, onvoorzichtig en ondeskundig aan genoemd ont- „stekingsmechanisme zodanig heeft gemanipuleerd, dat het in dat „mechanisme aanwezige slagpijpje tot detonatie werd gebracht, met „het gevolg, dat de in dat leslokaal aanwezige dienstplichtig soldaat „M. J. M. van Houtum een of meer gedeelten van dat slagpijpje, al- „thans een of meer door de detonatie van dat slagpijpje voortgedreven „voorwerpen in zijn linkeroog heeft gekregen, waarbij een perforatio „bulbi ontstond, en een doordringen van genoemd(e) voorwerp(en) in „dat oog, tengevolge of mede tengevolge waarvan hij het gezichtsver- „mogen van dat oog geheel of nagenoeg geheel heeft verloren, in elk „geval zodanig lichamelijk letsel heeft opgelopen, dat hij enige tijd ziek

„en bedlegerig is geweest en niet in staat zijn ambtsbezigheden van „dienstplichtig soldaat uit te oefenen;

„II. dat hij in of omstreeks de maand juli 1958 te Uden, terwijl hij „als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „militaire dienst verplicht, in de rang van sergeant-majoor in werke- „lijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, met het oog- „merk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrij- „waren zijn mindere(n), de dienstplichtig soldaat M. J. M. van Houtum „en/of de dienstplichtig soldaat R. V. Mozes, door gift, belofte of „misleiding heeft weerhouden van het doen van een beklag, klachte „of aangifte betreffende het door zijn, beklaagdes, schuld bij het tot „detonatie brengen van een slagpijpje van het ontstekingsmechanisme „van een handgranaat in een leslokaal op de vliegbasis Volkel, ver- „wonden van de dienstplichtig soldaat Van Houtum,

„en/of het feit van deze verwonding en/of de oorzaak daarvan heeft „onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere, en/of „door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover zijn mindere(n) „de dienstplichtig soldaat M. J. M. van Houtum en/of de dienstplichtig „soldaat R. V. Mozes, deze(n) heeft overgehaald om bij de behandelend „arts van de M.G.D. op de vliegbasis Volkel en bij eventueel andere „terzake bevoegde personen, welke naar de oorzaak van op boven- „genoemde wijze plaats gehad hebbende verwonding van de soldaat „Van Houtum mochten informeren of daarvoor belangstelling moch- „ten hebben, niet de ware toedracht, als bovenomschreven, mede te „delen, terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, en/of opzettelijk heeft „nagelaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen van deze „verwonding en de oorzaak daarvan, zijnde dit een mededeling, die hij „van ambtswege doen moest, of waarvan de verzwijging het belang „van de dienst of de Staat kon schaden”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 30 september 1959, opgemaakt door de kapitein J., ten tijde dat hij het hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, nadat hij in 1945 in werkelijke militaire dienst was gekomen en zich van januari 1953 als beroepsmilitair had verbonden tot september 1959 steeds belast is geweest met instructieve taken; dat hij met alle soorten handgranaten die vanaf 1945 bij leger en luchtmacht gangbaar waren, heeft gewerkt en daarmee instructie heeft gegeven; dat hij zich de werking in het mechanisme van de huidige handgranaten zoals o.a. de traangashandgranaat en de zg. fosforhandgranaat heeft eigen gemaakt; dat hij weet dat bij de traangashandgranaat een ontstekingsmechanisme wordt gebruikt, waarbij een zogenaamd vlampijpje is aangebracht, terwijl bij de fosforhandgranaat een slagpijpje in het ontstekingsmechanisme is aangebracht; dat hij van april 1957 tot september 1958 met onderbreking van een maand op de Vliegbasis Volkel te Uden Hoofd is geweest van de sectie Militaire Vorming in

het Vliegdiensquadron en als zodanig instructie handgranaten gaf voor de korporaalscursussen; dat hij op 14 juli 1958 in een leslokaal op de Vliegbasis Volkel is aangevangen met een les handgranaten te plm. 13.00 uur en volgens programma de scherfhandgranaat M 1, de traangashandgranaat en de fosforhandgranaat heeft behandeld; dat hij een ontstekingsmechanisme had gehaald uit een magazijntje om dit aan de klas te demonstreren; dat hij dit nogal in haast heeft gepakt; dat het zijn bedoeling is geweest om een ontstekingsmechanisme met vlampijpje te demonstreren en ook heeft gemeend dit gepakt te hebben; dat hij niet nauwkeurig gecontroleerd heeft welk soort mechanisme hij heeft gepakt; dat hij omtrent de kleur van het pijpje in het mechanisme niets met zekerheid kan zeggen; dat de kleur van het pijpje het enige punt is waaraan men nauwkeurig kan vaststellen met welk ontstekingsmechanisme men te doen heeft; dat een vlampijpje leegbrandt en een slagpijpje detoneert; dat hij met de les is begonnen en tijdens de instructie het ontstekingsmechanisme in de hand heeft genomen; dat hij toen aan de klas heeft laten zien, dat men de veiligheidspen niet zonder meer uit kan trekken maar eerst een kwartslag moet draaien; dat hij toen een druk heeft gevoeld op de vingers van zijn linkerhand waarmee hij de z.g. hefboom aan de bovenzijde vasthield; dat het ontstekingsmechanisme toen uit zijn handen is gesprongen; dat er in het mechanisme toen iets is begonnen te werken; dat door de wijze waarop hij het ontstekingsmechanisme vasthield de hefboom is weg kunnen springen, zodra de veiligheidspen was weggenomen; dat, nadat het mechanisme op de grond was gevallen hij een luide knal heeft gehoord; dat, gezien de explosie, geen vlampijpje aanwezig is geweest doch een slagpijpje voor de fosforhandgranaat moet zijn geëxplodeerd; dat hij toen de soldaat Van Houtum iets heeft horen zeggen als: „ik zie niets meer” en dat hij heeft gezien dat er bloed onder het linkeroog van Van Houtum naar beneden liep; dat het aan geen twijfel onderhevig is, dat het oog van Van Houtum is getroffen door een wegvliegend deeltje tengevolge van de explosie; dat Van Houtum zich in het leslokaal op \pm 2 meter van de explosie bevond; dat in het leslokaal een klas aanwezig was van ongeveer 30 personen;

dat hij daarna in de maand juli 1958 willens en wetens heeft nagelaten aan de bevoegde overheid mededeling te doen van de oorzaak van de verwonding van Van Houtum, zulks terwijl hij wist dat het zijn verplichting was de voorgevallen feiten aan zijn superieuren te rapporteren; dat hij deze melding achterwege heeft gelaten, omdat hij bang was voor straf;

Overwegende, dat Matthieu Joseph Maria van Houtum, oud 22 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zake-lijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 14 juli 1958, toen hij in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht als dienstplichtig soldaat, geplaatst op de korporaalscursus op de vliegbasis Volkel na de lunch een les handgranaten kreeg van de sergeant-majoor M.; dat hij toen in een klas van 33 leerlingen in een leslokaal op genoemde basis zat, geheel voor-

aan op een afstand van 1 à $1\frac{1}{2}$ meter van de sergeant-majoor M.; dat de sergeant-majoor M. de ontstekingsmechanismen behandelde van handgranaten en er een liet zien; dat de sergeant-majoor M. dit in zijn hand hield, aan de ring trok, die zich eraan bevond en zodoende de veiligheidspen uit het mechanisme trok; dat de sergeant-majoor dit volgens hem welbewust deed; dat het mechanisme daarna op de grond terecht kwam; dat er een behoorlijk harde knal volgde uit de richting van het mechanisme, kennelijk doordat er toen iets ontplofte; dat hij naar het mechanisme keek en tegelijk met de explosie het gevoel kreeg of hij een slag tegen zijn hoofd kreeg en merkte dat zijn ogen begonnen te tranen en dat hij met zijn linkeroog nog slechts de rand van zijn normale gezichtsveld kon zien, terwijl het in het midden duister was; dat hij even later merkte dat zijn linkeroog bloedde; dat hij naar de MGD is gegaan en vervolgens naar het ooglijdersgasthuis te Utrecht is vervoerd; dat zijn oog functioneel verloren is door het ontbreken van het gezichtsvermogen;

Overwegende, dat Rolf Victor Mozes, oud 22 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 14 juli 1958 aanwezig was in het leslokaal op de Vlieg-basis Volkel waar de sergeant-majoor M. les gaf in handgranaten; dat de sergeant-majoor M. een ontstekingsmechanisme in zijn hand had waarvan hij de werking wilde demonstreren; dat de sergeant-majoor voor de klas staande aan een ring van het ontstekingsmechanisme trok, waarmee hij de veiligheidspen uit het mechanisme trok; dat hij zag, dat het mechanisme toen op de grond terecht kwam; dat hij een paar tellen later een flinke knal hoorde; dat hij zag, dat Van Houtum vlak na de explosie zijn hand voor het linkeroog hield; dat hij met Van Houtum mee is gegaan naar de MGD;

Overwegende, dat Hendrikus Josephus Hubertus Huyts, oud 29 jaar, 1e luitenant der Koninklijke Luchtmacht, wonende te Harderwijk, als deskundige door de Officier-Commissaris gehoord — na in handen van de Officier-Commissaris de eed te hebben afgelegd, dat hij zijn verslag naar zijn geweten zal geven — onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij veelvuldige ervaringen heeft opgedaan met springmiddelen en volledig op de hoogte is met de werking en mechanismen van handgranaten; dat een vertragingsvlampijpje behorende bij de traangas-handgranaat leegbrandt zonder tot detonatie te komen; dat een vertragingsvlampijpje behorende bij de forfoshandgranaat detoneert met scherfwerking; dat de normale marge van veiligheid bij het detoneren van slagpijpjes op 10 meter is gesteld; dat het vertragingsvlampijpje iets meer dan één centimeter uit het uitstekingsmechanisme uitsteekt en geel van kleur is; dat het vertragingsvlampijpje enkele millimeters uit het ontstekingsmechanisme uitsteekt en in kleur doet denken aan rood koper;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig en aan beklagde voorgehouden verklaring dd. 10 december 1959, opgemaakt en onder-

tekend door de commandant Vliegdiensquadron van de Vliegbasis Volkel de Majoor J. Brouwer als verklaring van relatant:

dat hij, op 14 juli 1958 commandant zijnde van de sergeant-majoor M., eerst op 20 september 1958 kennis nam van het feit dat door explosie van een ontsteker tijdens een instructie een der leerlingen een splinter in het oog kreeg;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindende geneeskundige verklaring dd. 27 januari 1959, opgemaakt door J. D. v. d. Leij, arts te Utrecht, betreffende dpl. soldaat M. J. M. van Houtum, nr. 37.08.28.399, onder meer inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij bij betrokkene heeft waargenomen een perforatio bulbi + corpus alienum intra oculair (linkeroog) en dat het linkeroog slechte gezichtsscherpte zal houden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, genoemde verklaring van de majoor Brouwer en geneeskundige verklaring slechts als bewijsmiddel gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk „letsel bekomt”*,
- II. *„als militair met het oogmerk om zich voor bestraffing te vrij-
„waren een aangelegenheid onthouden aan de kennismening van
„de bevoegde meerdere”
„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een
„mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest of
„waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de
„Staat kan schaden”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;
- II. artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht;
artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van de sub II gequalificeerde strafbare feiten: dat ingevolge het voorschrift van artikel 55, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht de strafbepaling van artikel 139 moet worden toegepast;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad hierbij ernstig rekening houdt met de bijzonder goede beoordeling van beklagde en het feit dat beklagde in zijn bijna vijftienjarige dienstdienst nimmer krijgstuuchtelijk is gestraft, alsmede met het feit dat tengevolge van omstandigheden, onafhankelijk

van de wil van beklaagde, tussen het begaan van de feiten en de behandeling voor de Krijgsraad een periode van bijna anderhalf jaar is gelegen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — Red.].

NASCHRIFT.

Bij het sub II ten laste gelegde rijst het probleem van de bekentenisvrijheid. Verwezen wordt naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 12 november 1953, M.R.T. XLVII, 1954, blz. 473 e.v.

Daar betrof het een wachtmeester-wachtcommandant die eigen-dunkelijk en ongeoorloofd een jeep ging besturen en daarmee een aanrijding maakte. De beklaagde maakte hiervan geen melding in het wachtrapport. Aan hem werd primair ten laste gelegd: een als wachthebbende op hem rustende verplichting (d.w.z. het melding maken) niet nakomen; subsidiair was ten laste gelegd: het onthouden van een aangelegenheid aan de kennisneming van de bevoegde meerdere, ten einde zich voor bestraffing te vrijwaren.

Beklaagde werd schuldig verklaard aan het primaire doch hij werd in casu niet strafbaar geacht op grond van noodtoestand, aangezien hij voor de keuze stond of een feit te belijden dat hij meende een strafbaar feit te zijn, of zijn verplichting om rapport te maken te schenden.

Het subsidiair ten laste gelegde werd niet bewezen verklaard, omdat van o n t h o u d e n (aan de kennisneming van de bevoegde meerdere) slechts sprake kan zijn indien beklaagde tot melding g e h o u d e n was, waarvan geen sprake kan zijn in verband met het beginsel der bekentenisvrijheid.

De Krijgsraad oordeelde dat „bestrafing” in artikel 139 W.M.Sr. op niets anders dan op krijgstuuchtelijke bestraffing kan duiden.

Verwezen wordt nog naar de jurisprudentie, vermeld in het naschrift onder dat vonnis.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 10 februari 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel H. J. Diehl en Luitenant-Kolonel J. Benus.

Raadsman: Majoor L. J. J. M. Meylink.

Als bevelhebber van enige wacht (dpl. sergeant-wachtcommandant) een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (in slaap gevallen).

Sterk verzachtende omstandigheid dat beklaagde, die een opleiding tot technisch officier volgde, de vorige dag tot ongeveer 17 uur de cursussen heeft moeten volgen en een test heeft afgelegd en geen gelegenheid had gehad, vóór de aanvang van de 24-uurswacht te rusten. Verwijzing naar de Commanderende Officier.

(W.M.Sr. art. 129; W.K. art. 2, 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J. G. M., geboren 13 oktober 1937, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 oktober 1959 te Deelen, althans in „Nederland, terwijl hij als dienstplichtig sergeant-titulair in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en als commandant van de wacht belast was met de bewaking van het complex „Vrijland van de Luchtmacht Technische School, in strijd met de als „zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en „waakzaam te zijn, heeft geslapen, immers toen aldaar te ongeveer „14.50 uur slapende in het wachtlokaal werd aangetroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 10 oktober 1959, terwijl hij als dienstplichtig sergeant titulair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en als commandant van de wacht van het complex Vrijland van de Luchtmacht Technische School te Deelen was belast met de bewaking van dit complex, terwijl hij de verplichting had in zijn kwaliteit van wachtcommandant voortdurend paraat en waakzaam te blijven, tussen 14.15 en 14.30 uur in slaap is geraakt en enige tijd slapende heeft doorgebracht totdat hij te \pm 14.50 uur in het wachtlokaal van genoemde wacht werd wakker geschud;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend rapport dd. 12 oktober, opgemaakt en getekend door de Adjudant-Onderofficier W. van Efferink onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van de rapporteur:

dat hij op 10 oktober 1959 te 14.52 uur het complex Vrijland wilde verlaten; dat hij het hek gesloten vond; dat hij naar het verderop gelegen wachtlokaal ging; dat hij aldaar de wachtcommandant, de sergeant L. J. G. M. in diepe slaap gedompeld aantrof; dat hij uiteindelijk de wachtcommandant bij de schouder moest schudden om deze te doen ontwaken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit op 10 oktober 1959 te Deelen is gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek van deze zaak heeft bevonden dat beklaagde in de periode waarin genoemd feit werd gepleegd een cursus volgde voor technisch officier bij de Luchtmacht Technische School te Deelen en in de week voorafgaande aan de 10e oktober 1959 hard heeft moeten studeren en dat beklaagde in de middag van 9 oktober 1959 tot ongeveer 17.00 uur de lessen heeft moeten volgen en zelfs een test heeft moeten maken waarna hij zonder dat hem die middag gelegenheid was gegeven te gaan rusten — zoals dit gebruikelijk is bij 24 uurs-wachten — te 19.00 uur op wacht is gekomen, terwijl hij reeds enigszins vermoeid was; dat deze omstandigheden naar het oordeel van de Krijgsraad in ernstige mate verlichtend werken, zodat de Krijgsraad bevindt, dat het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde feit, nu dat een in art. 2 nr. 2-6 Wet op de Krijgstucht vermeld feit oplevert, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan, zodat de Krijgsraad de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde zal verwijzen;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevindt dat, het hierboven bewezen en gequalificeerde feit een in artikel 2 nr. 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermeld feit opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde.*)

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 16 december 1959

President: P. G. van Lierop (plv.); *Leden:* Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst en Kapitein Mr. L. A. Punt.

Raadsmans: Majoor K. Bakker.

Primair tenlastegelegd (cfm. beschikking tot verwijzing) opzettelijk wederrechtelijk met een aan een ander toebehorende bromfiets rijden. Niet bewezen verklaard: vrijspraak.

*) In het dictum mankeert de bewezen- en schuldigverklaring en de qualificatie van het bewezen feit. (Red.)

Subsidiair tenlastegelegd (was niet vermeld in de beschikking tot verwijzing) opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorende bromfiets als passagier gebruiken. Deze tenlastelegging steunt niet op een geldige beschikking tot verwijzing. Auditeur-Militair niet-ontvankelijk verklaard en vrijspraak.

(R.L. art. 14, 114, 193).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. C., geboren 26 september 1938, dpl. soldaat 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 juni 1959 opzettelijk wederrechtelijk als „bestuurder met een aan een ander toebehorende bromfiets, merk „Batavus, heeft gereden over diverse voor het openbaar verkeer open „staande rijwegen van en in Steenwijkerwold naar en in Meppel,

„*subsidiair*,

„indien terzake van het voorgaande geen veroordeling mocht of kan „volgen, dat hij op of omstreeks 4 juni 1959 opzettelijk wederrechtelijk een bromfiets merk Magneet, toebehorende aan B. Chr. Roos, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, of de toen die bromfiets „besturende G. Luisman, over diverse voor het openbaar rijverkeer „openstaande wegen van en in Meppel naar en in Assen, althans in „Nederland heeft gebruikt, als passagier daarmee rijdende”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet door de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem primair ten laste gelegde feit heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de ten laste legging voor zover inhoudend hetgeen beklagde subsidiair is ten laste gelegd, niet steunt op een geldige beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad, zodat de Auditeur-Militair voor zover betreft dit gedeelte van de ten laste legging niet ontvankelijk moet worden verklaard en de beklagde daarvan mitsdien behoort te worden vrijgesproken *);

[Dictum:

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien vrij;

Verklaart de Auditeur-Militair voorzover betreft hetgeen beklagde subsidiair is ten laste gelegd, niet ontvankelijk *) en spreekt beklagde mitsdien vrij van hetgeen hem in dat gedeelte der ten laste legging is ten laste gelegd. *Red.*].

NASCHRIFT.

Primair was ten laste gelegd (letterlijk conform de beschikking tot

*) In de Beschikking tot verwijzing kwam alleen het thans primair ten laste gelegde voor. (*Red.*)

verwijzing) het opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder op eens anders bromfiets rijden; subsidiair was daaraan toegevoegd (hetgeen niet in de beschikking tot verwijzing voorkwam) het opzettelijk wederrechtelijk als passagier op diezelfde bromfiets rijden. Toen het primaire niet bewezen verklaard werd, werd de Krijgsraad voor de vraag gesteld of aan het subsidiair in de tenlastelegging vermelde feit wel een beschikking tot verwijzing ten grondslag lag.

De Krijgsraad beantwoordde die vraag ontkennend en kwam, via een niet-ontvankelijkverklaring van de Auditeur-Militair, tot vrijspraak.

Er bestaat over deze vraag wel enige jurisprudentie, maar schaars. Ik noem in de eerste plaats de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands-Indië van 23 april 1937 (M.R.T. XXXIII, blz. 396) betreffende een dienstbevel, in de beschikking tot verwijzing beschreven als gegeven door sergeant Sumampow en aan de voet van het bevelschrift als gegeven door sergeant Wowor. Het H.M.G. v. N.I. accepteerde deze wijziging en oordeelde mitsdien dat het in beide gevallen om hetzelfde feit ging.

Het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 10 april 1952 (M.R.T. XLV, blz. 684) betrof een soortgelijk geval: de beschikking tot verwijzing vermeldde een bevel, gegeven door een officier van gezondheid; tijdens het onderzoek bleek dat het bevel gegeven was door een sergeant-ziekenverpleger. Anders dan in het vorengenoemde geval wijzigde de Fiscaal niet de omschrijving van het tenlaste gelegde feit, doch hij lokte een nieuwe verwijzing uit, welke hij aan de voet van het bevelschrift cumulatief met de eerste omschrijving plaatste. De Krijgsraad overwoog — ten overvloede — dat dit niet nodig was geweest, omdat het in beide gevallen ging om hetzelfde feit, hetzelfde onderwerp van vervolging, hetzelfde materiële gebeuren.

In de derde plaats noem ik de sententie van 14 september 1954 (M.R.T. XLVII, blz. 702) van het H.M.G. Het betrof een bepaalde wijze van vliegen, waaromtrent was ten laste gelegd dat het in strijd met een gegeven dienstbevel geschiedde lager dan 1500 ft. Toen dit dienstbevel niet bewijsbaar bleek, lokte de Auditeur-Militair een nieuwe verwijzing uit terzake van het in strijd met een gegeven dienstbevel verrichten van „aerobatics” op een hoogte van minder dan 15.000 ft., en hij plaatste beide feiten alternatief. Het primaire werd niet-bewezen verklaard en beklagde werd veroordeeld terzake van het subsidiaire. Het Hof overwoog in deze sententie dat door de alternatieve positie het gevaar ontstond dat, als het primaire bewezen zou zijn geweest, de aan het subsidiaire ten grondslag liggende verwijzing zonder gevolg zou blijven. Uit deze overweging — welke het Hof ten overvloede gaf — zou, impliciet, kunnen voortvloeien dat de tweede verwijzing op zichzelf niet overbodig werd geacht.

Als vierde voorbeeld noem ik het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 16 september 1954 (M.R.T. XLVIII, blz. 165). Daar betrof het de toevoeging, in een tenlastelegging terzake van een afwezigheidsdelict, van het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken. Het verweer van de raadsman, dat de

tenlastelegging in zoverre nietig verklaard diende te worden, werd door de Krijgsraad verworpen, op grond dat weliswaar de tenlastelegging niet meer hetzelfde juridische feit vermeldde als dat van de beschikking tot verwijzing, maar dat het onderwerp van de vervolging nog steeds hetzelfde was.

Het komt mij voor dat, hoezeer de gewoonte is ontstaan om reeds in de beschikking tot verwijzing het feit in een juridische vorm te stellen, in het oog dient te worden gehouden, dat de beschikking tot verwijzing niet méér wil dan (zoals de Zeekrijgsraad het uitdrukt) het onderwerp van de vervolging aan te duiden.

Het geval van de vlieger (derde voorbeeld) acht ik een grensgeval en ik meen dat het thans gepubliceerde vonnis de formele lijn te strak heeft aangehaald. Ik meen dat het opzettelijk wederrechtelijk gebruik maken van eens anders bromfiets door op het voorste zadel te zitten, hetzelfde onderwerp van vervolging is als het opzettelijk wederrechtelijk gebruiken van eens anders bromfiets door op het achterste zadel te zitten. Het is daarom jammer dat de Auditeur-Militair in deze beknutting van zijn bevoegdheid heeft berust, zonder die vraag aan het Hoog Militair Gerechtshof voor te leggen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 29 juli 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Mr. W. van der Meij.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (na uit een burgertrein gehaald te zijn en een verbod daartoe gekregen te hebben, wederom in — dezelfde — burgertrein gestapt na vervolgens opdracht te hebben gekregen zich in de marechausseekazerne te melden, opzettelijk daar niet aan voldaan); feitelijke insubordinatie (stompen van de bewuste meerdere); aan het bevoegde gezag een valse naam opgegeven (door de meerdere naar zijn naam gevraagd, een valse naam opgegeven).

Voorwaardelijke militaire detentie; onvoorwaardelijke geldboete van f 5.

(W.M.Sr. art. 13-15, 114, 117, 120; W.Sr. art. 435).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. D. M., geboren 3 maart 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 41e Bataljon „Stoottroepen der Koninklijke Landmacht, gelegerd in de Legerplaats „Ermelo, op 8 mei 1959 op het station der Nederlandse Spoorwegen

„te Ermelo, toen de marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar „W. A. Wonink hem, na hem uit een burger trein, waarin hij, be- „klaagde, in strijd met de voor hem geldende voorschriften was ge- „stapt, te hebben doen komen, had opgedragen met de militaire trein „van 18.02 uur te reizen, opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel „te gehoorzamen, immers een eind verder opnieuw in bedoelde burger- „trein is gestapt en vervolgens nadat genoemde marechaussee, dit op- „merkende, hem had bevolen uit die trein te komen, opzettelijk heeft „nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, waardoor de marechaussee „Wonink hem uit deze trein heeft moeten verwijderen en hierop alstoen „aldaar opzettelijk deze marechaussee 1e klasse feitelijk heeft aange- „rand door hem met gebalde vuisten tegen het lichaam te slaan en „tenslotte nadat genoemde Wonink hem, beklaagde, had bevolen zich „naar de marechausseekazerne te Ermelo te begeven, opzettelijk heeft „nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, immers enige tijd later aan „de verkeerde zijde van de trein in een rijdende militaire trein is ge- „stapt, richting Zwolle, hebbende hij bovendien, door genoemde Wo- „nink naar aanleiding van de hierboven vermelde, door hem gepleegde „ongehoorzaamheid en insubordinatie, naar zijn naam gevraagd, aan „deze in strijd met de waarheid opgegeven te zijn geheten: „Karel „„Smit””;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 41e Bataljon Stoottroepen te Ermelo, op het station Ermelo, op 8 mei 1959 een paar minuten voor zes uur die middag eigendunkelijk is gestapt in een burger trein, die even voor de militaire trein, die om 18.02 uur vanuit Ermelo in de richting Zwolle zou vertrekken; dat een marechaussee I, opsporingsambtenaar, die later bleek Wonink te heten, hem in die burger trein zag stappen en hem toen gelastte om uit die trein te stappen en om met de militaire trein van 18.02 uur te reizen; dat hij toen uit die burger trein is gestapt, maar een eindje verderop opnieuw in diezelfde trein is gestapt in strijd met juist genoemd bevel, dat hij, naar hij wist, verplicht was op te volgen; dat die marechaussee hem even later in die burger trein zag zitten en hem bevel gaf om uit die trein te komen; dat hij zich naar de deur van de trein heeft begeven; dat op dat moment de trein ging rijden; dat die marechaussee inmiddels ook in die trein was gestapt; dat die marechaussee hem vanuit die trein een duw heeft gegeven, waardoor hij op het perron in Ermelo kwam te vallen; dat die marechaussee na hem uit die trein gesprongen is; dat hij toen op dat perron opgestaan is en op die marechaussee eerste klasse Wonink is afgestaan en vervolgens op dat perron met zijn gebalde vuist tegen het lichaam van die marechaussee heeft geslagen en die marechaussee daarbij ook een paar maal heeft geraakt; dat hij toen op dat station van genoemde marechaussee opdracht heeft ontvangen om zich onmiddellijk te begeven naar de marechaussee-kazerne te Ermelo; dat hij toen dat station uitgelopen is, maar in plaats van naar

die kazerne te gaan, toen bij dat station een opslagplaats van de Spoorwegen overgelopen is, vervolgens de rails over; dat hij toen vervolgens te Ermelo aan de van het perron afgekeerde zijde in voornoemde militaire trein is gestapt, nadat deze trein zich juist in beweging had gezet in de richting Zwolle; dat hij aan die marechaussee I opzettelijk in strijd met de waarheid heeft opgegeven dat hij Karel Smit heette;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, „meermalen gepleegd”;
2. „feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”;
3. „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen „naam opgegeven”;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
2. artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3. artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 4 juli 1954 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat beklaagde daaruit behoort te worden ontslagen;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van acht weken, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire detentie geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde van 4 juli 1959—29 juli 1959;

Beveelt, dat van deze militaire detentie een gedeelte groot een maand niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op een jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een

krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen.

Onvoorwaardelijk tot betaling van een geldboete van vijf gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van een dag;

Heft op het arrest; ontslaat de beklagde daaruit.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft het opgeven van een valse naam door een mindere aan een meerdere, die hem vraagt (= opdraagt) zijn naam op te geven, onder artikel 435 W.Sr. en niet onder artikel 114 W.M.Sr. gebracht. Toch heeft die mindere, door een valse naam op te geven, niet voldaan (en uiteraard: opzettelijk niet voldaan, want men geeft niet uit onachtzaamheid een valse naam op) aan het dienstbevel om z i j n naam op te geven.

De tenlastelegging bevatte niet het element „opzettelijk”, nodig voor de toepassing van artikel 114 W.M.Sr., tenzij men overweegt dat het element „opzettelijk” noodzakelijkerwijs besloten ligt in de feitelijke omschrijving dat beklagde, in stede van z i j n naam, de naam „Karel Smit” opgaf, hetgeen m.i. genoegzaam te verdedigen zou zijn.

Men zie in dit verband mijn naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 2 december 1949 en sententie van het H.M.G. van 7 maart 1950 in M.R.T. XLIII, 1950, blz. 744 e.v.; men zie voorts sententie H.M.G. van 10 december 1929 (M.R.T. XXV, blz. 526) en van 24 december 1929 (M.R.T. XXV, blz. 532).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 2 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor H. R. Mac Gillavry.

Raadsman: Mr. Ph. C. M. v. d. Ven.

Als militair een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespotten (in dienst gepleegd): toevoegen, aan een sergeant die hem een dienstbevel gaf, van de woorden „Je moet niet zo fanatiek doen” en „Je moet niet „denken dat je Jezus bent”.

Rekening houdende met de omstandigheid dat bij beklagde's onderdeel dergelijke uitlatingen kennelijk geen aanleiding geven tot onmiddellijk ingrijpen, de zaak verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 76, 108; W.K. art. 2, 2a, 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. P. v. R., geboren 25 mei 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, dienende als dienstplichtig kanonnier bij de 15e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel der Koninklijke Landmacht, op 6 „oktober 1959, in tijd van oorlog in de zin der wet, te Nunspeet, toen „de dienstplichtig wachtmeester P. Broere, in gebouw IV van de leger- „plaats Nunspeet, hem had bevolen om de lichtleidingen in kamer 83 „van dat gebouw schoon te maken, *heeft geweigerd, althans opzette- „lijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en daarbij tevens „genoemde wachtmeester in diens tegenwoordigheid heeft bespot door „hem toe te voegen: „Je moet niet zo fanatiek doen, ik weet toch wel „„„dat je effectief bent geworden” en „je moet niet denken dat je Jezus „„„bent”, waarna hij de opdracht niet heeft uitgevoerd, alhoewel hij, „beklaagde, behoorde tot de ploeg van corveeërs die belast was met „het schoonmaken van gebouw IV”;*

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig kanonnier van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 15e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie te Nunspeet, Staf en Verzorgingsbatterij, op 6 oktober 1959 omstreeks 19.00 uur bij die batterij samen met nog enige tientallen militairen van die batterij corveedienst had, bestaande uit onder andere het grondig schoonmaken en poetsen van verschillende onderofficierskamers in gebouw IV in de legerplaats te Nunspeet; dat hij tijdens dat corveeën toen op een gegeven moment van de hem bekende wachtmeester P. Broere van diezelfde batterij opdracht heeft gekregen om de lichtleidingen in kamer 83 van genoemd gebouw schoon te maken; dat hij toen tegen die wachtmeester in diens tegenwoordigheid te Nunspeet heeft gezegd: „Jij moet niet zo fanatiek doen, „ik weet toch wel dat je effectief bent geworden” en voorts „Je moet „niet denken dat je Jezus bent”; dat hij toen die lichtleidingen niet heeft schoongemaakt, doch in een andere onderofficierskamer corveewerkzaamheden is blijven verrichten en een kwartier later is gaan voetballen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Pieter Broere, dienstplichtig wachtmeester,

dat hij zich op 6 oktober 1959 omstreeks 19.00 uur bevond in de onderofficierskamer, kamer 83 van gebouw IV in de legerplaats Nunspeet; dat een aantal militairen van zijn batterij bezig was met corveewerkzaamheden in naburige onderofficierskamers; dat hij toen op een gegeven moment aan de soldaat Van R., behorende tot genoemde corveeërs, opdracht heeft gegeven om de lichtleidingen in kamer 83 schoon te maken; dat Van R. hem toen in zijn tegenwoordigheid toevoegde: „Je moet niet zo fanatiek doen, ik weet toch wel dat je effectief ge- „worden bent” en voorts „Je moet niet denken dat je Jezus bent”; dat

*) In de bewezenverklaring komen de hier door ons gecursiveerde gedeelten niet voor. (Red.)

hier verschillende andere onderofficieren bij tegenwoordig waren; dat hij omstreeks 22.00 uur die avond constateerde dat de lichtleidingen niet waren schoongemaakt; dat Van R. niet uitdrukkelijk heeft geweigerd de lichtleidingen schoon te maken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, . . . [zie niet-gecursiveerde deel der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid be-, spotten, in dienst gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 juncto artikel 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde van 7 oktober 1959—9 oktober 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat bij het nemen van na te melden beslissing de Krijgsraad rekening houdt met de omstandigheid dat bij het onderdeel waarbij beklaagde diende, het kennelijk geen aanleiding geeft tot onmiddellijk ingrijpen wanneer een mindere in het bijzijn van een aantal onderofficieren tegen een van deze onderofficieren de in de telastelegging genoemde woorden spreekt;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak, een der in artikel 2 nrs. 2—6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van de beklaagde;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad verklaart niet bewezen dat beklaagde heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het gegeven (dienst)bevel. Wel is bewezen dat beklaagde het (dienst)bevel ontving en dat hij dat bevel niet heeft uitgevoerd. Vooral in het licht van de verklaringen van getuige en beklaagde is dit niet duidelijk: uit de verklaring van beklaagde alleen al wordt duidelijk dat hij opzettelijk naliet te gehoorzamen aan het hem gegeven dienstbevel en zowel de daarbij gebezigde woorden als de verklaring van getuigen laten daarentrent weinig twijfel over.

De omstandigheid, waarmede de Krijgsraad voor de straftoemeting

rekening houdt (zozeer dat geen veroordeling maar een verwijzing naar de commandant volgt) heeft twee kanten. Want wel kan het aanleiding geven tot verzachting van de beoordeling van beklaagde's daad „dat „bij het onderdeel waarbij beklaagde diende, het kennelijk geen aanleiding geeft tot onmiddellijk ingrijpen wanneer een mindere in het „bijzijn van een aantal onderofficieren tegen één van deze onderofficieren de in de tenlastelegging genoemde woorden spreekt” maar anderzijds leidt een zeer milde behandeling, zoals in casu, er licht toe dat beklaagde en zijn kameraden daarin een sanctioneren door de Krijgsraad van die (door de Krijgsraad gelaakte) sfeer zien en van kwaad tot erger vervallen.

Uit het vonnis kan de gevolgtrekking gemaakt worden dat ingeval van hoogst onkrijgstuchtelijk optreden (zoals in casu) in-arrest-stelling geboden kan zijn en zulks (dus) om andere redenen dan die, welke uitsluitend grond voor voorlopige hechtenis in het burgerlijke strafproces zijn. Het is goed dat op deze grond voor voorlopig arrest in de militaire samenleving nu en dan de aandacht wordt gevestigd.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 9 december 1959

President: Majoor Mr. P. J. Kloots (plv.); *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Lt. Kolonel H. H. Peters.

Raadman: Eerste-Luitenant C. J. W. T. Stapper.

Geweigerd, een aantal vaatjes uit een aanhanger van een jeep te halen. Opzettelijke ongehoorzaamheid; echter beklaagde niet strafbaar geacht wegens overmacht omdat beklaagde verklaarde de circa 55 kg handvatloze vaatjes niet alleen uit de aanhanger te hebben kunnen krijgen, hetgeen de Krijgsraad aannemelijk voorkomt, gelet op het postuur van beklaagde.

Het gebaar, bestaande uit het plaatsen van zijn duim tussen wijs- en middelvinger en daarbij uiten van de woorden „Een dikke . . .”, heeft geen beledigende, beschimpende of bespottende strekking doch wordt in casu opgevat als een (laakbare) onderstreping van beklaagde's weigering. Wel een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. Verwijzing naar de C.O. terzake.

(W.M.Sr. art. 108, 114; W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 40).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. G., geboren 10 april 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 september 1959 te Rijswijk Z.H., althans in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke „militaire dienst was bij de Kon. Luchtmacht,

„1. nadat zijn militaire meerdere, de sergeant W. R. Quast, hem „had opgedragen enige blikken droogpoeder van de aanhanger van „een jeep af te halen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nage- „laten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en de blikken droogpoeder „niet van genoemde aanhanger heeft afgehaald;

„2. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant W. R. Quast, in zijn „tegenwoordigheid beledigende althans hem beschimpende of in zijn „tegenwoordigheid bespottende, een gebaar, bestaande uit het plaatsen „van zijn duim tussen wijs- en middelvinger, heeft gemaakt, daarbij „zeggende: „Een dikke lul voor jou”, althans woorden van een soort- „gelijke strekking en betekenis”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 24 september 1959, opgemaakt door de kapitein J. Klinkhamer, commandant Vliegdiensquadron Vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H., ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 september 1959, terwijl hij in werkelijke militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Luchtmacht, te \pm 15.30 uur de sergeant Quast de garage van de brandweerkazerne op de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H. kwam binnenlopen en tegen hem zei: „Haal jij de droogpoederblikken even uit de aanhanger „van de jeep”; dat hij geprobeerd heeft een blik droogpoeder er uit te tillen, wat hem niet lukte door steken die hij in de rug ondervond; dat hij naar sergeant Quast toeging en tegen deze zei: „Ik red het niet, „want ik heb pijn in mijn rug”; dat de sergeant toen zei: „je hebt het „maar te doen”; dat hij, beklagde, daarop antwoordde: „Ik doe het „niet” en het dan ook niet heeft gedaan;

dat hij daarop willens en wetens genoemde meerdere toevoegde „een „dikke . . .” en daarbij een gebaar maakte bestaande uit het plaatsen van zijn duim tussen wijs- en middelvinger, waarmee hij wilde uitdrukken, dat de sergeant voor zijn part naar de pomp kon lopen;

Overwegende dat Wiebren Reindert Quast, oud 29 jaar, sergeant bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij beroepssergeant is van de Koninklijke Luchtmacht; dat hij op 16 september 1959 te \pm 15.30 uur in de garage van de brandweerkazerne van de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk Z.H. tegen G. heeft gezegd, dat deze even de blikken droogpoeder uit de aanhanger van een jeep moest halen; dat hij even later, toen G. naar hem toekwam en vroeg of hij, Quast, de opdracht wel verantwoord vond, heeft gezegd: „Ik vind het wel verantwoord, je hebt het maar te doen”; dat G. toen zei: „Nee sergeant ik doe het niet”; dat hij G. toen iets hoorde mompelen;

Overwegende dat Christiaan Verhey, oud 33 jaar, beroepssergeant van de Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage, als ge-

tuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 16 september 1959 te \pm 15.30 uur in de deuropening stond van het magazijn van de brandweerkazerne van de vliegbasis Ypenburg; dat hij zag dat soldaat G. naar sergeant Quast toeliep; dat hij hoorde dat G. zei: „Vindt u het wel verantwoord dat ik dat doe?”; dat hij niet verstond wat Quast toen zei; dat hij wel zag, dat G. een gebaar met zijn duim tussen wijs- en middelvinger maakte naar de sergeant Quast;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 16 september 1959 te Rijswijk Z.H., terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Kon. „Luchtmacht:

„1. nadat zijn militaire meerdere, de sergeant W. R. Quast, hem „had opgedragen enige blikken droogpoeder van de aanhanger van „een jeep af te halen, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te gehoor- „zamen en de blikken droogpoeder niet van genoemde aanhanger heeft „afgehaald,

„2. opzettelijk in tegenwoordigheid van zijn meerdere, de sergeant „W. R. Quast, een gebaar, bestaande uit het plaatsen van zijn duim „tussen wijs- en middelvinger, heeft gemaakt, daarbij zeggende: „een „„dikke”;

Overwegende dat het aldus onder 1 bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad is gebleken van feiten die de strafbaarheid van beklagde voor wat betreft het hierboven bewezen en gequalificeerde feit opheffen:

dat de Krijgsraad met name van oordeel is dat beklagde, bedoeld feit heeft begaan, daartoe door overmacht gedrongen; dat immers aan de Krijgsraad is gebleken, dat bedoelde handvatloze \pm 55 kilo per stuk wegende vaatjes, geplaatst waren in een aanhanger van een jeep met hoge opstaande rand; dat beklagde heeft getracht een vaatje uit deze aanhanger te tillen, doch naar eigen verklaring dat niet alleen heeft kunnen volbrengen door steken in zijn rug, die hij daarbij kreeg, welke verklaring de Krijgsraad aannemelijk voorkomt, mede gezien het postuur van beklagde; dat beklagde zich aldus met recht op overmacht kon beroepen en dat beklagde mitsdien behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het onder 2 bewezen verklaarde:

dat de Krijgsraad met name niet bewezen heeft geacht dat het door beklagde verrichte gebaar in samenhang met de door beklagde ge-

bezigde woorden een beledigende, beschimpende of bespottende strekking hadden, doch eerder zijn te beschouwen als een — overigens zeer laakbare — onderstreping van beklagde's weigering;

dat het bewezenverklaarde dan ook niet oplevert overtreding van artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat het evenmin oplevert een feit bij enige andere wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, zodat beklagde van het hem sub 2 ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Overwegende echter dat het bewezenverklaarde sub 2 wel oplevert een krijgstuchtelijk vergriep als genoemd in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat de Krijgsraad de zaak voor wat betreft dit feit ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde zal verwijzen;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven sub 1 als bewezen aangenomen gequalificeerde strafbare feit doch hem deswege niet strafbaar; Spreekt beklagde daarvan vrij;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven sub 2 als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit; Spreekt beklagde daarvan vrij;

Bevindt dat dit feit een krijgstuchtelijk vergriep [oplevert — *Red.*] als genoemd in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak voor wat betreft dit feit onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. C. Engelman en Majoor R. van der Laan.

Raadvrouw: Mevrouw Mr. J. F. M. Scheltens.

Met overschrijding van zijn bevoegdheid een mindere bevelen iets te doen: als sergeant-detachementscommandant, bij het inleveren van het nachtleger 3 kussenovertrekken te kort komende, een drietal van zijn onderhebbende militairen verzocht 3 kussenovertrekken te „versieren”, waarna deze militairen van een naburige slaapzaal 3 overtrekken wegnamen en aan beklagde overhandigden.

Voorwaardelijke militaire detentie; onvoorwaardelijke verlaging.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
C. A. W. G., dpl. sergeant, geboren 14 september 1938, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de rang van dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst
„bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 31 juli 1959 te Nij-
„megen in de Snijderskazerne,

„PRIMAIR: door misbruik van zijn invloed als meerdere in rang en
„commandant van het detachement waartoe na te noemen militairen
„behoorden, de dienstplichtig korporaal K. Stelling en de dienstplich-
„tige soldaten G. Wind en R. Egas heeft overgehaald om aldaar drie
„kussenovertrekken weg te nemen, teneinde bij het inleveren van het
„nachtleger van hun detachement een tekort van drie kussenovertrek-
„ken te dekken, door alstoen aldaar aan genoemde drie militairen mede
„te delen dat er een tekort van drie kussenovertrekken was en dat zij
„maar eens moesten kijken of zij het versieren konden, waarna de drie
„genoemde militairen onmiddellijk naar een slaapzaal in genoemde
„kazerne zijn gegaan en ieder een kussenovertrek van een kussen
„hebben genomen, die zij naar hem, beklagde, hebben gebracht,
„waarna deze kussenovertrekken door hem, beklagde, met het nacht-
„leger van het detachement zijn ingeleverd, zulks terwijl door zijn, be-
„klaagde's, handelwijze enig nadeel kon ontstaan;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-
„oordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: opzettelijk heeft toegelaten dat de dienstplichtig kor-
„poraal K. Stelling en de dienstplichtige soldaten G. Wind en R. Egas,
„ieder met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een kussen-
„overtrek hebben weggenomen, welke toebehoorden aan de Staat der
„Nederlanden, op een slaapzaal in de Snijderskazerne, althans getuige
„zijnde van het door genoemde militairen gepleegde misdrijf van dief-
„stal als bovenaangegeven opzettelijk heeft nagelaten tegen de daders
„bovengenoemd, de door het belang der zaak gevorderde maatregelen
„van geweld naar vermogen aan te wenden”;

„en indien terzake van het hem primair en subsidiair ten laste ge-
„legde geen veroordeling mocht volgen,

„MEER SUBSIDIAIR: door misbruik van zijn gezag als meerdere in
„rang en commandant van het detachement, waartoe na te noemen
„militairen behoorden, opzettelijk heeft uitgelokt dat ten tijde en ter
„plaats voormeld de dienstplichtig korporaal K. Stelling en de dienst-
„plichtige soldaten G. Wind en R. Egas ieder met het oogmerk van
„wederrechtelijke toeëigening een kussenovertrek hebben weggenomen,
„welke toebehoorden aan de Staat der Nederlanden, hebbende hij, be-
„klaagde immers alstoen aldaar opzettelijk aan genoemde militairen
„medegedeeld dat er bij inlevering van het nachtleger van het detache-

„ment waartoe zij behoorden een tekort van drie kussenovertrekken
 „was en dat zij maar eens moesten kijken of zij het versieren konden,
 „waarna bovenvermelde drie militairen onmiddellijk naar een slaapzaal
 „in genoemde kazerne zijn gegaan en ieder een kussenovertrek van
 „een kussen hebben genomen, welke zij naar hem, beklaagde, hebben
 „gebracht waarna deze kussenovertrekken door hem, beklaagde, met
 „het nachtleger van het detachement zijn ingeleverd;

„en indien terzake van het hem primair, subsidiair en meer subsi-
 „diair ten laste gelegde geen veroordeling mocht volgen,

„NOG MEER SUBSIDIAIR: opzettelijk van de dienstplichtig korporaal
 „Stelling en van de dienstplichtige soldaten G. Wind en R. Egas, van
 „ieder van hen een kussenovertrek, welke toebehoorden aan de Staat
 „der Nederlanden, als geschenk heeft aangenomen, zulks terwijl hij
 „wist dat deze kussenovertrekken door diefstal, althans door enig mis-
 „drijf verkregen waren”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 27 oktober 1959,
 opgemaakt door de Commandant Transportgroep 41 Intendance Com-
 pagnie te Ermelo, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 9
 april 1958 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
 dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant
 bij de 41e Intendance Compagnie van de Koninklijke Landmacht, op
 31 juli 1959 te Nijmegen onder meer 11 kussenovertrekken in moest
 leveren bij de foerier van het 2e squadron 1e Instructie Groep van het
 Luchtmacht Instructie Regiment, gelegerd in de Snijderskazerne al-
 daar, de sergeant W. Kronenburg; dat deze kussenovertrekken uitge-
 geven waren ten behoeve van een detachement van genoemde Com-
 pagnie, over welk detachement hij het commando voerde; dat er toen
 hij deze overtrekken inleverde, 3 te kort waren, hetgeen hij ook aan
 de foerier meldde; dat deze foerier hier echter geen genoegen mee
 nam en betaling wenste; dat hij, op tijd en plaats voormeld, toen de
 tot genoemd detachement behorende dienstplichtig korporaal K. Stel-
 ling en de dienstplichtige soldaten G. Wind en R. Egas van dit tekort
 op de hoogte heeft gebracht en hen heeft verzocht drie kussenover-
 trekken te versieren, daarbij zeggende dat zij wellicht in één van de
 legeringskamers drie van deze overtrekken konden wegnemen; dat ge-
 noemde militairen toen inderdaad naar een slaapzaal zijn gegaan en
 even later terugkwamen met drie kussenovertrekken, die hij vervolgens
 bij genoemde foerier heeft ingeleverd; dat hij tijdens bovenstaande als
 meerdere zijn invloed daarbij heeft laten gelden; dat hij toegeeft dat
 hij nooit genoemde militairen had mogen bevelen die kussenovertrek-
 ken te versieren, omdat hij hiermee buiten zijn boekje ging; dat door
 deze handelwijze heel goed nadeel kon ontstaan omdat uiteindelijk het
 tekort hiermee niet werd opgeheven en genoemde militairen iets voor
 hem deden dat niet geoorloofd was;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
 staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten . . . enz. (*Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk, met overschrijding van zijne bevoegdheid, „een mindere bevelen iets te doen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair, meer subsidiair en nog meer subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, ten aanzien van de bewezenverklaring, dat beklaagde weliswaar niet onbevoegd was het in de telastelegging genoemde bevel om kussenovertrekken weg te nemen uit de slaapzaal te geven, doch zijn bevoegdheid overschreed nu hij dit bevel gaf teneinde een ongeoorloofd doel te bereiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de duur van één maand, voorwaardelijk, proeftijd een jaar en, onvoorwaardelijk, verlagings tot de stand van soldaat (laagste klasse) — *Red.*].

NASCHRIFT.

Artikel 140 stelt tegenover elkaar h e t z i j met overschrijding van zijn bevoegdheid, h e t z i j in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst. De Rechter moet dus een keuze doen; cumulatie is, naar de betekenis van de term „hetzij-hetzij” niet geoorloofd.

Het schijnt aannemelijk dat de wetgever er van uitging dat er òf een verhouding tussen opdrachtgever en mindere bestond, waardoor van bevoegdheid sprake was, in welk geval het strafbare moment van het gebeuren ligt in het ongeoorloofde onderwerp van het bevel („in een „aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst”), òf een verhouding, welke zelf reeds het bevel in overschrijding van de bevoegdheid van de opdrachtgever deed zijn.

Erg gelukkig is de door de wet geschapen tegenstelling echter niet, zoals uit de motivering van de Krijgsraad blijkt: door aan zijn onderhebbenden bevelen te geven teneinde daarmee een ongeoorloofd doel

te bereiken, overschreed beklagde zijn bevoegdheid. Inderdaad is hem dáárvóór de bevelsbevoegdheid niet gegeven. Men kan echter evenzeer betogen dat het bevelen, elders kussenovertrekken weg te nemen teneinde daarmee eigen tekorten te bemantelen, een aangelegenheid betrof welke vreemd is aan de belangen van de dienst. De door de woorden „hetzij-hetzij” geschapen tegenstelling doet de praktijk geweld aan; in de praktijk is een cumulatie van beide vormen zeer wel mogelijk.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 19 november 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Luitenant-Kolonel J. H. M. Chappin.
Raadsman: Mr. A. W. G. M. Daverveldt.

Als dpl. sergeant-wachtcommandant tijdens de oefeningen te La Courtine (Frankrijk) niet voortdurend waakzaam geweest en er niet voor gezorgd dat de schildwachten op tijd werden afgelost, waardoor een schildwacht van 05 tot 14 uur op post heeft gestaan.

Gevangenisstraf (een maand) voorwaardelijk; verlaging.

(W.M.Sr. art. 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. J. B., geboren 15 januari 1938, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 juli 1959, in tijd van oorlog, te La „Courtine (Frankrijk), althans in de omgeving van La Courtine, in „ieder geval in Frankrijk, terwijl hij aldaar — als dienstplichtig sergeant „in werkelijke militaire dienst zijnde — met zijn onderdeel op oefening „was, en zich dus aldaar in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa „bevond, en terwijl hij commandant was van één der wachten in het „Kamp La Courtine, de als zodanig op hem rustende verplichting om „voortdurend paraat en waakzaam te zijn en o.a. erop toe te zien, dat „de verschillende posten tijdig zouden worden afgelost, niet is nage- „komen, hebbende hij alstoen en aldaar in strijd met genoemde ver- „plichtingen in het wachtlokaal geslapen en de aflossing der posten zo „slecht gecontroleerd of laten controleren, dat de tot deze wacht be- „horende soldaat van Holten van 05.00 uur tot 14.00 uur die dag „onafgebroken op post heeft gestaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 juli 1959, ik was toen als dienstplichtig sergeant in werkelijke militaire dienst met mijn onderdeel, het 16e Bataljon Limburgse Jagers,

op oefening te La Courtine in Frankrijk, werd ik aangewezen als wachtcommandant van het 16e Bataljon Infanterie in het Kamp La Courtine. Ik moest deze functie vervullen van 11 op 12 juli 1959 en mijn wacht zou eindigen op 12 juli 17.00 uur. De functie van wachtcommandant te La Courtine moest uitgevoerd worden op overeenkomstige wijze als in Nederlandse kazernes en legerplaatsen met deze uitzondering, dat er geen wachtparade gehouden werd en aan de wacht geen munitie verstrekt werd. In ieder geval rustte op mij als wachtcommandant de verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn en er onder andere op toe te zien dat de verschillende posten tijdig werden afgelost. In het wachtlokaal stonden twee bedden. Op zondagmiddag 12 juli 1959 te 14.00 uur lag ik op één dezer bedden uitgestrekt, naar schatting had ik daar ongeveer een uur gelegen. Ik geef toe dat ik op 12 juli 1959 in gebreke ben gebleven bij het controleren der posten. Buiten de wacht onder mijn commando was er in het kamp La Courtine in ieder geval nog één wacht. Onze wacht had maar één post. Ik heb niet geweten dat de soldaat van Holten op 12 juli 1959 van 05.00 uur tot 14.00 uur op post heeft gestaan.

Overwegende, dat Leendert Jacob van der Burgh, 1e luitenant, oud 26 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Ik ben MTO van het 16e Bataljon Limburgse Jagers met welk Bataljon ik gedurende de maand juli 1959 te La Courtine op oefening verbleef. Op 12 juli 1959 omstreeks 14.00 uur ben ik de bataljonswacht eens gaan controleren. Ik heb daar toen het wachtlokaal van het 16e Bataljon betreden en trof daar allen in diepe rust aan. Ik heb toen even stilgestaan op ongeveer 2 meter afstand van de wachtcommandant, sergeant B., die op een bed uitgestrekt lag. Ik heb B. goed bekeken en ben er volkomen van overtuigd dat deze sliep. Ik ben toen op pad gegaan om de post bij de BOS-opslagplaats te controleren. Toen ik deze aansprak beweerde hij, dat hij al sedert 05.00 uur op post stond. Ik ben toen wederom naar de wachtcommandant gegaan en deze bleek in het geheel niet te weten, dat één van de soldaten van de wacht reeds zolang op post stond. Sergeant B. vervulde de functie van wachtcommandant van het 16e Bataljon en het 17e Bataljon Infanterie en had geheel overeenkomstige verplichtingen als een wachtcommandant in Nederlandse kazernes en legerplaatsen; ook ten aanzien van het aflossen van posten golden in La Courtine overeenkomstige regels als in Nederland.

Overwegende, dat Jan Leendert van Holten, oud 20 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

In de periode van 2 tot 28 juli 1959 verbleef ik als dienstplichtig soldaat met mijn onderdeel op oefening te La Courtine. Op 11 juli 1959 moest ik aldaar op wacht. Op 12 juli betrok ik om 05.00 uur de post BOS-opslagplaats. Ik heb daar toen van 05.00 uur tot 14.00 uur onafgebroken op post gestaan. De korporaal van aflossing verscheen voor het eerst op 12 juli om 11.30 uur.

Overwegende, dat het Reglement op de Inwendige Dienst bij de Koninklijke Landmacht (No. 2-1500) inhoudt onder artikel 77:

„De wachtcommandant is voortdurend waakzaam” en onder artikel 81 3e lid: „De wachtcommandant zorgt ervoor dat de aflossing van de „schildwachten op de vastgestelde tijdstippen plaats heeft”.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde misdrijf ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Dictum:

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoergelegd tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op twee jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen;

Verlaagt beklagde tot de stand van soldaat der laagste klasse].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 21 januari 1960

President: Luitenant-Kolonel Mr. A. W. Baron van Imhoff (plv.);

Leden: Kolonel P. G. A. Coopmans en Luitenant-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.

Raadslieden: (1e beklagde) Majoor K. Bakker, (2e beklagde) Mr. H. E. van Muiswinkel.

Twee dpl. soldaten hadden, ieder voor zich, tijdens een nachtelijke

oefening een onbeheerd staande fiets genomen teneinde zich daarmede sneller te kunnen verplaatsen en hadden die fietsen, enige kilometers verder, in het veld onbeheerd achtergelaten.

Het bewezen verklaarde levert niet het ten laste gelegde wegmaken van enig goed op omdat niet gebleken is dat beklagden de fietsen blijvend aan de beschikkingsmacht van de eigenaars wilden onttrekken.

Wel een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp. Terugverwijzing.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. P., geboren 25 maart 1940, dpl. soldaat en tegen J. J., geboren 13 juli 1939, dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagden na voeging is telastgelegd:

„t.a.v. beklagde P. P.:

„dat hij op of omstreeks 18 september 1959 te Roggel althans in de „omgeving van Roggel, in ieder geval in Nederland, opzettelijk en weder„rechtelijk een herenrijwiel, toebehorende aan C. Permans, in ieder ge„val aan een of meer anderen dan aan hem, beklagde, wegmakende, dit „rijwiel te Roggel, „Blenkert”, heeft weggenomen, en na er meerdere „kilometers mee te hebben gefietst, dit rijwiel in een doodlopende weg „onbeheerd heeft achtergelaten”;

„t.a.v. J. J.:

„dat hij op of omtsreeks 18 september 1959 te Roggel, althans in „de omgeving van Roggel, in ieder geval in Nederland, opzettelijk en „wederrechtelijk een damesrijwiel, toebehorende aan Geenen, in ieder „geval aan een of meer anderen dan aan hem, beklagde, wegmaken„de, dit rijwiel te Roggel heeft weggenomen, en na er meerdere kilo„meters mee te hebben gefietst, dit rijwiel onbeheerd langs een weide„afrastering in de omgeving van Heythuizen heeft achtergelaten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde P. P. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:-

In de nacht van 17 op 18 september 1959, tussen omstreeks 02.15 uur en omstreeks 06.30 uur, heb ik tijdens een oefening te Roggel of in de omgeving daarvan een herenrijwiel, dat mij niet toebehoorde, weggenomen zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had. Ik heb vervolgens met dit rijwiel meerdere kilometers gefietst en het daarna op een doodlopende weg achtergelaten. Ik heb er niemand mee in kennis gesteld waar ik dit rijwiel had achtergelaten.

Overwegende dat beklagde J. J. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

In de nacht van 17 op 18 september 1959 tussen omstreeks 02.15 uur en omstreeks 06.30 uur heb ik tijdens een oefening in Roggel een tegen een huis staand damesrijwiel, dat mij niet toebehoorde, weggenomen zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had. Ik heb vervolgens dit rijwiel, nadat ik er meerdere kilometers mee

gereden had, onbeheerd langs een weide-afraftering achtergelaten, zonder daar iemand van in kennis te stellen.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. 746, opgemaakt en gesloten te Roggel op 25 september 1959 door Joannes Antonius Wolter, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, behorende tot de Groep Heythuizen post Roggel der Rijkspolitie onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Cornelis Fermans (wonende te Roggel, Blenkert 13):

Hedenmorgen 18 september 1959 kwam ik tot de ontdekking dat mijn rijwiel, dat ik gisteravond, 17 september 1959 onafgesloten geplaatst had op het erf van mijn ouderlijke woning, weg was. Ik heb aan niemand toestemming gegeven om het mij in eigendom toebehorende rijwiel weg te nemen.

Hendrina Geenen:

Hedenmorgen, 18 september 1959, omstreeks 8.30 uur, kwam ik tot de ontdekking, dat mijn rijwiel weg was. Mijn vader had het rijwiel op 17 september 1959 omstreeks 18.00 uur onafgesloten geplaatst voor mijn woning, vlak langs de openbare weg, leidende van Roggel naar Haelen. Ik ben vergeten om het rijwiel gisteravond binnen te zetten. Ik heb aan niemand toestemming gegeven om het mij in eigendom toebehorende rijwiel weg te nemen.

Verbalisant:

De plaats waar het damesrijwiel ontvreemd werd is gelegen ongeveer 500 meter buiten de bebouwde kom van Roggel. Naar aanleiding van vorenstaande heb ik, verbalisant, de Brigadecommandant der Kon. Marechaussee te Swalmen van mijn bevindingen in kennis gesteld. Een door voornoemde Brigade Commandant ingesteld onderzoek heeft geleid tot de opsporing van de ontvreemde rijwielen alsmede tot aanhouding van 2 militairen die de rijwielen ontvreemd hadden. Beide rijwielen, die door voornoemde Brigade Commandant aan mij werden overgegeven, werden door benadeelden als hun eigendom herkend.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 294/59, opgemaakt en gesloten te Swalmen 5 oktober 1959 door Johannes Jacobus van Berlo, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, commandant van en behorende tot de brigade Swalmen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

Op 18 september 1959 werd door mij bericht ontvangen inhoudende de vermissing van een tweetal rijwielen, aan burgerpersonen toebehorende. Deze rijwielen werden in de ochtend van 18 september 1959 vermist en zouden vermoedelijk zijn meegenomen door militairen, die in de afgelopen nacht oefenende waren aangetroffen in de omgeving, alwaar deze rijwielen waren geplaatst. Een dezer rijwielen zou een herenrijwiel betreffen en het andere een damesrijwiel.

Ik heb toen een onderzoek ingesteld tot het terugvinden van deze rijwielen, zulks met behulp van twee militairen die te kennen hadden gegeven elk een door hen onbeheerd aangetroffen rijwiel te hebben weggenomen om zich tijdens een oefening sneller te kunnen verplaatsen

en na korte tijd zich weer van deze rijwielen hebben ontdaan.

Na langdurig zoeken, op aanwijzing van de begeleidende militairen werd het bedoelde herenrij wiel gevonden aan het einde van een doodlopende zandweg. Na verder zoeken dezerzijds werd enige tijd later het bedoelde damesrij wiel gevonden in het buurtschap „Hollander”, geplaatst tegen een weide-afrastering. De beide militairen waren genaamd: J. J. en P. P.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring der beklagden slechts gebezigd t.a.v. hem die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagden is telastegelegd met hun schuld daaraan, te weten:

t.a.v. beklagde P. P.:

dat hij op 18 september 1959 te Roggel, wederrechtelijk een herenrij wiel toebehorend aan C. Fermans heeft weggenomen, en na er meerdere kilometers mee te hebben gefietst, dit rij wiel in een doodlopende weg onbeheerd heeft achtergelaten;

t.a.v. beklagde J.J.:

dat hij op 18 september 1959 te Roggel wederrechtelijk een damesrij wiel toebehorend aan Geenen heeft weggenomen, en na er meerdere kilometers mee te hebben gefietst, dit rij wiel onbeheerd langs een weide-afrastering in de omgeving van Heythuizen heeft achtergelaten;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde niet oplevert het in artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht, noch een in enige andere wetsbepaling strafbaar gesteld feit;

Overwegende dienaangaande dat bij geen der beklagden gebleken is van het opzet *) om de respectieve fietsen blijvend te onttrekken aan de beschikkingsmacht van de respectieve eigenaren;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde echter wel een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, oplevert;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagden meer of anders is telastegelegd dan hiervoor uitdrukkelijk als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart elk der beklagden schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen feiten, opleverende krijgstuchtelijke vergrijpen, volgens de daarvan in art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de respectieve tot straffen bevoegde commanderende officieren van elk der beklagden.

*) Wel was sprake van een hoge mate van onverschilligheid bij de beklagden of de eigenaren de fietsen al of niet zouden terugkrijgen. (Red.)

DISCIPLINAIRE BESLISSING**Hoog Militair Gerechtshof**

Beschikking van 26 april 1960

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers, Zegers, Schout bij Nacht Bakker (plv.).

Geen gevolg gegeven aan de opdracht van zijn commandant om op de voor hem vastgestelde dag vóór 12.00 uur terug te keren van filler-verlof bij zijn nieuw onderdeel. Hierdoor ruim 7 uren onwettig afwezig geweest en gemankeerd op één appèl.

Bovendien geen gevolg gegeven aan de tot hem door de administrateur van zijn compagnie gerichte waarschuwing v.w.b. het op tijd terugkeren; voorts het doen voorkomen alsof hij tot 3 x toe aan de sergeant van de week zou hebben gevraagd of hij niet later diende terug te keren, hetwelk door laatstgenoemde pertinent is ontkend.

In de beschikking waarvan beklag was verzuimd de omschrijving van de strafreden op te nemen. Het Hof verbetert deze omissie.

Het Hof schrappt een overweging uit die beschikking, omdat de inhoud daarvan onjuist was en in strijd met het in een voorgaande overweging gestelde.

Beklag ongegrond.

(W.K. art. 68)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 12 februari 1960 van de dienstplichtig soldaat T., registratienummer 40.10.26.249, dienende bij de stafcompagnie van het garnizoenscommando te Amersfoort, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant staf- en stafcompagnie van het garnizoenscommando over de straf van acht dagen verzwaard arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Geen gevolg gegeven aan de opdracht van C-depot geneeskundige „troepen om op de voor hem vastgestelde dag vóór 12.00 uur terug te „keren van filler-verlof en zich te melden bij zijn nieuwe onderdeel, „hierdoor ruim 7 uren onwettig afwezig geweest en gemankeerd op „één appèl. Bovendien geen gevolg gegeven aan de door de admini- „strateur van zijn cie. tot hem gerichte waarschuwing v.w.b. het op „tijd terugkeren; bovendien het doen voorkomen alsof hij tot 3 x toe „aan de sgt. v. d. week gevraagd zou hebben of hij niet later terug „diende te keren, hetwelk door l.g. pertinent is ontkend.”, bij welke beschikking — op 10 februari 1960 genomen en op 11 februari 1960 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers, gehouden nader onderzoek, waarbij, behalve klager, als getuigen onder ede werden gehoord de kapitein E. J. van Es, de sergeant J. H. Bloemendaal en de dienstplichtig soldaat H. A. P. Sterk;

Overwegende, dat in de beschikking, waarvan beklag, is verzuimd de omschrijving van de strafreden op te nemen, weshalve het Hof in de aanhef na het vermelden van de strafmaat invoegt:

„wegens:

„Geen gevolg gegeven aan de opdracht van C-depot geneeskundige „troepen om op de voor hem vastgestelde dag vóór 12.00 uur terug te „keren van filler-verlof en zich te melden bij zijn nieuwe onderdeel, „hierdoor ruim 7 uren onwettig afwezig geweest en gemankeerd op „één appèl. Bovendien geen gevolg gegeven aan de door de admini- „strateur van zijn cie. tot hem gerichte waarschuwing v.w.b. het op „tijd terugkeren; bovendien het doen voorkomen alsof hij tot 3 x toe „aan de sgt. v. d. week gevraagd zou hebben of hij niet later terug „diende te keren, hetwelk door l.g. pertinent is ontkend.”;

Overwegende, dat het Hof voorts de voorlaatste overweging van de beklagbeschikking schrapt omdat de inhoud daarvan onjuist is en in strijd met het in de tweede overweging gestelde;

Overwegende, dat klager onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij bevel heeft gekregen van de sergeant-majoor-administrateur van zijn compagnie om op 3 februari 1960 om 12.00 uur van verlof terug te keren;

dat de verplichting daartoe voor de groep waartoe hij behoorde bovendien was aangekondigd op het publicatiebord;

dat hij later aan de sergeant van de week heeft gevraagd wanneer hij moest terugkomen waarop deze heeft geantwoord: „5 februari”;

dat hij deze vraag nogmaals stelde waarop hij hetzelfde antwoord kreeg en toen ten derde male zich naar de sergeant van de week begaf met deze vraag waarop de sergeant van de week hem zeide niet langer te zeuren en hem wegstuurde;

Overwegende, dat de soldaat H. A. P. Sterk als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij evenals de soldaat T. op 29 februari (bedoeld zal zijn januari Red. M.R.T.) 1960 zijn vervoerbewijs moest halen bij de sergeant van de week;

dat, voordat hij naar de sergeant van de week ging, de soldaat T. hem vertelde dat hij op 5 februari 1960 terug moest komen;

dat hij, getuige, toen de sergeant van de week eveneens vroeg wanneer hij moest terugkomen en deze toen antwoordde: „5 februari”;

dat de sergeant van de week toen echter bemerkte dat hij, getuige, tot de kadercompagnie behoorde, en hem daarop zeide, dat hij op 3 februari 1960 terug moest komen;

dat dit ook op zijn vervoerbewijs stond aangegeven;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegde verklaring

van klagers compagniescommandant het aan klager uitgereikte vervoerbewijs vermeldde dat de terugreis op 3 februari 1960 moest plaats vinden;

Overwegende, dat klager, die blijkens zijn vervoerbewijs en de voor hem geldende aankondiging op het publicatiebord op 3 februari 1960 van verlof moest terugkeren en daartoe bovendien het bevel van de sergeant-majoor-administrateur had gekregen, moest begrijpen dat hij niet mocht afgaan op een gezegde van de sergeant van de week die met de getroffen regeling niets te maken had en slechts de vervoerbewijzen voor een deel der verlofgangers, waartoe ook klager behoorde, had uit te reiken;

dat zelfs, indien het gezegde van de sergeant van de week, een dienstbevel zou zijn geweest, klager nog in strijd met de krijgstucht zou hebben gehandeld door te verzuimen de sergeant van de week bekend te maken met het bevel hetwelk hij van de sergeant-majoor-administrateur had ontvangen om op 3 februari 1960 terug te keren;

Overwegende, dat klager thans misbruik heeft gemaakt van een mededeling van de sergeant van de week, wetende dat die mededeling in strijd was met de voor klager geldende verlofregeling en met het dienstbevel hetwelk hem door de sergeant-majoor-administrateur tevoren was gegeven, weshalve klager terecht is gestraft terzake van de feiten in de omschrijving van de strafreden vermeld;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking waarvan beklag met verbetering der gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad (Strafkamer)

Arrest van 27 oktober 1959

Voorzitter: Mr Van der Meulen; *Leden:* Mrs Feber, Van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier (Rapp.).

Geen mededeling van „feiten of omstandigheden, welke de getuige „zelf waargenomen of ondervonden heeft.”

De door de Rb. als bewijsmiddel gebezigde verklaring van de getuige S. bevat o.m. de navolgende volzin: „De omstandigheid dat er na het „eigenlijke ongeval nog meer afkalvingen hebben plaats gevonden be- „wijst dat de extra maatregelen als hier aangegeven noodzakelijk zijn „geweest”. Deze volzin kan niet worden beschouwd als mededeling van

feiten of omstandigheden, welke voornoemde getuige zelf waargenomen of ondervonden heeft, zodat de Rb. die verklaring in zoverre ten onrechte tot het bewijs van het aan req. telastegelegde feit heeft doen medewerken.

(Sv. art. 342)

Op het beroep van K. L., aannemer, te H., req. van cassatie tegen een vonnis van de Rb. te Middelburg van 3 Juni 1959, waarbij, met vernietiging van een schriftelijk vonnis van den Ktr. te Terneuzen van 31 Maart 1959, req. ter zake van „overtreding van het bepaalde bij „art. 149 Veiligheidsbesluit voor Fabrieken of Werkplaatsen 1938”, met aanhaling van de artt. 7 leden 1 en 5, 5 aanhef en sub c, 31 lid 1 onder a, 35 en 39 Veiligheidswet 1934, 149 en 220 Veiligheidsbesluit voor Fabrieken en Werkplaatsen 1938, 23 en 91 Sr. is veroordeeld tot een boete van één honderd gulden, subs. twintig dagen hechtenis.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi en luidende:

„I. S. en/of v. t. van de artt. 338, 339, 342, 350, 359 Sv., door „als bewijsmiddel te gebruiken de verklaringen van de getuige W. L. S., „voor zover luidende:

„„Ik heb daarbij tevens geconstateerd dat niet voldoende maat- „„regelen tegen het inkalven waren genomen overeenkomstig de veilig- „„heidsvoorschriften die door de Arbeidsinspectie op grond van de „„bepalingen van de Veiligheidswet 1934 zijn gegeven”, en „De taluds „„hadden op grond van bedoelde voorschriften onder grotere helling „„moeten zijn gemaakt, dus zal gestut of gestempeld moeten zijn”. en „„De omstandigheid dat er na het eigenlijke ongeval nog meer afkal- „„vingen hebben plaats gevonden bewijst dat de extra-maatregelen als „„hier aangegeven noodzakelijk zijn geweest.”, welke verklaringen niet „„zijn mededelingen van feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf „„heeft waargenomen of ondervonden, doch veeleer deskundigen- „„oordelen inhouden, en welke verklaringen bovendien, met name voor „„zover zij verwijzen naar niet nader omschreven door de Arbeids- „„inspectie gegeven veiligheidsvoorschriften geen voor het bewijs bruik- „„bare inhoud hebben, te minder nu de verd. is vrijgesproken van het „„gedeelte der t.l.l., waarin van overtreding van veiligheidsvoorschriften „„van de Arbeidsinspectie sprake is.

„II. S. en/of v. t. van de artt. 338, 339, 342, 350, 359 Sv, door „als bewijsmiddel te gebruiken de verklaring van de getuige J. L., „voorzover inhoudende:

„Voordat de fitters in de strikgaten gingen, overtuigden zij zich er „„eerst van of de wanden van het strikgat niet gescheurd waren. Ont- „„dekten zij scheuren, dan waarschuwden zij de gravers om de scheur „„weg te nemen.”, welke verklaring niet tot de bewezenverklaring kan „„bijdragen.

„III. S. en/of v. t. van de artt. 338, 339, 350, 359 Sv., door be- „„wezen te verklaren dat er zich — namelijk op 22 Sept. 1958 — in

„de vaste ongeroerde grond vlak naast de sleuf en de strikgaten scheu-
 „ren vertoonden, welke bewezenverklaring uit de gebezigde bewijs-
 „middelen niet kan volgen.

„IV. S. en/of v. t. van de artt. 350, 359 Sv., door te overwegen,
 „dat hier sprake is van arbeid verricht in een onderneming, nu de in
 „de t.l.l. genoemde arbeiders door de Waterleidingmaatschappij koste-
 „loos aan verd. ter beschikking waren gesteld voor de uitvoering van
 „een onderdeel van het door verd. van de Waterleidingmaatschappij
 „aangenomen werk, waarbij zij onder verantwoordelijkheid van verd.
 „werkzaam waren voor die werkzaamheden die volgens het bestek
 „alleen door hen mochten worden verricht, terwijl uit het onderzoek
 „t. t.r.z. hieromtrent en met name omtrent „werkzaamheden die vol-
 „gens het bestek alleen door hen mochten worden verricht” niets kan
 „volgen.

„V. S. en/of v. t. van de artt. 7 Veiligheidswet 1934, 149 Veilig-
 „heidsbesluit voor Fabrieken of Werkplaatsen 1938, 261, 350, 359 Sv.,
 „door het bewezen verklaarde strafbaar te verklaren, ofschoon de om-
 „standigheid, dat de verd. geen afdoende maatregelen tegen het afkal-
 „ven heeft genomen niet insluit, dat hij niet die voorzorgen heeft inacht-
 „genomen, en toegepast, welke voldoende waarborgen geven tegen het
 „gevaar voor afkalven, terwijl in de dagv. niet wordt gesteld, welke
 „deze voorzorgen dan wel waren of hadden moeten zijn;”

O. t.a.v. het eerste middel:

dat de door de Rb. als bewijsmiddel gebezigde verklaring van den
 getuige S. o.m. de navolgende volzin bevat:

„De omstandigheid dat er na het eigenlijke ongeval nog meer af-
 „kalvingen hebben plaats gevonden bewijst dat de extra-maatregelen
 „als hier aangegeven noodzakelijk zijn geweest”;

dat deze volzin niet kan worden beschouwd als mededeling van
 feiten of omstandigheden, welke voornoemde getuige zelf waargenomen
 of ondervonden heeft, zodat de Rb. die verklaring in zoverre ten on-
 rechte tot het bewijs van het aan req. telastegelegde feit heeft doen
 medewerken;

dat dan ook het middel in zijn eerste onderdeel gegrond is en het
 vonnis van de Rb. niet in stand kan blijven;

O. dat in verband met het voorgaande het tweede onderdeel van het
 eerste middel zomede de overige middelen buiten bespreking kunnen
 blijven;

Vernietigt het bestreden vonnis;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Hof te 's-Gravenhage ter verdere be-
 rechting en afdoening op het bestaande hoger beroep.

Conclusie Adv.-Gen. Mr. Van Oosten.

Voor het bewijs van het telastegelegde feit heeft de Rb. o.m. doen
 dienen de t. t.r.z. in hoger beroep afgelegde verklaring van de getuige
 W. L. S., welke in het bestreden vonnis aldus wordt weergegeven:
 „Op 24 sept. 1958 heb ik geconstateerd dat in het door het aannemers-

„bedrijf K. L. te H. ten noorden van de L.weg te A. uitgevoerde werk, „bestaande uit het graven van een sleuf met strikgaten voor de onder- „grondse buisleiding zich in de sleuf en de strikgaten afkalvingen aan „de taluds hebben voorgedaan en dat zich in de vaste ongeroerde grond „vlak naast de sleuf en de strikgaten scheuren vertoonden. Ik heb daar- „bij tevens geconstateerd dat niet voldoende maatregelen tegen het in- „kalven waren genomen overeenkomstig de veiligheidsvoorschriften „die door de Arbeidsinspectie op grond van de bepalingen van de „Veiligheidswet 1934 zijn gegeven. Ik heb gezien dat de wanden van „de sleuf en de strikgaten vrijwel loodrecht waren. De taluds hadden „op grond van bedoelde voorschriften onder grotere helling moeten „zijn gemaakt dan wel gestut of gestempeld moeten zijn. Ik zeg dit op „grond van de opmetingen van de politie in verband met de diepte van „de sleuf en de strikgaten; de taluds waren te steil. De omstandigheid „dat er na het eigenlijke ongeval nog meer afkalvingen hebben plaats „gevonden bewijst dat de extra-maatregelen als hier aangegeven nood- „zakelijk zijn geweest.”

In deze getuigenis is sprake van door de Arbeidsinspectie op grond van de Veiligheidswet 1934 gegeven veiligheidsvoorschriften. Waar deze terminologie m.i. geen aanleiding geeft te veronderstellen, dat i.c. bepaalde eisen waren gesteld als bedoeld in art. 7, eerste lid, Veiligheidswet 1934 jo art. 218 Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938, laat de verklaring van de getuige S. m.i. aan de in dezen zo zeer gewenste duidelijkheid te wensen over, wanneer het geldt de vraag, welke veiligheidsvoorschriften de getuige bedoeld heeft en wat deze voor gevallen als het onderhavige inhouden, te meer nu de getuige niet heeft opgegeven op grond van welke bepalingen der Veiligheidswet 1934 de door hem bedoelde veiligheidsvoorschriften zouden zijn gegeven. Reeds om deze reden komt het eerste middel (klagende, dat de Rb. de verklaring van de getuige S. niet als bewijsmiddel had mogen gebruiken, omdat deze verklaring geen voor het bewijs bruikbare inhoud heeft) mij gegrond voor.

Het tweede middel houdt in, dat de door J. L. voor de Rb. afgelegde en als bewijsmiddel gebezigde getuigenverklaring, voorzover inhoudende „Voordat de fitters in de strikgaten gingen, overtuigden zij zich er eerst „van of de wanden van het strikgat niet gescheurd waren. Ontdekten „zij scheuren, dan waarschuwden zij de gravers om de scheur weg te „nemen”, niet tot het bewijs kan bijdragen, omdat — zo is bij mondelinge toelichting van het middel betoogd — uit die verklaring, voorzover aangehaald, volgt, „dat de fitters rekening hielden met de mogelijkheid van scheuren, en, als zij deze ontdekten, de nodige maatregelen deden nemen, zodat de maatregelen tegen het gevaar van „afkalven wel „voldoende” waren.” Uit deze verklaring kan m.i. geredelijk volgen, dat req. het aan anderen dan aan leden van het bij hem in dienst zijnde personeel heeft overgelaten te controleren of de wanden van de strikgaten niet gescheurd waren. M.i. kan dit feit zeer wel redengevend zijn voor de bewezenverklaring van het de req. bij inleidende dagv. met zoveel woorden verweten gemis aan zorg. Het

tweede middel zal dan ook niet kunnen slagen, althans naar het mij voorkomt.

Het derde middel daarentegen wordt m.i. terecht voorgesteld: uit geen der gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid, dat — gelijk bij inleidende dagv. is gesteld — op 22 sept. 1958 in de vaste ongevoerde grond zich vlak naast de sleuf en de strikgaten scheuren vertoonden.

Het vierde middel treft m.i. insgelijks doel. Het onderzoek t. t.r.z. in eerste en in tweede aanleg, zoals daarvan blijkt uit de processen-verbaal der t.r.z., kan m.i. geen aanleiding geven tot de overweging, dat de in de t.l.l. genoemde arbeiders bij de uitvoering van een onderdeel van het door req. van „de Waterleidingmaatschappij” aangegeven werk „werkzaam waren voor werkzaamheden die volgens het bestek alleen „door hen mochten worden verwacht”.

Het vijfde middel verwijt aan de Rb. dat zij „— gegeven het verschil „tussen „voldoende maatregelen tegen afkalven” en „afdoende maatregelen” daartegen — dit verschil heeft verwaarloosd bij de beslissing, dat art. 149 van het hogergemelde besluit is overtreden. „Er „bestaat” zo is ter toelichting van het middel betoogd „verschil tussen „voldoende” maatregelen tegen inkalven — hetgeen redelijkerwijze „kan worden gevegd — en „afdoende” maatregelen — waardoor inkalven absoluut wordt uitgesloten, zodat het enkele feit van het inkalven bewijst dat de vereiste, afdoende maatregelen niet genomen zijn. „De Rb. verwaarloost dit onderscheid.” M.i. lijkt dit verwijt misplaatst, omdat de t.l.l. ook de bewezenverklaring aanleiding gaf om onderscheid te maken tussen „voldoende maatregelen en afdoende maatregelen”. Daarin ligt wel de uiterst subtiele tegenstelling besloten tussen: enerzijds, het niet in acht nemen en toepassen van die voorzorgen, welke voldoende waarborgen gaven tegen het gevaar voor afkalven, en anderzijds, het niet nemen van afdoende maatregelen tegen het afkalven. Hoewel niet dan zeer aarzelend, zou ik geneigd zijn aan het laatste middel feitelijke grondslag te ontzeggen, althans het daarbij gemaakte verwijt ongegrond te achten.

Het tenslotte gemaakte bezwaar, dat in de t.l.l. niet is opgegeven, welke maatregelen de req. in dezen had moeten nemen, vermag ik niet te delen, omdat de vraag, welke maatregelen tegen het afkalven de req. in dezen wèl heeft genomen, m.i. veeleer aan de orde komt wanneer het gaat om het al of niet bewezen zijn van het ter dagv. gestelde verwijt.

Mijn conclusie strekt tot vernietiging van het bestreden arrest en tot verwijzing der zaak naar het Hof in het ressort, ter berechting en afdoening op het bestaande beroep.

Noot. Hoe ver de Hoge Raad — terecht — ook gaat met toepassing van de regel, dat een deskundige getuige meer kan waarnemen dan een ondeskundige, in dit geval is — afgezien van de mate van deskundigheid van de getuige — de grens overschreden, want in de door de Hoge Raad thans als getuigenverklaring gewraakte mededeling

gaat het onmiskenbaar om een conclusie uit feiten, welke na het be-
wezenverklaarde feit plaats vonden. De Rechtbank had echter op een-
voudige wijze de verklaring van deze getuige wettelijk onaantastbaar
kunnen maken, en wel door hem tevens als deskundige te beëdiggen en
te horen. Zakelijk geeft ook het — in art. 398 van het vorige wetboek
uitdrukkelijk, in art. 342 Sv. stilzwijgend — gegeven verbod van
meningen of gissingen van getuigeverklaringen geen beperking aan het
bewijs.

W. P.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 207).

Hoge Raad (Strafkamer)

Arrest van 3 november 1959

Voorzitter: Mr Van der Meulen; *Leden:* Mrs Feber, Van Berckel,
Westerouen van Meeteren, Dubbink (Rapp.)

Mededeling van door de getuige waargenomen of ondervonden feit

Een voorbehoud als in het eerste middel bedoeld (de getuige M. D. verklaarde o.m., dat hij, voor zover hij weet, op de, gezien zijn rijrichting, rechter weghelft reed, Red.) heeft niet steeds de betekenis, dat de verklaring niet op eigen waarneming of ondervinding berust, maar kan ook weergeven, dat de getuige van de feilbaarheid van de menselijke waarneming en zijn geheugen zich bewust is, in welk laatste geval het voorbehoud aan de toelaatbaarheid van de verklaring niet enige afbreuk doet. De Rb. heeft te dezen kunnen oordelen, dat het laatste het geval was, zodat het eerste middel faalt.

Dit is evenzeer het geval met het tweede middel, daar de bedoelde verklaringen van wachtm. der Rijkspol. P. („dat hij, achter die auto „een rem- en rijspoor aantrof, hetwelk kennelijk afkomstig was van „die auto” en „dat die personenauto aan de linkerzijde geheel was „opengereiten; kennelijk door de linker-achterkant van de oplegger”, Red.) die terstond na de botsing een onderzoek instelde en ter plaatse het wegdek en de voertuigen opnam, gelet op de ervaringen van een politiebeampte in het verkeer op de weg, zeer wel kunnen gelden als mededelingen van hetgeen hij zelf waargenomen of ondervonden heeft.

Anders: P.-G. Langemeijer, die het eerste middel gegrond acht.

(Sv. art. 342).

Op het beroep van Z. N., fabrikant, te H., req. van cassatie tegen een vonnis van de Rb. te Almelo van 16 Juni 1959, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een vonnis van den Ktr. te Almelo van 24 Maart 1958, req. ter zake van „Overtreding van art. 23, eerste lid, „W.V.R.” met aanhaling van de artt. 1, 23, 124, 125 W.V.R., 1, 2, 34 en 38 W.V.W., 23, 24 en 91 Sr. is veroordeeld tot een boete van

f 400,— subs. een maand hechtenis, met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van vier maanden.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi, luidende:

„I. S., althans v. t., van de artt. 338, 339, 341, 342, 350, 358, „359, 415, 422, 423 Sv., omdat de Rb. als bewijsmiddel bezigt de verklaring van de getuige M. D.; „dat hij, toen die personenauto hen „passeerde, voor zover hij weet met zijn truck-met-oplegger op de „gezien zijn rijrichting, rechter weghelft reed”, zijnde dit geen mededeling omtrent een door de getuige waargenomen of ondervonden feit, „zijnde dit althans geen voor de bewezenverklaring dienstig bewijsmiddel;

„II. S., althans v. t. van de genoemde artikelen, door als bewijsmiddel te bezigen de verklaring van de getuige J. P.:

„a) „dat hij, achter die auto een rem- en rijspoor aantrof, hetwelk „kennelijk afkomstig was van die auto”,

„b) „dat die personenauto aan de linkerzijde geheel was opengereten; kennelijk door de linker-achterkant van de oplegger”. „zijnde dit geen mededeling omtrent een door de getuige waargenomen „of ondervonden feit”;

O. dat bij het bestreden vonnis ten laste van req. bewezen is verklaard:

„dat hij te den Ham, op 1 Juli 1957, te omstreeks 14.15 uur, toen „hij met een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig (personenauto) „reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Ommerweg en/of de Smitsstraat bij het tegenkomen van een door M. D. „bestuurd tienwielig motorrijtuig (trekker met oplegger) niet en/of „niet voldoende naar rechts is uitgeweken;”

O. dat de Rb. als bewijsmiddelen onder meer heeft gebezigd:

a. de verklaring van M. D. als getuige:

„dat hij op 1 Juli 1957 als bestuurder van een truck-met-oplegger „daarmede te omstreeks 14.15 u. over de Smitsstraat te den Ham reed, „in de richting van de Ommerweg; dat hij met matige snelheid over „de voor hem geldende rechter weghelft reed en, toen hij, een in de „weg gelegen bocht — voor hem een bocht naar rechts — naderde, „zijn snelheid nog heeft verminderd; dat hij toen uit tegenovergestelde „richting een personenauto met grote snelheid zag naderen; dat die „auto die bocht, voor de bestuurder van die auto een bocht naar links, „afsneed en hem, D., rakelings voorbij ging; dat hij toen een klap heeft „gehoord; dat hij hierna zijn truck-met-oplegger terstond tot stilstand „heeft gebracht en uit dat voertuig is gestapt; dat hij toen zag, dat de „personenauto aan de linkerzijde was opengereten; dat hij, toen die „personenauto hem passeerde, voor zover hij weet met zijn truck-met-oplegger op de, gezien zijn rijrichting, rechter weghelft reed;”

b. de verklaring van J. P., wachtm. der rijkspolitie als getuige:

„dat de Smitsstraat en de Ommerweg te den Ham, in elkaar over-

„gaan; dat, gezien in de richting naar Ommen, ter plaatse van die overgang van die Smitsstraat in die Ommerweg, een bocht naar rechts is „gelegen; dat die bocht voor het verkeer in de richting naar Almelo „een bocht naar links is; dat die Smitsstraat en die Ommerweg voor „het openbaar verkeer openstaande wegen zijn; dat hij op 1 Juli 1957 „te omstreeks 14.15 u., nadat aan de politie kennis was gegeven, dat „op voormeld punt een aanrijding had plaatsgevonden en hij terstond „daarna zich naar de plaats van die aanrijding had begeven, aldaar een „truck-met-oplegger en een personenauto, merk Mercedes-Benz, heeft „aangetroffen;

„dat die truck-met-oplegger met de voorzijde in de richting naar „Ommen stond gekeerd, gezien in die richting, geheel op de rechter „weghelft; dat de personenauto op de andere weghelft stond, met de „voorzijde, gezien in de richting naar Almelo, schuin naar het rechter- „trottoir gekeerd op een afstand van anderhalf à twee meter van dat „trottoir; dat hij achter die auto een rem- en rijspoor aantrof, hetwelk „kennelijk afkomstig was van die auto; dat dat spoor begon op de, „gezien in de richting naar Almelo, rechterweghelft, komende vanuit „de richting van de linkerweghelft en die rechterweghelft schuin naar „rechts overstekend rechtlijnig doorliep tot op een afstand van een paar „meter van die personenauto; dat die personenauto aan de linkerzijde „geheel was opengereten, kennelijk door de linkerachterkant van de „oplegger; dat verd. hem de bestuurder van die personenauto bleek te „zijn”;

O. omtrent de middelen van cassatie:

dat een voorbehoud als in het eerste middel bedoeld niet steeds de betekenis heeft, dat de verklaring niet op eigen waarneming of onder-
vinding berust, maar ook kan weergeven, dat de getuige van de feil-
baarheid van de menselijke waarneming en zijn geheugen zich bewust
is, in welk laatste geval het voorbehoud aan de toelaatbaarheid van de
verklaring niet enige afbreuk doet;

dat de Rb. te dezen heeft kunnen oordelen, dat het laatste het geval
was, zodat het eerste middel faalt;

dat dit evenzeer het geval is met het tweede middel, daar de bedoelde
verklaringen van den wachtm. der rijkspol. P., die terstond na de
botsing een onderzoek instelde en ter plaatse het wegdek en de voer-
tuigen opnam, gelet op de ervaringen van een politiebeambte in het
verkeer op den weg, zeer wel kunnen gelden als mededeling van het-
geen hij zelf waargenomen of ondervonden heeft;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Proc.-Gen. Mr. Langemeijer.

Het eerste cassatiemiddel komt mij, zij het niet zonder aarzeling,
gegrond voor. Op zichzelf is het zeer wel mogelijk, dat met de opgave
van de daar bedoelde getuige: dat hij rechts reed zover hij weet, een
bewustzijnsinhoud correspondeert, die, mits op de juiste wijze weer-
gegeven, zeer wel tot bewijs zou kunnen bijdragen. Het zou bij voor-

beeld kunnen, dat die juiste weergave zou zijn: „ik heb de herinnering, „dat ik rechts reed, maar niet met zodanige scherpte, dat ik een ver- „gissing zou willen uitsluiten” of: „het is mijn vaste gewoonte om rechts „te rijden en ik kan mij niet anders voorstellen dan dat ik het mij zou „herinneren, indien er toen een reden geweest zou zijn om dat bij uit- „zondering niet te doen”. Bij zulk een formulering — aangenomen dat men daarbij bovendien niet in twijfel zou trekken, dat zij de juiste weergave van de bewustzijnsinhoud van de getuige was — zou de opgave zeer wel tot de overtuiging van de rechter kunnen bijdragen, wellicht zelfs in bijzondere mate, wegens de conscientieuze wijze van verklaren van de betrokken getuige, die daaruit zou blijken. Echter, de formulering „ik heb rechts gehouden zover ik weet” is niet voldoende om zich een scherp beeld van de bewustzijnsinhoud van de getuige te vormen. Het enige wat zij met zekerheid uitdrukt is, dat de getuige zich van geen reden bewust is, waarom hij links zou hebben gehouden, en wellicht op de enkele grond, dat hij had behoren rechts te houden, aanneemt dat hij dit wel zal hebben gedaan. Dit is natuurlijk niet een voor het bewijs bruikbare inhoud.

Het tweede middel zou ik voor ongegrond houden. Dat een remspoor afkomstig is van een bepaalde auto en een beschadiging van een bepaalde botsing met een bepaalde auto, zijn gevolgtrekkingen, die — onder omstandigheden — zo rechtstreeks en noodzakelijk uit bepaalde waarnemingen kunnen voortvloeien, dat de opgave dat een en ander zo was, door de rechter mag worden opgevat als een, zij het elliptische, weergave van die waarnemingen zelf.

Ik concludeer echter op grond van het bij middel I gestelde, dat Uw Raad het vonnis waarvan beroep vernietige en de zaak verwijze naar het Hof van het ressort teneinde haar op het bestaande hoger beroep opnieuw te berechten en af te doen.

Noot. De Hoge Raad en zijn Procureur-Generaal zijn het in wezen met elkaar eens, dat een verklaring, waarin de getuige van enige onzekerheid blijk geeft, toch toelaatbaar is. Voor de waarachtigheid van het proces, met name van de getuigenverklaringen, lijkt mij dit zeer bevorderlijk. Een getuige, die van enige twijfel over de juistheid van zijn waarneming of herinnering blijk geeft, zou daarmee tevens blijk kunnen geven van nauwgezetheid en oprechtheid. Met volmaakte zekerheid waarnemen of zich herinneren is aan de mens niet gegeven, evenmin als aan de rechter een overtuiging omtrent de te bewijzen feiten met volmaakte zekerheid gegeven is. Hoe groot de zekerheid van de rechter moet zijn, is een rechtsvraag, welke zwaar op zijn verantwoordelijkheid drukt. Welke waarde een met enige twijfel gegeven verklaring van een getuige heeft, staat aan de rechter ter beoordeling, waarbij hij naast de inhoud der verklaring allerlei andere — in de motivering van de bewezenverklaring zelden of nooit vermelde — omstandigheden, in de persoon en in de situatie van de getuige gelegen, in aanmerking zal moeten nemen.

W. P.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 208).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

9 december 1959

(PL 1959/37)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, artikel 2)

Soldaat wilde een kast openen, waarin zich spelbenodigdheden bevonden, en nam, toen hij de sleutel niet zo gauw kon vinden, zijn bajonet, om de deur te forceren.

De bajonet schoot uit en trof hem in het oog.

Hij is daardoor ongeschikt voor de dienst geworden en ontslagen wegens gebreken. Onder deze omstandigheden — gebruik van de bajonet tot een doel, waartoe deze niet is gegeven, en op roekeloze wijze ermee omgaan — kan geen verband met uitoefening van de militaire dienst worden aangenomen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: K., wonende te R., klager, ingevolge ambtshalve oproeping in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door J., wonende te R., als zijn raadsman, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te s²-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, ENZ.

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding de vraag moet worden beantwoord, of klager aanspraak kan maken op de toekenning van pensioen ingevolge de bepalingen der Pensioenwet voor de landmacht 1922;

Overwegende dat uit de gedingstukken voor deze Raad is komen vast te staan, dat klager bij zijn ontslag uit de militaire dienst niet een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren kon aanwijzen;

Overwegende dat een aanspraak op pensioen mitsdien uitsluitend haar grond zal moeten vinden in het bepaalde in artikel 2, onder 2°, der aangehaalde wet;

Overwegende dat het diensvolgens de vraag is, of de gebreken, terzake waarvan klager uit de militaire dienst is ontslagen, in het in genoemd artikel 2, onder 2°, bedoelde verband staan met de uitoefening van de militaire dienst;

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken voor deze Raad vaststaat:

dat klager, geboren 18 april 1928, op 9 september 1948 als gewoon dienstplichtige is ingelijfd;

dat hij als zodanig naar C. is vertrokken, alwaar hij ten gevolge van een ongeval op 3 april 1950 een verwonding opliep aan zijn linker oog;

dat hij in verband met zijn oogaandoening ongeschikt werd bevonden voor de militaire dienst en met ingang van 1 april 1951 uit deze dienst wegens gebreken werd ontslagen;

Overwegende voorts dat klager ten aanzien van het in de voorgaande rechtsoverweging bedoelde ongeval in het op 4 april 1950 terzake opgemaakte proces-verbaal de volgende, door hem ondertekende, verklaring heeft afgelegd:

„Soldaat K., die verklaarde: „Op 3 april 1950 te 18.00 uur was ik „van plan om te gaan kaarten met de soldaten S. en B. Ik was name- „lijk in het bezit van de kaarten, welke zich in mijn kast bevonden. „Bij mijn kast aangekomen zocht ik in mijn broekzak naar de sleutels „doch kon die niet zo gauw vinden. Ik nam toen mijn banjonet (lees: „bajonet) en wilde trachten door de scharnieren te verwijderen zo „de kaarten uit de kast te halen. Na enkele pogingen schoot toen mijn „banjonet uit en trof mij in het linkeroog. Wat ik op dat moment uit- „geroepen of gezegd heb kan ik mij niet meer herinneren. Ik gooide „mijn banjonet weg en liep in de richting van de spiegel. Ik kon toen „al niets meer door dat oog zien. In de spiegel kon ik zien dat de „pupil van mijn linkeroog er als een eivormig geheel uitzag. Ik begaf „mij in gezelschap van soldaat B., hospitaal-soldaat, naar buiten en „ben toen gaan liggen. „Sold. K.”;

Overwegende dat eerst bij schrijven aan de toenmalige Minister van Oorlog dd. 10 december 1955 namens klager door zijn vader is gesteld, dat klager ten tijde van het ongeval dienst deed als kamerwacht en als zodanig belast was met de uitgifte van spelbenodigdheden, welke in een kast waren opgeborgen, dat klager geruime tijd naar de sleutels van de kast heeft gezocht en, toen deze niet te vinden waren, zijn bajonet heeft gebruikt;

Overwegende dat voorts nog bij deze Raad is binnengekomen een op gezegd papier gestelde verklaring dd. 24 juli 1959 van A., wonende te W., waarin deze verklaart getuige te zijn geweest van het ongeval en voorts verklaart, dat klager dienst deed als kamerwacht en belast was met de uitgifte van spelbenodigdheden, welke in een kast waren opgeborgen, waarvan de sleutel was zoek geraakt, doch welke sleutel hij, A., later persoonlijk in zijn zak bleek te hebben;

dat te zelfder tijd is binnengekomen een — merkwaardigerwijze mutatis mutandis letterlijk gelijkloidend — ongedateerd schrijven op gezegd papier van J., wonende te G.;

Overwegende voorts dat klager ter 's Raads openbare terechtzitting nog heeft verklaard, dat hij zich niet kan herinneren zelf aan het kaartspel, waarvoor hij de kaarten uit de kast wilde halen, te hebben willen deelnemen;

Overwegende dat vorengenoemde verklaringen in zoverre niet overeenstemmen met klagers getekende verklaring in het proces-verbaal van 4 april 1950, dat daarin niet gerept wordt van dienst als kamerwacht, dat daarin verklaard wordt, dat klager van plan was te gaan

kaarten en dat de speelkaarten zich in *zijn* kast bevonden;

Overwegende dat voor deze Raad en ook voor partijen vaststaat, dat klager, toen hij de sleutel van de kast, waarin zich de kaarten bevonden, niet kon vinden, getracht heeft deze kast open te maken door met zijn bajonet de scharnierpen van die kast te verwijderen;

Overwegende nu, dat, ook indien klager als kamerwacht ten behoeve van andere soldaten uit de daarvoor bestemde kast speelkaarten moest krijgen en hij dit doende in beginsel geacht kon worden zijn militaire dienst uit te oefenen, nochtans naar het oordeel van deze Raad tot het uitoefenen van deze dienst niet konden behoren het gebruikmaken van zijn bajonet voor een doel, waarvoor deze hem niet is gegeven; het openmaken — zonder enige noodzaak — van een kast op een wijze, welke tot beschadiging van die kast zou kunnen leiden; het tenslotte op roekeloze wijze omgaan met zijn bajonet, welke tot het ongeval heeft geleid;

Overwegende nog, dat, toen klager de bewuste sleutel niet terstond vond, hij rustig naar deze had kunnen zoeken en bij de andere aanwezigen, tot wie A., voornoemd, behoorde en die de sleutel in zijn bezit had, navraag had moeten doen;

dat uiteraard het dienstbelang niet meebracht, dat klager, indien hij inderdaad kamerwacht was, zijn kameraden niet kon laten wachten, totdat hij de sleutel had gevonden dan wel een andere passende sleutel had verkregen of de kast door een timmerman op vakkundige wijze had doen open maken;

dat echter, indien klager op de bedoelde dag kamerwacht was, hij in verzuim was, daar hij niet beschikte over de sleutel, die hij in zijn dienst van kamerwacht kennelijk nodig had;

Overwegende dat op grond van het vorenoverwogene de in de eerste rechtsoverweging gestelde vraag ontkennend moet worden beantwoord en mitsdien de bestreden beslissing dient te worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn vordering tot schadeloosstelling;

Bevestigt de bestreden beslissing.

Centrale Raad van Beroep

27 januari 1960
(PL 1959/42)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, artt. 1, 16)

1. *De onderhavige pensioenwet handelt niet over het verstrekken van schadeloosstellingen aan militairen vóór hun ontslag uit de dienst; in een verzoek om zodanige schadeloosstelling moet klager dan ook door de Raad niet-ontvankelijk worden verklaard.*

2. *Na ontslag wegens gebreken geldt in casu een algemeen invaliditeitspercentage van 20. Het is mogelijk, dat de beroepsinvaliditeit (als landbouwer) op 40 à 50% moet worden gesteld, maar deze dient buiten beschouwing te blijven, nu klager na zijn ontslag het voor hem ongunstige beroep is blijven uitoefenen, en niet blijkt heeft gegeven bereid te zijn voor zijn gezondheid minder schadelijke werkzaamheden te gaan verrichten.*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake *J.*, wonende te *S.*, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter terechtzitting als gemachtigde is opgetreden *J. Koolhoven*, referendaris bij het Departement van Defensie en wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, ENZ.

IN RECHTE:

Overwegende allereerst, dat klager heeft verzocht hem ter bestrijding van de door zijn vader ten behoeve van hem — klager — wegens zijn ziekte in het tijdvak van 9 augustus 1957 — tijdstip waarop klager met groot verlof naar huis is gezonden — tot het voorjaar van 1958 — klager is met ingang van 1 maart 1958 wegens gebreken uit de militaire dienst ontslagen — gemaakte kosten over dit tijdvak alsnog een vergoeding van 100% toe te kennen;

dat evenwel de Pensioenwet voor de landmacht 1922 ingevolge het bepaalde in het tweede lid van artikel 1 dier wet regelen geeft voor het verlenen van *pensioen* aan militairen en gewezen militairen van de landmacht *na verkregen ontslag* en niet handelt over het verstrekken van schadeloosstelling aan bedoelde personen vóór hun ontslag uit de militaire dienst;

dat dan ook deze Raad over het verstrekken van zulk een schadeloosstelling in het onderhavige geding niet vermag te oordelen en klager in zijn desbetreffend verzoek niet-ontvankelijk dient te worden verklaard;

Overwegende dat nu in dit geding moet worden beantwoord de vraag, of het bij de beslissing, genomen bij Koninklijk Besluit van 24 juni 1959, zijnde de thans bestreden beslissing, over het tijdvak van 1 maart 1958 tot 1 maart 1959 aan klager toegekende invaliditeitspensioen al dan niet terecht is berekend naar een invaliditeitspercentage van 20;

Overwegende hieromtrent dat klager lijdende blijkt te zijn aan een aandoening van het aderstelsel van beide benen;

Overwegende dat verweerder, na aanvankelijk een ander standpunt te hebben ingenomen, na kennisneming van de uitkomsten van het herhaald commissoriaal onderzoek, welke zijn neergelegd in het daarover op 16 januari 1959 uitgebrachte rapport, nader te rade is geworden, dat tussen klagers aandoening en de uitoefening van de militaire dienst een verergerend verband aannemelijk is te achten;

Overwegende dat verweerder, in overeenstemming met het advies,

gegeven bij het in de voorgaande rechtsoverweging bedoelde rapport, klagers algemene invaliditeit op 1 maart 1958 op 20% heeft gesteld en deze Raad zich, gezien de aard van klagers aandoening hiermede verenigt;

Overwegende dat klager, die na het beëindigen van de militaire dienst wederom, evenals voor zijn inlijving in die dienst, is gaan werken als landbouwer in het boerenbedrijf van zijn vader, van oordeel is, dat hij voor dit werk voor 40 à 50% als invalide is te beschouwen;

Overwegende dat klager na zijn terugkeer in de burgermaatschappij geen enkele poging heeft gedaan om tot omscholing te komen ten einde in staat te zijn arbeid te verrichten, welke voor hem in verband met zijn aandoening meer geschikt is te achten, en met name zich te dezer zake met geen enkel voorstel tot verweerder heeft gewend;

Overwegende dat deze Raad zich kan voorstellen, dat zowel klager als zijn vader grote tegenstand hebben te overwinnen bij het nemen van een beslissing, waarbij klager de arbeid als landbouwer in het door zijn vader begonnen en tot ontwikkeling gebrachte landbouwbedrijf zou opgeven, doch dat aan klager herhaaldelijk is te kennen gegeven, gelijk hij zelf ook schijnt te beseffen, dat het grootste gedeelte van de in dit bedrijf te verrichten werkzaamheden in de toekomst door klager niet of slechts tot schade van zijn gezondheid te verrichten zijn, terwijl het 12 ha. grote bedrijf financieel niet zal toelaten, dat klager, indien zijn vader eenmaal niet meer in het bedrijf werkzaam zal zijn, zich door een knecht doet helpen;

Overwegende dat, indien juist zou zijn, hetgeen klager stelt, te weten dat zijn invaliditeit in dit bedrijf sedert 1 maart 1948 40 à 50% zou bedragen — waarbij de Raad in het midden kan laten en laat, in hoeverre dit percentage aanvaardbaar is —, ook dit reeds voldoende aanleiding voor klager had moeten zijn dit beroep voor een ander te gaan verwisselen;

Overwegende dat, nu klager in het tijdvak van 1 maart 1958 tot 1 maart 1959 dit voor hem ongunstige beroep is blijven uitoefenen en dit niet als een overgangstoestand, waarin hij zich voorbereidde op het gaan verrichten van voor zijn gezondheid minder schadelijke werkzaamheden, naar het oordeel van deze Raad door verweerder terecht slechts met klagers algemene invaliditeit is rekening gehouden;

Overwegende dat dan ook de in de tweede rechtsoverweging gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord en beslist dient te worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn verzoek om uitkering van een vergoeding van 100% over het tijdvak van 9 augustus 1957 tot 1 maart 1958;

Bevestigt de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 24 juni 1959.

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

Uitspraak 28 december 1959

Fungerend voorzitter: Mr. F. W. ter Spill; *Leden:* Mr. J. van Beek en Mr. W. Nieuwhoff; *Militaire leden:* F. O. van Kregten, kapitein-luitenant ter zee van administratie en G. B. M. van Erkel, schout-bij-nacht.

(Reglement rechtstoestand militairen zeemacht, artikel 93 en Circulaire voor de zeemacht 1661d, punten 211 en 510)

Klager woonde in Ifar op Nederlands Nieuw-Guinea in een dienstwoning, welke door brand, hoogstwaarschijnlijk ontstaan door kortsluiting, is vernield. Op een tweetal verzoeken van klager om schadevergoeding voor het verlies van door die brand verloren gegane huisraad, kleding en persoonlijke eigendommen, heeft de minister van defensie afwijzend beschikt.

Punt 211 van C.Z. 1661d vindt geen toepassing, omdat hier geen sprake is van een ongeval, verband houdende met de dienst, of van oorlogshandelingen.

Punt 510 van genoemde circulaire houdt in de toekenning aan de minister van defensie van een discretionnaire bevoegdheid tot het verstrekken van een schadevergoeding op billijkheidsgronden, zodat uit dit punt niet valt af te leiden, dat de minister in enig geval verplicht zou zijn tot het geven van een schadevergoeding.

Het militair ambtenarengerecht is van oordeel, dat het evenwel een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is, dat een beslissing van het administratieve gezag inzake het al dan niet gebruiken van een hem toegekende discretionnaire bevoegdheid moet zijn aan te merken als het resultaat ener binnen de grenzen der redelijkheid voltrokken afweging van de in aanmerking komende belangen.

Het militaire ambtenarengerecht heeft de beide bestreden besluiten tot niet-toekenning van een schadevergoeding nietig verklaard, omdat die besluiten in strijd zijn met vorenomschreven algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van *Sj. L.*, bootsman Koninklijke Marine, wonende te Ifar (Nederlands Nieuw-Guinea), klager, voor wie ter openbare terechtzitting is verschenen Mr W. H. Vermeer, advocaat en procureur te Amsterdam, wonende te Amsterdam, tegen *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen mejuffrouw Mr. A. M. Holtrop, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord de gemachtigden van partijen;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 7 december 1959.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat klager dd. 13 mei 1958 een schadeformulier nr. P.992/MKH heeft ingediend, behelzende een verzoek om schadevergoeding ten bedrage van f 1610.85, terzake van een aantal uitrustingsgoederen en andere eigendommen, die op 1 mei 1958 tengevolge van een brand waren verloren gegaan;

Overwegende, dat verweerder op 24 september 1958 heeft besloten, dat terzake aan klager geen schadevergoeding wordt toegekend, zulks op grond „dat de bestaande voorschriften zich verzetten tegen de toe„kenning van een schadevergoeding” welk besluit aan klager ter kennis is gebracht op 17 januari 1959;

Overwegende, dat klager dd. 12 juni 1958 een verzoekenformulier, nr. P.1193/MKH, heeft ingediend tot het verkrijgen van een adequate schadevergoeding, door klager begroot op f 10105.50, voor het verlies van meubilair, kleding, huisraad en persoonlijke eigendommen, welke toebehoorden aan hem, klager, en zijn echtgenote, welke voorwerpen eveneens bij vorenbedoelde brand waren verloren gegaan;

Overwegende, dat verweerder op 30 september 1958 heeft besloten, dat aan klager geen schadevergoeding, als door hem bij vorenbedoeld verzoekenformulier verzocht, zal worden uitgekeerd, welk besluit aan klager kenbaar is gemaakt op 27 december 1958;

Overwegende, dat klager — die zich als militair ambtenaar in de zin van artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet 1931 in dienstbetrekking in Nederlands Nieuw-Guinea, en dus buiten het Rijk in Europa bevond — van beide voormelde besluiten van verweerder tijdig in beroep is gekomen bij een klaagschrift dd. 19 maart 1959, dat op 20 maart 1959 ter griffie van dit Gerecht is ontvangen;

Overwegende, dat klager, op de zo mondeling als schriftelijk namens hem aangevoerde gronden, heeft gevorderd:

dat het Gerecht de aangevallen besluiten vernietige en bepale,

1. dat aan klager wordt uitbetaald f 1610.85 of zodanig ander bedrag als het Gerecht in goede justitie zal verstaan;
2. dat aan klager wordt uitbetaald f 10105.50 of zodanig ander bedrag als het Gerecht in goede justitie zal verstaan;

Overwegende, dat verweerder dd. 19 mei 1959 een contra-memorïe heeft ingediend, waarbij hij, op de daarin ontwikkelde gronden, heeft geconcludeerd tot het niet-ontvankelijk verklaren van klager in zijn beroep, „voorzover klager zijn beroep doet steunen op aansprakelijkheid van de Staat op grond van onrechtmatige daad”, en tot het ongegrond verklaren van de beide door klager aanhangig gemaakte beroepen voor het overige;

Overwegende, dat het Gerecht de behandeling van de beide door klager aanhangig gemaakte beroepszaken heeft gevoegd en in beide zaken bij een en dezelfde uitspraak zal beslissen;

Overwegende, dat het Gerecht de zaken heeft behandeld te zijner openbare terechtzitting van 7 december 1959, alwaar de gemachtigde

van verweerder heeft verklaard te willen afzien van het bij de contra-memoriede opgeworpen middel van niet-ontvankelijkheid, zodat verweerder geacht wil worden uitsluitend te hebben geconcludeerd tot het ongegrond verklaren van de beide beroepen;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager door ieder van beide bestreden besluiten rechtstreeks in zijn belang is getroffen, en zulks in zijn kwaliteit van ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931, zodat — nu geen van beide besluiten is aan te merken als een besluit, als bedoeld in artikel 3, lid 2, of lid 3, der Ambtenarenwet 1929 — het Gerecht bevoegd is van de beroepen kennis te nemen;

Overwegende, dat derhalve klager, nu ook overigens niet is gebleken van het bestaan van gronden, waarop hij in zijn beroep niet-ontvankelijk ware te verklaren, in zijn beroep moet worden ontvangen;

Overwegende, dat met betrekking tot de omstandigheden, waarin beide aanhangig gemaakte geschillen hun oorsprong vinden, het volgende tussen partijen en voor het Gerecht is komen vast te staan:

dat klager, als bootsman bij de Koninklijke Marine, zich in dienstbetrekking bevond te Ifar op Nederlands Nieuw-Guinea alwaar hij een hem toegewezen dienstwoning bewoonde;

dat blijkens een aantal in afschrift overgelegde „afkeuringsrapporten „van woningen ten behoeve van Recreatieoord Marinepersoneel te Ifar” in 1956 reeds was geconstateerd, dat de elektrische binneninstallatie van klagers dienstwoning ongeschikt was om op het openbare elektriciteitsnet aangesloten te blijven;

dat op 1 mei 1958 klagers dienstwoning geheel is afgebrand waardoor klagers uitrustingsstukken en verdere eigendommen terzake waarvan hij om schadevergoeding heeft verzocht, volledig verloren zijn gegaan; dat de schade noch geheel noch gedeeltelijk door verzekering was gedekt;

dat de bijzonderheden van die brand vermeld zijn in het proces-verbaal no. 28/MKH/58 van de luitenant ter zee van speciale diensten der eerste klasse J. G. Boon van Ochssée en de luitenant ter zee van de technische dienst J. N. Meijer, in commissie verenigd, welk proces-verbaal gevoegd was bij het onder de feiten bedoelde schadeformulier nr. P.992/MKH dd. 13 mei 1958 en dat in afschrift aan het Gerecht is overgelegd;

dat aan het eind van dat proces-verbaal de commissie van onderzoek de navolgende conclusies vermeldt:

„De commissie tekent hierbij aan:

„1e. dat uit de getuigenverklaringen valt op te maken dat de brand „op het plafond van de ambtswoning van de bootsman L. is uitge- „broken;

„2e. dat geen direkt aanwijsbare oorzaak voor de brand is te vinden, doch dat gezien de toestand van het oude lichtnet, dat tevens „niet volgens de installatievoorschriften is aangelegd en gezeurd was „door 6 AMP automatische stoppen (die mogelijkerwijs kunnen weige-

„ren), redelijkerwijs aangenomen kan worden, dat de brand door kort-
„sluiting is ontstaan;

„3e. dat van enige nalatigheid van de zijde van de bootsman L.
„niets is gebleken;

„4e. dat de brand in totaal ongeveer 10 minuten heeft geduurd en
„zo snel om zich heen heeft gegrepen, dat van de inventaris niets meer
„was te redden;

„5e. dat de commissie, tezamen met de sergeant-majoor van speci-
„ale diensten inlichtingendienst, Olijmulder, een onderzoek heeft in-
„gesteld naar de aanwezigheid van papiergeld, geconstateerd heeft dat
„dit op de aangegeven plaatsen grotendeels nog duidelijk zichtbaar is
„en de restanten voorzichtig heeft laten opbergen;

„6e. dat de schade aan particuliere eigendommen en inboedel van
„L. en marineeigendommen op dit tijdstip nog niet met nauwkeurig-
„heid is vast te stellen, zodat hierover nog een gespecificeerde opgave
„zal volgen;

„7e. dat het in de verklaring van de bootsman L. genoemde op-
„knappen van zijn woning door de technische dienst van de marine-
„kazerne Hollandia uitsluitend heeft bestaan uit timmer- en metsel-
„werk beneden het plafond.”;

dat klagers commandant aan de voet van het proces-verbaal de
volgende opmerkingen heeft gesteld:

„1. dat de elektrische installatie destijds werd aangelegd door de
„genie van de Koninklijke Landmacht volgens de installatievoorschrif-
„ten van deze instantie;

„2. dat de opinie van de commissie onder ten 2e laatste zin niet
„geheel gedeeld wordt, aangezien nog een andere aannemelijke oorzaak
„van de brand kan worden aangenomen, namelijk zelfontbranding door
„broeiing; de temperatuur en het vochtigheidsgehalte kunnen dicht
„onder het golfplatendak zeer hoog oplopen;

„3. dat het bedoelde huis geheel verloren is voor de K.M.;

„4. dat bedoelde woning aangemerkt kon worden als de dienst-
„woning van de beheerder, waarvoor een bedrag groot f 25.— p/mnd.
„werd (en ook voor diens huidige woning wordt) ingehouden op het
„contant en waarvoor geen huurcontract was;

„5. dat i.v.m. de afwezigheid van een brandblus- c.q. dekwas-
„leiding, schuimblussers de enige blusmiddelen voorhanden waren;

„6. dat i.v.m. de vaste bezetting van 1 militaire beheerder + 1
„militaire kok geen brandrol kan worden samengesteld;

„7. dat de uitrusting, alsmede de paraatheid van de locale brand-
„weer miniem genoemd kan worden.”;

dat klager voor de brand niet heeft verzocht om toewijzing van een
andere dienstwoning; dat hem weliswaar een andere dienstwoning had
kunnen worden toegewezen in de vorm van een gezinsvacantiewoning
in het verlofcentrum, doch dat het echter weinig zin voor klager had
om toewijzing van een andere dienstwoning te vragen, omdat, in het
algemeen gesproken, de toestand van het elektrische net in het gehele
verlofcentrum praktisch dezelfde was;

dat klager vele malen bij de commandant en de oudste officier heeft geklaagd over de slechte toestand van het elektrische net in het gehele verlofcentrum, waarbij hij niet in het bijzonder geklaagd heeft over de toestand van het elektrische net in zijn eigen dienstwoning, aangezien die niet slechter was dan in de overige gebouwen;

Overwegende, dat klager zijn aanspraken op ieder van beide schadevergoedingen grondt op het bepaalde in de, ten tijde van de bestreden besluiten geldende Circulaire Zeemacht 1661d, welke circulaire de voorschriften behelsde, die verweerder had vastgesteld ter uitvoering van artikel 93 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht;

dat dit ook geldt voor de schadevergoeding, die verweerder heeft geweigerd bij het bestreden besluit van 30 september 1958 naar aanleiding van het door klager dd. 12 juni 1958 ingediende verzoekenformulier nr. P.1193/MKH, vermits klagers gemachtigde ter openbare terechtzitting van 7 december 1959 heeft verklaard, dat het beroep tegen evenbedoeld besluit in de eerste plaats steunt op punt 510 van genoemde circulaire;

Overwegende, dat artikel 93 van voornoemd Reglement luidt als volgt:

„93. In geval van schade, bij ongeval of scheepsramp toegebracht aan uitrustingsgoederen en andere eigendommen, toebehorende aan militairen die zich in werkelijke dienst bevinden, kan van Rijksweg vergoeding worden toegekend volgens daaromtrent door Onze Minister vast te stellen voorschriften.”;

Overwegende, dat de Circulaire Zeemacht 1661d, twee rechtsgronden voor het toekennen van schadevergoeding op basis van voormeld artikel 93 bevatte, te weten onder zijn punt 211 en onder zijn punt 510;

Overwegende, dat punt 211 van genoemde circulaire luidde al volgt: „Een militair in werkelijke dienst, wiens persoonlijke standaard-uitrusting en/of andere eigendommen als bedoeld in punt 213 door een ongeval, verband houdende met de dienst, of door oorlogshandelingen, waarbij hij uit hoofde van zijn dienst was betrokken, geheel of gedeeltelijk verloren zijn gegaan dan wel zijn beschadigd, heeft — indien en voor zover de schade niet door verzekering is gedekt — naar de regelen, welke hierna zijn gegeven, aanspraak op een schadevergoeding van rijksweg, vast te stellen door de minister. Bij de vaststelling der vergoeding wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met de mate, waarin het verlies of de beschadiging mede aan eigen toedoen is te wijten.”;

Overwegende, dat punt 510 van die circulaire luidde als volgt:

„Schadevergoeding in bijzondere gevallen.

„Indien de commandant in gevallen, waarin deze circulaire voor de zeemacht niet voorziet — zoals schade ten gevolge van diefstal — niettemin van oordeel is, dat de betrokken militair op grond van billijkheid voor een schadevergoeding in aanmerking komt, dient hij ter zake een voorstel in onder overlegging van een uitvoerig proces-verbaal van onderzoek.”;

Overwegende, dat blijkens de toelichting, die verweerders gemach-

tigde ter openbare terechtzitting te dezer zake heeft gegeven, met dit punt beoogd was te bepalen, dat in gevallen, waarin tengevolge van schade bij ongeval of scheepsramp toegebracht aan uitrustingsgoederen en andere eigendommen van een zich in werkelijke dienst bevindende militair, waarin elders in genoemde Circulaire niet is voorzien, verweerder bevoegd is om op billijkheidsgronden een schadevergoeding toe te kennen, waartoe het verzoek door bemiddeling van de commandant van de betrokken militair tot verweerder moet worden gericht;

Overwegende, dat de brand, waardoor de betreffende schade is toegebracht, (en die uiteraard niet is een oorlogshandeling) is aan te merken als een ongeval in de zin van voormeld artikel 93, doch niet als een „ongeval, verband houdende met de dienst”, als bedoeld in vorenaangehaald punt 211 van de Circulaire Zeemacht 1661d;

dat toch hiermede kennelijk is bedoeld op een ongeval, hetwelk is geschied tijdens of als rechtstreeks gevolg van de dienstwerkzaamheden;

dat dit met name hieruit valt af te leiden, dat onder punt 212 van genoemde circulaire is bepaald, dat als „ongeval, verband houdende „met de dienst” ook wordt aangemerkt het geheel of gedeeltelijk verloren gaan of het beschadigd worden van de persoonlijke standaard-uitrusting en/of van andere eigendommen als bedoeld in punt 213, „tijdens het vervoer daarvan wegens overplaatsing of dergelijke”;

dat toch deze bepaling overbodig zou zijn, indien aan de term „ongeval, verband houdende met de dienst” in het voorgaande punt 211 een ruimere betekenis dan de bovenomschrevene moest worden toegekend;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat de schade in beginsel in aanmerking komt om te worden vergoed op de voet van het bepaalde onder het vorenaangehaalde punt 510 van de Circulaire Zeemacht 1661d;

Overwegende, dat dit punt 510 niet méér inhield dan de toekenning, aan verweerder, van een discretionnaire bevoegdheid tot het verstrekken van een schadevergoeding op billijkheidsgronden, zodat uit het onder dit punt bepaalde niet valt af te leiden, dat verweerder in enig geval verplicht zou zijn tot het geven van een schadevergoeding;

Overwegende, dat het evenwel een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is, dat een beslissing van het administratieve gezag inzake het al dan niet gebruiken van een hem toekomende discretionnaire bevoegdheid moet zijn aan te merken als het resultaat ener binnen de grenzen der redelijkheid voltrokken afweging van de in aanmerking komende belangen;

Overwegende, dat noch het bestreden besluit van 24 september 1958 noch ook het bestreden besluit van 30 september 1958 als een zodanig resultaat is aan te merken, zulks met name gezien de na te noemen omstandigheden;

dat redelijkerwijze moet worden aangenomen, dat — zoals ook de conclusie is van de commissie van onderzoek, die het vorenvermelde proces-verbaal heeft opgesteld — de brand het gevolg is van de slechte toestand, waarin, naar reeds in 1956 werd geconstateerd, de elektrische

leiding in klagers dienstwoning verkeerde; dat de vraag kan rijzen of verweerder, aan wie van 1956 af die toestand van de electriche leiding in klagers dienstwoning bekend had kunnen zijn, enige op hem rustende rechtsplicht of enig aan klager toekomend recht heeft geschonden door niet tijdig die leiding zodanig te verbeteren, dat zij geen brandgevaar meer opleverde; dat echter het Gerecht die vraag in het hier aan de orde zijnde verband kan daarlaten, en ook daarlaat, nu in ieder geval niet is gesteld of gebleken, dat klager zelf verplicht was voor verbetering van de leiding zorg te dragen; dat ook overigens niet is gebleken, dat klager enigerlei schuld heeft aan het ontstaan van de brand; dat zelfs — gezien de hierboven vastgestelde feiten en omstandigheden — moet worden geconcludeerd, zulks in overeenstemming met vorenbedoelde commissie van onderzoek, dat klager aan het ontstaan van de brand geen enkele schuld treft; dat die conclusie ook geldt voor het geval, dat zou moeten worden aangenomen, dat de brand niet het gevolg is van de slechte toestand van de electriche leiding in klagers dienstwoning, doch van zelfontbranding van die woning (welke mogelijkheid door klagers commandant is geopperd) in welk laatste geval de brand uitsluitend te wijten zou zijn aan het materiaal en de constructie van de dienstwoning en de klimatologische omstandigheden van Nederlands Nieuw-Guinea;

dat, naar uit het voorgaande volgt, de brand — al is die dan niet aan te merken als een „ongeval, verband houdende met de dienst” in de zin van punt 211 van meergenoemde circulaire — in ieder geval wel ten nauwste verband houdt met de omstandigheden, waaronder klager als militair in de zin van meergenoemd Reglement door verweerder was tewerkgesteld, te weten op Nederlands Nieuw-Guinea en verplicht gehuisvest in een hem namens verweerder toegewezen dienstwoning, die door de toestand van de electriche leiding, c.q. door de aard van haar materiaal en constructie, zeer ernstig gevaar voor het ontstaan van brand opleverde, terwijl geenszins kan worden gezegd — en zelfs moet worden ontkend — dat klager door om toewijzing van een andere dienstwoning te verzoeken het gevaar van het ontstaan van brand in zijn woning had kunnen verminderen;

dat de schade, die zelfs niet gedeeltelijk door verzekering is gedekt, bestaat in het volledig tenietgaan van al klagers uitrustingsgoederen en van al het huisraad, dat hij te Ifar bezat; dat reeds hieruit valt af te leiden, dat de schade — zelfs al mocht klager die, te goeder trouw, te hoog hebben geschat — zo groot is, dat, zo verweerder die schade geheel voor rekening van klager zou laten, klagers financiële positie voorgoed, althans voor zeer lange tijd, zou zijn ontwricht;

dat ten slotte verweerder, naar deze bij brief van 25 september 1959 aan de voorzitter van dit Gerecht heeft medegedeeld, meergemeld punt 510 wel heeft toegepast ten aanzien van de volgende gevallen:

„Besch. dd. 3-6-57 no. 475788/315443, schadevergoeding f 82.40
aan ltz. 1 W. A. J. P. Valkenier (34331).

„Betreft schade aan kleding bij (achteraf gebleken onnodige) red-

„dingspoging bij een te water geraakte (achteraf gebleken lege) particuliere auto.

„Van de zijde der politie waren geen maatregelen genomen ter voorkoming van onnodige reddingspogingen, hoewel het ongeval bij de politie bekend was.

„Totale schade bedroeg *f* 97.40, waarvan slechts *f* 15.— door de gemeente Zaandam werd vergoed.

„Besch. dd. 13-10-58 no. 517993/517294, schadevergoeding *f* 31.50 aan MACH 3 ZM R. Venema (73834).

„Betreft vermissing (vermoedelijk diefstal) van militaire regenjas.

„Bij wijze van uitzondering schadevergoeding toegekend omdat betrokkene i.v.m. bevolen overplaatsing geen gelegenheid had zelf de regenjas op te sporen.

„(De regenjas werd even voor het vertrek vermist).

„Besch. dd. 17-3-59 no. 530385/529749, schadevergoeding *f* 4.— aan HVGMR 3 ZM A. L. Rust (108038).

„Betreft vergoeding gebroken brillleglas.

„Nieuwe brillleglazen worden bij de K.M. in natura verstrekt (zie circ. z. 1661e, punt 330). Betrokkene had zelf (duurder) glas gekocht (was niet juist ingelicht omtrent te volgen procedure).

„Besch. dd. 8-5-59 no. 534323/533025, schadevergoeding *f* 25.— (bij wijze van hoge uitzondering) aan SGTV P. Th. van de Wetering (34991).

„Betreft schade aan particuliere bromfiets.

„Schade ontstaan tijdens dienstverrichting (als onderofficier van de wacht achtervolging van bromfiets burger + militair, die zich niet bij de wacht meldden), doch gebruik van de bromfiets was niet bevolen. (Voorts behoort een bromfiets niet tot de eigendommen, bedoeld in circ. z. 1661e, art 213).”;

Overwegende, dat op grond van het voorgaande ten aanzien van ieder van beide bestreden besluiten moet worden gezegd, dat verweerder bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot het betreffende besluit is kunnen komen, zodat ieder van beide bestreden besluiten in strijd is met vorenomschreven algemeen beginsel van behoorlijk bestuur en uit dien hoofde moet worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beide bestreden besluiten nietig.

WETGEVING**Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden ¹⁾**

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG ²⁾

De Commissie voor Justitie, in welke handen het onderhavige wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteren.

De commissie kan zich met het ontwerp over het algemeen verenigen. Het is te waarderen, dat de betrekkelijke bepalingen van het Burgerlijk Wetboek worden gemoderniseerd. Ongetwijfeld zal het in de bedoeling van de Regering liggen, nadat het ontwerp tot wet is geworden, door middel van een nota van wijzigingen de tekst van het vierde boek van het nieuwe Burgerlijk Wetboek aan te passen.

Het wetsvoorstel plaatst een nieuwe regeling voor het noodtestament naast de gewone regeling voor het testeren en wil daarbij voor noodsituaties een testeermogelijkheid scheppen, voor zover de gewone weg niet kan worden gevolgd. Het is evenwel de vraag, of hier niet meer vereenvoudiging kan worden aangebracht dan in het ontwerp geschiedt.

Artikel 993, lid 1, B.W. spreekt in de tekst van het ontwerp van „een officier van de krijgsmacht” als bevoegde instantie, ten overstaan van welke een testament kan worden gemaakt. Volgens het derde lid zal in krijgsgevangenschap in de plaats van een officier ook een onderofficier kunnen optreden. Het voorlaatste lid legt evenwel deze beperking aan, dat een officier, alsmede een onderofficier, slechts de vereiste bevoegdheid bezit, wanneer de Minister van Defensie hem heeft aangewezen tot het vervullen van deze taak. Artikel 993a, in de tekst van het ontwerp, bevat overeenkomstige beperkingen voor de officier van een noodwacht of noodwachtstaf, met dien verstande, dat hier wordt bepaald, dat de aanwijzing ook in algemene zin kan geschieden, in een algemene maatregel van bestuur; dit laatste element is niet opgenomen in het voorlaatste lid van het voorgestelde artikel 993.

De commissie vraagt zich af, of de bepaling van het voorlaatste lid van artikel 993, dat een officier of onderofficier zijn medewerking slechts mag verlenen, voor zover hij hiertoe door of vanwege de Minister van Defensie is aangewezen, niet beter zou kunnen worden geschrapt. In het laatste lid wordt immers bepaald, dat niet-inachtneming van het voorlaatste lid de geldigheid van de uiterste wil niet schaadt. Dit betekent, dat in feite alle officieren en onderofficieren bevoegd zijn. Zou niet een — gezien de ingewikkeldheid van de voorgestelde regeling welkome — vereenvoudiging worden verkregen, indien in artikel 993 wordt bepaald, dat alle officieren en onderofficieren bevoegd zijn de in

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede-Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959-1960, Nr. 5897-4.

²⁾ De vroegere stukken zijn gedrukt op blz. 338-367 (Red. M.R.T.).

dat artikel bedoelde medewerking te verlenen en zo overigens aan de Minister van Defensie zou worden overgelaten dienstvoorschriften vast te stellen, die inhouden, welke officieren en onderofficieren de eerst-aangewezenen zijn om de bedoelde medewerking te verlenen? Een overeenkomstige regeling zou kunnen worden getroffen ten aanzien van de officieren van een noodwacht of een noodwachtstaf.

Dezelfde vereenvoudiging zou in artikel 995 B.W., zoals in het ontwerp geredigeerd, kunnen worden aangebracht. In dat artikel wordt aan het slot van lid 1 trouwens ook gesproken van „een daartoe door de Minister van Justitie bevoegd verklaarde ambtenaar”.

Artikel 992 B.W., zoals in het ontwerp voorgesteld, geeft aanleiding tot de vraag, of het een Nederlands onderdaan, die zich in een vreemd land bevindt, niet is toegestaan een oleografisch testament te maken. Zou het voorts niet aanbeveling verdienen achter de woorden „die zich in een vreemd land bevindt” in te voegen: „en daar niet zijn woonplaats heeft”?

In artikel 993, lid 2, volgens het ontwerp, wordt vóór de opsomming van de gevallen van *a* tot *e* gesproken van „personen, die behoren tot een gedeelte van de krijgsmacht dat is aangewezen”, waarna dan bedoelde opsomming volgt, waarin de aanwijzing nader is geconcretiseerd. Het verdient aandacht, dat de hierbedoelde aanwijzing vele maanden kan plaatshebben voordat de militaire expeditie ten uitvoer wordt gelegd, resp. de andere daarbedoelde taken in feite worden vervuld. Ongetwijfeld heeft de bedoeling voorgezet, een vaste datum te creëren, waarop het artikel effect verkrijgt, terwijl anderzijds het voorlaatste lid een waarborg oplevert, dat niet onnodig van de noodbevoegdheden gebruik wordt gemaakt. De commissie zou echter de vraag willen opwerpen of niet een regeling mogelijk is, waarbij een effectief worden van het artikel in meerdere mate samenvalt met het werkelijk intreden van een noodsituatie.

Artikel 997*a*, zoals voorgesteld, bepaalt, dat een onderhandse uiterste wil niettemin geldig is, wanneer de erflater overlijdt, voordat hij een uiterste wil overeenkomstig de voorgaande artikelen van de vierde afdeling heeft kunnen maken, mits de uiterste wil is gedagtekend en bovendien de bewaargeving daarvan ten tijde van die dagtekening door buitengewone omstandigheden of door een niet gerechtvaardigde weigering van de tot inbewaringneming bevoegde persoon werd verhinderd. Indien de laatstgenoemde omstandigheid zich heeft voorgedaan, zullen de in het noodtestament aangewezen erfgenamen niet zelden niet in staat zijn, dat te bewijzen. Men denke aan het geval, dat alle militairen van een bepaalde gevechtseenheid zijn gesneuveld, zodat op geen enkele wijze is vast te stellen, welke de reden kan zijn geweest, dat de betrokkene het papier nog bij zich droeg. Vele leden zouden daarom aan een eenvoudiger regeling de voorkeur geven. Zij dachten daarbij aan een regeling, die inhoudt, dat het hierbedoelde noodtestament geldigheid heeft, indien het overlijden plaatsheeft binnen één maand na de dagtekening daarvan. Een maand lijkt een redelijke termijn, omdat de overledene in die periode in de regel kans zal hebben gezien, zijn testament in be-

waring te geven, respectievelijk de vereiste formaliteiten te vervullen.

De commissie zou naar aanleiding van artikel 999 B.W., gelijk in het ontwerp geredigeerd, de vraag willen opwerpen hoe gedacht moet worden over het geval van iemand, die aanvankelijk een uiterste wil heeft gemaakt, als bedoeld in de artikelen 993—997, en vervolgens, uit hoofde van zijn verwondingen, die hem bij voorbeeld het spreken belleten, niet meer bij machte is vóór zijn overlijden na de in artikel 999 genoemde termijn een vervangende uiterste wil te maken.

Enige leden vroegen ten slotte, of er ook verdragen bestaan op het gebied van het testeren in krijgsgevangenschap. Belast het Rode Kruis zich met enigerlei taak op dit gebied? Hoe valt in geval van krijgsgevangenschap te denken over de bevoegdheid van een buitenlandse officier of onderofficier?

Een ander vraagpunt is, of de erkenning van kinderen bij testament kan geschieden bij de wijze van testeren, die het ontwerp in nood-situaties mogelijk wil doen zijn.

Aldus vastgesteld 17 juni 1960.

UD, WITTEWAALL VAN STOETWEGEN, VAN DEN HEUVEL,
VAN RIJCKEVORSEL, VAN DOORN, VERSTEEG, MEULINK,
BERKHOUWER, VROLIJK, SCHILTHUIS, BAETEN, KRANENBURG,
SAMKALDEN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Verkeersrechters

In het blad „*Verkehrs-Rundschau*” van 3 december 1959 lees ik, dat bij het Amtsgericht te Frankfurt am Main met ingang van 1 januari 1960 twee „Verkehrsschnellgerichte” zijn ingesteld. Zij staan onder leiding van twee verkeersrechters met ervaring, die zelf autorijders zijn. Deze beide kamers zullen per week drie zittingen houden en dientengevolge ongeveer 30 zaken kunnen behandelen.

Als vaste stelregel zal worden aangenomen, dat verkeersdelicten circa één week na het plegen zullen worden behandeld, verder dat getuigen op deze zitting voor de eerste maal zullen worden verhoord — de politie wordt daardoor van maandenlange getuigenverhoren ontlast — en ten slotte dat in zaken, waar dat noodzakelijk voorkomt, de gehele zitting ter plaatse van het ongeval zal worden gehouden.

Verdachten, getuigen en deskundigen worden eventueel per politieauto's naar deze zittingen toegebracht.

Deze kamers kunnen straffen tot een maximum van een jaar gevangenisstraf opleggen.

Al zal alles niet geschikt zijn voor ons recht, de zittingen binnen één week na het ongeval en ter plaatse acht ik voor Nederland ook aanbevelenswaardig.

P.

(Overgenomen uit „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, 1960, blz. 3).

Schorsing van militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en die der Koninklijke Luchtmacht

De Secretaris-Generaal, voor de Minister van Defensie, bracht bij brief van 24 mei 1960, Directie Militair Personeel, Afd. Beroeps- en reservepersoneel, nr. P.109.288/D, het volgende ter kennis aan alle autoriteiten, die de landmacht- of de luchtmachtorders ontvangen.

Bij mijn brief van 24 juni 1957, nr. P.109.288 ¹⁾ deed ik U toekomen een aantal richtlijnen inzake de schorsing van militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht. In die brief werd onder meer opgemerkt, dat een beschikking met betrekking tot een schorsing op grond van artikel 13, tweede lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht mutatis mutandis op overeenkomstige wijze ware op te maken als een beschikking inzake een schorsing op grond van het eerste lid van genoemd artikel 13, van welke laatstgenoemde beschikking een model als bijlage bij de brief was gevoegd.

Aangezien mij evenwel in enige gevallen is gebleken, dat beschikkingen inzake een schorsing op grond van artikel 13, tweede lid onder a, van genoemd reglement niet geheel juist worden opgemaakt, doe ik U hierbij in bijlage I een model van een zodanige beschikking toekomen. Het model en de op dat model gegeven aanwijzingen dienen als richtlijnen te worden gebezigd bij het opmaken van bedoelde schorsingsbeschikkingen.

Ten einde misverstand uit te sluiten vestig ik er voorts de aandacht op, dat het gestelde in de tweede alinea van punt 5 van mijn hiervoren vermelde brief van 24 juni 1957 uitsluitend betrekking kan hebben op een schorsing ingevolge het eerste lid van artikel 13 van meergenoemd reglement, aangezien de datum van ingang van een schorsing als bedoeld in het tweede lid onder a van dat artikel ingevolge dat artikellid wordt bepaald door de datum, waarop het desbetreffende vonnis in kracht van gewijsde is gegaan.

Ten slotte lijkt het mij gewenst het volgende onder de aandacht te brengen.

Ten aanzien van een militair, die in het dienstbelang of in het belang van de krijgstucht is geschorst op grond van artikel 13, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, kan — in het bijzonder wanneer de schorsing heeft plaats gevonden omdat hij wordt verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan gedragingen, handelingen of tekortkomingen, welke aanleiding kunnen geven tot ontslag uit de dienst — zich de omstandigheid voordoen, dat hij op het tijdstip van het in kracht van gewijsde gaan van een vonnis, waarbij hij is veroordeeld tot een straf gepaard gaande met ontslag uit de militaire dienst of met verlaging, dient te worden geschorst op grond van het tweede lid onder

¹⁾ M.R.T. L (1957) blz. 509 (*Red. M.R.T.*)

a van meergenoemd artikel 13. In zodanig geval behoeft de schorsing, welke plaatsvond op grond van het eerste lid van artikel 13, niet te worden opgeheven en te worden gevolgd door een schorsing op grond van het tweede lid onder a van genoemd artikel 13, doch kan er mede worden volstaan de grond, waarop de schorsing berust, te wijzigen. Het model van een beschikking, waarbij een schorsing op grond van artikel 13, eerste lid, wordt omgezet in een schorsing op grond van het tweede lid onder a van dat artikel gaat als bijlage II hierbij.

Ik verzoek de tot schorsen bevoegde autoriteiten in voorkomende gevallen te handelen als hiervoren ter zake is aangegeven.

Bijlage I, behorende bij de hiervorenbedoelde brief van de Minister van Defensie van 24 mei 1960, nr. P.109.288/D.

SCHORSING

De ondergetekende,¹⁾
 Overwegende, dat bij het op²⁾
 in kracht van gewijsde gegaan vonnis van³⁾
⁴⁾
 is veroordeeld tot de bijkomende straf van⁵⁾;
 Gelet op het bepaalde in artikel 13, tweede lid onder a, en in artikel 14 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht;
 Besluit:
 a.⁶⁾, voornoemd, in de uitoefening van zijn dienstbetrekking te schorsen met ingang van²⁾
 b. een afschrift van deze beschikking te doen toekomen aan:
 1.⁶⁾, voornoemd,
 2.⁷⁾
 3.⁸⁾
 de Minister van Defensie.
⁹⁾
¹⁰⁾

Bijlage II, behorende bij de hiervorenbedoelde brief van de Minister van Defensie van 24 mei 1960, nr. P.109.288/D.

SCHORSING

De ondergetekende,¹⁾

¹⁾ invullen: rang, voorletters, geslachtsnaam en functie van degene, die de schorsing oplegt;

²⁾ invullen: datum waarop het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan;

³⁾ invullen: benaming van de krijgsraad, welke het vonnis gewezen heeft, de plaats van vestiging van die krijgsraad en de datum van het vonnis;

opgemerkt zij, dat indien de bijkomende straf is opgelegd door het Hoog Militair Gerechtshof de woorden „het op in kracht van gewijsde gegaan vonnis van” dienen te worden vervangen door de woorden „de op in kracht van gewijsde gegane sententie van het Hoog Militair Gerechtshof” en de datum van de sententie achterwege kan blijven;

Overwegende, dat bij het op²⁾
 in kracht van gewijsde gegaan vonnis van³⁾
⁴⁾
 is veroordeeld tot de bijkomende straf van⁵⁾;
 dat betrokkene sedert⁶⁾ in de uitoefening
 van zijn dienstbetrekking is geschorst op grond van artikel 13, eerste
 lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke
 Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht omdat zulks door
⁷⁾ bepaaldelijk werd gevorderd;
⁸⁾

Gelet op het bepaalde in artikel 13, tweede lid onder a, en in artikel
 14 van genoemd reglement;

Besluit:

a. de aan⁹⁾, voornoemd, op grond van
 artikel 13, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren
 der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht opgelegde
 schorsing met ingang van²⁾
 te wijzigen in een schorsing op grond van artikel 13, tweede lid, van
 dat reglement;

b. een afschrift van deze beschikking te doen toekomen aan:

1.⁹⁾, voornoemd,
2.¹⁰⁾
3.¹¹⁾

de Minister van Defensie.

.¹²⁾
¹³⁾

⁴⁾ invullen: rang of stand, voorletters, geslachtsnaam en registratienummer van de militair, die wordt geschorst alsmede het onderdeel, waartoe die militair behoort;

⁵⁾ invullen: verlaging of ontslag uit de militaire dienst;

⁶⁾ invullen: geslachtsnaam van de militair, die wordt geschorst;

⁷⁾ invullen: de compagnies- c.q. squadroncommandant of als zodanig te beschouwen commandant van de geschorste militair;

⁸⁾ invullen: de administrateur van het korps, waarbij de militair in geldelijke administratie is; evt. — met doornummering — andere functionarissen aan wie een afschrift van de beschikking wordt toegezonden; het laatste nummer dient te worden geplaatst vóór „de Minister van Defensie”;

⁹⁾ invullen: plaatsnaam alwaar en datum waarop de beschikking wordt opge-
 maakt;

¹⁰⁾ ruimte voor de ondertekening van de beschikking.

¹⁾ invullen: rang, voorletters, geslachtsnaam en functie van degene, die de schorsing oplegt;

²⁾ invullen: datum waarop het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan;

³⁾ invullen: benaming van de krijgsraad, welke het vonnis gewezen heeft, de plaats van vestiging van die krijgsraad en de datum van het vonnis;

opgemerkt zij, dat indien de bijkomende straf is opgelegd door het Hoog Militair Gerechtshof de woorden „het op in kracht van gewijsde gegaan vonnis van” dienen te worden vervangen door de woorden „de op in kracht van gewijsde gegane sententie van het Hoog Militair Gerechtshof” en de datering van de sententie achterwege kan blijven;

⁴⁾ invullen: rang of stand, voorletters, geslachtsnaam en registratienummer van

Personalia

Op 24 mei 1960 slaagde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij op 's Rijks kosten studeert, voor het kandidaats-examen, cum laude, de Kapitein W. F. T. ROOSMALE NEPVEU.

Bij Koninklijk besluit van 25 mei 1960 nr. 58 zijn aangewezen tot raad (plaatsvervangend lid) in het Hoog Militair Gerechtshof de heren:

G. H. GIJBELS, commodore bij de Koninklijke Luchtmacht; en
H. A. MAURENBRECHER, commodore bij de Koninklijke Luchtmacht met de tijdelijke rang van generaal-majoor.

Militair-Rechtelijk Tijdschrift

Officieren die bezig zijn een studie te maken op militair-rechtelijk terrein kunnen tot dat doel desgewenst hun verzameling van afleveringen of jaargangen van dit tijdschrift aanvullen.

Van 1913 af zijn nog losse afleveringen en gebonden jaargangen beschikbaar.

Zij die voor toezending van een of meer afleveringen of jaargangen in aanmerking wensen te komen, kunnen zich tot 1 november 1960 onder opgave van redenen schriftelijk wenden tot de Inspecteur van de Militair Juridische Dienst, Stadhouderslaan 156 (telefoon 512471) Den Haag.

Indien hun verzoek wordt toegewezen, wordt hun het gevraagde, voor zover nog voorradig, gratis en franco toegezonden.

de militair, die wordt geschorst alsmede het onderdeel, waartoe die militair behoort;

⁵ invullen: verlaging of ontslag uit de militaire dienst;

⁶) invullen: datum, met ingang waarvan de schorsing ex artikel 13, eerste lid, is opgelegd;

⁷) invullen: het dienstbelang of het belang van de krijgstucht;

⁸) in ter zake dienende gevallen de puntkomma achter het woord „gevorderd” schrappen en invullen: in het bijzonder omdat hij werd verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan gedragingen, handelingen of tekortkomingen, welke aanleiding kunnen geven tot ontslag uit de dienst;

⁹) invullen: geslachtsnaam van de militair, die wordt geschorst;

¹⁰) invullen: de compagnies- c.q. squadroncommandant of als zodanig te beschouwen commandant van de geschorste militair;

¹¹) invullen: de administrateur van het korps, waarbij de militair in geldelijke administratie is, evt. — met doornummering — andere functionarissen aan wie een afschrift van de beschikking wordt toegezonden; het laatste nummer dient te worden geplaatst vóór „de Minister van Defensie”;

¹²) invullen: plaatsnaam alwaar en datum, waarop de beschikking wordt opgemaakt;

¹³) ruimte voor de ondertekening van de beschikking.

INGEKOMEN BIJDRAGE

De dronkenschap aan het stuur en het vluchtmisdrijf in het duitse recht

door

R. TH. LIENEN, Amtsgerichtsrat bij het Amtsgericht, te Keulen en
J. MAES, Substituut-Krijgsauditeur

De wet van 27 februari 1958 ¹⁾ heeft aan het belgisch militair strafwetboek eene nieuwe bepaling toegevoegd, het artikel 57bis, dat met een gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar en/of een geldboete van 26 tot 1000 Fr. de militair bedreigt, die op het grondgebied van een vreemde Staat, waar hij in dienst is, de wetten van die Staat betreffende bos-, veld-, jacht-, visvangst-, wegverkeer-, douane-, deviezen-aangelegenheden, of betreffende de invoer- of uitvoerreglementering overtreedt.

Hetzelfde geldt voor de personen die verbonden zijn aan een fractie van het leger dat zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt of die ertoe gemachtigd zijn een troepenkorps te volgen.

Het doel, nagestreefd door dit nieuwe artikel, is duidelijk. De bijzonderste internationale verdragen, krachtens welke België troepen in het buitenland stationneert, onderwerpen deze belgische troepen en de personen, die ze „volgen”, aan de strafwetten van het land van verblijf. Dit is o.m. het geval met het NATO-verdrag ²⁾ en het „Verdrag over de rechten en verplichtingen der vreemde strijdkrachten op het grondgebied der Bondsrepubliek Duitsland” ³⁾, ook „Verdrag over de Strijdkrachten” geheten.

Dit betekent echter niet dat de uitoefening van het jurisdictierecht over de leden dezer strijdkrachten en de personen die ze „volgen” voor inbreuken gepleegd tegen de strafwetten van het land van verblijf, uitsluitend of automatisch voorbehouden wordt aan de gerechtelijke overheden van dit land.

In dit opzicht geeft het NATO-verdrag de voorkeur aan een systeem van prioriteit van rechtsmacht, toekomend aan de gerechtelijke overheid van het land van verblijf, prioriteit waarvan deze overheid evenwel afstand kan doen, in het voordeel van de nationale overheid van de delinkwent ⁴⁾.

Het „Verdrag over de Strijdkrachten” voorziet van zijn kant dat „de leden van de Strijdkrachten de Duitse wetgeving zullen naleven” ⁵⁾ maar tevens dat „behoudens andersluidende bepalingen in onderhavig Verdrag, alleen de autoriteiten der Strijdkrachten bevoegd zijn om in strafzaken rechtsmacht uit te oefenen over de leden van de Strijdkrachten” ⁶⁾.

¹⁾ Stbl. 29.3.58.

²⁾ Stbl. 15.3.53.

³⁾ Stbl. 2.2.56.

⁴⁾ Art. VII-3°.

⁵⁾ Art. 2-1°.

⁶⁾ Art. 6-1°.

Wanneer echter „krachtens het recht van de betrokken Mogendheid de militaire rechtbanken niet bevoegd zijn om over een lid van de Strijdkrachten in strafzaken rechtsmacht uit te oefenen, kunnen de duitse rechtbanken en autoriteiten die rechtsmacht overeenkomstig onderstaande bepalingen uitoefenen, wanneer het gaat om een feit dat naar Duits recht een misdrijf is en gericht is tegen Duitse belangen” 7).

Indien gewoonlijk aanvaard wordt dat ook zonder overeenkomst, de nationale wet de militair blijft volgen naar welke plaats ook hij zich begeeft voor dienstredenen, dan schijnen aan dit principieel toch uitzonderingen verbonden te moeten worden. Men kan zich inderdaad moeilijk indenken dat bijvoorbeeld de Belgische reglementering inzake wegverkeer de militair zou volgen en door hem zou moeten nageleefd worden in het buitenland: dit zou ongetwijfeld tot conflicten leiden en verwarving stichten in het buitenlands verkeersnet. Er rest de militair dus enkel zich te onderwerpen voor wat dit betreft aan de plaatselijke wetgeving.

Deze onderwerping veronderstelt nochtans het bestaan van een rechtbank, die bevoegd zou zijn om de inbreuken tegen deze wetgeving te beteugelen. Welnu, de Belgische rechter kan geen vreemde strafwet toepassen en wij zijn dus verplicht te erkennen dat wij hier te doen hebben met een der gevallen waarin bij gebrek aan rechtsmacht vanwege de Belgische rechter, de rechtbank en de gerechtelijke overheid van het land van verblijf de uitoefening van hun rechtsmacht volledig hernemen. Het gevolg hiervan zou geweest zijn dat een groot aantal militairen en aan het leger verbonden personen aan hun nationale rechter onttrokken zouden worden.

Het is om aan deze toestand te verhelpen dat het Belgisch Parlement de wet van 27 februari 1958 stemde. Door deze wet worden de inbreuken door de militairen gepleegd tegen sommige wetten van het vreemde land waar zij zich in dienst bevinden tot inbreuken van Belgisch recht verheven. Dit was o.m. het geval met de inbreuken op de verkeersreglementering.

Deze nieuwe beschikking laat aan de Belgische rechter toe zijn rechtsmacht uit te oefenen vermits hij een Belgische strafwet toepast en zij biedt bovendien het voordeel de integriteit van de vreemde wetsbepaling te eerbiedigen, vermits deze een essentieel element vormt van de Belgische bepaling.

Het toevoegen aan een Belgische strafbepaling van een aan een vreemde wetgeving ontleend element vereist nochtans een grondige kennis van deze wetgeving: om de inbreuk op artikel 57bis te bewijzen moet het openbaar ministerie vooraf de inbreuk bewijzen op de vreemde wetgeving.

Deze opdracht bleek bijzonder moeilijk te zijn op twee gebieden eigen aan de Duitse wetgeving inzake wegverkeer, te weten de dronkenschap aan het stuur en het vluchtmisdrijf.

Alhoewel deze misdrijven niet al te dikwijls voorkomen, spijs het

7) Art. 6-2°.

8) Senaat van België. Verslag van de Commissie van justitie. Zitting 1956-57, zitting van 18.6.57.

hoog aantal belgische militairen die in Duitsland gestationneerd zijn, is een gedetailleerde ontleding van de duitse wetgeving op dit stuk niet zonder belang omdat de belgische en duitse wetgevingen in menig opzicht verschillen.

A. - De dronkenschap aan het stuur.

1. Het duits verkeersrecht bevat twee bepalingen die betrekking hebben op de deelneming aan het openbaar wegverkeer onder de invloed van de drank.

De eerste wordt vermeld in paragraaf 2, alinea 1 van de Strassenverkehrs-*zulassung*ordnung en luidt als volgt:

„Wie sich tengevolge van lichaams- of geestesgebreken niet veilig in „het verkeer bewegen kan mag aan het verkeer slechts deelnemen wanneer op een afdoende manier — voor het besturen van voertuigen desgevallend door middel van de nodige aanpassingen — voorzorgsmaatregelen getroffen zijn om anderen niet in gevaar te brengen”.

De tweede treffen wij aan in paragraaf 315a, alinea 1, cijfer 2 van het Duitse Strafwetboek, en luidt als volgt:

„Degene die de veiligheid van het wegverkeer in het gedrang brengt „door een voertuig te besturen, alhoewel hij ingevolge het gebruiken „van alcoholische dranken of andere verdovende middelen niet meer in „staat is dat voertuig met zekerheid te besturen en daardoor een publiek „gevaar veroorzaakt, wordt gestraft met gevangenis”, d.i. een gevangenisstraf van een dag tot vijf jaar (§ 16 Strafwetboek). Degene die uit nalatigheid het misdrijf voorzien door paragraaf 315a pleegt, wordt volgens paragraaf 316, alinea II, van het Strafwetboek, gestraft met een gevangenisstraf van een dag tot 2 jaar of een geldboete van 5 tot 10.000 DM.

2. Vooraleer beide teksten te vergelijken dient opgemerkt te worden dat de termen „dronkenschap” en „alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid . . . dat het alcoholgehalte . . . ten minste 1,5 g. per duizend bedraagt”, die voorkomen in de artikels 2—4 en 2—3 van de belgische wet van 1 augustus 1899, gewijzigd door de wet van 15 april 1958 ⁹⁾ nergens in de duitse teksten verschijnen.

Deze teksten schijnen ons doeltreffender te zijn in de mate dat zij een feitelijke toestand beteugelen, te weten de deelneming aan het wegverkeer door iemand die de vereiste bekwaamheid niet bezit om er aan deel te nemen, zonder dat de vermindering dezer bekwaamheid naar onder begrensd wordt door een minimum van alcoholconcentratie in het bloed, bepaald op 1,5 g. per duizend of door een begrip „dronkenschap” dat nergens beschreven werd maar zich in België schijnt te situeren boven de minimumgrens van 1,5 g. per duizend, vermits de dronkenschap zwaarder gestraft wordt.

Er dient bovendien voor een goed begrip van de economie van de duitse beschikkingen nooit uit het oog verloren te worden dat, eenerzijds, het verval van recht om een voertuig te besturen in het duitse

⁹⁾ Stbl. 25.4.58.

recht niet verbonden is aan een „bepaalde alcoholconcentratie” of een „staat van dronkenschap”, in de folkloristische zin van dit woord¹⁰⁾, zoals het integendeel het geval is in het belgisch recht, en dat anderzijds de bloedproef in Duitsland verplichtend is, dat men er zich niet kan aan onttrekken, dat de weigering er niet zoals in België¹¹⁾ aanleiding geeft tot bestraffing, maar wel tot gedwongen uitvoering¹²⁾. De duitse rechter zal dus altijd de graad van alcoholconcentratie in het bloed van de delinquent kennen, behoudens enkele zeldzame uitzonderingen, te wijten aan de vlucht van de belanghebbende of het feit dat een bloedproef geneeskundig niet kan verantwoord worden (hemophilie).

3. Deze voorafgaande opmerkingen indachtig, kunnen wij volgende verschilpunten tussen § 2(1) StVZO en § 315a Strafwetboek aantreffen:

a) de § 315a Strafwetboek is vergeleken met § 2(1) StVZO een „bijzondere” wet. Deze laatste beschikking ontleent de „algemeenheid” van haar karakter aan het feit dat zij zich richt tot alle weggebruikers van de openbare weg en zij voor haar toepassing het bestaan niet vereist van een „publiek gevaar”, begrip waarover verder uitvoeriger gehandeld zal worden. De § 315a integendeel betreft slechts de bestuurders van voertuigen en vergt, om toegepast te kunnen worden, het bestaan van dit „publiek gevaar”.

Wanneer men de geschiedenis nagaat van het ontstaan van deze twee beschikkingen, dan zal men vaststellen dat het voorschrift vervat in § 2(1) StVZO even oud is als het verkeersreglement zelf terwijl het voorschrift vervat in § 315a slechts ontstaan is wanneer de politiestrafpen die door het verkeersreglement voorzien werden onvoldoende bleken te worden om het soms crimineel gebruik dat sommige personen van hun voertuigen maakten te beteugelen. De publieke opinie eiste eensgezind strengere straffen en de juristen, van hun kant, achtten het kieselijker — en dit ook eensgezind — dat de strafmaatregelen, die getroffen moesten worden tegen de „wegpiraten”, hun plaats zouden vinden niet in een verkeersreglement, van ondergeschikt belang, maar in het Strafwetboek zelf. Het ernstig karakter van dit soort inbreuken bracht mede dat zij tot misdrijven van gemeen recht verheven verdienden te worden (12bis).

Uit dit alles vloeit voort dat bij toepassing van het princip: „Lex specialis derogat legi generali” de duitse rechtbanken ofwel § 2(1) StVZO ofwel § 315a, I, 2 Strafwetboek zullen toepassen, naar gelang de omstandigheden der zaak, maar nooit beide bepalingen tegelijkertijd op hetzelfde feit.

b) de § 2(1) StVZO richt zich tot alle weggebruikers, daaronder be-

¹⁰⁾ § 42 m Duitse strafwetboek.

¹¹⁾ Art. 4 bis van de Wet van 1.8.1899, gew. Wet 15.4.58.

¹²⁾ § 81a van het Duits Wetboek van Strafvordering.

^{12 bis)} Floegel en Hartung „Strassenverkehrsrecht, uitg. 1958, blz. 1326. Een gelijkaardige verschuiving kon nagegaan worden in België, alwaar de dronkenschap aan het stuur verwijderd werd uit de Besluitwet van 15 nov. 1939, de dronkenschap beteugelend, om sedert de wet van 15 april 1958 overgeplaatst te zijn geweest in het kader van de Verkeersreglementering, waar zij in alle geval beter op haar plaats schijnt te zijn.

grepen de voetgangers en de ruiters. Het verbod in deze paragraaf geformuleerd, beperkt zich niet tot het deelnemen aan het wegverkeer onder de invloed van de alcohol. Het beoogt op een volstrekt algemene wijze alle fysieke en psychische gebreken die beletten veilig aan het wegverkeer deel te nemen.

Deze gebreken kunnen van tijdelijke of blijvende aard zijn en veroorzaakt worden zowel door de ouderdom als door de blindheid, doofheid, epilepsie of andere ziekten, de afwezigheid van een lidmaat enz. De meest verspreide oorzaak zal nochtans deze zijn die voortkomt van het gebruik van alcoholhoudende dranken.

Opdat § 2(1) StVZO overtreden zou zijn volstaat het dat de beklagde in de voornoemde toestand aan het openbaar wegverkeer zou deelgenomen hebben. Het is niet vereist dat de beklagde andere weggebruikers concreet in gevaar zou gebracht hebben: dit is geen constituerend element van § 2(1) StVZO. Het openbaar ministerie moet het bestaan van een „concreet” gevaar niet bewijzen.

De voorziene straf is volgens § 71 StVZO „Haft” d.i. een vrijheidsstraf van een dag tot zes weken of een geldboete van 3 tot 150 DM. en deze strafmaat geeft aan de inbreuk een contraventioneel karakter.

Daar echter deze overtreding als een der ergste beschouwd wordt, vertonen de duitse rechtbanken de tendenz steeds te veroordelen tot een vrijheidsstraf eerder dan tot een geldboete, mede wegens het feit dat contraventionele geldboeten niet vermeld worden op het Strafregister. Wanneer zij uitgesproken worden in verkeerszaken, worden zij slechts vermeld in het centraal verkeersregister, dat sedert 1958 opgericht werd.

De overtreding verjaart na drie maanden vanaf de dag waarop zij begaan werd, behoudens stuiting door de rechter. Deze termijn is zeer kort en het zou verkieslijker zijn dat hij in verkeerszaken zou verlengd worden zoals in België, waar hij één jaar beloopt ¹³⁾.

c) in tegenstelling met § 2(1) StVZO, richt § 315a, alinea 1, cijfer 2, van het Strafwetboek zich uitsluitend tot de bestuurders van voertuigen, om 't even of zij gemotoriseerd zijn of niet. Dus niet tot de voetgangers of de ruiters. De onbekwaamheid tot het besturen van een voertuig mag niet voortspruiten uit om 't even welk fysisch of psychisch gebrek, maar moet veroorzaakt zijn door het innemen van alcoholhoudende dranken of andere verdovende middelen. Als zodanig gelden: geneesmiddelen, drogermiddelen en alle andere produkten die een toestand verwekken die gelijk is aan deze door alcoholverbruik veroorzaakt.

d) bij deze drie verschilpunten tussen de § 2(1) StVZO en de § 315a 1(2), van het Strafwetboek voegt zich een vierde dat ver uit het belangrijkste is: om onder toepassing te vallen van § 315a moet de delinquent een „publiek gevaar” verwekt hebben.

4. Het rechtsbegrip „publiek gevaar” dat een van de essentiële elementen van de inbreuk op § 315a vormt, is een betrekkelijk jong begrip dat in het duitse recht ingevoerd werd door de wet van 28 juni 1935.

¹³⁾ Art. 7, Wet van 1.8.1899.

Deze wet verscherpte de betuigeling der aanslagen gepleegd op de veiligheid van het spoorwegverkeer, de zee- en binnenscheepvaart en het luchtverkeer. Het „publiek gevaar” wordt in deze wet bepaald als zijnde elk gevaar voor de fysieke integriteit of het leven, ook van slechts één enkel persoon, of voor zakelijke goederen van waarde, die aan een derde toebehoren en wier vernieling indruist tegen het publiek belang ¹⁴⁾.

Gedurende de eerste jaren van zijn overname in § 315a leidde de interpretatie van dit begrip tot heel wat moeilijkheden, die de rechtbanken ertoe noopten het uit te diepen en te preciseren. Deze rechtspraak kan als volgt geresumeerd worden:

a) om op grond van § 315a te kunnen veroordelen, is er meer vereist dan het bestaan van een gevaar in abstracto. Dit gevaar in abstracto bestaat reeds vanaf het ogenblik, bij voorbeeld, dat een dronken voerder onderweg andere weggebruikers ontmoet. Dit volstaat echter niet. Het is in tegendeel noodzakelijk het bestaan van een concreet gevaar te bewijzen ¹⁵⁾. Maar het is niet nodig dat zich een ongeval zou voorgedaan hebben: een concreet gevaar volstaat. Wanneer echter een dronken voetganger (op wie § 315a niet toepasselijk is), het concreet gevaar verwekt heeft, of wanneer een derde slechts meer dan de omstandigheden het vereisen een ander persoon benadeeld, gehinderd of belemmerd heeft, dan zal de rechtbank op de delinquent niet § 315a toepassen, maar wel § 1 van de Strassenverkehrsordnung in ideële samenloop met § 2(1) van de Strassenverkehrszulassungsordnung ¹⁶⁾.

b) de woorden voorkomend in de aanhef van § 315a „die de veiligheid van het verkeer in het gedrang brengt”, zijn geen constitueel element van deze inbreuk onderscheiden van het „publiek gevaar”. ¹⁷⁾. Deze woorden duiden slechts op een beperking in die zin dat de inbreuk betrekking moet hebben op het wegverkeer. Het is dus niet vereist te bewijzen dat de delinquent de veiligheid van het verkeer in het gedrang zou gebracht hebben indien men bewijst dat hij een publiek gevaar verwekt heeft. Door een concreet gevaar te verwekken heeft de delinquent ipso facto de veiligheid van het wegverkeer in het gedrang gebracht ¹⁸⁾.

c) volgens een beslissing van het Duits Bondsgerechtshof ¹⁹⁾ kan een publiek gevaar ook dan bestaan wanneer de wijze van besturen door de delinquent aan alle kritiek ontsnapt. Het Bondsgerechtshof is inderdaad van oordeel dat als een bepaalde manier van besturen indruist tegen de verkeersreglementering, zij een aanwijzing kan zijn die een gebrek aan zelfzekerheid bij de bestuurder aanduidt, maar dat zij geen essentieel,

¹⁴⁾ § 315 van het Duitse Strafwetboek.

¹⁵⁾ Bay ObLG, 27.10.53, in DAR 1954, 20 en Bay ObLG, 7.4.54 in VRS 6, 458 — NJW 1954, 1090. OLG Karlsruhe, 1.4.54, in DAR 1954, 187 en OLG Köln, 22.54 in DAR 1954, 92.

¹⁶⁾ § 1 StVO luidt als volgt: „Elke weggebruiker van de openbare weg moet zich zo gedragen dat geen ander persoon gevaar loopt, benadeeld of, meer dan door de omstandigheden onvermijdbaar, gehinderd of belemmerd wordt”.

¹⁷⁾ OLG Koblenz, 6.12.56, in NJW 1957, 232.

¹⁸⁾ Bay ObLG 27.10.53 in VRS 6, 46.

¹⁹⁾ BGH, 30.6.55, in BGHSt, 8, 28 — VRS 9, 143.

ongeschreven bestanddeel vormt van de § 315 a. Dit betekent dat de rechter om § 315a te kunnen toepassen, niet noodzakelijk een inbreuk op de verkeersreglementering moet vaststellen. Het publiek gevaar kan integendeel bestaan ook dan wanneer de belanghebbende deze reglementering volledig eerbiedigt, maar dat hij in een bepaalde onverwachte en gevaarlijke situatie een ongeval niet heeft kunnen vermijden, dat een nuchtere bestuurder wel had kunnen vermijden. Zulk een situatie kan uitsluitend door de gedraging van een andere weggebruiker verwekt geweest zijn of te wijten zijn aan een plots ontstane weersgesteldheid.

d) de oorzaak van het publiek gevaar moet echter niet toegeschreven worden aan het alcoholverbruik wanneer dit zelfde gevaar verwekt zou kunnen geweest zijn door een nuchtere bestuurder. Deze hypothese verwezenlijkt zich vooral dan wanneer door de gedraging van een derde, een situatie ontstaat in dewelke zelfs een nuchtere bestuurder een ongeval niet had kunnen vermijden ²⁰).

e) de derde waarvan de fysieke integriteit of het leven in gevaar gebracht worden, is niet gelijk welke persoon maar moet een vertegenwoordiger zijn van de gemeenschap. Een arrest van het Bondsgerechtshof heeft onlangs beslist (21) dat het publiek gevaar niet bestaat wanneer de dader slechts medereizigers in gevaar bracht die hij zelf gekozen heeft om persoonlijke redenen, of die hem als bestuurder aangesteld hebben. Dit is namelijk het geval wanneer de bestuurder familieleden, vrienden, collega's of kameraden vervoert of wanneer hij een aangestelde is die zijn patroon vervoert of personen door deze laatste aangeduid wegens persoonlijke redenen. Maar het publiek gevaar bestaat integendeel wel wanneer de passagiers van een openbaar vervoermiddel, zoals b.v. een autobus of een taxi, in gevaar gebracht worden.

f) wanneer de bestuurder enkel het door hemzelf bestuurde voertuig in gevaar bracht, kan er geen sprake zijn van een publiek gevaar in de zin van de wet, zelfs indien hij er de eigenaar niet van is (22). Indien hij het gestolen heeft, dan zal hij in dat geval enkel vervolgd worden voor diefstal.

g) lichten en verkeersborden kunnen op zich zelf geen object zijn van een „publiek gevaar”. Hun beschadiging of vernieling kan nochtans onrechtstreeks een „publiek gevaar” verwekken wanneer deze beschadiging of vernieling bijdraagt tot het veroorzaken van een ongeval tussen andere weggebruikers (23). Indien b.v., tengevolge van de vernieling van een omgekeerde driehoek een autovoerder niet weet dat hij de voorrang moet laten aan de derde, die de hoofd baan berijdt en er een ongeval ontstaat, dan zal de dronken voerder die de omgekeerde driehoek omverreed, vervolgd worden op grond van § 315 a.

5. De termen „dronkenschap” of „alcoholintoxicatie” komen niet voor in de § 315 a van het Strafwetboek of 2(1) StVZO.

²⁰) BGH, 30.6.55, in BGHSt, 8, 28 — VRS 9, 143.

²¹) BGH, 16.1.58, in BGHSt, 11, 199 — NJW 1958, 507, — DAR 1958, 108.

²²) BGH 18.12.57, in BGHSt, 11, 148 — NJW 1958, 469 — DAR 1958, 110.

a) noch de onbekwaamheid om veilig deel te nemen aan het verkeer op de openbare wegen, gevisceerd door § 2(1) StVZO, noch de onbekwaamheid om veilig een voertuig te besturen, gevisceerd door § 315 a van het Strafwetboek, veronderstellen bij de delinquent een staat van dronkenschap, in de gewone zin van het woord of een alcoholintoxicatie van 1,5 g. per duizend, of meer.

Ter zake is enkel doorslaggevend dat tengevolge van alcoholverbruik de zintuigelijke functies van het gehoor en van het zicht en het reactievermogen van de belanghebbenden in tegenwoordigheid van een plotse en moeilijke verkeersomstandigheid verminderd zouden zijn ofwel dat zijn zelfvertrouwen op ongerechtvaardigde wijze vermeerderd zou zijn. Deze verschijnselen kunnen zich reeds voordoen na een alcoholconsumptie die kleiner is dan deze vereist om een toestand van dronkenschap, in de gewone zin van het woord, of een alcoholconcentratie van 1,5 g. per duizend te verwekken.

b) de duitse wetgever heeft zich dan ook wijselijk onthouden de grens van de alcoholconcentratie te bepalen, vanaf welke de betrokkene zich niet meer veilig kan bewegen. Maar de rechtspraak van het Bondsrechtshof heeft het principe vastgelegd volgens hetwelk een bestuurder van een motorvoertuig zich in alle geval niet meer in staat bevindt om zijn voertuig veilig te besturen vanaf een alcoholconcentratie van 1,5 g. per duizend (24). De motorrijders, ook de bestuurders van fietsen met hulpmotor, worden reeds onbekwaam geacht vanaf een alcoholconcentratie van 1,3 g. per duizend (25).

c) deze rechtspraak betekent echter niet dat een bestuurder met minder dan 1,5 g. per duizend (of 1,3) noodzakelijkerwijze bekwaam is zijn voertuig veilig te besturen. Zij betekent enkel dat vanaf 1,5 g. per duizend (of 1,3), de alcoholconcentratie zelf volstaat als bewijsmiddel van deze onbekwaamheid. Bij lagere alcoholconcentraties zullen integendeel andere aanwijzingen nodig zijn om de onbekwaamheid te bewijzen. Als zodanig komen in aanmerking: de wijze van besturen, de omstandigheden van het ongeval en de welbekende symptomen van dronkenschap. Indien het onderzoek het bestaan van zulke elementen naar voor brengt, dan is een veroordeling altijd mogelijk zelfs bij een alcoholconcentratie van minder dan 1,5 g. per duizend (of 1,3).

6. Indien de invloed van de alcoholconsumptie op het organisme van de delinquent zo erg is dat alle bewust handelen uitgesloten is, dan rechtvaardigen de duitse rechtbanken de veroordeling op grond van het principe: „*actio libera in causa*” indien ten minste de delinquent geweten heeft alvorens beginnen te drinken, dat hij nog een voertuig zou moeten besturen. Is echter deze voorwaarde niet vervuld, en heeft de delinquent zich vrijwillig of onvrijwillig zo erg bedronken dat hij de controle over zijn daden heeft verloren, dan valt hij onder toepassing van § 330 a I van het duitse strafwetboek (26).

²³⁾ KG, 18.11.57, in VRS 14, 123.

²⁴⁾ BGH, 5.11.53, in VRS 6, 21 — NJW 1954, 159 en 13.4.54, in VRS 6 — 428.

²⁵⁾ BGH 6.3.59, in NJW 1959, 1046 en 20.3.59 in NJW 1959, 1047.

7. Vervolgingen op grond van § 315 a — vrijwillig gepleegde inbreuk — vereisen dat het openbaar ministerie de opzet een publiek gevaar te verwekken bewijze in hoofde van de dader. Dit bewijs kan bijna nooit geleverd worden. De delinquent zet zich gewoonlijk aan het stuur van zijn wagen, wel wetend in welke toestand hij zich bevindt, maar zonder het inzicht een derde concreet in gevaar te brengen. Practisch gesproken speelt de vrijwillig gepleegde inbreuk op § 315 a geen rol in vergelijking met deze gepleegd uit nalatigheid en strafbaar gesteld volgens § 316 II.

B. - Het vluchtmisdrijf.

1. Het vluchtmisdrijf wordt beteugeld door § 142 van het duitse strafwetboek, als volgt omschreven:

„(1) degene die zich, na een verkeersongeval, door opzettelijk op de vlucht te slaan, onttrekt aan zijn vereenzelviging, deze van zijn voertuig, of aan de vaststellingen nopens de wijze waarop hij in het geval betrokken is, alhoewel het volgens de omstandigheden mogelijk kan zijn dat zijn houding tot het veroorzaken van het ongeval bijgedragen heeft, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaar of een vrijheidsstraf (van één dag tot zes weken) en een geldboete of een dezer straffen.

(2) De poging is strafbaar.

(3) In bijzonder erge gevallen, zal de gevangenisstraf niet minder dan zes maanden bedragen of zal opsluiting uitgesproken worden.”

2. Vroeger werd aangenomen dat § 142 niet enkel het belang, dat de benadeelde kon hebben aan de vaststelling van de omstandigheden van het ongeval beschermde, maar tevens het belang dat de maatschappij hecht aan de bestraffing van de schuldige. Onlangs werd echter de opinie bijgetreden dat § 142 slechts een enkel rechtsgoed beschermt, namelijk het belang van de benadeelde.

Er bestaat dus geen vluchtmisdrijf wanneer de dader de enige benadeelde is. Maar er kan eventueel van vluchtmisdrijf sprake zijn wanneer in zulk geval een derde als mededader in aanmerking komt (27). Het is eveneens toegelaten zich van de plaats van het ongeval te verwijderen wanneer de benadeelde formeel verzaakt aan de vaststellingen ter plaatse (28) of wanneer de benadeelde zijn weg voortzet zonder te blijven staan (29). Maar een dode of een persoon, die bewusteloos is,

²⁶⁾ § 330 a I, van het Strafwetboek, luidt als volgt: „Degene die zich opzettelijk of uit nalatigheid door het innemen van alcoholhoudende dranken of andere verdovingsmiddelen in een staat van dronkenschap plaatst die zijn vermogens van onderscheiding uitschakelt (§ 51, al. 1) zal gestraft worden met gevangenis of een geldboete wanneer hij in die toestand een inbreuk pleegt. De veroordeling mag nochtans naar aard en verhouding niet hoger zijn dan de straf voorzien voor de opzettelijk gepleegde inbreuk. Indien de gepleegde inbreuk enkel vervolgd wordt opklacht, dan zullen de vervolgingen ook maar op klacht kunnen ingesteld worden.

²⁷⁾ Bay OBLG, 28.11.51, in VRS 4, 209.

²⁸⁾ Bay OBLG, 27. 11. 57, in VRS 14, 187 — NJW 1958, 269 en OLG Köln, 21.6.57, in VRS 13, 351.

²⁹⁾ Bay OBLG, 8.1.51, in NJW 1958, 511.

kunnen niet verzaken en een zulkdanige verklaring afgelegd door een minderjarige of een persoon die zwaar gekwetst is, is zonder uitwerking. In zulk geval is het nooit toegelaten zich te verwijderen.

3. Als essentieelste voorwaarde voor het bestaan van het vluchtmisdrijf is vereist dat het ongeval zich zou voorgedaan hebben op de openbare weg. Het begrip „ongeval” sluit in dat een persoon gekwetst of gedood geweest is of dat een „niet onbelangrijke” materiële schade toegebracht werd (30).

Er bestaat een „niet onbelangrijke” materiële schade vanaf 25 DM. (31).

Onlangs besliste het Oberlandesgericht van Bremen dat ongevallen die zich voorgedaan hebben op plaatsen die slechts openstaan voor bepaalde categorieën van weggebruikers, eveneens een basis kunnen vormen voor vervolgingen op grond van § 142 van het strafwetboek (32).

4. Ieder persoon, die volgens de omstandigheden in aanmerking kan komen om bijgedragen te hebben aan het veroorzaken van het ongeval, is verplicht ter plaatse te blijven. Of de persoon in kwestie al of niet schuld heeft aan het ongeval, komt niet ter sprake (33).

Indien echter tussen het gedrag van een weggebruiker op de plaats en op het ogenblik van het ongeval en het ontstaan van dit ongeval geen oorzakelijk verband bestaat dan kan aan deze weggebruiker geen vluchtmisdrijf verweten worden, maar deze voorwaarde is niet meer vervuld vanaf het ogenblik dat een vermoeden van oorzakelijkheid tegen deze weggebruiker geuit werd, in zover natuurlijk dit vermoeden niet klaarblijkelijk onredelijk is (34).

5. De in een ongeval betrokken persoon moet het mogelijk maken dat volgende drie zaken nagegaan kunnen worden: zijn identiteit, zijn voertuig en de wijze waarop hij in het ongeval betrokken is. Indien één van deze drie punten onttrokken wordt aan de vaststellingen, dan is er vluchtmisdrijf aanwezig. De belanghebbende zal de bestraffing dus niet kunnen ontlopen indien hij inroept dat de benadeelde hem herkend heeft of het immatriculatienummer van zijn voertuig genoteerd heeft. Het kan inderdaad van belang zijn dat ter plaatse zou kunnen nagegaan worden of de bestuurder al dan niet in staat was een voertuig te besturen, of hij zich al dan niet onder de invloed van drank of van vermoeidheid bevond, of zijn voertuig al dan niet gangvaardig was, of welke persoon van eenzelfde familie of onderneming het voertuig bestuurde (35).

Deze vaststellingen kunnen door de belanghebbenden zelf gemaakt worden, eventueel met behulp van getuigen. Indien evenwel een der betrokkenen de tussenkomst van de politie inroept, dan is de andere

³⁰⁾ BGH, 3.8.51, in VRS 4, 55 en 18.1.55, in DAR 1955, 116.

³¹⁾ OLG Hamm, 9.11.55, in VRS 18, 113.

³²⁾ OLG Bremen, 14.10.59, in VRS 18, 115.

³³⁾ BGH 26.5.55, in BGHSt 8, 263 — NJW 1955, 1078 — DAR 1955, 169.

³⁴⁾ Bay OLG, 25.5.54, in DAR 1954, 258.

³⁵⁾ Lütke, Strassenverkehr, Anmerkung 4 ad § 142 Swb.

verplicht ter plaatse te wachten tot de politie verschenen is en de vaststellingen beëindigd zijn.

De verplichting de gekwetsten te helpen primeert nochtans de verplichting ter plaatse te blijven. Deze verplichting wordt uitdrukkelijk door het strafwetboek in § 330 c voorgeschreven. Wanneer dus een persoon tengevolge van een ongeval zwaar gekwetst werd en er dringend noodzaak bestaat deze persoon te helpen en niemand anders aanwezig is dan de belanghebbende, dan heeft deze niet alleen het recht maar ook de plicht zich te verwijderen om hulp te zoeken of zelf het slachtoffer weg te voeren naar een geneesheer of ziekenhuis.

6. Voor wat betreft het moreel element van de inbreuk volstaat het, om veroordeeld te kunnen worden, dat men bewust geweest is mogelijkterwijze bijgedragen te hebben aan een ongeval en de nodige vaststellingen onmogelijk te hebben gemaakt (36). Het openbaar ministerie hoeft in dit opzicht niet te bewijzen dat de delinkwent zich verwijderd heeft met het inzicht zich te onttrekken aan de vaststellingen (38).

7. Volgens § 142 van het Strafwetboek is ook de poging strafbaar. Deze poging bestaat vanaf het ogenblik dat de belanghebbende begint zich van de plaats van het ongeval te verwijderen. De vlucht is echter voltrokken wanneer de belanghebbende zich op zulke afstand of zulkdanige plaats verwijderd heeft dat een vaststelling zonder meer niet meer mogelijk is (39). Zelfs indien de vluchtende spoedig ingehaald wordt en de vlucht mislukt is, is het misdrijf niettemin voltrokken (40).

8. Er bestaat materiële samenloop tussen enerzijds de handelingen, die het ongeval veroorzaakt hebben of die er uit ontstaan zijn, en anderzijds, het vluchtmisdrijf, niettegenstaande de bestuurder al deze feiten pleegde onder de invloed van de drank. De dronkenschap is geen band die al deze misdrijven tot één enkel verenigt (41).

LIJST DER AFKORTINGEN EN VERWIJZINGEN

Stbl.	: Belgisch Staatsblad.
Bay ObLG:	Bayrisches Oberstes Landesgericht (Opperst Beiers Gerechtshof).
BGH	: Bundesgerichtshof (Bondsgerechtshof, overeenstemmend met het Belgisch Cassatiehof).
BGHSt	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen (verzameling van de arresten van het Bondsgerechtshof in strafzaken, geciteerd per boekdeel en bladzijde).
DAR	: Deutsches Autorecht. (Maandelijks tijdschrift uitgegeven door de Duitse Automobiellclub, geciteerd per jaargang en bladzijde).
KG	: Kammergericht (Beroepshof).
OLG	: Oberlandesgericht (Beroepshof).
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift (Weekblad, geciteerd per jaargang en bladzijde).

³⁶⁾ BGH, 4.11.52, in VRS 5, 41 — DAR 1953, 17.

³⁷⁾ Bay ObLG, 15.6.55, in DAR 1956, 15.

³⁸⁾ Lütkes, Strassenverkehr, Anmerkung 4 c, ad § 142 Swb.

³⁹⁾ BGH, 7.1.55, Verk. Mitt., 1955, 5.

⁴⁰⁾ OLG Hamm, 24.5.54, in VRS 7, 191.

⁴¹⁾ BGH, 4.8.55, in VRS 9, 350 en 2.11.54, in DAR 1955, 22 en 16.5.57, in VRS 13, 120.

- Verk Mitt : Verkehrsrechtliche Mitteilungen (Maandelijkse publicatie, geciteerd per jaargang en bladzijde).
 VRS : Verkehrsrechtssammlung (Maandelijkse publicatie geciteerd per boekdeel en bladzijde).
 StVG : Strassenverkehrsgesetz.
 StVO : Strassenverkehrsordnung.
 StVZO : Strassenverkehrszulassungsordnung.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 4 november 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenant-Kolonel G. J. J. M. Schopmeijer en Majoor A. P. Th. M. Brogtrop.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid: een adjudant O.O. was op vrijdag gestraft met 10 dagen licht arrest, thuis te ondergaan. In de namiddag van de volgende zaterdag had hij zijn woning verlaten en was daar in de nacht teruggekeerd. Verworpen het verweer dat beklaagde niet opzettelijk handelde, daar hij de opgelegde straf vergeten was: een straf van 10 dagen licht arrest is voor een oudere adjudant O.O. een bepaald ongewone straf, zodat de Krijgsraad het te enen male onmogelijk acht dat beklaagde die reeds de volgende dag vergeten zou zijn.

Strafverzwarende omstandigheid van „dienstdoende” (licht arrest).

(W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
 in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen L.L., geboren 8 december 1913, adjudant-onderofficier, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in tijd van oorlog te Hilversum, althans in Nederland, terwijl „hij als vrijwilliger wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke „dienst verplicht, in de rang van adjudant-onderofficier in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en terwijl hij met „licht arrest gestraft was, welke straf hij diende te ondergaan in zijn „woning te Hilversum, op 19 september 1959 te ongeveer 15.00 uur „zijn woning heeft verlaten en sindsdien opzettelijk, althans hoogst na- „latig, daaruit ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij „op 20 september 1959 te ongeveer 03.00 uur daarin is teruggekeerd”,

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als vrijwilliger met een dienstverband dat hem tot doorlopende militaire dienst verplicht, in de rang van adjudant-onderofficier in werkelijke militaire dienst was van de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij het Verzorgingssquadron van de Vliegbasis Soes-

terberg, en terwijl hij op 18 september 1959 met tien dagen licht arrest was gestraft, welke straf hij, naar hij wist, moest doorbrengen in zijn woning te Hilversum, genoemde woning op 19 september 1959 te plus minus 15.00 heeft verlaten en sindsdien daarvan afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 20 september 1959 plus minus 03.00 uur weer in zijn woning terugkeerde; dat hij van niemand toestemming had om zijn woning te verlaten;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde Justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat L. van 19 september 1959 tot 20 september 1959 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van de plaats waar hij zijn straf moest ondergaan te Hilversum; dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld *);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit is gepleegd te Hilversum;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde feit bewezen is verklaard een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde feit achterwege kan blijven;

Overwegende, dat weliswaar beklaagde ten processe heeft aangevoerd niet opzettelijk ongeoorloofd afwezig te zijn geweest, omdat hij zou vergeten zijn dat hij de vorige dag was gestraft; dat de Krijgsraad deze bewering van beklaagde echter niet waar bevindt daar de Krijgsraad het tenenmale onmogelijk acht dat een oudere adjudant-onderofficier, die op vrijdag met 10 dagen licht arrest wordt gestraft, reeds de zaterdag daarop een dergelijke voor een adjudant-onderofficier bepaald ongewone straf, zou zijn vergeten;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende, terwijl de schuldige het misdrijf pleegt, terwijl hij is dienstdoende”;

Voorzien en strafbaar gesteld bij art. 97 jo 98 **) Wetboek van Militair Strafrecht.

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

*) Niet vermeld is, uit welke bron de justitiële verklaring (van de Commandant Verzorgingsquadron te Soesterberg) het gegeven omtrent beklaagde's tijdelijke afwezigheid uit zijn woning (te Hilversum) heeft geput. Zou dat de opgave van beklaagde zelf geweest zijn, dan is er o.i. onvoldoende bewijs. Zou dat een getuige of een controle geweest zijn, dan zou vermelding daarvan ten processe aan te bevelen zijn geweest.

**) Ten rechte: 99.

(Red.)

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling van beklagde tot een militaire detentie voor de duur van 2 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 5 november 1959

President: Majoor Mr. P. G. van Lierop (*plv.*).

Leden: Majoor G. A. van der Bergh en Majoor P. Ridder.

Het slot van een bromfiets van een kameraad, die i.v.m. een oefening afwezig was, vernield en op die bromfiets gaan rijden op zodanig ondeskundige en ruwe wijze, dat o.m. de versnelling en de lamp defect raakten.

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete; bijzondere voorwaarde: binnen 6 maanden de schade betalen.

(W.M.Sr. art. 13-15; W. Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W.M.A., geboren 20 november 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 juli 1959 te Schaarsbergen, in elk geval „in Nederland, opzettelijk en wederrechtelijk zodanig met een steen „heeft geslagen op het slot waarmede een bromfiets was afgesloten, dat „genoemd slot, hetwelk evenals die bromfiets toebehoorde aan Hen- „drikus van de Pol, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, stuk „ging en opensprong en vervolgens op of omstreeks 25 juli, 26 juli, „27 juli, 28 juli en 29 juli 1959 aldaar opzettelijk zodanig ruw en „zonder toestemming van die van de Pol met die bromfiets heeft ge- „reden, dat de bedieningskabels defect geraakten evenals de koppeling „terwijl de lamp werd beschadigd en ontzet en aldus alstoeten aldaar „telkens die bromfiets opzettelijk en wederrechtelijk heeft beschadigd”;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij, op 25 juli 1959 naar de overdekte rijwielstalling, welke zich achter gebouw D. van de Oranjekazerne te Schaarsbergen bevond, is gegaan, en aldaar zo op het ringslot van een bromfiets, welke door middel van een ringslot was afgesloten, met een klinker heeft geslagen, zodat het ringslot stuk geslagen werd en het slot opensprong; dat de bromfiets en het ringslot het eigendom waren van soldaat van de Pol, die op dat moment in La Courtine was; dat hij van niemand recht of toestemming had dit slot te beschadigen, maar dat hij dit willens en wetens toch heeft gedaan, omdat hij die bromfiets wilde gaan gebruiken; dat, terwijl hij dit stond te doen, de soldaat Haverhoek langs liep; dat hij op 25, 26, 27, 28 en 29 juli 1959 over het terrein van de Oranje-

kazerne te Schaarsbergen met deze bromfiets heeft gereden, zonder dat hij daartoe toestemming van die van de Pol had; dat bij deze tochtjes de versnellingskabel is defect geraakt, maar hij, hoewel de motor telkens hevig kraakte, bij het overschakelen, op die bromfiets is blijven rijden tot de koppeling van die bromfiets vernield was; dat hij op 29 juli 1959 terwijl hij toen op die bromfiets reed, door de sergeant Klaassens is aangesproken, aan wien hij die bromfiets heeft overgegeven; dat hij van niemand toestemming had gehad die bromfiets te beschadigen; dat die bromfiets zonder gebreken was en in een goede staat van onderhoud verkeerde toen hij op 25 juli 1959 het ringslot vernielde;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 272/59, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 1 september 1959 gesloten en getekend door van Dooren, Robert Joseph, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Addens, Albert, marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar beiden ingedeeld bij de Brigade Deelen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisanten van:

Hendrikus van de Pol, oud 20 jaar, wonende te Veenendaal:

dat hij op 21 juli 1959 zijn rijwiel met hulpmotor, merk Berini M.22, grijs/groen van kleur, motornummer M.22-1578 heeft gestald in de overdekte rijwielstalling achter gebouw D van de Oranjekazerne te Schaarsbergen; dat dit rijwiel met hulpmotor geheel zijn eigendom is; dat hij dit rijwiel met hulpmotor met een ringslot had afgesloten; dat hij niemand toestemming had gegeven om dit slot van zijn bromfiets te vernielen, noch om op zijn bromfiets te gaan rijden; dat hij op 22 juli 1959 naar La Courtine is vertrokken en toen hij vandaan terugkwam zijn bromfiets inmiddels door bemiddeling van sergeant Klaassen naar zijn huis was gebracht, waarna bleek dat aan deze bromfiets voor f 48,75 herstellingen moesten worden verricht;

als verklaring van verbalisanten:

dat zij zelf op 30 juli 1959 de volgende defecten aan het rijwiel met hulpmotor, toebehorende aan soldaat van de Pol, hebben geconstateerd: ringslot vernield, bedieningskabels defect, koppeling defect, lamp beschadigd en ontzet:

Wilhelmus Haverhoek, oud 20 jaar, wonende te Deventer:

dat hij op 25 juli 1959 bij de overdekte rijwielstalling, gelegen achter gebouw D van de Oranjekazerne te Schaarsbergen heeft gezien, dat soldaat W. aldaar met een steen tegen het ringslot van de bromfiets van soldaat van de Pol stond te slaan; dat hij even later de soldaat W. op die bromfiets voorbij zag rijden en wel zeer ruw en ondeskundig; dat hij de soldaat W. ook op 27, 28 en 29 juli 1959 op voornoemde bromfiets heeft zien rijden; dat hij ook heeft gezien, dat de bedieningskabels van die bromfiets defect waren;

Matheus Alexander Klaassen, oud 20 jaar, wonende te Veenendaal; dat hij op 29 juli 1959 in de Oranjekazerne te Schaarsbergen de soldaat W. rijdend op een bromfiets, heeft aangetroffen, van welke bromfiets de motor hevig kraakte; dat hij soldaat W. heeft gevraagd van wie die bromfiets was en W. hierop antwoordde, dat het de brom-

fiets van van de Pol was; dat hij de soldaat W. heeft voorgesteld *) hem de bromfiets te geven, waarmede soldaat W. instemde; dat hij die bromfiets heeft laten onderzoeken, waarbij bleek, dat de koppeling defect was en enige kabels niet in orde; dat hij tenslotte de bromfiets naar het huis van van de Pol heeft gebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met die verstande, dat hij op 25 juli 1959 te Schaarsbergen, opzettelijk en wederrechtelijk zodanig met een steen heeft geslagen op het slot waarmede een bromfiets was afgesloten, dat genoemd slot hetwelk evenals die bromfiets toebehoorde aan Hendrikus van de Pol, stuk ging en opensprong, en vervolgens op 25 juli, 26 juli, 27 juli, 28 juli en 29 juli 1959 aldaar opzettelijk zodanig ruw en zonder toestemming van die van de Pol met die bromfiets heeft gereden, dat de bedieningskabels defect geraakten evenals de koppeling terwijl de lamp werd beschadigd en ontzet en aldus alstoen aldaar telkens die bromfiets opzettelijk en wederrechtelijk heeft beschadigd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel aan een ander „toebehoort beschadigen, meermalen gepleegd”;

Voorzien en strafbaar gesteld bij Artikel 350 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken en tot betaling van een geldboete van veertig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van zestig dagen;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op twee jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nrs. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat veroordeelde binnen zes maanden na in kracht van gewijsde gaan van het vonnis ten genoegen van de

*) Bevelen (aldus artikel 10,2^o Regl. Krijgstucht) zullen kort en bondig, stellig en duidelijk, zijn. Daarbij is het gebruik van woorden als „beveel”, „gelast” e.d. allerminst sacramenteel vereist; het bevel inkleden als een voorstel zou echter tekort kunnen doen aan de duidelijkheid en stelligheid. De mindere zou het als een voorstel kunnen opvatten en het voorstel van de hand kunnen wijzen! (Red.)

Auditeur-Militair zal aantonen, dat de schade ad f 48,75 aan H. van de Pol, geboren op 26 januari 1939 te Veenendaal en aldaar wonend op het adres Dijkstraat 20 is vergoed.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 23 september 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor A. W. Augusteijn.
Raadsman: Jhr. Mr. J. A. E. van der Does.

Slapen door een dpl. soldaat, aangewezen commandant van een staande patrouille van twee man (met het andere lid van de patrouille) in een op het wachtobject staande auto, mitsdien als bevelhebber van enige wacht. Tijdens rapport zijn rapporteur, een adjudant-onderofficier, bij diens tenue gegrepen waardoor hij met die onderofficier op de grond viel.

Gelet op reeds toegepaste krijgstuuchtelijke straf: 3 maanden gevangenisstraf en uitlezing van het vonnis, mede omdat het aantal insubordinaties, vooral gepleegd door militairen die de Judo-, worstel- of bokssport beoefenen, stijgende is. In arrest stelling. Ontslag uit de militaire dienst.

Voormelde strafoverweging in hoger beroep geschrapt, omdat uit de inhoud van het vonnis niet blijkt dat beklaagde een der genoemde takken van sport beoefende en het bewezen verklaarde feit daarop van invloed is geweest. 10 weken gevangenisstraf en opheffing van het arrest. Geen ontslag uit de militaire dienst. Geen uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 23, 117-120, 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. B. T., geboren 15 januari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde, na voeging der tegen hem afzonderlijk aangebrachte zaken, is ten laste gelegd:

„I. dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke landmacht op of omstreeks 25 juni 1959, „in tijd van oorlog, in de gemeente Utrecht, op het wachtobject Odijk, „terwijl hij bevelhebber was van een staande patrouille van twee man „— hem, beklaagde, daarbij inbegrepen — belast met de bewaking „van genoemd object, de als zodanig op hem rustende verplichtingen „om op genoemd object, wakker en paraat te zijn, niet is nagekomen, „door in strijd met de hem gegeven consignes in een op dit object ge- „parkeerde vrachtauto te gaan zitten en te gaan slapen, althans in „slaap te geraken;

„II. dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werke- „lijke dienst bij de Koninklijke landmacht, op of omstreeks 5 augustus

„1959, in tijd van oorlog, te Utrecht opzettelijk de adjudant-onder-officier C. den Dekker, derhalve een meerdere in rang, feitelijk heeft „aangerand door opzettelijk genoemde adjudant-onderofficier bij de „revers van zijn tenue te grijpen en hem zodanig naar zich toe te „trekken, dat genoemde adjudant-onderofficier en hij, beklaagde, op „de grond vielen”;

Overwegende: . . . enz.;

ad I. Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 424e Compagnie van Heutsz van de Koninklijke landmacht, op 25 juni 1959 omstreeks 00.30 uur op het wachtobject Odijk, gelegen in de gemeente Utrecht, alwaar hij toen bevelhebber was van een zgn. staande patrouille van twee man, hijzelf inbegrepen, welke patrouille was belast met bewaking van dat object, de als zodanig op hem rustende verplichting om op dat object wakker en paraat te zijn, niet is nagekomen door in strijd met de hem gegeven consignes in een op dat object geparkeerde vrachtauto te gaan zitten en vervolgens te gaan slapen;

dat hij wist dat het patrouillehebbenden verboden is volgens de consignes tijdens patrouille te slapen en in op te bewaken objecten geparkeerde voertuigen te gaan zitten;

ad II. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij de 424e Compagnie van Heutsz, zich op 5 augustus 1959 omstreeks 17.00 uur bevond op het compagniesbureau van zijn commandant, de luitenant Navest, gelegen in de van Sijpesteijnkazerne te Utrecht; dat aldaar eveneens aanwezig was de adjudant-onderofficier C. den Dekker; dat hij zich herinnert, dat hij zich toen vreselijk kwaad heeft gemaakt vanwege het feit dat genoemde adjudant den Dekker hem bij de luitenant Navest had gerapporteerd; dat hij alleen nog weet dat hij toen op een gegeven moment boven op genoemde adjudant op de grond lag en vervolgens door een aantal personen is overweldigd;

ad I. Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Theodorus Albertus Martinus Loth, korporaal der eerste klasse,

dat hij van 24 juni 1959 te 17.00 uur tot 25 juni 1959 te 08.00 uur als patrouillecommandant behoorde tot de wacht van de 424e Compagnie van Heutsz (standplaats Utrecht), welke wacht belast was onder meer met de bewaking van het wachtobject Odijk, welk object behoort tot het patrouillebeveiligingssysteem van de Compagnieën Regiment van Heutsz in het ressort van de Territoriaal Bevelhebber West; dat hij volgens zijn orders in zijn functie voormeld op 25 juni 1959 te 00.05 uur op genoemd object Odijk als staande patrouille heeft achtergelaten de tot voornoemde wacht behorende soldaten P. B. T. en A. V.; dat hij bij terugkomst op dit object te 00.45 uur op die dag genoemde staande patrouille, waarvan genoemde T. was aangewezen als patrouillecommandant, niet aantrof bij het toegangshek van dat object;

dat hij na enig zoeken beide soldaten voormeld aantrof, zittende in een op dat object geparkeerde vrachtauto; dat beide genoemde soldaten in die vrachtauto zaten te slapen; dat hij hen allebei heeft moeten wekken; dat volgens de vaste order voor het patrouillebeveiligingssysteem van de Compagnieën Regiment van Heutsz in het ressort van de Territoriaal Bevelhebber West, welke order bekend is aan alle wachthebbenden, het de wachthebbenden verboden is tijdens de wacht, dus ook tijdens patrouille, te slapen en het tevens verboden is in op te bewaken objecten geparkeerde voertuigen te gaan zitten;

ad II. Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 13 augustus 1959, opgemaakt en gesloten door Douwe Kalma, opperwachmeester der Koninklijke Marechaussee en Derk Everts, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade Utrecht, zakelijk inhoudt als verklaring, afgelegd tegenover 2e verbalisant, van:

Cornelis den Dekker, adjudant-onderofficier, 424e Compagnie van Heutsz gelegerd in de van Sijpesteijnkazerne te Utrecht,

dat op 5 augustus 1959 de soldaat T. op het bureau van zijn compagniescommandant in de van Sijpesteijnkazerne te Utrecht in zijn richting kwam, daarbij zeggende: „Die meneer, die maakt me helemaal „gek“; dat T. hiermee kennelijk hem — Den Dekker — bedoelde; dat T. vlak voor hem kwam staan en hem met beide handen vastpakte aan de revers van zijn dagelijks tenue en hem meteen naar zich toe trok, waarbij zij beiden op de grond terecht kwamen; dat T. op hem viel; dat hij gekleed was in de uniform der Koninklijke landmacht, met daarop de rangonderscheidingstekenen van adjudant-onderofficier;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Als bevelhebber van eenige patrouille eene als zoodanig op „hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van „oorlog“;
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog“,
voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. Artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
 2. Artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad zich kan verenigen met de in het

rapport van de kapitein-arts H. F. Heijmans en de 1e luitenant-arts J. E. Bekkering weergegeven medische beschouwingen en conclusies en deze tot de zijne maakt;

Overwegende, dat het aantal insubordinaties, vooral gepleegd door militairen die de Judo-, worstel- of bokssport beoefenen, nog steeds stijgende is en een zeer gestreng bestraffing van dit zware militair misdrijf geboden is;

Overwegende, dat beklaagde van 5 augustus 1959—15 augustus 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 23 september 1959 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van zijn straflijst reeds terzake van het bewezen verklaarde krijgstuchtelijk is gestraft met acht dagen streng arrest en inhouding soldij;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te wijzen vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de commandant van beklaagdes onderdeel te bepalen tijd en plaats;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 5 augustus 1959—15 augustus 1959 en vanaf 23 september 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; bepaling dat dit vonnis openlijk door de Secretaris zal worden uitgelezen op een nader in overleg met de commandant van beklaagdes onderdeel te bepalen tijd en plaats — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 24 november 1959

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers; Schout-bij-Nacht Bakker.
Raadsman: Jhr. Mr. J. A. E. van der Does.

(*Zie het vonnis, hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.,

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, met aftrek van voorarrest;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis schrapte de overweging:

„dat het aantal insubordinaties, vooral gepleegd door militairen die „de Judo-, worstel- of bokssport beoefenen, nog steeds stijgende is „en een zeer gestrenge bestraffing van dit zware militaire misdrijf ge- „boden is”;

omdat uit de inhoud van het vonnis niet blijkt dat beklagde de in deze overweging vermelde takken van sport beoefende en dat zulks op het plegen van het sub 2 bewezenverklaarde feit van invloed is geweest;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, ook na het aldaar gehouden verhoor van de getuige het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen, terwijl het Hof geen termen vindt om te bepalen dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof zich kan verenigen met de in het rapport van de kapitein-arts H. F. Heijmans en de 1e luitenant-arts J. E. Bekkering weergegeven medische beschouwingen en conclusies en deze tot de zijne maakt;

Overwegende, dat beklagde blijkens een overgelegd afschrift van zijn straflijst reeds terzake van het bewezenverklaarde krijgstuchtelijk is gestraft met acht dagen streng arrest en inhouding van soldij;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklagde tot gevangenisstraf voor de tijd van tien weken, met bepaling, dat van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorarrest doorgebracht, een termijn van tien weken, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Heft op het arrest;

Ontslaat beklagde daaruit;

Bevestigt het vonnis voor het overige met verbetering der gronden

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 30 september 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Mr. J. L. Koning.

Diefstal van een aan een Frans militair toebehorend horloge door een dpl. marechaussee 3e klasse die, ter vervulling van een dienstverrichting in Frankrijk, aldaar in een Franse kazerne was gelegerd.

Gebruik van een in de Franse taal gesteld proces-verbaal.

(W.M.Sr. art. 4, W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. J. S., dpl. marechaussee 4e klasse, geboren 6 april 1939, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig marechaussee derde klasse bij „het 101 Marechaussee Bataljon der Koninklijke Landmacht op 1 juli „1959, terwijl hij zich voor de vervulling van de op hem rustende „dienstverplichtingen te Chalons sur Marne in Frankrijk bevond, al „daar in de kazerne Forgeot met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen een polshorloge, toebehorende aan de „franse soldaat Jurek, althans aan een ander dan aan hem, beklagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in wettelijke dienst was als marechaussee der 3e klasse bij het 101 Marechaussee Bataljon der Koninklijke Landmacht, op 1 juli 1959 te Chalons sur Marne in Frankrijk, in het waslokaal van de artilleriekazerne Forgeot, in welke kazerne hij gelegerd was ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen te Chalons sur Marne in verband met troepenverplaatsingen van Nederland naar la Courtine in Frankrijk, heeft weggenomen een polshorloge, dat hij aldaar bij een wastafel zag hangen; dat dit een polshorloge, kleur goud doublé, met schakelarmband was; dat hij dit polshorloge heeft weggenomen met de bedoeling zich dit toe te eigenen en ten eigen bate aan te wenden, zulks terwijl hij wist daartoe van niemand recht of toestemming te hebben verkregen; dat de eigenaar een Franse soldaat bleek te zijn, Jurek geheten, die het op dat tijdstip had uitgeleend aan de Franse sergeant F. Ogorek; dat, terwijl hij dit horloge wegnam, nog enige andere Nederlandse militairen in het waslokaal aanwezig waren, onder wie de marechaussee Mouris;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 5 augustus 1959, opgemaakt en gesloten door Reinier Voets, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adrianus Mouris, marechaussee 3e klasse,
 dat hij in verband met de verplaatsing van Nederlandse troepen van Mourmelon le Grand naar Bourges, van 1 juli 1959 tot en met 3 juli 1959 ingedeeld was bij de T.P. Chalons sur Marne; dat de marechaussee de Haas, S. en hijzelf, die bij deze T.P. zijn ingedeeld, gelegerd zijn in de Franse Artilleriekazerne te Chalons sur Marne; dat hij zich op 1 juli 1959 omstreeks 22.15 uur stond te wassen in het waslokaal van het legeringsgebouw, toen hij zag, dat aan een waterkraan naast die welke de marechaussee S. in gebruik had, een polshorloge hing; dat de marechaussee S. en hij ongeveer tegelijk klaar waren met wassen; dat hij op het moment dat hij het waslokaal wilde verlaten, zag, dat de marechaussee S. bedoeld polshorloge van die waterkraan nam en dit in zijn linker broekzak stopte; dat dit een goudkleurig polshorloge was met goudkleurige schakelband;

Overwegende, dat een proces-verbaal in de Franse taal, opgemaakt en gesloten door Bouron, Charles M.D.L. Chef, Officier de police judiciaire en Chevreau, Cloude, Gendarme, agent de police judiciaire, van de Brigade des Recherches de Chalons-sur-Marne, zakelijk inhoudt als verklaring van Felix Ogorek, weergegeven in de Nederlandse taal *):

dat hij op 30 juni 1959 werd gelegerd in de kazerne Forgeot te Chalons-sur-Marne; dat hij op 1 juli 1959 omstreeks 22.00 uur de verdwijning van zijn horloge constateerde; dat hij dit had opgehangen in het waslokaal van het gebouw; dat hij na het beëindigen van zijn toilet, naar zijn kamer was gegaan; dat hij ongeveer een kwartier later bemerkte dat hij zijn horloge nog niet had; dat hij toen terug is gegaan naar het waslokaal en constateerde dat het verdwenen was; dat dit horloge aan hem was uitgeleend door de soldaat 2e klasse Jurek;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd proces-verbaal in de Franse taal slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat beklagde het hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit heeft gepleegd, terwijl hij zich ter vervulling van zijn dienstverplichtingen in het buitenland bevond, zodat in casu artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing is;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

*) Men krijgt uit deze overweging de indruk dat de Krijgsraad zelf en niet een door de Krijgsraad beëdigde tolk de vertaling van dit in de Franse taal gestelde proces-verbaal heeft verzorgd. (Red.).

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde op 30 september 1959 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 30 september 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 14 oktober 1959

President: Luitenant-Kolonel Mr. O. A. Stradmeijer (plv.).

Leden: Luitenant-Kolonels A. J. J. H. van Dilst en P. A. van Rossum.

Beklaagde had, gezamenlijk en in vereniging met een kameraad, te Leiden een onbeheerd staande fiets weggenomen en was daarmede, met zijn kameraad, naar de buitenkant van de stad gereden, alwaar zij trachtten te liften.

Geen oogmerk van wederrechtelijke toeëigening; wel een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp. Verwijzing naar de commanderende officier.

(W.K. art. 2, 1°, 58; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R.C.F., geboren 4 april 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 7 juli 1959 te „Leiden, tezamen en in vereniging handelende met de dienstplichtig „soldaat M.G.K., althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening een herenrijwiel, merk Union, heeft weggenomen, toebe- „horende aan P. M. Schenk, althans aan anderen of een ander dan aan „hem, beklagde, of aan zijn mededader”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 301 Transport Compagnie Vaartuigendienst en tezamen met de soldaat K. van diezelfde compagnie tewerkgesteld op een sleepboot van de Vaartuigendienst, die in Alphen aan de Rijn lag, op 7 juli 1959 omstreeks 23.30 uur te Leiden op het

Noordeinde aldaar heeft weggenomen, tezamen en na voorafgaand overleg en afspraak terzake met de soldaat K. een herenrijwiel, merk Union, dat daar onafgesloten tegen een gevel stond; dat zowel K. als hij wisten dat dat rijwiel aan geen van hen beiden toebehoorde en dat noch K., noch hijzelf van iemand recht of toestemming had gekregen om dat rijwiel weg te nemen; dat de eigenaar later een zekere Schenk bleek te zijn; dat het, toen zij die fiets wegnamen, de bedoeling van K. en hem was uitsluitend om zich met die fiets naar genoemde sleepboot in Alphen aan de Rijn te begeven; dat zij nadat zij een eindje op die fiets gereden hadden, in Leiden hebben getracht een lift te krijgen en vervolgens nog een eindje buiten Leiden; dat zij toen door de politie zijn aangehouden; dat de politie toen die fiets in beslag heeft genomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 8 juli 1959, opgemaakt en gesloten door Hans de Beer, Cornelis Maarten van der Burg en Johannes ten Haken, allen agent van gemeentepolitie te Leiden, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 7 juli 1959 omstreeks 23.50 uur naar aanleiding van een telefonische mededeling van een bewoner van perceel Hoge Rijndijk 119 te Leiden, dat twee militairen een rijwiel hadden geplaatst voor genoemd perceel en daarna op de Hoge Rijndijk voornoemd probeerden auto's te doen stoppen, kennelijk met het doel verder te liften, zich onmiddellijk derwaarts hebben begeven; dat zij bedoelde militairen aantroffen op de Hoge Rijndijk in de gemeente Zoeterwoude; dat een der militairen kennelijk stond te liften, terwijl de andere in de onmiddellijke omgeving op een rijwiel was gezeten; dat deze op hun vraag hoe hij aan dat rijwiel was gekomen, verklaarde dit te hebben ontvreemd vanaf het voetpad in het Noordeinde te Leiden; dat zij bedoelde militairen, die opgaven genoemd te zijn R.R.F., geboren te Padang, 4 april 1938 en M.G.K., geboren 26 mei 1939 te Krefeld en het door hen in beslaggenomen rijwiel hebben meegenomen en ter beschikking gesteld van de Commissaris van Politie te Leiden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 14 juli 1959, opgemaakt en gesloten door Pieter Droogers, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, Brigade Leiden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Paulus Maria Schenk:

dat hij op 7 juli 1959 omstreeks 21.15 uur het hem in eigendom toebehorende herenrijwiel, merk Union, heeft geplaatst op het voetpad aan het Noordeinde te Leiden; dat hij op 8 juli 1959 omstreeks 02.00 uur zag dat zijn fiets niet meer aanwezig was; dat hij niemand recht of toestemming had gegeven zijn rijwiel weg te nemen en zich toe te eigenen;

2. Verbalisant:

dat hij op 8 juli 1959 omstreeks 09.00 uur van de gemeentepolitie te Leiden heeft overgenomen de dienstplichtige soldaten R.R.F. en M.G.K., alsmede een herenrijwiel merk Union; dat hij het door de gemeentepolitie te Leiden in beslag genomen rijwiel heeft getoond aan P. M. Schenk, die verklaarde dat hij het hem getoonde rijwiel herkende

als zijn eigen rijwiel dat hij op 7 juli 1959 in het Noordeinde te Leiden had gezet;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „althans alleen, met het oogmerk van weder„rechtelijke toeëigening”;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp zoals dat is omschreven in artikel 2 onder 1e W.K., zodat met toepassing van artikel 58 W.K. onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; van het Wetboek van Strafrecht; van de invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 2,58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat het bewezenverklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 onder 1e W.K.;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 2 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Majoor H. R. Mac Gillavry.

Raadsman: Mr. Ph. C. M. v. d. Ven.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: als dpl. soldaat, samen met een andere dpl. soldaat wederrechtelijk in een militaire auto gaan zitten en daarmede 's nachts over het kazerneterrein gereden (zonder dat één hunner in het bezit van een rijbewijs was) waarbij de éne het stuur en de andere het versnellingsmechanisme bediende en vervolgens, toen zij de officier van piket ontmoetten en deze, zich midden op de weg stellende een duidelijk stopteken had gegeven, doorgereden.

Het rijden zonder rijbewijs (over het kazerneterrein) als eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp bij de straftoemeting in rekening gebracht.

(W.M.Sr. art. 114, 3°; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. N. *), geboren 15 december 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd **):

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat mess-bediende bij de „2e compagnie der Garnizoensgarage 's-Gravenhage van de Konink- „lijke Landmacht, op of omstreeks 29 september 1959 te circa 23.20 „uur, terwijl het toen tijd van oorlog was in de zin van artikel 87 van „het Wetboek van Strafrecht, toen hij zich tezamen met de dienst- „plichtig soldaat mess-bediende D. D., eigendunkelijk en wederrechte- „lijk in een op de Nieuwe Frederikkazerne te 's-Gravenhage gepar- „keerd militair motorrijtuig Combi KR 31-49 had begeven, zonder dat „één van beiden in het bezit was van een militair of ander rijbewijs „voor een dergelijk voertuig en daarmee met groot licht aan over het „kazerneterrein was gaan rijden, waarbij hij, beklaagde, laatstelijk aan „het stuur zat, terwijl de soldaat D. het versnellingsmechanisme be- „diende, toen de sergeant-majoor J. C. Th. Dreesens, die in zijn functie „van Officier van Kazernepiket, vergezeld van de wachtcommandant, „de korporaal der eerste klasse Olyhoek, een ronde over het kazerne- „terrein maakte en die het door hem, beklaagde en D. bereden motor- „rijtuig zag naderen, gegrond vermoeden koesterende dat met dit voer- „tuig wederrechtelijk werd gereden, in zijn voormelde functie dit voer- „tuig wilde aanhouden ter controle en zich daartoe midden op de weg „had begeven en door het opsteken van zijn rechterarm met de hand- „palm naar voren, waarbij hij duidelijk herkenbaar was aan het door „hem in zijn voormelde functie als teken daarvan op de borst gedragen „metalen schild, bevel tot stoppen had gegeven, samen met D. voor- „noemd opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, „immers, na aanvankelijk snelheid te hebben geminderd, op het roepen „van de soldaat D. „*Doorrijden, rijden, rijden*”, niettegenstaande hij „zowel als D. de Officier van Piket in diens functie hadden onder- „kend, *weder gas heeft gegeven en zonder enige poging te doen ge- „noemde Officier van Piket te ontwijken met bedoeld voertuig met „grote snelheid recht op hem en de naast hem staande Olyhoek in is „gereden, zulks alhoewel hij wist, althans moest hebben begrepen dat, „gezien de korte afstand van circa tien meter waarop het voertuig zich „nog van de Officier van Piket en wachtcommandant bevond, toen dit „snelheid vermeerderen plaatsvond, de grote waarschijnlijkheid be- „stond dat genoemde Dreesens en Olyhoek door het motorrijtuig zou- „den worden gegrepen en daardoor van het leven beroofd zouden „worden, althans zwaar lichamelijk letsel zouden oplopen, althans in „plaats van te stoppen is doorgereden, zijnde de uitvoering van het „misdrijf van doodslag, althans zware mishandeling, niet voltooid,*

*) De in dit vonnis genoemde D. D. werd, bij vonnis van dezelfde datum tot gelijke straf veroordeeld.

***) In het bewezenverklaarde komen de hier door ons geursiveerde gedeelten niet voor. (Red.)

„alleen tengevolge van de van zijn, beklaagdes, of D.'s wil onafhankelijke omstandigheid dat genoemde Dreesens en Olyhoek er nog juist in zijn geslaagd opzij in de berm van de weg te springen zonder door het voertuig te worden geraakt, zijnde aldus door hem en D. gezamenlijk alstoen en aldaar opzettelijk door bedreiging met geweld als bovenomschreven genoemde sergeant-majoor Dreesens gedwongen de dienstverrichting van controle van bedoeld motorrijtuig en deszelfs inzittenden, als door hem beoogd, na te laten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat-messbediende bij de 2e compagnie garnizoensgarage 's-Gravenhage van de Koninklijke Landmacht, op 29 september 1959 omstreeks 23.00 uur, tezamen met de dienstplichtig soldaat-messbediende D. D. op diens voorstel in een op de Nieuwe Frederikkazerne te 's-Gravenhage geparkeerd staand militair motorrijtuig, een Combi, KR 41-49 is gaan zitten en daarmee is gaan rijden over het terrein van die kazerne, zonder dat een van hen beiden in het bezit was van enig militair of ander rijbewijs; dat hij, nadat D. even had gereden, achter het stuur van die combi is gaan zitten, waarna zij met die combi met groot licht aan, over dat kazerneterrein zijn gaan rijden, waarbij D., die naast hem was gezeten het versnellingsmechanisme bediende; dat hij, gekomen ter hoogte van het verwarmingsgebouw, een honderdtal meters voor zich uit twee personen op de rijbaan van de weg zag staan; dat hij, toen zij deze personen tot een afstand van ongeveer 40 meter genaderd waren, zag dat een van deze personen de Officier van Piket was, deze herkende aan het metalen schild dat deze op de borst droeg; dat hij toen ook zag dat deze Officier van Piket ongeveer midden op de rijbaan staande hen een stopteken gaf door zijn rechterhand omhoog te steken met de palm van zijn hand in hun richting; dat, voordat hij dit zag, D. al gezegd had: „Het is de Piket”; dat hij toen schrok en zijn voet van het gaspedaal heeft gehaald; dat zij toen de Officier van Piket voorbij zijn gereden; dat hij is doorgereden uit angst voor straf, hoewel hij toen zonodig met behulp van D. de combi wel tot stilstand had kunnen brengen; dat hij toen een eindweegs verder via het DML-terrein het achterhek van genoemde kazerne is doorgereden, waarbij D. tegen hem zei: „Rijden, rijden”, waarna zij tot het keukengebouw zijn gereden; dat hij toen onmiddellijk naar de legeringskamer is gelopen; dat noch D. noch hijzelf recht of toestemming hadden om met genoemde combi te gaan rijden;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Jan Cornelis Theodoor Dreesens, sergeant-majoor,

dat hij op 29 september 1959 omstreeks 23.30 uur zich in zijn functie van officier van kazernepiket op ronde bevond op het terrein van de Nieuwe Frederikkazerne te 's-Gravenhage, tezamen met de wachtcommandant de korporaal Olyhoek; dat hij daartoe het bekende metalen schild van Officier van Piket op de borst droeg; dat hij toen gekomen ter hoogte van gebouw D vanuit noordelijke richting, vanuit

de richting van de Technische dienst, een auto met groot licht aan zag komen rijden in hun richting; dat de snelheid van die auto vrij hoog was; dat hij, aangezien hij op dat tijdstip en op die plaats in het geheel geen verkeer verwachtte, toen onmiddellijk midden op de rijbaan is gaan staan en de inzittenden van genoemd voertuig een stopteken heeft gegeven door zijn rechterarm omhoog te steken met de palm van de hand naar voren gericht; dat hij zag dat er twee personen in het voertuig zaten; dat hij zo is blijven staan, terwijl genoemd voertuig hem bleef naderen; dat hij, toen het voertuig tot op ongeveer 20 meter van hem was genaderd, zag en hoorde dat dit voertuig snelheid minderde; dat toen echter tegelijkertijd de snelheid weer werd opgevoerd; dat hij toen in de berm van de weg is gesprongen; dat de bestuurder van het voertuig zonder acht te slaan op zijn stopteken is doorgereden, ook nadat hij, toen het voertuig hem was gepasseerd, onmiddellijk riep: „Stop, stop, stop”; dat het kenteken van genoemd voertuig, een Combi Volkswagen, KR 41-49 was; dat hem later bleek dat de inzittenden de soldaten J. H. N. en D. D. waren; dat hem bij controle bleek dat voor die rit geen rijopdracht was uitgeschreven; dat hij in zijn functie van Officier van Piket aan genoemde soldaten geen toestemming had gegeven met die militaire Combi over het kazerneterrein te gaan rijden;

Overwegende: . . . [bewezenverklaring met uitzondering van de in de tenlastelegging geursiveerde gedeelten — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waar-, bij twee personen gezamenlijk het misdrijf plegen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 30 september—11 november 1959 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat het rijden zonder militair rijbewijs met een militair motorrijtuig een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 punt 1 van de Wet op de Krijgstucht oplevert;

Overwegende, dat dit aldus bewezenverklaarde krijgstuchtelijke vergrijp gepleegd is in samenhang met het bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit, zodat de Krijgsraad daarvan bij het bepalen van de straf mede kennis neemt en dit krijgstuchtelijk vergrijp mede in aanmerking neemt;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6

weken, met aftrek van het ondergane voorlopig arrest van 30 september 1959—11 november 1959 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 2 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. J. Brands en R. R. Mac Gillavry.

Raadsman: Mr. Ph. C. M. van der Ven.

Door een marechaussee-patrouille op de openbare weg aangetroffen met de baret niet op het hoofd (doch onder de schouderpassant gestoken) en terzake rapport aangezegd: (1) naar zijn naam gevraagd een valse naam opgegeven; (2) opdracht ontvangen hebbende mee te gaan naar zijn woning om zijn militaire legitimatiebewijs te halen een erf opgereden en, aldaar aangegrepen door de leden der patrouille, gerukt en getrokken in tegengestelde richting.

(1) Opzettelijke ongehoorzaamheid; (2) feitelijke insubordinatie.

Bevestigd in hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) behalve ten aanzien van de straf, die verzwaaard werd.

(W.M.Sr. art. 114, 117—120; W.Sr. art. 435, 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. G. W., geboren 11 november 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 17 oktober 1959, in tijd van oorlog, in de gemeente Genderingen,

„1. nadat hem, beklagde, door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee J. C. van den Broek rapport was aangezegd terzake van het door hem, beklagde, gepleegde krijgstuchtelijk vergrijp van het niet dragen van een hoofddeksel op de openbare weg en, nadat voor het opmaken van dit rapport door voormelde wachtmeester hem, beklagde, naar zijn naam was gevraagd, derhalve door het bevoegde gezag naar zijn naam gevraagd, valselijk aan genoemde wachtmeester heeft opgegeven, dat hij Bernardus Johannes Gerardus Aalders heette, zulks terwijl in werkelijkheid zijn naam Wilhelmus Johannes Gerhardus W. was;

„2. opzettelijk met geweld tegen de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee J. C. van den Broek en tegen de Marechaussee der eerste klasse B. Westerveen, derhalve meerderen in rang, zich heeft verzet, door alstoen aldaar, nadat hij, beklagde, niet had voldaan aan het bevel van genoemde wachtmeester om met hem mee te gaan teneinde de door hem hem, beklagde, opgegeven naam te verifiëren en, nadat genoemde wachtmeester en marechaussee der eerste klasse hem gegrepen hadden om hem, beklagde te dwingen met hen mee te gaan, opzettelijk al gillende te rukken en te trekken in een richting

„tegenovergesteld aan die waarin genoemde wachtmeester en mare-
„chaussee der eerste klasse hem wilden brengen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat
van de Koninklijke Landmacht, op 17 oktober 1959 omstreeks 11.20
uur op zijn fiets op de openbare weg in de Bongerstraat te Ulft, ge-
meente Genderingen reed, in uniform van de Koninklijke Landmacht
gekleed, waarbij hij zijn baret in plaats van op zijn hoofd onder een
van zijn schouderepauletten droeg; dat er toen een patrouille van de
Marechaussee voorbijkwam van twee man, een wachtmeester en een
marechaussee 1e klasse, die later bleken respectievelijk van den Broek
en Westerveen te heten; dat de wachtmeester van den Broek hem rap-
port aanzegde wegens dat niet op het hoofd dragen van de baret en
hem vervolgens zijn naam vroeg; dat hij toen, naar hij wist valselijk en
in strijd met de waarheid, die wachtmeester aldaar heeft gezegd dat
hij Bernardus Johannes Gerardus Aalders heette; dat het hem bekend
was dat die wachtmeester bevoegd was naar zijn naam te vragen en
dat hij in deze het bevoegde gezag vertegenwoordigde; dat die wacht-
meester vervolgens inzage vroeg van zijn identiteitsbewijs, hetgeen hij
toen beweerde thuis te hebben; dat vervolgens de wachtmeester van
den Broek hem toen opdracht gaf aldaar om met deze mee te gaan
naar zijn, W.'s, woning te Ulft, teneinde de door hem opgegeven naam
te verifiëren; dat hij toen na een paar honderd meter te hebben gefietst
van de route naar zijn huis is afgeweken en linksaf is geslagen en kort
daarop het erf is opgereden van een perceel te Ulft waar een tante van
hem woonde; dat hij tegen de marechaussee-patrouille, die hem achter-
nareed dat erf op, heeft gezegd dat zij niet op dat erf mochten komen;
dat de marechaussee hem toen op dat erf heeft vastgegrepen en hem
heeft gezegd dat hij met hen mee moest; dat hij zich toen heeft losge-
rukt en dat erf verder is opgerend; dat hij even later, toen die beide
marechaussees hem op dat erf grepen om hem te dwingen met hen
mee te gaan, zich toen aldaar al gillende tegen deze marechaussees
heeft verzet en zoveel als in zijn vermogen lag, gerukt en getrokken in
een richting, tegenovergesteld aan die waarin die marechaussees hem
toen aldaar wilden brengen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 20 oktober
1959, opgemaakt en gesloten door Johannes Cornelis van den Broek,
wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Berend
Westerveen, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar,
beiden behorende tot brigade Dinxperlo, zakelijk inhoudt als verkla-
ring van 1e verbalisant:

dat hij zich, in uniform gekleed, tezamen met de marechaussee der
1e klasse Westerveen, op 17 oktober 1959 op patrouille bevond in de
Bongerstraat te Ulft in de gemeente Gendringen te omstreeks 11.20
uur; dat zij toen aldaar een hen onbekend persoon, gekleed in de
uniform van de Koninklijke Landmacht in de stand van soldaat per
rijwiel over genoemde straat zagen rijden, terwijl deze geen hoofd-

deksel op het hoofd droeg en een baret onder de epaulette van de veldblouse had; dat hij deze persoon terzake rapport aanzegde; dat deze persoon toen opgaf te zijn genaamd Bernardus Johannes Gerardus Aalders; dat hij de soldaat toen opdracht gaf zijn militair identiteitsbewijs te laten zien en vervolgens, toen deze verklaarde het niet bij zich te hebben doch naar hij geloofde het thuis te hebben in Ulft, met hen mee te rijden naar zijn huis om het militair identiteitsbewijs op te halen en daar te laten zien; dat de militair bij perceel 58 van de Dr. Ariënstraat te Ulft plotseling linksaf het erf opreed, zeggende dat hij naar zijn tante ging; dat hij, eerste verbalisant, de militair tot drie maal toe toeriep te stoppen, doch dat deze dit niet deed; dat hij, 1e verbalisant, trachtte de militair te bewegen met hen mee te gaan en dat hij deze daartoe bij de schouder greep; dat deze echter van hem wegrende; dat hij met de marechaussee 1e klasse Westerveen, na de militair ingehaald te hebben, deze vervolgens vastgreep teneinde hem te dwingen met hen mee te gaan; dat deze zich luid gillend met geweld tegen hen, zijn militaire meerderen, verzette door krachtig te trekken, te rukken en te duwen in tegenovergestelde richting als die waarin zij hem trachtten te geleiden; dat het hen met zeer veel moeite gelukte hem in bedwang te houden; dat de militair even later een militair identiteitsbewijs met een goed op hem gelijkende foto aan hem overhandigde; dat hem toen bleek aan de hand van dit identiteitsbewijs, dat genoemde militair was genaamd Wilhelmus Johannes W., registratienummer ;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”;
2. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht junctis de artikelen 435 en 55 van het Wetboek van Strafrecht;
2. Artikel 120 juncto artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 februari 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).
Raadsman: Mr. Melai.

(Zie het vonnis hiervóór.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van drie weken met in arreststelling;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak, in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat de beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van de artikelen 13, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft aan het sub 1. ten laste gelegde, hetwelk naar de tekst was toegesneden op artikel 435, 3° W.Sr., de qualificatie „opzettelijke ongehoorzaamheid” verleend, daarbij het element „opzettelijk” van laatstgenoemd delict vermoedelijk als een feitelijke omschrij-

ving purende uit het gestelde opgeven van een valse naam, hetwelk — tenzij er zich academische problemen voordoen, waarvan in de tenlastelegging geen sprake was — uitsluitend opzettelijk kan geschieden. Het Hof heeft deze qualificatie gehonoreerd, waarmede het teruggekeerd is naar de vooroorlogse jurisprudentie. Men zie de sententies van 10 december 1929 (M.R.T. XXV, blz. 526) en speciaal van 24 december 1929 (M.R.T. XXV, blz. 532) naast die van 7 maart 1950 (M.R.T. XLIII, blz. 744). Daarmede is een dergelijk voorval, hetwelk zich volledig in de militaire sfeer afspeelt, weer gebracht onder de werking van het militaire strafrecht.

W. H. V.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad

Arrest van 8 maart 1960

Voorzitter: Mr. van der Meulen; *Leden:* Mrs. Feber, Westerouen van Meeteren, Kazemier, Dubbink.

Een voetganger is geen verkeer in de zin van art. 28 lid 1 sub b W.V.R.

Conflict tussen een rechtdoorgaande voetganger, die een dwarsstraat oversteekt, en een achteropkomende auto, die rechtsaf buigt.

(Art. 28 lid 1 sub b W.V.R.)

De Hoge Raad der Nederlanden,

Op het beroep van den Procureur-Generaal bij den Hogen Raad der Nederlanden, in het belang der wet requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam van den achtsten juni 1959, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een op 31 januari 1959 door den Kantonrechter te Amsterdam gewezen vonnis, D. de V. werd ontslagen van rechtsvervolging;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Dubbink;

Gehoord den Procureur-Generaal in zijn voordracht en vordering tot cassatie in het belang der wet, als middel van cassatie voorstellende:

„Schending van de artikelen 175 van de Grondwet, 20 van de Wet „op de Rechterlijke Organisatie, 350, 351, 352, 358 en 359 van het „Wetboek van Strafvordering, 2, 34 en 38 van de Wegenverkeerswet, „28 en 124 van het Wegenverkeersreglement door het bewezenver- „klaarde niet strafbaar te verklaren”;

O. dat de Rechtbank bij haar bestreden vonnis ten laste van de V. als bewezen heeft aangenomen: „dat hij op of omstreeks 27 oktober „1958, omstreeks 15.10 uur, in de gemeente Amsterdam, als bestuurder „van een personenmotorrijtuig daarmede rijdende over de rijbaan van „de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Middenweg, komen- „de uit de richting van Diemen en gaande in de richting van de Lin-

„naeusstraat, ter hoogte van de kruising althans splitsing van die door „hem bereden weg met de voor het openbaar verkeer openstaande weg „de Wethouder Frankeweg, en voornemens zijnde naar rechts van richting te veranderen en de Wethouder Frankeweg op te rijden, bij het „gevolg geven aan dat voornemen de doorgang naast zich niet heeft „vrijgelaten voor een voetganger die bezig was de rijbaan van de Wethouder Frankeweg over te steken, komende van het voetpad van de „Middenweg uit de richting van Diemen en gaande naar het voetpad „van de Middenweg in de richting van de Linnaeusstraat, en die zich „daarbij naast hem, verdachte, bevond, althans zo dicht achter hem, „verdachte, bevond, dat door dit veranderen van richting gevaar voor „botsing ontstond; immers moest die voetganger inhouden om niet „aangereden te worden”;

O. dat de Rechtbank heeft overwogen, dat het bewezen verklaarde niet strafbaar is, daar een voetganger geen verkeer is in de zin van artikel 28 lid 1 sub *b* van het Wegenverkeersreglement en het bewezen verklaarde evenmin onder enige andere strafbepaling valt;

O. omtrent het middel:

dat het algemene voor de veiligheid op den weg wakende voorschrift van artikel 25 der Wegenverkeerswet ook den voetganger in zijn bescherming betreft, en hem sedert de wet van 22 december 1948, Staatsblad I no. 562, daarnaast ook blijkens de geschiedenis als „gevaarsbron” aanwijst;

dat de bepalingen van het Wegenverkeersreglement, door welke de wetgever de veiligheid op den weg heeft willen bevorderen, nu eens verplichtingen opleggen aan een of meer groepen verkeersdeelnemers, dan weer belangen van dergelijke groepen beschermen en bij dit laatste somtijds een bepaalde groep beschermen tegen handelingen van een of meer andere groepen;

dat mitsdien bij elke bijzondere bepaling de vraag moet worden gesteld of deze naar tekst, verband met andere bepalingen en naar haar aard en strekking mede de voetgangers betreft;

O. dat het te dezen gaat om de vraag of artikel 28, eerste lid, aanhef en onder *b*, van het reglement mede den voetganger raakt;

dat wat de verplichtingen betreft de tekst slechts van andere weggebruikers dan voetgangers rept;

dat uit de tekst niet blijkt, dat de bepaling mede de bescherming van den voetganger beoogt;

dat de nauwe aansluiting van artikel 28 bij de voorschriften van artikel 27 — welke niet tot bescherming van den voetganger strekken — eerder in tegengestelden zin wijst;

dat voorts weinig aannemelijk is, dat het bepaalde in artikel 28, eerste lid, aanhef en onder *b* mede de voetgangers zou beoogen te beschermen, omdat het voorschrift dan aan de voetgangers een grotere en algemene bescherming zou bieden dan in artikel 30*a* slechts met betrekking tot „voetgangersoversteekplaatsen” als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder *ff*, van het Wegenverkeersreglement is voorzien;

O. dat de voetgangers mitsdien niet zijn begrepen in het verkeer als

bedoeld in artikel 28, eerste lid, aanhef en onder *b* en in dit opzicht alleen door het algemeen voorschrift van artikel 25 der Wegenverkeerswet worden beschermd;

Verwerpt het beroep.

Voordracht en vordering tot cassatie in het belang der wet, van de Procureur-Generaal Mr. Langemeijer:

Het is geenszins mijn bedoeling te ontkennen, dat de bij het vonnis gegeven beslissing, namelijk dat een voetganger niet kan gelden als „verkeer” in de zin van artikel 28, lid 1 sub *b* van het Wegenverkeersreglement, zich op ernstige gronden laat verdedigen. Het wil mij echter voorkomen, dat ook de Rechtbank zich bewust zal zijn geweest, hier te staan voor een vraag, voor welke beantwoording afdoende argumenten ontbreken. Hier komt bij, dat die vraag uit een oogpunt van verkeerspraktijk belangrijk en het voortbestaan van onzekerheid daaromtrent dus zeer ongewenst is. Onder deze omstandigheden meen ik, teneinde een beslissing van Uw raad te verkrijgen, de aan die van de Rechtbank tegengestelde mening tot de mijne te mogen maken.

Het woord „verkeer” is in tegenstelling tot vele andere termen in onze verkeerswetgeving niet gedefinieerd. Niettemin komt het mij voor, dat de uitlegger, die bij de toepassing van enig bijzonder voorschrift stuit op een term, die uit zijn aard in het verkeersrecht een zo belangrijke rol moet spelen, zich allereerst behoort af te vragen, of zich een duidelijke bedoeling van de wetgevende organen laat vaststellen om de term in dit gehele stuk wetgeving consequent in een bepaalde betekenis te gebruiken. Betreffende die betekenis zie ik overigens voorshands geen ander belangrijk punt van twijfel dan dit: of het woord „verkeer” voetgangers mede omvat.

Laat ik aanstonds zeggen, dat naar mijn mening zulk een vast spraakgebruik van de verkeerswetgeving ten aanzien van onze vraag zich niet laat vaststellen. Langs twee wegen zou men het kunnen beproeven. Men kan nagaan, of het gebruik door de wetgever van andere termen a contrario een aanwijzing omtrent de bedoeling met het gebruik van het woord „verkeer” geeft, en men kan onderzoeken, of dit woord zelf, waar het gebruikt is, altijd een bepaalde betekenis zeker wèl of zeker niet moet hebben. Uit het eerste oogpunt zal men naar het mij voorkomt slechts tegenstrijdige gegevens vinden. Enerzijds toch bezigt het Wegenverkeersreglement naast de term „verkeer” ook de term „weggebruikers” (art. 6, het opschrift van Hoofdstuk III, artt. 33, 48, 58, Bijlage, Modellen 5 en 16). Deze term, die zeker niet toelaat voetgangers daarbuiten te sluiten, zou een zeker vermoeden kunnen wekken, dat het woord „verkeer” een beperktere betekenis zou hebben en als zodanig zou men dan wel in de eerste plaats denken aan alle weggebruikers met uitzondering van voetgangers. Aan de andere kant kent het Reglement echter de term „rijverkeer” (artt. 40, waar zelfs „verkeer” en „rijverkeer” naast elkaar voorkomen en 45, Bijlage, Modellen 40 en 124), die juist weer doet veronderstellen, dat ook niet rijdende weggebruikers „verkeer” kunnen zijn.

Het gebruik van de term „verkeer” zelf spreekt al evenmin, zo zou ik menen, volkomen duidelijke taal. Er zijn een aantal gevallen, waarin men zich nauwelijks anders kan voorstellen dan dat daaronder mede voetgangers zijn omvat. Ik zou als zodanig noemen, de considerans van de Wegenverkeerswet, de artt. 2, 5, 6 en 45 van die Wet, 4 i.v.m. 9, 7.2, 7.4 en 7.5 (a contrario op grond van 7.6), 12 en 36, van het Reglement, Model 39 van de Bijlage. Daartegenover staan weer enkele bepalingen, waar de wetgever het juist geacht heeft de term verkeer te gebruiken in de betekenis van rijverkeer, blijkens het feit dat daar gesproken wordt van „rijteken” voor „verkeer”. Dit is het geval bij de Modellen 80, 81 en 82 van de Bijlage. Bij Model 87*b* is daarentegen weer opvallend, dat het woord „rijteken” is gebruikt, nadat onmiddellijk te voren van „doorrijden of doorgaan” is gesproken. Bij no. 123 wijst dan het gebruik van de term „rijrichting” weer op de beperkte betekenis. Ook artikel 25 van de Wet zou men op grond van de tegenstelling: „vrijheid van het verkeer” en „veiligheid op de weg” als een aanwijzing ten gunste van de enge opvatting kunnen aanvoeren. Geen argument leveren m.i. een aantal voorschriften, waar men zich weliswaar niet kan voorstellen, dat de wetgever, van verkeer sprekende, ook aan voetgangers zou hebben gedacht, maar waar dan ook reeds het geregelde onderwerp medebrengt, dat er geen reden was om aan voetgangers te denken. Dit geval zou men aanwezig kunnen achten bij de artt. 20, 22, 23.4, 23.5, 23.6 en 23.7 van het Reglement, en bij de Modellen 42, 43, 47, 48, 84, 85 en 86 van de Bijlage. Bij alle overige bepalingen zijn naar het mij voorkomt beide betekenissen van het woord „verkeer” nagenoeg even goed mogelijk. Het zijn, als ik wel zie: de artt. 1, 25, 29 en 33.4 van de Wet, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 56, 64 van het Reglement en paragraaf 5 benevens de Modellen 41, 76, 77, 78 en 79 van de Bijlage.

Ik meen dat onder deze omstandigheden het aannemen van een constant spraakgebruik, hetzij in de ene, hetzij in de andere betekenis, niet verantwoord zou zijn. Men zal dus slechts kunnen trachten de strekking vast te stellen van het in dit geval toegepaste artikel 28, wellicht zelfs meer in het bijzonder van lid 1 sub *b* van dit artikel. Intussen vloeit reeds uit het tot dusver opgemerkte voort, dat ook te dien aanzien het interpretatiemateriaal zeer beperkt is, daar toch een bedoeling van de wetgever of een systeem van de wettelijke regeling als geheel niet vallen te onderkennen. Als argument blijft dus nauwelijks iets anders over dan de wenselijkheid van een bepaalde opvatting, in verband met de veronderstelling, dat de wetgever de meest wenselijke regeling zal hebben beoogd. Ook deze richting van rechtsvinding intussen levert naar het mij voorkomt geen zeer dwingende redenen. Immers enerzijds zijn er gevallen, waarin van richting veranderend verkeer ook voor voetgangers ernstig gevaar kan opleveren. Dit zal met name dan zo zijn, bij rechts afslaan vlak vóór een voetganger langs, die men onmiddellijk vóór de hoek heeft ingehaald. Aan de andere kant schijnt het uit een oogpunt van vlot verkeer redelijk, dat een voetganger aan een auto, wielrijder enz., die hem oorspronkelijk tegemoet kwam

en die een zijweg wil inslaan, met het oversteken waarvan de voetganger nog niet begonnen is, voorrang geeft. Een geheel bevredigende regeling van het onderwerp in zijn geheel zou dus waarschijnlijk slechts door de wetgever kunnen worden getroffen. Zo lang dit echter nog niet is geschied, schijnt het mij meer in overeenstemming met de strekking van de gehele verkeerswetgeving, dat het artikel wordt toegepast op een wijze, die ook de voetganger beschermt, nu deze bij niet-toepasselijkheid van het artikel, onder omstandigheden, gevaar kan lopen.

Mitsdien heb ik de eer als geschonden voor te dragen de artikelen 175 van de Grondwet, 20 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie, 350, 351, 352, 358 en 359 van het Wetboek van Strafvordering, 2, 34 en 38 van de Wegenverkeerswet, 28 en 124 van het Wegenverkeersreglement door het bewezenverklaarde niet strafbaar te verklaren en heb ik de eer te vorderen, dat Uw Raad het vonnis, waarvan beroep vernietige, zonder dat Uw arrest aan de rechten door partijen verkregen nadeel toebrengt.

Noot

In mijn noot bij de uitspraak van de Amsterdamse Rechtbank be-
treurde ik het, dat deze kwestie niet aan de H.R. was voorgelegd. Nu is er toch cassatie in het belang der wet gevorderd. Wij mogen hiervoor dankbaar zijn. In de eerste plaats om het arrest zelf. Ik geloof niet dat dit bij juristen veel verwondering zal hebben gewekt. En ook afgezien van de sterke juridische argumenten is de interpretatie van Rechtbank en H.R. uit verkeers-technisch oogpunt ongetwijfeld de meest gewenste. Maar toch is het goed wanneer juist omtrent een punt, dat zozeer in de publieke belangstelling is geplaatst, een uitspraak van ons hoogste rechtscollege wordt gegeven. Misschien gaat het publiek nu begrijpen dat er niet is beslist: „de voetganger is geen verkeer, doch slechts een soort vogelvrij verklaard wezen”, maar dat de uitspraak alleen betrekking heeft op één bepaalde situatie, en op de toepassing van één bepaald artikel.

Bovenal kunnen wij dankbaar zijn voor de interessante verhandeling van de P.-G. over de betekenis van het woord „verkeer” in onze verkeersvoorschriften. Men zou hieraan een kritiek op de wetgever kunnen verbinden, die een der belangrijkste woorden uit ons verkeersrecht niet behoorlijk gedefiniëerd heeft. Ik meen evenwel dat men met een dergelijke kritiek voorzichtig moet zijn. Misschien is het mogelijk voor elke bepaling een redactie te ontwerpen, waarin met zoveel woorden vermeld staat voor welke categorieën weggebruikers zij geldt. Doch dan vervalt men maar al te spoedig in de lange opsommingen waardoor bijv. groepen als de ruiters en geleiders van rij- en trekdiere en vee, die wij op de weg nauwelijks meer zien, in de wet tot dagelijkse verschijningen zouden worden gepromoveerd. Een dergelijke redactie zou de leesbaarheid en overzichtelijkheid van ons verkeersrecht waarschijnlijk niet bevorderen.

Br.
(Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 38 strafz.)

Kosteloos meerijden

De Rechtbank is van oordeel, dat in een geval van „kosteloos meerijden” betreffende de aansprakelijkheid van de bestuurder van het motorvoertuig jegens de gast-rijder geen algemene regel is te geven en dat bij zodanig meerijden naar omstandigheden en van geval tot geval dient te worden geoordeeld.

De eventuele zeer geringe schuld van de bestuurder valt onder de vaststaande omstandigheden van deze zaak in het niet tegenover het belangeloze dienstbetoon, dat de bestuurder door middel van zijn motorrijwiel aan de gast-rijder in de vorm van kosteloos vervoer verstrekte.

Al moge tussen de bestuurder en de gast-rijder geen rechtens relevante overeenkomst zijn gesloten, in ieder geval is tussen hen een afspraak gemaakt die tussen behoorlijke lieden in het maatschappelijk verkeer behoort te worden nagekomen, welke afspraak naar haar aard en billijkheid mede inhoudt, dat de gastrijder gehouden is geen vergoeding van schade van de bestuurder of diens erfgenamen te vragen, die de gast-rijder bij het effectueren der afspraak mogelijk zou lijden ten gevolge van kleinere tekortkomingen van de bestuurder in diens gedragingen als bestuurder van het motorrijwiel.

(Artt. 1269, 1271, 1349, 1355, 1356, 1374, 1375, 1401, 1407 B.W.)
(Vonnis arr. rechtb. Breda, 22 oktober 1957; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, no. 46, civ. zaak.)

Kosteloos meerijden

De artikelen 1401 en 1407 van het Burgerlijk Wetboek, waarnaar de aansprakelijkheid moet worden beoordeeld van de autobestuurders jegens de kosteloos meegenomen passagier, die wordt gewond en schade lijdt tengevolge van een ongeval dat door een verkeersfout van de bestuurder is veroorzaakt, maken geen onderscheid tussen lichte en grove schuld.

(Artt. 1401, 1407, 1956 B.W., 199 B.Rv., 27 W.V.R.)

(Arrest gerechtshof 's-Hertogenbosch, 18 februari 1958; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, no. 47, civ. zaak.)

Regelen van de snelheid en plotseling opgekomen belemmering

Art. 53 lid 1 W.V.R. beoogt slechts bestuurders van motorrijtuigen te verplichten, bij het regelen van de snelheid rekening te houden met belemmeringen en obstakels, welke zichtbaar voor deze bestuurders zich op de voor hen gelegen weg voordoen. Daaronder behoren niet gerekend te worden belemmeringen zoals plotseling uit links gelegen zijwegen komende motorrijtuigen.

(Art. 53 W.V.R.)

(Vonnis arr. rechtb. Maastricht, 14 april 1958; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 50; strafz.)

Geen medeschuld van de chauffeur die tegen onverlichte vrachtauto rijdt

De bestuurder van de vrachtauto met oplegger draagt schuld aan en is volledig verantwoordelijk voor de gevaarlijke situatie die door het stilstaan van de combinatie dwars op de rijbaan van een autosnelweg zonder achterverlichting is ontstaan, waaraan niet afdoet dat hij zich mogelijk toen hij ging stilstaan niet bewust is geweest van het feit dat de achterverlichting van de oplegger niet brandde en evenmin dat hij door de interventie van een derde tot stilstaan is bewogen. Geen medeschuld van de bestuurder van de personenauto die tegen de combinatie is opgereden.

(Artt. 1401 B.W., 25 W.V.W.)

(Vonnis arr. rechtb. Alkmaar, 23 april 1959; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer 1960, no. 54, civ. zaak.)

Verwarring stichtende verkeerslichten

Verdachte boog op kruising linksaf, na daartoe een teken gekregen te hebben door middel van een verkeerslicht met een groene, naar links gerichte pijl, en liet de doorgang naast zich niet vrij voor tegemoetkomend verkeer, dat eveneens een groen verkeerslicht voor zich had.

Ontslag van rechtsvervolgning.

(Art. 28 lid 1 sub b W.V.R.)

(Vonnis arr. rechtb. Rotterdam, 15 oktober 1958; Verkeersrecht, maandblad betreffende het wegverkeer, no. 59, strafz.)

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

12 januari 1960

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.
(Ambtenarenwet 1929, artikelen 3, 58, V.B.O. punten 37 en 38.)

Eerst bij het bemerken, dat hij door een op de ranglijst lager geplaatste werd gepasseerd, heeft een majoor bezwaar ingediend tegen zijn laatste beoordeling, waarop onder vergelijking met die van de bevorderde officier, de passering berustte. De termijn van bezwaar was echter toen al verstreken.

De minister verklaart het verzoek niet-ontvankelijk zonder de commissie voor bezwaarschriften te raadplegen.

De Centrale Raad stelt vast, dat hier sprake is van een besluit in de

zin van artikel 3, tweede lid, onder a, der Ambtenarenwet, en dat daartegen beroep in de eerste en enige aanleg bij de Raad openstaat (dus niet bij het Ambtenarengerecht). Het besluit moet worden getoetst aan de gronden van artikel 58 Ambtenarenwet.

Nu de termijn voor het indienen van een bezwaarschrift tegen de beoordeling was overschreden, en de Minister geen aanleiding heeft gevonden een bijzondere omstandigheid aanwezig te achten om die termijn te verlengen (V.B.O. punt. 37), terwijl niet gezegd kan worden dat hij tot dit standpunt niet in redelijkheid kon geraken, moet het beroep worden afgewezen.

Het voorschrift, om op een bezwaarschrift tegen een beoordeling slechts te beslissen na het horen van een commissie van advies, geldt niet, als het bezwaarschrift wegens te late indiening niet ten gronde wordt behandeld.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: B., wonende te 's-G., klager, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Oorlog, wonende te Voorburg.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 31 oktober 1957 ten aanzien van klager, majoor der genie, een beoordelingslijst is opgemaakt over het tijdvak 1 augustus 1955 tot 1 augustus 1957, waarin hij in zijn rang is beoordeeld met zeer goed en voor bevordering aan te bevelen, welke beoordelingslijst op 20 november 1957 door klager voor gezien is ondertekend;

Overwegende dat klager zich bij rekest dd. 28 mei 1959 tot verweerder heeft gewend, aanvoerende:

dat bij Koninklijk besluit van 18 april 1959 nr. 38 met ingang van 1 mei 1959 o.m. is benoemd en aangesteld tot luitenant-kolonel bij het wapen der genie, de majoor H. van dat wapen;

dat voornoemd officier lager op de ranglijst was geplaatst dan requestrant;

dat de beoordeling van requestrant luidt: „zeer goed aan te bevelen”;

dat uit de vorengenoemde bevordering blijkt, dat de toenmalige majoor H. beoordeeld werd met „bijzonder aan te bevelen”, derhalve als uitmuntende boven requestrant;

dat echter gedurende het beoordelingstijdvak requestrant was ingedeeld onder de bevelen van de Directeur Gebouwen, Werken en Terreinen, terwijl de toenmalige majoor H. was ingedeeld bij een onderdeel staande onder de bevelen van de Chef van de Generale Staf;

dat door het verschil in vervulde functies en het daardoor geplaatst zijn in totaal andere bevelslijnen een groot verschil in de samenstelling van de beoordelingscommissies is ontstaan, terwijl ook daardoor bij requestrant andere genietechnische maatstaven moeten zijn aangelegd, waardoor een vergelijking met de majoor H. hoewel vereist, niet mogelijk kan zijn geweest;

dat derhalve bij genoemde officier andere beoordelingsmaatstaven blijken te zijn aangelegd dan bij requestrant;

dat hij van mening is, dat hij op grond van zijn dienstverrichtingen aanspraak kan maken op een beoordeling gelijkwaardig aan die van meergenoemde officier;

dat hij uit vorengenoemde bevordering eerst thans heeft kunnen constateren, dat zulks blijkbaar niet het geval is geweest en derhalve eerst thans zijn bezwaren ten aanzien van de bij zijn beoordeling toegepaste maatstaven kan kenbaar maken;

reden waarom hij zich tot Uwe Excellentie moge wenden met het eerbiedig verzoek zijn bezwaren voor de Commissie Bezwaarschriften Officieren nader te mogen uiteenzetten en te willen bepalen, dat de Commissie Bezwaarschriften deze aangelegenheid zal onderzoeken door het horen van beide betrokken beoordelingscommissies, opdat ten aanzien van requestrant en de toenmalige majoor H. een beoordeling worde vastgesteld volgens dezelfde maatstaven;

Overwegende dat verweerder bij brief van 14 augustus 1959, aan klager door tussenkomst van zijn chef, het volgende heeft doen mededelen:

„De lijst waartegen genoemde hoofdofficier eerst thans (28 mei 1959) „bezwaren inbrengt werd door hem op 20 november 1957 voor gezien „getekend. Hij kon derhalve ingevolge punt 37 van het V.B.O. binnen „30 dagen na laatstgenoemde datum eventuele bezwaren tegen bedoelde „beoordeling kenbaar maken.

„Aangezien hij destijds van deze bevoegdheid geen gebruik heeft „gemaakt en van een bijzonder geval als bedoeld in het hiervoren ge- „noemd punt geen sprake is, kan thans geen aanleiding meer worden „gevonden om van de voorgeschreven beroepstermijn af te wijken.

„Mitsdien kan zijn verzoek door mij niet in gunstige overweging „worden genomen.”;

Overwegende dat klager tegen het in deze brief vervatte besluit bij de Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift, hierin voor de gronden verwijzend naar zijn voormeld rekest, heeft verzocht, dat de Raad de onderwerpelijke beoordeling zal herzien overeenkomstig de maatstaven welke werden aangelegd bij de inmiddels bevorderde, destijds lager dan hij op de ranglijst van officieren van de genie, geplaatste ranggenoot;

Overwegende dat verweerder vervolgens bij brief dd. 14 oktober 1959 het volgende heeft aangevoerd:

„Ingevolge het bepaalde in punt 30 van het Voorschrift betreffende „de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht, vast- „gesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Staatsblad I 161 „(hierna te noemen het V.B.O.), werd op 31 oktober 1957 de tweede „periodieke beoordeling omtrent klager in zijn rang uitgebracht, over „het tijdvak van 1 augustus 1955 tot 1 augustus 1957.

„De desbetreffende beoordelingslijst werd vervolgens, overeenkomstig „het bepaalde in punt 27 van het V.B.O., en op de daartoe voorge- „schreven wijze, ter kennis van klager gebracht.

„Blijkens de hierbij in fotocopie overgelegde beoordelingslijst, werd „deze lijst door klager op 20 november 1957 voor „gezien” getekend.

„Op 28 mei 1959 diende klager een bezwaarschrift tegen bedoelde „beoordelingslijst in.

„Op grond van het bepaalde in punt 37 van het V.B.O. bestond voor „klager gedurende 30 dagen na 20 november 1957 de gelegenheid tegen „de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling bezwaren in te brengen.

„Aangezien de inzending van klager's bezwaarschrift eerst geschiedde „nadat de daarvoor gestelde termijn reeds geruime tijd was verstreken „en er naar mijn oordeel geen sprake was van een bijzonder geval als „bedoeld in het eerdergenoemd punt 37 van het V.B.O., heb ik — met „gebruikmaking van de mij ingevolge meergenoemd punt 37 verleende „bevoegdheid — geweigerd het desbetreffende bezwaarschrift van kla- „ger in behandeling te nemen.

„Van dit besluit heb ik bij mijn beschikking van 14 augustus 1959, „de Directeur Gebouwen, Werken en Terreinen in kennis gesteld met „het verzoek klager ter zake in te lichten.

„Gezien het vorenstaande wil het mij voorkomen, dat het aange- „vallen hiervoor bedoelde besluit niet is een besluit in de zin van artikel „3, tweede lid onder a of b, van de Ambtenarenwet 1929, juncto „artikel 2 van de Militaire Ambtenarenwet 1931.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerders bestreden besluit niet is een besluit als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder b, der Ambtenarenwet 1929, daar verweerder het niet heeft genomen nadat een krachtens algemeen verbindende regels optredende commissie een advies of uitspraak had gegeven, zijnde door verweerder met name niet het advies ingewonnen van de commissie van onderzoek van bezwaarschriften, bedoeld in punt 38 van het V.B.O.;

Overwegende dat het bestreden besluit echter wel is een besluit, in administratief beroep genomen, als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder a, der Ambtenarenwet 1929, aangezien het door verweerder is genomen naar aanleiding van een door klager bij hem bij voormeld rekest ingediend bezwaarschrift tegen de op 31 oktober 1957 door een commissie van beoordelaars te zijnen aanzien opgemaakte beoordelingslijst, en het indienen van bezwaarschriften is geregeld in punt 37 van het V.B.O.;

Overwegende dat de Raad mitsdien bevoegd is van het door klager bij hem ingestelde beroep kennis te nemen in eerste en enige aanleg;

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist of het bestreden besluit — ertoe strekkende klagers bezwaarschrift niet-ontvankelijk te verklaren — kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende hieromtrent, dat in vorengenoemd punt 37 van het V.B.O. is voorgeschreven: dat de beoordeelde officier, die zich over een omtrent hem uitgebrachte beoordeling bezwaard gevoelt, het recht heeft een bezwaarschrift in te dienen; dat dit bezwaarschrift binnen 30 dagen na de dag waarop de beoordeling door de beoordeelde officier

voor gezien is getekend aan verweerder moet zijn verzonden; en dat in bijzondere gevallen — ter beoordeling van verweerder — deze termijn kan worden verlengd;

Overwegende dat uit het eerder overwogene blijkt, dat klager zijn bezwaarschrift niet binnen genoemde termijn heeft ingediend en dat verweerder te dezen geen bijzonder geval aanwezig heeft geoordeeld;

Overwegende dat niet kan worden gezegd, dat verweerder tot dit oordeel niet in redelijkheid kon geraken;

Overwegende dat ook voor het overige niet is gebleken, dat het bestreden besluit kan worden aangetast op een der in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven gronden;

dat hierbij nog opmerking verdient, dat in punt 38 van het V.B.O. weliswaar is voorgeschreven, dat verweerder op het bezwaarschrift niet beschikt dan na het advies te hebben ingewonnen van een commissie van onderzoek, maar dit voorschrift ook naar 's Raads oordeel niet geldt in geval het bezwaarschrift wegens te late indiening niet ten gronde in behandeling wordt genomen;

Overwegende dat klagers bij de Raad ingestelde beroep mitsdien ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond. —

NASCHRIFT.

Opvallend is, dat hier niet aan de orde is geacht een besluit, als bedoeld in artikel 3, lid 1, maar een besluit, als bedoeld in artikel 3, lid 2, der Ambtenarenwet.

In het eerste geval zou klager zich niet tot de Centrale Raad maar tot het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage hebben moeten wenden, waarna eventueel hoger beroep bij de Centrale Raad had kunnen volgen.

Het systeem der Ambtenarenwet is, dat in beginsel steeds over een beroep kan worden geoordeeld door twee instanties. Normaliter zijn dit het Ambtenarengerecht en de Centrale Raad.

Er zijn echter gevallen, waarin binnen de kring der administratie zelve reeds een — eerste — beroepsmogelijkheid in de een of andere vorm bestaat, bijv. bij een gemeentelijk scheidsgerecht — waarvan de uitspraak voor partijen bindend is — of bij een commissie, die een — al dan niet bindend — advies aan de autoriteit, die het besluit heeft genomen, uitbrengt.

De wetgever heeft nu gewild, dat in deze laatste gevallen deze „administratieve instanties” de plaats van het Ambtenarengerecht innemen, zodat een procedure in „drie instanties” wordt vermeden. Dan is dus de Centrale Raad rechter in eerste en enige aanleg. Dit systeem is neergelegd in het tweede lid van artikel 3 der Ambtenarenwet.

In het onderhavige geval kan men van mening verschillen over de vraag, bij wie beroep moest worden ingesteld. De Raad heeft in dit besluit een „in administratief beroep genomen” besluit gezien.

Voor de praktijk is het overigens niet fataal, indien men zijn klaag- of beroepschrift bij de „verkeerde” rechter inzendt; immers artikel 66,

lid 2, der Ambtenarenwet schrijft voor, dat het alsdan aan de bevoegde rechter wordt doorgezonden. Zulks geldt echter alléén, als het een „gerecht” in de zin der Ambtenarenwet betreft, d.w.z. een Ambtenaren-gerecht of de Centrale Raad van Beroep; administrative commissies of scheidsgerichten zijn daaronder niet begrepen. W.H.S.

Centrale Raad van Beroep

10 februari 1960
(PZ 1959/1)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié, (fgd.); *Leden:* Dr. T. Kruijff en H. Fortuin.
(Pensioenwet voor de zeemacht, artikel 2, 2°)

Klager is ongeschikt voor de dienst geworden, tengevolge van een aanrijding bij het „passagieren”. De Raad neemt niet aan, dat zijn aanwezigheid ten tijde en ter plaatse van het ongeval in het door artikel 2, 2° bedoelde verband met de dienst stond. In het midden is gelaten, of en in hoeverre een civiele actie zou kunnen slagen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
inzake; E., wonende te D. klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. W. G. Lettinga, algemeen secretaris van de te Drachten gevestigde stichting „De Nederlandse Soldaat”, wonende aldaar, tegen: *de Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. Blokland, luitenant ter zee van administratie 1e klasse, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 30 december 1957 afwijzend is beslist op een namens klager ingediend verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922; waarbij werd overwogen:

dat de gewezen zeemilicien-matroos der 3e klasse E., met ingang van 1 februari 1954 uit de zeedienst is ontslagen wegens ongeschiktheid voor de waarneming van de militaire dienst tengevolge van gebreken;

dat betrokkene bij dit ontslag geen aanspraak verkreeg op invaliditeitspensioen, aangezien de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Leiden, die betrokkene op 19 januari 1954 heeft onderzocht, van oordeel is dat er geen verband bestaat tussen het lijden van betrokkene en de dienst;

dat betrokkene, toen hij op 1 februari 1953 vrij van dienst was om te passagieren, is aangereden en, naar hij zelf bij het door de Koninklijke Marechaussee ingesteld onderzoek heeft verklaard, „zich niet in dienstverband op de openbare weg bevond”;

dat de militaire actie tot hulpverlening bij de watersnood in generlei verband is te brengen met genoemd ongeval, daar de auto, die betrokkene heeft aangereden, toen niet onderweg was voor enige hulpactie;

dat er — waar voor eventuele aanspraak op invaliditeitspensioen vereist wordt dat tussen de gebreken en de uitoefening van de militaire dienst verband is aan te wijzen — derhalve in casu geen aanleiding bestaat voor toekenning van invaliditeitspensioen;

dat het onderwerpelijke verzoekschrift dan ook niet voor inwilliging vatbaar is;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 31 augustus 1959, waarbij beschikt werd op een namens klager ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot diens pensioensaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 30 december 1957 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvraag afwijzend te beslissen; waarbij o.m. werd overwogen:

dat ten aanzien van de vraag, of betrokkene zich ten tijde van het hem overkomen ongeval in dienstverband op de openbare weg bevond, door de commandant van het marine-opleidingskamp te Hilversum onder overlegging van een uittreksel uit het scheepsjournaal uitdrukkelijk is verklaard:

- 1e. dat niet is gebleken, dat er op 1 februari 1953 bijzondere orders c.q. consignes inzake het passagieren waren gegeven;
- 2e. dat betrokkene ten tijde dat het ongeval plaats vond vrij van dienst was om te gaan passagieren;
- 3e. dat het verlenen van beperkte vrijheid van beweging door genoemde commandant aangeduid als „oplopen” bij het marine-opleidingskamp niet gebruikelijk is en ook destijds niet was;
- 4e. dat ook al zou er sprake geweest kunnen zijn van „oplopen” dit zich nimmer tot de plaats van het ongeval zou hebben uitgestrekt;

dat zelfs al ware hier sprake van „oplopen”, dit nog slechts een beperking van de bewegingsvrijheid buiten dienst zou inhouden, waaruit geenszins verband tussen het ongeval en de dienst zou voortvloeien, te meer daar betrokkene niet met enige dienstopdracht en niet onder geleide buiten het kamp vertoefde;

dat dit ongeval derhalve niet te wijten is aan oorzaken, welke in verband staan met de uitoefening van de militaire dienst;

dat in het namens betrokkene ingezonden rekest overigens geen nadere gegevens zijn verstrekt of bescheiden zijn overgelegd, welke aanleiding zouden kunnen geven de eerder genoemde afwijzende beslissing te herzien;

dat het namens betrokkene ingediende verzoek om herziening van de te zijnen aanzien gegeven beslissing derhalve niet kan worden ingewilligd;

Overwegende dat namens klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 31 augustus 1959, bij deze Raad beroep is ingesteld en bij klaagschrift, op de daarin aangevoerde gronden, is verzocht die beslissing te vernietigen en te bepalen, dat hem alsnog militair invaliditeitspensioen dient te worden toegekend;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie, op de daarbij ontwikkelde gronden, heeft verzocht het onderhavige beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde voor de Raad vaststaat:

dat klager, destijds sedert 26 november 1952 in werkelijke dienst als zeemilicien-matroos der 3e klasse, ingedeeld bij het Marine Opleidingskamp te Hilversum, op 1 februari 1953 te ongeveer 18.45 uur, terwijl hij op de Utrechtsestraatweg in de gemeente Hilversum in de richting Hollandse Rading liep, daarbij de uiterste rechterkant van de weg houdend, van achteren door een militaire personenauto werd aangereden (het was donker, en de weg, die ter plaatse als „gevaarlijk” wordt beschouwd, was slecht verlicht);

dat klager door dit ongeval een breuk van het linker dijbeen, een lichte hersenschudding en een matige shock opliep, en tengevolge van de dijbeenfractuur thans een blijvende invaliditeit heeft, bestaande in functiebeperking en geringe verkorting van het linkerbeen;

Overwegende dat thans moet worden beslist, of aan klager een militair invaliditeitspensioen toekomt als bedoeld in artikel 2, aanhef en onder 2°, van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

Overwegende dat de beantwoording van deze vraag in de eerste plaats afhangt van het antwoord op deze andere vraag, of een verband met de uitoefening van de militaire dienst, als in de zo juist vermelde bepaling genoemd, in casu aanwezig is;

Overwegende hieromtrent, dat klager op 26 februari 1953 tegenover de opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee J. P. Kossen — blijkens een door deze opperwachtmeester op ambtseed opgemaakt en op 11 maart 1953 gesloten proces-verbaal — o.m. heeft verklaard „Op het tijdstip van het ongeval had ik vrij van dienst om te gaan passagieren. Ik bevond mij dus niet in dienstverband op de openbare weg”; welke verklaring hij volgens datzelfde proces-verbaal, nadat die hem was voorgelezen, in concept heeft ondertekend;

dat blijkens een op 9 maart 1953 door een militaire commissie, belast met een onderzoek terzake van het onderhavige ongeval, opgemaakt proces-verbaal, klager toen tegenover deze commissie o.a. heeft verklaard „Op zondag 1 februari 1953 ten 18.45 uur liep ik te passagieren op de Utrechtsestraatweg”, welke verklaring hij volgens dat proces-verbaal eveneens na voorlezing ervan heeft ondertekend;

dat voorts aan een zich in afschrift onder de gedingstukken bevindend commissoriaal geneeskundig rapport van 13 februari 1954, uitgebracht door een militair-geneeskundige commissie, is gehecht een fotocopie van een door klager onder dagtekening 19 januari 1954 geschreven en ondertekende verklaring, beschrijvende hoe het ongeval zich heeft toegedragen, welke verklaring als volgt begint: „1 Feb. 1953 we waren met z'n 3en aan het passagieren. En wij liepen van het kamp Loosdrecht in de richting Hollandse Rading”;

dat eerst bij het namens klager tot Hare Majesteit de Koningin gericht verzoek om herziening d.d. 3 maart 1958, dat tot de bestreden beslissing aanleiding gaf, het volgende is gesteld:

„dat het pertinent onjuist is, dat belanghebbende ten tijde van de „aanrijding vrij van dienst was om te passagieren;

„dat tenrechte het kamp waarin belanghebbende was ondergebracht „tamelijk gehavend was, zodat hij met anderen in de gelegenheid werd „gesteld om gedurende een rustperiode buiten het kamp iets te consu- „meren, doch met uitdrukkelijk verbod om te passagieren en met bevel „om in de buurt te blijven;

„dat deze feiten aantonen dat belanghebbende op het fatale tijdstip „was geconsigneerd, onder orders stond en zich dus wel degelijk „in „„dienstverband op de openbare weg bevond”;

„dat alle hiermede strijdige verklaringen van belanghebbende zelf, „aan hem moeten zijn gesuggereerd direct of enige dagen na het ongeluk „toen hij nog half bij bewustzijn was”;

dat de Raad, reeds gelet op de gerelateerde drie eigen verklaringen van klager, de zo juist geciteerde beweringen niet kan aanvaarden, en ten aanzien van de laatste aangehaalde alinea opmerkt, dat de bedoelde eigen verklaringen van klager dateren van respectievelijk 25 dagen, ruim 5 weken, en bijna een jaar na het ongeval;

dat het bij klaagschrift aangevoerde reeds hierom irrelevant is — daargelaten de juistheid ervan — omdat er daarbij van wordt uitgegaan dat het ongeval zich zou hebben voorgedaan na 21.30 uur (het daarbij noemen van 17 februari 1953 als ongevalsdatum berust waarschijnlijk op een schrijffout), terwijl toch vaststaat, dat het ongeval plaats vond te ongeveer 18.45 uur;

dat dit er overigens wel op wijst, dat aan hetgeen klager zich thans omtrent de het ongeval begeleidend omstandigheden meent te herinneren, geen grote betekenis kan worden toegekend;

dat overigens van de zijde van verweerder uitdrukkelijk wordt ontkend, dat de situatie van klager ten tijde van het ongeval niet uitsluitend op diens eigen initiatief was ontstaan, terwijl ook uit het — in afschrift onder de gedingstukken aanwezige — „scheepsjournaal” van het Marine Opleidingskamp te Hilversum, op 1 februari 1953 betrekking hebbend, niets blijkt, dat in een andere richting zou kunnen wijzen;

dat de Raad op grond van het voorgaande aanneemt, dat klagers aanwezigheid ten tijde en ter plaatse van het ongeval zozeer uit zijn eigen vrije wilsbepaling voortvloeide, dat, althans onder de vigerende omstandigheden, niet kan worden gezegd, dat te dezen een zodanig verband met de uitoefening van de militaire dienst aanwezig is, dat de in de tweede rechtsoverweging dezer uitspraak genoemde bepaling van toepassing zou kunnen zijn;

Overwegende dat derhalve in het midden kan worden gelaten, hoe hoog het percentage der thans bij klager aanwezige, door het ongeval veroorzaakte, invaliditeit moet worden geacht te zijn;

Overwegende dat nog wel de vraag kan rijzen, in hoeverre een civielrechtelijke actie tot schadevergoeding van de zijde van klager succes zou kunnen hebben, doch ook deze vraag, als buiten dit twistgeding omgaande, verder onbesproken kan blijven;

Overwegende dat op grond van het voorgaande recht moet worden gedaan als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 31 augustus 1959. —

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage

Uitspraak 28 december 1959

Plaatsvervangend voorzitter: Mr. E. Mulder; *Leden:* Mr. J. van Beek en Mr. W. Nieuwhoff; *Militaire leden:* F. O. Kregten, kapitein-luitenant ter zee van administratie en G. B. M. van Erkel, schout-bij-nacht.

(Circulaire voor de zeemacht 1934i, punten 341, 351 en 352)

Klager was bestemd om met zijn gezin van Nederlands Nieuw-Guinea naar Nederland voor rijksrekening per vliegtuig van de K.L.M. te worden vervoerd.

Klager heeft van de minister van defensie toestemming gekregen om volgens een door die minister goedgekeurd reisschema de reis met een andere vervoersgelegenheid te maken. Aan klager kan restitutie worden verleend van de werkelijk gemaakte kosten met die andere vervoersgelegenheid tot maximaal het bedrag van de overtochtskosten, dat ten laste van het rijk zou komen, indien hij de reis niet op eigen gelegenheid zou hebben gemaakt.

Onder de kosten van de reis per openbaar middel van vervoer worden in de eerste plaats begrepen de kosten van het eigenlijke vervoer en voorts de kosten van logies en maaltijden aan boord van het openbaar middel van vervoer.

De vraag doet zich voor in hoeverre onder de kosten ook worden begrepen de kosten van logies en maaltijden in de plaatsen, waar van vervoermiddel wordt verwisseld, terwijl er geen directe aansluiting is tussen opvolgende vervoermiddelen.

De minister beantwoordt deze vraag ontkennend.

Het militair ambtenarengerecht is van oordeel, dat laatstbedoelde kosten in het onderhavige geval voor restitutie door het rijk in aanmerking komen, omdat klager zich niet voor vakantie in die plaatsen heeft opgehouden, doch het oponthoud uitsluitend een gevolg is van de omstandigheid, dat klager in die plaatsen moest wachten op de aansluitingen.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak van: *J.G.B.*, luitenant ter zee van speciale diensten der 1e klasse, wonende te Hilversum, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman *E. Vernede*, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te Nieuw Loosdrecht, tegen de *Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare

terechtzingting als gemachtigde is verschenen H. van Veen, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, wonende te Leiderdorp.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord de klager en zijn raadsman, alsmede de gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling van het geding ter openbare terechtzingting van 7 december 1959;

Wat de feiten betreft:

Overwegende, dat klager op 10 april 1959 aan verweerder heeft verzocht ingevolge het gestelde in de circulaire zeemacht 1934 i, punt 352, in aanmerking te mogen komen voor restitutie van de reiskosten, gemaakt bij de terugreis op eigen gelegenheid van Nederlands Nieuw-Guinea naar Nederland, waarop verweerder op 27 juni 1959 aan de commandant der zeemacht het navolgende besluit heeft ter kennis gebracht:

„Het verzoek is ingewilligd, met dien verstande dat de hotelkosten, alsmede de kosten verbonden aan maaltijden e.d. niet voor vergoeding, in aanmerking komen.

„De door belanghebbende gemaakte kosten kunnen op grond van het bepaalde in de circulaire voor de zeemacht 1934 i, punt 352, en gelet op de door hem overgelegde bewijsstukken tot een bedrag van f 8.749.59 (*Achtduizend zeventhonderd negenenvertig gulden en negenenvijftig cent*) ten laste van het rijk worden genomen.

„Ik verzoek U belanghebbende, onder overhandiging van de weder hierbijgaande bewijsstukken, met mijn beslissing in kennis te doen stellen en voorts de betrokken officier van administratie te doen opdragen voor de uitbetaling van voornoemd bedrag en verrekening met het door belanghebbende opgenomen voorschot ad f 10.400.— het nodige te verrichten.”;

Overwegende, dat klager tegen dit besluit, dat hem op 4 juli 1959 ter kennis werd gebracht, tijdig beroep heeft ingesteld en op de daartoe in zijn klaagschrift aangevoerde gronden, zoals zijn raadsman deze ter openbare terechtzingting nog heeft toegelicht en aangevuld, heeft gesteld, dat hij alsnog in aanmerking kan komen voor restitutie van de gemaakte hotelkosten en kosten verbonden aan de maaltijden tot de tegenwaarde van totaal £ A 136-11-2, gespecificeerd als volgt:

Hotelkosten Lae £ A 18-9-6; hotelkosten Sydney £ A 69 —; maaltijkosten Sydney £ A 49-1-8; totaal £ A 136-11-2.

Overwegende, dat verweerder een contra-memorje heeft ingediend van de navolgende inhoud:

„1. Blijkens genoemd klaagschrift stelt klager beroep in tegen mijn besluit van 27 juni 1959, no. 537759/532867, voor zover dit betreft mijn weigering om restitutie te verlenen van hotelkosten en kosten verbonden aan maaltijden e.d., welke door klager werden gemaakt gedurende de overtocht van hem en zijn gezin van Nederlands Nieuw-Guinea naar Nederland.

„2. Het betreft hier een overplaatsingsreis (dienstverrichting), welke

„tengevolge van de aan klager verleende toestemming om de reis per „eigen gelegenheid te maken, in feite is geworden een vakantiereis „geen dienstverrichting).

„3. Bij een overplaatsing uit of naar Nederland, bestaat aanspraak „op overtocht voor rekening van het rijk zowel voor de militair als „voor de hem eventueel vergezellende gezinsleden. Deze aanspraak „kan worden ontleend aan het „Verplaatsingskostenbesluit” (Stb. 1946, „G 371) en de uitvoeringsregeling van dit besluit, beide opgenomen in „circulaire voor de Zeemacht 1781 o.

„In het bijzonder de volgende artikelen daaruit verdienen de aandacht:
„a. verplaatsingskostenbesluit (hfdst. 1, a): artikel 2, onder a;
„b. uitvoeringsbeschikking (hfdst. 2): artikel 3, 1e lid, onder d; artikel „3, 2e lid; artikel 4; artikel 6, 1e lid.

„4. In de aangehaalde artikelen is uitsluitend sprake van „de kosten „van de reis per openbaar middel van vervoer”. Over verblijfkosten „en kosten van maaltijden tijdens de reis wordt niet gesproken. Dit ligt „ook voor de hand omdat deze kosten niet behoeven te worden gemaakt „boven de passageprijs.

„5. De mogelijkheid om een overplaatsingsreis, waarbij het rijk de „overtocht verzorgt, om te zetten in een vakantiereis, waarbij de militair „zelf zijn reis regelt, wordt geboden in circulaire voor de zeemacht „1934 i, punten 340 en 350. Door een dergelijke omzetting gaat de „aanspraak van de militair op overtocht voor rekening van het rijk, „hetgeen dus wil zeggen *de kosten van de reis per openbaar middel van „vervoer*, niet verloren. Hem kan restitutie worden verleend van de „werkelijk gemaakte kosten *met een andere vervoersgelegenheid* (punt „341) tot maximaal het bedrag van de overtochtscosten, dat ten laste „van het rijk zou zijn gekomen, indien hij de terugreis niet op eigen „gelegenheid zou hebben gemaakt (punt 352).

„6. Wanneer in punt 352 wordt gesproken van „restitutie van de „kosten welke hij voor de reis heeft betaald”, moet dit dan ook in „nauw verband worden gezien met „een andere *vervoersgelegenheid*” „(punt 341) en de „kosten van de reis per openbaar middel van vervoer” „(circ. v. d. Zeemacht 1781 f).

„7. Klagers stelling, dat onder „kosten welke hij voor de reis heeft „betaald” moeten worden verstaan alle kosten, dus ook die van „hotels en maaltijden gedurende de periode dat niet wordt gereisd, kan „ik niet aanvaarden. Deze hotelkosten etc. zijn uitsluitend een gevolg „van het vrijwillig verkozen omreizen en het zelf samengestelde reis- „schema en niet het gevolg van een dienstopdracht.

„8. Dat klager min of meer gedwongen zou zijn om in een hotel „te verblijven, acht ik een merkwaardige voorstelling van zaken, aan- „gezien niets of niemand hem verplichtte om te reizen zoals hij zelf „verkoos. Het komt dikwijls voor, dat militairen doelbewust in het „buitenland een reisgelegenheid overslaan teneinde een aantal dagen „van het hun toekomende verlof in een land te kunnen doorbrengen. „Het rijk aanvaardt daarvan geen financiële consequenties. Dit wordt „door de reizigers in het algemeen ook niet verwacht.

„9. Resumerend kan worden gesteld dat klager heeft gekregen wat hem toekwam en in feite zelfs meer. Bij het bij zijn eerste verzoek van 14 december 1957 overgelegde en dezerzijds goedgekeurde reis-schema, gaf klager op te zullen reizen per vliegtuig van Biak naar Sydney in de 1e klasse. Uit de bij zijn verzoek van 10 april 1959 overgelegde specificatie bleek evenwel, dat van dit reisschema buiten mijn voorkennis was afgeweken en dat was gereisd per vliegtuig van Quantas waarin verschillende klassen niet voorkwamen. Bij de behandeling van klagers verzoek om restitutie van de kosten, heeft het op mijn departement een punt van overweging uitgemaakt of hem op grond van het gestelde in punt 353 van circulaire voor de zeemacht 1934 i wel enigerlei restitutie kon worden verleend. De bedoeling van genoemd punt 353 is nl. juist om te voorkomen, dat militairen, die in verband met hun rang moeten reizen in een bepaalde klasse, uit het gebruikmaken van een lagere of goedkopere klasse financieel voordeel trekken. Juist omdat in het verleden een enkele maal misbruik is voorgekomen, werd door mij bepaald, dat iedere afwijking in de gebezigde klasse van een vervoermiddel, tevoren aan mij moet worden gevraagd. Klager heeft zich hieraan niet gehouden. Aangezien hij evenwel van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea toestemming verkreeg om eerder te vertrekken — de vraag of deze toestemming bevoegd werd verleend laat ik hier buiten beschouwing — werd dit tenslotte door mij geaccepteerd.

„10. Gezien het vorenstaande ben ik van mening, dat met het door klager aangevallen besluit niet is gehandeld in strijd met het bepaalde in de terzake toepasselijke voorschriften, noch dat ik ten deze van mijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heb gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven. Derhalve moge ik Uw college in overweging geven het onderhavige beroep ongegrond te verklaren.;

IN RECHTE:

Overwegende, dat het Gerecht van mening is, dat op de overplaatsingsreis van klager en zijn gezin van Nederlands Nieuw-Guinea naar Nederland niet van toepassing is het Verplaatsingskostenbesluit (Stb. 1946, G 371), zoals dit meermalen werd gewijzigd;

Overwegende immers, dat dit besluit wel toepasselijk is zowel voor burgerlijke als militaire landsdienaren, doch kennelijk alleen het oog heeft op verplaatsingen binnen Nederland;

Overwegende, dat in casu wel toepasselijk is het vermelde in hoofdstuk 2 van de circulaire zeemacht 1781 f, dragende tot opschrift: „Voorschriften betreffende kosten van verplaatsing uit, naar en buiten Nederland van militairen der zeemacht en hun gezinnen”, welk voorschrift, om de hierbovenvermelde reden niet kan worden geacht een uitvoeringsvoorschrift ex artikel 9 van het Verplaatsingskostenbesluit te zijn, doch geacht moet worden een op zichzelf staande regeling te zijn;

Overwegende, dat artikel 1 van het hoofdstuk 2 voorzover in casu toepasselijk, luidt:

„1. Een militair der zeemacht, die in het belang van de dienst wordt

„overgeplaatst uit, naar of buiten Nederland, kan in aanmerking komen
 „voor betaling van rijkswege van, en/of voor een tegemoetkoming in
 „de kosten, verbonden aan zijn overplaatsing, als omschreven in de
 „volgende artikelen.

„2. Indien de minister van marine zijn goedkeuring heeft gehecht
 „aan het verblijf van het gezin van die militair in het betrokken gebied,
 „kan hij eveneens in aanmerking komen voor betaling van rijkswege
 „van, en/of voor een tegemoetkoming in de kosten, verbonden aan de
 „verandering van woonplaats van zijn gezin, als omschreven in de
 „volgende artikelen.”;

Overwegende, dat blijkens artikel 3, lid 1, in het algemeen voor
 rekening van het Rijk worden genomen:

„a.

„b.

„c.

„d. de kosten van de reis per openbaar middel van vervoer van de
 „woonplaats in het land van vertrek naar de woonplaats in het land
 „van aankomst;

„e.

„etc.”;

Overwegende, dat hierbij en ook overigens in dit artikel, niet wordt
 gesproken over de kosten van logies en maaltijden gedurende de reis;

Overwegende, dat zulks echter geen verwondering behoeft te wekken
 nu het immers zo is, dat bij reizen als de onderhavige de vervoerskosten
 gewoonlijk tevens inhouden de kosten van logies en maaltijden, doch
 wel de vraag zich voordoet hoe de kosten van logies en maaltijden
 moeten worden gedeclareerd wanneer er een gedwongen oponthoud
 is doordat geen directe aansluiting tussen de opvolgende vervoermid-
 delen aanwezig is;

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder hieromtrent ter
 openbare terechtzitting heeft verklaard, dat bij dergelijk oponthoud de
 daardoor veroorzaakte kosten in rekening mogen worden gebracht
 wanneer het betreft reizen met middelen van vervoer terzake aange-
 wezen door de daartoe bevoegde marine-autoriteiten, aangezien er dan
 sprake zou zijn van een „overplaatsingsreis” (dienstverrichting”);

Overwegende, dat echter in hoofdstuk 2 voornoemd en met name in
 artikel 3 daarvan, met dergelijke afzonderlijke kosten geen rekening is
 gehouden en deze naar het oordeel van het Gerecht dan ook met de
 vervoerskosten slechts kunnen worden gebracht onder punt d van lid 1
 van voornoemd artikel 3;

Overwegende, dat artikel 4 van hoofdstuk 2 luidt:

„1. De militair, die wenst, dat de kosten, bedoeld in artikel 3, eerste
 „lid onder c tot en met j, voor rekening van het rijk worden genomen,
 „is gehouden gebruik te maken van het middel van vervoer, terzake
 „aangewezen door de daartoe bevoegde marine-autoriteit.

„2. Indien hij van een ander middel van vervoer gebruik maakt,
 „zijn de eventueel daardoor veroorzaakte meerdere kosten voor zijn
 „rekening.”,

terwijl in artikel 6, lid 1, is bepaald:

„1. Aan kosten van reizen per openbaar middel van vervoer wordt „ten hoogste voor rekening van het rijk genomen het bedrag der kosten, „verbonden aan het reizen in de klasse, waarvan de militair voor dienst- „reizen gebruik mag maken.”;

Overwegende, dat klager, blijkens de mededelingen van de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting, was bestemd om met zijn gezin uit Nederlands Nieuw-Guinea naar Nederland te worden overgebracht per vliegtuig van de K.L.M., vertrekkende van Biak;

Overwegende, dat klager echter op 14 december 1957 aan verweerder heeft gevraagd de terugreis per eigen gelegenheid te mogen maken, waartoe hij het voorgenomen reisschema heeft overgelegd;

Overwegende, dat verweerder bij zijn besluit van 27 maart 1958 vorenstaand verzoek heeft ingewilligd;

Overwegende, dat klager van dit reisschema in zoverre is afgeweken, dat hij niet op 15 januari 1959 uit Biak naar Sydney is vertrokken per vliegtuig in de eerste klasse, maar op 8 januari 1959 uit Hollandia per Quantas-vliegtuig in de toeristenklasse;

Overwegende, dat klager voor deze afwijking van zijn reisschema toestemming had verkregen van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea, hetwelk verweerder, blijkens punt 9 van zijn contra-memorie, heeft geaccepteerd;

Overwegende, dat het Gerecht ter openbare terechtzitting nog is gebleken, dat klager, indien hij aan zijn voornemen om op 15 januari 1959 uit Biak te vertrekken, gevolg had gegeven, vermoedelijk te laat in Sydney zou zijn gearriveerd om aan boord te kunnen komen van de „Southern Cross”, aangezien het vliegtuig van de K.L.M. in ieder geval op 12 januari 1959 zou vertrekken, maar bovendien dit vliegtuig 28 uur te vroeg uit Biak is vertrokken en de volgende vlucht vanuit Biak eerst heeft plaats gevonden op 19 januari 1959, terwijl dit vliegtuig 2.39 uur te laat in Sydney is aangekomen;

Overwegende, dat dan ook naar het oordeel van het Gerecht de hotelkosten en de kosten van maaltijden, die klager in Lae en Sydney heeft moeten maken niet een gevolg zijn van het feit, dat hij zich voor vakantie in deze plaatsen heeft opgehouden, doch uitsluitend een gevolg zijn daarvan, dat klager moest wachten op de aansluitingen;

Overwegende, dat tussen partijen niet betwist is, dat de kosten van logies en ontbijt aan boord van de openbare middelen van vervoer voor rekening van het rijk zijn, doch partijen slechts van mening verschillen over de vraag voor wiens rekening komen hotelkosten en kosten van maaltijden te Lae en Sydney;

Overwegende, dat het Gerecht van oordeel is, dat deze kosten, naar analogie van verweorders handelwijze bij de door hem zo genoemde overplaatsingsreizen, voor rekening komen van het rijk;

Overwegende, dat in casu nog wel van belang is het vermelde in punt 350 en 351 van de circulaire zeemacht 1934 i, luidende:

„351. Als regel geldt, dat een militair, aan wie een vergunning is „verleend als bedoeld in punt 341, de kosten van de terugreis — be-

„halve voor het gedeelte, dat hij eventueel maakt met de vervoers-
 „gelegenheid, waarvoor hij is aangewezen of bestemd — in eerste aanleg
 „zelf moet betalen. Indien hiervoor naar het oordeel van de comman-
 „dant redenen aanwezig zijn, kan hem een voorschot tot betaling van
 „die kosten worden verleend tot ten hoogste 90 % van de geschatte
 „kosten van de reis, doch niet meer dan het bedrag der overtochts-
 „kosten, dat ten laste van het rijk zou zijn gekomen, indien de militair
 „de terugreis niet op eigen gelegenheid zou hebben gemaakt.

„352. Een militair, als bedoeld in het vorige punt, komt na afloop
 „van de reis in aanmerking voor restitutie van de kosten, welke hij voor
 „de reis heeft betaald, tot ten hoogste het bedrag, bedoeld aan het slot
 „van punt 351. Het voorschot, dat hem op grond van dat punt mocht
 „zijn verleend, wordt daarbij verrekend.”;

Overwegende, dat de kosten voor het vervoer van klager en zijn
 gezin per K.L.M.-vliegtuig zouden hebben bedragen f 10.431.—, terwijl
 klagers kosten, inclusief de hotelkosten en de kosten voor maaltijden te
 Lae en Sydney, hebben bedragen f 9.957.56, welk laatste bedrag minder
 is dan het bedrag der overtochtskosten, dat ten laste van het rijk zou
 zijn gekomen, indien klager de terugreis niet op eigen gelegenheid had
 gemaakt;

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder ter openbare te-
 rechtzitting nog heeft medegedeeld, dat aanvankelijk de terzake toe-
 passelijke bepaling, neergelegd in het telegram MARPERS No. 018/57
 van verweerder, gedateerd juni 1957, luidde:

„AAA.

„BBB.

„CCC. De daadwerkelijk betaalde vervoerskosten voor de reis be-
 „doeld onder AAA zullen na afloop daarvan slechts ten laste van het
 „rijk worden gerestitueerd voor zover zij de normale overtochtskosten
 „niet te boven gaan en alleen dan indien betrokkene gedurende de
 „gehele reis in de door hem gebruikte vervoermiddelen ten minste heeft
 „gereisd in de klasse waarin hij in die vervoermiddelen volgens de
 „geldende dienstreisvoorschriften van rijkswegen voor dienst zou zijn
 „vervoerd dan wel in enige andere klasse indien daartoe door de Mi-
 „nister uitdrukkelijk toestemming is verleend.

„DDD.

„EEE.

„FFF. enz.”;

Overwegende, dat hierbij dus naar zijn oordeel duidelijk werd te
 kennen gegeven, dat uitsluitend sprake was van vergoeding van de ge-
 maakte *vervoerskosten*;

Overwegende, dat het Gerecht hiervoren reeds voldoende heeft aan-
 getoond, dat op reizen als de onderhavige de vervoerskosten in de regel
 de kosten van logies en maaltijden inhouden, doch bovendien er nog op
 wil wijzen, dat de inhoud van dit telegram (zie het vermelde aan het
 slot van de circulaire Zeemacht 1934 i) is „verwerkt” in voornoemde
 circulaire, met name ook in punt 351 en 352;

Overwegende, dat deze „verwerking” heeft plaats gevonden bij be-

schikking van 13 augustus 1957 en de nieuwe redactie in werking is getreden met terugwerkende kracht tot 7 juni 1957, zodat in casu van toepassing was het vermelde in punt 351 en 352, zoals dit geldt met ingang van 7 juni 1957;

Overwegende, dat daarbij nog opmerking verdient, dat punt 352 zonder meer spreekt over „restitutie van de *kosten*, welke hij voor de reis heeft betaald”, tot ten hoogste het bedrag, bedoeld aan het slot van punt 351;

Overwegende, dat mitsdien het bestreden besluit behoort te worden nietig verklaard, waarbij het Gerecht bepaalt, dat niet alleen het in het bestreden besluit genoemde bedrag van f 8.749.59 behoort te worden vergoed, doch eveneens voor vergoeding in aanmerking komt het bedrag van de hotelkosten en de kosten aan maaltijden te Lae en Sydney, zodat er totaal dient te worden vergoed een bedrag van f 9.957.56;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond;

Verklaart het bestreden besluit nietig;

Verstaat, dat voor vergoeding in aanmerking komt een bedrag van f 9.957.56.

VRAGENBUS

Dragen van de onderscheidingsteken verbonden aan de hogere rang op de vóóravond van de dag met ingang waarvan een militair is bevorderd?

De Redactie ontving van de adjudant-onderofficier-instructeur R. VAN DE WAL, werkzaam aan de school voor reserve-officieren der infanterie te Ermelo, de volgende vraag:

„Tijdens mijn opleiding tot onderofficier in 1937 bij het 18de regiment infanterie meen ik, dat mij geleerd is, dat een militair, die bevorderd wordt tot een hogere rang, op de dag voorafgaande aan zijn bevordering, na afloop van de dienst, zijn nieuwe rangonderscheidings-teken reeds mag dragen. Zulks zou gebaseerd zijn op een uitspraak van het hoog militair gerechtshof naar aanleiding van een beklag ingediend door een soldaat over een hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf naar aanleiding van het niet brengen van de militaire groet aan een korporaal van wie hij wist dat deze eerst met ingang van de volgende dag als zodanig was aangesteld.

„Bij meerdere onderdelen wordt, zoals mij bekend is, de hiervoren bedoelde gedragslijn gevolgd, ook bij de S.R.O.I.

„Zeer zou ik het op prijs stellen, indien U mij op de hoogte zoudt willen brengen met de door mij vermeende uitspraak van het H.M.G. of met andere daarop betrekking hebbende uitspraken of voorschriften, waarop een en ander berust, opdat ik bij mijn lessen leerlingen daar-naar kan verwijzen.”

De Redactie heeft de vraag als volgt beantwoord:

Een militair die de uitwendige onderscheidingstekenen draagt van de rang, welke hij eerst op een later tijdstip gaat bekleden, geeft zich daardoor het voorkomen, dat hij die rang bekleedt; hij brengt anderen in de waan, dat zij te doen hebben met een militair tot wiens ambtelijke hoedanigheid het dragen dier onderscheidingstekenen behoort. Een militair die zich het voeren van die onderscheidingstekenen aanmatigt, maakt zich schuldig aan het misdrijf van artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht, luidende:

„Hij die opzettelijk onderscheidingsteekenen draagt of een daad verricht behoorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.”

Op grond van deze wetsbepaling is het dragen van de onderscheidingstekenen van de nieuwe rang op de avond vóórafgaande aan de dag waarop de bevordering ingaat — zijnde in strijd met het daarin neergelegde verbod — niet geoorloofd.

Een commandant die verlof zou verlenen aan militairen tot het dragen van de nieuwe rangonderscheidingstekenen op de vóóravond van de dag waarop de bevordering ingaat, handelt o.i. ónbevoegd; hij matigt zich daardoor een bevoegdheid aan, welke hij niet bezit (art. 47, 196 W.v.Sr.; art. 143 W.v.M. Sr.; art. 1, 10(3), 27 Regl. betr. de Krijgstucht).

In het bijzonder uit krijgstuhtelijk oogpunt zou het niet wenselijk zijn, indien militairen op de vóóravond van de dag hunner bevordering de onderscheidingstekenen zouden voeren, waartoe zij eerst met ingang van de volgende dag gerechtigd zijn. Door het (onbevoegd) verlenen van de hier bedoelde toestemming worden in voorkomend geval minderen verplichtingen opgelegd waarvan de nakoming (nog) niet van hen kan worden gevorderd en waarop de bedoelde bevorderde militairen (nog) geen aanspraak kunnen maken, o.m. het brengen van de militaire groet, het betrachten van gehoorzaamheid; enz.

Een uitspraak waarbij de (militaire) rechter over het hier bedoelde onderwerp in een of andere zin zou hebben beslist, is ons niet bekend, evenmin een wetsvoorschrift waarbij, in afwijking van het verbod neergelegd in art. 196 W.v.Sr., een dergelijke bevoegdheid aan commandanten zou zijn verleend. (Vgl. art. 6, 7, 11, 13, 77, 78 Regl. voor de mil. ambt. der Kon. Landm. en der Kon. Luchtm.; art. 14 Bevord. voorschr. Landm. 1958).

A. F. S.

WETGEVING

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland

(Oorlogswet voor Nederland)

No. 6

NOTA VAN VERBETERINGEN ¹⁾

A. In het ontwerp van wet worden de volgende verbeteringen aangebracht:

1. In artikel 56, vierde lid, laatste regel, vervalt het woord „te”.
2. In artikel 57, tweede lid, wordt in plaats van „Arrondissementsrechtbank” gelezen: „arrondissementsrechtbank”.
3. In artikel 60, tweede lid, wordt een komma geplaatst achter „wijze”.
4. In artikel 61, tweede lid, eerste regel, wordt in plaats van „politie” gelezen: „politie-”.
5. In artikel 63, derde lid, wordt in plaats van „blijven” gelezen: „verblijven”.
6. In artikel 65, tweede lid, wordt de komma achter „rustende” vervangen door een kommapunt.
7. In artikel 66, tweede lid, sub *b*, wordt een komma geplaatst achter „teruggegeven”.
8. In artikel 66, tweede lid, sub *c*, wordt een komma geplaatst achter „gevallen”.

B. In de Memorie van Toelichting worden de volgende verbeteringen aangebracht:

1. Op blz. 11, rechterkolom, regel 24 van boven, wordt in plaats van „rechtstoestandnen” gelezen: „rechtstoestanden”.
2. Op blz. 12, linkerkolom, regel 4 van onderen, wordt in plaats van „hoofdstuken” gelezen: „hoofdstukken”.
3. Op blz. 12, rechterkolom, regel 26 van boven, wordt in plaats van „c.q.” gelezen: „c.q.”.
4. In dezelfde kolom, regel 22 van onderen, wordt in plaats van „belegd” gelezen: „beleg”.
5. Op blz. 13, linkerkolom, regel 2 van boven, vervalt de komma achter „de”.
6. In dezelfde kolom, regel 25 van boven, wordt in plaats van „Wet” gelezen: „wet”.
7. In dezelfde kolom, regel 28 van boven, wordt in plaats van „Hei” gelezen: „Het”.
8. Op blz. 15, linkerkolom, regel 8 van boven, wordt in plaats van „mogelijkheids” gelezen: „mogelijkheid”.
9. In dezelfde kolom, regel 19 van onderen, wordt in plaats van „he” gelezen: „het”.

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1955-1956—4108. De vroegere stukken zijn overgenomen in M.R.T. XLVIII (1955) blz. 683 en in M.R.T. XLIX (1956) blz. 280.

10. Op blz. 15, rechterkolom, regel 30 van boven, wordt in plaats van „Wet van 1889” gelezen: „wet van 1899”.

11. Op blz. 16, linkerkolom, regel 16 van boven, wordt in plaats van „ernsige” gelezen: „ernstige”.

12. In dezelfde kolom, regel 20 van boven, wordt in plaats van „saommige” gelezen: „sommige”.

13. In dezelfde kolom, regel 23 van boven, wordt in plaats van „gesteld” gelezen: „gestelde”.

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland

No. 7

NOTA VAN VERBETERING ¹⁾

De aanhef van artikel III van het wetsontwerp wordt gelezen als volgt:
„In het Wetboek van Strafvordering wordt de volgende wijziging gebracht”.

Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland

(Oorlogswet voor Nederland)

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland

No. 8

VOORLOPIG VERSLAG ²⁾

Algemeen

Vrij algemeen betuigde men zijn instemming met de opzet en strekking van het onderhavige ontwerp. Na de tot stand gekomen wettelijke regeling van de buitengewone bevoegdheden van het burgerlijke gezag in buitengewone omstandigheden, zo merkte men op, behoren ook de militaire bevoegdheden in dergelijke omstandigheden nader geregeld te worden. Juist in de mobilisatieperiode 1939-1940 is de noodzaak van een dergelijke regeling duidelijk gebleken, al heeft naar het oordeel van verscheidene leden de Ministerraad destijds te lang gewacht ingrijpende bevoegdheden aan de militaire bevelhebbers te verstrekken. Men was van mening, dat in dit ontwerp op gelukkige wijze rekening gehouden wordt met de ervaringen, die in en vóór de meidagen van 1940 zijn opgedaan.

Men was, evenals de Regering dit stelt in de Memorie van Toelichting,

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1955-1956—4108. De vroegere stukken zijn overgenomen in M.R.T. XLVIII (1955) blz. 722 en in M.R.T. XLIX (1956) blz. 280.

²⁾ Idem, zitting 1955-1956—4108.

overtuigd van de noodzakelijkheid van een geheel nieuwe wet tot regeling van de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland. Bij de tegenwoordige wijze van oorlogvoering dient inderdaad de mogelijkheid te bestaan voor het gehele grondgebied ineens deze staat van oorlog of van beleg af te kondigen.

Vele leden waren van oordeel, dat door het onderhavige ontwerp geen recht gedaan wordt aan artikel 34, lid 2, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, volgens welke bepaling de wijze, waarop elk gedeelte van het Koninkrijk — dus ook Nederland — in staat van oorlog of van beleg verklaard wordt en de gevolgen worden geregeld, wordt bepaald bij of krachtens een Rijkswet. Dit artikel heeft gelding boven de in de considerans van het ontwerp genoemde artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Deze leden wezen in dit verband op een artikel over deze materie van de hand van prof. mr. G. van den Bergh in het „Nederlands Juristenblad” van 19 november 1955. Naar hun oordeel wordt door het hier te bespreken ontwerp bedoeld artikel van het Statuut niet nagekomen, hetgeen des te meer klemt, indien in aanmerking genomen wordt, dat in artikel 14 van het ontwerp zelfs het Koninkrijk als zodanig genoemd wordt. De aan het woord zijnde leden waren van mening, dat in plaats van dit wetsontwerp alsnog een ontwerp-Rijkswet zal moeten worden ingediend, aan welks behandeling ook Suriname en de Nederlandse Antillen zullen moeten medewerken. Gaarne zouden deze en ook verscheidene andere leden hieromtrent het oordeel van de Regering vernemen.

Vele weer andere leden meenden voorshands te moeten betwijfelen, of het juist is, dat artikel 34 van het Statuut gelding heeft boven de artikelen 202 en 203 van de Grondwet. Artikel 34, voornoemd, regelt immers de staat van oorlog en beleg in het belang van het Koninkrijk als geheel; de artikelen 202 en 203 doen dit ten aanzien van het Rijk in Europa. Deze leden zouden gaarne de mening van de Regering hierover vernemen. Indien ontkend mocht worden, dat door deze artikelen verschillende belangen worden geregeld, dan zouden zij de vraag willen stellen, of in verband met hetgeen in artikel 14, lid 3, van het Statuut bepaald is, de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland toch niet bij een gewone wet geregeld zouden kunnen worden.

In de Memorie van Toelichting onder „Doel van de wet”, aldus merkten deze vele leden op, wordt gezegd, dat het niet de bedoeling van de nieuwe wet is een wettelijke grondslag tot stand te brengen voor de totale nationale verdediging, doch om het voor het militaire apparaat mogelijk te maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen. Omtrent deze het eerst genoemde negatieve doelstelling vroegen deze leden zich af, waarom de Regering deze naar voren heeft gebracht, daar verder in de Memorie van Toelichting nergens een uiteenzetting te vinden is, waarom de Regering niet overwogen heeft om wèl een wettelijke grondslag voor de totale nationale verdediging te ontwerpen. Deze leden zouden gaarne vernemen, of het wellicht geen aanbeveling verdient om de gehele zo moeilijke materie van de totale nationale verdediging te zijner tijd toch op één wettelijke grondslag te baseren.

Verhouding tussen de bevoegdheden van burgerlijk en militair gezag

(Hoofdstukken II en III)

Gezien de situaties, waarin de bepalingen van het ontwerp zullen moeten worden toegepast, kwam het vele leden voor, dat de verdeling tussen de bevoegdheden van het burgerlijk en militair gezag wel juist is getroffen, alhoewel men zich niet aan de indruk kan onttrekken, dat in de werkelijke situatie, waarin de wet moet werken, de bevoegdheden van het burgerlijke gezag al spoedig in het gedrang kunnen komen. Ondanks de geruststellende uiteenzetting daaromtrent in de Memorie van Toelichting meenden deze leden toch, dat met name door het contact tussen de bevoegde instanties krachtens dit ontwerp en krachtens de Wet Buitengewone Bevoegdheden Burgerlijk Gezag, de stof voor het ontstaan van conflicten in zeer ruime mate aanwezig zal zijn. Het zal dan ook noodzakelijk zijn op basis van het nationale belang een goede samenwerking na te streven. Dat de overgang van de ene buitengewone rechtstoestand naar de andere bij deze wet wordt geregeld, had de instemming van deze leden. Zij wilden echter gaarne bij de artikelen enige nadere vragen over deze regeling stellen.

Aangaande het gestelde in de Memorie van Toelichting, dat de bedoeling van de nieuwe wet is het voor het militaire apparaat mogelijk te maken in tijd van nood zijn taak te volbrengen, merkten vele andere leden op, dat de Regering in deze omschrijving wel zeer nadrukkelijk de aandacht vestigt op het militaire apparaat. Wanneer men echter het ontwerp beziet, dan valt het op, dat evenzeer een ruime plaats is ingeruimd voor de bevoegdheden van het burgerlijke gezag. Dit is naar het oordeel van deze leden juist, want in de geest van het nieuwe artikel 203 van de Grondwet komt aan het burgerlijk gezag in het kader van de totale verdediging een essentiële taak toe. Het leek huns inziens dan ook niet reëel genoemde omschrijving zo eenzijdig te formuleren. Het zal naar hun mening toch reeds moeilijk genoeg zijn een juiste toepassing van de in dit ontwerp vastgelegde regelen te bevorderen in die zin, dat het burgerlijke gezag niet te spoedig onder de leiding en de autoriteit van het militaire gezag komt. Dit leek deze leden een niet geheel denkbeeldig gevaar te zijn. Zoals immers in de Memorie van Toelichting onder „Waarborgen” wordt opgemerkt, aldus betoogden zij, biedt het wetsontwerp aan beide rechtstoestanden grote bevoegdheden. Daartoe zal een beperking bij de uitoefening dier exceptionele bevoegdheden niet kunnen worden gemist. De wet legt deze beperking op door slechts die bevoegdheden te verlenen, welke nodig zijn voor de vervulling van de militaire taak; voor dit doel mag het militaire gezag de verleende bevoegdheden uitoefenen. De aan het woord zijnde leden achtten dit in de Memorie van Toelichting gegeven criterium weinig scherp omljnd. Want wie, zo vroegen zij zich af, beoordeelt, of iets nodig is voor de militaire taak? Zij meenden, dat dit de militaire gezagsorganen zelf zullen zijn. Zij zagen derhalve in de wet weinig garantie voor rechtszekerheid, ondanks het gestelde in artikel 9.

Ongetwijfeld, aldus gingen deze leden verder, zal de in artikel 10 genoemde instructie van grote invloed kunnen zijn op de wijze, waarop het militair gezag zijn functie zal vervullen. Zij achtten de inhoud van deze instructie van zo groot belang voor de instandhouding van de juiste gezagsnormen, dat zij meenden de Regering te moeten verzoeken de Kamer de gelegenheid te geven zich over de inhoud van deze instructie uit te spreken.

De hier aan het woord zijnde leden merkten voorts op, dat er in de Memorie van Toelichting op blz. 10, rechterkolom, 3de alinea, met enige nadruk op gewezen wordt, dat sedert het opnemen van artikel 203 in de Grondwet een gezamenlijk optreden van beiderlei gezagsorganen hiermede terecht in beginsel is aanvaard. Zij vroegen zich echter af, wat *feitelijk* de bevoegdheid van het burgerlijk gezag zal zijn bij dit in beginsel aanvaarde gezamenlijke optreden. In dit verband wezen zij op blz. 10, rechterkolom, 6de alinea, waarin verwezen wordt naar de artikelen 14, 17, 27, 28, 29 en 30. Uit deze artikelen blijkt, dat het militaire gezag de door het burgerlijk gezag genomen maatregelen buiten werking kan stellen. Deze leden achtten het juist, dat de militaire belangen uiteindelijk zullen moeten prevaleren, maar wel behoort huns inziens tot uitdrukking te komen, dat het bestuur zolang mogelijk in handen van de burgerlijke organen blijft en dat het slechts in uiterste noodzaak naar het militaire gezag dient over te gaan.

In verband met het voorafgaande betoog merkten dezelfde leden verder op, dat artikel 11 in zijn huidige redactie huns inziens weinig zin heeft. Men kan toch moeilijk aannemen, dat de organen van burgerlijk gezag de daarbedoelde bevoegdheden zouden uitoefenen, *indien dit naar hun oordeel niet nodig zou zijn*. Deze leden zouden de inhoud van het artikel meer objectief achten, indien de woorden „naar het oordeel van die organen” zouden vervallen. Naar de mening van deze leden zou een verduidelijking van de term „organen van burgerlijk gezag” in het ontwerp op haar plaats zijn. Het militair gezag kan feitelijke werkzaamheden opdragen aan „burgerlijke ambtenaren en diensten”. Is de term „organen” identiek met „burgerlijke ambtenaren en diensten”?

Ook wezen deze leden op het naar hun oordeel niet denkbeeldige geval, dat het militaire gezag, gebruik makend van het bepaalde in artikel 15 — ondanks het bepaalde in artikel 16, waarin gesproken wordt over „opdrachten” —, maatregelen buiten werking zal stellen, die getroffen zijn door de Minister van Binnenlandse Zaken, b.v. ter uitvoering van artikel 36.

Schadeloosstelling

(Hoofdstuk IV)

Vele leden merkten op, dat het bepaalde in artikel 69 geen rekening houdt met de mogelijkheid, dat de rechthebbende heel goed in staat zou zijn met de termijnen rekening te houden, doch dat hij door omstandigheden buiten zijn wil de bevoegde rechter niet kan bereiken. Zou het geen aanbeveling verdienen, aldus vroegen deze leden, voor een

dergelijk geval schorsing van de vervaltermijn mogelijk te maken, totdat de normale toestand wederom is hersteld? Hierdoor zou veel noodrecht voorkomen kunnen worden, welk soort recht toch altijd een ongewenst verschijnsel blijft.

Dezelfde leden meenden bezwaar te moeten maken tegen de term „schadeloosstelling”. Zij stelden de vraag, of het niet juister zou zijn van het burgerrechtelijke begrip „schadevergoeding” gebruik te maken.

Voorts zouden deze leden gaarne een nadere toelichting ontvangen met betrekking tot de schadeloosstelling ex artikel 64, lid 3.

Vele andere leden stelden de vraag, waarom — in tegenstelling met de bepalingen van de oude wet — niet de mogelijkheid geopend is om op de aan belanghebbenden toekomende schadeloosstelling voorschotten te verlenen.

Afkondiging van een bijzondere rechtstoestand

Verscheidene leden meenden, dat het, ondanks de uiteenzetting in de Memorie van Toelichting (blz. 12, onder *artikel 2*), aanbeveling zou verdienen ook in het ontwerp een bepaling op te nemen, die een instellen of opheffen van een bijzondere rechtstoestand door de Minister-President, buiten de Ministerraad om of in strijd met het gevoelen van dit college, verhindert.

Verhouding met de bondgenootschappelijke troepen

Verscheidene leden achtten het een geruststellende mededeling in de Memorie van Toelichting (blz. 10, linkerkolom), dat, ook wanneer bondgenootschappelijke troepen op Nederlands grondgebied zouden optreden, de bijzondere bevoegdheden uitsluitend uitgeoefend zullen worden door Nederlandse militaire autoriteiten onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse Regering. Artikel 9 spreekt hierover echter niet. Is het niet wenselijk over dit punt iets in de wet zelf op te nemen?

Strafbepalingen

Vele leden informeerden, waarom in de strafbepalingen alleen strafverzwaring wordt bedreigd bij misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag en waarom dit ook niet geschiedt bij misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (Wetboek van Strafrecht, Boek II, titel I), tegen de Koninklijke waardigheid (*idem*, titel II), tegen hoofden en vertegenwoordigers van bevriende staten (*idem*, titel III) en die betreffende de uitvoering van staatsplichten en staatsrechten (*idem*, titel IV). Zij meenden, dat juist in tijden, waarin het nodig zal zijn de staat van oorlog of de staat van beleg af te kondigen, de hierbedoelde misdrijven niet ondenkbaar en in het bijzonder gevaarlijk kunnen zijn.

Artikelen

Artikel 3. Moet het in dit artikel bedoelde besluit niet in het *Staatsblad* geplaatst worden?

Artikel 5. Is de termijn van ten hoogste 30 kalenderdagen, aldus vroegen vele leden, in de gegeven situatie, waarin het er toch op aan komt snelle beslissingen te nemen, niet wat te ruim gesteld?

Artikel 11. Wie zal beoordelen, of het burgerlijk gezag nog bepaalde, in dit artikel bedoelde bevoegdheden zal uitoefenen? En wie zal uitmaken, welke bevoegdheden dit zijn?

Artikel 14. Vele leden achtten de hier gebruikte terminologie niet duidelijk. Wil de Regering overwegen een duidelijker tekst te formuleren?

Artikel 17. Wie neemt in het bij dit artikel bedoelde geval nu het gezag over? Of moeten de uitdrukkingen „regelen” en „wijzigen” zo ruim worden opgevat, dat daaronder ook overneming van het gezag begrepen is?

Artikel 19. Welke sanctie staat er op niet-naleving van dit artikel? In artikel 70 wordt hiervan geen melding gemaakt.

Artikel 20. Vele leden informeerden, waarom op een zo ver gaande bevoegdheid, als hierbedoeld, niet een zelfde beperking gesteld is als in artikel 17.

Artikel 22. Is het noodzakelijk aan het militair gezag de bevoegdheid te verlenen onroerend goed in eigendom te vorderen, indien het reeds de bevoegdheid heeft dit goed in gebruik te vorderen?

Artikel 26. Verscheidene leden stelden de vraag of onder dit artikel ook de inrichtingen voor radio en televisie begrepen moeten worden.

Artikel 28. Schuilt in lid 1 van dit artikel niet het gevaar, dat de organisatie B.B. haar taak niet zal kunnen vervullen op het moment, dat dit juist dringend noodzakelijk is?

Artikel 34. Welk „ander orgaan van burgerlijk gezag” is hier bedoeld?

Artikelen 35 en 37. Behouden de Commissaris der Koningin en de burgemeester de hun bij deze artikelen toegekende bevoegdheden, aldus vroegen vele leden, indien de Minister van Binnenlandse Zaken gebruik maakt van de hem bij artikel 34 gegeven bevoegdheid?

Aldus vastgesteld 16 februari 1956.

TILANUS, OUD, VAN SLEEN, ROOSJEN, MAENEN, BURGER, VERMEER, ROMME, BRUINS SLOT, VAN DIS ¹⁾, FENS.

Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland

Nr. 9

NOTA VAN WIJZIGINGEN ²⁾
(Ingezonden 15 juni 1960)

I. De onderdelen A en B van **artikel II** van het ontwerp van wet worden als volgt gewijzigd:

A. Na artikel 34 wordt ingevoegd een artikel 34a, luidende:

Artikel 34a. Wanneer ten gevolge van een verbod van verkeer of ten gevolge van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of

¹⁾ Plaatsvervanger van de heer Welter, die wegens ziekte niet aan de vaststelling van dit verslag heeft kunnen medewerken.

²⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1959-1960—4108.

andere buitengewone omstandigheden de in de voorgaande artikelen van deze afdeling aangewezen ambtenaar van de burgerlijke stand ontbreekt, niet bereikbaar is, of verhinderd wordt een akte overeenkomstig de bepalingen van dit wetboek in de registers op te nemen, geschieden het opmaken en de inschrijving van de akte overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

B. Na artikel 52 wordt ingevoegd een nieuw artikel 53, luidende:

Artikel 53. Wanneer ten gevolge van een verbod van verkeer of ten gevolge van rampen, gevechtshandelingen, besmettelijke ziekten of andere buitengewone omstandigheden de in de voorgaande artikelen van deze afdeling aangewezen ambtenaar van de burgerlijke stand ontbreekt, niet bereikbaar is, of verhinderd wordt een akte overeenkomstig de bepalingen van dit wetboek in de registers op te nemen, geschieden het opmaken en de inschrijving van de akte overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

II. Onderdeel C van artikel II van het ontwerp van wet vervalt.

Toelichting

In overeenstemming met artikel 31 van de huidige Wet op de staat van oorlog en van beleg (*Stb.* 1899, 128) werd in het ontwerp de mogelijkheid tot het maken van zogenaamde noodakten van de burgerlijke stand beperkt tot die gevallen, waarin een geboorte of overlijden geschiedt „op een plaats, met welke uit hoofde van oorlog of binnelandse onlusten alle gemeenschap is atgesneden.”

Deze omschrijving is echter te beperkt. Er kunnen zich ook andere omstandigheden — zoals rampen of besmettelijke ziekten — voordoen, waarin de mogelijkheid tot het maken van noodakten van de burgerlijke stand dient te bestaan. In de redactie, welke thans is gekozen, is aansluiting gezocht bij artikel 995 B.W., zoals dat luidt in het ontwerp van wet tot herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden (1959-1960 — **5897**). Te zijner tijd zal de op artikel 31 van de wet van 1899 gebaseerde algemene maatregel van bestuur van 1 april 1909, *Stb.* 87, moeten worden vervangen.

Ook in de plaatsing van de artikelen over de noodakten van geboorte en overlijden is verandering gebracht. Het leek de ondergetekenden juister de nieuwe artikelen dadelijk te doen volgen op de regels, volgens welke de akten in normale omstandigheden worden opgemaakt.

Wat ten slotte de schrapping van onderdeel C betreft, het hierboven genoemde ontwerp van wet betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden bevat een algehele herziening van de artikelen 993-999 B.W.

De Minister van Defensie,

S. H. VISSER.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Een regeling betreffende het toekennen van beloningen

Als middel tot opwekking tot getrouwe plichtsvervulling door militairen, d.z. militaire ambtenaren en dienstplichtigen, noemt art. 28 Regl. b.d. Krijgst. o.m. *beloningen*. Onder verwijzing naar deze bepaling heeft de Commandant van de 4de Divisie een uitvoerige regeling (met toelichtende bijlagen) vastgesteld betreffende het toekennen van beloningen (beloningssysteem) voor dienstverrichtingen geldende voor *alle* officieren, onderofficieren, korporaals en manschappen behorende tot de Divisie; deze regeling is met ingang van 11 april 1960 van kracht geworden.^{1) 2)}

De bevoegdheid tot toekenning en de toe te kennen beloningen, alsmede de administratie van de toegekende beloningen zijn daarin nauwkeurig omschreven. Ingevolge deze regeling zijn de CCn, de BCn, en de Cn van gevechtsgroepen alsmede de Cn van de resp. overeenkomstige eenheden van de Divisie, met inachtneming van de daarin gegeven aanwijzingen, bevoegd een beloning toe te kennen (uitsluitend zoals vermeld en omschreven in deze „regeling beloningen”) voor *een bijzondere dienstverrichting*.

De regeling kent een 9-tal beloningen o.m.: (mondelinge) verklaring van waardering, vrijstelling van enige bepaalde diensten ²⁾, ruimere bewegingsvrijheid, buitengewoon verlof van verschillende duur, uitreiking van een waardebon van verschillende maximum geldswaarden (uitkeringen in geld zijn verboden), uitreiking van een Divisie-aandenken met bijbehorend diploma; sommige al of niet gecombineerd.

Van de toegekende beloningen wordt aantekening gehouden op een lijst van beloningen; een afschrift daarvan wordt gevoegd bij de administratieve bescheiden van de betrokken militair.

De lijst van beloningen is bedoeld als keerzijde van de straflijst.

De „regeling beloningen” moet worden beschouwd als een proefneming, welke met instemming van de Minister van Defensie geschiedt, hoewel zulks niet met zoveel woorden in de regeling is vermeld; zij moet, naar men ons van bevoegde zijde mededeelde, niet zelfstandig worden beschouwd maar als een onderdeel van diverse andere maatregelen, die alle strekken tot verhoging van het moreel bij de landmacht ³⁾.

De proefneming met deze regeling brengt uiteraard mede, dat dit systeem na genoegzaam en langdurig te zijn beproefd tot *een reglement* zal uitgroeien, geldend voor de gehele landmacht. Zo mogelijk ware de werking van dat reglement dan tevens uit te breiden tot de overige

¹⁾ Divisie-order Nr. 2 d.d. 31 maart 1960, Sectie G 1, Nr. 22.254 met bijlagen en een verslag.

²⁾ Dit systeem van beloningen geldt ingevolge de brief van C-1 L.K. van 10 mei 1960 nr. G 1/53034 C voor het gehele legerkorps. Echter is ingevolge beschikking van de Chef van de Generale Staf de beloning met vrijstelling van compagnies- of overeenkomstige- corvee- en/of wacht dienst *geschrapt*.

³⁾ J. C. E. HAEX, Kolonel van de Generale Staf, *Morelistiek* (De Militaire Spectator, december 1959, blz. 457).

delen van de krijgsmacht, alzo tot een regeling welke gelijk het W.v. M.S., de W.K., het R.K. en de Mil. Ambt. Wet geldt voor de gehele krijgsmacht.

Bij het tot stand brengen van bovenstaande „regeling beloningen” was men gebonden aan de bestaande reglementen en voorschriften, waarmede deze regeling uiteraard niet in strijd mocht komen. Niettemin rijzen enkele vragen.

Zo hebben wij ons afgevraagd in hoever de hier getroffen regeling zich verdraagt mét — en met de géést van — het gestelde in artikel 98 van het Regl. voor de militaire ambtenaren der Kon. Landm. en der Kon. Luchtm. Op grond van déze bepaling kan déze categorie van militairen *slechts wegens buitengewone toewijding of bijzondere loffelijke dienstvervulling* worden beloond met: tevredenheidsbetuiging, extra-verlof, gratificatie, terwijl de *Minister van Defensie* nopens de wijze, waarop de toekenning der beloningen zal geschieden, regelen stelt.

Hoe moeten voorts CCn en BCn en resp. overeenkomstige commandanten bovenbedoelde „regeling beloningen” interpreteren in verband met het bepaalde in punt 2 van § 19 van Bijlage B Regl. op de Inwendige Dienst der Kon. Landm., deel A (bl. 175) en punt 22 van § 2, hoofdstuk 4 van boekwerk „Verzamelde bepalingen ten behoeve van het voeren van een zelfstandige en ondergeschikte administratie”, deel I (blz. 41), krachtens welke het *verlenen van buitengewoon verlof* in andere gevallen, dan in het eerste lid genoemd, slechts is toegestaan in naar het oordeel van de *Regimentscommandant zeer bijzondere gevallen*?

Hoe verhoudt zich verder de mondelinge verklaring van waardering zoals bedoeld in de „regeling beloningen” tot de betuiging van tevredenheid, mondeling of schriftlijk, zoals bedoeld in de „regeling inzake betuigingen van tevredenheid en ontevredenheid aan militairen”? (L-Lu O Nr. 54268, Codenr. 53/7).

Een vraag welke ook nog naar voren komt is: in hoever is bovenstaande regeling van de Commandant van de 4de Divisie in overeenstemming met L.O. 55071 L. Lu O, Code nr. 56/2 a inzake het opleggen van administratieve bescheiden in de leggers van de militairen?

Ten slotte hebben wij ons de vraag gesteld — teneinde de administratie zo *eenvoudig en doelmatig* mogelijk te doen zijn (losse bescheiden geraken gemakkelijk in het ongerede) — indien het hier bedoelde onderwerp door de Minister van Defensie zou worden ter hand genomen, of het dan misschien aanbeveling verdient de *stráflijst te vervángen* door een *gedrágslijst* c.q. een *gedrágsboekje* ⁴⁾, waarop c.q. waarin b.v. waren te vermelden énerzijds de toegekende beloningen gelijk hiervoren in de „regeling beloningen” is bedoeld, behaalde militaire diploma's, gevolgde militaire cursussen met de uitslag daarvan, toegekende onderscheidingen terzake van langdurige dienst, welke het gedrag in ruime zin van de militair betreffen, en ánderzijds de opgelegde straffen, op de wijze zoals thans geschiedt op de straflijst? *A.F.S.*

⁴⁾ *Gedrag* is de wijze hoe iemand zich gedraagt ten opzichte van goed en kwaad (Koenen-Endepols, Handwoordenboek der Nederlandse taal).

Eervol ontslag als reserve-officier die nog dienstplichtig is

(Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht art. 49, aanhef en sub 9°, art. 50, 3de lid; Dienstplichtwet art. 41, 3de lid).

VRAGEN van de heer WIERDA (P.v.d.A.) in verband met het in overweging geven aan een reserve-luitenant om eervol ontslag uit de militaire dienst aan te vragen. (Ingezonden 21 april 1960.) *

1. Is het juist, dat de Staatssecretaris aan de reserve-luitenant ir. H. A. Faber schriftelijk in overweging heeft gegeven, eervol ontslag uit de militaire dienst te vragen, zulks op grond van vermeende ongeschiktheid?

2. Mocht dit het geval zijn, waarop grondt dan de Staatssecretaris zijn overtuiging, dat de betrokken reserve-officier ongeschikt moet worden geacht in de verkregen rang bij zijn wapen te dienen zonder dat hij — de Staatssecretaris — beschikt over het advies van de commissie als bedoeld in artikel 50, lid 3, van de Wet voor het reservepersoneel der Krijgsmacht?

3. Indien de betrokken reserve-officier op grond van het advies der voornoemde commissie voor eervol ontslag mocht worden voorgedragen, dienstplichtig is en de leeftijd van 35 jaren nog niet heeft bereikt, kan hij dan als dienstplichtige opnieuw worden ingedeeld, zij het in een rang beneden die van tweede luitenant?

4. Zo dit het geval mocht zijn, vindt er dan in feite geen verlaging plaats, hetgeen het militaire straf- en tuchtrecht voor officieren formeel uitdrukkelijk uitsluit?

ANTWOORD van de heer CALMEYER, Staatssecretaris van Defensie. (Ingezonden 6 mei 1960.)

1. Deze vraag wordt bevestigend beantwoord.

2. De ondergetekende grondt zijn mening, dat de betrokken reserve-officier ongeschikt moet worden geacht in de verkregen rang bij zijn wapen te dienen, op de overweging, dat deze officier zijn gevoelens inzake een aangelegenheid, waarbij hij uitsluitend in zijn hoedanigheid van reserve-officier was betrokken, heeft kenbaar gemaakt op een zodanige wijze, dat hij, naar het oordeel van ondergetekende, in militair verband niet langer als gezagsdrager kan worden gehandhaafd.

Bedoelde gevoelens werden door betrokkene kenbaar gemaakt door middel van een op zijn instigatie in een dagblad gepubliceerde brief van denigrerende strekking voor de daarin aangeduide ambtsdragers, waarin de Koningin mede werd betrokken, en waarin de schrijver zelf mededeelt „nog steeds” niets te begrijpen van de stijl van het officierskorps, waarvan hij als reserve-officier deel uitmaakt. Bedoelde brief werd door hem ondertekend met vermelding van zijn militaire rang, met

*) Vragen door de leden der Tweede Kamer gesteld overeenkomstig artikel 116 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden; Aangangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer, Deel I, Zitting 1959-1960, blz. 59/60.

de kennelijke bedoeling aan te geven, dat de brief geschreven werd in zijn kwaliteit als officier.

Op grond van het vorenstaande heeft de ondergetekende gemeend bedoelde reserve-officier in de gelegenheid te moeten stellen zelf de consequentie uit de door hem kenbaar gemaakte gevoelens te trekken en een verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst in te dienen. Een advies van een commissie, als bedoeld in artikel 50, 3de lid, van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, was hierbij niet nodig; dit advies is, zoals uit de genoemde wetsbepaling blijkt, slechts vereist, indien wordt overwogen de betrokkene ongevraagd eervol ontslag als reserve-officier te verlenen op grond van artikel 49, aanhef en sub 9°, van de genoemde wet.

3. Indien de betrokken reserve-officier een eervol ontslag, als bedoeld aan het slot van het antwoord op de tweede vraag, wordt verleend, is te zijnen aanzien de Dienstplichtwet weer volledig van toepassing. Dit volgt uit de tweede volzin van artikel 41, 3de lid, dier wet. Hij zou dan inderdaad als dienstplichtige opnieuw kunnen worden ingedeeld. In een geval als het onderhavige wordt de betrokkene evenwel geen mobilisatiebestemming toegekend en wordt hij derhalve als dienstplichtige niet meer in werkelijke dienst opgeroepen.

4. De ondergetekende is van mening, dat in het bovenbedoelde geval niet kan worden gesproken van verlaging in de betekenis, welke aan dit woord wordt toegekend in het militaire straf- en tuchtrecht. De verlaging is een strafmaatregel, terwijl in het onderhavige geval slechts sprake is van een uit de wet voortvloeiende verandering van status. Deze is als zodanig evenmin met een verlaging vergelijkbaar als een ongevraagd verleend eervol ontslag vergelijkbaar is met een ontslag bij rechterlijk vonnis. Weliswaar zou de bedoelde verandering deze indruk kunnen wekken, indien betrokkene als dienstplichtige onder de wapenen zou worden geroepen, doch mede daarom wordt hiertoe, zoals in het antwoord op de derde vraag reeds is vermeld, in een geval als het onderhavige niet overgegaan.

Gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst ¹⁾

(Ministeriële Beschikking van 2 juli 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Dienstplichtzaken, Nr. 19.147; Landmachtorder Nr. 6009 O, Code nr. 51.2/48)

Ten aanzien van dienstplichtigen in werkelijke dienst, die een beroep doen op de wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, betreffende dienstweigering, wordt hierbij het volgende bepaald:

¹⁾ Zie Mr. P. LANGENBERG, Eerste-Luitenant der Koninklijke Luchtmacht: Aantekeningen naar aanleiding van de Landmacht-, Luchtmachtorder „Gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst”, blz. 283, 285. (*Red. M.R.T.*)

A

De dienstplichtige dient een verzoekschrift in als bedoeld in art. 1 van de wet van 13 juli 1923, Stb. 357, betreffende dienstweigering, binnen tien dagen na opkomst.

1. Indien een dienstplichtige binnen tien dagen na opkomst een beroep op de Dienstweigeringswet doet, blijkende uit een tot de Minister van Defensie gericht verzoekschrift, als bedoeld in art. 1 van genoemde wet, geeft de compagnies- of overeenkomstige commandant hiervan met de meeste spoed telefonisch kennis aan het Departement van Defensie, Afdeling Dienstplichtzaken (tel. 183050, bureau Gewetensbezwaren).
2. De dienstplichtige kan bij dit verzoekschrift tevens uitstel van het onvervuld gedeelte der eerste oefening c.q. herhalingsoefeningen vragen totdat op zijn beroep een beslissing zal zijn genomen. Dezerzijds wordt beslist op het verzoek om uitstel, zo mogelijk telefonisch bij ontvangst van de kennisgeving als bedoeld in het eerste lid.
3. De commandant zendt het verzoekschrift — na daarop de geslachtsnaam, de voornamen voluit, het registratienummer en het volledige burgeradres van de dienstplichtige te hebben aangetekend en te hebben vermeld of deze een daad van dienstweigering heeft gesteld — onverwijld rechtstreeks aan het Departement van Defensie, Afdeling Dienstplichtzaken.
4. Ter zake van een daad van dienstweigering wordt een huishoudelijk onderzoek gehouden, waarvan het proces-verbaal met de bijbehorende bescheiden wordt aangeboden aan de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad die tot kennisneming van de zaak bevoegd is.
5. Van het indienen van het beroep op de Dienstweigeringswet af, tot het eventueel met groot verlof zenden wegens bedoeld uitstel, wordt de dienstplichtige van dienstverrichtingen vrijgesteld.

B

De dienstplichtige dient een verzoekschrift in als bedoeld in art. 1 van de wet van 13 juli 1923, Stb. 357, betreffende dienstweigering, later dan tien dagen na opkomst.

6. Indien een dienstplichtige later dan tien dagen na opkomst een beroep op de Dienstweigeringswet doet, wordt gehandeld als in A, derde lid, is omschreven.
7. Heeft de dienstplichtige:
 - 7.1. geen daad van dienstweigering gesteld, dan blijft hij het normale oefenprogramma volgen;
 - 7.2. wel een daad van dienstweigering gesteld, dan wordt hij in overleg met de Auditeur-Militair bedoeld in het vierde lid en de Commandant van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis naar dat depot overgebracht, alwaar hij tot nader order geplaatst wordt. Het gestelde onder A, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

C

Algemene opmerkingen

8. Dienstplichtigen, die dienstweigeren zonder een beroep op de Dienstweigeringswet te doen en van wie de Commandant bij het onderzoek de indruk krijgt, dat de dienstweigeringswet gegrond is op gewetensbezwaren, worden door deze in kennis gesteld van de mogelijkheid een beroep op de Dienstweigeringswet te doen.
9. La O 60004 - Codenr. 51/2/44 wordt hierbij ingetrokken.¹⁾

Personalia

Bij Koninklijk Besluit van 28 mei 1960 nr. 93 zijn benoemd tot fiscaal-plaatsvervanger bij de krijgsraad in het commandement der zee-macht in Nederland:

Mr. J. H. BIJL DE VROE, luitenant-ter-zee van administratie der 1ste klasse;

Mr. A. P. VRIENDS, luitenant-ter-zee van administratie der 1ste klasse. (Ned. Stcrt. v. 24 juni 1960, nr. 120.)

Uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet

(Ministeriële Kennisgeving van 2 juli 1960, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiekrecht, Nr. 232.586/2 Q; Landmachtoorder Nr. 60091 O, Codenr. 81/21)

1. Bij Koninklijk besluit van 27 mei 1960, *Stb.* 229, zijn de Koninklijke besluiten van 18 november 1952, *Stb.* 563 en van 1 april 1953, *Stb.* 167 in verband met een wijziging van het Wegenverkeersreglement aangevuld.
Deze aanvulling heeft betrekking op de artikelen 8a, 8b, 9a, 15a, 24a, 32a en 59a van het Wegenverkeersreglement.
2. De zakelijke inhoud van de Koninklijke besluiten van 18 november 1952, *Stb.* 563 en van 1 april 1953, *Stb.* 167 luidt thans als volgt:
„Artikel 45 eerste en tweede lid van de Wegenverkeerswet luidt als volgt:
 1. In geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in geval door Ons is verklaard, dat de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 2°, der Wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, zulks noodzakelijk maken, gelden deze wet en de krachtens deze wet vastgestelde algemene maatregel van bestuur en provinciale en plaatselijke verordeningen niet, dan voorzover zulks door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald,
 - a. ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen, voorzover die worden gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten en de door Ons aan te wijzen overheidsdiensten;
 - b. voor militairen te voet, voorzover zij zich ter uitoefening van de dienst op een weg bevinden.

¹⁾ Blz. 283. (*Red. M.R.T.*).

2. In geval van de toestand van verhoogde waakzaamheid of van de burgerlijke uitzonderingstoestand gelden deze wet en de krachtens deze wet vastgestelde algemene maatregel van bestuur en provinciale en plaatselijke verordeningen niet, dan voorzover zulks door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald, ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen, voorzover die worden gebezigd ten behoeve van de door Ons aan te wijzen overheidsdiensten.

II. Ter uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet werd bepaald dat

in geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in geval door Ons is verklaard, dat de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 2°, van de Wet van 23 mei 1899, *Stb.* 128, zulks noodzakelijk maken, de hieronder *volgende bepalingen* van de Wegenverkeerswet en van het Wegenverkeersreglement *gelden*:

1. ten aanzien van militairen te voet, voor zover zij zich ter uitoefening van de dienst op een weg bevinden;

A. van de Wegenverkeerswet:

de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 25, 29, 34, 35, 37, 38, 42, 43, 45, 47 en 48;

B. van het Wegenverkeersreglement:

de artikelen 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 8a, 9a, 25, 27, 34, 36, 38, 39, 40, 40a, 40b, 41, 42, 43, 44, 123, 124, 126 en 127;

C. van de Bijlage, omvattende de voorschriften ingevolge onderscheidene artikelen van de Wegenverkeerswet en het Reglement: de afdelingen 1, 2, 3, 4, 5 en 6.

2. ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten:

A. van de Wegenverkeerswet:

de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, eerste lid, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47 en 48;

B. van het Wegenverkeersreglement:

de artikelen 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 8a, 8b, 9a, 10, 11, 12, 13, voor zover dit artikel betrekking heeft op wagens en rijwielen, 14, 15a, 20, 21, 22, 23, 24, 24a, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 30a, 31, 32, 32a, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 40a, 40b, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 59a, 60, 61, 61a, eerste lid, 61b, 62, 63, 64, 79, 80, 81, 82, 83, 122, 123, 124, 125, 126 en 127;

C. van de Bijlage, omvattende de voorschriften ingevolge onderscheidene artikelen van de Wegenverkeerswet en het Reglement: de afdelingen 1, 2, 3, 4, 5 en 6.

De Ministeriële kennisgeving van 14 juni 1958, nr. 232.586 L, opgenomen in LaO nr. 58070 O - codenr. 81/19 wordt ingetrokken.

INGEKOMEN BIJDRAGE

De officier-detachementscommandant in art. 41, 4e WK.

door

Mr. J. O. DE LANGE

Kapitein van de Mil. Jur. Dienst

Op 26 april 1960 heeft het H.M.G. in een beklagzaak een eindbeslissing¹⁾ gegeven, welke op het eerste gezicht geen principiële uitspraak bevat, maar die toch wel van belang is indien men deze vergelijkt met de voorgaande stukken, met name de straflijst van klager en de beschikking op beklag, naar aanleiding waarvan de eindbeslissing werd ingeroepen. De feiten zijn de volgende:

a. Op 27 november 1959 werd soldaat A. gestraft met veertien dagen verzuimd arrest. Strafoplegger was de Cdt 3e Peloton van de Voorcompagnie van het 11e Technische Dienst-Bataljon. Op de straflijst van A. werd aan de organieke functie van de strafoplegger toegevoegd: „tvs. det. cdt”;²⁾

b. Op 8 december 1959 werd het beklag tegen de door deze pelotonscommandant opgelegde straf door de Cdt Voorcompagnie „ongegrond” verklaard;

c. Op 26 april 1960 verklaart het H.M.G. het beklag tegen de beschikking van de beklagmeerdere „ongegrond”.

In deze beschikking rept het Hof met geen woord over de bevoegdheid van de strafoplegger en heeft derhalve implicite deze pelotonscommandant erkend als een „officier-detachementscommandant” in de zin van art. 41, 4e WK.

Naar aanleiding daarvan zou ik het volgende willen opmerken.

1. In de WK noch in de M.v.T. of andere daarop betrekking hebbende stukken wordt het begrip „detachment” omljnd.

Wel wordt in v.d.H., III, blz. 311 gesproken van maandelijks en driemaandelijks detachementen in Veenhuizen en Westervoort, daaraan gezonden vanuit de garnizoenen.

In v.d.H., III, blz. 318 wordt t.a.v. de „onderofficier-detachementscommandant” gesproken van de „vaak zeer geïsoleerde stelling waarin hij verkeert en die de mogelijkheid ener spoedige tussenkomst van een hogere militair uitsluit”.

In deze citaten komen dus v.w.b. het detachment twee elementen naar voren: tijdelijkheid en geïsoleerdheid.

2. In de literatuur staat het volgende vermeld:

Mr. J. Schuitemaker (MRT XXXI, 375) verstaat onder een detachment: „iedere onder commando geplaatste verzameling militairen, beschouwd buiten het gewone verband, dat onze (vredes- of oorlogs-) organisatie aangeeft”. Daarbij geldt de zelfstandigheid als maatstaf.

¹⁾ Blz. 529 e.v. (*Red. M.R.T.*).

²⁾ Deze benaming „det. Cdt” vindt zijn basis niet in enige door de Chef G.S. vastgestelde organisatietabel. (Aanvulling v. d. inzender d.d. 1-9-1960; zie naschrift blz. 531) *Red. M.R.T.*

Mr. P. J. A. Clavareau (MRT XLI, 158) geeft van „detachement” de volgende definitie: „een onderdeel, losgemaakt uit het organiek verband, waartoe het behoort en dat niet onder het onmiddellijk toezicht staat van den commandant, die daarmee volgens de geldende organisatie is belast”.

Hier komen dus als elementen naar voren: losstaan van het organiek verband en zelfstandigheid.

3. Uit 1 en 2 zijn te herkennen de navolgende essentialia, welke aanwezig moeten zijn, wil men een onderdeel als „detachement” in de zin van art. 41 en 43 WK kunnen aanmerken:

a. tijdelijkheid;

b. losstaan van de organisatie;

Het is de vraag in hoeverre vaak, maar niet steeds, de elementen a. en b. zullen samenvallen, omdat bij overgang van de tijdelijke naar de permanente aard een dergelijk detachement in de organisatie zal worden opgenomen. Teneinde te voorzien in de enkele gevallen, dat men permanente detachementen desondanks niet in de organisatie opneemt om welke reden dan ook, zou men deze beide vereisten naast elkaar kunnen handhaven.

c. zelfstandigheid, ook in de zin van geïsoleerdheid.

4. In casu trad als detachementscommandant op de Cdt 3e Peloton Voorcompagnie van het 11e T.D.-Bataljon. Dit bataljon is verdeeld in een Achter- en een Voorcompagnie. Deze Voorcompagnie is verdeeld in drie „werkplaatspelotons”, waarvan in de organisatie staat vermeld, dat deze pelotons, elk 49 man sterk, „in staat zijn om zelfstandig op te treden waarbij zij beperkt 2e echelons-onderhoud kunnen verlenen aan een regimentsgevechtsgroep.”

5. De feitelijke toestand bij genoemd onderdeel is als volgt:

Het 11e T.D.-Bataljon is gelegerd te Grave, evenals de gehele Achtercompagnie en de Staf van de Voorcompagnie. Van deze laatste compagnie zijn de drie werkplaatspelotons verdeeld, een in Schaarsbergen, een in Grave en een in Oirschot. Deze toestand bestaat al sinds jaren.

Het is bij dit bataljon, evenals bij het 41e T.D.-Bataljon, vaste gewoonte dat de pelotonscommandanten beperkte strafbevoegdheid uitoefenen, omdat het „zelfstandige” pelotons zijn. Deze pelotons hebben wel een eigen administratie, doch alleen voor zover betreft hun technische bezigheden. Voor alle andere administratieve zaken vallen zij terug op hun Compagniestaf te Grave.

6. Conclusie:

Zijn deze pelotons „detachementen” in de zin van art. 41 WK?

Voldoen zij aan de onder 3 genoemde voorwaarden?

ad 3a. Deze pelotons zijn niet tijdelijk.

ad 3b. Deze pelotons zijn in de vaste oorlogsorganisatie opgenomen.

ad 3c. Deze pelotons zijn alleen zelfstandig v.w.b. hun technische taak. Voor het overige onderscheiden zij zich in niets van andere pelotons. Bovendien is — gezien de afstand Grave-Oirschot en Grave-Schaarsbergen en de huidige verkeersmiddelen — van geïsoleerdheid geen sprake.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht**

Vonnis van 2 december 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; Leden: Luit.-Kolonels J. H. H. Lentz en J. Benus.

Raadsman: 1e-Luitenant F. J. à Campo.

Desertie in tijd van oorlog. Voorwaardelijke straf wegens zeer verzachtende omstandigheden, uitvoerig in de strafmotivering behandeld.

(W.M.Sr. art. 98)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. H., geboren 25 maart 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij te Gilze-Rijen, *althans in Nederland*, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en gelegerd op de Luchtmacht Bewakingskorps School te Princebosch, op 22 september 1959, na herstel van ziekte, niet naar zijn genoemd onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien opzettelijk, *althans hoogst nalatig, daarvan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij aldaar op 29 september 1959 is teruggekeerd, althans op 23 september 1959 zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien opzettelijk, althans hoogst nalatig daarvan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij aldaar op 29 september 1959 is teruggekeerd*”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*desertie in tijd van oorlog,*”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat bij het onderzoek de Krijgsraad is gebleken, dat beklaagde, na slechts vier maanden in militaire dienst te zijn geweest

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.).

medisch is afgekeurd met kwalificatie A5; dat beklaagde deze maanden steeds geworsteld heeft met een slechte gezondheidstoestand die achteraf gezien een verblijf in werkelijke dienst niet rechtvaardigt; dat beklaagde bij zijn terugkeer van ziek thuis op 23 september 1959 hoorde dat hem onmiddellijk een tweedaagse oefening stond te wachten en dat beklaagde toen uit angst daarvoor zijn onderdeel heeft verlaten, zulks echter zonder zijn moeilijkheden met zijn commandant te bespreken;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien zeer verzachtende omstandigheden aanwezig acht en meent dat volstaan kan worden met aan beklaagde een voorwaardelijke straf op te leggen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 week, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 2 december 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonels J. H. H. Lentz en J. Benus.

Raadsman: 1e-Luitenant W. Hartman.

Bewezenverklaring en qualificatie van het ten laste gelegde feit (als bromfietser geen voorrang verlenen aan een motorrijtuig) doch vrij-spraak, nu beklaagde geen schuld treft: de op de kruisende weg rijdende auto was, zonder dat daartoe bepaaldelijk enige noodzaak bestond, midden op de kruising tot stilstand gekomen.

(W.V.R. art. 27)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. H., geboren 2 november 1928, sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 augustus 1959 te Rotterdam als bestuurder „van een tweewielig rijwiel met hulpmotor daarmede rijdende over de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Parallelstraat w.z., „na de kruising of splitsing van genoemde weg en de voor het openbaar „verkeer openstaande weg, de Schielaan, niet zijnde een kruising of „splitsing van wegen als bedoeld in artikel 27 lid 2 sub a, b, c, en d van „het Wegenverkeersreglement, genaderd te zijn, die kruising of splitsing „is opgereden zonder de doorgang voor zich langs vrij te laten voor de „bestuurder van een over laatstgenoemde weg rijdend en bedoelde „kruising of splitsing van wegen gelijktijdig, althans nagenoeg gelijk- „tijdig met hem, beklaagde, naderend vierwielig motorrijtuig, die daar

„conform artikel 27 lid 2 sub e van het Wegenverkeersreglement voorrang had”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 5 augustus 1959 omstreeks 07.30 uur, reed ik met een tweewielig rijwiel met hulpmotor op de Parallelstraat w.z. te Rotterdam, gaande in de richting van de Schielaan. Bij nadering van de kruising van genoemde wegen, zag ik van links over de Schielaan een personenauto aankomen, die ongeveer gelijktijdig met mij de kruising naderde. Ik remde af om hem voorrang te verlenen en om achter de auto om te rijden. De auto stopte echter midden op de kruising. Ik had daarop niet gerekend en raakte het rechterachterspatbord van die auto.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. 3879/1959, opgemaakt en gesloten te Rotterdam 5 augustus 1959 door Catharinus Schakel en Michiel Jacob van Houte, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Rotterdam onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Adriaan Tintel:

Op woensdag 5 augustus 1959 omstreeks 7.30 uur reed ik met de door mij bestuurde personenauto op de Schielaan te Rotterdam, komende uit de richting van de Delftweg en gaande in die van de Rijksweg 13. Toen ik de kruising van de Schielaan en de Parellelstraat w.z. opreed, zag ik, dat rechts van mij, op de Parellelstraat w.z. een rijwiel met hulpmotor deze kruising naderde. Ik zag dat de bestuurder daarvan afremde. Ik reed langzaam door, doch remde tevens mijn auto af, omdat ik de Rijksweg 13 op wilde rijden en het verkeer op die weg voorrang moest verlenen. Daarom stopte ik ongeveer op het midden van de kruising. Direct nadat ik met mijn auto stil stond hoorde ik een klap. Het bleek mij dat de bestuurder van dat rijwiel met hulpmotor tegen het rechterachterspatbord van mijn auto was gereden.

Verbalisant:

De voor het openbaar verkeer openstaande wegen Schielaan en Parallelstraat te Rotterdam zijn wegen van gelijke rangorde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks” en „of splitsing” 4 ×;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „overtreding van artikel 27 eerste lid van het Wegenverkeersreglement”;

strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagde geen schuld treft; dat beklaagde immers gezien de omstandigheden er geen rekening mee had behoeven te houden dat Tintel zijn auto, zonder

dat daartoe bepaaldelijk enige noodzaak bestond, midden op de kruising tot stilstand bracht;

Overwegende, dat beklagde alzo niet strafbaar is, zijnde van omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde opheffen;

Overwegende, dat beklagde mitsdien behoort te worden vrijgesproken:

[Dictum: Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit doch hem deswege niet strafbaar; spreekt hem mitsdien daarvan vrij — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 2 maart 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Luit.-Kolonel J. H. H. Lentz.

Raadsman: Kapitein J. P. C. G. Sniedt.

Diefstal, waarbij het goed onder 's daders bereik wordt gebracht door middel van een valse sleutel: met een nagelvijltje het slot van een speelautomaat openen en het daarin aanwezige geld eruit halen.

(W.Sr. art. 311, 5°)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. B., geboren 14 november 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks het tijdvak van augustus 1959 tot en met „7 november 1959 te Apeldoorn meermalen, telkens met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening, heeft weggenomen een geldsbedrag, „bestaande uit een aantal dubbeltjes, toebehorende aan de firma J. „Weeda te Apeldoorn, althans aan een of meer anderen dan aan hem, „beklaagde, waarbij hij telkens het weg te nemen geldsbedrag onder „zijn bereik heeft gebracht door met een nagelvijltje het slot van de „speelautomaat, waarin zich dat geld bevond, te openen, zijnde dat „nagelvijltje niet een tot opening van dat slot bestemd werktuig”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

In het tijdvak van september 1959 tot en met 7 november 1959 heb ik in de manschappencantine van het Luchtmachtkamp Nieuw Milligen te Apeldoorn, meermalen uit een aldaar staande speelautomaat een geldsbedrag, bestaande uit een aantal dubbeltjes weggenomen, telken male met de bedoeling mij die dubbeltjes toe te eigenen. Telkenmale bracht ik die zich in die speelautomaat bevindende dubbeltjes onder mijn bereik door met een nagelvijltje, dat niet een daartoe bestemd werktuig was, het slot van die speelautomaat te openen. Ik wist dat dat

geld mij niet toebehoorde en dat ik van niemand recht of toestemming had mij dat toe te eigenen.

Overwegende, dat het ten processe overgelegd ambtseedig proces-verbaal no. P 252/59, opgemaakt en gesloten te Apeldoorn op 15 december 1959, door Hendrik Stegman en Barend Jordaan, beiden wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de brigade Apeldoorn, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van D. J. H. Staalman:

Op 7 november 1959 bevond ik mij samen met de soldaat B. in de manschappencantine van het Luchtmachtkamp Nieuw Milligen. Ik zag dat B. met een nagelvieltje het slot van een aldaar staande speelautomaat opendraaide, een deurtje uit die speelautomaat vastpakte, met een zijner handen door de opening in die speelautomaat ging, en er een aantal dubbeltjes uithaalde; daarna maakte hij het slot van die speelautomaat weer dicht.

als verklaring van G. J. Harleman:

Ik ben vertegenwoordiger voor de firma J. Weeda te Apeldoorn. Deze firma heeft ingevolge contract een speelautomaat geplaatst staan in de manschappencantine te Nieuw Milligen. Deze automaat kan in werking worden gesteld door inworp van een dubbeltje. De opbrengst van deze automaat behoort in eigendom toe aan de firma Weeda. Na bericht dat deze automaat was opengebroken, en dat er vermoedelijk dubbeltjes uit waren ontvreemd, is mij op 11 november 1959 bij het houden van controle gebleken dat in vergelijking met de voorafgaande perioden het in de geldbak van die automaat aanwezige bedrag aan dubbeltjes zeer gering was. Namens de firma Weeda verklaar ik dat niemand van deze firma recht of toestemming heeft ontvangen geld uit de geldbak van bedoelde automaat weg te nemen en zich toe te eigenen.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij in het tijdvak van augustus 1959 tot en met 7 november 1959 te Apeldoorn meermalen, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een geldsbedrag, bestaande uit een aantal dubbeltjes, toebehorende aan de firma J. Weeda te Apeldoorn, waarbij hij telkens het weg te nemen geldsbedrag onder zijn bereik heeft gebracht door met een nagelvieltje het slot van de speelautomaat, waarin zich dat geld bevond, te openen, zijnde dat „nagelvieltje niet een tot opening van dat slot bestemd werktuig”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van valse sleutels, meermalen „gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 311, 5° Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het is begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75 bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen; verbeurdverklaring van de inbeslaggenomen goederen *) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 2 maart 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. J. Maters en Luit.-Kolonel J. H. H. Lentz.

Raadman: Kapitein J. P. C. G. Sniedt.

Getracht, met een nagelvieltje het slot van een speelautomaat te openen. Niet-bewezen verklaard de tenlastegelegde poging tot diefstal met gebruikmaking van een valse sleutel. Het pogen, het slot met een nagelvieltje te openen, echter wel een krijgstuchtelijk vergrijp geacht en de zaak terugverwezen naar de commanderende officier.

(W.Sr. art. 311, 5°; W.K. art. 2, 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
L. P. B., geboren 17 januari 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 14 oktober 1959 te Apeldoorn ter uitvoering
„van zijn voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke toe-
„ëigening weg te nemen geld, zich bevindende in een speelautomaat,
„welke met een slot gesloten was en welk geld toebehoorde aan de
„firma J. Weeda te Apeldoorn, althans aan een of meer anderen dan
„aan hem, beklagde, waarbij hij het weg te nemen geld onder zijn
„bereik wilde brengen door het slot van die speelautomaat te openen
„met een nagelvieltje, zijnde een niet tot openen van dat slot van die
„speelautomaat bestemd werktuig, in het slot van die speelautomaat
„heeft gestoken en heeft getracht daarmee dat slot te openen, zijnde
„de verdere uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid

*) Uit het vonnis blijkt niet, welke goederen in beslag genomen zijn; vermoedelijk betreft het het nagelvieltje! (*Red.*).

„alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, „dat hij er niet in slaagde genoemd slot op deze wijze te openen”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring d.d. 30 december 1959, opgemaakt door de Kapitein L. Folkerts, commandant-Ops. Squadron te Nieuw Milligen, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is dat de gedragingen van beklaagde die aan de tenlastelegging ten grondslag liggen en die bij het onderzoek zijn komen vast te staan met name dat hij zich terwijl hij ingedeeld was bij de wacht, naar de zich in de manschappencantine bevindende speelautomaat heeft begeven, en na daar eerst te hebben gespeeld vervolgens eigendunkelijk met een nagelviiltje het slot daarvan zonder enige toestemming heeft trachten te openen, in strijd zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in art. 2 lid 1° Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van art. 58 Wet op de Krijgstucht de zaak onder mededeling van alle stukken behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde.

[Dictum: Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst deze zaak — onder mededeling van alle stukken — ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde — *Red.*].

NASCHRIFT.

Tenlaste is gelegd dat beklaagde gepoogd heeft, geld uit een speelautomaat te stelen door te trachten het slot met een nagelviiltje te openen, hetgeen hem echter niet gelukte. De Krijgsraad acht het tenlastegelegde niet bewezen en spreekt beklaagde vrij. De Krijgsraad bevindt echter dat „bij het onderzoek zijn komen vast te staan” de volgende feiten, met name: „dat beklaagde . . . eigendunkelijk met een „nagelviiltje het slot daarvan” (d.i. de speelautomaat) „zonder enige „toestemming heeft trachten te openen”.

Men vraagt zich af wàt er, als het hier-geciteerde voor de Krijgsraad vast staat, van de tenlastelegging eigenlijk nog niet-bewezen is. Tenzij beklaagde overtuigend een ander motief kan aantonen, staat hij, volgens vaste jurisprudentie schuldig aan poging tot gequalificeerde diefstal van hetgeen zich achter het slot bevindt. In casu bevond zich geld achter het gesloten deurtje.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 5 november 1959

President: Majoor Mr. P. G. van Lierop (plv.); *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh en Majoor R. Ridder.
Raadsman: Kapitein H. W. Hovingh te Assen.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, nadat hem terzake van een vorige opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid voorlopig licht arrest was aangezegd. In de stad aangehouden door een meerdere, geweigerd zich naar de kazerne terug te begeven. Later in de avond door die meerdere wederom aangehouden en vastgegrepen om hem terug te voeren, die meerdere op dreigende toon toegevoegd „Oppassen ventje, raak mij „niet aan want ik heb twee jaren judo gehad” waarop die meerdere zich bedreigd gevoelende, beklaagde liet gaan.

De Krijgsraad beschouwt dit laatste niet als een strafbaar feit, doch als een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, hetwelk wegens verband en samenhang met de bewezen misdrijven, bij de straftoemeting in aanmerking wordt genomen. 2 maanden militaire detentie, voorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 97, 108, 114; W.K. 2, 60)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. W., geboren 16 juni 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op 1 „augustus 1959, derhalve in tijd van oorlog, omstreeks 18.30 uur zijn „te Assen, althans in Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten en „daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan onge- „oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 1 augustus 1959 „te ongeveer 23.30 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

„2e. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op „2 augustus 1959, derhalve in tijd van oorlog, zijn te Assen, althans in „Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien „opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is „geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 5 augustus 1959 te „of nabij Oude Bildtdijk, gemeente 't Bildt is aangehouden, zulks terwijl „hem alstoen krijgstuchtelijk arrest in de vorm van licht arrest was „aangezegd;

„3e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke land- „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 2 augustus „1959 te Assen, althans in Nederland, derhalve in tijd van oorlog, bij „herhaling heeft geweigerd, dan wel opzettelijk heeft nagelaten, te „gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant Vrijens,

„gegeven dienstbevel onmiddellijk naar de kazerne terug te keren, welk „bevel hem, beklaagde, werd gegeven omdat hij ongeoorloofd de „kazerne had verlaten;

„4e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke land- „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 2 augustus „1959 te Assen, althans in Nederland, toen zijn meerdere, de sergeant „Vrijens, hem, beklaagde, had vastgepakt om hem naar de kazerne te „leiden, opzettelijk op dreigende toon tegen die meerdere, terwijl hij „zich lostrok heeft gezegd: „Oppassen ventje, raak mij niet aan, want „„ik heb 2 jaar judo gehad”, althans woorden van dergelijke dreigende „strekking”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij vanaf 10 juni 1958 tot op heden als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, op 1 augustus 1959 te omstreeks 18.30 uur de Infanteriekazerne te Assen, terwijl hij toen was ingedeeld bij de B-Compagnie van het 43ste Bataljon Infanterie, gelegen in die kazerne, heeft verlaten en hij sindsdien van dat onderdeel afwezig is geweest en gebleven, totdat hij nog dezelfde dag te omstreeks 23.30 uur bij dat onderdeel is teruggekeerd; dat hij van 1 augustus 1959 te 19.00 uur tot 2 augustus 1959 te 10.00 uur klaroenblazer van dienst was en in verband daarmee de kazerne niet mocht verlaten gedurende voormelde periode;

dat hij op 2 augustus 1959 te omstreeks 19.00 uur weer reeds genoemd onderdeel gelegen te Assen heeft verlaten en hij sindsdien van genoemd onderdeel afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 5 augustus 1959 te omstreeks 14.00 uur te Oude Bildtdijk (gemeente 't Bildt) door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden; dat, toen hij op 2 augustus 1959 zijn onderdeel verliet, hij voorlopig krijgstuuchtelijk arrest in de vorm van licht arrest had, hem kort tevoren aangezegd door de sergeant van de week van zijn onderdeel, de sergeant Ch. H. P. Vrijens;

dat hij beide keren, dat hij zijn onderdeel verliet en terwijl hij daarna van zijn onderdeel afwezig was en bleef, heel goed heeft geweten dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen; dat hij in de avonduren van 2 augustus 1959 tweemaal te Assen is staande gehouden door genoemde sergeant Vrijens, van wie hij heel goed wist, dat hij zijn militaire meerdere was; dat sergeant Vrijens hem toen beide keren enkele malen het dienstbevel heeft gegeven om onmiddellijk naar de kazerne terug te keren en dat hij telkens tegenover die sergeant uitdrukkelijk heeft geweigerd om aan dat dienstbevel te gehoorzamen en dat hij ook niet onmiddellijk naar de kazerne is teruggekeerd, zoals die sergeant hem bevolen had; dat hij heel goed begreep, dat die sergeant hem genoemd dienstbevel gaf, omdat hij ondanks het feit, dat hem door die sergeant arrest was aangezegd, toch de kazerne had verlaten;

dat toen de sergeant hem de tweede keer op de avond van 2 augustus 1959 te Assen aanhield en hij weigerachtig was en bleef om aan meer-

genoemd bevel te gehoorzamen, de sergeant hem op een gegeven moment bij een zijner polsen en arm heeft vastgepakt, waaruit hij begreep, dat de sergeant Vrijens hem naar de kazerne wilde brengen; dat hij zich toen heeft losgerukt; dat hij daarna, terwijl hij voor de sergeant stond, op dreigende toon zoiets heeft gezegd van: „Ik waar-„schuw U, raak mij niet aan, want ik heb twee jaar judo gehad”;

Overwegende, dat Christiaan Hubertus Petrus Vrijens, oud 21 jaar, bij zijn verhoor als getuige door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd [*post alia*]: dat hij, nadat hij had vernomen, dat beklaagde ondanks het hem, beklaagde, door hem, getuige, aangezegd arrest, toch in Assen was gesignaleerd, is gaan zoeken en hij beklaagde toen op 2 augustus 1959 te omstreeks 19.30 uur heeft aangetroffen op de Gedempte Singel te Assen, waar hij hem staande heeft gehouden en hem tot tweemaal toe het dienstbevel heeft gegeven onmiddellijk naar de kazerne terug te gaan en zich daar te melden bij de wachtcommandant; dat beklaagde weigerde dit bevel te gehoorzamen door beide keren zoiets te zeggen van: „Ik ga niet”; dat beklaagde in ieder geval niet naar de kazerne is gegaan zoals hem, getuige, naderhand bij onderzoek is gebleken; dat beklaagde, terwijl hij, getuige, de Koninklijke Marechaussee opbelde, was verdwenen van de plaats, waar hij hem had staande gehouden; dat hij beklaagde op 2 augustus 1959 te omstreeks 21.15 uur te Assen weer heeft aangetroffen en staande gehouden; dat hij beklaagde toen weer het dienstbevel heeft gegeven onmiddellijk naar de kazerne te gaan; dat beklaagde toen weer weigerde om naar de kazerne te gaan; dat hij beklaagde daarop bij zijn pols heeft vastgepakt om hem naar de kazerne te brengen; dat beklaagde zich losrukte en daarbij op dreigende toon tegen hem, terwijl beklaagde vlak voor hem stond, heeft gezegd: „Op-„passen ventje, raak mij niet aan, want ik heb twee jaar judo gehad”; dat hij zich op dat moment door beklaagde bedreigd voelde; dat beklaagde hierop langzaam is weggelopen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der bewezen verklaarde feiten slechts bezigend voor zover daarop betrekking hebbende, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„1e. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke landmacht op 1 augustus 1959 derhalve in tijd van oorlog, „omstreeks 18.30 uur zijn te Assen gelegen onderdeel heeft verlaten „en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en „gebleven, totdat hij op 1 augustus 1959 te ongeveer 23.30 uur bij zijn „onderdeel is teruggekeerd;

„2e. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke landmacht op 1 augustus 1959 derhalve in tijd van oorlog, „zijn te Assen gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien „opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op „5 augustus 1959 te Oude Bildtdijk, gemeente 't Bildt is aangehouden.

„zulks terwijl hem alstoen krijgstuchtelijk arrest in de vorm van licht arrest was aangezegd;

„3e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op 2 augustus 1959 te Assen, derhalve in tijd van oorlog, bij herhaling heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant Vrijens, gegeven dienstbevel onmiddellijk naar de kazerne terug te keren, welk bevel hem, beklaagde, werd gegeven omdat hij ongeoorloofd de kazerne had verlaten;

„4e. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op 2 augustus 1959 te Assen, toen zijn meerdere de sergeant Vrijens, hem, beklaagde, had vastgepakt om hem naar de kazerne te geleiden, opzettelijk op dreigende toon tegen die meerdere, terwijl hij zich losrukte, heeft gezegd: „Oppassen ventje, raak mij niet aan, want ik heb 2 jaar judo gehad””;

Overwegende, dat het onder ten 4e bewezen verklaarde echter niet oplevert een feit bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergriep in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat het aldus onder 1e, 2e en 3e bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende”
- II. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende”
- III. „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd”

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. Artikel 97 aanhef en onder ten 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- II. Artikel 97 aanhef en onder ten 2e van het Wetboek van Militair Strafrecht;
- III. Artikel 114 lid 1 en lid 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu van de ten laste gelegde alternatieven, telkens de opzettelijke delictsvorm als bewezen is aangenomen, de culpose delictsvorm onderzoek noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dienaangaande, dat nu het onder ten 4e bewezen verklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergriep, de Krijgsraad van mening is, dat er verband bestaat tussen het onder ten 4e ten laste gelegde vergriep en de onder 2e en 3e ten laste gelegde strafbare feiten op grond waarvan de Krijgsraad gelijktijdig hiervan kennis neemt en bij de be-

paling van de straf dit krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking neemt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven onder 1e, 2e en 3e als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven onder 4e als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt, dat dit laatste echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht en dat dit feit met de onder 1e, 2e en 3e als bewezen aangenomen feiten samenhangt;

Veroordeelt beklagde tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden;

Beveelt, dat van deze militaire detentie een gedeelte groot een maand niet zal worden tenuitvoergelegd. . . . [enz., voorwaardelijk, proeftijd een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 3 december 1959

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Kolonels A. E. Bueno de Mesquita en L. E. Brouwer.

Raadsman: Mr. P. G. Vos.

Reserve-officier met groot verlof woont in uniform gekleed een reunie van reserve-officieren van zijn dienstvak bij en neemt, na het gebruik van enige borrels voor het eten en enige glazen wijn, na het eten achter het stuur van zijn auto plaats.

Geldboete f 1000 en 3 maanden ontzegging rijbevoegdheid.

(W.V.W. art. 26)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. H., geboren 21 maart 1917, reserve-kapitein A.A. te Tilburg, thans met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, aangesteld bij het reserve-personeel der Koninklijke land-
„macht, bij het Dienstvak der Aan- en Afvoertroepen tot reserve-kapi-
„tein, met groot verlof, gekleed in de uniform van de Koninklijke land-
„macht, voorzien van de rangonderscheidingstekenen van kapitein,
„althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 oktober 1959 te

„Alphen aan de Rijn, in elk geval in Nederland, als bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over onder andere de „voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, de Wil- „helminalaan, Julianastraat en de Prins Hendrikstraat aldaar, terwijl „hij onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank „verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht, dat motorrijtuig „naar behoren te besturen”;

Overwegende, dat uit een, op 7 november 1959 door het Hoofd Mobilisatiebureau van het Regiment Aan- en Afvoertroepen opgemaakte, ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, alsmede uit een door genoemd Hoofd Mobilisatiebureau gewaarmerkt afschrift van de staat van dienst onder meer blijkt, dat Johannes Hendrik H., registratienummer:, op genoemde datum behoorde tot het reserve-personeel der Koninklijke landmacht;

dat hij als zodanig met ingang van 1 mei 1954 was aangesteld tot reserve-kapitein bij het Regiment Aan- en Afvoertroepen;

dat hij laatstelijk van 21 september 1959 tot 26 september 1959 in werkelijke dienst was geweest en op 7 november 1959 met groot verlof was;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. Q 12 van de gemeente Politie te Alphen aan de Rijn opgemaakt op 25 oktober 1959 onder meer blijkt, dat de daarin als verdachte genoemde Johannes Hendrik H., geboren 21 maart 1917 ten tijde van het in dat proces-verbaal gerelateerde strafbare feit, gekleed was in de uniform der Koninklijke landmacht, waarop de onderscheidingsteken van kapitein waren aangebracht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert 1 mei 1954 bij het reserve-personeel der Koninklijke landmacht bij het dienstvak der Aan- en Afvoertroepen is aangesteld tot reserve-kapitein en dat hij sedert 27 september 1959 weer met groot verlof was; dat hij als zodanig, terwijl hij toen gekleed was in de uniform der Koninklijke landmacht, voorzien van de rangonderscheidingsteken van kapitein, op 24 oktober 1959 te Alphen aan de Rijn een bijeenkomst van reserve-officieren van zijn dienstvak heeft bijgewoond; dat hij in de loop van de avond van die dag vóór het diner een paar borrels heeft gedronken en tijdens en na het diner enige glazen rode wijn; dat hij omstreeks 24.00 uur naar huis wilde gaan; dat hij zich, toen hij in zijn auto stapte, nog in staat voelde om de auto te besturen, maar dat hij zich kort daarop niet goed voelde en voelde dat hij die bekwaamheid miste; dat hij desondanks toen toch is doorgereden, teneinde buiten Alphen aan de Rijn te komen en dan te gaan rusten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. Q/12 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 oktober 1959 gesloten en getekend door Jan Groenendijk en Charles Louis de Keijzer, beiden agent van gemeentepolitie te Alphen aan de Rijn, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij, rijdend in een dienstmotorrijtuig, op 25 oktober 1959 te

omstreeks 00.25 uur te Alphen aan de Rijn over de Wilhelminalaan zagen rijden een vierwielig motorrijtuig (personenauto); dat dit motorrijtuig reed met een snelheid van ongeveer 20 km per uur; dat zij bij het inhalen zagen, dat het motorrijtuig werd bestuurd door een man, gekleed in de uniform der Koninklijke landmacht waarop de onderscheidingstekenen van kapitein waren aangebracht; dat zij zijn gestopt en vervolgens dit motorrijtuig hebben gevolgd; dat zij zagen dat dit motorrijtuig dan weer uiterst rechts dan weer midden op de rijbaan reed; dat het motorrijtuig op de Julianastraat stopte en weer verder reed; dat zij op de Prins Hendrikstraat het motorrijtuig konden passeren en aldaar de bestuurder hebben gedwongen zijn motorrijtuig tot stilstand te brengen; dat zij toen constateerden, dat de adem van de man sterk naar alcoholhoudende drank reikte en zagen dat zijn blik star naar boven was gericht; dat zijn spraak duidelijk was maar zeer verward; dat de man verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij beslist niet in staat kon worden geacht een motorrijtuig naar behoren te besturen; dat op het bureau van politie te Alphen aan de Rijn, aan de hand van papieren en gedeeltelijk uit zijn eigen verklaring, de man bleek te zijn Johannes Hendrik H., geboren 21 maart 1917 te Onstwedde;

Overwegende, dat de omstandigheid, dat de Wilhelminalaan, de Julianastraat en de Prins Hendrikstraat te Alphen aan de Rijn voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen zijn, zijnde van algemene bekendheid, geen bewijs behoeft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

Artikel 26 juncto artikel 35 lid 1 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat aan beklagde op grond van het gepleegde feit de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van drie maanden behoort te worden ontzegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 1000, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 maanden en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 3 maanden — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN ¹⁾**Commandant Voorcompagnie 11de Technische Dienst Bataljon**

Beschikking van 8 december 1959

De Commandant van het 3de Peloton, Voorcompagnie, 11de Technische Dienst Bataljon, tevens detachementscommandant, strafte een o.h. soldaat met 14 dagen verzwaard arrest terzake van: „Zich tijdens een mars, bij herhaling zonder toestemming uit het gelid begeven, en zich verder nog onordelijk gedragen door, stoeiend om een veldfles, het gelid te verstoren”.

Zowel de beklagmeerdere als het H.M.G. verklaren het beklag ongegrond.

(W.K. art. 61, 62, 65, 66, 68).

De Res. 1e Luitenant van de Technische Dienst, Commandant Voorcompagnie 11e Technische Dienst Bataljon;

Gezien het beklag van de dienstplichtig soldaat A., registratienummer 39.07.24.121 dienende bij het 3e Peloton, Voorcompagnie 11e Technische Dienst Bataljon houdende de op 30 november 1959 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de strafreden:

„Zich tijdens een mars, bij herhaling zonder toestemming uit het gelid begeven, en zich verder nog onordelijk gedragen door, stoeiend om een veldfles, het gelid te verstoren” behorende bij de straf van 14 dagen verzwaard arrest, hem op 27 november 1959 opgelegd door de 2e Luitenant van de Technische Dienst, Pelotonscommandant van het 3e Peloton, Spijk, A. J. en hem op 27 november 1959 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte, de strafoplegger en de getuigen:

sergeant van Liempd, Petrus, Hendrikus en de sergeant Kamp, Cornelis, beiden ingedeeld bij het 3e Peloton Voorcompagnie;

Gezien de verhoren en verdere informatiën in deze genomen;

Overwegende, dat klager heeft verklaard: „Volgens mij was er tijdens de mars, die via een zandpad ging, geen sprake van een gelid, waar- door ik dit gelid dus ook niet kon verbreken”.

„Verder heb ik volgens mij niet om de veldfles van de soldaat Aschman gestoeid maar er naar gegrepen”;

Overwegende, dat de getuigen hebben verklaard dat de soldaat A. zonder toestemming meerdere malen het gelid heeft verlaten en hoewel het Peloton in de „rust” marcheerde er wel degelijk een gelid bestond;

Overwegende, dat klager bij zijn verhoor toegeeft verkeerd gehandeld te hebben; dat de sergeant van Liempd, P.H. die tijdens de mars de leiding over het Peloton had zeer positief in zijn verklaring is;

Overwegende, dat de in de strafreden vermelde feiten juist zijn:

¹⁾ Onderstaande disciplinaire beslissingen werden opgenomen naar aanleiding van de inhoud van de bijdrage „De officier-detachementscommandant in art. 41, 4° W.K.” door de Kapitein van de Mil. Jur. Dienst Mr. J. O. de Lange, blz. 513.

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht.

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit: ongegrond;

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — onder de vermelding van de strafoplegging in de straffijst de aantekening zal worden gesteld „Beklag „ongegrond bevonden”.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 26 april 1960

(Zie hiervóór de beschikking waarvan beklag)

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Schout bij Nacht Bakker (plv.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 10 december 1959 van de dienstplichtig soldaat A., registratienummer 39.07.24.121, dienende bij het 3e peloton voorcompagnie 11e technische dienst bataljon, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de pelotonscommandant over de straf van veertien dagen verzuwaard arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Zich tijdens een mars bij herhaling zonder toestemming uit het gelid begeven en zich verder nog onordelijk gedragen door stoeiend om „een veldfles het gelid te verstoren.”;

bij welke beschikking — op 8 december 1959 genomen — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de luitenant-generaal A. G. J. M. F. van der Kroon, gehouden nader onderzoek, waarbij, behalve klager, als getuigen onder ede werden gehoord de tweede luitenant A. J. Spijk, de sergeant C. Kamp, de sergeant P. H. van Liempd en de dienstplichtig soldaat G. J. Aschman;

Overwegende, dat klager zich bezwaard voelt over de hem opgelegde straf,

- 1e. omdat hij gedurende de mars van 23 november 1959 niet bij herhaling uit het gelid zou zijn getreden, doch slechts éénmaal door zonder toestemming op het rijwielpad te lopen;
- 2e. omdat hij niet zou hebben gestoeid om een veldfles, doch deze van een andere soldaat, waarmee hij goed bevriend was, zou hebben gekregen;

Overwegende, dat de sergeant C. Kamp als getuige onder ede onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij tijdens de mars op 23 november 1959 onder commando van de sergeant van Liempd achter aan een colonne van 30 à 35 man liep ter controle;

dat tijdens het in de rust marcheren A. van het ene gelid naar het andere zwierf en op een gegeven moment op het rijwielpad liep;

dat hij A. weer in het gelid heeft gebracht door hem van het rijwielpad af te sturen;

dat hij daarna A. en Jansen met een paar sprongen uit het gelid zag springen en samen zag stoeien om een veldfles van de soldaat Aschman; dat de sergeant van Liempd toen heeft ingegrepen om de orde te herstellen;

Overwegende, dat de sergeant P. H. van Liempd als getuige onder ede onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 november 1959 commandant was van een colonne van 30 à 35 man die aan een mars deelnamen;

dat gedurende die mars in de rust werd gemarcheerd;

dat de formatie van rotten van drie gehandhaafd bleef;

dat hij A. persoonlijk driemaal heeft moeten waarschuwen en heeft geconstateerd dat de sergeant Kamp dat ook eenmaal heeft gedaan omdat A. steeds weer uit het gelid en op het rijwielpad liep;

dat hij plotseling A. en Jansen zag stoeien, beiden struikelend naast het gelid, om de veldfles van Aschman;

dat hij aan deze wanordelijkheid een einde heeft gemaakt en Jansen en A. rapport heeft aangezegd;

Overwegende, dat uit bovenstaande getuigenverklaringen is komen vast te staan dat klager gedurende de mars op 23 november 1959 bij herhaling uit het gelid is getreden en met een andere soldaat om een veldfles heeft gestoeid, weshalve klagers bezwaren tegen de omschrijving van de strafreden ongegrond zijn;

Overwegende — klagers doorlopend gedrag, zoals daarvan uit zijn straflijst blijkt, in aanmerking genomen — dat de straf in een goede verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkomingen;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking waarvan beklag met overneming der gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

De pelotonscommandant die hier als strafoplegger optrad, ontleende zijn strafbevoegdheid aan zijn kwaliteit van detachements(?)-commandant. Het H.M.G. heeft hieraan geen bijzondere overweging gewijd.

Zodra de legerleiding een onderdeel mét náme heeft aangeduid als „detachment” heeft de commandant daarvan strafbevoegdheid, hetzij op grond van art. 41, 4° W.K., hetzij op grond van art. 43 W.K. Straf-

bevoegdheid aan een commandant van een niet in de W.K. genoemd onderdeel kan ook worden toegekend door dat onderdeel aan te wijzen als formatie in de zin van art. 39 of 41 W.K.

De aanduiding van een onderdeel met de naam „detachment” en de daarvoor te stellen criteria betreffen het beleid en behoren tot de uitsluitende bevoegdheid van de legerleiding¹⁾. De beoordeling daarvan valt buiten de bevoegdheid van het Hof. Het is voor het H.M.G. alleen van belang te weten of de legerleiding een onderdeel met name heeft aangeduid als detachment, batterij, compagnie of formatie als bedoeld in art. 39 of 41 W.K., omdat de Wet op de Krijgstucht aan de commandant dáárván strafbevoegdheid verleent (art. 39-43 W.K.). Een en ander heeft de legerleiding vastgelegd in de legerorganisatie, legerorders en betreffende voorschriften. Gezien, naar wij menen de legerleiding het hiervoren bedoelde peloton noch uitdrukkelijk heeft aangeduid als detachment noch als formatie in de zin van art. 41, 2° W.K., zoals een peloton van de Dienst Identificatie en Berging (L.O. 1948 Nr. 274, 7 B. U II, blz. 784), kwam de commandant daarvan o.i. géén strafbevoegdheid toe.

A. F. S.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Rechtbank Groningen

Vonnis van 20 februari 1959

Voorzitter: Jhr. Mr. Feith; *Leden:* Mrs. van Groeningen, Overdiep.

Aansprakelijkheid van autobusonderneming voor letsel, aan passagier van de autobus overkomen doordat de chauffeur met te grote snelheid over een zeer slechte weg reed.

(Artt. 8 Wet Autovervoer Personen en 1401 B.W.)

1. J. L. Lammers, in gemeenschap van goederen gehuwd met T. M. Wiekart, alsmede, voorzoveel nodig,
2. T. M. Wiekart, beiden wonende te Utrecht, eisers, comparerende bij Mr. J. J. Vriesendorp, procureur.

tegen:

De N.V. Groningse Autobusonderneming, gevestigd en kantoorhoudende te Hoogezand, Hoofdstraat 30-36, gedaagde comparerende bij Jhr. Mr. H. J. van Vierssen Trip, procureur.
Wat het recht betreft:

O., dat eisers schadevergoeding vorderen voor het lichamenlijk letsel, eiseres sub 2 overkomen, toen zij met haar echtgenoot op 8 augustus

¹⁾ Zo b.v. verstaat het „Voorschrift Militair Vervoer in gewone tijden” (boekwerk nr. 21) onder detachementen: korpsen, gedeelten van korpsen en gezamenlijk in het belang van 's Rijks dienst reizende militairen — zieken daaronder begrepen — indien hun aantal zes of meer bedraagt; enz.

Het Reglement van Administratie onderscheidt: detachementen, b.v. detachement Verenigde Naties (Korea) en kleine detachementen. (R.v.A. art. 72 en ad art. 75).

1956 in de Kloosterlaan te Delfzijl in een autobus van gedaagde vervoerd werd, welke vordering eisers gronden primair op artikel 8 van de Wet Autovervoer Personen en subsidiair op een onrechtmatige daad van de in dienst van gedaagde rijdende chauffeur, die, hoewel wetend, dat het wegdek van de Kloosterlaan in zeer slechte konditie verkeerde, immers bezaaid was met diepe gaten, kuilen en oneffenheden, en zonder de passagiers te hebben gewaarschuwd, met een onder deze omstandigheden te grote snelheid heeft gereden, met het gevolg, dat eiseres sub 2 door twee achtereenvolgende schokken van haar zitplaats omhoog geworpen is en hierbij een wervelfraktur heeft opgelopen, waarvoor zij enige maanden verpleegd werd en haar beroepsbezigheden als serveerster heeft moeten staken;

O., dat gedaagde erkent, dat eisers op 8 augustus 1956 in een aan gedaagde toebehorende autobus vervoerd werden en dat de Kloosterlaan te Delfzijl zich in een zeer slechte konditie bevond, terwijl zij ook erkent, dat eiseres sub 2 op een gegeven ogenblik bij een schok van haar zitplaats is gevallen en toen ongelukkig terecht is gekomen, waardoor zij lichamenlijk letsel blijkt te hebben opgelopen;

O., dat gedaagde niettemin haar aansprakelijkheid in dezen meent te moeten afwijzen, waarvoor gedaagde, wat de primaire vordering betreft, aanvoert, dat de autobus voor de val van eiseres sub 2 reeds verschillende kuilen was gepasseerd, zodat eiseres sub 2 met het slechte wegdek en de daardoor veroorzaakte schokken van de autobus bekend was en dus maatregelen had behoren te nemen om het vallen van haar zitplaats te voorkomen;

O., dat gedaagde hier de zaak omdraait, daar het toch de plicht van haar chauffeur was om die maatregelen te nemen, welke mogelijk zouden kunnen voorkomen, dat passagiers van hun zitplaats vallen;

O., dat de rechtbank in dit verband, behalve aan het uiterst voorzichtig en langzaam rijden, ook denkt aan het uitdrukkelijk waarschuwen van de inzittenden en het verzoeken om vóór in de bus te gaan zitten, waar men van de schokken minder last heeft, hetgeen de chauffeur van gedaagde volgens eisers anders wel, maar deze keer niet gedaan heeft;

O., wat de primaire vordering betreft, dat de bewijslast van de afwezigheid van de schuld ingevolge artikel 8 voornoemd op gedaagde rust;

O., dat, nu gedaagde dienaangaande geen gespecificeerd bewijsaanbod heeft gedaan, gedaagde aansprakelijk is voor de schade, door eiseres sub 2 bij het vervoer geleden;

O., dat gedaagde wel ontkend heeft, dat eiseres sub 2 tengevolge van de val van haar zitplaats een wervelfraktur heeft opgelopen, maar niet, dat zij lichamenlijk letsel heeft bekomen en dus schade, welke nader in de schadestaatprocedure kan worden vastgesteld;

O., dat gedaagde bij conclusie van dupliek wel heeft betoogd, dat eiseres sub 2 een zodanige zwakke konstitutie heeft, dat zij letsel heeft opgelopen terwijl dit bij een persoon met normale konstitutie in zo'n geval uitgesloten zou zijn;

O., dat dit verweer zonder meer voorbijgegaan kan worden, daar ook passagiers van een autobus met zwakke konstitutie recht op veilig vervoer hebben;

O., dat de primaire vordering derhalve voor toewijzing vatbaar is. (Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, no. 43, civ. zaak.)

Dodelijke botsing met onverlicht stilstaande vrachtauto.

Grove schuld

Bromfietser rijdt, bij slecht zicht door vallende sneeuw, met een snelheid van 30 à 40 km per uur tegen onverlicht stilstaande vrachtauto.

Art. 36 W.V.W. dwingt niet tot het aannemen van een volledige causaliteit tussen het gewraakte stilstaan en de dood van het slachtoffer.

(Art. 36 W.V.W.)

(Arrest gerechtsh. Leeuwarden, 20 november 1958; Verkeersrecht, maandblad betreffende het wegverkeer, no. 51, strafz.)

Kosteloos meerijden

Gedaagde heeft, door, terwijl hij met een snelheid van circa 75 km per uur reed, tijdens het chauffeuren een brandende elektrische aansteker achterwaarts in de richting van de achter in de auto zittende passagier te brengen, zichzelf in een gevaarlijke situatie gebracht.

Gedaagde heeft door deze gedraging in ernstige mate onvoorzichtig gehandeld en hier kan van slechts lichte schuld geen sprake zijn.

Artikelen 1401 en 1407 Burgerlijk Wetboek maken geen onderscheid tussen lichte en grove schuld.

Bij de waardering der omstandigheden als bedoeld in voormeld artikel 1407 kan voor de bepaling van de omvang der toe te leggen schadevergoeding met de bijzondere relatie van partijen, die als goede kennissen de rit voor hun gemeenschappelijk genoegen ondernamen, rekening worden gehouden, hetgeen zich in het bijzonder bij de bepaling van de vergoeding terzake van de ideële schade zal doen gelden.

(Artt. 1401, 1407 B.W.)

(Vonnis arr. rechtb. Amsterdam, 24 februari 1959; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 48, civ. zaak.)

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

16 februari 1960

(M.A.W. 1959/B 16)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren artt. 48, 51).

Keuzebevordering. Gebruikelijke jurisprudentie gehandhaafd. T.a.v. beleidsnorm voor bevordering van kapitein tot majoor (twee achtereenvolgende beoordelingen, tezamen 4 of tenminste 3 jaren omvattend, moeten „aan te bevelen” en „goed” te zien geven) is door eiser bestreden, dat deze in casu redelijkerwijze kon worden aangelegd, omdat hij bij de voorlaatste beoordeling nog niet voor bevordering werd aanbevolen wegens te weinig ervaring in troependienst, daar hij, buiten zijn schuld, slechts korte tijd in een troepenfunctie had gediend. Dit argument is echter verworpen, omdat dit punt door de Minister niet van doorslaggevend gewicht is geacht bij zijn oordeelsvorming; daarbij hebben andere punten van de beoordelingslijst een rol gespeeld. Niet van beslissend gewicht is, dat eiser voldeed aan de door de Bevorderingswet en het „Besluit praktische diensttijd” gestelde eisen; het gaat er slechts om, of hij voldeed aan de maatstaf voor de keuze uit de meest geschikten.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake J., wonende te A., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. W. A. Snelders, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Voorburg.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 18 april 1959, houdende bevordering van officieren, o.a. een aantal kapiteins der infanterie met ingang van 1 mei 1959 is bevorderd tot majoor, maar eiser, eveneens kapitein der infanterie, niet tot hen behoorde;

dat de toenmalige Minister van Oorlog hiervan aan eiser kennis heeft gegeven bij een brief van 12 mei 1959, in hoofdzaak luidende:

„Ik deel U mede, dat bij de bevordering tot majoor, welke per 1 mei 1959 heeft plaats gevonden, de keuze niet op U is gevallen, hoewel „U gezien Uw plaats in de ranglijst voor een zodanige bevordering in „aanmerking had kunnen komen.

„Als gevolg hiervan is U voor bevordering voorbijgegaan door officieren, die ten opzichte van U een lagere plaats in de ranglijst innamen.

„Dit houdt evenwel niet in dat U thans blijvend voor bevordering „bent voorbijgegaan. Wel is Uw bevorderingsmogelijkheid van beperkte „duur; zij staat gedurende drie jaren, derhalve tot 1 mei 1962, voor „U open.”;

Overwegende dat eiser tegen het besluit hem per 1 mei 1959 voor bevordering voorbij te gaan beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 28 september 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift op de hierin aangevoerde

gronden heeft verzocht te bepalen, dat hij alsnog met ingang van 1 mei 1959 zal worden bevorderd tot de rang van majoor;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist of het bestreden besluit van de Kroon om eiser per 1 mei 1959 voor bevordering voorbij te gaan, kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat krachtens artikel 48 der „Wet bevordering en „ontslag beroepsofficieren” de bevordering o.a. tot de rang van majoor geschiedt door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte officieren;

Overwegende dat de Kroon vrij is in deze keuze, met name ook voor wat betreft de maatstaven, die daarbij zullen worden aangelegd;

Overwegende dat het bestreden besluit daarom niet voor aantasting door de ambtenarenrechter vatbaar is, tenzij zou moeten worden aangenomen dat het genomen is in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dan wel met gebruikmaken der keuzebevoegdheid anders dan tot de doeleinden waarvoor ze is gegeven;

Overwegende dat de Raad echter niet is gebleken dat dit een of ander te dezen het geval is;

Overwegende dat hierbij opmerking verdient, dat blijkens hetgeen vanwege gedaagde is medegedeeld, bij bevorderingen als hierbedoeld tot beleidsnorm is gesteld, dat in beginsel alleen die officieren in de rang van kapitein voor een keuzebevordering tot majoor in aanmerking komen, die blijkens twee opeenvolgende beoordelingen — welke beide beoordelingen gezamenlijk een tijdvak van in beginsel vier doch tenminste drie jaren moeten omvatten — voor bevordering zijn aanbevolen en in hun rang in alle opzichten met tenminste als „goed” zijn gekwalificeerd;

dat vaststaat, dat eiser aan deze norm niet voldeed, daar hij wel bij de laatste over hem uitgebrachte beoordeling, betreffende het tijdvak 1 mei 1956 tot 1 mei 1958, in zijn rang was beoordeeld met „goed” en voor bevordering was aanbevolen, doch hij bij de voorlaatste beoordeling, betreffende het tijdvak 1 mei 1954 tot 1 mei 1956, waarbij hij in zijn rang eveneens was beoordeeld met „goed”, voor bevordering nog niet was aanbevolen, wegens te weinig ervaring in rang, waarmede volgens een bijgevoegde nota is bedoeld te weinig ervaring in een troepenfunctie;

dat het in het midden kan worden gelaten of de onderhavige norm te dezen in redelijkheid kon worden aangelegd, aangezien ter 's Raads terechtzitting door de gemachtigde van gedaagde o.m. nog is betoogd „dat het voor de Minister en de verantwoordelijke chefs onmogelijk is „om alle officieren de gelegenheid te bieden onder gelijke omstandigheden en onder toezicht van dezelfde commandanten hun diensten te „verrichten. Evenzeer kan niet worden verwacht dat de Minister met „zijn adviseurs in staat zou zijn alle gegevens van de officieren die op „een bepaald ogenblik voor bevordering in beschouwing worden ge„nomen op een goudschaaltje tegen elkaar af te wegen.

„En zeker mag niet worden verwacht dat de Minister in staat zou „kunnen zijn de subjectieve overwegingen in gunstige of ongunstige zin „welke bij de oordeelsvorming een rol hebben gespeeld te onderkennen.

„Nochtans kan en mag — daar waar mogelijk is — van de Minister „worden verwacht dat hij bij het in beschouwing nemen van de omtrent „een officier uitgebrachte beoordelingen in zekere zin corrigerend „optreedt.

„Gelet op de strekking van de praktische diensteis is het oordeel van „de voorlaatste commissie van beoordelaars inzake de troepenervaring „niet in beschouwing genomen.

„De aan eiser toegekende kwalificaties voor de punten „geschiktheid „„voor een troepenfunctie”, „geschiktheid voor een bureaufunctie”, „„geschiktheid voor een instructieve functie” en „geschiktheid voor een „„zelfstandig commando” in de voorlaatste beoordeling en in aanmer- „king nemende de toegekende kwalificaties in de beoordelingslijst over „het tijdvak van 1 mei 1952 tot 1 mei 1954 hebben de Minister — ge- „hoord de Adjudant-Generaal als vertegenwoordiger van de Chef van „de Generale Staf en de Inspecteur van het wapen der infanterie — de „overtuiging geschonken dat eiser niet behoorde tot die groep van „kapiteins waarop in de eerste plaats de keuze diende te vallen.”;

dat hieruit blijkt, dat vanwege gedaagde niet beslissend is geacht, dat eiser bij het uitbrengen der voorlaatste beoordeling nog niet voor bevordering was aanbevolen wegens een tekort aan ervaring in de troependienst, maar mede en in hoofdzaak in aanmerking zijn genomen de kwalificaties, hem bij die beoordeling voor de vier vorengenoemde punten toegekend, te weten onderscheidenlijk „naar verwachting: ruim voldoende tot goed”, „ruim voldoende/goed”, „ruim voldoende” en „ruim voldoende/goed”, terwijl tevens is gelet op de beoordeling over eiser, betreffende het tijdvak 1 mei 1952 tot 1 mei 1954, waarbij hij in zijn rang was beoordeeld met „middelmatig”, waarmede blijkens een bijgevoegde nota is bedoeld: ruim voldoende (7), en voor bevordering nog niet aan te bevelen wegens te weinig ervaring in zijn rang, en waarbij de punten „geschiktheid voor een troepenfunctie”, „geschiktheid „voor een instructieve functie” en „geschiktheid voor een zelfstandig „commando” alle waren gewaardeerd met „ruim voldoende”;

dat daaraan niet afdoet, dat het niet aan eiser — die zowel op 1 mei 1954 als op 1 mei 1956 in totaal niet langer dan ongeveer negen maanden in een troepenfunctie dienst had gedaan — is te wijten dat hij niet in de gelegenheid was gesteld meer troependienst te doen, te minder daar de beoordeling op de genoemde punten desondanks hoger had kunnen zijn;

dat de Raad niet voorbijziet dat bij de bevordering bij keuze, evenals bij de beoordelingen die daarbij in beschouwing worden genomen, subjectieve en toevallige factoren een min of meer belangrijke rol kunnen spelen — hetgeen degenen die niet zijn bevorderd moeilijk zal kunnen bevredigen —, maar dit voor de Raad, die de gemaakte keuze alsmede het daarbij gevoerde beleid in beginsel heeft te eerbiedigen, geen reden kan geven het passeren voor een bevordering nietig te verklaren;

Overwegende dat eiser ter 's Raads terechtzitting nog heeft betoogd, dat hij wel voldeed aan de bij de „Wet bevordering en ontslag beroeps-„officieren” en het „Besluit practische diensttijd beroepsofficieren land-„macht” voor bevordering gestelde eisen, maar dit vanwege gedaagde niet is ontkend, doch slechts is aangevoerd dat hij niet voldeed aan de maatstaf gesteld voor de keuze uit de meest geschikte officieren;

dat reeds om die reden de bij het beroepschrift gedane verwijzing naar artikel 51 van meergenoemde wet eiser niet kan baten;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep

23 februari 1960

(M.A.W. 1959/B15)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet 1929, art. 60)

Op 6 februari 1958 werd eiser in kennis gesteld van een besluit van de Chef Luchtmachtstaf d.d. 14 januari 1958, dat hij voor de duur van zes maanden voor bevordering was gepasseerd. Hij heeft binnen 30 dagen na kennisneming hiervan niet beroep ingesteld, maar wel zich gewend tot de Chef voornoemd. Mogelijkerwijs had hij onder die omstandigheden nog wel beroep in kunnen stellen tegen het besluit tot afwijzing van dit verzoek, genomen op 18 maart 1958, maar ook de beroepstermijn tegen dit besluit liet eiser verlopen. Dit gold eveneens voor het besluit d.d. 8 augustus 1958, waarbij hij tot korporaal werd bevorderd, hetwelk derhalve insloot een weigering de bevordering vroeger te doen ingaan. Een afwijzing van een later gedaan verzoek om herziening van de bevorderingsdatum is niet anders op te vatten dan als een weigering, terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit; het beroep tegen zo'n weigering moet stranden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake: L., wonende te M., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door J. Ch. Breukelaar, sergeant-majoor bij de Koninklijke Luchtmacht, wonende te Bilthoven, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. van Mourik, hoofdcommies bij gedaagdes Ministerie, wonende te 's-Gravenhage;

Post alia:

Overwegende dat, toen eiser op 6 februari 1958 in kennis werd

gesteld met het besluit d.d. 14 januari 1958 van de Chef van de luchtmachtstaf eiser voor de duur van zes maanden voor bevordering tot korporaal te passeren, eiser tevens kennis droeg van de omstandigheid, dat dit besluit was genomen „op grond van beoordeling”;

dat eiser binnen de wettelijke termijn van 30 dagen tegen dit besluit beroep had kunnen instellen, doch zulks heeft nagelaten;

dat eiser wel binnen deze termijn zich met een verzoekschrift ter zake van dat besluit tot de Chef van de luchtmachtstaf heeft gewend en wel op 12 februari 1958;

dat de Raad in het midden kan laten, of dientengevolge — met name omdat eiser stelde, althans blijkbaar bedoelde te stellen, van de beoordeling geen kennis te dragen — de gronden van het besluit tot passering nog vatbaar waren om in rechte te worden onderzocht, reeds om deze reden, dat daarvan althans geen sprake meer was, nadat de Chef van de luchtmachtstaf op eisers verzoek d.d. 12 februari afwijzend had beslist op 18 maart 1958 en eiser, na daarmee in kennis te zijn gesteld, de termijn van beroep liet verlopen;

dat eiser al evenmin enige actie nam binnen de termijn van 30 dagen nadat hij kennis kreeg van het besluit, hem met ingang van 8 augustus 1958 te benoemen tot korporaal-magazijnmeester, welk besluit immers insloot een weigering om deze benoeming vroeger te doen ingaan;

dat derhalve althans dit besluit een weigering inhield om terug te komen op een vroeger genomen, inmiddels in rechte onaantastbaar geworden, besluit, zodat een beroep tegen een nadien herhaalde weigering in beginsel ongegrond zou moeten worden verklaard;

dat eiser nu wel stelt, dat hij niet wist, dat hij tegen het besluit van de Chef van de luchtmachtstaf van 14 januari 1958 in beroep kon gaan en dat een dergelijk beroep moet worden ingesteld bij het Ambtenaren-gerecht, waarna eiser de Raad heeft verzocht hem voor wat betreft de beroepstermijn dispensatie te verlenen en zijn beroep ontvankelijk te verklaren voorzover zijn vordering betrekking heeft op het besluit van de Chef van de luchtmachtstaf van 18 maart 1958;

dat echter de Raad de wettelijke voorschriften heeft toe te passen en deze voorschriften de Raad niet een bevoegdheid tot dispensatie geven, als blijkbaar door eiser wordt verondersteld; enz.

Centrale Raad van Beroep

15 maart 1960

(M.A.W. 1959/B19)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd); *Leden:* Mrs. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, artikelen 90 en 98)

Passering voor bevordering van kapitein. In casu is aan de door de Kroon vastgestelde norm (niet definitief passeren alvorens men 3 jaar voor bevordering is voorbijgegaan) de hand gehouden; toch moet gezegd

worden, dat de Kroon redelijkerwijs niet tot het definitief passeren is kunnen geraken, en wel op grond van een aantal omstandigheden, waarvan de voornaamste is, dat bij het bestreden besluit hoofdzakelijk is gelet op een beoordeling, die nog niet in rechte onaantastbaar was geworden. Daaraan doet niet af, dat het tegen die beoordeling ingebrachte bezwaar achteraf gezien er niet toe heeft geleid, dat eiser „voor bevordering aan te bevelen” werd geacht. Het bestreden besluit is dus voortijdig genomen, en kan niet in stand blijven, zulks op grond van strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
inzake J., wonende te G., eiser in hoger beroep, tegen: de Minister van Defensie als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, enz.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de toenmalige Minister van Oorlog tot eiser, kapitein der, een brief d.d. 5 november 1958 heeft gericht, luidende:

„Ik deel U mede, dat bij de bevordering tot majoor, welke per 1 „november 1958 heeft plaatsgevonden, wederom de keuze niet op U is „gevallen, hoewel U gezien Uw plaats in de ranglijst voor een zodanige „bevordering in aanmerking had kunnen komen.

„Aangezien U thans gedurende meer dan drie jaren voor bevordering „bent voorbijgegaan heeft Hare Majesteit de Koningin mij bij kabinets- „rescript van 10” (lees: 20) „oktober 1958, nr. 5, doen kennen, dat U „blijvend voor bevordering bent voorbijgegaan.

„Bij vorengenoemd Kabinetsrescript heeft Hoogstdezelve mij tevens „gemachtigd U hiervan in kennis te stellen.

„Door deze mededeling bent U komen te verkeren in het geval als „bedoeld in artikel 98, onder 12°, der Wet bevordering en ontslag „beroepsofficieren.”;

Overwegende dat eiser tegen het in deze brief vervatte besluit hem blijvend voor bevordering voorbij te gaan, beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 9 november 1959 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepschrift op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht zijn beroep gegrond te verklaren en te bewerkstelligen, dat hij wederom voor bevordering tot majoor in beschouwing wordt genomen;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist of gedaagdes besluit, dat eiser blijvend voor bevordering is voorbijgegaan, kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande, dat krachtens artikel 90 der „Wet be-

„vordering en ontslag beroepsofficieren” de bevordering o.a. tot de rang van majoor door de Kroon geschiedt bij keuze uit de meest geschikte officieren;

dat de Kroon vrij is in deze keuze, met name ook voor wat betreft de maatstaven die daarbij zullen worden aangelegd;

dat uit de in de aangevallen uitspraak weergegeven bepaling van artikel 98, aanhef en onder 12°, van laatstgenoemde wet volgt, dat een officier kan komen te verkeren in de positie van blijvend voor bevordering te zijn voorbijgegaan;

dat, nu bij of krachtens de wet daaromtrent geen regelen zijn gesteld, de Kroon in beginsel vrij is in het vaststellen van de norm, waaraan het al dan niet aanwezig zijn van een zodanige positie moet worden getoetst;

dat vaststaat dat sedert augustus 1955 als beleidslijn geldt om de officieren, omtrent wie nog enige verwachting bestaat dat zij — hoewel reeds meermalen voor bevordering voorbijgegaan zijnde — binnen afzienbare tijd daarvoor alsnog geschikt blijken te zijn, niet voor definitieve passering in aanmerking te brengen dan nadat 3 jaren zijn verlopen sedert de datum waarop zij voor de eerste maal voor bevordering zijn voorbijgegaan;

dat in het onderhavige geval tevens vaststaat, dat eiser voor de eerste maal per 1 november 1953 voor bevordering tot majoor is voorbijgegaan, zodat, toen het bestreden besluit werd genomen, sindsdien reeds meer dan 3 jaren waren verlopen;

dat dit eveneens het geval is, indien tot uitgangspunt wordt genomen de datum 1 januari 1955, waarop de genoemde „Wet bevordering en „ontslag beroepsmilitairen” in werking trad;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het bestreden besluit niet in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, tenzij zou moeten worden aangenomen — hetgeen eiser blijkaar heeft willen betogen — dat gedaagde bij afweging van alle in aanmerking komende belangen niet in redelijkheid tot dat besluit heeft kunnen geraken;

Overwegende dat door en namens eiser daartoe in hoofdzaak is aangevoerd:

dat hij, na eerst werkzaam te zijn geweest bij de verbindingdienst, pas sedert 26 juli 1957 was tewerkgesteld bij de materieeldienst en de toenmalige Minister van Oorlog blijkens diens brief van 21 januari 1958, om de kosten van eisers opleiding tot magazijnofficier zoveel mogelijk tot hun recht te doen komen en tevens om hem een reële kans te geven, had besloten hem toen nog niet voor blijvend voorbijgaan voor bevordering voor te dragen, maar hieromtrent pas een beslissing te nemen wanneer weder bevorderingen tot majoor bij de aan de orde zouden zijn;

dat een reële kans hem echter niet is gegeven, nu het bestreden besluit reeds is genomen in oktober 1958, op grond van een tussentijdse beoordeling over het tijdvak 1 november 1957 tot 1 september 1958 en nadat hij op 1 mei 1958 was overgeplaatst van A. naar G.;

dat bovendien, toen het bestreden besluit werd genomen, die beoordeling aan hem nog niet bekend was en daartegen door hem op 12 november 1958 een bezwaarschrift is ingediend;

dat voorts hij jarenlang onder geneeskundige behandeling is geweest wegens een hardnekkige sinusitis met hoofdpijnlachten en terzake in november 1958 is geopereerd, waarna zijn hoofdpijnen geheel zijn verdwenen, en mede blijkens een verklaring d.d. 16 oktober 1959 van Dr. H. J. Köster, keel-, neus- en oorspecialist van het militair hospitaal te 's-Gravenhage, de hoofdpijnen voor eiser zeker een belemmering hebben opgeleverd voor de dagelijkse uitoefening van zijn dienst;

dat tijdens zijn plaatsing in A. van juli 1957 tot mei 1958, terwijl zijn gezin in G. bleef, zich ernstige huiselijke moeilijkheden hebben voorgedaan, welke nadien geheel zijn opgeheven;

dat de plaatsvervangend chef van de . . . staf op 20 december 1958, gelet op de toen opgeheven fysieke en huiselijke moeilijkheden van eiser gedurende de laatste beoordelingsperiode, eisers verzoek hem over een jaar nogmaals voor een eventuele rangsverhoging in beschouwing te nemen, in gunstige overweging heeft gegeven;

dat hij door zijn directe chef, de luitenant-kolonel W., onder wie hij sedert mei 1958 werkzaam is, wordt beoordeeld als „goed” in zijn rang en voor bevordering aan te bevelen;

Overwegende dat aan al deze argumenten niet dezelfde waarde kan worden toegekend en met name opmerking verdient, dat sommige der vermelde feiten en omstandigheden eerst zijn gebleken nadat het bestreden besluit was genomen, zodat daarmee bij het nemen van dat besluit geen rekening kon worden gehouden;

dat — wat daarvan overigens ook zij — de Raad, in het bijzonder gelet op de omstandigheid dat het bestreden besluit althans in hoofdzaak is gebaseerd op een beoordeling, welke toentertijd nog niet in rechte onaantastbaar was geworden, van oordeel is, dat het bestreden besluit voortijdig is genomen;

dat het door eiser tegen die beoordeling ingediende bezwaarschrift weliswaar niet ertoe heeft geleid dat eiser over het tijdvak 1 november 1957 tot 1 september 1958 uiteindelijk is beoordeeld als „goed” in zijn rang en voor bevordering aan te bevelen — hij is over dat tijdvak ten slotte beoordeeld als „middelmatic” (te dezen te verstaan als „ruim „voldoende tot goed”) in zijn rang en voor bevordering nog niet aan te bevelen wegens nog aan te vullen tekortkomingen —, maar dit niet insluit dat eiser door het voortijdig nemen van het bestreden besluit niet in zijn belangen kan zijn geschaad;

dat het immers geenszins ondenkbaar is, dat gedaagde nadat hij kennis zou hebben genomen van het rapport, op 24 juli 1959 uitgebracht door de Commissie van Onderzoek van eisers bezwaarschrift, zou hebben besloten met het nemen van een besluit omtrent het blijvend voor bevordering voorbijgaan van eiser nog langer te wachten, inzonderheid omdat die commissie in dat rapport als haar oordeel te kennen heeft gegeven, dat eiser in de onderhavige beoordelingsperiode (vooral

gedurende de laatste vier maanden ervan) een opmerkelijk stijgende lijn heeft getoond;

dat hieraan niet afdoet, dat de gemachtigde van gedaagde ter terechtzitting in eerste aanleg heeft verklaard dat, nu het bezwaarschrift niet tot resultaat heeft gehad dat eiser voor bevordering werd aanbevolen, geen aanleiding bestond om een nader voorstel aan de Kroon te doen;

dat immers voor het terugkomen op een besluit meer nodig kan zijn dan voor het achterwege laten van een besluit;

dat anderzijds niet is gebleken van enige reden, waarom het nemen van het bestreden besluit urgent zou zijn geweest;

Overwegende dat de Raad op grond van dit een en ander van oordeel is, dat in het onderhavige geval inderdaad moet worden aangenomen, dat gedaagde, bij afweging van alle in aanmerking komende belangen, in oktober 1958 in redelijkheid niet tot het nemen van een besluit als het bestredene heeft kunnen geraken;

Overwegende dat het bestreden besluit daarom nietig moet worden verklaard wegens strijd met een tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, zodat moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagdes bestreden besluit om eiser blijvend voor bevordering voorbij te gaan nietig. _____

WETGEVING

Regeling inzake vrijstelling van de militaire dienst wegens ernstige gewetensbezwaren ¹⁾

(Wet gewetensbezwaren militaire dienst)

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet, houdende regeling inzake vrijstelling van de militaire dienst wegens ernstige gewetensbezwaren. (Wet gewetensbezwaren militaire dienst).

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 12 december 1958.

JULIANA.

Aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Nr. 2

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1958-1959-5394.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is een nieuwe regeling ter uitvoering van artikel 196 van de Grondwet te treffen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Begripsbepalingen

Artikel 1. 1. Deze wet verstaat onder:

„Onze Minister”: Onze Minister van Oorlog dan wel, indien het een persoon betreft, die tot de zeemacht behoort of daarvoor bestemd is, Onze Minister van Marine;

„militair”: hij, die behoort tot de krijgsmacht, ook gedurende de tijd, dat hij niet in werkelijke dienst is;

„vervangende dienst”: de dienst, waartoe hij, die ingevolge deze wet van de krijgsmacht is vrijgesteld, verplicht is ter vervanging van de krijgsmacht;

„gewone vervangende dienst”: de vervangende dienst, welke vervuld wordt in de plaats van de militaire dienst, welke hij, die ingevolge deze wet van de krijgsmacht is vrijgesteld, als militair in gewone omstandigheden zou moeten volbrengen;

„buitengewone vervangende dienst”: de vervangende dienst, welke vervuld wordt in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, voor zover deze niet is gewone vervangende dienst;

„tewerkgestelde”: hij, die voor vervangende dienst is opgeroepen van het ogenblik af, dat hij op de plaats van zijn bestemming is aangekomen tot het tijdstip, waarop hij met groot verlof wordt gezonden;

„broeder”: de wettige broeder of de wettige halfbroeder.

2. Waar in deze wet wordt gesproken over personen, die ongeschikt blijken te zijn, vrijgesteld zijn van de vervangende dienst of van de gewone vervangende dienst, disciplinair gestraft of veroordeeld zijn, worden hieronder — voor zover het tegendeel niet blijkt — uitsluitend verstaan diegenen, omtrent wie de desbetreffende beslissing of uitspraak onherroepelijk is geworden, dan wel voor wie de beklagstermijn is verstreken.

3. Waar in deze wet wordt gesproken van het oproepen voor de vervangende dienst of het aan deze oproeping gevolg geven, wordt daaronder ten aanzien van hen, die reeds tewerkgesteld zijn, verstaan het doen voortduren dan wel het blijven vervullen van de vervangende dienst.

Artikel 2. Ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet zijn gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst:

- a. hetzij bepaaldelijk gericht op strijd met de wapenen,
- b. hetzij van welke aard ook,

welke hun grond vinden in de overtuiging van de bezwaarde, dat het hem niet geoorloofd is, ook niet ingevolge overheidsbevel, de evenmens te doden.

HOOFDSTUK II

Erkenning van bezwaren als ernstige gewetensbezwaren

Artikel 3. Hij, die in kennis is gesteld van zijn geschiktheid voor de militaire dienst, zomede de militair, kan schriftelijk een met redenen omkleed verzoek tot erkenning van zijn bezwaren als ernstige gewetensbezwaren richten tot Onze Minister.

Artikel 4. 1. Hij, die een verzoek als bedoeld in artikel 3 heeft gedaan, kan door Onze Minister, in afwachting van diens beslissing, geheel of gedeeltelijk van dienstverrichtingen worden vrijgesteld.

2. Ingeval tegen een militair, die een verzoek heeft gedaan als bedoeld in artikel 3, een strafvervolgning aanhangig is wegens ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift, kan deze strafvervolgning in afwachting van de beslissing van Onze Minister worden geschorst.

Artikel 5. 1. Er is een commissie, die Onze Minister schriftelijk een met redenen omkleed advies uitbrengt omtrent de vraag of de bezwaren van de verzoeker zijn aan te merken als ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet.

2. De leden van deze commissie worden door Ons benoemd en ontslagen.

3. Onze Minister neemt geen beslissing op het verzoek als bedoeld in artikel 3, voordat de commissie het advies aan hem heeft uitgebracht. Onze Minister kan ten aanzien van een volgend verzoek het inwinnen van een advies achterwege laten.

4. De commissie brengt advies uit, nadat de verzoeker in de gelegenheid is gesteld, omtrent zijn gewetensbezwaren te worden gehoord.

5. De commissie houdt zitting met tenminste vijf leden, van wie een als voorzitter fungeert.

6. De fungerende voorzitter kan op aanvraag van de verzoeker meerderjarige personen toelaten tot het bijwonen van de zitting gedurende het onderzoek. Zij verlaten de zitting, ook tijdens het onderzoek, op aanwijzing van de fungerende voorzitter.

7. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere regelen inzake de samenstelling en werkwijze van de commissie gesteld.

Artikel 6. Indien Onze Minister van oordeel is, dat de bezwaren van de verzoeker ernstige gewetensbezwaren zijn, als bedoeld in artikel 2, zal hij deze bezwaren als zodanig erkennen.

Artikel 7. 1. Indien degene, op wiens verzoek tot erkenning van zijn bezwaren als ernstige gewetensbezwaren Onze Minister afwijzend heeft beslist, als militair ongehoorzaam is aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift, en deswege tegen hem een strafvervolgning is ingesteld, kan de

militaire rechter, indien hij daartoe termen aanwezig acht, Onze Minister verzoeken een nieuwe beslissing te nemen.

2. Onze Minister stelt alsdan de zaak wederom voor advies in handen van de commissie, bedoeld in artikel 5.

3. Aan de vaststelling van het advies werken geen leden mede, die de bezwaarde reeds eerder hebben gehoord.

4. Artikel 4, eerste lid, is van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK III

Gevolgen van de erkenning

Artikel 8. Hij, wiens bezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst, bepaaldelijk gericht op strijd met de wapenen, als ernstige gewetensbezwaren zijn erkend, wordt belast met ongewapende militaire dienst. Deze ongewapende militaire dienst duurt twee maanden langer dan de gewapende militaire dienst zou hebben geduurd, indien de bezwaren niet als ernstige gewetensbezwaren waren erkend.

Artikel 9. 1. Hij, wiens bezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst, van welke aard ook, als ernstige gewetensbezwaren zijn erkend, is onder alle omstandigheden vrijgesteld van de krijgsmacht. Evenmin mogen hem werkzaamheden worden opgedragen, welke naar hun aard er slechts op gericht kunnen zijn de krijgsmacht hulp te verlenen.

2. Hij is verplicht tot het vervullen van vervangende dienst.

Artikel 10. 1. De militair, die ingevolge deze wet van de krijgsmacht is vrijgesteld, wordt zo spoedig mogelijk uit de militaire dienst ontslagen.

2. Ingeval tegen een zodanig militair een strafvervolgung aanhangig is wegens een delict als bedoeld in artikel 4, tweede lid, wordt deze strafvervolgung gestaakt.

HOOFDSTUK IV

Rechten en verplichtingen van hen, die van de krijgsmacht zijn vrijgesteld

Artikel 11. Hij, die ingevolge deze wet van de krijgsmacht is vrijgesteld, wordt op of zo spoedig mogelijk na de datum, waarop hij zijn militaire dienst zou moeten aanvangen of voortzetten, door of vanwege Onze Minister voor de vervangende dienst opgeroepen. Hij is verplicht aan deze oproeping gevolg te geven.

Artikel 12. 1. De duur van de vervangende dienst is zes maanden langer dan de duur van het verplicht verblijf onder de wapenen in het totaal voor hem als militair zou zijn of nog zou zijn geweest.

2. De tijd, welke hij als militair voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst zou hebben moeten doorbrengen, wordt geacht twee maanden te bedragen.

3. De duur van de gewone vervangende dienst bedraagt echter niet meer dan zes en twintig maanden.

4. Indien de duur van het verplicht verblijf onder de wapenen voor eerste oefening dan wel voor herhalingsoefeningen wordt verkort of ver-

lengd, kunnen Wij bij algemene maatregel van bestuur de termijn, bedoeld in het derde lid, onderscheidenlijk die bedoeld in het tweede en derde lid, dienovereenkomstig verkorten of verlengen.

5. Indien de gewone vervangende dienst reeds is vervuld, duurt de buitengewone vervangende dienst niet langer dan het verplicht verblijf onder de wapenen voor hem als militair in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden zou duren.

6. Onze Minister kan de duur van de vervangende dienst, bedoeld in het eerste lid, verkorten ten aanzien van hem, die voor zijn ontslag uit de militaire dienst ingevolge deze wet, bij de krijgsmacht als vrijwilliger verbonden was.

Artikel 13. 1. De vervangende dienst wordt vervuld bij overheidsdiensten, dan wel bij, door Onze Minister aangewezen, voor tewerkstelling van gewetensbezwaren geschikte instellingen, die in het algemeen belang werkzaam zijn.

2. Onze Minister kan aan de tewerkstelling, anders dan bij overheidsdiensten, voorwaarden verbinden.

3. Onze Minister bepaalt bij welke instantie of in wiens dienst de tewerkstelling plaats vindt.

Artikel 14. 1. De tewerkgestelde is verplicht de hem gegeven dienstbevelen en de voor hem geldende dienstvoorschriften naar behoren na te komen.

2. Onze Minister bepaalt door of vanwege welke organen van de in artikel 13 bedoelde diensten of instellingen dienstbevelen aan de tewerkgestelden kunnen worden gegeven of dienstvoorschriften voor hen kunnen worden vastgesteld.

Artikel 15. 1. Vrijstelling van de gewone vervangende dienst wordt verleend wegens:

- a. kostwinnerschap;
- b. persoonlijke onmisbaarheid;
- c. broederdienst;
- d. aanwezigheid van een bijzonder geval.

2. Vrijstelling van de vervangende dienst wordt verleend wegens het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt.

3. Omtrent het verlenen van vrijstelling beslist Onze Minister.

4. De vrijstelling wegens een der redenen, genoemd in het eerste lid, onder *a* en *b*, en in het tweede lid, wordt aanvankelijk voor een jaar verleend; blijkt ook bij de daarna te nemen beslissing nog grond voor vrijstelling aanwezig, dan wordt de vrijstelling voorgoed verleend, behoudens het geval, voorzien in de tweede volzin van het vijfde lid. De vrijstelling wegens de reden genoemd in het eerste lid onder *d*, wordt hetzij voorgoed, hetzij voor een bepaalde duur verleend. De vrijstelling wegens de reden, genoemd in het eerste lid, onder *c*, wordt uitsluitend voorgoed verleend.

5. Onze Minister kan de tijdelijke vrijstelling wegens een der redenen,

genoemd in het eerste lid, onder *a* en *b*, intrekken, indien blijkt, dat de grond voor de vrijstelling niet meer bestaat. De vrijstelling wegens de reden, genoemd in het tweede lid, houdt op te gelden, zodra de vrijgestelde ophoudt te verkeren in een geval als in dat lid bedoeld.

Artikel 16. 1. Vrijstelling wegens kostwinnerschap wordt verleend aan hem, door wiens vervulling van de gewone vervangende dienst voldoende middelen tot levensonderhoud aan andere personen ontbreken of zouden komen te ontbreken.

2. Onder personen, in het vorig lid bedoeld, worden uitsluitend begrepen:

- a.* de echtgenote van een persoon als bedoeld in artikel 9;
- b.* zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie;
- c.* zijn andere bloed- en aanverwanten in de tweede graad;
- d.* zijn pleegouders;
- e.* degenen, in wier onderhoud hij ingevolge rechterlijk vonnis moet voorzien.

3. De vrijstelling blijft achterwege, indien Onze Minister bepaalt, dat vergoeding zal worden toegekend als in artikel 26 bedoeld.

Artikel 17. Vrijstelling wegens persoonlijke onmisbaarheid wordt verleend aan hem, door wiens vervulling van de gewone vervangende dienst onoverkomelijke bezwaren zouden ontstaan voor de instandhouding der middelen van bestaan van personen als in artikel 16, tweede lid, bedoeld.

Artikel 18. 1. Vrijstelling wegens broederdienst wordt verleend aan hem, die tenminste drie broeders heeft of gehad heeft, die dienen of gediend hebben bij de krijgsmacht.

2. In een van deze gevallen wordt geacht te verkeren de broeder, die vóór het door Ons te bepalen tijdstip gedurende zijn verblijf in werkelijke dienst is overleden, alsmede de broeder, die op evenbedoeld tijdstip:

- a.* ten minste 30 dagen in werkelijke dienst is geweest of
- b.* ten gevolge van verleend uitstel van eerste oefening nog niet of nog geen 30 dagen in werkelijke dienst is geweest of
- c.* in het genot is of is geweest van militair pensioen of van pensioen, verleend ingevolge deze wet.

3. Wij bepalen welke dienst, in verband met zijn bijzondere aard, voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid, aanhef en onder *a*, als broederdienst buiten aanmerking blijft.

4. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid aanhef en onder *a* en *b*, wordt als werkelijke dienst ook beschouwd het vervullen van vervangende dienst en onder uitstel van eerste oefening ook uitstel van het vervullen van gewone vervangende dienst.

5. Het bepaalde in het tweede lid, onder *b*, is slechts van toepassing, als het uitstel van eerste oefening is verleend na 1945.

Artikel 19. Vrijstelling om de reden, genoemd in artikel 15, tweede lid, wordt, met inachtneming van regelen bij algemene maatregel van bestuur te stellen, verleend:

a. aan de geestelijke, de bedienaar van de godsdienst, de zendeling, de broeder-diakoon van een godsdienstige vereniging en de rooms-katholieke ordebroeder;

b. aan de student in de godgeleerdheid en de zendeling-kwekeling, die tot geestelijke, tot bedienaar van de godsdienst of tot zendeling worden opgeleid, en aan de proef-broeder, die tot broeder-diakoon van een godsdienstige vereniging wordt opgeleid.

Artikel 20. 1. Tegen elke uitspraak van Onze Minister omtrent vrijstelling kan iedere belanghebbende uiterlijk de tiende dag na de dag, waarop de uitspraak ter algemene kennis is gebracht, in beroep komen. Indien hij, wie de uitspraak geldt, buiten Nederland verblijft, kan, voor zover het door deze in te stellen beroep betreft, met overschrijding van de termijn van tien dagen genoeg worden genomen. Zolang omtrent zodanige overschrijding geen beslissing is genomen, wordt de uitspraak na het verloop van de termijn van tien dagen als onherroepelijk beschouwd.

2. Het beroep wordt ingesteld door indiening van een met redenen omkleed verzoekschrift bij de burgemeester der gemeente, waar de persoon, wie de uitspraak geldt, in het bevolkingsregister is opgenomen. De burgemeester zendt het verzoekschrift aan Ons door.

3. Wij beslissen op het beroep bij een met redenen omkleed besluit, nadat de Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, is gehoord.

Artikel 21. 1. Blijkt, dat iemand ten onrechte van de gewone vervangende dienst dan wel van de vervangende dienst is vrijgesteld doordat het bewijsstuk of een der bewijsstukken, waarop de vrijstelling is verleend, vals of vervalst is, een onvolledige of met de waarheid strijdige verklaring, getuigenis of opgaaf bevat, of een ander geldt dan hem, op wie het beschouwd werd betrekking te hebben, dan wordt de desbetreffende uitspraak door onze Minister vervallen verklaard en komen op de persoon, wie het geldt, de verplichtingen te rusten, als ware hij niet vrijgesteld.

2. Tegen elke beslissing, krachtens het eerste lid genomen, kan — uiterlijk de tiende dag na de dag, waarop zij ter kennis van hem, aan wie vrijstelling was verleend is gebracht — deze of zijn wettelijke tegenwoordiger in beroep komen. Artikel 20 is, met uitzondering van de eerste volzin van het eerste lid, hierbij van toepassing.

Artikel 22. 1. Onverminderd het bepaalde in het tweede lid is hij, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst is vrijgesteld — behalve in andere bij deze wet voorziene gevallen — verplicht tot het vervullen van:

a. gewone vervangende dienst;

b. buitengewone vervangende dienst.

2. Indien hij als militair uitsluitend als buitengewoon dienstplichtige tot het verrichten van werkelijke dienst zou kunnen worden verplicht, is hij — behalve in andere bij deze wet voorziene gevallen — alleen verplicht tot het vervullen van buitengewone vervangende dienst.

Artikel 23. Onze Minister kan hem, die ingevolge deze wet van de

krijgsdienst is vrijgesteld, verplichten de gewone vervangende dienst bij gedeelten in twee of meer niet aansluitende tijdvakken te vervullen.

Artikel 24. 1. Hij, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst is vrijgesteld, wordt opgeroepen voor buitengewone vervangende dienst, indien hij zonder deze vrijstelling als militair buitengewoon in werkelijke dienst zou zijn opgeroepen.

2. Wij kunnen groepen van personen aanwijzen, die niet of voorlopig niet tot het vervullen van buitengewone vervangende dienst worden opgeroepen.

Artikel 25. 1. De vervangende dienst kan voor de tewerkgestelde, indien deze voor groot verlof in aanmerking komt, worden verlengd:

a. gedurende evenveel dagen als hij door het ondergaan van straf, of door ongeoorloofde afwezigheid niet aan de dagelijkse dienst heeft deelgenomen;

b. zolang het nodig is tot het ondergaan van straf of voor het onderzoek omtrent een strafbaar feit of een disciplinair vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt;

c. voor zover hij dit zelf verlangt, zolang hij ziek is en zijn toestand dit wenselijk maakt;

d. zolang het vertrek met groot verlof gevaar zou opleveren voor de verspreiding van een heersende of geheerst hebbende besmettelijke ziekte.

2. Hij, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst is vrijgesteld en geen vervangende dienst verricht, kan ter zake van de in het eerste lid, onder *b*, omschreven reden voor vervangende dienst worden opgeroepen.

Artikel 26. 1. Heeft het vervullen van vervangende dienst ten gevolge, dat voldoende middelen tot levensonderhoud ontbreken of zouden komen te ontbreken aan personen, als in artikel 16, tweede lid, bedoeld en wordt geen vrijstelling van de vervangende dienst verleend, dan wordt naar regelen bij algemene maatregel van bestuur te stellen aan bedoelde personen op hun verzoek een vergoeding uit 's rijks kas toegekend. Ook in andere gevallen kan ter zake van het vervullen van vervangende dienst zodanige vergoeding worden toegekend.

2. De gelden, benodigd voor de uitbetaling van de in dit artikel bedoelde vergoeding, worden voorgeschoten uit de gemeentekas, tenzij Onze Minister dit niet nodig acht. Bij de regelen, omtrent het verlenen van het voorschot te stellen, kan van de bepalingen der gemeentewet inzake het doen van betalingen uit de gemeentekas worden afgeweken.

Artikel 27. 1. Hij, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst is vrijgesteld, treedt in het genot van groot verlof zodra voor hem een tijdvak aanbreekt, waarin hij geen vervangende dienst verricht noch behoeft te verrichten.

2. Hij verricht in dat tijdvak, voor zover Onze Minister dat nodig acht en op de wijze door Onze Minister te bepalen, de volgende handelingen:

- a. opgeven van zijn adres;
- b. opgeven van vertrek naar en terugkeer uit het buitenland;
- c. verlenen van inzage van de hem in verband met deze wet uitgereikte bescheiden;
- d. in ontvangst nemen en beantwoorden van in verband met deze wet aan hem gerichte brieven, briefkaarten en telegrammen.

3. Indien hij niet voldoet aan een ingevolge het tweede lid op hem rustende verplichting, kan hij deswege, boven de tijd, bepaald ingevolge artikel 12, voor de tijd van ten hoogste twee maanden voor vervangende dienst worden opgeroepen. Onze Minister bepaalt de duur van deze vervangende dienst.

Artikel 28. 1. Hij, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst is vrijgesteld, wordt van de voor hem uit deze wet voortvloeiende verplichtingen ontslagen:

- a. met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin hij 35 jaar oud wordt, zo hij op het tijdstip van erkenning van zijn bezwaren de rang van onderofficier of officier niet bekleedde;
- b. met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin hij 40 jaar oud wordt, zo hij op het tijdstip van erkenning van zijn bezwaren de rang van onderofficier bekleedde;
- c. met ingang van 1 oktober van het jaar, waarin hij 45 jaar oud wordt, zo hij op het tijdstip van erkenning van zijn bezwaren de rang van officier bekleedde.

2. Het ontslag, bedoeld in het eerste lid, kan worden opgeschort voor zolang hij op het in dat lid bedoelde tijdstip nog vervangende dienst heeft te verrichten.

3. In afwijking van het bepaalde in de twee voorgaande leden wordt hem zo spoedig mogelijk ontslag verleend:

- a. indien blijkt, dat hij, zonder vrijstelling van de krijgsdienst, daarvoor wegens ziekte of gebreken voorgoed ongeschikt zou zijn;
- b. indien blijkt, dat hij, zonder vrijstelling van de krijgsdienst, daartoe ingevolge een verdrag met een vreemde staat niet verplicht zou zijn.

Artikel 29. De bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 dan wel van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, al naar gelang het betreft een persoon, die tot de landmacht dan wel tot de zeemacht heeft behoord of daarvoor bestemd was, alsmede de ter uitvoering van die wetten gegeven voorschriften, zijn van overeenkomstige toepassing ten aanzien van hen, die ingevolge deze wet van de krijgsdienst zijn vrijgesteld.

HOOFDSTUK V

Tuchtrechtelijke bepalingen

AFDELING 1

Tuchtrechtelijke bepalingen ten aanzien van degenen, die geplaatst zijn bij een overheidsdienst, uitsluitend of in hoofdzaak voor hun tewerkstelling bestemd.

Artikel 30. De tewerkgestelde, die enig hem gegeven dienstbevel of enig voor hem geldend dienstvoorschrift niet of niet naar behoren nakomt, dan wel zich overigens aan plichtsverzuim schuldig maakt of wiens gedrag strijdig is met de tucht of orde, kan deswege disciplinair worden gestraft door de daartoe door Onze Minister aangewezen organen van de in artikel 13 bedoelde diensten.

Artikel 31. 1. Bij de bepaling van de soort en de mate van de disciplinaire straf is de strafoplegger verplicht rechtvaardigheid naast gestrengheid te betrachten en zowel de omstandigheden waaronder het vergriep is begaan, als de persoonlijkheid en het doorgaand bedrag van de dader in aanmerking te nemen. Hij beslist naar eigen inzicht en geweten.

2. Bij bestraffing van een tewerkgestelde, die zich aan één of meer vergriepen schuldig maakt, wordt slechts één straf opgelegd.

Artikel 32. 1. Geen straf wordt opgelegd dan nadat de verdachte in de gelegenheid is gesteld zich schriftelijk binnen een door de strafoplegger te bepalen termijn tegenover deze te verantwoorden.

2. De verantwoording kan op verzoek van de verdachte ook mondeling geschieden. Alsdan maakt de strafoplegger hiervan een proces-verbaal op, hetwelk de verdachte mede ondertekent. Weigert hij dit, dan tekent de strafoplegger zulks aan op het proces-verbaal.

3. De strafoplegging geschiedt mondeling of schriftelijk. Van de straf en de strafreden wordt aantekening gehouden.

Artikel 33. 1. De disciplinaire straffen zijn:

1. berisping;
2. inhouding van zakgeld;
3. de verplichting om ten hoogste twee uren vóór het avondappèl binnen te zijn en te blijven, tenzij de gestrafte elders dienst heeft te verrichten;
4. strafdienst;
5. arrest.

2. De betreffende zwaarte van de disciplinaire straffen wordt bepaald door de volgorde waarin zij in het eerste lid vermeld zijn, met dien verstande, dat elke volgende straf zwaarder is dan de voorafgaande.

Artikel 34. Een aanmerking of terechtwijzing, waarbij de tot straffen bevoegde autoriteit niet uitdrukkelijk te kennen geeft, dat zij als straf van berisping moet worden beschouwd, geldt niet als straf.

Artikel 35. De straf van inhouding van zakgeld kan telkenmale worden opgelegd voor ten hoogste het drievierde gedeelte en voor ten hoogste veertien dagen.

Artikel 36. De verplichting om ten hoogste twee uren vóór het avondappèl binnen te zijn kan telkenmale voor ten hoogste acht dagen worden opgelegd.

Artikel 37. 1. Strafdienst bestaat in het verrichten van dienst op

werkdagen in de vrije uren van de gestrafte gedurende ten hoogste twee uren per dag.

2. De straf kan telkenmale voor ten hoogste acht dagen worden opgelegd.

Artikel 38. 1. De straf van arrest wordt telkenmale opgelegd voor ten minste één dag en ten hoogste veertien dagen.

2. Zij wordt ondergaan in een daartoe door of vanwege de strafoplegger aan te wijzen plaats. Het is de met arrest gestrafte tewerkgestelde verboden de plaats, waar hij zijn straf moet ondergaan, gedurende zijn straftijd buiten dienst, zonder noodzaak te verlaten of aldaar niet aanwezig te zijn dan wel zonder daartoe bekomen verlof bezoek te ontvangen. Hem kan, naar bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, worden toegestaan godsdienstoefeningen zijner gezindte bij te wonen.

3. De rijks- en gemeentepolitie verlenen desgevraagd hun medewerking bij de ten uitvoerlegging van de straf.

4. Tenzij de strafoplegger anders bepaalt, is de gestrafte niet uitgesloten van het verrichten van dienst.

Artikel 39. 1. De straf wordt binnen 24 uur, nadat zij is opgelegd, medegedeeld aan een door Onze Minister daarvoor aangewezen autoriteit.

2. De strafoplegger, alsmede de in het eerste lid bedoelde autoriteit, zijn bevoegd de straf, de omschrijving van de strafreden of beide te wijzigen, dan wel de straf teniet te doen. Wijziging ten ongunste van de gestrafte vindt niet plaats, dan nadat degene, die zodanige wijziging tot stand brengt, hem heeft gehoord.

3. Hij, die de opgelegde straf, de omschrijving der strafreden of beide wijzigt, wordt als strafoplegger beschouwd.

Artikel 40. 1. De bevoegdheid om in een bijzonder geval, de uitvoering van een disciplinaire straf te schorsen, komt toe aan:

- a. de strafoplegger;
- b. de autoriteit bedoeld in artikel 39;
- c. de autoriteit bedoeld in artikel 41, tweede lid.

2. De autoriteiten genoemd onder *b* en *c* zullen van deze bevoegdheid geen gebruik maken, alvorens zij de gestrafte en zo mogelijk de strafoplegger hebben gehoord dan wel hebben doen horen.

Artikel 41. 1. De gestrafte, die zich over de hem opgelegde disciplinaire straf, over de omschrijving van de strafreden of over beide bezwaard acht, is bevoegd schriftelijk zijn beklag te doen bij de autoriteit, bedoeld in artikel 39, tenzij deze als strafoplegger is opgetreden.

2. In laatstbedoeld geval behandelt een andere door Onze Minister aan te wijzen autoriteit het beklag.

Artikel 42. 1. Het beklag moet schriftelijk worden gedaan binnen een termijn van vier dagen, aanvangende met de tweede dag na die

waarop de oplegging van de straf ter kennis van de gestrafte is gekomen. In geval van volstrekte verhindering om binnen genoemde termijn beklag te doen vangt die termijn aan zodra de verhindering is opgeheven.

2. Het beklag schorst de tenuitvoerlegging van een opgelegde straf niet, tenzij degene, die over het beklag moet beslissen, anders bepaalt.

Artikel 43. 1. Degene, die over het beklag moet beslissen, is verplicht de zaak zodra mogelijk in haar geheel te onderzoeken. Hij zal de klager, de strafoplegger, indien deze zulks verlangt of het onderzoek dit vordert, voorts, indien en voor zover daartoe termen aanwezig zijn, de door beide opgegeven en andere getuigen en deskundigen, mondeling of schriftelijk ondervragen of doen ondervragen.

2. Nadat het onderzoek is afgelopen beslist degene die over het beklag moet beslissen bij een met redenen omklede beschikking.

3. De beslissing wordt aan de klager medegedeeld, waarbij hem een afschrift of uittreksel van de beschikking wordt uitgereikt. Afschrift van de beschikking wordt aan de strafoplegger gezonden.

Artikel 44. 1. Degene, die over het beklag moet beslissen, doet de straf teniet indien hij van oordeel is dat de disciplinaire bestraffing behoort te worden ongedaan gemaakt.

2. Bevindt degene, die over het beklag moet beslissen, dat de straf of de omschrijving van de strafreden, dan wel beide behoren te worden gewijzigd, dan brengt hij de door hem nodig geachte wijzigingen aan, met dien verstande, dat de straf niet kan worden verzwaaard.

3. Het door de klager ten onrechte geleden nadeel zal zoveel mogelijk worden hersteld.

Artikel 45. 1. Tenzij de straf is teniet gedaan, is de gestrafte — behalve indien hem de straf van berisping is opgelegd — bevoegd gedurende een termijn van vier dagen, aanvangende met de tweede dag na die waarop de beslissing hem is medegedeeld, de eindbeslissing van het Gerechtshof te 's-Gravenhage in te roepen. Ingeval van volstrekte verhindering om binnen de genoemde termijn de eindbeslissing in te roepen vangt die termijn aan zodra de verhindering is opgeheven.

2. De eindbeslissing wordt ingeroepen door een daartoe strekkend verzoek, schriftelijk bij degene, die over het beklag heeft beslist, in te dienen.

3. De eindbeslissing wordt steeds geacht met betrekking tot de straf en de omschrijving van de strafreden in hun geheel te zijn ingeroepen.

Artikel 46. 1. Voor het gerechtshof vinden de bepalingen van de artikelen 43 en 44 overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat tevens degene die over het beklag heeft beslist zal worden ondervraagd, zo hij zulks verlangt, of het onderzoek dit vordert en hem een afschrift van de beschikking wordt toegezonden.

2. De getuigen worden zo mogelijk onder ede gehoord. Artikel 284, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

3. De beslissing wordt, bij met redenen omklede beschikking genomen en in het openbaar uitgesproken. Tegen deze beslissing staat geen cassatie open.

Artikel 47. 1. De straffen worden ten uitvoer gelegd, zodra mogelijk nadat zij zijn opgelegd.

2. Zowel het ondergaan als het doen ondergaan van straf wordt aangemerkt als dienst.

Artikel 48. Van de opgelegde disciplinaire straffen kan bij bijzondere gelegenheden gehele of gedeeltelijke vrijstelling worden verleend, naar regelen bij algemene maatregel van bestuur te stellen.

Artikel 49. 1. Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van disciplinaire straf.

2. Ingeval van schuldig-verklaring houdt de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing rekening.

3. Boven de door de rechter uitgesproken straf zal geen disciplinaire straf worden opgelegd.

Artikel 50. 1. De tewerkgestelde, die zich over een hem gegeven dienstbevel bezwaard acht, is bevoegd deswege zijn beklag te doen naar regelen bij algemene maatregel van bestuur te stellen.

2. Het beklag heft de verplichting om het dienstbevel op te volgen niet op.

AFDELING 2

Tuchtrechtelijke bepalingen ten aanzien van degenen, die geplaatst zijn elders dan bij een overheidsdienst, uitsluitend of hoofdzakelijk voor hun tewerkstelling bestemd.

Artikel 51. In geval van tewerkstelling elders dan bij een overheidsdienst uitsluitend of in hoofdzaak voor tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden bestemd, zijn de bepalingen van de vorige afdeling van toepassing met dien verstande,

a. dat de autoriteit, bedoeld in artikel 39, met uitsluiting van anderen bevoegd is tot het opleggen van de straf van arrest, en

b. dat Onze Minister de organen van de in artikel 13 bedoelde diensten of instellingen dan wel de autoriteit, bedoeld in artikel 39, aanwijst als bevoegd gezag tot het opleggen van de overige in artikel 33 vermelde straffen.

HOOFDSTUK VI

Strafbepalingen

Artikel 52. 1. Hij, die opzettelijk niet voldoet aan een wettige oproeping tot het vervullen van vervangende dienst, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

2. Blijkt niet, dat het feit opzettelijk is gepleegd, dan wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden.

Artikel 53. 1. De tewerkgestelde, die opzettelijk ongeoorloofd afwezig is, wordt gestraft:

a. met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, indien die afwezigheid tenminste één dag en niet langer dan dertig dagen duurt en hij wegens afwezigheid reeds tweemaal met arrest is gestraft:

b. met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren, indien die afwezigheid langer dan dertig dagen duurt dan wel de schuldige zich verwijderd heeft met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken.

2. Onder afwezig zijn wordt verstaan het afwezig zijn van die plaats of plaatsen waar de tewerkgestelde zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden; onder zich verwijderen wordt mede begrepen het zich schuil houden, afwezig blijven of achterblijven van die plaats of plaatsen.

Artikel 54. De tewerkgestelde die zijn dienst hetzij in ernstige mate, hetzij na terzake reeds tweemaal met arrest te zijn gestraft veronachtzaamt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en negen maanden.

Artikel 55. 1. Hij, die zich schuldig maakt aan een der strafbare feiten, bedoeld in de artikelen 52, 53, eerste lid, en 54, kan bovendien tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld voor ten minste drie maanden en ten hoogste drie jaren.

2. Indien en voor zover de veroordeelde ten tijde van de veroordeling nog gewone vervangende dienst moet vervullen komt de tijd door hem in een rijkswerkinrichting doorgebracht, in mindering op de gewone vervangende dienst.

3. Bij veroordeling tot plaatsing in een rijkswerkinrichting voor een duur van tenminste de termijn bedoeld in artikel 12, derde lid, zoals deze eventueel is gewijzigd krachtens artikel 12, vierde lid, kan de rechter de veroordeelde tevens ontslaan van de voor hem uit deze wet voortvloeiende verplichtingen.

Artikel 56. 1. De strafbare feiten, omschreven in deze wet, worden aangemerkt als misdrijven.

2. Met betrekking tot de voorlopige hechtenis, worden zij gelijkgesteld met misdrijven, waarop als maximum een gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld.

3. Met het opsporen van deze feiten zijn, behalve de ambtenaren, aangewezen bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, belast de door Onze Minister aangewezen personen.

4. Degenen, die ingevolge het voorgaande lid met de opsporing zijn belast, kunnen hem, die zich schuldig maakt aan een feit, strafbaar gesteld bij deze wet, na aanhouding overbrengen naar de plaats waar hij zich voor het vervullen van zijn dienstverplichtingen behoort te bevinden.

HOOFDSTUK VII

Slotbepalingen

Artikel 57. 1. De voor de uitvoering van deze wet nodige regelen worden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vastgesteld, tenzij de wet anders bepaalt.

2. Hierbij zal de rechtspositie van hen, die ingevolge deze wet van de krijgsmilitaire dienst zijn vrijgesteld, zoveel mogelijk op gelijke wijze worden geregeld als die van de dienstplichtige militairen.

Artikel 58. Alle stukken, die in verband met de bepalingen van deze wet of van de te harer uitvoering gegeven voorschriften worden gevorderd, ingediend, overgelegd of uitgereikt zijn vrij van legesheffing, van kosten van legalisatie en van griffiekosten.

Artikel 59. 1. In de Dienstplichtwet worden de volgende wijzigingen gebracht:

A. Artikel 19, vierde lid, wordt gelezen als volgt:

„Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid onder *a*, onder *b* en onder *d* wordt als werkelijke dienst ook beschouwd het vervullen van vervangende dienst ingevolge de Wet gewetensbezwaren militaire dienst en onder uitstel van eerste oefening ook uitstel van het vervullen van gewone vervangende dienst ingevolge die wet”.

B. De tweede volzin van artikel 41, derde lid, wordt gelezen als volgt:

„Worden zij voor het einde van die tijd uit de dienst bij het reservepersoneel ontslagen, anders dan op grond van artikel 10, eerste lid, van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst of anders dan om een der redenen genoemd in artikel 42, eerste lid, onder *a—f*, dan worden de bepalingen van de hoofdstukken VII, VIII, IX en X van deze wet te hunnen aanzien weder volledig van toepassing”.

C. de puntkomma achter artikel 42, eerste lid, onder *f*, wordt veranderd in een punt.

D. Artikel 42, eerste lid, onder *g*, vervalt.

2. In de Pensioenwet 1922, *Stb.* 240, worden de volgende wijzigingen gebracht:

A. In artikel 56, eerste lid, onder C wordt tussen *b* en *c* een nieuw punt ingevoegd luidende als volgt:

„*b. bis.* in vervangende dienst ingevolge de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;”.

B. In artikel 60, eerste lid, wordt de zinsnede: „wegens ziekte of verplichte militaire dienst doorgebracht” vervangen door de zinsnede: „wegens ziekte, verplichte militaire dienst of vervangende dienst ingevolge de Wet gewetensbezwaren militaire dienst doorgebracht.”

Artikel 60. 1. De Wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, betreffende dienstweigering wordt ingetrokken.

2. De erkenning van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst ingevolge die wet en de toepassing van artikel 3 daarvan worden geacht te zijn geschied ingevolge deze wet.

3. De ten tijde van het in werking treden van deze wet ingediende, doch nog niet afgedane verzoekschriften, als bedoeld in artikel 1 van de wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, worden verder behandeld en afgedaan overeenkomstig de bepalingen van deze wet, met betrekking tot de verzoeken als bedoeld in artikel 3.

Artikel 61. Deze wet kan worden aangehaald als „Wet gewetensbezwaren militaire dienst”.

Artikel 62. 1. Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

2. Artikel 29 van deze Wet werkt terug tot 31 mei 1952.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister voor Defensie,

De Minister van Justitie,

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen gedeelte

Reeds meermalen is de wijziging of vervanging van de wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, ter sprake gekomen in gedachtenwisselingen tussen Regering en Staten-Generaal.

Aangezien een overleg in breed verband wenselijk scheen, moest de indiening van een desbetreffend wetsvoorstel afhankelijk worden gesteld van de voltooiing van dat overleg en van de overweging van de daarin naar voren gekomen adviezen. Dientengevolge heeft de indiening van de noodzakelijke voorstellen langer op zich laten wachten dan de ondergetekenden gaarne hadden gezien, doch zij menen, dat dit tijdsverloop aanvaard moest worden, ten einde het bedoelde overleg te kunnen voeren en daarvan de vruchten te kunnen plukken.

Het hierbij aangeboden ontwerp, strekkende tot vervanging van eerdergenoemde wet, heeft tot doel om door een nieuwe en meer concrete regeling van deze materie de bezwaren, welke aan de vigerende regeling verbonden zijn, weg te nemen.

Deze bezwaren richten zich in hoofdzaak tegen drie punten te weten:

- a. de zeer summierere regeling van de rechten en verplichtingen van hen, wier gewetensbezwaren erkend zijn;
- b. het ontbreken van een adequaat tuchtrecht, en
- c. het onvoldoende karakter van de geldende strafbepalingen.

ad a. Ingevolge artikel 3 van het op de tegenwoordige wet steunende Koninklijk besluit van 3 mei 1924, *Stb.* 230, is de nadere regeling van de tewerkstelling, met inbegrip van het verblijf ter plaatse, aan de eerste ondergetekende opgedragen. Voor zover dit op grond van deze be-

paling mogelijk was, is daarvan gebruik gemaakt om de rechtspositie van de erkende gewetensbezwaarden te regelen.

Uitgangspunt daarbij is geweest, dat deze personen qua rechtspositie zoveel mogelijk moesten worden gelijkgesteld met dienstplichtige militairen, daar immers hun tewerkstelling dient ter vervanging van de verplichte krijgsmilitaire dienst.

Het komt de ondergetekenden echter noodzakelijk voor om dit systeem een betere wettelijke grondslag te geven. Dientengevolge bevat het ontwerp een groot aantal bepalingen, welke ontleend zijn aan de Dienstplichtwet. Hierdoor zullen de onzekerheden, welke op dit punt aan het bestaande systeem zijn verbonden, worden weggenomen. Door een bepaling omtrent pensioen in het ontwerp op te nemen is de positie der gewetensbezwaarden ook in dit opzicht gelijkgesteld aan die van de dienstplichtige militairen.

ad b. Het ontbreken van de mogelijkheid om aan de erkende gewetensbezwaarden doeltreffende disciplinaire straffen, met name vrijheidsstraffen, op te leggen, bleek vaak ongunstig te werken op de wijze, waarop de verplichte dienst werd vervuld. Een onvoldoende arbeidsprestatie, een sterk absentisme en in het algemeen een ongedisciplineerd gedrag waren hiervan het gevolg.

Hoewel reeds dadelijk zij vermeld, dat de meerderheid van de te werk gestelden hun tewerkstelling op een redelijke manier heeft vervuld, bleken speciaal tussen hen, die in kampverband waren samengebracht, steeds elementen te schuilen, die een goede disciplinaire correctie van node zouden hebben gehad om zich in de kampgemeenschap en bij het verrichten van het opgedragen werk behoorlijk te gedragen. De invoering van tuchtrechtelijke bepalingen is eveneens in het belang van de gewetensbezwaarden zelf en wordt dan ook van die zijde voorgestaan. Thans immers kan zelfs tegen betrekkelijk geringe vergrijpen slechts strafrechtelijk worden opgetreden. Dit kan voor hen in hun latere loopbaan een nadeel betekenen, onder meer door de aantekening in het strafregister. Door de mogelijkheid van disciplinaire bestraffing zal de strafrechter slechts bij de meer ernstige feiten behoeven in te grijpen. Het is overigens te verwachten, dat de mogelijkheid om disciplinair te worden bestraft voor de te werk gestelden een reden zal zijn om hun tewerkstelling naar behoren te vervullen.

Bij het opstellen van de bepalingen omtrent het tuchtrecht hebben de bepalingen van de Wet op de Krijgstucht als leidraad gediend.

ad c. De strafbepalingen, welke in de huidige wet zijn opgenomen, bleken onvoldoende te zijn. Met name werd de niet-strafbaarstelling van de opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid sterk als een gemis gevoeld.

Behalve de voorzieningen inzake de drie bovengenoemde punten voorziet het ontwerp nog in enige andere opzichten in bestaande behoeften. Zo is bij voorbeeld de mogelijkheid tot tewerkstelling bij andere dan staatsinstellingen en -bedrijven geopend. Uit overwegingen van systematiek en overzichtelijkheid is niet volstaan met een partiële herziening der bestaande wet, doch omvat het ontwerp een geheel nieuwe regeling ter uitvoering van artikel 196 der Grondwet.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1. Voor de definiëring van de eerste twee begrippen zij verwezen naar artikel 1 der huidige wet (lid 1, in fine, respectievelijk lid 2). De vervangende dienst valt uiteen in gewone vervangende dienst en buitengewone vervangende dienst. De buitengewone vervangende dienst is dat gedeelte van de vervangende dienst, dat de gewetensbezwaarden bij het intreden van buitengewone omstandigheden wordt opgelegd, derhalve waarvoor zij in die omstandigheden kunnen worden opgeroepen, dan wel waarvoor zij na verloop van hun gewone vervangende dienst in dienst kunnen worden gehouden. Onder het begrip „te werk gestelde” valt de gewetensbezwaarde gedurende het gehele tijdvak, gelegen tussen zijn aankomst op de plaats van zijn bestemming en het tijdstip van groot verlof. Het begrip is analoog aan het begrip militair in werkelijke dienst.

De leden 2 en 3 zijn ontleend aan artikel 1, derde en vierde lid, van de Dienstplichtwet.

Artikel 2. De omschrijving van de gewetensbezwaren, welke als ernstige gewetensbezwaren voor erkenning in aanmerking komen, is gelijk aan die in de huidige wet.

De eerste ondergetekende heeft ter zake het gevoelen gevraagd van de commissie van advies, welke ingevolge de tegenwoordige wet op de verzoekschriften van gewetensbezwaarden adviseert. Deze commissie drong op handhaving der tegenwoordige omschrijving aan.

Artikel 3. De thans voorgestelde redactie maakt het mogelijk dat een bezwaarde reeds terstond nadat de uitslag van de keuring bekend is gemaakt, een beroep op de wet doet. Het lijkt gewenst hiertoe de gelegenheid te openen om aldus in zoveel mogelijk gevallen een beslissing over het al of niet erkennen van de gewetensbezwaren te kunnen nemen vóór de datum, waarop de bezwaarde in werkelijke dienst zou moeten komen.

In de huidige wet is vastgelegd, dat het verzoek gericht dient te zijn op erkenning van de gewetensbezwaren en tevens op tewerkstelling bij een tak van staatsdienst of op ongewapende militaire dienst. Het ontwerp bepaalt, dat het verzoek uitsluitend zal strekken tot erkenning van de bezwaren als ernstige gewetensbezwaren, zoals deze in artikel 2 van het ontwerp zijn omschreven. Of een zodanige erkenning al dan niet zal geschieden, is immers de kern der zaak.

De wet regelt dan verder de gevolgen van de erkenning.

Artikel 4. Deze bepalingen zijn ontleend aan het derde lid van artikel 2 van de huidige wet.

Artikel 5. Dit artikel bevat een regeling inzake de commissie van advies.

Lid 1. Bij dit lid wordt de commissie ingesteld en haar taak summier omschreven.

Lid 3. Hierin wordt uitdrukkelijk voorgeschreven, dat de Minister

geen beslissing op het verzoek zal nemen alvorens het advies van de commissie aan hem is uitgebracht.

De uitzondering op deze regel voorkomt, dat een bezwaarde steeds weer door de commissie gehoord zou moeten worden, indien hij zijn verzoek om erkenning blijft herhalen.

Lid 4. Indien de gewetensbezwaarde van de hem geboden gelegenheid zijn bezwaren mondeling toe te lichten geen gebruik maakt, zal de commissie desondanks advies kunnen uitbrengen en de Minister een beslissing kunnen nemen.

De commissie zal alsdan haar advies moeten samenstellen aan de hand van het verzoekschrift en haar omtrent de bezwaarde ter beschikking staande gegevens.

Onder meer kan hierbij worden gedacht aan inlichtingen ingewonnen bij overheids- en kerkelijke instanties.

Lid 5. De uitbreiding van het aantal leden van drie — welk aantal is voorgeschreven in artikel 1 van het besluit van 3 mei 1924, *Stb.* 230 — tot vijf leden beoogt de verscheidenheid van levensbeschouwing in de commissie beter tot haar recht te doen komen bij de behandeling van de zaak.

Lid 6. Van sommige zijden zijn er bezwaren tegen ingebracht, dat de gewetensbezwaarden steeds geheel alleen en in een besloten zitting worden gehoord.

De ondergetekenden zijn van mening, dat aan deze bezwaren tegemoet moet worden gekomen. Dit zou kunnen geschieden door de gewetensbezwaarde toe te staan zich te doen bijstaan door een raadsman of wel door openbaarheid van de zittingen.

Bij het zoeken naar een oplossing moet men echter steeds voor ogen houden, dat het uiteindelijk doel van het onderzoek is, dat de commissie een zo juist mogelijke voorstelling krijgt inzake het geweten van de bezwaarde op het punt van zijn bedenkingen tegen de militaire dienst.

De bijstand van een raadsman zou licht kunnen leiden tot een verarring van de denkbeelden, welke de raadsman koestert omtrent het geweten van de bezwaarde met het geweten van de bezwaarde zelf, als gevolg waarvan de commissie zich geen duidelijk beeld zal kunnen vormen omtrent hetgeen bij de bezwaarde zelf leeft. Voorts dient bedacht te worden dat de commissie zelf geen beslissingen neemt, doch slechts adviezen uitbrengt. Op deze gronden menen de ondergetekenden de figuur van de raadsman te moeten afwijzen.

Een algemene openbaarheid — alhoewel de ondergetekenden daartegen geen wezenlijke bezwaren hebben — verdient evenmin aanbeveling. Het moet in de eerste plaats voor de bezwaarde zelf geen aanlokkelijk denkbeeld zijn, dat een ieder tegenwoordig kan zijn, wanneer hij verklaringen omtrent zijn gewetensovertuiging moet afleggen. Daarnaast moet voorts voorkomen worden, dat personen, die voornemens zijn een verzoek, als bedoeld in artikel 3 van dit ontwerp, te doen, de gelegenheid geboden wordt, om door middel van het bijwonen van de zittingen zich voor te bereiden op het onderzoek door de commissie.

Ten einde de bedenkingen tegen de regeling van het onderzoek door

de commissie weg te nemen zonder dat dit de hiervoren vermelde bezwaren met zich brengt, is de vorm van een beperkte openbaarheid gekozen.

Bij het opnemen van de bevoegdheid van de fungerende voorzitter om personen te nopen de zitting tijdens het onderzoek te verlaten is in het bijzonder gedacht aan gevallen, waarin de toegelaten personen door woord of gebaar trachten de gewetensbezwaarde te beïnvloeden.

Ter zijde zij nog opgemerkt, dat, indien de commissie van oordeel is, dat de toegelaten personen voor het onderzoek waardevolle inlichtingen kunnen verschaffen, zij ambtshalve die personen vragen zal kunnen stellen. Hiertoe zal zij ongetwijfeld overgaan, zo het betreft personen, die de bezwaarde van nabij kennen en wellicht ook schriftelijk over hem inlichtingen hebben verstrekt.

Lid 7. In tegenstelling tot de huidige wet wordt thans in het ontwerp bovendien voorgeschreven de samenstelling en werkwijze van de commissie te regelen. Daarbij kan dan tevens geregeld worden hetgeen thans bepaald wordt in het Koninklijk besluit van 3 mei 1924, *Stbl.* 230.

Artikel 6. Deze bepaling komt in haar strekking overeen met de eerste volzin van artikel 2 van de huidige wet.

Artikel 7. Lid 1. Het is een sinds jaren bestaande praktijk, dat de militaire rechter, indien hij bij kennisneming van de zaak hieromtrent termen aanwezig acht, de Minister verzoekt om een hernieuwd onderzoek naar de gewetensbezwaren van beklaagde te doen instellen.

Lid 2. In dit lid is nu bepaald, dat de Minister aan zulk een verzoek moet voldoen.

Lid 3. Het in dit lid bepaalde beoogt een geheel nieuwe behandeling van de zaak.

Artikel 8. Een dergelijke bepaling komt ook voor in de artikelen 3, onder *a*, en 4 van de bestaande wet. De langere duur van de ongewapende militaire dienst is echter teruggebracht tot twee maanden.

Artikel 9. Gezien het totalitaire karakter van de hedendaagse oorlogvoering, is het gewenst te bepalen, dat een erkende gewetensbezwaarde niet alleen onder alle omstandigheden is vrijgesteld van de krijgsdienst, maar tevens van bepaalde andere werkzaamheden. De omschrijving daarvan is naar de mening van de ondergetekenden zodanig, dat aan de positie van de gewetensbezwaarde volkomen recht wordt gedaan, zonder dat hij vrijgesteld wordt van werkzaamheden in de civiele sector, waarvan de vervulling in het algemeen belang gewenst is.

Artikel 10. Lid 1. Het naast elkander voorkomen van de uitdrukkingen: „vrijstelling van de militaire dienst” en „onthefing van het militair verband” (vide artikel 3, sub *b*, van de huidige wet) enerzijds en „ontslag uit de dienst” (vide artikel 42, eerste lid, van de Dienstplichtwet) anderzijds zou licht aanleiding tot misverstand kunnen geven. Het is voldoende, indien bepaald wordt, dat de erkende gewetensbezwaarde, als bedoeld in dit artikel, uit de militaire dienst ontslagen wordt. Zulks

dient, naar het wil voorkomen, in het onderhavige wetsontwerp geregeld te worden.

Artikel 42, eerste lid, sub g, van de Dienstplichtwet kan alsdan vervallen (vgl. artikel 59, eerste lid, onder D, van dit ontwerp).

Lid 2. Een soortgelijke bepaling treft men ook aan in de laatste alinea van artikel 2 van de huidige wet.

Artikel 11. Hierin is tot uitdrukking gebracht, dat de tewerkstelling zo spoedig mogelijk na de erkenning zal aanvangen (vgl. ook de laatste alinea van artikel 4 van de huidige wet). De laatste volzin van dit lid is opgenomen, omdat in de praktijk is gebleken, dat voor de strafrechtelijke gevolgen bij „niet opkomst” deze bepaling niet kan worden gemist.

Artikel 12. De langere duur van de tewerkstelling ten opzichte van de te vervullen militaire dienst, welke krachtens de tweede volzin van artikel 4 van de bestaande wet twaalf maanden bedraagt, is verkort tot zes maanden. De ondergetekenden zijn bij het bepalen van de maximumduur van de gewone vervangende dienst uitgegaan van de duur van het verplicht verblijf onder de wapenen voor de eerste oefening, welke thans achttien maanden bedraagt voor de grote meerderheid der dienstplichtigen. Voorts hebben zij rekening gehouden met de tijd, gedurende welke de dienstplichtige voor herhalingsoefeningen moet opkomen. Het zou principieel niet juist zijn, wanneer de erkende gewetensbezwaarden geen burgerdienst zouden moeten vervullen ter vervanging van de herhalingsoefeningen, die een militair te vervullen heeft.

Daar het voor de gewetensbezwaarden echter niet noodzakelijk is door het vervullen van herhalingsoefeningen de geoefendheid te onderhouden, is het niet verantwoord om hen telkens wanneer zij, waren zij militair, herhalingsoefeningen zouden moeten vervullen, voor een gelijke korte tijd vervangende dienst te laten verrichten.

Daarom wordt voorgesteld de tijd, gedurende welke zij herhalingsoefeningen hadden moeten vervullen, te fixeren, en wel op twee maanden, waardoor nog een ruime marge bestaat tussen deze termijn en het maximum, genoemd in de Dienstplichtwet (85 dagen).

Deze twee maanden kunnen alsdan worden vervuld in een aaneengesloten tijdvak, dat als regel onmiddellijk zal volgen op de periode, waarin zij het overige gedeelte van de gewone vervangende dienst hebben vervuld. Aangezien de aldus vastgestelde maximumduur van de gewone vervangende dienst afhankelijk is van de thans meest gebruikelijke duur van het verplicht verblijf onder de wapenen voor eerste oefening en van de vastgestelde duur van de herhalingsoefeningen, wordt door de bepaling van het vierde lid de mogelijkheid geopend om bij wijziging van laatstbedoelde tijdvakken de termijn van zesentwintig maanden op eenvoudige wijze dienovereenkomstig te veranderen.

In de huidige wet komt de bepaling van het zesde lid niet voor. De behoefte daaraan wordt echter thans gevoeld voor de vrijwilliger, die zich voor langere tijd heeft verbonden bij het beroeps- of reservepersoneel en na zijn proefjaar wordt vrijgesteld van de krijgsdienst ingevolge deze wet. Het zou dan in bepaalde gevallen onbillijk zijn om

bij de berekening van de vervangende dienst de gehele tijd, waarvoor hij zich als militair heeft verbonden (b.v. zes jaar) in aanmerking te nemen.

Het ligt in het voornemen voor een dergelijke vrijwilliger een militaire diensttijd aan te nemen, gelijk aan de tijd, die hij, ware hij als dienstplichtige in dienst geweest, voor eerste oefening zou hebben moeten vervullen. Deze duur wordt dan verlengd ingevolge artikel 12, eerste lid.

Artikel 13. Onder vigeur van de huidige wet is het alleen mogelijk de erkende gewetensbezwaarde, die een beroep heeft gedaan op artikel 1, sub *b*, van de wet, te werk te stellen bij een tak van staatsdienst.

Alhoewel het thans mogelijk is alle gewetensbezwaarden in het kader van de overheidsdiensten nuttig te werk te stellen, is een situatie niet ondenkbaar, waarin tewerkstelling bij overheidsdiensten niet mogelijk is vanwege het aantal erkende gewetensbezwaarden, als hiervoren bedoeld, dan wel waarin tewerkstelling buiten de eigenlijke staatsdienst tot een in het algemeen belang nuttiger resultaat zal leiden.

Om die reden hebben de ondergetekenden gemeend de mogelijkheid te moeten openen van tewerkstelling buiten de overheidsdiensten.

Bij een voor de militaire dienst in de plaats tredende vervangende dienst zal voorop moeten staan, dat daardoor een zo groot mogelijk algemeen belang gediend moet zijn, terwijl voorts daarbij van de te werk gestelde prestaties verlangd moeten kunnen worden, welke evenredig zijn aan die, welke in militaire dienst gevraagd worden.

Of een instelling aan deze eisen voldoet, kan het best beoordeeld worden door de Minister van Oorlog, in wiens handen dan ook de bevoegdheid is gelegd de instellingen aan te wijzen.

Binnen het raam van deze mogelijkheden is het voorts niet uitgesloten met enige wensen van de gewetensbezwaarden rekening te houden.

Bij de voorwaarden, welke de Minister kan verbinden aan de tewerkstelling bij een bepaalde instelling, denken de ondergetekenden onder meer aan die, welke nodig zijn, opdat de feitelijke behandeling van de te werk gestelden, ongeacht de dienst of de instelling, waarbij zij te werk gesteld zijn, zoveel mogelijk gelijk is, en voorts aan de mogelijkheid van controle op de tewerkstelling.

Artikel 14. Lid 1. Hierdoor wordt voor de te werk gestelden een gehoorzaamheidsplicht in het leven geroepen ten opzichte van hen, die tijdens de vervulling van de vervangende dienst boven hen geplaatst zijn.

Lid 2. De hierin opgenomen bepaling maakt het mogelijk de bij bedoelde diensten en instellingen bestaande dienstvoorschriften mede van toepassing te verklaren op de aldaar te werk gestelden.

Artikelen 15 t/m 28. In deze artikelen wordt een aantal regelingen op het gebied van de rechtspositie voor de erkende gewetensbezwaarden getroffen. De bepalingen hebben betrekking op vrijstelling (de artikelen 15 t/m 21; vide de artikelen 15 t/m 21 der Dienstplichtwet), vervullen van vervangende dienst (de artikelen 22 t/m 26; vide de artikelen 27,

28, zesde lid, 30, 32 en 34 der Dienstplichtwet), groot verlof (artikel 27; vide de artikelen 35 en 36 der Dienstplichtwet) en ontslag (artikel 28; vide artikel 41 der Dienstplichtwet).

Zoals moge blijken, is de ontworpen regeling mutatis mutandis gelijk aan die in de Dienstplichtwet.

Artikel 29. Ook inzake de aanspraken op militair dan wel burgerlijk pensioen zal de positie van de te werk gestelde aan die van de dienstplichtige militair worden gelijkgesteld.

HOOFDSTUK V

Zoals reeds werd vermeld, is bij de regeling omtrent het tuchtrecht aansluiting gezocht bij de voor de militairen geldende Wet op de Krijgstucht.

Vele artikelen van deze wet zijn niet overgenomen, daar zij slechts kunnen worden toegepast in de militaire samenleving. Over het algemeen kon de regeling in het ontwerp, met het oog op de veel kleinere kring van personen, waarvoor zij zal gelden, eenvoudiger worden gehouden dan in de Wet op de Krijgstucht. De nadere uitwerking zal, waar nodig, kunnen geschieden in uitvoeringsregelingen.

De verdeling van dit hoofdstuk in een tweetal afdelingen, bevattende de tuchtrechtelijke bepalingen respectievelijk voor degenen, die in kampverband te werk gesteld zijn, en degenen, die elders te werk gesteld worden, berust op het verschil, dat naar de mening van de ondergetekenden noodzakelijk is in verband met het opleggen van de straf van arrest. De zekerheid, dat de bevoegdheid tot het opleggen van deze straf buiten kampverband in goede handen is, ontbreekt, aangezien deze straf in de burgermaatschappij geen toepassing vindt, althans niet daar, waar de gewetensbezwaarden naar alle waarschijnlijkheid te werk gesteld zullen worden.

Het wil voorkomen, dat de bevoegdheid deze straf op te leggen alleen toegekend dient te worden aan een persoon, die mede tegen deze achtergrond wordt gekozen en aangesteld.

Ter zijde willen de ondergetekenden opmerken, dat het openen van de mogelijkheid deze straf op te leggen hun zeer gewenst voorkomt, voornamelijk in verband met hetgeen bepaald wordt in de artikelen 53 en 54 van dit ontwerp, te weten, dat de daargenoemde straffen eerst dan geëist kunnen worden nadat de gewetensbezwaarde ter zake van de aldaar genoemde strafbare feiten reeds tweemaal met arrest gestraft is.

Artikel 30. Een ruime redactie is gekozen voor hetgeen tot disciplinaire correctie aanleiding kan geven.

De redactie is voor een deel ontleend aan artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht. Echter is het systeem van deze bepaling, dat slechts als zodanig aangewezen strafbare feiten voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komen en dan nog slechts in bepaalde omstandigheden, losgelaten. In het thans gekozen systeem kunnen de te werk gestelden voor alle feiten, welke in hoofdstuk VI van dit ontwerp als strafbaar

worden bestempeld, disciplinair worden gecorrigeerd.

De bevoegdheid tot straffen wordt gelegd in handen van hen, onder wier bevelen de te werk gestelden hun dienst verrichten. Het is echter uit het oogpunt van rechtszekerheid noodzakelijk, dat deze bevoegdheid slechts kan worden gehanteerd door daartoe aangewezen functionarissen. Hierdoor kan ten aanzien van elke dienst of instelling, waarbij de gewetensbezwaarden zijn te werk gesteld, worden nagegaan, welke autoriteit voor de uitoefening van deze bevoegdheid, mede gelet op de omvang van de organisatie van die dienst of instelling, het meest in aanmerking komt.

Artikel 31. Het eerste lid van dit artikel bevat een aanwijzing voor de strafoplegger, naar welke principes hij bij het overwegen en toepassen van disciplinaire maatregelen te werk moet gaan. Dit lid is gelijkkluidend aan artikel 37 van de Wet op de Krijgstucht.

Het tweede lid is ontleend aan artikel 38, eerste lid, van die wet.

Artikel 32. Zoals ook in de militaire samenleving moet de verdachte in de gelegenheid worden gesteld zich tegenover de strafoplegger te verantwoorden (vide artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht).

Uitdrukkelijk wordt voorgeschreven, dat de verantwoording op schrift zal worden gesteld hetzij door de verdachte zelf, hetzij bij proces-verbaal door de strafoplegger. Op deze wijze zal het verweer van verdachte, zoals dit in eerste instantie is gevoerd, vaststaan.

Dit is voornamelijk in geval van beklag tegen de opgelegde straf van belang, indien degene, die over het beklag moet beslissen, de gestrafte niet persoonlijk kan horen.

Evenals zulks ten aanzien van de militair het geval is, zal van de opgelegde straf aantekening worden gehouden op een daartoe aangelegde straflijst. Deze straflijst zal voor de verdere beoordeling van de te werk gestelde van belang zijn.

Ook de rechter zal in voorkomend geval mede aan de hand hiervan zich een oordeel over het gedrag van een verdachte kunnen vormen.

Artikel 33. Het eerste lid van dit artikel bevat een opsomming van de straffen, die kunnen worden opgelegd. Deze straffen kunnen alle ook aan militairen worden opgelegd (artikel 5 van de Wet op de Krijgstucht), zij het, dat in dit ontwerp thans ook de mogelijkheid geopend wordt de inhouding van zakgeld als zelfstandige straf op te leggen.

Het tweede lid bevat een bepaling die, wat de strekking daarvan betreft, overeenkomt met artikel 29 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 34. Dit artikel is conform aan het laatste lid van artikel 6 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 35. Deze straf vindt voor de militairen zijn pendant in artikel 25, derde lid, van de Wet op de Krijgstucht. Nu de straf als hoofdstraf zal worden opgelegd en derhalve niet met arrest gepaard kan gaan, lijkt het minder juist om de mogelijkheid tot algehele inhouding van het zakgeld te scheppen.

Artikel 36. Verwezen moge worden naar artikel 5, sub A, 3°, van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 37. Deze bepaling komt overeen met artikel 5, sub A, 2°, en artikel 7, in fine van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 38. De straf van arrest, zoals deze in het ontwerp voorkomt, komt overeen met het verzuwaard arrest, dat aan militairen kan worden opgelegd (cf. artikel 9, sub B, van de Wet op de Krijgstucht). Het zal in het belang van een goede tewerkstelling zijn, dat deze, behoudens indien dit in een bepaald geval noodzakelijk is, niet wordt verstoord door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen.

Het derde lid voorziet in de hulp van de sterke arm bij de executie van het arrest. Het zal bij voorbeeld wenselijk kunnen zijn, dat de straf in een arrestantenlokaal op het politiebureau wordt ten uitvoer gelegd.

Artikel 39. De tweede volzin van het tweede lid van dit artikel wijkt in zoverre af van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht waar het alleen aan de gestrafte de waarborg geeft, dat de hem opgelegde straf of de daarbij gegeven strafreden niet te zijnen nadele zullen worden gewijzigd zonder dat hij daaromtrent is gehoord.

Indien zulks voor een juiste beoordeling van de straf en strafreden noodzakelijk is, zal, naar de stellige overtuiging van de ondergetekenden, de autoriteit, bedoeld in het eerste lid, niet nalaten ook de strafoplegger te horen. Zulks verplicht te stellen, stuit echter op bezwaren van praktische aard. De grote afstand, welke doorgaans aanwezig is tussen de plaatsen, waar de strafoplegger en de autoriteit, bedoeld in het eerste lid, zich bevinden, zal veelal een beletsel vormen voor een snelle afhandeling van de zaak. Voorts zou dientengevolge ook de strafoplegger geruime tijd aan zijn werkzaamheden worden onttrokken. In deze bijzondere omstandigheden menen de ondergetekenden, dat er geen overwegend bezwaar tegen behoeft te bestaan, hier van de — op zich zelf juiste — norm van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht af te wijken.

Ter zijde moge er nog op worden gewezen, dat voor de gestrafte, ook na wijziging van de straf of de strafreden, het middel van beklag openstaat.

Artikel 40. De bevoegdheid tot schorsen van de straf is op nagenoeg dezelfde wijze geregeld als in artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 41. Dit artikel komt overeen met artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikelen 42, 43 en 44. De regeling van het beklag is ontleend aan de artikelen 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikelen 45 en 46. De inhoud van deze artikelen is ontleend aan de artikelen 67 en 68 van de Wet op de Krijgstucht.

In plaats van aan het Hoog Militair Gerechtshof is de beslissing op het beklag in tweede aanleg opgedragen aan het Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Het zou, naar het voorkomt, niet juist zijn om de tuchtzaken tegen de gewetensbezwaarden te doen behandelen door een militair rechtscollege.

Anderzijds in het wenselijk, dat de behandeling van tuchtzaken ge-centraliseerd wordt bij één college.

Anders dan in de Wet op de Krijgstucht is in het voorstel beklag in tweede instantie tegen de straf van berisping uitgesloten. Het zou te ver voeren, indien ook ten aanzien van deze zeer lichte straf het Hof zou kunnen worden geadieerd.

Voor militairen ligt hier de zaak anders, daar deze — met name de vrijwillig dienenden — van elke opgelegde straf de terugslag kunnen ondervinden, bij voorbeeld bij hun beoordeling en bevordering.

Artikel 47, lid 1. Verwezen worde naar artikel 55, eerste lid, van de Wet op de Krijgstucht.

Lid 2. Dit lid is ontleend aan artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 48. Dit artikel is ontleend aan artikel 53 van de Wet op de Krijgstucht. De formulering is enigszins vereenvoudigd.

Artikel 49. Verwezen worde naar de artikelen 57 en 59 van de Wet op de Krijgstucht.

Artikel 50. Ook deze vorm van beklag is aan de Wet op de Krijgstucht (artikel 71) ontleend.

Het is wenselijk, dat de te werk gestelden zich op deze manier kunnen beklagen in plaats van dat zij, zoals in het verleden wel gebeurd is, een strafvervolgung moeten uitlokken, ten einde een beslissing te verkrijgen of een bepaald bevel wel rechtmatig werd gegeven.

Artikel 51. Verwezen moge worden naar de algemene toelichting op hoofdstuk V.

HOOFDSTUK VI

Bij het redigeren van de strafbepalingen is aansluiting gezocht bij het Wetboek van Militair Strafrecht. Op een tweetal punten wordt hiervan echter afgeweken. In sommige artikelen wordt namelijk bepaald, dat de strafbepalingen eerst dan toepassing zullen vinden, nadat de te werk gestelde voor een dergelijk feit reeds tweemaal disciplinair gecorrigeerd werd.

Voorts zijn de voorgestelde strafmaxima in zoverre lichter dan die van voornoemd wetboek, dat ten aanzien van de gewetensbezwaarden geen verhoging van de strafmaxima wordt voorgeschreven voor feiten, in tijd van oorlog gepleegd.

Artikel 52. Verwezen worde naar artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 5 van de huidige wet.

Artikel 53. Het eerste lid is ontworpen naar analogie van de artikelen 97, 1°, en 98, 1° en 2°, van het Wetboek van Militair Strafrecht. De

kwalificatie desertie is echter vermeden, daar deze minder passend is voor feiten, door deze personen gepleegd.

Het tweede lid is ontleend aan artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 54. In dit artikel wordt artikel 6 van de bestaande wet goeddeels overgenomen. Niet alleen zal het nonchalant verrichten van de dienst als veronachtzaming daarvan moeten worden beschouwd, doch evenzeer het in het geheel niet verrichten van dienst, zoals b.v. het weigeren te voldoen aan dienstopdrachten.

Artikel 55. Conform aan de bepaling van artikel 7 der huidige wet wordt voorgesteld te voorzien in de oplegging van de bijkomende straf van plaatsing in een rijkswerkinrichting. De termijnen voor de maximum- en minimumduur zijn gelijkgesteld aan die van artikel 32 van het Wetboek van Strafrecht. De bepaling in het tweede lid dient om te vermijden, dat de gestrafte na zijn verblijf in de rijkswerkinrichting nog het eventueel resterende deel van de vervangende dienst ten volle zou moeten vervullen. Dit artikel opent tevens de mogelijkheid van een oplossing voor die gevallen, waarin op grond van het gedrag van de te werk gestelde aangenomen moet worden, dat hij ook na ommekomst van zijn straf opnieuw zal weigeren de vervangende dienst te vervullen.

Artikel 56. Het tweede lid is ontleend aan artikel 8, tweede lid, van de huidige wet.

Het vierde lid dient om buiten twijfel te stellen, dat de overtreders met de sterke arm naar hun bestemming kunnen worden overgebracht.

Verwezen zij ook naar artikel 38, lid 2, van de Dienstplichtwet.

Artikel 57. Op talrijke punten zullen, evenals zulks thans het geval is, nadere regelen moeten worden gesteld, welke deels in een algemene maatregel van bestuur en deels in ministeriële beschikkingen neergelegd zullen worden. Voor wat het laatste betreft, ware te denken aan onderwerpen als zakgeld, verlof, voeding en werkkleding.

Het tweede lid geeft bij het ontwerpen van deze regelingen een richtlijn, die geheel in overeenstemming is met de strekking van het ontwerp.

Artikel 58. Deze bepaling komt overeen met het vierde lid van artikel 2 van de Dienstplichtwet.

Artikel 59. De wijziging onder A van het eerste lid bevat een redactionele aanpassing van de Dienstplichtwet.

De wijzigingen onder B, C en D van het eerste lid hangen samen met het opnemen van artikel 10 van het ontwerp.

Door de wijzigingen, onder A en B van het tweede lid vermeld, wordt de positie van de te werk gestelde, ook wat betreft de berekening van militair dan wel burgerlijk pensioen, gelijkgesteld aan die van de dienstplichtige militair.

Artikel 60. Het tweede lid bevat een overgangsbepaling, waardoor met name de tewerkstelling onder de vigeur der tegenwoordige wet bij

de berekening van de duur van de vervangende dienst mede in aanmerking wordt genomen.

De overgangsbepaling van het derde lid is onder meer noodzakelijk in verband met het verschil tussen artikel 3 van dit wetsontwerp en artikel 1 van de huidige wet.

Artikel 61. Het intitulé der huidige wet bevat het woord dienstweigerig. Het komt de ondergetekenden voor, dat de voorgestelde citeertitel beter aangeeft welke materie dit ontwerp bestrijkt. In feite heeft dit ontwerp niet betrekking op dienstweigerig, doch opent het de mogelijkheid om langs legale weg op grond van gewetensbezwaren van de militaire dienst te worden vrijgesteld.

Artikel 62. Het is wenselijk, dat de wet tegelijk met de voornaamste uitvoeringsbepalingen in werking treedt.

De eerste ondergetekende heeft in afwachting van de pensioenbepaling in dit ontwerp een voorlopige regeling vastgesteld, welke in werking is getreden op 1 juni 1952.

Deze regeling is in strekking gelijk aan de bepaling van artikel 29 van het ontwerp. Voorgesteld wordt om de enkele uitkeringen, die op grond van deze regeling hebben plaatsgehad, c.q. plaatsvinden, ook formeel onder de voorgestelde pensioenregeling te brengen.

De Minister voor Defensie,
C. STAF.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Algemeen

Van verschillende zijden had men in de bijzondere commissie ter voorbereiding van het onderhavige wetsontwerp met waardering hiervan kennis genomen.

Vele leden meenden, dat het wetsontwerp een welkome gelegenheid biedt om met betrekking tot het reeds in 1922 in de Grondwet opgenomen beginsel rechtsverfijningen aan te brengen en waarborgen te versterken.

Allereerst wilden deze leden enige beschouwingen wijden aan de vraag, of deze wet een Rijkswet dient te zijn. Volgens artikel 2 van de Defensiewetten voor Suriname, respectievelijk de Nederlandse Antillen, wordt aldaar de materie bij landsverordening, overeenkomstig bij Rijkswet te stellen algemene regels, geregeld. Behoudens de algemene regels is de zaak dus landsaangelegenheid. Eigenlijk vonden deze leden dit een zeer ongewenste constructie. Sinds de inwerkingtreding van het Statuut en de grondwetswijziging in 1956 is de krijgsmacht een en ondeelbaar voor het gehele Koninkrijk. Alle daarbij dienenden zijn in dienst van het Koninkrijk (artikel 1, Defensiewetten). Maar het beroep

op gewetensbezwaren door deze dienenden zou in de toekomst op in de drie landen uiteenlopende voorwaarden erkenning kunnen krijgen. Toch waren deze leden van oordeel, dat deze materie terecht bij gewone wet aan de orde is gesteld, zonder dat eerst een Rijkswet met algemene regels is voorgesteld. Dit laatste wordt in de Defensiewetten alleen voorgeschreven voor de desbetreffende landsverordeningen van Suriname en de Antillen. Deze leden merkten op, dat men niettemin de vraag kan stellen, of het onderhavige wetsontwerp ook in Suriname of de Nederlandse Antillen zal gelden. Hoewel deze vraag hoofdzakelijk van academisch belang zal zijn, moet men toch, aldus deze leden, onder ogen zien, dat de bestaande Dienstweigeringswet binnen het gehele Koninkrijk geldt, terwijl de nieuwe Wet gewetensbezwaren alleen in Nederland van kracht zal zijn. (Vide artikel 56 van het Statuut.)

De Regering heeft zich — aldus vervolgden deze vele leden hun beoog — bij het wetsontwerp beperkt tot het wijzigen, c.q. aanvullen van de bestaande wet op die punten, waar in de praktijk daaraan behoefte was en waar in de Staten-Generaal onbevredigdheid was gebleken. De ervaringen hebben inderdaad uitgewezen, dat door een verstandige hantering van de bestaande wet over het algemeen het beginsel van artikel 196 van de Grondwet een redelijke toepassing vindt. Deze leden achtten dit van eminent belang, omdat zij aan dit beginsel een hoge waarde toekennen, welke gelukkig in de meest voortgeschreden democratieën algemeen erkenning vindt. Het beginsel is een zorgvuldige wettelijke en organisatorische uitwerking ruimschoots waard evenals de in verhouding tot het aantal betrokken Nederlanders vrij hoge kosten, omdat het de sterke ingreep van het overheidsgezag in de persoonlijke vrijheid ten dienste der defensie aanvaardbaar maakt voor tallozen, voor wie deze zonder dit beginsel intolerabel zou zijn.

Uit de toelichting van de Regering blijkt een treffend ervaringsfeit: dat een geweten, dat respect en dat erkenning verdient, vaak geen waarborg is voor een juist en respectabel gedrag van de betrokkene. Het doet aan het beginsel van de wet geen afbreuk en mag ook geen invloed hebben op de erkenningspraktijk, maar brengt voor het wetsontwerp die merkwaardige uitvoerige regeling van straf- en tuchtrecht met zich, welke de groep der gewetensbezwaarden in onze bevolking blijikbaar even hard nodig heeft als die der militair dienenden. Evenals onder deze laatsten zijn het de goedwillenden en zich correct gedragenden, die op een behoorlijke regeling van deze zaken recht hebben, om in een leefbare gemeenschap hun diensten aan het land te bewijzen.

Verscheidene leden verklaarden daarentegen in de memorie van toelichting een duidelijke verklaring te missen, waarom een vervanging van de wet van 13 juli 1923, *Stb.* 357, noodzakelijk zou zijn. Zij achtten de bezwaren tegen de thans van kracht zijnde wettelijke regeling, welke in de memorie van toelichting in drie punten worden samengevat, aanvechtbaar of wel van twijfelachtige aard. Deze leden constateerden, dat echter geheel voorbij wordt gegaan aan het feit, dat bij de toepassing van de huidige regeling zich nimmer ernstige bezwaren hebben voorgedaan. Slechts in een enkel geval is afgeweken van de door de com-

missie uitgebrachte adviezen en dan nog in het voordeel van de betrokkene, terwijl in plm. 75 pct. van de gevallen (ongeveer 150 per jaar) advies tot erkenning is gegeven.

Naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden heeft de gezochte aansluiting bij de Dienstplichtwet en de Wet op de Krijgstucht geleid tot onoverzichtelijkheid door het opnemen van overbodige bepalingen en zullen bij toepassing van het voorgesteld tuchtrecht onoverkomelijke bezwaren rijzen. Zij lichtten de door hen gestelde overbodigheid van verschillende bepalingen in het onderhavige wetsontwerp als volgt toe. Wanneer iemand kan worden vrijgesteld van militaire dienst op grond van bepalingen in de Dienstplichtwet, is het onnodig deze bepalingen eveneens op te nemen voor vrijstelling van vervangende dienst, aangezien betrokkene op grond van zijn vrijstelling van militaire dienst niet voor vervangende dienst in aanmerking zal komen. Aldus redenerende, zijn volgens deze leden de bepalingen in de artikelen 15 tot en met 21, ontleend aan de Dienstplichtwet, van het voorliggende wetsontwerp overbodig.

Dezelfde leden meenden, dat het oproepen voor de buitengewoon vervangende dienst weinig zin heeft. Huns inziens kan iemand, die vervangende dienst heeft vervuld, in oorlogstijd beter in zijn eigen werkring blijven dan een speciaal voor hem gecreëerde functie vervullen. Het niet oproepen bij mobilisatie wilden deze leden gecompenseerd zien in de duur van de vervangende dienst. Aansluitend aan deze gedachtengang, achtten zij artikel 22 van het wetsontwerp eveneens overbodig — de verplichting tot vervangende dienst is reeds vastgelegd in artikel 11 —, terwijl de overige desbetreffende artikelen vervangen zouden kunnen worden door één artikel, luidende: „Voor zover bij deze wet niet anders bepaald, zijn de artikelen 27, 28, 6de lid, 30, 32, 34, 35, 36 en 41 der Dienstplichtwet mede op de vervangende dienst van toepassing.”

Ten aanzien van de tuchtrechtelijke bepalingen in het wetsontwerp wilden deze leden het volgende opmerken. Het ontbreken van tuchtrecht heeft tot enige moeilijkheden aanleiding gegeven, toen de leiding van het betrokken kamp weinig deskundig werd uitgeoefend. Na verbetering van die leiding is van moeilijkheden weinig meer gebleken. Wel zal het opleggen en uitvoeren van de voorgestelde tuchtrechtelijke straffen — in het bijzonder bij strafdienst en vrijheidsstraffen —, vooral wanneer de tewerkstelling niet in een kamp of in andere dan staatsinstellingen en -bedrijven geschiedt, naar het oordeel van deze leden tot onoplosbare problemen leiden. Immers, zo betoogden zij, de straffen moeten, ook bij staatsinstellingen en -bedrijven, welke geheel afwijken van de voor die instellingen of bedrijven geldende regelingen, worden opgelegd door chefs, die daarmee niet de minste ervaring hebben. Deze ervaring zal evenmin aanwezig zijn bij de autoriteit, eventueel aangevoerd als instantie voor beroep.

De tenuitvoerlegging van de opgelegde straffen zal, aldus de hier aan het woord zijnde leden, op grote moeilijkheden stuiten, bij voorbeeld wanneer de hulp van gemeente- of rijkspolitie wordt ingeroepen voor de tenuitvoerlegging van arrest. Vooral ook voor het ten uitvoer

leggen van de straffen, vermeld onder de nummers 3 en 5 van lid 1 van artikel 33, zal hierbij met grote moeilijkheden gepaard gaan, te meer daar deze straffen niet gelden voor anderen, werkzaam in het bedrijf.

Naar de mening van deze leden kan, hoewel de strafbepalingen van de huidige regeling uiteraard niet waterdicht zijn, bezwaarlijk van „onvoldoende” worden gesproken, zoals in de memorie van toelichting geschiedt. Huns inziens lijden echter ook de voorgestelde strafbepalingen aan het euvel, dat in de bestaande bepalingen wordt gelaakt.

Voorts zouden deze leden nog gaarne op de volgende vragen van de Minister antwoord ontvangen. Waarom worden niet de gevolgen geregeld van het feit, dat iemand enige tijd na erkend en wellicht zelfs reeds te werk gesteld te zijn alsnog verklaart zijn dienstplicht te willen vervullen? Wordt dan de erkenning ingetrokken? Brengt deze intrekking automatisch weer dienstplichtigheid met zich? Komt de periode van vervangende dienst in mindering op zijn verplichte diensttijd? Moet ook niet de mogelijkheid geopend worden, dat op grond van later bekend geworden gegevens de erkenning wordt ingetrokken? Welke vergoedingsregelingen gelden — zo vroegen vele andere leden — voor hen, die te werk gesteld worden in normale functies bij bepaalde rijksdiensten en instellingen? Welke rechten hebben de gewetensbezwaarden tijdens het vervullen van de vervangende dienst in gevallen van ziekte, ongeval en ontstaan van tijdelijke of blijvende invaliditeit? Welke zijn de rechten van de nabestaanden op het Rijk, ingeval een gewetensbezwaarde ten gevolge van de dienstverrichting een dodelijk ongeval overkomt?

Waarom een betere wettelijke grondslag noodzakelijk zou zijn, zo merkten de eerder genoemde verscheidene leden op, wordt nergens duidelijk gemaakt. Het streven naar systematiek en overzichtelijkheid heeft geleid tot een ontwerp van 62 artikelen, waarvan verscheidene overbodig, in plaats van de bestaande wet van 10 artikelen.

Artikelen

Artikel 1. Ten aanzien van artikel 1 van het onderhavige wetsontwerp leek het de zoëven aan het woord zijnde leden juist in lid 1 van dit artikel de woorden „Minister van Oorlog” te vervangen door „Minister „van Defensie” en de op deze woorden volgende zinsnede te doen vervallen. Tevens kwam het hun voor, dat de derde tot en met de zesde zinsnede van lid 1 kan vervallen. Gaarne zouden deze leden een nadere toelichting ontvangen op lid 2 van het artikel, aangezien de betekenis hiervan hun niet duidelijk is.

Artikel 2. Algemeen had men bezwaar tegen de omschrijving van de gewetensbezwaren, zoals deze in artikel 2 van het wetsontwerp wordt gegeven. Men achtte deze interpretatie van de woorden „ernstige „gewetensbezwaren”, vermeld in artikel 196 van de Grondwet, te beperkend. Vrij algemeen was men van mening, dat een interpretatie van het genoemde grondwetsartikel niet noodzakelijk is.

Van verschillende zijden bracht men naar voren, dat de afwijking tussen de grondwetsformulering en die van het wetsontwerp constitutio-

neel aanvechtbaar is. Enkele leden kwam het onjuist voor, dat door de genoemde interpretatie degene, die geen bezwaren heeft tegen de doodstraf, indien hieraan een behoorlijke berechting is voorafgegaan, nimmer zijn gewetensbezwaren tegen de krijgsdienst erkend zal zien. De Grondwet droeg aan de gewone wetgever op, de procesgang te regelen om tot vrijstelling van militaire dienst te geraken, indien ernstige gewetensbezwaren tegen die dienst bestaan. Aan de gewone wetgever was niet opgedragen het begrip ernstige gewetensbezwaren te interpreteren of te beperken. Deze leden achtten art. 2 onder meer onjuist, omdat daarin het voor erkenning in aanmerking komende gewetensbezwaar wordt gekoppeld aan slechts één bepaalde overtuiging, die slechts één zijde van militair geweld — zij het de belangrijkste — raakt. In de memorie van toelichting wordt medegedeeld, dat de commissie, welke ingevolge de tegenwoordige wet op de verzoekschriften van gewetensbezwaren adviseert, aandrang op handhaving der tegenwoordige omschrijving. Gaarne zouden deze leden van de Ministers vernemen, of ook tijdens het in breed verband gepleegd overleg van alle zijden op handhaving van deze beschrijving is aangedrongen.

Vele leden, te zamen met verscheidene leden, wezen erop, dat onder de in artikel 2 gegeven omschrijving van gewetensbezwaren niet die van de Getuigen van Jehova vallen. Immers, de gewetensbezwaren van de aanhangers van deze secte zijn niet gegrond op de overtuiging, dat men zijn medemens niet mag doden, doch op de overtuiging, dat dit niet mag geschieden op bevel van de Overheid.

De verscheidene hier aan het woord zijnde leden vroegen of de bewindslieden de bedoeling hebben zowel deze groep uit te sluiten als die groep, welke zonder absoluut bezwaar te hebben tegen het doden van de medemens toch gewetensbezwaren tegen de krijgsdienst heeft, omdat zij oorlog een inadequate maatregel acht in verhouding tot de rechtsschending, welke de Overheid ermee tracht te wreken, hetzij zelfs een volstrekt ondeugdelijk middel ter kering van onrecht.

Deze leden herinnerden aan het feit, dat in het verleden herhaaldelijk de vraag is opgeworpen, of zij, die wel bereid zouden zijn in politiedienst te treden en daar het in uiterste noodzaak uitoefenen van beperkt wapengeweld niet zouden afwijzen, door dit standpunt zich automatisch buiten de grenzen van een wet betreffende weigering van de militaire dienst wegens ernstige gewetensbezwaren zouden plaatsen.

Artikel 4. Dezelfde leden achtten de woorden in artikel 4, lid 2, van het wetsontwerp „enig dienstbevel of dienstvoorschrift” te beperkend. Zij voerden aan, dat immers elke handeling bij de betrokkenen een gewetensconflict kan veroorzaken. Wat geschiedt er bij desertie, zo vroegen zij zich af.

Bij de behandeling van de Duitse Dienstweigeringswet is — aldus vele leden — nogal wat aandacht gegeven aan eventuele bezwaren, niet tegen iedere krijgsmacht, maar tegen een bepaalde, onder zekere commandoverhoudingen, of een krijgsmacht, betrokken bij bepaalde acties. Deze leden meenden, dat deze zaken niet bij een wet gewetensbezwaren

aan de orde moeten komen, maar behandeld dienen te worden, wanneer het gaat om vragen betreffende bevelsbevoegdheid en ondergeschiktheid, van conflicten tussen geweten en gehoorzaamheidsplicht.

Enkele leden waren van mening, dat in lid 1 en 2 van dit artikel 4 de woorden „kan worden” dienen te worden gewijzigd in „wordt”. Het hoort huns inziens vanzelf te spreken, dat, ingeval een militair een beroep op de wet doet, hij voorlopig van dienst wordt vrijgesteld, eventueel met uitzondering van bijzondere werkzaamheden van niet-militaire aard, in overeenstemming met de inhoud van zijn gewetensbezwaar. Voorts is het, aldus deze leden, sinds lang een vaste en juiste praktijk, dat een strafvervolging wegens ongehoorzaamheid tegen een gewetensbezwaarde, in afwachting van de uitspraak op zijn bezwaren, wordt geschorst.

Voorts achtten deze leden het nodig, dat in een derde lid wordt vastgelegd, dat eventuele strafvervolging wegens overtreding van de artikelen 44 en 45 van de Dienstplichtwet, in afwachting van een beslissing omtrent de gewetensbezwaren, wordt geschorst. In bepaalde kringen van dienstweigeraars wordt iemand alleen als principieel aangemerkt als hij niet ter keuring en niet ter inlijving verschijnt. Dat is een eenzaak, die samenhangt met de desbetreffende gewetensvorming.

Artikelen 5, 6 en 7. Vele leden hadden waardering voor het werk van de adviescommissie. Van deze commissie worden immers onpartijdigheid, mensenkennis en vertrouwde met het denken van de bezwaarde vereist. Deze leden zouden de ontmoetingen tussen de bezwaarde en de commissie dan ook niet willen zien als een rechtsgang. Zij waren van mening, dat hetgeen ter zake in wet en algemene maatregel van bestuur wordt geregeld, eerder ten doel heeft het vertrouwen van de bezwaarden en van de overige Nederlanders in de adviescommissie en haar werk te versterken dan objectieve waarborgen te scheppen voor een juiste beslissing van de Minister. In het licht van deze beschouwingen, konden deze leden zich met de voorstellen van de artikelen 5 en 7 van het onderhavige wetsontwerp verenigen. De versterking van de „kamers” van de adviescommissie tot vijf leden en de verschillende „kamers” voor eerste behandeling en voor revisie, alsmede de beperkte openbaarheid, achtten zij van belang voor een verhoging van het vertrouwen bij bezwaarden en buitenstaanders. Ook de benoeming door de Kroon zal, huns inziens, hiertoe bijdragen. Deze leden oordeelden het wenselijk, dat ten aanzien van de status van de adviescommissie, haar vergaderingen in pleno, haar „kamers”, meerderheden en minderheden, de psychiatrische en sociale adviseurs, de plaatsvervangende leden, de zittingsroosters en het recht op inzage van stukken, een nauwgezette regeling wordt getroffen bij algemene maatregel van bestuur.

Hoewel men van verschillende andere zijden begrip kon opbrengen voor het argument, dat de uitbreiding van het aantal leden van de adviescommissie een grotere verscheidenheid van levensbeschouwingen tijdens het onderzoek tot haar recht doet komen, meende men toch,

dat in casu dit grotere aantal eerder schaadt dan baat. De hier aan het woord zijnde leden achtten een diepgaand onderzoek het beste mogelijk in een gesprek onder vier ogen, doch erkennende, dat een compromis te dezen onvermijdelijk is, gaven zij de voorkeur aan het aantal leden van de huidige wetsbepaling, te weten drie in getal.

In lid 6 wordt een beperkte openbaarheid mogelijk gemaakt, aldus verscheidene van de hier aan het woord zijnde leden. De terecht aangevoerde bezwaren tegen algemene openbaarheid gelden evenzeer voor de beperkte.

Het zal voor zeer velen toch reeds moeilijk genoeg wezen hun innerlijke gevoelens bloot te leggen, welke moeilijkheid bij openbaarheid slechts kan worden vergroot. Bovendien kan het gevaar ontstaan van de „repetitor voor aspirant-gewetensbezwaarden”. Niet uit het oog dient te worden verloren, dat het gaat om onderzoek van een gewetensconflict, hetwelk geen enkele overeenkomst heeft of mag krijgen met een rechtsgeding.

Verscheidene leden wilden erop wijzen, dat het in artikel 7, lid 1, van het voorliggende wetsontwerp gestelde in het geheel niet vanzelfsprekend is en door zeer velen uit de militair-rechterlijke macht wordt aangevochten. Het was hun gebleken, dat de meerderheid van de militaire rechters hier weinig voor gevoelt, ook al omdat het gevaar niet denkbeeldig is, dat vele niet-erkenden alsnog deze weg zullen kiezen.

Deze leden vroegen zich af, waarom in lid 4 van artikel 7 de toepassing van artikel 4 beperkt is tot het eerste lid. In de praktijk wordt ook het tweede lid toegepast, zodat zulks beter kan worden vastgelegd.

Zeer vele leden meenden, dat het zowel voor de Minister en de bezwaarden als voor het rechtsbewustzijn in het algemeen bevredigend moet zijn een beroep tegen de ministeriële beschikking mogelijk te maken. De vraag rijst welke instantie hiervoor in aanmerking moet komen. Deze leden zouden hun voorkeur willen uitspreken voor de Kroon, de Raad van State, afd. geschillen van bestuur, gehoord. Een dergelijk beroep zou dan zowel een beslissing volgens artikel 6 als artikel 7 van het onderhavige wetsontwerp kunnen betreffen. Zij achtten het in dit verband een gelukkige omstandigheid, dat in artikel 49 van de Wet op de Raad van State (**5378**) de mogelijkheid wordt gegeven, de behandeling van het beroep van de gewetensbezwaarden geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren te doen plaatsvinden.

Enkele leden waren van oordeel, dat artikel 5 na het 4e lid dient te worden uitgebreid met een tweetal bepalingen, waarin wordt toegestaan, dat een verzoeker zich kan doen bijstaan door een raadsman te zijner keuze en deze raadsman, wanneer deze met de verzoeker voor de commissie verschijnt, nadat verzoeker is gehoord, de gelegenheid wordt gegeven, zijn mening kenbaar te maken. Deze leden merkten hierbij op, dat bijstand door een raadsman in elke procesgang in Nederland mogelijk en geoorloofd is. Aangezien bij dienstweigeringsprocedures andere zaken dan specifiek juridische mede aan de orde komen, moet de verzoeker vrij zijn om hetzij een juridisch raadsman, hetzij een geestelijk verzorger, een arts, een leraar of een oudere vriend mede te brengen.

Wat de memorie van toelichting omtrent de raadsman betoogt is — aldus deze leden — weinig overtuigend, aangezien de commissie van advies zich reeds door middel van het rapport van een vooronderzoek een beeld van de bezwaarde heeft kunnen vormen.

Voorts waren deze leden van mening, dat de zittingen van de commissie van advies openbaar dienen te zijn. Het gaat hier om de behandeling van een grondrecht. De ervaring wijst overigens uit, dat deze openbaarheid niet zal leiden tot massale opkomst van publiek. Ook bij behandeling van dienstweigeringszaken voor de krijgsraden beperkt het publiek zich tot de directe verwanten en vrienden van de betrokkene. De openbaarheid doet aan de vertrouwelijkheid van het gesprek met de bezwaarde niet af. Integendeel, de betrokkene voelt zich niet alleen en dat stelt hem op zijn gemak. Bovendien zal de openbaarheid de commissie niet in verleiding brengen onredelijke vragen te stellen.

De aan het woord zijnde leden konden zich volkomen verenigen met het voornemen de „kamers” uit te breiden tot 5 leden, waardoor het mogelijk zal zijn, dat de belangrijkste geestelijke stromingen daarin worden vertegenwoordigd. Bij de samenstelling der commissie zal er voorts op moeten worden toegezien, dat ook die groeperingen, welke overtuigingen verwant zijn aan die der gewetensbezwaarden, daarin vertegenwoordigd zijn. Een lid van die groepering dient aan elke behandeling der commissie deel te nemen. Dat hierdoor de pacifistische stromingen, sterker dan overeenkomt met hun percentage in Nederland, in de commissie zullen zijn vertegenwoordigd, achten deze leden gerechtvaardigd, omdat in allerlei specialistische commissies en gerechten de belanghebbenden in ruime mate zitting hebben.

De enkele hier aan het woord zijnde leden pleitten voorts voor een normale rechtsgang voor hoger beroep, waarbij gedacht wordt aan een bijzondere kamer bij het gerechtshof te 's-Gravenhage, gepresideerd door een lid van dit hof dat zich bezighoudt met jeugdzaken, met als leden een psycholoog, een predikant, geestelijke of geestelijk verzorger, een legerpsychiater, benevens een lid van de krijgsraad te 's-Gravenhage. Gedacht is aan het gerechtshof te 's-Gravenhage, omdat dit hof ook een rol is toebedeeld in de tuchtrechtspraak (zie art. 45 van het ontwerp). Deze leden verwezen voor wat deze hoger-beroepsprocedure betreft naar gelijksoortige regelingen in o.a. Engeland, Amerika en Duitsland.

Artikel 7 zou naar de mening van deze leden dan zodanig moeten worden gewijzigd, dat een gewetensbezwaarde, wiens bezwaren tot in hoogste instantie zijn afgewezen, maar die desondanks als militair ongehoorzaam is aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift en tegen wie deswege een strafvervolging is ingesteld door de militaire rechter, indien deze daartoe termen aanwezig acht, alsnog voor erkenning aan de Minister kan worden voorgedragen. Het is wenselijk, de militaire rechter in de meningsvorming over gewetensvrijheid en gewetensbezwaren te betrekken. Aan de behandeling voor de krijgsraad zijn voor de betrokkene doorgaans enige maanden gevangenisstraf voorafgegaan, welke gevangenschap een nieuwe en meestal zeer deugdelijke toets is voor de

ernst van de bezwaren. Het oordeel omtrent gewetensbezwaren en gewetensvrijheid is niet en mag niet blijven een soort particulier bezit van enkele commissieleden, die volgens onbekende maatstaven in het duister van de beslotenheid oordelen. Het oordeel omtrent gewetensvrijheid is een zaak van openbaarheid en zelfs van openbare orde. Hoe meer verantwoording dragende personen bijdragen tot rechtsvinding, hoe beter het is.

Artikel 8. Zeer vele leden zagen noch een feitelijke, noch een rechtsgrond voor de langere duur van de ongewapende dienst. Zodanige dienst is, naar hun oordeel, voor de krijgsmacht onder de huidige omstandigheden van evenveel waarde als de gewapende en de bezwaarde onttrekt zich niet aan enig risico of offer. Bovendien is deze dienst niet minder zwaar dan de gewapende. Deze leden achtten het onderzoek door de advies-commissie een voldoende waarborg tegen misbruik.

Artikel 9. Vele leden zouden het op prijs stellen, indien in artikel 9 van het wetsontwerp wordt vastgelegd, dat onder de in lid 1 van dit artikel bedoelde werkzaamheden de noodwachtdienst en andere diensten, samenhangende met de burgerlijke verdediging vallen. Zij merkten hierbij op, dat het afgelopen jaar een discussie tussen de Minister van Binnenlandse Zaken en een lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft geleid tot de vaststelling, dat erkende dienstweigerders niet voor de noodwachtplicht zullen worden ingeschreven.

Dit verzoek wordt door enkele leden ondersteund, waarbij zij aanvoerden, dat het beter is deze vrijstelling te verankeren in de onderhavige wet, aangezien anders verwarring blijft bestaan omtrent de uitlegging van de Koninklijke besluiten nrs. 294 en 293 van 1959.

Vele, weer andere, leden vroegen zich daarentegen af, of het geen overweging verdient om de mogelijkheid open te houden de bezwaarden hun vervangende dienst te doen verrichten bij de Bescherming Burgerbevolking. Aangezien dit geen militaire verrichting is, kent de Wet op de noodwachten derhalve geen vrijstelling wegens ernstige gewetensbezwaren. Bij opname in de noodwacht kunnen speciale werkvoorzieningen voor bezwaarden achterwege blijven, hetgeen een belangrijke financiële bezuiniging zou betekenen, terwijl zij dan bovendien voor de gemeenschap zinvol en nuttig werk zouden verrichten. Ook zal veelal plaatsing in of bij hun woonplaats mogelijk zijn, zo betoogden deze leden.

Artikel 10. Vele leden zouden gaarne zien, dat in artikel 10, lid 2, de woorden: „wordt deze strafvervolgning gestaakt”, gewijzigd worden in: „wordt hij van het ten laste gelegde vrijgesproken”. Ter verklaring van deze voorgestelde wijziging voerden deze leden het volgende aan. Het begrip „staking der rechtsvervolgning” heeft in de jaren sinds de tweede wereldoorlog soms geleid tot vrijspraak (in de zin van ontslag van rechtsvervolgung), soms tot niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie en ten slotte in enkele gevallen tot niets, een soort

in lucht oplossen van de strafzaak. Door erkenning van de gewetensbezwaren ontvalt rechtens aan het gepleegde feit het strafbare karakter. De aangewezen weg is in de wet te bepalen, dat betrokkene wordt ontslagen van rechtsvervolging. Daar echter het militaire strafrecht dit begrip niet kent, moet de militaire rechter de betrokkene dus vrijspreken.

Dezelfde en enkele leden zouden tevens gaarne een derde lid aan artikel 10 zien toegevoegd, inhoudende, dat een ingevolge artikel 9 van het wetsontwerp erkende gewetensbezwaarde, tegen wie een strafvervolging aanhangig is wegens overtreding van de artikelen 44 en 45 van de Dienstplichtwet, ontslagen wordt van rechtsvervolging. Deze toevoeging kwam hun op grond van het volgende wenselijk voor. Met dienstweigering hangt ten nauwste samen het weigeren naar de keuring of de inlijvingsplaats te gaan. Soms stelt de officier van justitie, die een dergelijke zaak voor zich krijgt, zich in verbinding met de auditeurmilitair, die de militaire dienstweigering heeft te behandelen; dan pleegt de burgerlijke strafzaak als het ware op te gaan in de veel zwaardere militaire strafzaak. Sommige officieren van justitie doen dat niet en dan ontstaat de vreemde toestand, dat, ondanks erkenning, zulk een strafzaak gewoon doorgaat. Indien men de veel zwaardere militaire strafzaak na erkenning van de bezwaren doet staken, moet dit ook kunnen geschieden ten aanzien van de overtredingen van de Dienstplichtwet, aldus betoogden de aan het woord zijnde leden.

Artikel 12. Deze leden vroegen zich af, of bij de vervangende dienst een matig extra-offer van de bezwaarde gevraagd mag worden. Het is waar, aldus deze leden, dat in de „Indonesiëtijd” het aantal erkende bezwaarden groter was dan nu de militaire dienst hier te lande wordt verricht. Er kan dus statistisch enig verband geconstateerd worden tussen de door de militaire dienst geverge offers, risico's en ontberingen en het aantal bezwaarden. De hier aan het woord zijnde leden hebben de indruk, dat Ministers hier enigszins aarzelen. Het maximum van 26 maanden van artikel 12, lid 3, van het wetsontwerp is ook het maximum voor een luchtmachtdienstplichtige, die al zijn herhalingsoefeningen meemaakt. Zoals de situatie nu is, vormt het maximum tevens het minimum, te weten 18 maanden voor de eerste oefening, 2 maanden voor herhalingsoefening en een halfjaar extra, te zamen ook 26 maanden. Deze leden waren van oordeel, dat in beginsel het extra-offer voor een Nederlander, wiens grondwettelijk recht erkenning heeft gevonden, moeilijk te verdedigen valt. Zij achtten het derhalve meer bevredigend dit extra-offer niet te verlangen, ook gezien het geringe aantal bezwaarden, dat er blijkt te zijn. In de meeste gevallen betekent de militaire dienst immers een offer, voornamelijk in studie of loopbaan. Voor herhalingsoefeningen geldt dit in veel mindere mate aldus deze leden. Naar hun mening zal, indien de gewetensbezwaarden de twee maanden voor herhalingsoefeningen direct bij de vervangende dienst extra dienen, hierin een voldoende afschrikwekkend element liggen. De vervangende dienst zou dan, bij de huidige duur van de eerste oefening, voor de meesten op 20 maanden komen.

Vele andere leden hadden met waardering in het onderhavige wetsontwerp een streven bespeurd iedere discriminatie in positie van de erkende gewetensbezwaarde ten aanzien van de gewoon dienstplichtige tot het verleden te doen behoren. Derhalve achtten deze leden de redactie van het eerste lid van artikel 12 minder gelukkig, daar zij hierin een discriminatie zagen in diensttijd, welke, gelet op de beperkingen, neergelegd in lid 3 van dit artikel, in feite niet meer bestaat. Zij zouden eveneens een op deze gedachte gebaseerde wijziging in de redactie van het eerste lid dientengevolge op prijs stellen.

Verscheidene leden zochten tevergeefs in de memorie van toelichting op het voorliggende wetsontwerp een verklaring van de in artikel 12, lid 1, opgenomen verkorting van de langere duur van de vervangende dienst.

Zij konden zich niet voorstellen, dat het verzwaren van de verplichtingen van de dienstplichtigen — dus de overgrote meerderheid — een reden is de verplichtingen van erkende gewetensbezwaarden aanzienlijk te beknotten. Bovendien rees bij hen de vraag welk verplicht verblijf onder de wapenen wordt bedoeld in artikel 12, lid 1. Indien het hier gaat om dat van een gewoon dienstplichtige, waarom houdt men dan geen rekening met hen, die bestemd zijn voor bijzondere functies, of hen, die potentieel reserveofficier zijn, zo vroegen zij zich af. Deze leden kwam het onbillijk voor de herhalingsoefeningen voor de erkende gewetensbezwaarden op twee maanden te stellen, aangezien de wet 85 dagen herhalingsoefeningen mogelijk maakt.

Gaarne zouden zij van de Ministers vernemen of het in artikel 12, lid 3, gestelde een gelijke duur voor allen inhoudt.

Zoals zij reeds in de aanvang van dit verslag stelden, achtten de hier aan het woord zijnde leden het oproepen voor de buitengewone vervangende dienst in oorlogstijd van weinig nut. Deze periode in rekening brengende, alsmede de aansluitend te vervullen herhalingsoefeningen, zou huns inziens bepaald kunnen worden, dat de vervangende dienst 12 maanden langer zal duren dan de voor de betreffende categorie geldende eerste oefeningstijd.

Artikel 13. Enkele leden zouden het op prijs stellen, indien lid 1 werd uitgebreid tot internationale instellingen, waarmede zou worden tegemoet gekomen aan de in vele kringen gevoelde behoefte, dat de plaatsvervangende arbeid krachtens dienstweigeringswetten een zo duidelijk mogelijk karakter van menslievend dienstbetoon, althans werk ten algemene nutte, moet dragen. Talrijke organisaties zijn op het gebied van hulpwerk onder noodlijdende en achtergebleven gebieden werkzaam (gedacht wordt aan de Quakers, Doopsgezinden, Internationale Vrijwillige Hulpdienst, Wereldraad van Kerken e.d.). Deze leden merkten voorts op, dat in Amerika vooral dit soort werk vrij regelmatig als plaatsvervangende arbeid door dienstweigerars wordt verricht.

Artikel 15. Vele leden zouden het op prijs stellen, indien in dit artikel de mogelijkheid wordt geschapen ook vrijstelling van dienst te verlenen aan hen, die zich vrijwillig gedurende een geruime tijd hebben

verbonden om belangeloos hulpwerk in noodlijdende of achtergebleven gebieden te verrichten.

Deze leden opperden bedenkingen tegen de vrijstelling van vervangende dienst wegens het bekleden van een geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt, of opleiding tot een zodanig ambt. Zij waren van oordeel, dat, nu de gewone vervangende dienst gegeven wordt om tegemoet te komen aan ernstige gewetensbezwaren, het met name voor de in artikel 15, lid 2, genoemde personen van groot gewicht moet zijn de consequenties van hun opvattingen te dragen.

Enkele leden waren van mening, dat, indien niet aan hun verzoek om artikel 13 te verruimen tot internationale instellingen zou worden voldaan, het billijk zou zijn vrijstelling van dienst krachtens artikel 15 te verlenen aan hen, die zich voor een periode van ten minste drie jaar hebben verbonden tot het belangeloos of vrijwel belangeloos verrichten van arbeid voor doeleinden van bijzonder menslievende aard bij één of meer door de Minister erkende nationale of internationale instellingen of verenigingen.

Artikel 28. Vele en enkele andere leden oordeelden het zeer wenselijk, dat artikel 28, lid 1, dusdanig wordt gewijzigd, dat allen, die vrijstelling van krijgsdienst kregen, bij het bereiken van de leeftijd van 35 jaar ontslagen worden van de uit het wetsontwerp voortvloeiende verplichtingen. Zij betoogden, dat nergens in het onderhavige wetsontwerp rekening wordt gehouden met verschillen in rangen. De rechten van degenen, wier gewetensbezwaren zijn erkend, zijn gelijk. Bovendien kwam het hun in hoge mate onredelijk voor de hoogst gekwalificeerde persoon, die in de vrije maatschappij het meest onmisbaar kan zijn op zijn post, aldaar het langst te vervolgen met een kans op wederoproeping.

Artikel 29. Enkele leden zouden gaarne vernemen of, wanneer dit wetsontwerp al dan niet gewijzigd van kracht zal worden, artikel 29 met terugwerkende kracht zal worden toegepast, b.v. tot en met het tijdstip, dat de eerste tewerkstelling van gewetensbezwaarden na de oorlog plaatsvond.

Artikelen 31 en 32. Verscheidene leden zouden gaarne van de Ministers vernemen wie de strafoplegger, vermeld in artikel 31, is, aangezien hierover geen enkele aanduiding wordt gegeven.

Deze leden vreesden, dat de in artikel 32, lid 1, voorgestelde schriftelijke verantwoording slechts nodeloos administratief werk en vertraging zal geven. Bij tuchtrecht, zo betoogden zij, moet de straf zo snel mogelijk op de overtreding volgen, dus in casu terstond na mondeling verhoor en verantwoording. Zij achtten het in lid 2 van dit artikel vereiste proces-verbaal overbodig, aangezien het huns inziens vaststaat, dat bij eventueel beklag de klager *moet* en andere personen *kunnen* worden gehoord.

Artikel 33. Enkele leden waren van oordeel, dat lid 5 in de praktijk niet uitvoerbaar zal zijn, zeker niet wanneer de vervangende dienst

wordt verricht bij de Rijkspsychiatrische inrichting, de P.T.T., de Delta-werken e.d., doch evenmin in het werkkamp Vledder, welk kamp geen kazerne is en het ook niet moet worden. Wie zich aan dergelijke vijfdegraadsovertredingen schuldig maakt, valt stellig onder de eerste voorwaarde van artikel 54; hij veronachtzaamt zijn dienst in ernstige mate.

Artikel 38. Deze verscheidene leden waren van mening, dat artikel 38, lid 4, dient te worden gelezen: „De gestrafte is niet uitgesloten van „dienst”, aangezien uit de memorie van toelichting blijkt, dat het de bedoeling is, de straf van arrest te doen overeenkomen met de straf van verzuurd arrest voor militairen.

Artikel 39. Vele leden, zich aansluitend bij het in het ontwerp van wet geïntroduceerde systeem van tuchtrechtelijke bepalingen, zouden gaarne van de Minister vernemen aan welke autoriteit is gedacht bij het redigeren van het eerste lid van artikel 39 en in het bijzonder welke autoriteit als zodanig zal fungeren ten opzichte van de in kamp „Vledder” ondergebrachte gewetensbezwaarden.

Artikel 43. Verscheidene, zoëven aan het woord zijnde leden zouden het op prijs stellen van de bewindslieden antwoord op de volgende vragen te ontvangen. Zal de in de artikel 39 en 41, lid 2, genoemde autoriteit in enige hiërarchieke verhouding staan tot de strafoplegger en beschikt hij over de nodige ervaring ten aanzien van de toepassing van het tuchtrecht? In hoeverre wordt het verband tussen de man en de strafopleggers gewaarborgd? Waarom wordt nu ook geen afschrift van de in artikel 43, lid 3, genoemde beschikking aan de Minister gezonden?

Artikel 45 en 46. Met betrekking tot de artikelen 45 en 46 was het de hier aan het woord zijnde leden niet duidelijk waarom het niet juist zou zijn tuchtzaken tegen gewetensbezwaarden te doen behandelen door een militair rechtcollege. Huns inziens zou zelfs enige tegenspraak kunnen worden vastgesteld met het gestelde ten opzichte van artikel 7 van het wetsontwerp.

Artikel 51. Ten aanzien van artikel 51 wezen deze leden op hetgeen zij in de aanvang van dit verslag met betrekking tot het tuchtrecht betoogden.

Enkele leden spraken als hun mening uit, dat afdeling 1 van het tuchtrecht beperkt dient te worden tot plaatsvervangende arbeid, verricht in of buiten kampen of gebouwen, uitsluitend bestemd voor gezamenlijk verblijf van erkende gewetensbezwaarden. Afdeling 2 dient dan betrekking te hebben op tewerkstelling elders en zou zodanig geredigeerd moeten worden, dat op de aldaar werkende gewetensbezwaarden dezelfde tuchtregelen van toepassing zijn als die, welke gelden voor het overige personeel, met die verstande, dat ontslag dient te worden vervangen door overplaatsing naar een kamp of gebouw, als bedoeld in afdeling 1.

Artikel 53. Ingevolge het gestelde onder *a* van artikel 53, lid 1, moet de te werk gestelde ten minste tweemaal met arrest zijn gestraft wegens ongeoorloofde afwezigheid alvorens tot strafvervolging wordt overgegaan. Hij kan dus ten minste tweemaal 29 dagen afwezig zijn voordat tot strafvervolging wordt overgegaan, hetgeen deze leden als merkwaardig voorkwam.

Artikel 54. Deze leden achten het in artikel 54 gestelde bijzonder vaag, terwijl het artikel 53, lid 1, *a* buiten werking kan stellen.

Aldus vastgesteld 19 mei 1960.

ROOSJEN, WITTEWAAL VAN STOETWEGEN, FRANSSEN *), FENS,
VAN DOORN, WIERDA, BERKHOUWER, KRANENBURG, MOORMAN,
COUZY, LANKHORST.

Nr. 5

BIJLAGEN VAN HET VOORLOPIG VERSLAG

De bijzondere commissie ter voorbereiding van het onderhavige wetsontwerp is van oordeel, dat het nuttig zou zijn, indien de Kamer kennis zou kunnen nemen van de belangrijkste gegevens, welke de commissie heeft verzameld ter voorbereiding van dit wetsontwerp.

Op 9 juli 1959 heeft de bijzondere commissie een bezoek gebracht aan het kamp te Vledder, waar 33 gewetensbezwaarden te werk waren gesteld.

Het uitgangspunt bij deze tewerkstelling, aldus is de commissie medegedeeld, is, dat de erkende gewetensbezwaarden qua positie zoveel mogelijk moeten worden gelijkgesteld met dienstplichtige militairen.

Het kamp „Vledder” is eigendom van het Ministerie van Defensie; het personeel ressorteert onder het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

De werkzaamheden van de gewetensbezwaarden in dit kamp bestaan uit grondwerk, graven, aanleggen van afwateringskanalen, paden en kleine wegen, landmeten, enz.

De commissie heeft voorts besprekingen gevoerd met de huidige Commissie van advies voor de dienstweigeringswet, een ministeriële adviescommissie en de Contactcommissie dienstweigeringswet der vredesorganisaties welke in 1948 is opgericht door de ter zake van dienstweigeringsvragen samenwerkende principiële vredesorganisaties. De resultaten van deze besprekingen hebben hun neerslag gevonden in het voorlopig verslag, zodat de commissie daarop hier thans niet behoeft in te gaan.

Ten slotte acht de commissie het van belang, dat de Kamer kan kennis nemen van de vijf belangrijkste statistieken, welke van de zijde van het Ministerie van Defensie aan de commissie ter beschikking zijn gesteld.

¹⁾ Als plaatsvervanger van de heer E. A. Vermeer, die wegens ziekte niet aan de vaststelling van dit verslag heeft kunnen meewerken.

STATISTIEK NR. 1

Gedurende het tijdvak van 1 januari 1950 tot 1 januari 1960 geeft een overzicht van het aantal per jaar ingekomen beroepen op de Dienstweigeringswet het navolgende beeld.

Jaar	Aantal ingekomen beroepen	Erkend ingevolge art. 3b	Erkend ingevolge art. 3a	Niet erkend	Ingetrokken en buiten verdere behandeling	Ongeschikt vóór beslissing op beroep	In behandeling
1950	171	86	12	54	12	7	—
1951	204	121	20	37	8	18	—
1952	232	138	18	35	20	21	—
1953	232	133	21	21	17	40	—
1954	230	142 (+1)	15 (-1)	30	17	26	—
1955	197	116	15	22	16	28	—
1956	171	89	6	28	23	25	—
1957	164	87	13	15	25	24	—
1958	154	49 (+5)	13 (-1)	32(95+1)	49 (-1)	10	1 (+1)
1959	168	17 (+1)	4	5 (-1)	37	11	94
Revisie-gevallen	—	+ 7	- 2	- 5	- 1	—	+ 1
Totaal	1.923	985 ¹⁾	135	274 ²⁾	223	210	96
% ³⁾	100	51	7	14	12	11	5

¹⁾ Zie statistiek nr. 2, ²⁾ Zie statistiek nr. 5.

³⁾ Dit zijn dus percentages van het aantal binnengekomen beroepen.

0 Specificatie van de achter „revisiegevallen” vermelde cijfers.

STATISTIEK NR. 2

Overzicht van het aantal ingevolge artikel 3, letter b, der Dienstweigeringswet tewerkgesteld en de Rijksdiensten, waarbij de tewerkstelling wordt vervuld, naar de stand op 1 januari 1960.

1.	<i>Kamp „Vledder” te Vledder (Dr.)</i>	24
2.	<i>Rijks psychiatrische inrichting te Eindhoven (N.B.)</i>	53
3.	<i>Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,</i> kampen en internaten voor Sociale Jeugdzorg:	
3.1	internaat „De Rank” te Groningen (Gr.)	1
3.2	kamp „Westerwolde” te Sellingen (Gr.)	1
3.3	internaat „Valentijn” te Nunspeet (Gld.)	1
3.4	kamp „Papenvoort” te Rolde (Dr.)	3
3.5	kamp „t Westerfliet” te Diepenheim (O.)	1
3.6	kamp „De Eikenhorst” te Dieverbrug (Dr.)	3
3.7	kamp „De Kuil” te Beekbergen (Gld.)	1
3.8	kamp „Aekinga” te Appelscha (Fr.)	1
3.9	kamp „Ampsen” te Lochem (Gld.)	1
3.10	internaat „Sparrenheide” te Driebergen (U.)	1
3.11	internaat „Roverestein” te Maartensdijk (U.)	1
3.12	kamp „van Kinsbergen” te Dieren (Gld.)	1
3.13	internaat „huize ter Wege” te Huis ter Heide (U.)	1
3.14	algemene kamp- en internaatdienst	1
		18
4.	<i>Deltadienst van de Rijkswaterstaat</i>	
4.1	Waterloopkundig Laboratorium te Delft (Z.H.)	2
4.2	Waterloopkundig Laboratorium te Hellevoetsluis (Z.H.)	2
		4
5.	<i>Postcheque- en Girodienst te 's-Gravenhage (Z.H.)</i>	3
6.	<i>Rijksgebouwendienst te 's-Gravenhage (Z.H.)</i>	1
7.	<i>Staatsmuntbedrijf te Utrecht (U.)</i>	4
8.	<i>Rijksbelastingdienst te Amsterdam (N.H.)</i>	1
9.	<i>Staatsdrukkerijbedrijf te 's-Gravenhage (Z.H.)</i>	1
		109
	Totaal	

STATISTIEK NR. 3

Overzicht van de vonnissen, uitgesproken tegen de niet-erkende gewetensbezwaarden, die hebben volhard in hun dienstweigerig, gedurende het tijdvak van 1 januari 1950 tot 1 januari 1960.

Gevangenisstraf opgelegd voor de duur van:	Jaar waarin het beroep werd gedaan										Totaal	
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959		
1 maand	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6 weken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
7 weken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
8 weken	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	4
2 maanden	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
2 maanden + 2 weken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2 maanden + 3 weken	1	—	2	—	1	1	—	1	—	—	—	6
3 maanden	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	6
4 maanden	2	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	9
6 maanden	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6 maanden voorw. met 1 jaar proeftijd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
7 maanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
8 maanden	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
9 maanden	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3
1 jaar	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4
1 jaar + 3 maanden	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
1 jaar + 6 maanden	2	1	1	—	3	1	1	1	1	—	—	10
1 jaar + 9 maanden	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3
2 jaar	5	5	2	2	4	1	1	1	—	2	—	23
2 jaar + 3 maanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2 jaar + 6 maanden	2	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	16
3 jaar	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9
3 jaar + 6 maanden	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Totaal	22	19	17	5	14	9	15	7	5 ¹⁾	—	—	113

¹⁾ Hierin zijn 4 man niet opgenomen, aangezien op 31 december 1959 nog geen vonnis was uitgesproken.

STATISTIEK NR. 4

Overzicht naar provincien van het aantal ingekomen beroepen op de Dienstweigeringswet en het aantal ingeschrevenen voor de dienstplicht, gedurende het tijdvak van 1 januari 1950 tot 1 januari 1960.

Provincien	1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959										Ingeschrevenen voor de dienstplicht			
											Ingekomen beroepen		verhouding pro mille van beroepen tot in-geschrevenen	
											Totaal	percentage van het totaal-generaal		
										Totaal	Totaal			
Groningen . . .	9	14	13	10	14	19	13	12	9	13	126	6,6	35.267	3,6
Friesland . . .	20	20	27	20	18	18	8	16	16	8	174	9,1	37.174	4,7
Drenthe . . .	10	7	4	13	11	12	7	10	5	7	90	4,7	24.065	3,7
Overijssel + N.O.P. & Z.H.P.	12	15	17	15	16	15	8	9	5	8	121	6,3	57.644	2,1
Gelderland . . .	9	8	24	22	10	14	15	9	16	15	131	6,8	92.846	1,4
Utrecht . . .	6	10	21	10	18	12	10	7	17	10	122	6,3	48.374	2,7
Noordholland . . .	64	84	78	82	78	51	61	58	43	61	664	34,5	138.042	4,1
Zuidholland . . .	37	42	42	49	54	46	40	38	33	40	422	21,9	185.241	2,3
Zeeland . . .	—	1	—	3	—	6	2	1	3	2	19	1	19.649	1
Noordbrabant . . .	4	3	4	6	9	3	2	2	5	2	41	2,1	119.042	0,3
Limburg . . .	—	—	2	2	2	1	2	2	2	2	13	0,7	68.060	0,2
Totaal	171	204	232	232	230	197	164	154	168	1.923	100	825.404	gem. 2,33	

STATISTIEK NR. 5

Overzicht van het aantal ingekomen beroepen op de Dienstweigeringswet, naar religie, gedurende het tijdvak van 1 januari 1950 tot 1 januari 1960
 Aantal ingekomen beroepen: 1923

Religie	Beslissing op beroep							Totaal	
	Erkend 3 _b	Erkend 3 _a	Niet erkend			Ingetrokken en buiten verdere behandeling	Ongeschikt vóór beslissing		In behandeling
			normaal dienst verricht	volhard in dienst- weigerings	niet in werkelijke dienst ¹⁾				
R.-K.	9	—	1	3	3	4	7	—	27
N.-H.	202	14	17	12	11	18	30	24	328
Geref.	15	3	1	1	1	2	5	2	30
Doopsgez.	85	3	1	5	—	4	7	5	110
Z.D.A.	19	45	1	2	—	8	4	5	84
Bapt.	33	10	2	1	1	1	7	3	58
Jeh. Get.	278	2	11	9	9	115	31	5	460
Luth.	1	—	1	1	—	—	2	—	5
Div.	86	43	10	5	11	16	31	23	225
Gene.	249	15	43	77	33	54	85	26	582
Hum.	8	—	—	1	—	1	1	3	14
Totaal	985	135	88	117	69	223	210	96	1.923

¹⁾ Niet in werkelijke dienst i.v.m. afkeuring B.D., vrijstelling etc.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

De Lie-Detector

door

Majoor B. SEIJN

In de loop der jaren heeft men een aantal methoden en proeven ontwikkeld, welke bij het opsporingswerk een belangrijke rol zouden kunnen spelen.

Zo benutten alle goede verhoorders de „Leib-Seele Einheit” om de verdachte zich onbewust te doen verraden, door bijv. blozen, beven enz., van verdachte bij het verhoor. Hiertegen zal niemand bezwaar maken.

Evenmin heeft men bezwaar tegen psychische testen, die er van uitgaan dat een emotie het denken, willen en handelen vertraagt. Een dergelijke proef is bijv. de schrijfproef. Een voorbeeld hiervan vinden we in het boek „Veertig jaar speurderswerk” van C. J. van Ledden Hulsebosch.

Vele bezwaren worden echter aangevoerd tegen het gebruik van de Lie-Detector (de leugenontdekker), als in strijd met de geest van ons strafproces en wel in het bijzonder met art. 29 S.V. Anderen zeggen dat het recht op de vrijheid van het innerlijk van een mens die een ernstig misdrijf heeft begaan, een onaantastbaar recht is.

Ook acht men het gebruik van de Lie-Detector in strijd met de eerbied voor de mens, voor zover het gaat om het bewijs van de schuld. In Amerika wordt de uitkomst van de proef met de Lie-Detector ook niet als bewijs van de schuld geaccepteerd, maar wel als een hulpmiddel bij het opsporingsonderzoek.

Voorstanders van het gebruik van de Lie-Detector hebben geen juridische bedenkingen tegen het gebruik, daar de overigens algemeen toegepaste waarneming van uitdrukkingsbewegingen hier alleen in een meer exacte vorm plaats heeft.

De Lie-Detector is niets anders dan een samenspel van apparaten waarmede bij een persoon die wordt verhoord de wisseling wordt gemeten van bloeddruk en polsslag, van ademhaling en van transpiratie. Voor een uitvoerige uitleg omtrent de werking van de Lie-Detector, de ondervragingsmethode, de eisen aan de ondervragers te stellen e.d., moge ik de lezer verwijzen naar „Lie-Detector and Criminal Interrogation” door Fred. E. Inbau, professor in Law, Northwestern University en John E. Reid, Former Staff Member Scientific Crime Detection Laboratory.

Om een voorbeeld te geven van wat bijv. de mogelijkheden zijn van het gebruik van de Lie-Detector, vermeld ik hieronder het geval dat bekend is als „The Case of the Cemetery Murders”, een relaas van N. F. Baker en F. E. Inbau:

Voor het laatst had men de handelsreiziger X gezien op het ogenblik, dat een onbekende bij hem in zijn auto stapte. Toen X enige dagen later als vermist werd beschouwd en misdrijf werd vermoed, werden de signalementen van de auto en van de onbekende, doorgeseind naar de

politie in andere plaatsen, ook in de aangrenzende Staten.

Een zekere Y werd na enige tijd aangehouden, terzake van een verkeersovertredding. Zowel de man als de auto vertoonden overeenkomst met de doorgegeven signalementen, zodat de verdenking rees, dat Y de gezochte zou kunnen zijn. De verdwijning van X was nog steeds geheel onopgelost. Gevraagd naar bewijs van zijn recht op de auto, produceerde Y een door X ondertekende acte van verkoop. De mogelijkheid werd niet uitgesloten geacht, dat X zijn handtekening onder dwang geplaatst had. Onder de bank van de auto werd later een revolver gevonden. Y bleek in het bezit te zijn van een aan X toebehorend horloge. Na bekendmaking van de arrestatie van Y, kreeg de politie bericht, dat hij er van verdacht werd betrokken te zijn in vier andere gevallen, waarin de vermoedelijke slachtoffers ook nimmer waren gevonden.

Het vermoeden rees derhalve, dat hij zich van enige kunstgrepen had bediend om de lijken van zijn slachtoffers te laten verdwijnen. Men kon evenwel weinig tegen Y uitrichten, zolang de dood van de slachtoffers niet vaststond.

Daarom werd besloten Y te testen met de Lie-Detector. Zoals te verwachten viel registreerde het apparaat specifieke, op bedrog wijzende, antwoorden op vragen, welke aan Y werden gesteld met het doel te weten te komen, of hij de vermiste man van het leven had beroofd. Het lijk moest echter gevonden worden. Aan Y werd gevraagd of hij zijn slachtoffer had vergiftigd, hem verdrongen had, hem met een vuurwapen had gedood, enz. Op „vuurwapen” gaf het apparaat een grotere uitslag.

Vervolgens werden hem vragen gesteld over de wijze waarop hij het lijk had doen verdwijnen: Hebt u het verbrand? Hebt u het begraven? enz. Op begraven was de uitslag weer groot. Dus Y had het lijk vermoedelijk begraven. Maar waar?

Weer werden vele vragen gesteld en een specifiek antwoord kwam alleen op het woord begraafplaats. Toen ging het er om de juiste plaats vast te stellen. Er werd een kaart van drie Staten bijgehaald, slechts met betrekking tot één van de drie werd een specifiek antwoord verkregen.

Een grotere kaart van deze staat werd in tien secties verdeeld, waarvan er negen, doordat de antwoorden niet specifiek waren, werden uitgeschakeld. Tenslotte was het te onderzoeken gebied teruggebracht tot anderhalve mijl in het vierkant. Op dit stuk grond waren twee kleine begraafplaatsen gelegen.

Toen het onderzoek zover gevorderd was, werd Y zo razend, dat hij de apparatuur van zich afslingerde en haar met zijn vuisten aan brokken sloeg. Ter plaatse van de graven werd de aarde nauwkeurig onderzocht. Een der graven wekte de indruk, dat er iemand aangezet had. Men ging graven en vond drie voet onder de oppervlakte het lijk van X.

De modus operandi van Y om zich van zijn slachtoffers te ontdoen was, dat hij het lijk naar een begraafplaats bracht, waar kort te voren een bijzetting had plaats gevonden. Hij maakte dan een kuil in de nog vers omgewoelde aarde en deponeerde het lijk daarin.

Hoewel het resultaat van deze proef niet als bewijs wordt geaccepteerd, ben ik toch van mening dat we niet geheel afwijzend mogen staan t.o.v. het gebruik als hulpmiddel bij het opsporingsonderzoek.

Het aantal fouten bij deze proef blijkt zeer gering te zijn (minder dan 1 %), zodat van een hoge graad van betrouwbaarheid gesproken kan worden.

De grote zekerheid dat de misdadiger zal worden ontmaskerd, zal ook de generale preventie ten goede komen.

Noot van de redactie (van „Ons Wapen”)

We hebben al eerder in ons tijdschrift melding gemaakt van de strijd die gaande is tussen voor- en tegenstanders van het al of niet geoorloofd zijn van leugen-detector en de toediening van bepaalde chemicaliën, toepassing van geestelijke middelen (trance enz.) bij het opsporingsonderzoek. In Arnhem is het apparaat zelfs een keer in de rechtszaal gebruikt.

O.i. is de vermelding van de razernij van Y, die woedend het instrument vernielde, in het verhaal hierboven, al voldoende om aan te tonen dat toepassing van deze methode zich niet verdraagt met de geest noch van de algemene, noch van de militaire rechtsplegingen en de vrijheid van de persoonlijkheid van hem waarvan slechts vermoed wordt dat hij het misdrijf wellicht heeft begaan. Aldus is h.t.l. de vrijwel overheersende opvatting bij de rechterlijke macht.

(Overgenomen uit „Ons Wapen”, tweemaandelijks tijdschrift voor de Kon. Marechaussee, 1960, blz. 182-183.)

Erratum

In het naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 16 december 1959, hiervóór opgenomen op blz. 388 e.v. — waarin de verhouding van de omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing en het feit in de tenlastelegging van de Auditeur-Militair wordt besproken — is ten onrechte aangenomen, dat het in het primair en in het subsidiair tenlastegelegde geval ging om het rijden op dezelfde bromfiets, in het primaire geval als bestuurder en in het subsidiaire geval als passagier. Zoals uit de tenlastelegging blijkt, is dit niet juist.

In verband daarmee vervalt de laatste alinea van het naschrift, in het bijzonder de aan het slot daarvan getrokken conclusie: het vonnis is m.i. juist geweest.

W. H. V.

ARTIKEL 45 VAN DE WEGENVERKEERSWET
(Wijziging en uitvoeringsbepalingen)

WET 23 juni 1952 S 357	Wijziging van art. 45 Wegenverkeerswet	LO 1952-252 bevat de tekst van WET 23 juni 1952 S 357 en KB 26 juli 1952 S 431.
KB 26 juli 1952 S 431	Vaststelling geldende artikelen militair verkeer (<i>rijdend verkeer</i>)	
KB 18 nov. 1952 S 563	Vaststelling geldende artikelen militair verkeer (<i>verkeer te voet</i>)	LO 1952-376 bevat de tekst van KB 18 nov. 1952 S 563.
KB 1 april 1953 S 167	Vaststelling geldende artikelen militair verkeer (<i>rijdend verkeer</i>) (KB 26 juli 1952 S 431 vervallen)	LO 1953-144 bevat de tekst van KB 1 april 1953 S 167. De tekst van KB 26 juli 1952 S 431 in LO 1952-252 wordt vervallen verklaard.
KB 13 mei 1958 S 270	Invoeging van art. 40 a en 40 b WVR bij KB 18 nov. 1952 S 563 (<i>verkeer te voet</i>) Invoeging van art. 30 a, 40 a, 40 b en 61 a eerste lid WVR bij KB 1 april 1953 S 167 (<i>rijdend verkeer</i>)	LO 58070 <i>cnr.</i> 81/19 bevat de tekst van Wet 23 juni 1952 S 357, KB 18 nov. 1952, S 431 en KB 1 april 1953 S 167. In beide KB'n is het KB 13 mei 1958 verwerkt. Voorts werden LO 1952-252, LO 1952-376 en LO 1953-144 ingetrokken.
KB 2 febr. 1960 S 77	Invoeging van art. 61 b WVR bij KB 1 april 1953 S 167 (<i>rijdend verkeer</i>)	Voorts is KB 2 febr. 1960 S 77 verwerkt in de LO door een herdruk van deze LO.
KB 27 mei 1960 S 229	Invoeging van art. 8 a en 9 a WVR bij KB 18 nov. 1952 S 563 (<i>verkeer te voet</i>) Invoeging van art. 8 a, 8 b, 9 a, 15 a, 24 a, 32 a en 59 a WVR bij KB 1 april 1953 S 167 (<i>rijdend verkeer</i>)	LO 60091 O <i>cnr.</i> 81/21 bevat de aanvulling als bedoeld in KB 27 mei 1960 S 229 en de zakelijke inhoud van KB'n 18 nov. 1952 S 563 en 1 april 1953 S 167.
KB 29 sept. 1954 S 461 gew. bij KB van 1959 S 85	Vaststelling geldende artikelen voor politie, brandweer, GGD, BB, het gezag bedoeld in Wet Verplaatsing Bevolking	

INGEKOMEN BIJDRAGE

Immunisatie tegen tuberculose

door

Dr. B. J. W. BEUNDERS, Kolonel-arts,

Hoofd Dienst Militaire Gezondheidszorg en Gezondheidstechniek.

Met de zojuist afgekondigde Landmachtorders No. 60100 Codenr. 55.5/47 en No. 60101 Codenr. 55.5/48 ¹⁾ is getracht een nog betere bestrijding te krijgen van de tuberculose in het leger.

Reeds eerder, nl. in 1956, was in de Landmachtorder Nr. 56141 Codenr. 55.5/24 de gedragslijn omschreven zoals die wordt gevolgd bij de militairen van Land- en Luchtmacht die behoren tot het Dienstvak van de Geneeskundige Dienst en bij de Onderafdeling Geneeskundige Dienst van de Militaire Vrouwenafdeling.

Bij deze laatste groepen militairen werd de vaccinatie tegen tuberculose verplicht gesteld; deze vaccinatie, de z.g. B.C.G.-vaccinatie wordt voor de overige militairen, d.w.z. zij die niet behoren tot medisch of paramedisch personeel, wel aanbevolen, maar is niet verplicht.

Voor een goed begrip van de hierboven genoemde landmachtorders is het eigenlijk noodzakelijk enig inzicht te hebben, niet alleen in de verspreidingswijze van de tuberculose maar tevens in het de laatste 30 jaar volkomen veranderde beeld van deze ziekte.

Dertig jaar geleden werd nl. vrijwel een ieder tijdens zijn leven op een gegeven moment besmet met de tuberkelbacil; de meeste van deze besmettingen hadden vanzelfsprekend gedurende de kinderjaren plaats. Door middel van de zg. reactie van Mantoux, een huidreactie waarbij een geringe hoeveelheid tuberculine (gif van de tuberkelbacil) *in* de huid wordt gespoten, is het mogelijk na te gaan of iemand contact heeft gehad met de tuberkelbacil. Diegenen die een dergelijk contact hebben gehad, reageren na 3 x 24 uur op deze inspuiting met een zeer lichte zwelling in de huid, dikwijls gepaard gaande met een lichte roodheid. Het aflezen van deze reactie, waarbij het vooral aankomt op een fijn tastgevoel, is lang niet ieders werk en in samenwerking met de Gezondheidsorganisatie T.N.O. ²⁾ en het Centrum van de Wereld Gezondheidsorganisatie voor de tuberculose te Kopenhagen wordt het paramedisch personeel, wat hiermede wordt belast, zorgvuldig opgeleid.

Dertig jaar geleden reageerden meer dan 90% van de 20-jarigen positief op deze reactie, hiermede bewijzende wat hierboven reeds werd opgemerkt, nl. dat een ieder de infectie doormaakte.

Lang niet elke infectie evenwel resulteerde in ziekte en verreweg het grootste gedeelte van de besmettingen verliep dan ook volkomen symptomeloos, slechts een klein gedeelte van de besmette personen werd ziek. Men zou dus kunnen zeggen, dat 30 jaar geleden een verworven immuniteit tegen tuberculose bij vrijwel de gehele lichte aan-

¹⁾ Hierná opgenomen op blz. 665 e.v. (*Red. M.R.T.*).

²⁾ Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek.

wezig was; de gevallen van tuberculose die gedurende de diensttijd ontstonden werden dan ook beschouwd als normaal, voor de omgeving hadden zij weinig consequenties.

In 20 jaar is nu evenwel dit gehele beeld volkomen veranderd en het aantal z.g. Mantoux-positieven dat in 1923 nog meer dan 90% bedroeg, was voor de lichting 1955-1956 23,6%, voor 1956-1957 20,6%, voor 1957-1958 19% en voor de lichting 1958-1959 15,8%. Geven deze getallen enerzijds een indrukwekkende demonstratie van de resultaten van de tuberculosebestrijding gedurende de afgelopen 30 jaren, anderzijds houden zij een grote waarschuwing in.

Een tuberculosepatient die vroeger in het leger werd ontdekt, had maar weinig gelegenheid zijn omgeving te besmetten, waar vrijwel een ieder de infectie reeds had doorgemaakt. Tegenwoordig echter bevindt deze patient zich in een omgeving waarvan bijna 85% nimmer contact heeft gehad met de tuberculosebacil; de kans dat deze bijna maagdelijke omgeving wordt besmet is dus zeer groot geworden. Hoe gevaarlijk dit kan zijn hebben enkele recente gevallen wel bevestigd, waar bijv. van een enkel geval een groot aantal besmettingen het gevolg was, hetgeen leidde tot sanatoriumopname van 15 militairen.

Men kan nu de verspreiding van deze infectie op verschillende manieren trachten tegen te gaan:

1. Door bij de gehele lichting en bij alle beroepsmilitairen de reactie van Mantoux te verrichten kan worden uitgemaakt welke militairen reeds vroeger contact hebben gehad met de tuberculosebacil. De ervaring nu heeft geleerd, dat uit deze categorie van z.g. Mantoux-positieven het leeuwenaandeel komt van onze tuberculosegevallen. Door middel van de Röntgenfoto kan de patiënt die reeds een longproces kan hebben voor hij hier zelf iets van merkt, worden uitgezift. De categorie van de Mantoux-positieven dient dus geregeld aan de controle door middel van schermbeeldfotografie onderworpen te worden.

2. Verreweg het grootste gedeelte van onze dienstplichtigen en ook van het jongere beroepskader (85%) bezit geen immuniteit tegen de tuberkelbacil en men zou hen kunnen beschermen door een ieder in te enten met het B.C.G.-vaccin (de letters B.C.G. zijn afkomstig van de eerste bereiders van dit vaccin, de Franse onderzoekers Calmette en Guérin, de letters B.C.G. betekenen dus Bacil (van) Calmette Guérin).

Men zal — waar vaststaat dat dit vaccin een goede bescherming geeft tegen de eerste besmetting met tuberculose — zich ongetwijfeld afvragen waarom deze vaccinatie dan niet verplicht wordt gesteld voor een ieder die een negatieve reactie van Mantoux bezit.

Voor de beantwoording van deze vraag is het nodig de aandacht te richten op de Nederlandse bevolking in zijn geheel, immers ook bij het niet-militaire gedeelte van onze bevolking heeft 85% van de 20-jarigen een negatieve reactie van Mantoux, men zou dus afgaande op deze cijfers een algehele B.C.G.-vaccinatie van alle jonge volwassenen in Nederland kunnen propageren waar immers nog altijd de bronnen van deze infectie (15%) niet zijn uitgeroeid.

Men heeft dit toegepast in de Scandinavische landen en vooral in Zweden waar men consequent alle zg. Mantoux-negatieven met B.C.G. heeft behandeld. Ondanks dit zijn evenwel de cijfers voor tuberculose in Zweden, Noorwegen en Denemarken niet lager dan die in Nederland (op het ogenblik heeft zelfs Nederland de laagste cijfers).

Voor de Gezondheidsraad, het hoogste adviescollege van de Minister voor Sociale Zaken en Volksgezondheid is dit dan ook reden geweest de algehele B.C.G.-vaccinatie van de Nederlandse bevolking niet aan te bevelen, wel echter heeft dit college in het rapport dat naar aanleiding hiervan aan de bewindsman werd aangeboden, diverse categorieën van de bevolking genoemd waarvoor zij deze vaccinatie wel aan-gewezen achtte.

De eerste categorie waarvoor zij dit noodzakelijk achtte, was het medisch personeel dat uit hoofde van het beroep meer dan normaal aan een tuberculeuze besmetting onderhevig is. Artsen, tandartsen, dierenartsen, verpleegsters, analysten, ontsmetters e.d. komen vanzelfsprekend of met tuberculose patiënten of met tuberculeus materiaal in aanraking en lopen dus grotere gevaren dan de overige bevolking.

De Minister voor Defensie heeft dan ook B.C.G.-vaccinatie van het medische militaire personeel verplicht gesteld; dit werd vastgelegd in de betreffende Landmachtorder Nr. 56141 Codenr. 55.5/24, verschenen in 1956.³⁾

Naast deze categorie worden in het rapport van de Gezondheidsraad nog enkele andere categorieën genoemd, voor ons evenwel is slechts interessant dat de Raad de militairen niet behorend tot de Geneeskundige Dienst beschouwt als een groep waarvoor B.C.G.-vaccinatie aanbeveling verdient zonder hierbij op verplichting te wijzen.

Ongetwijfeld lopen de militairen een grotere kans op tuberculeuze besmetting dan de rest van de bevolking zoals ook de cijfers wel uitwijzen. De oorzaken hiervan zijn vele, zware training, vermoeiende oefeningen, zeer nauw onderling contact op veelal overbevolkte slaapzalen kunnen enerzijds aanleiding geven tot het manifest worden van een tuberculose, anderzijds de verspreiding in de hand werken.

Of men dit iets grotere risico van de tuberculeuze besmetting in het leger moet opheffen door een algehele B.C.G.-vaccinatie van alle Mantoux-negatieve militairen, blijft een omstrede vraag. Tegenover diegenen die menen, dat dit de beste oplossing zou zijn, staan anderen die erop wijzen, dat de B.C.G.-vaccinatie zelf ook een zeker risico met zich mede brengt, het is nu maar de vraag welk risico men het grootst acht.

Zolang geen algemeen aanvaarde mening aanwezig blijkt onder de deskundigen, blijft het voor de Minister moeilijk een vaccinatie dwingend voor te schrijven. Zijn Excellentie heeft dan ook niet meer willen doen dan het advies van de Gezondheidsraad overnemen, waarbij dus voor het niet-medische personeel de B.C.G.-vaccinatie wel wordt aanbevolen, maar niet verplicht wordt gesteld.

³⁾ M.R.T. XLIX (1956) blz. 507.

MILITAIRE RECHTSPRAAK**Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht**

Vonnis van 9 maart 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Commodore W. Bakker en Luit.-Kolonel H. H. Peeters.

Raadsman: Majoor A. Neut.

Overtreding artikel 9 Jachtwet: als bestuurder van een (militaire) jeep met ontstoken koplampen op een koppel patrijzen inrijden, welke patrijzen opvlogen en door de jeep gedood werden; vervolgens deze patrijzen oprapen en medenemen om ze te behouden.

(Jachtwet art. 9)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
H. J. J. B., geboren 18 maart 1931, sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de nacht van 13 op 14 oktober 1959 te Enschede op de „Vliegbasis Twenthe of buiten de vliegbasis in de omgeving daarvan, „anders dan ter uitoefening van het genot van de jacht, dat hem over- „eenkomstig het in de artikelen 4, 6 of 8 eerste lid, van de Jachtwet „1954 bepaalde toekwam of waarvoor hem de uitoefening overeen- „komstig het in de artikelen 7 of 8, tweede lid, bepaalde was toegestaan, „een vijftal patrijzen heeft bemachtigd en gedood door opzettelijk als „bestuurder van een militaire jeep, waarvan de koplampen waren ont- „stoken, deze patrijzen dood te rijden, deze te verzamelen en in ge- „noemde jeep te leggen, alsmede enkele malen, althans eenmaal, pogin- „gen heeft aangewend een haas of konijn te doden en te bemachtigen, „door opzettelijk als bestuurder van genoemde jeep, waarvan de kop- „lampen waren ontstoken, te rijden in de richting van een in de berm „van een weg gezeten of op een weg, start- of rolbaan lopende haas of „konijn en aldus handelende tevens heeft gejaagd met andere dan ge- „oorloofde middelen”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van 13 oktober 1959 te 23.00 uur tot 14 oktober 1959 te 07.00 uur nachtdienst had bij het LBK van de Vliegbasis Twenthe te Enschede; dat hij in die periode met de ter beschikking staande jeep meermalen met de sergeant-majoor L. J. Kuik de wachtposten heeft gecontroleerd; dat ze te 06.00 uur weer vertrokken van het wachtverblijf en via de Oude Deventerweg naar de Oude Weerseloseweg reden, welke wegen zijn gelegen op de Vliegbasis Twenthe; dat hij rijdende op de Oude Weerseloseweg op een gegeven moment enige voorwerpen op het wegdek zag liggen; dat hij toen bezig was om harder

te gaan rijden; dat hij, toen hij de voorwerpen op het wegdek voor zich zag, geen termen aanwezig achtte om zachter te gaan rijden; dat hij zag dat deze voorwerpen patrijzen waren; dat hij tegen majoor van Kuik zei: „Die zijn van ons”; dat hij zag dat genoemde patrijzen kennelijk tegen de voorzijde van de jeep waren gevlogen; dat hij zag dat ze er vijf hadden doodgereden; dat ze er vier hebben opgeraapt en in de jeep gelegd met de bedoeling deze mee te nemen en zelf te houden; dat tijdens de patrouilleritten de grote koplampen van de jeep ontstoken waren; dat hij van de Luchtmacht Jagersvereniging op geen enkele wijze toestemming had om daar te jagen noch op andere wijze tot de jacht op genoemde Vliegbasis gerechtigd was;

Overwegende, dat Lambertus Johannes Kuik, oud 41 jaar, sergeant-majoor der Kon. Luchtmacht, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij van 13 oktober 1959 23.00 uur tot 14 oktober 1959 te 09.00 uur onderofficier van dienst was van het LBK en met de ter beschikking staande jeep meermalen de wachtposten heeft gecontroleerd; dat tijdens deze ritten de grote koplampen ontstoken waren; dat zij te 06.00 uur op 14 oktober 1959 weer voor een controlerit vertrokken, waarbij de sergeant M. J. B. de jeep bestuurde; dat zij toen o.a. over de Oude Weerseloseweg reden op de Vliegbasis Twenthe; dat hij toen merkte dat B. plotseling gas gaf; dat hij hoorde dat B. tegelijkertijd zei: „Die „zijn van ons”; dat hij op hetzelfde ogenblik een koppel patrijzen in de koplampen van de jeep zag vliegen; dat hij hoorde en zag dat deze tegen de voorzijde van de jeep aanvlogen; dat ze de jeep verlieten; dat hij een vijftal patrijzen op het wegdek zag liggen; dat zij vier ervan oppraapten en in de jeep legden met de bedoeling ze mee te nemen en zelf te houden;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 250/59, opgemaakt en gesloten te Enschede op 29 december 1959 door Klaas Hoekstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Twenthe onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat op het terrein van de Vliegbasis Twenthe de Luchtmacht Jagersvereniging gerechtigd is tot het genot van de jacht; dat de Oude Weerseloseweg geen openbare weg is en is gelegen binnen het terrein van de Vliegbasis Twenthe; dat de Oude Weerseloseweg ter plaatse waar B. de patrijzen heeft doodgereden wordt begrensd door gronden die tot het jachtbedrijf geschikt zijn en waarop regelmatig wordt gejaagd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij in de nacht van 13 op 14 oktober 1959 te Enschede op de „Vliegbasis Twenthe anders dan ter uitoefening van het genot van de „jacht, dat hem overeenkomstig het in de artikelen 4, 6, of 8 eerste lid „van de Jachtwet 1954 bepaalde toekwam of waarvoor hem de uit- „oefening overeenkomstig het in de artikelen 7 of 8, tweede lid, bepaalde „was toegestaan, een viertal patrijzen heeft bemachtigd en gedood door

„opzettelijk als bestuurder van een militaire jeep, waarvan de koplichten „waren ontstoken, deze patrijzen dood te rijden, deze te verzamelen en „in genoemde jeep te leggen en aldus handelende tevens heeft gejaagd „met andere dan geoorloofde middelen”;

Overwegende, dat nu het aldus bewezene oplevert overtreding van zowel artikel 9 als artikel 22 vierde lid van de Jachtwet, op welke beide overtredingen een even zware straf is gesteld en beide zijn gepleegd in eendaadse samenloop, de Krijgsraad het bewezenverklaarde onder toepassing van artikel 55 eerste lid van het Wetboek van Strafrecht qualificeert als:

„overtreding van het bij artikel 9 van de Jachtwet bepaalde”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 70 van de Jachtwet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 23 maart 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Commodore L. W. Proost en Luit.-Kolonel W. A. Freijser.

Na ontslag uit hospitaal zich niet onmiddellijk teruggemeld: desertie in tijd van oorlog. Echter vrijspraak, omdat beklaagde niet strafbaar is. Uit een electro-encephalografisch onderzoek blijken epileptogene afwijkingen; beklaagde leed tijdens het plegen van het feit aan een ziekelijke stoornis van de geestvermogens.

(W.M.Sr. art. 98; W.Sr. art. 37)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. T. S., geboren 22 september 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Gilze-Rijen, althans in Nederland, terwijl hij als dienst- „plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht en gelegerd op de Vliegbasis Gilze-Rijen, op 22 oktober „1959, na ontslag uit het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage, „alwaar hij opdracht gekregen had onmiddellijk zich naar zijn genoemd „onderdeel te begeven, niet naar dat onderdeel is teruggekeerd, doch „sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig, ongeoorloofd „afwezig is geweest en gebleven, totdat hij aldaar op 27 oktober 1959 „is teruggekeerd”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik geef toe dat ik te Gilze-Rijen op 22 oktober 1959, terwijl ik als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de KLu en gelegerd

was op de Vliegbasis Gilze-Rijen, na ontslag uit het militair hospitaal te 's-Gravenhage, alwaar ik opdracht gekregen had onmiddellijk mij naar genoemde vliegbasis te begeven, niet naar genoemd onderdeel ben teruggekeerd doch daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd afwezig ben geweest en gebleven totdat ik aldaar op 27 oktober 1959 ben teruggekeerd;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat soldaat S. van 22 oktober 1959 tot 27 oktober 1959 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel LBK-squadron gelegerd te Vliegbasis Gilze-Rijen en zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij te Gilze-Rijen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en gelegerd op de Vliegbasis Gilze-Rijen, op 22 oktober 1959, na ontslag uit het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage, alwaar hij opdracht gekregen had onmiddellijk zich naar zijn genoemd onderdeel te begeven, niet naar dat onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij aldaar op 27 oktober 1959 is teruggekeerd”;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Desertie in tijd van oorlog*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde niet strafbaar is zijnde gebleken van feiten en omstandigheden die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende, immers dat een aan beklaagde voorgehouden en ten processe aanwezig psychiatrisch rapport d.d. 18 februari 1960, opge maakt door de res.-1e-luitenant-arts P. A. van Keep onder meer zakelijk inhoudt dat bij electro-encephalografisch onderzoek afwijkingen bij beklaagde werden gevonden welke als een epileptogeen verschijnsel moeten worden aangeduid en dat beklaagde voorts de indruk maakt alsof het bewustzijn niet geheel helder is en dat onderzoeker van mening is dat beklaagde tijdens het plegen van het delict lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van psychopathie — en mogelijk epilepsie — op organische bodem, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien van oordeel is dat het aan beklagde ten laste gelegde feit hem wegens ziekelijke stoornis zijner geestvermogens niet kan worden toegerekend;

Overwegende, dat beklagde derhalve niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: schuldigverklaring aan het als voren bewezenverklaarde en gequalificeerde feit en vrijspraak wegens niet-strafbaarheid van beklagde — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 30 maart 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel D. Berlijn en Luit.-Kolonel M. van der Voo.

Raadsman: M. J. M. J. Verbruggen.

Zaakbeschadiging: beklagde, dpl. soldaat, had met een ijzerzaag een gat gemaakt in de brandstofleiding van een militaire tankauto, uit jalouzie dat zijn kameraad wel aan de diesels mocht werken en hij, beklagde, niet. Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. art. 350)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
M. S., geboren 21 juli 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 of 12 januari 1960 op de Vliegbasis „Volkel in de gemeente Uden opzettelijk en wederrechtelijk met een „ijzerzaag een gat heeft gezaagd in de brandstoftoevoerleiding van de „dieselmotor van een DAF tanker, toebehorende aan de Staat der „Nederlanden, en aldus opzettelijk en wederrechtelijk die motor heeft „beschadigd of die brandstoftoevoerleiding heeft vernield, althans „beschadigd”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 15 februari 1960, opgemaakt door de kapitein H. van 't Hul, commandant Motortransport Squadron Vliegbasis Volkel, ten tijde, dat hij het telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 11 of 12 januari 1960, de juiste datum weet ik niet meer, heb ik op de Vliegbasis Volkel in de gemeente Uden willens en wetens met een ijzerzaag een gat gezaagd in de brandstofleiding van de dieselmotor van een DAF tanker, LM 70-86, waarvan ik wist dat deze toebehoorde aan de Staat der Nederlanden. Ik deed dit omdat ik jaloers was op soldaat

Hobo, die aan de diesels mocht werken, terwijl ik dit niet mocht. Ik wist vrijwel zeker dat Hobo aan genoemde tanker werkte. Ik heb aldus willens en wetens deze brandstoftoevoerleiding beschadigd, terwijl ik daartoe van niemand recht of toestemming had.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 4/60, opgemaakt en gesloten te Uden op 28 januari 1960 door Herman van den Ham, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Volkel, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Gerard Hobo, dpl. soldaat MT Squadron Vliegbasis Volkel:

Op 21 januari 1960 controleerde ik de pompmotor van LM 70-86, een DAF-tanker, waaraan ik sinds 30 december 1959 niet meer had gewerkt. Deze wilde niet starten, terwijl hij op 30 december wel goed werkte. Ik demonteerde de brandstoftoevoerleiding bij de tank en keek de leiding na en vond een opening in de bocht vlak bij de tank. Die opening was ongeveer een halve centimeter lang en was kennelijk aangebracht met behulp van een zaag of iets dergelijks.

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „die motor heeft beschadigd” en „vernield, „althans”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan „een ander toebehoort beschadigen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, voorwaardelijk, proeftijd drie jaren, en (onvoorwaardelijk) tot een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 8 dagen — Red.].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 22 januari 1959 ¹⁾

President: Majoor Mr. G. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels W. Vermeer en J. D. Stolp.

Raadsman: Kapitein Mr. E. Döbken.

Feitelijke omschrijving van het gebeuren in materiële zin in de tenlastelegging. Vermelding van de overtreden norm in de tenlastelegging. Verkeersongeval, gepleegd tijdens een bevolen dienstverrichting in Duitsland.

¹⁾ Zie ook de beschikking van 20 november 1958 van dezelfde krijgsraad, M.R.T. LII (1959) blz. 309. (Red.).

KRIJGSRAAD: *toepasselijkheid van de Duitse „Strassenverkehrsordnung” voor wat de norm betreft en, naar analogie, van het Nederlandse strafrecht voor wat de sanctie betreft (voor „Haft” gebezigd de Nederlandse hechtenisstraf en voor de maximum-bedreigde geldboete de tegenwaarde daarvan in Nederlands betaalmiddel).*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Het bewezenverklaarde valt zowel onder paragraaf 8, 2° van de Strassenverkehrsordnung als onder artikel 20 W.V.R.; volgens artikel 6, 6° van het Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland heeft de Nederlandse rechter het in Duitsland begane feit te berechten als ware het een overtreding van de Nederlandse verkeerswetgeving. Aan artikel 17, 3° van dit verdrag moet niet de strekking worden toegekend om, indien de Nederlandse en de Duitse verkeerswetgeving overeenstemmen, de toepassing van de nationale wetgeving door de Nederlandse rechter terzijde te stellen.*

(R.L. art. 114; W.V.R. art. 20; Verdrag Buitenl. Krijgsmachten in Duitsland art. 17, 3°)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. V., geboren 15 april 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is tenlastegelegd:

„dat hij terwijl hij als militair in werkelijke dienst op een bevolen „diensttoefening in Duitsland was, op of omstreeks 1 augustus 1958 te „Zülpich, Kreis Euskirchen, in elk geval in Duitsland, als bestuurder „van een jeep daarmee heeft gereden over de voor het openbaar ver- „keer openstaande rijweg, de Grünstrasse en naderende de onover- „zichtelijke hoek van de voor het openbaar verkeer openstaande rij- „wegen Grünstrasse-Kirchstrasse, bij het tegenkomen van een vanuit „tegenovergestelde richting komende autobus, niet behoorlijk is uitge- „weken naar rechts, dan wel niet de uiterste rechterzijde van de rijbaan „bereden doch die autobus ter linkerzijde heeft aangereden, althans zo „op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake „dat hij alstoen aldaar juist voor of in voornoemde bocht een aldaar „op de voor hem rechterzijde van die weg lopende persoon heeft inge- „haald en is voorbijgereden en daarvoor zover naar links is uitge- „weken, dat hij in botsing is gekomen met een vanuit tegenovergestelde „richting komend normaal rechts rijdend motorvoertuig, welke over- „tredingen zijn strafbaar gesteld bij paragraaf 1 juncto 8 en 10 van de „Verordnung über das Verhalten im Strassenverkehr in verband met „artikel 6 lid 6 juncto artikel 2 van het verdrag inzake de rechten en „verplichtingen van buitenlandse strijdkrachten en hun leden in de „Bondsrepubliek Duitsland”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 26 augustus 1958 opgemaakt en getekend door de commandant van de Verbandplaatscompagnie 11de Geneeskundig Bataljon onder meer blijkt, dat J. J. V. op genoemde datum sedert 3 december

1957 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklagde's raadsman de nietigheid der tenlastelegging heeft voorgedragen op grond dat: *ten 1e* in de omschrijving van het ten laste gelegde feit niet wordt aangegeven waar de autobus zich bevond en *ten 2e* dat in het slot der tenlastelegging wordt verwezen naar niet bestaande strafbepalingen;

Overwegende, dat dit verweer moet falen, enerzijds omdat de omschrijving van het primair aan beklagde ten laste gelegde feit op voldoende duidelijke wijze tot uitdrukking brengt, dat beklagde ten tijde en ter plaatse en onder de omstandigheden als daarin nader omschreven, bij het tegenkomen van een uit tegenovergestelde richting komende autobus niet behoorlijk is uitgeweken naar rechts dan wel niet de uiterste rechterzijde van de rijbaan heeft bereden, van welke gedragingen de verwijtbaarheid dan nader in het licht wordt gesteld door een toevoeging, waarvan de strekking is, dat beklagde — zo hij wel behoorlijk naar rechts zou zijn uitgeweken dan wel de uiterste rechterzijde van de rijbaan zou hebben bereden — die autobus niet ter linkerzijde zou hebben aangereden; dat bij zodanige, met de duidelijke omschrijving daarvan strokende, opvatting van het ten laste gelegde de juiste plaats van de autobus niet of nauwelijks van belang is en het ontbreken van de vermelding daarvan de tenlastelegging dan ook niet tot een obscuur libel stempelt; dat overigens het subsidiair ten laste gelegde inhoudt, dat de autobus normaal rechts reed en dus de plaats van de autobus wel aangeeft;

dat het voormelde verweer anderzijds niet kan opgaan, omdat de in artikel 114 van de Regtspleging voor de Landmagt voorgeschreven vermelding van het ten laste gelegde feit alleen een feitelijke omschrijving van het feitelijk gebeuren in materiële zin vordert, doch niet een aanduiding van de bepalingen, welke daarvoor zouden zijn overtreden, zodat een dergelijke ten overvloede gegeven aanduiding, waarin een onjuistheid mocht voorkomen, niet tot nietigheid der tenlastelegging kan leiden;

Overwegende, dat de Krijgsraad zijn — door beklagde overigens niet betwiste — bevoegdheid om van de onderhavige zaak kennis te nemen ontleent aan het bepaalde in artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 1 augustus 1958, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en met zijn onderdeel, de Verbandplaatscompagnie van het 11de Geneeskundig Bataljon, op oefening was in Duitsland, te omstreeks 09.25 uur als bestuurder van een militaire jeep, gekentekend KX 63-14, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Grünstrasse te Zülpich, Kreis Euskirchen; dat hij toen met genoemde jeep naderde een onoverzichtelijke, vrij scherpe, bocht naar rechts, de hoek van de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Kirchstrasse, met genoemde Grünstrasse; dat hij ge-

noemde bocht is gaan in- en doorrijden en, terwijl vanuit de tegenovergestelde richting een autobus naderde, niet de uiterste rechterzijde van de rijbaan heeft bereden;

Overwegende, dat als getuige bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad heeft verklaard en met ede bevestigd, Egbert de Jong, oud 27 jaar, wonend te Baarn, thans reserve-2e-luitenant, nr. 31.05.15.169:

dat hij op 1 augustus 1958 te omstreeks 09.25 uur was gezeten in een door beklaagde bestuurde militaire jeep, op weg van Vogelsang naar Keulen, rijdende te Zülpich (Duitsland); dat bij het doorrijden van een vrij scherpe onoverzichtelijke bocht naar rechts een aanrijding heeft plaatsgehad tussen de door beklaagde bestuurde jeep en een uit tegenovergestelde richting komende autobus; dat genoemde jeep in die bocht reed op de rechterweghelft, hoewel niet uiterst rechts op die weghelft; dat er rechts van die jeep nog ongeveer één à anderhalve meter „over” was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 14/58 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend en gesloten op 15 augustus 1958 door Jan Johannes Meyer, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de 11e Marechaussee compagnie, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant: dat op 1 augustus 1958 een ongeval plaats had gehad op de hoek, gevormd door de, naar het begrip der Nederlandse Verkeerswetgeving voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande, Grünstrasse-Kirchstrasse te Zülpich, Kreis Euskirchen; dat bij bedoeld ongeval betrokken waren een duitse autobus en een nederlandse militaire jeep, gekentekend KX 63-14;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten dat hij terwijl hij als militair in werkelijke dienst op een bevolen dienstoefening was in Duitsland, op 1 augustus 1958 te Zülpich Kreis Euskirchen, als bestuurder van een jeep daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Grünstrasse en naderende de onoverzichtelijke hoek van de voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen Grünstrasse-Kirchstrasse, bij het tegenkomen van een vanuit tegenovergestelde richting komende autobus niet de uiterste rechterzijde van de rijbaan heeft bereden doch die autobus ter linkerzijde heeft aangereden;

Overwegende, dat het als voormeld bewezen verklaarde feit niet strafbaar is volgens de Nederlandse wet, met name niet volgens de, territoriale werking hebbende, Nederlandse verkeerswetgeving;

dat het bewezen verklaarde feit echter wel strafbaar is volgens de Duitse wet en wel volgens paragraaf 8 juncto paragraaf 49 van de Strassenverkehrs-Ordnung; dat, nu voorts uit het gehouden onderzoek en de gedingstukken blijkt, dat beklaagde ten tijde, waarop hij het primair ten laste gelegde feit pleegde, uit hoofde van zijn militair verband diende bij de tot de gewapende krijgsmacht van Nederland be-

horende Verbandplaats Compagnie van het 11e Geneeskundig Bataljon van de Koninklijke Landmacht, en zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland bevond, op grond van de tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Verenigde Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland op 11 juni 1956 gesloten en in werking getreden Overeenkomst, vervat in de notawisseling tussen de Nederlandse en Britse Regering inzake de uitoefening van rechten en verplichtingen ten aanzien van de in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde Nederlandse militaire eenheden, welke voortvloeien uit twee op 26 mei 1952 te Bonn gesloten en op 23 oktober 1954 te Parijs herziene Verdragen (Tractatenblad 1956/124) — zijnde deze Overeenkomst bij de op 16 maart 1958 door de Staten-Generaal goedgekeurde en op 24 maart 1958 met terugwerkende kracht tot 11 juli 1957 in werking getreden nadere Overeenkomst tussen dezelfde partijen verlengd voor onbepaalde tijd — in verband met het tussen de Verenigde Staten van Amerika, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, de Franse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland, zo als gewijzigd bij Bijlage II van het Protocol tot beëindiging van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Parijs op 23 oktober 1954 — en wel met name artikel 6 lid 6 van dat Verdrag — de Duitse wet ten deze van toepassing is en die wet thans door de Krijgsraad (zijnde een autoriteit van de gewapende Nederlandse Krijgsmacht, waarvan ten tijde van het plegen van het bewezen verklaarde feit — naar de Krijgsraad uit eigen wetenschap bekend is — onderdelen gelegerd waren op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland) ingevolge voormelde Overeenkomst in verband met artikel 2 lid 1 van voormeld Verdrag moet worden toegepast;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad nochtans de toepassing van de Duitse wet beperkt moet blijven tot toepassing van de overtreden norm van de Duitse wet; dat immers, wanneer toepassing van de Duitse wet zou betekenen, dat ook de Duitse strafbepalingen zouden moeten worden gehanteerd door de autoriteiten van de gewapende krijgsmacht van de Drie Mogendheden en van andere Staten van herkomst, als bedoeld in voormeld Verdrag, zulks — met name wanneer volgens die strafbepalingen straffen zouden moeten worden opgelegd, welke het strafrecht van bedoelde Mogendheden en Staten niet kent — zoude leiden tot onoverkomenlijke bezwaren bij de executie; dat het dan ook met de geest en de ratio van het Verdrag in overeenstemming is te achten dat in plaats van de naar de Duitse wet bedreigde straf een daarmede zoveel mogelijk soortgelijke straf uit het straffenstelsel van de berechtende autoriteit als sanctie wordt toegepast;

Overwegende, dat diensvolgens het als voormeld bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van paragraaf 8 lid 2 van de Strassenverkehrsordnung”,

voorzien en strafbaar gesteld bij paragraaf 49 van die Ordnung in verband met artikel 6 van genoemd Verdrag en met voormelde Overeenkomst;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde primair meer of anders is tenlastegelegd, dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, terwijl het subsidiair tenlastegelegde buiten onderzoek behoort te blijven;

Overwegende, dat beklagde's raadsman wel heeft aangevoerd, dat aan het ten laste gelegde feit ontbreken de elementen, welke beklagde tot een der leden van Krijgsmachten in de zin van meergenoemd Verdrag stempelt, doch zulks aan het voorgaande reeds hierom niet vermag af te doen, omdat die elementen eerst ter sprake komen bij de vraag of hogerbedeelde Overeenkomst met Verdrag ten deze toepassing kan vinden, welke vraag de Krijgsraad ambtshalve moet beoordelen en heeft te toetsen niet alleen aan hetgeen in de tenlastelegging is vermeld, doch ook aan de ten processe gebleken omstandigheden;

dat trouwens die elementen — het uit hoofde van militair verband dienen bij de gewapende Krijgsmachten van de Drie Mogendheden of een andere Staat van herkomst en het zich bevinden op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland — in voldoende mate in de tenlastelegging en bewezenverklaring hun weerslag vinden, voor zover daarin voorkomt, dat beklagde als militair (sc. als dienstplichtig soldaat ingedeeld bij de Verbandplaatscompagnie van het 11de Geneeskundige Bataljon te Stroe) in werkelijke dienst op een bevolen dienst-oefening in Duitsland was;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van omstandigheden, welke zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat, waar aan de in artikel 49 van de Strassenverkehrs-Ordnung bedreigde straf van 150 Duitse Mark of „Haft” (van ten hoogste zes weken volgens artikel 18 van het Strafgesetzbuch) het meest soortgelijk is een geldboete tot een tegenwaarde in Nederlandse Courant van 150,— DM of hechtenis van het hoogste zes weken een en ander in de zin van artikel 9, sub a, 3e en 2e van het Wetboek van Strafrecht, de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de ter terechtzitting gebleken omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde deswege tot betaling van een geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van een dag;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk, voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 12 april 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Mr. Van der Meulen, Lt.-Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers en Schout-bij-Nacht Bakker (plv.).

Raadsman: Kapitein Mr. E. Döbken.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen met wijziging van gronden;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: [zie vonnis — *Red.*]:

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring op 26 augustus 1958 opgemaakt en getekend door de commandant van de verbandplaatscompagnie 11e geneeskundig bataljon onder meer blijkt, dat beklaagde op genoemde datum sedert 3 december 1957 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad het tenlastegelegde heeft bewezen verklaard als in zijn vonnis aangegeven en het bewezene heeft gequalificeerd als:

„*Overtreding van paragraaf 8 lid 2 van de Strassenverkehrsordnung*”, voorzien en strafbaar gesteld bij paragraaf 49 van die Ordnung in verband met artikel 6 van het hierna te noemen verdrag van 1956 en de hierna te noemen overeenkomst van 1954 en beklaagde te dier zake de straf heeft opgelegd van drie gulden, subsidiair drie dagen ¹⁾ hechtenis;

Overwegende, dat namens beklaagde de volgende verweren in hoger beroep zijn voorgedragen:

1e. de Krijgsraad had zich onbevoegd moeten verklaren om van de zaak kennis te nemen, aangezien het „Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland” (tractatenblad 1956, no. 124 blz. 76v) niet toepasselijk zou zijn omdat de „Overeenkomst betreffende de aanwezigheid van buitenlandse strijdkrachten in de Bondsrepubliek Duitsland van 23 oktober 1954”, waartoe Duitsland ²⁾ is toegetreden op 30

¹⁾ Het Hof moet zich vergist hebben: het vonnis zegt: één dag. (*Red.*)

²⁾ Lees: Nederland. (*Red.*)

april 1955 (tractatenblad 1955 no. 110) onderscheid maakt tussen stationeren van krijgsmachten enerzijds en binnen komen en blijven voor beperkte duur van oefenende troepen anderzijds en eerstgenoemd verdrag uitsluitend van toepassing zou zijn indien Nederland bij de tot stand koming van laatstgenoemd verdrag een krijgsmacht op het grondgebied van de Bondsrepubliek zou hebben „gestationeerd” in de betekenis, welke aan dit woord in laatstgenoemd verdrag moet worden gehecht;

2e. beklagde mag zich beroepen op onbekendheid met de geschonden Duitse verkeersregel, omdat deze niet in Nederland zou zijn afgekondigd in de zin van de wet A.B.;

3e. de Nederlandse rechter mag geen straf opleggen voor een feit waarop de Nederlandse wet geen straf stelt;

Overwegende, ten aanzien van het eerste verweer: dat, naar het Hof uit eigen wetenschap bekend is, Nederland bij het tot stand komen van laatstgenoemd verdrag een krijgsmacht op het gebied van de Duitse Bondsrepubliek had gestationeerd in de betekenis waarin dit woord in dit verdrag voorkomt, zodat reeds hierom dit verweer moet falen, doch zulks bovendien, omdat in eerstgenoemd verdrag aan het begrip „gestationeerd” dezelfde betekenis moet worden toegekend als in het op 26 mei 1952 gesloten „Verdrag inzake de betrekkingen tussen de „Drie Mogendheden en de Bondsrepubliek Duitsland” waarbij de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk zich de rechten inzake het stationeren van troepen voorbehielden, welke zij bezaten tijdens het bezettingsrecht, hetwelk geen onderscheid maakt naar gelang van het doel waarvoor of de tijdsduur gedurende welke bezettingstroepen zich in het bezette gebied bevinden;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis, waarvan beroep, overneemt de overwegingen betreffende de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

Overwegende omtrent de qualificatie en de strafbaarheid van het feit:

dat het tweede verweer ten onrechte is voorgesteld;

dat toch, wanneer de Nederlandse rechter tot taak heeft vreemd recht toe te passen, de eis dat de vreemde wet in Nederland is afgekondigd, niet kan worden gesteld;

dat voorzover appellant een beroep wil doen op afwezigheid van alle schuld wegens onbekendheid met de Duitse verkeerswetgeving, ook dan dit verweer niet opgaat daar door de militaire autoriteiten maatregelen waren getroffen om militaire chauffeurs, die in Duitsland motorvoertuigen moeten besturen, van die verkeersregels op de hoogte te stellen door middel van een aanhangsel behorende bij het Handboek voor de Chauffeur, een brief van de commandant van het eerste legerkorps van december 1955, waarin er op wordt gewezen dat de Duitse verkeerswetgeving volledig moet worden nageleefd en de instructie, welke beklagde voor zijn vertrek naar Duitsland heeft gehad, blijkens een desbetreffende ten processe overgelegde brief van zijn compagniescommandant;

dat ook het derde verweer niet kan opgaan daar toch het bewezen-verklaarde feit zowel valt onder het door de Krijgsraad toegepaste artikel der Duitse Strassenverkehrsordnung, als onder artikel 20 van het Nederlandse Wegenverkeersreglement;

dat in een geval als het onderhavige ingevolge artikel 6 lid 6 van eerstgenoemd verdrag de Nederlandse rechter het in Duitsland begane feit heeft te berechten als ware het een overtreding van de Nederlandse verkeerswetgeving;

dat aan artikel 17 lid 3 van dit verdrag niet de strekking moet worden toegekend om, indien de Nederlandse en Duitse verkeerswetgeving overeenstemmen, de toepassing door de Nederlandse rechter van zijn nationale wetgeving terzijde te stellen;

dat derhalve de qualificatie moet luiden:

„overtreding van artikel 20 van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven bewezen is verklaard, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, terwijl het subsidiair tenlastegelegde buiten onderzoek behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien, behalve de genoemde artikelen van het Wegenverkeersreglement, de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een geldboete van drie gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van drie dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is tenlastegelegd dan hierboven bewezen is verklaard.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 18 juni 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Majoor Mr. G. W. O. Riep.

Raadsman: Mr. N. P. H. van de Leur.

Wederrechtelijk gebruik van eens anders motorrijtuig op een weg.

Verworpen het verweer van de raadsman dat de tenlastelegging nietig zou zijn omdat zij de qualificatie „wederrechtelijk” inhoudt, welk begrip aldus niet voldoende feitelijk zou zijn omschreven. Dit begrip kan in artikel 37, in verband met de overige elementen, geen andere betekenissen hebben dan „in strijd met het recht van de eigenaar van het motorrijtuig”. In de tenlastelegging komt het woord „wederrechtelijk” voor in verband met een feitelijke omschrijving van gedaagde's gedragingen, waaruit geen andere conclusie kan worden getrokken dan dat het misdrijf van artikel 37 W.V.W. wordt tenlastegelegd, zodat ook aan het in de tenlastelegging vermelde woord „wederrechtelijk” geen andere betekenis kan worden gehecht als voormeld.

(W.V.W. art. 37)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. D., geboren 4 maart 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 december 1958 te Amersfoort, in elk geval in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „tezamen en in vereniging met J., althans alleen met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening een scooter, toebehorende aan D. Lam, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of diens mededader „heeft weggenomen, althans zo op het voorgaande geen veroordeling „kan of mocht volgen terzake dat hij alstoen aldaar opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een scooter, toebehorende aan D. Lam, „althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, daarmee heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „Langestraat, en andere voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen in die gemeente”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagdes raadsman als verweer heeft opgeworpen, dat de telastelegging, voor zover het daarin subsidiair gestelde betreft, nietig zou zijn omdat het begrip „wederrechtelijk” daarin niet voldoende feitelijk omschreven zou zijn, en deze term zonder nadere feitelijke omschrijving verschillende betekenissen zou kunnen hebben;

Overwegende dienaangaande, dat in artikel 37 van de Wegenverkeers-

wet de term wederrechtelijk slechts kan worden verklaard door het verband van dit woord met de overige elementen van de in dat artikel omschreven strafbare handeling, en dat uit dit verband zonder meer duidelijk is, dat die term geen andere betekenis kan hebben dan „in „strijd met het recht van de eigenaar van het motorrijtuig”;

dat in de telastelegging in het daarin subsidiair gestelde de term „wederrechtelijk” voorkomt in het verband van een feitelijke omschrijving van de aan beklagde telastegelegde gedragingen, welke zodanig is dat daaruit naar 's Krijgsraads oordeel geen andere conclusie kan worden getrokken dan dat aan beklagde het misdrijf, omschreven in artikel 37 van de Wegenverkeerswet wordt telastegelegd, dat dus ook in de telastelegging aan de term „wederrechtelijk” geen andere betekenis kan worden toegekend dan „in strijd met het recht van de eigenaar van het motor„rijtuig” en mitsdien deze term, hoezeer aan het betrokken wetsartikel ontleend en dus in zoverre kwalitatief, tevens een voldoende feitelijke aanduiding oplevert;

dat derhalve het beroep op nietigheid van de telastelegging wordt verworpen;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem subsidiair telastegelegde feit ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard dat hij op 27 december 1958 te Amersfoort met de bedoeling zich daarmee naar Ede te begeven als bestuurder van een scooter heeft gereden over verschillende voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen aldaar; dat genoemde scooter hem niet toebehoorde en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen die scooter op een weg te gebruiken; dat hij te Amersfoort door twee agenten van politie is aangehouden;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan t.w. dat hij op 27 december 1958 te Amersfoort, opzettelijk wederrechtelijk als bestuurder van een scooter, toebehorende aan D. Lam, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Langestraat, en andere voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen in die gemeente;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor„rijtuig op een weg gebruiken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk, proeftijd drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 25 juni 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor P. Ridder,
Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.
Raadsman: Mr. P. C. H. Bouwens, advocaat te Nijmegen.

Poging tot opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken: beklaagde was midden in de nacht in een op de openbare weg geparkeerd staande auto gestapt, nadat hij het portier via het ventilatierraampje had geopend, had aan verschillende knoppen gedraaid en naar het contactsleuteltje gezocht, hetwelk hij echter niet kon vinden.

(W.Sr. art. 45; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P. M., geboren 13 januari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 4 april 1959 te Heerlen, in elk geval in „Nederland, heeft gepoogd opzettelijk wederrechtelijk met een aan Fr. „Ch. J. van den Boogaard, althans aan een ander dan aan hem, be- „klaagde toebehorende auto te rijden en deze aldus te gebruiken over de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Geerstraat, zijnde „het voornemen tot voornoemd misdrijf door een begin van uitvoering „geopenbaard, doordat hij alstoen aldaar in die auto is gaan zitten na „aan de binnenzijde de portierkruk te hebben omgedraaid en heeft „getracht het contactsleuteltje te vinden en daarbij de lichten aan en „uit heeft gedaan, zijnde het voormeld misdrijf niet voltooid alleen „door de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid dat hij het voor- „noemd contactsleuteltje niet kon vinden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht in de nacht van 4 op 5 april 1959 te omstreeks 03.00 uur in de Geerstraat te Heerlen, een voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, in een aldaar geparkeerd staande auto, die, naar later bleek aan F. Ch. J. van den Boogaard toebehoorde, is gaan zitten; dat hij met die auto ook wel over die Geerstraat zou zijn gaan rijden, indien hij die auto had kunnen starten; dat hij terwijl hij in die auto zat, aan de knopjes van het dashboard heeft gedraaid en hij toen onder andere het licht aan en uit heeft gedaan; dat hij geen contactsleuteltje heeft kunnen vinden, zodat hij die auto niet heeft kunnen starten, waarna hij weer uit die auto is gestapt; dat hij vervolgens is nagezeten door Van den Boogaard en kort daarop door de politie gearresteerd; dat hij op de volgende wijze in die auto is ge-

komen: namelijk door het ventilatieraampje, dat openstond, verder open te duwen en door één zijner handen binnen te steken en zo de kruk van het portier aan de binnenzijde open te draaien; dat hij heeft geweten, dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen die auto op de openbare weg, de Geerstraat, te gebruiken, door als bestuurder daarvan daarmede over die straat te gaan rijden, zoals hij zou hebben gedaan, als hij het contactsleuteltje had kunnen vinden of op een andere manier de auto had kunnen starten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 50/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 13 april 1959 gesloten en getekend door Joseph Hendrikus Maassen, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Heerlen der Koninklijke Marechaussee zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van: Franciscus Christiaan J. van den Boogaard, oud 32 jaar, wonende te Heerlen:

dat hij zijn auto in de nacht van 4 op 5 april 1959 in de Geerstraat te Heerlen had geparkeerd, waarna hij een huis was binnengegaan; dat hij even later door iemand aldaar werd gewaarschuwd, dat er een persoon in zijn auto zat; dat hij, nadat hij zich overtuigd had, dat dit zo was, naar buiten is gerend, waar hij een man zich zag verwijderen; dat er toen niemand meer in zijn auto zat en daar er niemand anders in de straat was, hij vermoedde, dat dit de man was, die in zijn auto had gezeten; dat hij vervolgens deze man is nagelopen, maar hem niet tot staan kon brengen zodat deze man uit het gezicht verdween; dat hij de man, die hij tijdens de achtervolging goed had opgenomen, later heeft herkend, toen de politie hem, getuige, confronteerde met een door deze gearresteerde man; dat hij aan niemand toestemming had gegeven om zijn auto weg te nemen en zich deze toe te eigenen of daar gebruik van te maken;

als verklaring van verbalisant:

dat hij op 5 april 1959 C. P. M. heeft geconfronteerd met F. C. J. van den Boogaard; dat Van den Boogaard M. heeft herkend als degene, die hij in de nacht van 4 op 5 april op de Geerstraat te Heerlen in zijn auto heeft zien zitten en die hij achtervolgde toen hij bij zijn auto wegrende;

Overwegende: . . . [bewezenverklaring — Red.];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„poging tot opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet juncto artikel 45 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders, en

in aanmerking nemende dat beklagde zijn daad heeft begaan terwijl hij onder de invloed van sterke drank verkeerde;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 24 juli 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor G. A. van den Bergh, Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. A. Rooselaar, advocaat te Arnhem.

Als dienstplichtige met groot verlof, gedurende de tijd dat hij nog voor de werkelijke dienst kan worden opgeroepen, een meerdere (adjudant-O.O. der Koninklijke Marechaussee) op de openbare weg toevoegen „Zo, slappeling”. Belediging van een meerdere. Geldboetestr af opgelegd.

(W.M.Sr. art. 60, 2°, 108; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. H., geboren 3 augustus 1935, dpl. soldaat der 1e klasse met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat buiten werkelijke dienst zijnde „gedurende het tijdvak dat hij voor die dienst kon worden opgeroepen „op of omstreeks 16 april 1959 te Wezep, gemeente Oldebroek, op „zettelijk beledigend of bespottend de adjudant der Koninklijke Mare „chaussee H. J. Kolenbrander op de openbare weg, de Stationsstraat, „heeft toegevoegd: „zo slappeling”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, gedagtekend 3 juni 1959, opgemaakt door het hoofd Mobilisatie Bureau van het Korps Commandotroepen onder meer blijkt, dat H. H., registratie nummer . . . , op 4 april 1956 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige en dat hij met ingang van 1 december 1957 met groot verlof was vertrokken en dat hij op genoemde datum nog niet uit de militaire dienst was ontslagen, zodat hij mitsdien op 16 april 1959 voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen;

Overwegende, dat in de tenlastelegging kennelijk tengevolge van een tikfout staat vermeld „Stationsstraat”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbeterd, zodat in de plaats daarvan worde gelezen „Stationsweg”, door welke verbetering van de tenlastelegging de beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat der eerste klasse (met groot verlof sedert 1 december 1957) buiten werkelijke dienst was (hebbende hij vroeger gediend bij het Korps Commandotroepen te Roosendaal in het tijdvak van 4 april 1956 tot 1 december 1957) op 16 april 1959 te Wezep, gemeente Oldebroek, willens en wetens een in het militair uniform gekleed lid van de Koninklijke Marechaussee, die de uitmonstering van adjudant-onderofficier op zijn kleding droeg, op de openbare weg, de Stationsweg te Wezep de beledigende woorden heeft toegevoegd van „Zo slappeling”; dat hij nu weet dat deze adjudant der Koninklijke Marechaussee H. J. Kolenbrander is geheten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 61/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 27 april 1959 gesloten en getekend door Kolenbrander, Hendrik Jacob, Adjudant-Onderofficier der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Wezep der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 16 april 1959 te omstreeks 19.50 uur op de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Stationsweg, gelegen te Wezep in de gemeente Oldebroek, reed; dat hij aldaar een aantal soldaten die hem de verplichte militaire groet niet brachten, een terechtwijzing had gegeven, toen hem een burger passeerde, die hem op luide toon de woorden toevoegde van „Zo slappeling”; dat hij naar die burger is toegegaan en hem heeft gevraagd, wat hij tegen hem zei; dat deze burger toen antwoordde zoiets als: „Ik zeg tegen jou, zo slappeling, „want ik vind jou maar een slappeling om die militairen aan te houden”; dat hij deze burger ter plaatse heeft aangehouden; dat deze burger bij nader onderzoek bleek H. H. te zijn geheten;

Overwegende, dat ten processe een verklaring aanwezig is van de Burgemeester van Oldebroek, gedagtekend 28 april 1959, waaruit zakelijk onder meer blijkt, dat H. H., registratienummer , gewoon dienstplichtige van de lichting 1955, gedurende het tijdvak van 4 april 1956 tot en met 28 april 1957 voor eerste oefening in werkelijke dienst is geweest; dat hij laatstelijk is ingedeeld geweest bij het Korps Commandotroepen;

Overwegende, dat uit een verklaring van het hoofd Mobilisatiebureau van het Korps Commandotroepen, opgemaakt op 29 april 1959 en ondertekend door de Kapitein E. A. Simon, onder meer zakelijk blijkt:

dat de soldaat der 1ste klasse H. H., registratienummer , registratief behorend tot het korps Commandotroepen, in werkelijke dienst is geweest voor eerste oefening, thans met groot verlof is en voor werkelijke dienst kan worden opgeroepen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als dienstplichtig soldaat buiten werkelijke dienst zijnde „gedurende het tijdvak dat hij voor die dienst kon worden opgeroepen „op 16 april 1959 te Wezep, gemeente Oldebroek, opzettelijk beledigend de adjudant der Koninklijke Marechaussee H. J. Kolen-

„brander op de openbare weg, de Stationsweg, heeft toegevoegd „zo
„,slappeling”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

„*Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling
„beledigen”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 35 *),
subs. 14 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 september 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel

B. C. J. Brouwer, Luitenant-Kolonel J. D. Stolp.

Raadsman: Mr. L. N. van der Veen.

*Mishandeling, doch niet-strafbaarheid van de beklagde en vrij-
spraak deswege: beklagde, die in een twistgesprek was gewikkeld met
een ander, werd door de broer van die ander in een gevecht gewikkeld
en door de echtgenote van die broer van achteren aangevallen. Uit
zelfverdediging bracht hij bedoelde broer een stomp in het gezicht toe,
terwijl hij, achteruitslaande, diens echtgenote een kaakslag toediende.*

(W.Sr. art. 41, 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
D. G. M., geboren 1 november 1920, sergeant, beklagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 mei 1959 te Sliedrecht, in elk geval in
„Nederland, opzettelijk gewelddadig:

„1e. Bastiaantje Peele tegen haar kaak heeft gestompt, waardoor
„die Bastiaantje Peele pijnlijk werd getroffen en enige kiezen kwamen
„los te zitten;

„2e. Willem Verhoef enige vuistslagen in diens gelaat heeft ge-
„geven, waardoor die Verhoef ten bloede werd verwond en pijnlijk
„werd getroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij op 7 mei 1959 te Sliedrecht willens en wetens met zijn rech-
tervuist over zijn linkerschouder heen, terwijl hij zich tegelijkertijd

*) Artikel 24 W.Sr., hetwelk vermoedelijk is toegepast, is in het vonnis niet
als „gezien” vermeld. (*Red.*).

omdraaide, een krachtige slag naar achteren heeft gegeven met de bedoeling om zich tegen de persoon te verdedigen, die hem zojuist van achteren een klap tegen zijn achterhoofd had gegeven, terwijl hij in een gevecht gewikkeld was met een ander persoon, Willem Verhoef geheten, die vóór hem stond; dat zijn vuistslag, naar later bleek, terecht kwam en afschampte op het gezicht van Mevrouw Verhoef, de echtgenote van Willem Verhoef, Bastiaantje Peele geheten; dat hij toen daar Willem Verhoef, die zich met een ruzie, die hij, beklaagde, had met zijn broer Arie Verhoef, ging bemoeien door hem, beklaagde, een klap op het achterhoofd te geven en hem op zijn rug te springen, enige vuistslagen in diens gelaat heeft gegeven, nadat hij zich eerst van die Willem Verhoef had ontdaan en deze Willem Verhoef daarna in gezelschap van zijn broer Arie Verhoef schoppend en slaand op hem afkwam; dat hij zich toen wel met zijn vuisten moest verdedigen; dat hij heeft gezien, dat Willem Verhoef aan zijn gezicht bloedde;

Overwegende, dat hij hun verhoor als getuigen door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad onder meer zakelijk hebben verklaard en met ede bevestigd:

1e. Bastiaantje Peele, echtgenote van Willem Verhoef, oud 40 jaar: dat zij op 7 mei 1959 te Sliedrecht door beklaagde met een zijner tot vuist gebalde handen geslagen is en deze slag tegen haar kaak is terechtgekomen; dat deze slag haar veel pijn heeft veroorzaakt en door deze slag enige kiezen bij haar los zijn komen zitten;

2e. Gerrit Verweij, oud 40 jaar:

dat hij op 7 mei 1959 te Sliedrecht heeft gezien, dat, terwijl beklaagde ruzie had met Arie Verhoef, Willem Verhoef op de vechtenden kwam afrennen en Willem beklaagde direct zonder meer een harde klap tegen het achterhoofd gaf;

dat hij hierop zijn fiets, die hij bij zich had, heeft weggezet om de vechtenden te scheiden en dat, toen hij de vechtenden weer zag, hij zag, dat Arie en Willem Verhoef, al scheldend, schoppend en slaand op beklaagde afkwamen en beklaagde zich tegen hen beiden verzette door met een zijner tot vuist gebalde handen naar Arie en Willem te slaan; dat hij heeft gezien, dat beklaagde met een vuistslag Willem op diens linkerwenkbrauw sloeg en dat bij Willem Verhoef het bloed uit zijn wenkbrauw sprong;

3e. Ernestine Gardine M., oud 30 jaar:

dat op 7 mei 1959 te Sliedrecht haar man, beklaagde, ruzie heeft gehad met Arie Verhoef; dat zij heeft gezien dat Mevrouw Verhoef met Willem Verhoef naar de plaats van de ruzie zijn gerend; dat zij heeft gezien dat Willem Verhoef beklaagde met een zijner tot vuist gebalde handen een krachtige slag tegen het achterhoofd gaf en beklaagde vervolgens van achteren besprong; dat zij heeft gezien, dat beklaagde ook nog van Mevrouw Verhoef een klap van achteren kreeg; dat zij heeft gezien, dat beklaagde een vuistslag naar achteren gaf en deze slag Mevrouw Verhoef ter hoogte van haar gezicht raakte en vervolgens afschampte; dat zij daarna heeft gezien, dat beklaagde zich tegen Arie en Willem Verhoef tegelijk moest verweren;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 464, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 mei 1959 gesloten en getekend door Cornelis van Campen, agent van gemeentepolitie te Sliedrecht en Leendert Tolenaars, agent van gemeentepolitie te Sliedrecht, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisanten van Willem Verhoef, oud 42 jaar, wonende te Sliedrecht:

dat hij op 7 mei 1959 te Sliedrecht is geslagen door M.; dat hij tengevolge hiervan hevig uit zijn gezicht bloedde en een hevige pijn in zijn neus voelde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voor zover daarop betrekking hebbende, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 7 mei 1959 te Sliedrecht opzettelijk gewelddadig:

1e. Bastiaantje Peele tegen haar kaak heeft gestompt, waardoor die Bastiaantje Peele pijnlijk werd getroffen en enige kiezen kwamen los te zitten;

2e. Willem Verhoef enige vuistslagen in diens gelaat heeft gegeven, waardoor die Verhoef ten bloede werd verwond en pijnlijk werd getroffen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Mishandeling, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan geboden door de noodzakelijke verdediging van zijn eigen lijf, aangezien hij als enig persoon zich had te verweren tegen de daadwerkelijke aanvallen van drie personen, te weten Arie en Willem Verhoef en Mevrouw Verhoef-Peele op het moment dat hij voornoemde feiten beging;

Overwegende, dat beklaagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken; dat beklaagde weliswaar begonnen is met mondeling tegen Arie Verhoef op te treden, doch dat niet is gebleken, dat hij met deze een vechtpartij begonnen is, welke tussenkost van anderen zou kunnen rechtvaardigen, zodat de aanvallen van de drie personen tegen beklaagde als ogenblikkelijke wederrechtelijke aanrandingen moeten worden beschouwd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feiten en deze feiten strafbaar;

verklaart beklaagde echter niet strafbaar;

spreekt hem vrij.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 10 september 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kolonel B. C. J. Brouwer en Luit.-Kolonel J. D. Stolp.
Raadman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal, voorafgegaan door geweld tegen personen: beklaagde dpl. soldaat, had, teneinde hem te kunnen beroven, een Canadees militair bewusteloos geslagen en hem vervolgens f 100, DM 200 en een horloge afgenomen.

Eén jaar gevangenisstraf (waarvan 8 mnd. voorwaardelijk) en ontslag zonder ontzetting.

(W.Sr. art. 310, 312 (1))

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. G., dpl. soldaat, geboren 1 mei 1938, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 mei 1959 te Amsterdam, in elk geval in „Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een „bankbiljet van f 100,—, vier bankbiljetten van 50 Duitse Marken en „een polshorloge toebehorende aan Donald Durant Smith, althans toe- „behorende aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, „hebbende hij, beklaagde, alvorens voormelde diefstal te plegen die „Smith door het toebrengen van een harde slag in het gelaat bewusteloos „geslagen met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden dan wel „gemakkelijk te maken”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 mei 1959 tussen 22.30 uur en 23.00 uur te Amsterdam in het trapportaal van een perceel van de Houtrijkstraat aldaar een bankbiljet van f 100,—, vier bankbiljetten van 50 Duitse Marken en een polshorloge heeft weggenomen met de bedoeling zich deze goederen toe te eigenen, waartoe hij, naar hij wist, van niemand recht of toestemming had gekregen; dat genoemde goederen niet aan hem, beklaagde, maar aan een Canadees militair, Donald Durant Smith, toebehoorden; dat Smith, toen hij, beklaagde, deze goederen wegnam, deze goederen in zijn bezit had en wel de bankbiljetten in de achterzak van zijn broek en het polshorloge om zijn pols; dat hij tevoren het plan had opgevat om Smith te beroven en dat hij, begrijpende dat dit niet zou lukken als hij die Smith niet eerst onschadelijk maakte, hem met een van zijn tot vuist gebalde handen een of twee harde stompen in het gezicht heeft gegeven, met de bedoeling hem onschadelijk te maken; dat Smith na die stomp of stompen in elkaar zakte en roerloos bleef

liggen, waardoor het voor hem, beklaagde, al heel gemakkelijk was om hogergenoemde goederen weg te nemen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige proces-verbaal nr. PV. 320/J/89/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 22 mei 1959 gesloten en getekend door Petrus Roesink en Arie Jan van Veen, beiden wachtmeester der 1ste klasse der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt,

1e. als verklaring aan verbalisanten van: Donald Durant Smith, geboren te Clarks Harbour, Nova Scotia (Canada), 1 augustus 1930, beroepsmilitair 2e bataljon Queens Own Rifles of Canada, gelegerd in het kamp „Fort Mc Leod” te Delinghofen, Duitsland:

dat hij op 15 mei 1959 omstreeks 22.15 uur in een café te Amsterdam in de nabijheid van de Houtrijkstraat een persoon in de uniform der Koninklijke Landmacht heeft ontmoet; dat hij te omstreeks 22.40 uur het café heeft verlaten; dat hij daarna naar de Houtrijkstraat nr. 148 is gegaan; dat hij aldaar in het trapportaal genoemde militair heeft ontmoet, die hij bij het binnenvallend licht van een straatlantaarn herkende; dat bedoelde militair hem met de tot vuist gebalde rechterhand tweemaal in het gezicht heeft gestompt waardoor hij bewusteloos is neergevallen; dat hij, toen hij weer bij bewustzijn kwam, in het trapportaal lag en hevig bloedde uit neus en mond; dat genoemde militair toen was verdwenen en dat hij tot de ontdekking kwam, dat hij onder meer van de navolgende eigendommen was beroofd: één bankbiljet van f 100,—, 4 bankbiljetten van 50 westduitse marken en een polshorloge; dat de door hem vermiste goederen en geld hem geheel in eigendom toebehoorden en dat hij niemand toestemming gegeven heeft deze weg te nemen en zich toe te eigenen;

2. als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 16 mei 1959 de in uniform, zomertenu, geklede F. G. hebben geplaatst tussen vijf in hetzelfde tenue geklede militairen van het Regiment Intendancetroepen; dat angever Smith G. heeft aangewezen als de persoon die hem had aangevallen; dat zij in de ouderlijke woning van F. G. hebben aangetroffen, op een hun door G. aangeduide plaats, een bankbiljet van f 100,— en 4 bankbiljetten van 50 Duitse Marken, terwijl W. G. hun een herenpolshorloge overhandigde dat hem door F. G. in bewaring was gegeven, welk polshorloge na vertoning aan Smith, door deze werd herkend als zijn eigendom;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 15 mei 1959 te Amsterdam met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een bankbiljet van f 100,—, vier bankbiljetten van 50 Duitse Marken en een polshorloge, toebehorende aan Donald Durant Smith heeft weggenomen, hebbende hij, beklaagde, alvorens voormelde diefstal te plegen die Smith door het toebrengen van een harde slag in het gelaat bewusteloos geslagen met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden dan wel gemakkelijk te maken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Diefstal voorafgegaan van geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken”; voorzien en strafbaar gesteld bij: artikel 310 juncto artikel 312 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf rekening houdt met het door beklagde ondergane voorlopig arrest van 16 mei 1959 tot 30 mei 1959 en van 17 juni 1959 tot aan de dag van onherroepelijk worden van dit vonnis;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 jaar, waarvan 8 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren en met opdracht aan het Medisch Consultatie Bureau te Amsterdam overeenkomstig artikel 14(2) Wetboek van Strafrecht; voorts, onvoorwaardelijk, tot ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 december 1959

President: Luit.-Kolonel Mr. Dr. J. M. J. Baak (plv.); *Leden:* Kolonel J. Hofs en Majoor J. W. A. Notten.

Raadman: Mr A. E. J. Kuhlmann.

Huisvredebreuk: in een villa, waarvan de eigenaar voor enkele dagen op reis was, door verbreking van een ruitje binnengedrongen en zich aldaar te slapen gelegd.

(W.Sr. art. 138 (1))

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. F. K., geboren 11 december 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 augustus 1959 te Schaarsbergen, in elk geval in Nederland, is binnengedrongen in de woning toebehorende

„aan en bewoond door H. J. Bax, tegen diens wil na zich de toegang „tot die woning te hebben verschaft door een ruitje van de voordeur „van die woning stuk te slaan, waardoor hij de deur van die woning „kon openen”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 12 augustus 1959 te omstreeks 23.00 uur te Schaarsbergen in de woning, toebehorende aan H. J. Bax en door voornoemde persoon bewoond, is binnengedrongen, nadat hij zich de toegang tot die woning had verschaft door een ruitje van de voordeur van die woning stuk te slaan, waardoor hij de deur van die woning kon openmaken en zo die woning kon binnenkomen; dat hij heel goed weet, dat hij de woning van die Bax is binnengedrongen tegen de wil van die Bax; dat voornoemde woning „Patria” was geheten en aan de Kempenbergerweg te Schaarsbergen is gelegen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr P 259/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 18 augustus 1959 gesloten en getekend door Jakob Hof, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de brigade Deelen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant van:

1e. Hendrik Jan Bax, oud 49 jaar, wonende Kempenbergerweg 81 te Schaarsbergen:

dat hij eigenaar en bewoner van villa „Patria”, aan de Kempenbergerweg 81 te Schaarsbergen gelegen, is; dat deze woning van 11 augustus 1959 tot 13 augustus 1959 verlaten was, daar hijzelf voor zaken op reis was en zijn verdere familie op vakantie; dat hij op 13 augustus 1959 heeft gezien, dat een van de zich in de voordeur bevindende ruitjes geheel vernield was; dat hij daarop in zijn woning heeft gezien, dat een éénpersoonsbed, staande in een slaapkamer op de 1e verdieping, beslapen was geweest; dat hij niemand toestemming heeft gegeven gedurende zijn afwezigheid zijn woning binnen te dringen;

2e. Gerrit Jan Beumer, oud 48 jaar, wonende Kempenbergerweg 83 Schaarsbergen:

dat hij op 13 augustus 1959 voor zijn woning stond en toen een soldaat van de Koninklijke Landmacht vanuit de richting van de naast zijn woning staande villa „Patria” zag komen; dat hij deze soldaat de avond tevoren in een café had ontmoet, waar deze soldaat enige glazen bier had gedronken; dat hij deze soldaat heeft gevraagd, wat hij die nacht had gedaan, waarop deze antwoordde, dat hij in het bos bij de villa had geslapen en nu terug wilde naar de Oranjekazerne; dat hij even later van een postbode hoorde, dat het ruitje van de voordeur van de villa „Patria” was vernield;

als verklaring van verbalisant:

dat hij K. met getuige Beumer heeft geconfronteerd; dat Beumer verklaarde, dat hij K. herkende als de soldaat die hij in de morgen van 13 augustus 1959 op de Kempenbergerweg had aangesproken;

Overwegende: [bewezenverklaring — *Red.*];
 Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
 „In de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnen-
 „dringen”;
 voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 lid 1 van het Wetboek
 van Strafrecht;
 [Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 10
 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en, onvoor-
 waardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 25,— bij gebreke van
 betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10
 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 7 oktober 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L.
 Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Bekentenisvrijheid

Beklaagde, sergeant-commandant van een combinatie militaire voertuigen, bestaande uit een zeswielige DAF met een daarachter gekoppelde tweewielige aanhangwagen, had zich belast met het aankoppelen en was verantwoordelijk voor het controleren, o.a. van die koppeling. Hij had echter vergeten, de borgpen aan te brengen, tengevolge waarvan bij het remmen van de DAF de koppeling losschoot, de aanhangwagen naast de DAF kwam te rijden en een ijscoman achterop- en aanreed. Lichamelijk letsel door schuld (hechtenis en verlagings).

De bestuurder van de DAF, de situatie overziende, had de borgpen losgetrokken en tegen beklagde gezegd dat het zó misschien nog wel mee zou vallen. Beklaagde had de bestuurder gezegd, de pen maar weg te gooien. Beklaagde had vervolgens het valselijk door de bestuurder opgemaakte verkeersongevallenrapport als getuige mede ondertekend. Beklaagde terzake niet strafbaar op grond van het beginsel der bekendenisvrijheid.

(W.M.Sr. art. 132, W.Sr. art. 308)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. B.,
 geboren 22 april 1939, dpl. wachtmeester, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig wachtmeester bij de 127e Af-
 „deling Zwarte Lucht doelartillerie Mobiel der Koninklijke Landmacht
 „te Haarlem,

„1e. aldaar op 6 juli 1959, aangewezen als commandant van een
 „combinatie militaire voertuigen, zijnde een zeswielig motorrijtuig
 „DAF, YA 328, waarachter gekoppeld een tweewielige aanhangwagen,

„beladen met een rekenapparaat (Contraves), hoogst onvoorzichtig en „nalatig, het aankoppelen van de aanhangwagen voor zijn rekening „nemende, heeft verzuimd de splitpen in het daarvoor bestemde gat te „steken, met het aan deze onvoorzichtigheid en nalatigheid, mitsdien „aan zijn, beklaagdes, schuld, althans mede aan zijn, beklaagdes, schuld „te wijten gevolg dat, toen de soldaat-chauffeur van deze combinatie „— van Hecken — vertrouwende dat de bevestiging juist was geschied „zonder deze zelf nader te controleren met deze combinatie de Rip- „perdakazerne uitreed en even later op de Kleverlaan vaart minderde, „de aanhangwagen losraakte en onbestuurd over de weg kwam te rijden „en van achteren tegen de bestuurder van een op de Kleverlaan rijdende „bakfiets aanreed, waardoor deze bestuurder, H. B. P. den Nieuwen- „boer geheten, tegen de grond werd geslingerd en daarbij onder meer „een hersenschudding en schedelletsel heeft opgelopen, tengevolge „waarvan hij circa zes tot acht weken ziek, althans verhinderd in de „uitoefening zijner beroepsbezigheden als ijsverkoper is geweest of „zal zijn;

„2e. aldaar op of omstreeks 6 juli 1959, in tijd van oorlog, opzette- „lijk aan de overheid, in casu de kapitein de Koning, S 4 van de 127e „Afdeling Zware Luchtdoelartillerie, in een door de dienstplichtig „soldaat W. B. van Hecken op datum van voornoemd opgemaakt en „door hem, beklaagde, als getuige mede ondertekend verkeersongeval- „lenrapport, legerformulier 13853, betreffende een verkeersongeval met „een door van Hecken bestuurd motorrijtuig, de onjuiste ambtelijke „mededeling heeft gedaan, dat hij, beklaagde, voor het vertrek uit de „Ripperdakazerne de trekhaak van de aanhangwagen had gecontroleerd „op juiste bevestiging en plaatsing van de splitpen tot borging van de „trekhaak, zulks terwijl hem bekend was dat zulks niet was geschied „en de splitpen niet was bevestigd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig wachtmeester van de 127e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel van de Koninklijke Landmacht, op 6 juli 1959 in de Koudenhornkazerne te Haarlem werd aangewezen om op te treden als commandant van een combinatie militaire voertuigen, zijnde een zeswielig motorrijtuig DAF YA 328, gekentekend KL 25-89 en een daarachter gekoppelde tweewielige aanhangwagen, gekentekend KT 50-35, welke aanhangwagen beladen was met een rekenapparaat, een zgn. contraves; dat als chauffeur van deze combinatie de soldaat W. B. van Hecken optrad; dat zijn opdracht was om met deze combinatie naar Den Helder te rijden; dat hij omstreeks 12.45 uur die dag tezamen met genoemde van Hecken de noodzakelijke voorbereidingen heeft getroffen; dat zij onder meer toen genoemde aanhangwagen met rekenapparaat hebben vastgekoppeld aan eerdervermelde DAF; dat dit gebeurde in de Ripperdakazerne te Haarlem, alwaar het materiaal van genoemde afdeling zich bevindt; dat de soldaat van Hecken de remkabel tussen beide voertuigen heeft aangesloten, terwijl hijzelf het trekoog dat zich bevindt aan de aanhangwagen

en dat hij tezamen met genoemde van Hecken en de wachtmeester Hoornweg aan de trekhaak welke zich bevindt aan genoemde DAF had gekoppeld, heeft verzekerd door het bovenste en scharnierende deel van die trekhaak naar beneden te duwen; dat hij toen heeft nagelaten de splitpen, die zich bevindt aan een kettinkje aan genoemde trekhaak, aan te brengen, zodanig dat het scharnierende gedeelte van de trekhaak met het vaste gedeelte van die haak werd verbonden; dat die dag omstreeks 13.15 uur van Hecken en hij met genoemde combinatie de Ripperdakazerne te Haarlem zijn uitgereden, waarbij van Hecken optrad als chauffeur; dat hij zelf rechts naast van Hecken gezeten was; dat hij, terwijl zij met deze combinatie voortreden over de Kleverlaan te Haarlem, er plotseling door van Hecken op attent werd gemaakt en ook zag, dat genoemde aanhangwagen rechts naast de door van Hecken bestuurde DAF voortreed op de rijbaan, precies tussen de DAF en het rechts van deze rijbaan gelegen trottoir; dat hij vervolgens zag dat genoemde DAF [aanhangwagen — *Red.*] die kennelijk bij vaartminderen was losgeraakt van genoemde DAF en onbestuurd voortrolde, deze DAF passeerde en van achteren tegen de bestuurder van een op de Kleverlaan rijdende bakfiets, een ijscokar, aanreed, tengevolge waarvan de bestuurder, naar hem later bleek H. B. P. den Nieuwenboer geheten, tegen de grond werd geslingerd en door die aanhangwagen werd overreden, waarna de aanhangwagen tot stilstand kwam; dat hij zag dat genoemde den Nieuwenboer bloedend aan het hoofd was gewond; dat hij hierna zich realiseerde dat het bovenstaande alleen kon zijn geschied vanwege zijn nalatigheid eerdervermelde splitpen aan te brengen; dat van Hecken en hij toen samen naar de achterzijde van de DAF zijn gelopen, waarbij zij de splitpen los aan het kettinkje zagen hangen; dat van Hecken toen voorstelde deze splitpen te verwijderen, met de bedoeling, naar van Hecken tegen hem zei, om de oorzaak van het ongeluk te verdoezelen; dat hij daar toen mee accoord is gegaan en heeft gezien dat van Hecken de splitpen van het kettinkje aftrok; dat zij toen hebben afgesproken dat van Hecken die splitpen zou weggooien en dat zij zouden volhouden dat de splitpen voor het vertrek uit de Ripperdakazerne was aangebracht; dat hij er beslist niet van is uitgegaan dat van Hecken de splitpen voormeld wel zou aanbrengen; dat hij bewust dit gedeelte van de vastkoppeling van de combinatie voor zijn rekening heeft genomen en daarmede wat te haastig is te werk gegaan, waardoor hij vergeten is die splitpen aan te brengen; dat hem geleerd was dat hij als wagencommandant voor vertrek van deze combinatie moest controleren op juiste bevestiging van trekoog en trekhaak; dat hij om de oorzaak van bovenvermeld ongeval te verdoezelen, als getuige zijn handtekening heeft gesteld onder het door van Hecken op 6 juli 1959 te Haarlem opgestelde verkeersongevallenrapport, waarin naar hij wist stond vermeld (overeenkomstig met genoemde afspraak met van Hecken) dat hij de trekhaak had gecontroleerd op juiste bevestiging en plaatsing van de splitpen tot borging van de trekhaak; dat dit het hem ten processe getoonde verkeersongevallenrapport, legerformulier 18353, is;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Hendricus Bernardus Petrus den Nieuwenboer:

dat hij op 6 juli 1959 omstreeks 13.15 uur als bestuurder van een driewielig rijwiel (ijscokar) reed over de gezien zijn rijrichting rechterzijde van de Kleverlaan te Haarlem; dat hij plotseling achter zich hoorde roepen: „Ik kan hem niet houden”; dat hij hierop achterom keek en een donkergroene legerauto in zijn richting aan zag komen rijden; dat hij onmiddellijk hierop van achteren werd aangerezen; dat hem later bleek dat hij was aangerezen door een losrijdende militaire aanhangwagen, tengevolge waarvan hij op het wegdek werd geslingerd; dat hij bij dat ongeval onder meer een hersenschudding heeft opgelopen; dat hij vanaf de dag van het ongeval tot in ieder geval 1 september 1959 verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als ijscoverkoper;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 juli 1959, opgemaakt en gesloten door Cornelis Maria Ammerslaan, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, Brigade Haarlem, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Willem Bernardus van Hecken, dienstplichtig soldaat, 127e Afdeling Zwarte Luchtdoelartillerie,

dat hij op 6 juli 1959 omstreeks 13.15 uur als bestuurder van het zeswielige militaire motorrijtuig, DAF YA 328, gekentekend KL 25-89, daarmee reed over de Kleverlaan te Haarlem; dat achter het motorrijtuig een tweewielige aanhangwagen, gekentekend KT 50-35, beladen met een contraves, gekoppeld was; dat hij toen plotseling zag dat de aanhangwagen was losgeraakt en schuin rechts achter zijn wagen reed; dat de aanhangwagen, doordat hij afremde, zijn wagen aan de rechterzijde voorbijreed; dat hij zag dat de aanhangwagen in botsing kwam met een aan de uiterste rechterzijde van de Kleverlaan voor hem uitrijdende bakfiets en dat, toen de aanhangwagen doorreed, een man, die de bestuurder van de bakfiets was geweest, op het wegdek lag; dat de wachtmeester B., die tijdens de aanrijding naast hem was gezeten, vóór het vertrek de trekhaak gesloten had; dat hij, toen hij na de aanrijding met de wachtmeester B. achter het motorrijtuig KL 25-89 kwam, zag dat de splitpen aan het kettinkje naast de trekhaak hing; dat hij de splitpen toen heeft verwijderd; dat hij namelijk vermoedde, dat de wachtmeester de splitpen nimmer had aangebracht; dat hij tegen de wachtmeester heeft gezegd: „Ik heb de splitpen van het kettinkje gehaald, want dan valt het misschien nog wel mee”, hiermede bedoelende dat de straf of de strafmaat wel mee zou vallen; dat de wachtmeester antwoordde: „Dat is goed” en hem zei dat hij de splitpen maar weg moest gooien; dat hij dit heeft gedaan;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 10 juli 1959, afgegeven door L. H. M. Uiterwaal, psychiater-neuroloog te Haarlem, zakelijk inhoudt dat deze op 6 juli 1959 te 13.45 uur geneeskundige hulp heeft verleend aan Hendrik den Nieuwenboer en daarbij bij deze een contusio cerebri en ernstig cerebraal letsel heeft waargenomen en dat hij de duur van de tijdelijke ziekte of verhindering van diens beroeps-

bezigheden op in ieder geval 6 à 8 weken schat;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde getoond een verkeersongevallenrapport, legerformulier 13853, bevattende een verklaring betreffende het ten laste gelegde verkeersongeval, gedagtekend Haarlem, 6 juli 1959, ondertekend door de dienstplichtig soldaat W. B. van Hecken en als getuige mede ondertekend door de dienstplichtig wachtmeester A. B., inhoudende onder meer, dat de wachtmeester A. B. voor het vertrek uit de Ripperdakazerne, de trekhaak heeft gecontroleerd op juiste bevestiging en plaatsing van de splitpen tot borging van de trekhaak;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde geneeskundige verklaring en genoemd verkeersongevallenrapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 1e en 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan ten aanzien van het sub 2e ten laste gelegde met uitzondering van de woorden „in casu de Kapitein „de Koning, S4 van de 127e Afdeling Zware Lucht doelartillerie”;

Overwegende, dat beklaagde alvorens het V.O.R. als getuige mede te ondertekenen, bij een door de Kapitein de Koning, S4 127e Afdeling Zware Lucht doelartillerie ingesteld onderzoek, antwoord had moeten geven op de vraag hoe het mogelijk was dat de aanhangwagen was losgeschoten en vervolgens te zijner verontschuldiging onwaarheid heeft gesproken ten aanzien van de bevestiging van de splitpen en de controle daarop;

Overwegende, dat dit onwaarheidspreken weliswaar een krijgstuuchtelijk vergrijp kan opleveren, maar in casu nimmer kan leiden tot een veroordeling wegens artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde daarna in het V.O.R. onware feiten heeft vermeld, die hij had kunnen verzwijgen;

Overwegende echter, dat hij ze in casu vermeldde om niet in strijd te komen met hetgeen hij reeds eerder in het onderzoek van de Kapitein de Koning had verklaard;

Overwegende, dat beklaagde derhalve van het hem sub 2e ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene ten aanzien van het sub 1e ten laste gelegde feit moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamelijke letsel bekommt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd en hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang van wachtmeester te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van 3 weken; verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse; schuldigverklaring aan het hierboven onder 2e als bewezen aangenomen strafbare feit en niet-strafbaarverklaring van beklagde — *Red.*].

NASCHRIFT.

Terecht overweegt de Krijgsraad dat het onwaarheid spreken van verdachte toen hij gehoord werd (als verdachte) in verband met het plaats gevonden hebbende ongeval, hoezeer dat een krijgstuuchtelijk vergrijp kan opleveren, nimmer kan leiden tot een veroordeling wegens overtreding van artikel 132 W.M.Sr. In zoverre is dit vonnis meer bevredigend dan dat van de Krijgsraad te Velde KLu van 16 december 1959, blz. 381 v. hiervóór. Bekentenisvrijheid is een kostbaar goed en de grondpeiler van „fair play” in het strafrecht.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 december 1959

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. C. Engelman en Majoor R. van der Laan.

Raadvrouw: Mevrouw Mr. J. F. M. Scheltens.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: op een soldatenkamer met een luchtbuks geschoten op een bezemsteel, wetende dat schuin daarachter een militair te bed lag, tengevolge waarvan het ricocherende loden kogeltje die militair in het rechteroog geraakt heeft, welk oog enkele dagen later operatief verwijderd moest worden.

Beklaagde had de buks geleend van zijn oudste broer. Aangezien die broer verweten kan worden dat de luchtbuks in verkeerde handen is geraakt, wordt de buks en de munitie verbeurd verklaard.

(W.Sr. art. 33a, 308)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. C. M. H., geboren 19 mei 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 17 augustus 1959 te Grave op

„kamer 37 in gebouw D 2 van de Generaal de Bonskazerne zo roekeloos
 „en onverantwoordelijk met een luchtbuiks heeft geschoten, dat het aan
 „zijn roekeloosheid en onverantwoordelijk optreden, derhalve aan zijn
 „grove schuld te wijten is geweest dat de dienstplichtig soldaat Ch. H.
 „Bron zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, hebbende hij immers als-
 „toen aldaar op genoemde kamer met een luchtbuiks een loden kogeltje
 „van ongeveer $4\frac{1}{2}$ millimeter doorsnede afgeschoten, waarbij hij op een
 „bezemsteel richtte, staande tegen een tafel in het midden van de kamer,
 „en welk kogeltje, na te zijn gericocheerd, in het rechteroog van
 „genoemde Bron is gedrongen, welk oog tengevolge van deze verwon-
 „ding operatief moest worden verwijderd, zulks terwijl hij, beklaagde,
 „bij het afschieten wist dat genoemde Bron lag op een bed schuins rechts
 „achter de bezemsteel waarop hij de loop van de luchtbuiks gericht had”;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, zich op 17 augustus 1959 omstreeks 18.45 uur op kamer 37 in gebouw D 2 van de Generaal de Bonskazerne te Grave bevond, op welke kamer hij tijdelijk gelegerd was tezamen met onder meer de soldaat Ch. H. Bron en de soldaat P. M. M. G. Faulhaber; dat genoemde Bron toen aldaar op zijn bed lag; dat hij zelf zich tezamen met genoemde Faulhaber bevond bij een tafel die bij het raam stond; dat midden in die kamer tegen een tafel een bezem geleund stond waarvan de steel boven die laatste tafel uitstak; dat hij toen bij die tafel aan het raam met een luchtbuiks heeft gericht op genoemde bezemsteel, daarbij een loden kogeltje van ongeveer $4\frac{1}{2}$ millimeter doorsnee afschietende, terwijl naar hij wist schuins rechts in die schootsrichting gezien vanuit zijn plaats, in de hoek van die kamer genoemde Bron op bed lag; dat hij onmiddellijk nadat hij het schot had afgevuurd twee tikken hoorde en de bezemsteel zag wankelen; dat vrijwel onmiddellijk genoemde Bron van zijn bed afkwam en huilend riep: „Ik ben „blind”; dat genoemd kogeltje na te zijn gericocheerd in het rechteroog van genoemde Bron moet zijn doorgedrongen, aangezien, naar hem later ter ore kwam, Bron onmiddellijk na dit voorval aan het rechteroog is geopereerd, waarna een loden kogeltje en enige dagen daarna ook het rechteroog operatief is verwijderd, dit laatste tengevolge van de verwonding ontstaan door het binnendringen van dat kogeltje; dat hij toegeeft bijzonder roekeloos en onverantwoord met die luchtbuiks te werk gegaan te zijn; dat hij deze luchtbuiks, met bijbehorende munitie, toebehorende aan zijn oudste broer, met diens toestemming had meegenomen;

Post alia:

Overwegende, dat een aanvullend procesverbaal nr. P 94a/59, aansluitend op genoemd procesverbaal nr. P 94/59, dd. 1 december 1959, opgemaakt en gesloten door Johan Gerard Kloppenburg voornoemd, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jean Elisa Albert van den Heuvel:

dat hij als oogarts is verbonden aan het St. Radboudziekenhuis te Nijmegen; dat op 17 augustus 1959 in de Oogheelkundige Afdeling

werd opgenomen de soldaat C. H. Bron; dat hij op 17 augustus 1959 een loden kogeltje uit het rechteroog van voornoemde Bron heeft verwijderd; dat hij op 21 augustus 1959 het rechteroog van de soldaat Bron operatief heeft moeten verwijderen, welke verwijdering om medische redenen noodzakelijk was en te beschouwen als een rechtstreeks gevolg van de kogelverwonding;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:
„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk letsel „bekomt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat aan voornoemde broer van beklagde verweten kan worden dat de luchtbuiks en munitie zich in verkeerde handen bevonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien artikel 33a van het Wetboek van Strafrecht van toepassing acht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen; verbeurdverklaring van de als stuk van overtuiging gediend hebbende luchtbuiks en munitie — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 27 april 1960

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-kolonels P. van Goor en Mr. W. Kasten.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Een vrouw, die beklagde gevolgd was, in een donkere zijstraat getrokken en aldaar haar vastgehouden en haar vrouwelijkheid betast. „Feitelijke aanranding van de eerbaarheid”.

Eén jaar en zes maanden gevangenisstraf (bijzondere gevangenis voor jongemannen te Zutphen) en ontslag zonder ontzetting.

(W.Sr. art. 246)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. P., geboren 27 mei 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 2 januari 1960 te 's-Gravenhage, opzettelijk „gewelddadig Petronella E. L. K., na haar onverwachts te hebben vastgegrepen, met een zijner handen onder haar rokken aan haar vrouwelijkheid heeft gevoeld of betast, al dan niet onder haar directoire, „waardoor genoemde K. zich in haar kuisheidsgevoel gekwetst voelde”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard, dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 2 januari 1960 omstreeks 23.30 uur een meisje, naar hem later bleek Petronella E. L. K., geheten, met wie hij een eindje had opgelopen, in de Keggestraat te 's-Gravenhage onverwachts heeft vastgegrepen en willens en wetens met geweld vastgehouden en met een van zijn handen onder haar rokken en in haar directoire aan haar blote vrouwelijkheid gevoeld en deze betast ter bevrediging van zijn zinnelijke verlangens; dat dit meisje hiervan niet gediend was en zich heftig verzette;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Petronella E. L. K.:

dat zij zich op 2 januari 1960 omstreeks 23.15 uur in een cafetaria op de Goeverneurlaan te 's-Gravenhage bevond; dat aldaar een jongen, naar haar later bleek R. P. geheten, haar vroeg of hij haar weg mocht brengen; dat zij dit weigerde; dat toen zij de zaak had verlaten, genoemde P. naast haar kwam lopen; dat zij om zoveel mogelijk langs verlichte straten te lopen toen de Goeverneurlaan, Hildebrandstraat, Gerrit Witsenstraat, Beetsstraat volgde; dat toen zij gekomen was ter hoogte van de Keggestraat, P. haar plotseling deze Keggestraat introk, die stikdonker was; dat hij haar toen onverwachts met beide armen stevig vastgreep en vervolgens, nadat hij haar met een arm in zijn macht hield, één van zijn handen onder haar rokken bracht en vervolgens tussen haar directoire door haar blote vrouwelijkheid bevoelde; dat zij zich door deze handelwijze ten zeerste in haar kuisheidsgevoelens gekwetst voelde; dat zij, omdat zij door P. werd vastgehouden en omdat alles zeer snel in zijn werk ging, een en ander ondanks haar verzet niet heeft kunnen voorkomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*feitelijke aanranding van de eerbaarheid*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde van 9 januari 1960—13 januari 1960 en vanaf 3 februari 1960 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat de aan beklagde opgelegde gevangenisstraf moet worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar en zes maanden met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde van 9 januari 1960—13 januari 1960 en vanaf 3 februari 1960; Bevel dat de gevangenisstraf zal worden ondergaan in de Bijzondere Gevangenis voor Jonge Mannen te Zutphen; Bekrachtiging van het bestaande arrest; Ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 9 juli 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonel J. Bruyntjes en Majoor F. G. J. de Waal.
Raadsman: Mr. G. S. M. Rieter.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog: een drietal dpl. soldaten had een sergeant, die hen had aangehouden in verband met incorrect tenue, aangevallen, geslagen en geschopt. Eén hunner had bovendien de meerdere bedreigd door met een opgeheven webbingkoppel vóór die meerdere te staan; twee hunner hadden zich verzet tegen de marechaussee. Het bewezene valt zowel in de qualificatie van artikel 119 als van artikel 120 W.M.Sr., zodat slechts één qualificatie wordt toegepast. De feitelijke bedreiging met geweld niet in de qualificatie opgenomen.

Veroordelingen tot resp. 2 maanden, 7 weken en 3 weken militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 116, 119, 120)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:
(1) T., geboren 21 februari 1935; (2) B., geboren 23 april 1936; C., geboren 9 juni 1935, ieder dpl. soldaat, beklaagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is ten laste gelegd:

„dat zij op of omstreeks 26 juni 1959, aldus in tijd van oorlog, te „Roermond, terwijl zij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst waren bij de Koninklijke Landmacht en gekleed in uniform op „de openbare weg waren, tesamen en in vereniging, althans ieder voor „zich, meerdere malen telkens opzettelijk de sergeant I. W. de Vries „tegen diens lichaam hebben geslagen, gestompt en geschopt ten ge- „volge van welke slagen, stompen en schoppen genoemde sergeant „schaafwonden aan zijn neus en een kneuswond aan de rechter wenk-

„brauw met een geringe bloeduitstorting bekwam en vervolgens ten „aanzien van T.:

„dat hij alstoen en aldaar en als voornoemd als soldaat in werkelijke „militaire dienst zijnde, opzettelijk genoemde sergeant bedreigende met „een opgeheven webbing-koppel voor deze heeft gestaan en vervolgens „toen de marechaussee der 1e klasse T. G. Yedema, hem, beklaagde, „alstoen en aldaar had vastgegrepen teneinde hem i.v.m. het boven- „staande naar de marechausseekazerne, althans de Ernst Casimirkazerne „aldaar te vervoeren, opzettelijk gewelddadig zich tegen genoemde „marechaussee I heeft verzet door met geweld te rukken en te trekken „in tegenovergestelde richting als genoemde marechaussee hem wilde „brengen en met zijn gebalde vuisten naar deze marechaussee te slaan, „en ten aanzien van B.:

„dat hij alstoen en aldaar en als voornoemd als soldaat in werkelijke „militaire dienst zijnde, toen de marechaussee der 1e klasse D. H. J. „Timmermans hem, beklaagde, had vastgegrepen teneinde hem i.v.m „het bovenstaande naar de Marechausseekazerne, althans de Ernst Casi- „mirkazerne aldaar te brengen, opzettelijk gewelddadig zich tegen „laatstgenoemde marechaussee I heeft verzet door met geweld te ruk- „ken en te trekken in tegenovergestelde richting als waarin genoemde „marechaussee hem wilde brengen”;

Overwegende, dat blijkens de ten processe aanwezige en ten name van beklaagden gestelde justitiële verklaringen, gedagtekend 3 juli 1959, opgemaakt en ondertekend door het Hoofd Mobilisatie-bureau Infanterie 4, reserve-majoor E. A. Tilleman, beklaagden op 3 juli 1959 in werkelijke dienst waren sedert 2 juni 1959;

dat zulks wel in tegenspraak schijnt te zijn met de hierna gestelde verklaringen van beklaagden dat zij op 26 juni 1959 met groot verlof vertrokken, doch deze tegenspraak inderdaad slechts een schijnbare is, nu uit de „staat van dienst” opgenomen in eerdergenoemde justitiële verklaringen, blijkt, dat beklaagden in werkelijke dienst zijn gebleven op grond van artikel 32 sub c Dienstplichtwet en in onderhoud zijn gesteld bij Verzorgingscompagnie 4e Depot Infanterie met ingang van 27 juni 1959, waaruit geredelijk valt af te leiden, dat het aan beklaagden verleende groot verlof eerst op 27 juni 1959 zou zijn ingegaan;

dat zelfs indien het bovenstaande niet juist ware, beklaagden toch geacht moeten worden tijdens het plegen van de ten laste gelegde feiten in werkelijke dienst te zijn geweest, nu zij, als hieronder zal blijken, ten tijde daarvan in uniform gekleed waren;

Overwegende dat de beklaagden — ieder voor zich — ten processe onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde T.:

dat hij op 26 juni 1959 na door hem als dienstplichtig soldaat volbrachte herhalingsoefeningen bij het 34e Bataljon Infanterie, gelegerd in het kamp Mill, in uniform gekleed van uit Mill met groot verlof vertrok; dat hij samen reisde met de soldaat C. en zich in Roermond de soldaat B. bij hen voegde; dat hij die dag naar schatting veertig glazen bier heeft gedronken en erg dronken geweest moet zijn; dat hij zich

niets herinnert van wat er die dag gebeurd is en hij pas de volgende morgen weer bij zijn positieven kwam in een cel van de Koninklijke Marechaussee te Roermond en toen bemerkte dat hij twee slagen op de rug gekregen had;

beklaagde B.:

dat hij op 26 juni 1959 na door hem als dienstplichtig soldaat volbrachte herhalingsoefeningen bij het 34e Bataljon Infanterie, gelegerd te Mill, in uniform gekleed vanuit Mill met groot verlof vertrok; dat hij toen in Roermond onder meer de soldaten T. en C. trof en zij besloten het afscheid te vieren door bier te gaan gebruiken; dat hij in ieder geval meer dan twintig glazen bier dronk en behoorlijk dronken was; dat hij zich door zijn dronkenschap niets herinnert van hetgeen er dien dag op de Roerkade te Roermond is gebeurd; dat hij de volgende morgen weer bij zijn positieven kwam in een cel van de Koninklijke Marechaussee te Roermond;

beklaagde C.:

dat hij op 26 juni 1959 na door hem als dienstplichtig soldaat volbrachte herhalingsoefeningen bij het 34e Bataljon Infanterie, gelegerd in het kamp Mill, in uniform gekleed vanuit Mill met groot verlof naar huis vertrok; dat hij met de soldaat T. naar Roermond reisde en daar o.a. de soldaat B. aantrof; dat hij na cafébezoek aldaar, waarbij hij twintig glazen bier dronk, op de Roerkade te Roermond een volksooploop zag en waarnam dat de soldaten T. en B. bezig waren een in uniform geklede sergeant der Koninklijke Landmacht te stompen; dat deze sergeant aan zijn gezicht bloedde en hij toen bedoelde sergeant een slag gaf, naar hij meent in de omgeving van diens hals; dat ook daarna T. en B. nog bezig waren de sergeant tegen het lichaam te stompen;

Overwegende, dat Wietze de Vries, oud 33 jaar, sergeant der 1e klasse, wonende te Roermond, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 26 juni 1959, terwijl hij was gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht voorzien van de onderscheidingsteken behorende bij de rang van sergeant der eerste klasse, een drietal soldaten in onbehoorlijk tenue over de Roerkade te Roermond zag lopen, waarbij hij tevens zag dat die soldaten zeer dronken waren; dat hij deze drie soldaten verzocht hun tenue in orde te maken, doch een van hen, een kleine zwartharige soldaat die hem later bleek T. te heten, tot hem zei: „Als jij je mond niet dicht houdt, dan sla ik je op je bek”; dat T. hem vervolgens van achteren vastgreep waarop de beide andere soldaten begonnen hem, getuige, op zijn gezicht te slaan; dat T. hem toen losliet en ook begon te slaan; dat alle drie soldaten hem daar toen tegen het lichaam hebben geslagen of gestompt en T. en de soldaat B., wiens naam hij later vernam, hem ook tegen het lichaam hebben geschopt; dat hij tengevolge van deze slagen, stompen en schoppen schaaftwonden aan zijn neus, een bloedneus en een kneuswond aan de rechterwenkbrauw met een geringe bloeditstorting heeft bekomen; dat hij op een bepaald moment zag, dat de soldaat T. met een webbing-koppel in de

opgeheven hand dreigend voor hem stond en op dat ogenblik een patrouille van de Koninklijke Marechaussee arriveerde; dat de soldaat T. werd vastgegrepen door een marechaussee der eerste klasse die hem opdroeg in een militair motorrijtuig te stappen; dat de marechaussee de soldaat T. vasthield om deze naar bedoeld motorrijtuig te brengen en hij toen zag dat de soldaat T. met geweld rukte en trok in tegenovergestelde richting als genoemde marechaussee hem wilde brengen; dat hij verder zag, dat soldaat T. dreigend met gebalde vuisten voor die marechaussee stond; dat hij ook zag dat de soldaat B. toen deze door een andere marechaussee der eerste klasse was vastgegrepen, met geweld rukte en trok in tegenovergestelde richting als waarin laatstbedoelde marechaussee hem wilde brengen; dat hij zeker weet dat steeds dezelfde drie soldaten bij het bovenomschrevene betrokken waren; dat hij later is geconfronteerd met de soldaten die per militair voertuig werden weggebracht en deze dezelfde waren die hij over hun tenue had onderhouden en die hem vervolgens hadden geslagen, gestompt en geschopt;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van ieder der beklagden slechts gebezigd tegen hem, die haar aflegde en wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagden is ten laste gelegd met hun schuld daaraan, te weten:

„1. dat zij op of omstreeks 26 juni 1959 aldus in tijd van oorlog te „Roermond, terwijl zij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst waren bij de Koninklijke Landmacht en gekleed in uniform, „op de openbare weg waren, tesamen en in vereniging meerdere malen „telkens opzettelijk de sergeant I. W. de Vries tegen diens lichaam „hebben geslagen, gestompt en geschopt, tengevolge van welke slagen, „stompen en schoppen genoemde sergeant schaafwonden aan zijn neus „en een kneuswond aan de rechterwenkbrauw met een geringe bloed- „uitstorting bekwam;

„en vervolgens ten aanzien van T.:

„2. dat hij alstoen en aldaar als soldaat in werkelijke militaire dienst „zijnde, opzettelijk genoemde sergeant heeft bedreigd en met een opge- „heven webbing-koppel voor deze heeft gestaan en vervolgens toen de „marechaussee der 1e klasse T. G. Yedema hem, beklaagde, alstoen en „aldaar had vastgegrepen teneinde hem i.v.m. het bovenstaande naar „de marechausseekazerne aldaar te vervoeren, opzettelijk gewelddadig „zich tegen genoemde marechaussee I heeft verzet door met geweld te „rukken en te trekken in tegenovergestelde richting als genoemde mare- „chaussee hem wilde brengen;

„en ten aanzien van B.:

„3. dat hij alstoen en aldaar als soldaat in werkelijke militaire dienst „zijnde, toen de marechaussee der 1e klasse Th. H. J. Timmermans „hem, beklaagde, had vastgegrepen teneinde hem i.v.m. het boven-

„staande naar de marechausseekazerne aldaar te brengen opzettelijk „gewelddadig zich tegen laatstgenoemde marechaussee I heeft verzet, „door met geweld te rukken en te trekken in tegenovergestelde richting „als waarin genoemde marechaussee hem wilde brengen”;

Overwegende dat het sub 1 bewezen verklaarde naast het misdrijf van artikel 119 1e lid Wetboek van Militair Strafrecht tevens dat van artikel 120 sub 1e Wetboek van Militair Strafrecht oplevert, zodat met toepassing van artikel 55 1e lid Wetboek van Strafrecht de qualificatie dient te luiden:

ten aanzien van beklaagden T. en B.:

„*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog meermalen gepleegd*”,
en ten aanzien van beklaagde C.:

„*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 120 j^o 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van beklaagde T. tot een militaire detentie voor de duur van 2 maanden; beklaagde B. tot een militaire detentie voor de duur van 7 weken en beklaagde C. tot een militaire detentie voor de duur van 3 weken, met aftrek van de tijd door hen vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten voor ieder vanaf 27 juni 1959 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 10 december 1959

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr. W. J. H. M. Overmars.

Aangifte doen dat een misdrijf gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is: na als bestuurder van de hem in eigendom toebehorende auto in een bocht de macht over het stuur te hebben verloren, waarbij de auto kantelde, de auto geabandonneerd en bij de politie aangifte gedaan dat hij de auto te Weert geparkeerd had en, later teruggekomen, de auto niet meer had aangetroffen.

(W.Sr. art. 188)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. C. J. L., geboren 5 april 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 30 september 1959 te Weert bij de brigadier-rechercheur van gemeentepolitie te Weert, Hendrikus Wilhelmus van Hal, aangifte heeft gedaan van diefstal van een hem toebehorende „personenauto, zulks terwijl hij wist, dat dit strafbaar feit niet gepleegd „was;

„II. dat hij op of omstreeks 29 september 1959 te Maarheeze als „bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede zodanig onvoorzichtig, onoplettend en ondeskundig en met zodanige te hoge snelheid „heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, „de Rijksweg, dat hij in een in die weg gelegen bocht op het linker- „gedeelte van de rijbaan is terechtgekomen, waarna hij, bij het wederom „naar rechts sturen van dat motorrijtuig, met dat motorrijtuig is gekanteld, door welke gedraging van hem, beklagde, de veiligheid op „de weg ter plaatse in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze was „aan te nemen, dat de veiligheid op die weg in gevaar kon worden „gebracht”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 29 september 1959 reed ik omstreeks 23.30 uur als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, een aan mij toebehorende personenauto merk Renault 4, daarmee voort over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg onder de gemeente Maarheeze, komende uit de richting Weert en rijdende naar de Legerplaats Budel. Naast mij in de auto zat soldaat van Teeffelen en achterin de sergeant Weijssen. Terwijl ik aldus voortreed met een snelheid van naar schatting 95 km per uur zag ik dat de spoorwegovergang die zich aldaar in de Rijksweg bevindt, gesloten was en ik remde toen mijn voertuig enigszins af. Ik zag toen meteen dat de bomen van de overweg weer omhoog gingen en ik kon dus doorrijden en reed zonder mijn snelheid verder te verminderen over genoemde spoorwegovergang. Ik moet toen gereden hebben met een snelheid die ergens tussen 70 en 95 km per uur moet liggen. Door onoplettendheid bemerkte ik te laat dat de rechtse bocht direct achter de overweg nogal scherp was, waardoor ik op het linker gedeelte van de rijbaan terecht kwam. Ik draaide vervolgens het stuur naar rechts, maar dit ging iets te fors en ik stuurde daarom meteen weer naar links. Bij het wederom naar rechts sturen van mijn motorrijtuig, raakte ik waarschijnlijk het verkeerspaaltje in de rechter wegberm en ben toen met mijn motorrijtuig gekanteld. Het voertuig bleef op de rechterkant liggen, wij zijn eruit geklommen en hebben het weer op de wielen gezet. Vervolgens zijn wij weer weggereden. Terwijl ik nu reed, vatte ik het plan op mijn wagen ergens onbeheerd achter te laten en dan bij de politie aangifte te doen van diefstal van mijn wagen. Ik ben een zijweg van genoemde Rijksweg ingereden en heb daar de wagen onbeheerd laten staan. De volgende dag, dus op 30 september 1959, heb ik bij de gemeentepolitie te Weert aangifte gedaan van diefstal van de aan mij toebehorende personenauto, zulks terwijl ik wist dat dit strafbaar feit niet gepleegd was.

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. C 276, opgemaakt en gesloten te Weert op 1 oktober 1959 door Hendrikus Wilhelmus van Hal, brigadier-rechercheur van gemeente-politie te Weert, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op woensdag 30 september 1959 te 16.00 uur, verscheen ten politieburele te Weert voor mij een mij onbekende soldaat die opgaf te zijn genaamd: H. C. J. L., geboren te Maastricht, 5 april 1935, dienstplichtig soldaat van de Staf en Stafcompagnie, 33e Gevechtsgroep, gelegerd in de legerplaats Budel, die de volgende aangifte deed:

„Op 29 september 1959, te omstreeks 20.30 uur, heb ik de aan mij „toebehorende personenauto, merk Renault, op de Wilhelminasingel te „Weert geplaatst. Ik sloot daarna de ramen en portieren af en stak de „sleutels in mijn zak, ook de contactsleutel. Daarna ben ik met twee „militairen, die bij mij waren, de stad in gegaan. Toen we omstreeks „23.15 uur weer bij de plaats kwamen waar ik de auto had achter- „gelaten bleek deze verdwenen te zijn. We hebben alles afgezocht maar „konden de auto niet meer vinden zodat ik vermoed, dat deze gestolen „werd. Het is een blauwgrijs gekleurde personenauto, merk Renault, „vierpersoons, vierdeurs Sedan, gekentekend PT 93-41”.

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten (enz. — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Aangifte doen dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat „het niet gepleegd is*”;

II. „*Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht;

II. artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling ter zake van het onder 1 bewezen verklaarde feit tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken, en terzake van het onder 2 bewezen verklaarde feit tot betaling van een geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen; ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar, deze ontzegging voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Onverlicht obstakel. Medeschuld bij aanrijding

Schuld van gedaagde, wiens chauffeur in het duister bij het uitrijden van een uitrit een niet verlichte oplegger dwars over de weg heeft gereden, doch medeschuld (aansprakelijkheid voor 1/4 gedeelte) van de motorrijder, die niet binnen de afstand die hij kon overzien zijn scooter tot stilstand heeft doen brengen.

(Artt. 1401 en 1407 B.W.; 53 W.V.R.; 95 Ongevallenwet)

(Vonnis arr. rechtb. Groningen, 30 januari 1959; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 52, civ. zaak.)

**Geen medeschuld van de chauffeur, die tegen een
onverlicht obstakel aanrijdt**

De gedaagde T., die bij duisternis met een 1.70 m brede personenauto een 3.50 m breed rijdend huisje dat niet was verlicht vervoerde, is aansprakelijk voor de schade, ontstaan door de botsing van een tegenligger met dit huisje. Geen medeschuld.

Nu het vervoer onder leiding of op de aanwijzing van de betreffende gemeenteambtenaren is geschied, moet T. als „ondergeschikte” in de zin van art. 1403, lid 3, B.W. worden beschouwd, ook al was hij niet in dienstbetrekking van de gemeente.

Toewijzing kosten der expertise.

(Artt. 1401 en 1403 B.W.)

(Vonnis kantongerecht Tiel, 6 mei 1959; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 55, civ. zaak.)

Medeschuld bij aanrijding

Het moet voor een automobilist een zo ongewoon en ook zo angstvanjagend verschijnsel zijn als hij opeens zijn weg geheel versperd ziet door een dwars op de weg staande vrachtauto, dat begrijpelijk en verontschuldigbaar is, dat bij een zo snel mogelijk ondernomen poging om krachtig te remmen de voet van de rempedaal glijdt en dientengevolge het tijdig remmen achterwege blijft.

(Artt. 1401 B.W., 26 W.V.R.)

(Arrest gerechtsh. 's-Hertogenbosch, 27 mei 1958; Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1960, no. 56, civ. zaak.)

**Voetgangers zijn niet begrepen in het verkeer als bedoeld in
art. 28, lid 1, aanhef en onder b. W.V.R.**

Raakt art. 28, lid 1, aanhef en onder b, W.V.R. mede den voetganger? Wat de verplichtingen betreft rept de tekst slechts van andere weggebruikers dan voetgangers. Uit de tekst blijkt niet, dat de bepaling mede de bescherming van voetgangers beoogt. De nauwe aansluiting van art. 28 bij de voorschriften van art. 27 — welke niet tot bescherming van den voetganger strekken — wijst eerder in tegengestelden zin. Voorts is weinig aannemelijk, dat het bepaalde in art. 28, lid 1, aanhef en onder b mede de voetgangers zou beogen te beschermen, omdat het voorschrift dan aan de voetgangers een groter en algemener bescherming zou bieden dan in art. 30a slechts met betrekking tot „voetgangersoversteekplaatsen” als bedoeld in art. 1, lid 1, onder ff W.V.R. is voorzien. Mitsdien zijn de voetgangers niet begrepen in het verkeer als bedoeld in art. 28, lid 1, aanhef en onder b en worden zij in dit opzicht alleen door het algemeen voorschrift van art. 25 W.V.W. beschermd. Beroep in cassatie in het belang der wet verworpen.

(Arrest H.R. (Strafkamer), 8 maart 1960, „Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 258).

Arrondissements-Rechtbank Amsterdam (2e Kamer)

Vonnis van 4 maart 1960

Voorzitter: Mr. Hassoldt; Leden: Mrs. de Koe en Van Namen.

Onttrekking van een voorwerp aan het verkeer

Deze maatregel — zoal mogelijk in geval van verjaring — moet uitgesloten worden geoordeeld ingeval de Nederlandse strafwet niet toepasselijk is of indien niet vaststaat dat de Nederlandse strafwet toepasselijk is en zulks geredelijk kan worden betwijfeld.

(Sr. art. 36a).

Gezien een vordering van de O. v. J. bij deze rechtbank daartoe strekkende dat de rechtbank aan het verkeer onttrokken zal verklaren een schilderij, dat genoemd wordt „Het paard voor de bouwput” en is voorzien van een signatuur „G. H. Breitner”, welk schilderij op of omstreeks 30 dec. 1958 door de Rijkspolitie te Kortenhoef in beslag is genomen bij A, aldaar, enz.;

O. ambtshalve dat de vordering van de O. v. J. steunt op de stellingen dat uit het onderzoek is gebleken dat het schilderij niet door G. H. Breitner is vervaardigd, doch door zijn leerling Marie Henri Mackenzie en door een onbekende dader vals is gesigneerd en voorts dat het ongecontroleerde bezit van dat valselijk gesigneerde schilderij in strijd is met het algemeen belang;

dat uit het onderzoek is gebleken dat het schilderij reeds op 8 en 9 juni 1932 in de Galerie Leopold, 62 Rue de la Loi te Brussel is tentoongesteld en op 10 of 11 juni 1932 in voornoemde Galerie in het openbaar is geveild, een en ander terwijl op dat schilderij toen reeds de signatuur „G. H. Breitner” voorkwam;

dat derhalve met betrekking tot het schilderij is gepleegd het misdrijf van art. 326bis onder 1e W. v. S. — van enig ander misdrijf wordt in de vordering van de officier van justitie geen gewag gemaakt, met name ook niet van het misdrijf van art. 326bis onder 2e W. v. S. — zulks moet zijn gedaan op of vóór 10 juni 1932, zodat in verband met het bepaalde bij art. 70, eerste lid, aanhef en onder 2e W. v. S. j^o art. 71 W. v. S. het recht tot strafvervolgung te dier zake reeds lang was vervallen vóórdát het schilderij in beslag werd genomen;

dat voorts geredelijk kan worden betwijfeld of terzake ooit een recht tot strafvervolgung heeft bestaan, nu gerekend moet worden met de mogelijkheid dat bedoeld misdrijf is gepleegd door een Belg in België, in welk geval de Nederlandse strafwet niet toepasselijk is;

dat, zo al kan worden aangenomen dat een voorwerp kan worden inbeslaggenomen en aan het verkeer onttrokken verklaard in verband met een strafbaar feit, terwijl het recht tot strafvervolgung te dier zake door tijdsverloop is vervallen — de M. v. T. op het Ontwerp van Wet, hetwelk heeft geleid tot de Wet van 22 mei 1958, Stb. 296 zegt, dat ook de gelegenheid wordt geschapen voorwerpen aan het verkeer te onttrekken, wanneer er helemaal geen uitspraak wordt gedaan, „bijv.

„wanneer de dader onbekend of overleden of om andere redenen niet „te berechten is” — deze maatregel toch uitgesloten moet worden geoordeeld ingeval de Nederlandse strafwet niet toepasselijk is, of indien niet vaststaat dat de Nederlandse strafwet toepasselijk is en zulks geredelijk kan worden betwijfeld;

dat daarom de O. v. J. in zijn vordering niet kan worden ontvangen, zodat onbeantwoord kan blijven de vraag, of met betrekking tot het schilderij het door de O. v. J. in zijn vordering aangeduide misdrijf is gepleegd alsook de vraag of in dat geval het schilderij gezegd kan worden van zodanige aard te zijn dat het ongecontroleerde bezit daarvan in strijd is met het algemeen belang; enz.

O. dat, nu is gebleken dat het schilderij in eigendom toebehoort aan de kunsthandelaar P. Z. te Amsterdam, en deze om de afgifte van het schilderij heeft verzocht, hetzelfde aan hem behoort te worden afgegeven.

(„Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 275).

Gerechtshof Amsterdam (Strafkamer)

Arrest van 1 februari 1960

Voorzitter: Mr. Beekhuis; *Leden:* Mrs. Povel en Van Nieuwkuyk (plv.).

Poging tot verkrachting van twee meisjes door recidivist, die als ter beschikking van de Regering gestelde was opgenomen. Motivering van de gevangenisstraf.

(Sv. art. 359).

O. dat verd. zakelijk voor het Hof heeft verklaard:

In de nacht van 9 op 10 nov. 1958 reed ik per fiets over de Z.weg te H. Ik haalde daar toen twee op één fiets gezeten meisjes in, van wie ik thans weet, dat zij zijn genaamd K. en O. Ik werd sexueel geprikkeld en besloot te proberen met die meisjes, met geen van wie ik getrouwd was, vleselijke gemeenschap te hebben en ze zo nodig door geweld daartoe te dwingen. Ik heb vervolgens opzettelijk oneerbaar en met gemelde bedoeling voornoemde K. krachtdadig ter hoogte van haar borsten vastgegrepen en bij haar schouder gepakt en met een van mijn armen om haar nek gegrepen teneinde haar op de grond te drukken. Daarop heb ik opzettelijk oneerbaar en met gemelde bedoeling O. voornoemd krachtdadig van achteren vastgegrepen, mijn arm om haar heen geslagen ter hoogte van haar nek teneinde haar op de grond te drukken en haar in haar gezicht geslagen. Vervolgens heb ik O. wederom vastgegrepen en haar herhaaldelijk slagen in haar gezicht toegediend en voorts heb ik, toen ik haar tijdens de worsteling op de grond had gedrukt en boven op haar was gaan liggen, mijn hand op haar mond gelegd, teneinde haar het gillen te beletten. Het is mij niet gelukt met K. en/of O. vleselijke gemeenschap te hebben omdat deze meisjes dit niet wilden en beide vrouwspersonen zich telkens heftig verzetten tegen mijn handelingen, mijn handen wisten weg te duwen

of te slaan en zich wisten los te rukken en luidkeels om hulp riepen. Terwijl ik een der meisjes vast had, werd ik besprongen door een manspersoon en onmiddellijk daarop verschenen nog twee mannen, onder wie een wachtmeester der rijkpolitie, die mij heeft aangehouden;

(*post alia*):

O. dat het Hof ten deze bepaaldelijk in aanmerking neemt:

dat verd. zich blijkens het te zijnen name staande uittreksel uit het strafregister reeds twee malen aan de onderhavige soortgelijke misdrijven heeft schuldig gemaakt; dat hij, die als ter beschikking van de Regering gestelde was opgenomen in de W. Stichting te H., van de hem gegeven vrijheid om tijdelijk buitenshuis te vertoeven heeft gebruik gemaakt om de onderhavige misdrijven te plegen; dat M. L. 't H., sociaal ambtenaar aan genoemde stichting verbonden, ter terechtzitting in hoger beroep als getuige heeft verklaard, dat het verlenen aan verd. van bovenbedoelde vrijheid geïndiceerd is in het kader van de in gemelde inrichting op verd. toegepaste therapie; dat het op 29 sept. 1959 door de districtopsychiater te H., Dr. F. H. omtrent verd. uitgebracht psychiatrisch rapport, o.m. inhoudt dat verd.s verhouding tot vrouwen uitsluitend aanrandend is, zodra de seksualiteit in het gedrag komt en dat de kans op recidive vrijwel zeker is; dat, gelet op een en ander, de noodzaak om de maatschappij tegen verd. te beschermen dwingt tot het opleggen van een langdurige gevangenisstraf;

O. dat het Hof van mening is, dat het aanbeveling verdient deze straf te doen ondergaan in de strafgevangenis te Groningen;

dat toch het Hof onderschrijft het door Dr. H. in diens genoemd rapport gegeven oordeel, dat ten aanzien van verd. intensieve psychotherapie door deskundige psychiaters is aangewezen en dat zodanige behandeling slechts in de genoemde strafgevangenis naar behoren kan geschieden [volgt veroordeling wegens poging tot verkrachting, meermalen gepleegd, tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier jaren met aftrek van de preventieve hechtenis].

(„Nederlandse Jurisprudentie” 1960, No. 389).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Militair Ambtenarengerecht

10 november 1958

Voorzitter: Mr. E. Mulder (plv.); *Leden:* Mr. H. J. van Houte en Mr. A. C. W. J. Gispén; *Militaire Leden:* M. A. Smeenk en J. L. H. A. Antoni.

Centrale Raad van Beroep

17 maart 1959

(M.A.W. 1958/B 13)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet, artikelen 24 en 60).

Tegen een Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957, houdende benoeming van eiser tot reserve-tweede-luitenant ingaande 1 januari 1958, heeft eiser geen beroep ingesteld, hoewel hij van mening was, dat hij per 1 januari 1957 had moeten zijn benoemd.

Wel heeft hij binnen de beroepstermijn een request bij de Minister ingediend, met het verzoek te bevorderen, dat hij alsnog per 1 januari 1957 zou worden benoemd.

Dit verzoek is afgewezen. Het Militair Ambtenarengerecht heeft het tegen dit afwijzingsbesluit ingestelde beroep niet ontvankelijk verklaard, omdat eiser door dat besluit niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen; immers, het eventueel inwilligen van het verzoek had niet tot de bevoegdheid van de Minister maar tot die van de Kroon behoord; klager had dus beroep moeten instellen tegen het genoemde Koninklijk Besluit.

De Centrale Raad is het met de niet-ontvankelijkverklaring eens en bevestigt de aangevallen uitspraak.

Echter is het naar 's Raads oordeel aanvaardbaar, dat eiser zich niet direct na het Koninklijk Besluit tot de ambtenarenrechter wendde, maar eerst nog een rekest tot de Minister richtte temeer nu dat binnen de beroepstermijn is geschied. Daarom heeft hij er recht op, dat de Minister alsnog bevordert, dat op het rekest een besluit van de Kroon genomen wordt, dat voor beroep op de ambtenarenrechter vatbaar zal zijn.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: N., reserve-tweede-luitenant, wonende te H., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen W. A. Roeder, kapitein der Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat verweerder op 1 april 1958 het navolgende heeft bericht aan de Chef van de Luchtmachtstaf:

„Naar aanleiding van het rekest dd. 27 januari 1958 van de reserve-tweede-luitenant N. deel ik U mede, dat betrokkene overeenkomstig het gestelde in Uw advies van 3 maart 1958 inderdaad moet worden geacht te zijn opgeleid tot reserve-officier met de lichting 1954 en derhalve mede gelet op het gestelde in mijn brief van 23 juli 1957 eerst op 1 januari 1958 voor een definitieve benoeming tot reserve-tweede-luitenant in aanmerking kon worden gebracht.

„In verband daarmee is zijn verzoek niet voor inwilliging vatbaar en wordt het bij deze afgewezen.

„Ik verzoek U belanghebbende met het vorenstaande in kennis te (doen) stellen waarbij hem tevens mededeling ware te doen van de overwegingen welke hiertoe hebben geleid.”;

Overwegende, dat namens de Chef van de Luchtmachtstaf bij brief van 15 april 1958 het navolgende werd medegedeeld aan de Commandant Commando Luchtverdediging:

„1. Met verwijzing naar het bij Uw advies dd. 10 februari 1958 „ontvangen request — gedateerd 27 januari 1958 — van de reserve- „tweede-luitenant N., houdende verzoek de datum van zijn definitieve „benoeming tot reserve-tweede-luitenant te stellen op 1 januari 1957 „in plaats van 1 januari 1958, deel ik U mede, dat de Minister van „Oorlog bij schrijven dd. 1 april 1958 mij heeft doen weten, dat het „verzoek niet voor inwilliging vatbaar is en mitsdien is afgewezen.

„2. De na te noemen overwegingen hebben tot deze afwijzende be- „slissing geleid.

„3. Hoewel de Luitenant N. voornoemd van 1 september 1948 tot „20 augustus 1950 bij de Koninklijke Marine onder de wapenen is „geweest en van 28 maart 1951 tot 25 november 1952 deel heeft uit- „gemaakt van het Nederlands Detachement Verenigde Naties voor „dienst in Korea, is betrokkene gedurende deze twee perioden niet „bestemd geweest voor de opleiding tot reserve-officier.

„4. Zulks is eerst het geval geweest nadat requestant met ingang „van 1 februari 1954 bij de luchtmacht onder de wapenen is gekomen „en met ingang van 21 december 1954 in opleiding werd genomen tot „reserve-officier.

„5. Gezien het vorenstaande dient belanghebbende te worden ge- „acht met de lichting 1954 tot officier te zijn opgeleid. Blijkens het „vermelde in punt 1 van mijn rondschrjven nr. 100280 Q dd. 27 juli „1957 konden de vaandrjgs die met genoemde lichting tot die rang „waren opgeleid, met ingang van 1 januari 1958 voor een definitieve „benoeming tot reserve-tweede-luitenant in aanmerking komen; enz.

„7. Ik verzoek U de luitenant N. voornoemd met het vorenstaande „in kennis te stellen.”;

Overwegende, dat klager tijdig bij dit Gerecht tegen het in beide voornoemde brieven te zijnen aanzien vervatte besluit beroep heeft ingesteld en op de daartoe in zijn klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht: het schrijven van de Minister van Oorlog dd. 1-4-'58 te willen vernietigen c.q. te doen vernietigen en te bepalen dat de klager met ingang van 1 januari 1957 benoemd wordt tot effectief reserve-tweede-luitenant;

Overwegende, dat verweerder een contra-memorje heeft ingediend en na aanvoering van daartoe strekkende gronden heeft verzocht klager in zijn beroep niet-ontvankelijk, c.q. het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager bij Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957, no. 24, op de voordracht van verweerder, is benoemd met ingang van 1 januari 1958 tot reserve-tweede-luitenant bij de Koninklijke Luchtmacht, van welke benoeming klager in kennis is gesteld op 6 januari 1958;

Overwegende, dat klager tegen dit besluit geen beroep heeft ingesteld, doch zich bij request van 27 januari 1958 tot verweerder heeft gewend en, na de daartoe strekkende gronden te hebben aangevoerd, heeft verzocht: het daarheen te willen doen leiden, dat zijn diensttijd

bij de Koninklijke Marine en Koninklijke Landmacht bij zijn totale werkelijke dienst wordt medegerekend en hem met ingang van 1 januari 1957 tot effectief reserve-tweede-luitenant te benoemen;

Overwegende, dat verweerder vervolgens op 1 april 1958 het besluit heeft genomen, dat mede is vervat in de onder de feiten geciteerde brief van 15 april 1958;

Overwegende, dat klager, tegen voornoemd besluit van verweerder in beroep komend, in dit beroep echter niet kan worden ontvangen;

Overwegende immers, dat krachtens het bepaalde in artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 juncto artikel 24, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 slechts bevoegd is beroep in te stellen de ambtenaar, die door het aangevallen besluit *rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen*;

Overwegende, dat de benoeming tot officier en de ingangsdatum van zodanige benoeming behoort tot de competentie van de Kroon, zodat klager door het besluit van de Minister van Oorlog, houdende afwijzing van klagers verzoek de datum van zijn definitieve benoeming tot reserve-tweede-luitenant te stellen op 1 januari 1957 niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende, dat klager mitsdien in zijn beroep niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard;

Overwegende, dat het Gerecht nog opmerkt, dat klager wel in zijn beroep had kunnen worden ontvangen, indien hij binnen de beroepstermijn beroep had ingesteld bij dit Gerecht tegen het Koninklijk besluit van 30 oktober 1957 aangezien hij door dit besluit wel rechtstreeks in zijn belang werd getroffen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake N., wonende te H., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden L. Keijser, luitenant-kolonel van de Koninklijke Luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, die bij Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957 met ingang van 1 januari 1958 was benoemd tot reserve-tweede-luitenant bij de Luchtmacht — met welke benoeming hij op 6 januari 1958 in kennis was gesteld — zich met een rekest dd. 27 januari 1958 tot gedaagde heeft gewend met het verzoek hem met ingang van 1 januari 1957 tot reserve-tweede-luitenant te benoemen;

Overwegende dat gedaagde bij besluit van 1 april 1958 dit verzoek heeft afgewezen, van welk besluit eiser in kennis is gesteld door middel van een brief dd. 15 april 1958;

Overwegende dat eiser tegen dit besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit gerecht, rechtspreken-

de in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 10 november 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — eiser niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger broep is gekomen en in zijn beroepschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

dat hij niet rechtstreeks tegen het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957 beroep heeft ingesteld berust op het feit, dat hij stellig van mening was dat hier een administratieve fout begaan was, welke hij per rekest heeft trachten recht te zetten;

dat een en ander ook uit de inhoud van het rekest blijkt;

dat het hem verder bekend was dat reeds meerdere malen een administratieve fout per rekest was recht gezet;

dat hij er verder op wijst, dat het hem evenveel moeite gekost zou hebben om direct een beroep in te stellen tegen het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957, waarvan hij op 6 januari 1958 in kennis werd gesteld, dan wel het rekest te schrijven;

redenen, waarom eiser heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en hem ontvankelijk te verklaren in zijn in eerste aanleg ingestelde beroep, c.q. hem in staat te stellen alsnog tegen het Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957 beroep in te stellen;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad, onder overneming der daartoe in de aangevallen uitspraak aangevoerde gronden, zich verenigt met het oordeel van het Ambtenarengerecht, dat eiser in zijn beroep, ingesteld tegen gedaagdes voormeld besluit van 1 april 1958, niet-ontvankelijk was, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

Overwegende dat de Raad daaraan, naar aanleiding van de laatste overweging der aangevallen uitspraak en van hetgeen in het beroepschrift is aangevoerd, nog toevoegt:

dat eiser voormeld Koninklijk Besluit van 30 oktober 1957 had *kunnen* aanmerken als een definitief besluit, vatbaar voor beroep op de ambtenarenrechter;

dat echter, gelet op het in het beroepschrift vermelde, hierboven weergegeven, aanvaardbaar is, dat eiser dit niet heeft gedaan, maar heeft gemeend verbetering van het zijns inziens onjuiste besluit te kunnen verkrijgen, door zich per rekest te wenden tot gedaagde, op wiens voordracht het Koninklijk Besluit genomen was;

dat immers, indien gedaagde eisers bezwaar gegrond had geoordeeld, hij zou hebben bevorderd, dat eisers benoeming door de Kroon alsnog zou zijn geschied met ingang van een vroegere datum;

dat eisers mening, dat hij genoemd Koninklijk Besluit niet behoefde aan te merken als een besluit, waartegen hij beroep bij de ambtenarenrechter diende in te stellen op straffe van verval van de mogelijkheid zijn bezwaren nog aan die rechter te kunnen voorleggen, mede aanvaardbaar is, nu hij zijn rekest bij gedaagde heeft ingediend binnen de voor het instellen van beroep voorgeschreven termijn;

dat eiser er daarom naar 's Raads oordeel aanspraak op heeft, dat

gedaagde alsnog bevordert, dat op eisers rekest een besluit wordt genomen, vatbaar voor beroep op de ambtenarenrechter, dit wil zeggen een besluit van de Kroon;

Overwegende dat het onderhavige geding echter, blijkens het eerder overwogene, moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

NASCHRIFT.

Een van de grote moeilijkheden bij ambtenaren-procedures is steeds het vaststellen van het moment, waarop het administratieve orgaan zijn standpunt definitief heeft bepaald, en wel in een vorm, die dit voor de ambtenaar kenbaar doet zijn. Immers, van het oogenblik van dat besluit af, en althans van het moment waarop de ambtenaar er redelijkerwijze van kennis heeft kunnen dragen, loopt de beroepstermijn (art. 60 AW).

Is deze verstreken, zonder dat beroep is ingesteld, dan kan ook een beroep tegen een besluit waarin het oude standpunt slechts herhaald wordt, niet meer slagen.

In de praktijk blijkt het „herkennen” van een definitief besluit voor de ambtenaren vaak moeilijk; daarom is er wel voor gepleit om in de Ambtenarenwet, evenals dat in de sociale verzekeringswetten het geval is, een bepaling op te nemen, die de administratie zou moeten verplichten een zodanig definitief besluit in een direct herkenbare, min of meer formulierachtige vorm te gieten, zodat een betrokkene dan onmiddellijk kan zien, dat hij met een „voor beroep vatbare beslissing” te maken heeft.

Tegen deze, zo op het oog voor de hand liggende oplossing, rijzen echter een aantal bezwaren, waarvan wel een van de voornaamste is, dat het in deze materie niet gaat om een kleiner of groter aantal voorzienbare, dus te rubriceren, vormen van beslissingen, maar om besluiten, welke een terrein bestrijken, dat ook door de administratie vaak niet geheel overzien kan worden, zulks tengevolge van de zeer ruime beroepsgronden der Ambtenarenwet.

Dikwijls zal ook de administratie van te voren niet kunnen zeggen of een bepaald besluit „voor beroep vatbaar” is, maar zal dit achteraf door de rechter moeten worden uitgemaakt!

In de laatste jaren valt bij de Centrale Raad een neiging te bespeuren de gestrengheid waarmee de onderhavige bepalingen worden toegepast, in sommige gevallen enigszins te verzachten. Een voorbeeld hiervan is de onderhavige uitspraak; het niet direct instellen van beroep wordt hier geëxcuseerd op grond van eisers — te begrijpen — inzichten in de materie.

Van belang is, dat eiser zijn rekest binnen de beroepstermijn bij de Minister heeft ingediend. Men mag hieruit echter zeker niet afleiden, dat de rechter in alle voorkomende gevallen een dergelijke gang van zaken zal aanvaarden.

In dit verband mag er nog wel eens op gewezen worden, dat de

termijn voor het instellen van hoger beroep, dus beroep van een uitspraak van het Ambtenarengerecht op de Centrale Raad, moet geschieden binnen dertig dagen, nadat de aangevallen uitspraak is geweest (art. 106 A.W.). Hier geldt derhalve niet, dat de beroepstermijn pas begint te lopen na kennisneming van de uitspraak van het Ambtenarengerecht door de betrokkene. Slechts in hoogst enkele gevallen — bijv. bij overmacht — heeft de Centrale Raad overschrijding van deze termijn aanvaard.

Wat tenslotte de uitspraak zelf betreft: het zal duidelijk zijn, dat de zaak hiermee voor eiser niet is afgelopen. Nadat een besluit van de Kroon zal zijn genomen heeft hij de mogelijkheid daartegen beroep in te stellen, waarna de zaak ten gronde zal kunnen worden behandeld.

W. H. S.

Centrale Raad van Beroep

20 april 1960
(Pl. 1959/51)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht, art. 2, 2°).

Omstreeks kerstmis 1956 reed klager in een open jeep als chauffeur van Bussum naar Hilversum en terug bij lichte vorst en N.O.-N.N.O. wind.

Een zich daarna geopenbaard hebbend ooglijden wordt door de Centrale Raad beschouwd als in verergerend verband te staan met de uitoefening van de militaire dienst.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake T., wonende te S., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. F. Hamminga, advocaat te Hoogezand, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, ENZ.

IN RECHTE:

Overwegende dat in dit geding de vraag moet worden beantwoord, of klager ter zake van het hem met ingang van 16 februari 1958 verleend ontslag uit de militaire dienst wegens gebreken aanspraak kan maken op toekenning van pensioen ingevolge de bepalingen der Pensioenwet voor de landmacht 1922;

Overwegende dat uit de gedingstukken voor deze Raad is komen vast te staan, dat klager bij zijn ontslag uit de militaire dienst niet een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren kon aanwijzen;

Overwegende dat aanspraken op pensioen mitsdien uitsluitend haar grond zouden moeten vinden in het bepaalde in artikel 2, onder 2°, der vorenbedoelde wet;

Overwegende dat het diensvolgens de vraag is, of de aandoening, ter zake waarvan klager uit de militaire dienst is ontslagen, in het in genoemd artikel 2, onder 2°, bedoelde verband met de uitoefening van de militaire dienst staat;

Overwegende dienaangaande dat uit de inhoud der gedingstukken en uit het ter 's Raads openbare terechtzitting verhandelde voor deze Raad vaststaat en ook door partijen niet wordt betwist:

dat klager, die op 3 augustus 1955 in werkelijke militaire dienst is gekomen, omstreeks Kerstmis 1956 des nachts bij lichte vorst met een wind tussen N.O. en N.N.O. als chauffeur op een open jeep van Bussum naar Hilversum en terug is gereden;

dat klager op de terugweg van vorengenoemde rit een corpus-alienumgevoel in het rechter oog kreeg;

dat de aandoening, waaraan klager daarna lijdende bleek, gediagnostiseerd is als geratitis dendritica, gevolgd door keratitis disciformis;

Overwegende dat de Raad voorts als vaststaande aanneemt:

dat klager gewoon was als chauffeur dienst te doen op een gesloten vrachtauto;

dat deze vrachtauto in reparatie was en er slechts een juist gereviseerde jeep beschikbaar was, toen klager midden in de nacht gewekt werd om de dienst doende arts voor een spoedgeval naar Hilversum en terug te rijden;

dat een stofbril niet beschikbaar was;

Overwegende dat nu in het onderhavige geding meer in het bijzonder de vraag dient te worden beantwoord, of klagers vorenbedoelde aandoening overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, onder 2° c, van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 tot uiting is gekomen of is verergerd mede door inwerking van bijzondere zeer nadelige invloeden waaraan klager, in verband met de uitoefening van de dienst, is blootgesteld geweest, en een invaliditeit van ten minste 10% heeft veroorzaakt;

Overwegende nu dat verweerder van oordeel is, dat ten aanzien van klagers oogaandoening generlei verband met de uitoefening van de militaire dienst aannemelijk is te achten, daarbij bovenal steunende op het oordeel van de oogarts van het Centraal Militair Hospitaal te 's-Gravenhage Prof. Dr. J. G. van Manen, die het navolgende naar voren bracht:

„De klachten van een corpus alienumgevoel, die betrokkene tijdens „het rijden in de open jeep kreeg, wijzen er op, dat er op dat moment „reeds een herpes corneae bestond. Tussen het ontstaan van een herpes „(b.v. labialis) en de inwerking van een causale, zeer nadelige invloed, „zal tenminste een latente periode van 24 uur verlopen. Het rijden „in de open jeep kán in dit geval dus geen oorzakelijke factor zijn „geweest. Zelfs enige nadelige invloed van bedoelde rit op de reeds „bestaande herpes corneae is beslist niet aannemelijk. Een „verergerend „,verband” is hier dus evenmin aanvaardbaar.”;

Overwegende dat daartegenover Prof. Dr. A. Hagedoorn, hoogleraar in de oogheelkunde aan de Universiteit der gemeente Amster-

dam, (aan de Raad uitgebracht) in zijn (voren genoemd) aan de Raad uitgebracht rapport de navolgende beschouwing geeft:

„Met de diagnose herpetische keratitis (keratitis dendritica gevolgd door keratitis disciformis) kan ik het geheel eens zijn. Ook met de overwegingen van de Geneeskundige Commissie aangaande het ontstaan van herpetische keratitis in het algemeen kan ik het eens zijn. Er is echter één punt dat m.i. niet zo zeker gesteld kan worden, nl. dat op het moment van het corpus alienum gevoel er reeds een keratitis dendritica bestond. Inderdaad, een keratitis dendritica geeft vaak een corpus alienum gevoel, maar men moet met de mogelijkheid rekening houden, zeker bij het rijden in een open wagen, dat er hier door een corpus alienum een erosie is ontstaan, waardoor het reeds latent aanwezige herpesvirus de kans tot een herpetische eruptie kreeg. Het duurde immers veertien dagen voordat de ware aard herkend werd. Te bewijzen valt dit hier natuurlijk niet, maar men dient wel met de mogelijkheid rekening te houden. Een tweede vraag die gesteld wordt is de kwestie of de mogelijkheid van een verergerend verband aanwezig is. Herpetische ooginfecties ontstaan en recidiveren vaak tijdens aandoeningen, die men wel als „kouvatten” betitelt (coryza, influenza, sinussitis e.d.) en niet zelden in koudere perioden (najaar en winter). Dat hier, bij het rijden in een open auto tijdens koude, een moment gelegen kan zijn, dat een reeds aanwezige infectie deed verergeren, lijkt me lang niet onmogelijk. Dit te meer daar patiënt vertelde voor, tijdens of na deze weken niet ziek of verkouden te zijn geweest. In de stukken vond ik hierover niets vermeld, zodat ik aanneem dat deze mededelingen niet bezijden de waarheid zijn.”;

dat Prof. Hagedoorn aan het vorenvermelde nog toevoegt:

„Samengevat meen ik dan ook dat het ontstaan van deze keratitis bij de heer T. door de uitoefening van de militaire dienst niet geheel onmogelijk is te achten, maar wel onwaarschijnlijk lijkt.

„Een verergerend verband met deze militaire dienst is daarentegen zeker niet uitgesloten. Of men hier een rente wil toekennen is in hoofdzaak een kwestie van jurisprudentie. Gaat men uit van het standpunt dat iemand, na goedgekeurd te zijn voor de militaire dienst, gezond is „zoals hij is” (inclusief de praedispositie dus) dan zal er m.i. geen twijfel over bestaan dat de heer T. voor een uitkering in aanmerking komt. In dat geval zou ik de algemene invaliditeit op 16-2-58 op 20% willen stellen. Dat dit percentage zich in de loop der jaren nog kan wijzigen, zowel ten goede als ten kwade (patiënt maakte in februari 1959 nog een recidief door) vermeld ik ten overvloede.”;

Overwegende dat Prof. Dr. H. M. Dekking, hoogleraar in de oogheelkunde aan de Rijksuniversiteit te Groningen in zijn eerder genoemd aan de Raad overgelegd rapport o.m. het navolgende opmerkt:

„Wat de etiologie betreft het volgende; ik meen nl. dat in de stukken omtrent de terminologie enig misverstand is ontstaan. „Kouvatten” kan op twee manieren een herpetische keratitis tot uitbreken brengen:

„1) eenvoudig door afkoeling van het hoornvlies, dus een directe locale inwerking; 2) door algemeen kouvatten met ziek zijn en koorts

„(event. „griep”) van de patiënt. Hier is de koorts het ziekmakend moment; een dendritica kan evengoed uitbreken (en ik heb dit enkele malen meegemaakt) bij kunstmatig opgewekte koorts ter bestrijding van een andere ziekte.

„dat T. dus na zijn rit niet over algemeen ziekzijn heeft geklaagd, sluit geenszins koude als etiologie uit; zijn geval valt dan onder de eerste categorie: de locale inwerking. Nu is het zeker, zowel volgens de litteratuur als naar mijn eigen ervaring, dat koude en tocht aanleiding kunnen geven tot een herpetische keratitis. Bijna alle lijdensaan deze ziekte zijn reeds in hun prille jeugd met het herpes-virus geïnfecteerd en dragen dit de rest van hun leven in „slapende toestand” met zich mede, ook in het hoornvlies. Elke schadelijke inwerking die het weerstandsvermogen van het hoornvlies of van de patiënt als geheel vermindert, kan dan leiden tot een manifest worden van het virus in de vorm van een keratitis.

„De primaire infectie, die Prof. Hagedoorn veronderstellenderwijs noemt, geeft geheel andere verschijnselen en kan hier dus worden uitgesloten.

„Zoals Uzelf in Uw brief reeds veronderstelt, kan de vraag of de jeeprit de oorzaak is, onmogelijk met zekerheid worden beantwoord aangezien een herpetische keratitis ook wel eens geheel spontaan uitbreekt. Het enige wat ik kan zeggen is, dat het geenszins is uitgesloten dat de sterke afkoeling tijdens een nachtelijke rit in de herfst in een open wagen de aanleidende oorzaak is van het uitbreken van een herpetische aandoening. Dat deze zich pas 14 dagen na de rit klinisch manifesteerde, acht ik niet onmogelijk al is dit niet de meest gewone gang van zaken.”;

Overwegende dat de Raad op grond van de rapporten der hoogleraren Hagedoorn en Dekking en in aanmerking nemende de bijzondere omstandigheden van het rijden onder de als vaststaand aangenomen feiten als chauffeur tijdens vorst in een open jeep in de nacht van noord naar zuid en omgekeerd met een N.O. tot N.N.O. wind, deze omstandigheden in het onderhavige geval als zeer nadelig aanmerkt en mitsdien een verergerend verband, als bedoeld in artikel 2, onder 2° c, der Pensioenwet voor de landmacht 1922, aannemelijk acht;

Overwegende dat de Raad de invaliditeit dientengevolge van klager op 16 februari 1958, zulks in overeenstemming met het meergenoemde rapport van Prof. Hagedoorn en met de conclusies, genoemd in de rapporten der twee militaire geneeskundige commissies, welke een onderzoek naar klagers aandoening hebben ingesteld, op ten minste 10% meent te moeten stellen, zodat de bestreden beslissing, zomede die, welke is vervat in het Koninklijk Besluit van 18 april 1958, niet in stand kunnen blijven en beslist dient te worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de bestreden beslissing en die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 18 april 1958, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing,

waarbij aan klager te rekenen met ingang van 16 februari 1958 voorlopig een invaliditeitspensioen wordt toegekend, berekend naar een nader vast te stellen pensioensgrondslag en naar een nader vast te stellen invaliditeitspercentage.

WETGEVING

Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht ¹⁾

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet betreffende het pensioneren van de geestelijke verzorgers.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 25 januari 1960.

JULIANA.

Aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Nr. 2

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten te brengen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) wordt gewijzigd als volgt:

A. In artikel 3, eerste lid, wordt punt *d* gelezen:

d. personen in kerkelijke of militaire betrekkingen, alsmede personen in de betrekking van geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht;

B. In artikel 56, eerste lid onder C, wordt punt *b* gelezen:

b. in militaire betrekkingen — anders dan die bedoeld in artikel 42*b* — en in de betrekking van geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht;

¹⁾ Bijlagen van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1959—1960, Nr. 5847.

C. In artikel 56 worden in het slot van het eerste lid de woorden „van den dienstitijd bij het reserve-personeel van land- en zeemacht „telt slechts mede” vervangen door: „van de dienstitijd als geestelijk „verzorger in reservedienst bij de landmacht of de zeemacht telt slechts „mede de tijd, gedurende welke dienst werd verricht, van de dienstitijd „bij het reserve-personeel van land- en zeemacht slechts”.

D. In artikel 58 wordt aan het slot van het eerste lid de punt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid een nieuw punt wordt toegevoegd, luidende:

d. doorgebracht in de betrekking van geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht, indien en voor zover door Ons op grond van de artikelen 12 der Pensioenwetten voor de land- en zeemacht 1922 dan wel de artikelen 12 der Pensioenwetten voor het reserve-personeel der landmacht en het personeel der Koninklijke marine-reserve 1923 is bepaald, dat die tijd zal worden dubbel geteld.

Artikel II

De Pensioenwet voor de zeemacht 1922 wordt gewijzigd als volgt:

A. Voor het eerste hoofdstuk wordt een nieuw artikel als algemene bepaling opgenomen, luidende:

Algemene bepaling

Artikel 1

1. Deze wet verstaat onder landmacht: de Koninklijke landmacht.

2. Waar in deze wet wordt gesproken van:

a. officieren, militairen, militair personeel en gewezen militairen, worden daaronder mede begrepen zij, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in vaste burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn;

b. militaire dienst, wordt daaronder tevens verstaan de dienst als geestelijke verzorger bij de zeemacht;

een en ander voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt.

3. Voor de toepassing van deze wet worden mede geacht in vaste dienst te zijn zij, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in tijdelijke burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn en die twee jaren onafgebroken zodanige dienst bij de zeemacht of de landmacht hebben vervuld.

B. Artikel 1 wordt vernummerd tot *1a* en wordt gelezen:

Artikel 1a

Ten laste van het Rijk wordt, onder de voorwaarden en naar de regelen in deze wet gesteld, na bekomen ontslag pensioen verleend aan militairen en gewezen militairen van de zeemacht, uitgezonderd het personeel behorende tot de Koninklijke marine-reserve en de vrijwilligers bij de landstorm.

C. Voor de tekst van artikel 2 wordt het cijfer 1 geplaatst, waarna aan het artikel een tweede lid wordt toegevoegd, luidende:

2. Voor hem, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn, zijn de leeftijden van *vijftig* jaren en *vijfenvijftig* jaren, genoemd in het vorige lid onder 4°, punten *a* en *b*, gesteld op onderscheidenlijk *vijfenvijftig jaren* en *zestig jaren*, terwijl voor hem geen recht op pensioen op grond van het vorige lid onder 5° bestaat.

D. Artikel 3, eerste lid onder 2°, wordt gelezen:

2°. voor officieren-arts, officieren-tandarts, officieren-apotheker en voor hen, die zijn aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn, alsmede voor militairen beneden de laagste officiersrang: een diensttijd van *dertig* jaren.

E. In artikel 3 wordt aan het slot van het tweede lid de punt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid een nieuw punt wordt toegevoegd, luidende:

d. aan hem, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn, vóór het bereiken van de leeftijd van *zestig* jaren.

F. Aan artikel 9 wordt na punt 8° een tweetal nieuwe punten toegevoegd, luidende:

9°. gedurende welke hij, die is aangesteld in vaste burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht of de landmacht doorlopend werkzaam te zijn, als zodanig de betrekking van geestelijke verzorger heeft bekleed;

10. die is doorgebracht in de betrekking van geestelijke verzorger bij de zeemacht of de landmacht, niet vallende onder 9°, voor zover gedurende die tijd dienst werd verricht en die tijd naar de daarvoor geldende regelen voor de belanghebbende met pensioen kan worden vergolden.

G. In artikel 10 wordt aan het slot van het eerste lid de punt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid twee nieuwe punten worden toegevoegd, luidende:

3°. van de werkelijke diensttijd, genoemd in artikel 9, onder 9°, de tijd, gedurende welke de geestelijke verzorger op non-activiteit of met buitengewoon verlof van lange duur is geweest, indien die non-activiteit of dat verlof hetzij afzonderlijk, hetzij gezamenlijk langer dan een jaar onafgebroken heeft geduurd, met dien verstande dat, wanneer de non-activiteit of het buitengewone verlof is verleend in het algemeen belang — welke omstandigheid in het besluit der verlening moet zijn vermeld — de tijd op non-activiteit of met buitengewoon verlof doorgebracht als diensttijd kan worden medegerekend;

4°. van de werkelijke diensttijd, genoemd in artikel 9, onder 10°, de tijd gedurende welke door hem, die is aangesteld in tijdelijke burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht of de landmacht doorlopend werkzaam te zijn, dienst is verricht, gerekend van het tijdstip, waarop die dienst is aangevangen:

a. tot het tijdstip, waarop deze wet op hem van toepassing is, dan wel

b. tot het tijdstip, waarop die dienst eindigt, wanneer dit tijdstip valt vóór het tijdstip, waarop deze wet op hem van toepassing zou worden,

een en ander indien een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen over deze periode gereserveerde bijdrage aan hem is uitgekeerd.

H. In artikel 10, tweede lid, wordt na „het eerste lid, onder 1° b” ingevoegd „en onder 3°”.

I. In artikel 11, tweede lid, wordt na „artikel 9 onder 1°” ingevoegd „en 9°”.

J. In artikel 11, vierde lid, wordt na „artikel 9, onder 2°, 3°, 4°” een komma geplaatst, waarna „en 5°” vervangen wordt door „5° en 10°”.

K. In artikel 35 wordt in plaats van „artikel 1” gelezen: „artikel 1a”.

Artikel III

De Pensioenwet voor de landmacht 1922 wordt gewijzigd als volgt:

A. Voor het eerste hoofdstuk wordt een nieuw artikel als algemene bepaling opgenomen, luidende:

Algemene bepaling

Artikel 1

1. Deze wet verstaat onder *landmacht*: de Koninklijke landmacht.

2. Waar in deze wet wordt gesproken van:

a. *officieren, militairen* en *gewezen militairen*, worden daaronder mede begrepen zij, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in vaste burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht doorlopend werkzaam te zijn;

b. *militaire dienst*, wordt daaronder tevens verstaan de dienst als geestelijke verzorger bij de landmacht;

een en ander voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt.

3. Voor de toepassing van deze wet worden mede geacht in vaste dienst te zijn zij, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in tijdelijke burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht doorlopend werkzaam te zijn en die twee jaren onafgebroken zodanige dienst bij de landmacht of de zeemacht hebben vervuld.

B. Artikel 1 wordt vernummerd tot *1a* en wordt gelezen:

Artikel 1a

Ten laste van het Rijk wordt, onder de voorwaarden en naar de regelen in deze wet gesteld, na bekomen ontslag pensioen verleend aan militairen en gewezen militairen van de landmacht, uitgezonderd het personeel der reserve en de vrijwilligers bij de landstorm.

C. Voor de tekst van artikel 2 wordt het cijfer 1 geplaatst, waarna aan het artikel een tweede lid wordt toegevoegd, luidende:

2. Voor hem, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht doorlopend werkzaam te zijn, is de leeftijd van *vijftig* jaren, genoemd in het vorige lid onder 4°, punt *a*, gesteld op *vijfenvijftig* jaren, terwijl voor hem geen recht op pensioen op grond van het vorige lid onder 6° bestaat.

D. Artikel 3, eerste lid onder 2°, wordt gelezen:

2°. voor officieren-arts, officieren-tandarts, officieren-apotheker, officieren-dierenarts en voor hen, die zijn aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht doorlopend werkzaam te zijn, alsmede voor militairen beneden de laagste officiersrang:

een diensttijd van *dertig* jaren.

E. Artikel 3, tweede lid, wordt gelezen:

2. Het recht op pensioen ter zake van langdurige dienst wordt geacht niet te bestaan, ingeval ontslag is verleend op eigen verzoek:

a. aan een militair vóór het bereiken van de leeftijd van *vijfenvijftig* jaren;

b. aan hem, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht doorlopend werkzaam te zijn, vóór het bereiken van de leeftijd van *zestig* jaren.

F. Aan artikel 9 wordt na punt 8° een tweetal nieuwe punten toegevoegd, luidende:

9°. gedurende welke hij, die is aangesteld in vaste burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht doorlopend werkzaam te zijn, als zodanig de betrekking van geestelijke verzorger heeft bekleed;

10°. die is doorgebracht in de betrekking van geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht, niet vallende onder 9°, voor zover gedurende die tijd dienst werd verricht en die tijd naar de daarvoor geldende regelen voor de belanghebbende met pensioen kan worden vergolden;

G. In artikel 10 wordt aan het slot van het eerste lid de punt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid twee nieuwe punten worden toegevoegd, luidende:

3°. van de werkelijke diensttijd, genoemd in artikel 9, onder 9°, de tijd, gedurende welke de geestelijke verzorger op non-activiteit of met buitengewoon verlof van lange duur is geweest, indien die non-activiteit of dat verlof hetzij afzonderlijk, hetzij gezamenlijk langer dan een jaar onafgebroken heeft geduurd, met dien verstande dat, wanneer de non-activiteit of het buitengewone verlof is verleend in het algemeen belang — welke omstandigheid in het besluit der verlening moet zijn vermeld — de tijd op non-activiteit of met buitengewoon verlof doorgebracht als diensttijd kan worden medegerekend;

4°. van de werkelijke diensttijd in artikel 9, onder 10°, de tijd gedurende welke door hem, die is aangesteld in tijdelijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht of de zeemacht door-

lopend werkzaam te zijn, dienst is verricht, gerekend van het tijdstip, waarop die dienst is aangevangen:

a. tot het tijdstip, waarop deze wet op hem van toepassing is, dan wel

b. tot het tijdstip, waarop die dienst eindigt, wanneer dit tijdstip valt vóór het tijdstip, waarop deze wet op hem van toepassing zou worden,

een en ander indien een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen over deze periode gereserveerde bijdrage aan hem is uitgekeerd.

H. In artikel 10, tweede lid, wordt na „eerste lid, onder 1° b” ingevoegd „en onder 3°”.

I. In artikel 11, tweede lid, wordt na „artikel 9, onder 1°” ingevoegd „en 9°”.

J. In artikel 11, vierde lid, wordt na „artikel 9, onder 2°, 3°, 4°” een komma geplaatst, waarna „en 5°” wordt vervangen door „5° en 10°”.

K. In artikel 35 wordt in plaats van „artikel 1” gelezen „artikel 1a”.

Artikel IV

De Pensioenwet voor het personeel der Koninklijke marine-reserve 1923 wordt gewijzigd als volgt:

A. Na artikel 1 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a

1. Aan hen, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht werkzaam te zijn en die geen aanspraken kunnen ontlenen aan de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, wordt met overeenkomstige toepassing van de bepalingen van deze wet, op dezelfde voet als aan militairen en gewezen militairen van het reserve-personeel der zeemacht, voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt, pensioen verleend.

2. Voor de toepassing van het vorige lid wordt onder tijd onder de wapenen doorgebracht verstaan de tijd, gedurende welke de geestelijke verzorger als zodanig dienst heeft verricht.

B. Na artikel 28 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 28a

Aan de nabestaanden van hen, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de zeemacht werkzaam te zijn en die geen aanspraken kunnen ontlenen aan de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, wordt met overeenkomstige toepassing van de bepaling van deze wet, op dezelfde voet als aan de in artikel 28 bedoelde nabestaanden van militairen en gewezen militairen van het reserve-personeel der zeemacht pensioen verleend.

Artikel V

De Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht 1923 wordt gewijzigd als volgt:

A. Na artikel 1 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a

1. Aan hen, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht werkzaam te zijn en die geen aanspraken kunnen ontlenen aan de Pensioenwet voor de landmacht 1922, wordt met overeenkomstige toepassing van de bepalingen van deze wet, op dezelfde voet als aan militairen en gewezen militairen van het reserve-personeel der landmacht, voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt, pensioen verleend.

2. Voor de toepassing van het in het eerste lid bepaalde wordt onder tijd onder de wapenen doorgebracht verstaan de tijd, gedurende welke de geestelijke verzorger als zodanig dienst heeft verricht.

B. Na artikel 28 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 28a

Aan de nabestaanden van hen, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht werkzaam te zijn en die geen aanspraken kunnen ontlenen aan de Pensioenwet voor de landmacht 1922, wordt met overeenkomstige toepassing van de bepalingen van deze wet, op dezelfde voet als aan de in artikel 28 bedoelde nabestaanden van militairen en gewezen militairen van het reserve-personeel der landmacht pensioen verleend.

Artikel VI

De Militaire Weduwenwet 1922 wordt gewijzigd als volgt:

A. Voor de tekst van artikel 2 wordt het cijfer 1 geplaatst, waarna aan het artikel twee nieuwe leden worden toegevoegd, luidende:

2. Waar in deze wet wordt gesproken van *militairen* worden daaronder, voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt, mede begrepen zij, die zijn aangesteld in vaste burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht of de zee-macht doorlopend werkzaam te zijn.

3. Voor de toepassing van deze wet worden mede geacht in vaste dienst te zijn zij, die zijn aangesteld dan wel zijn aangesteld geweest in tijdelijke burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de landmacht of de zee-macht doorlopend werkzaam te zijn en die twee jaren onafgebroken zodanige dienst hebben vervuld.

B. Voor de tekst van artikel 3 wordt het cijfer 1 geplaatst, waarna aan het artikel een nieuw lid wordt toegevoegd, luidende:

2. Waar in deze wet wordt gesproken van *gepensioneerde militairen* worden daaronder, voor zover het tegendeel niet uit de desbetreffende bepaling blijkt, mede begrepen de in artikel 2, tweede lid, bedoelde

personen, aan wie een pensioen als gewezen geestelijke verzorger is toegekend.

Artikel VII

De Kindertoelagewet voor gepensioneerden wordt gewijzigd als volgt:

A. In artikel 1, eerste lid, wordt het gestelde na „militair” gelezen: de militair van de Koninklijke landmacht, de militair van de zee-macht, hij, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de Koninklijke landmacht of de zeemacht werkzaam te zijn, alsmede de op of na 1 april 1939 tewerkgestelde burgerwerkkracht, wiens diensten ten behoeve van de Nederlandse militaire dienst werden gevorderd;

B. In artikel 1, tweede lid, wordt aan het slot de punt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid wordt toegevoegd:

D. hem, die is aangesteld in burgerlijke openbare dienst om als geestelijke verzorger bij de Koninklijke landmacht of de zeemacht werkzaam te zijn, aan wie een pensioen is toegekend krachtens de Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht 1923 of de Pensioenwet voor de Koninklijke marine-reserve 1923, met uitzondering van:

a. hem, aan wie een pensioen ter zake van invaliditeit is toegekend;

b. hem, aan wie een diensttijdpensioen is toegekend, waarbij tevens de tijd, bedoeld in de artikelen 9, onder 1°. en 9°., der Pensioenwetten voor de land- en zeemacht 1922, met pensioen is vergolden.

Artikel VIII

1. De aangewezen reserve-geestelijke verzorgers bij de landmacht als zodanig alsmede aan hun weduwen en wezen krachtens de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) toegekende pensioenen welke zijn ingegaan met ingang van een dag voorafgaande aan 1 januari 1959, worden te rekenen van die datum geacht te zijn toegekend krachtens onderscheidenlijk de Pensioenwet voor de landmacht 1922 en de Militaire Weduwenwet 1922.

2. In afwijking van de Algemene toeslagwet voor gepensioneerde militairen 1956 blijft op de pensioenen, bedoeld in het vorige lid, de Algemene toeslagwet voor gepensioneerden 1956 ook na 31 december 1958 van toepassing.

3. De pensioenen, bedoeld in het eerste lid, en de daarop krachtens de Algemene toeslagwet voor gepensioneerden 1956 toegekende toeslagen komen, te rekenen van de datum van ingang van die pensioenen en toeslagen, ten laste van hoofdstuk VIII van de rijksbegroting.

Artikel IX

Deze wet treedt in werking met ingang van de tweede dag na de datum van uitgifte van het *Staatsblad*, waarin zij wordt geplaatst en werkt terug tot 1 januari 1959.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en

Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De minister van defensie,

De minister van binnenlandse zaken,

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

De rechtstoestand van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht wordt beheerst door de Ambtenarenwet 1929. De regelen, welke ten behoeve van deze categorie ambtenaren ter uitvoering van genoemde wet zijn gesteld, zijn ten dele te vinden in het Algemeen Rijksambtenarenreglement en ten dele in enige zuiver militaire regelingen, die mede van toepassing werden verklaard op de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht. Dit laatste bleek geboden doordien de ontwikkeling van de verzorgingsgedachte in het algemeen, zoals deze in de laatste decennia bij de krijgsmacht plaatsvond — een ontwikkeling, die heeft geleid tot een hoog opgevoerde materiële en morele bijstand aan de combattanten —, tot gevolg heeft gehad, dat de geestelijke verzorgers ten nauwste werden verbonden aan het militaire apparaat, ook op het gevechtveld. Hieruit is voortgevloeid, dat de geestelijke verzorgers, die, hoewel non-combattant, nochtans feitelijk veelal in dezelfde situaties zijn komen te verkeren als de militairen, ook wat hun rechtspositie betreft meer en meer met deze werden gelijkgeschakeld.

Naar het de eerste ondergetekende voorkomt, heeft de aangeduide ontwikkeling wat de geestelijke verzorgers betreft thans een stadium bereikt, waarin het mogelijk en aanbevelenswaardig is, de geestelijke verzorgers onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten te brengen.

Tot dat doel is het onderhavige wetsontwerp opgesteld, een wetsontwerp, dat derhalve de strekking heeft de geestelijke verzorgers te brengen onder de werkingssfeer van de militaire pensioenwetten, zulks met handhaving van hun burgerstatus.

Artikelen

Artikel I. Door de in dit artikel onder A voorgestelde wijzigingen van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) worden de geestelijke verzorgers uit die wet gelicht. De onder B voorgestelde aanvulling van artikel 56 van genoemde wet heeft ten doel de tijd, welke de geestelijke verzorger heeft doorgebracht bij de krijgsmacht en welke niet valt onder de term „in kerkelijke betrekkingen”, te doen medetellen als diensttijd in de zin van meergenoemde pensioenwet. De onder C voorgestelde wijziging beperkt deze medetelling tot de tijd, gedurende welke werkelijke dienst werd verricht.

Aangezien in artikel 58 van de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) met

zoveel woorden wordt bepaald, dat de tijd, gedurende welke militairen aan krijgsverrichtingen hebben deelgenomen, zal worden dubbel geteld, indien zulks door de Kroon op grond van de militaire pensioenwetten is bepaald, verdient het aanbeveling om een overeenkomstige bepaling voor de geestelijke verzorgers aan genoemd artikel toe te voegen. Zulks geschiedt bij de onder D voorgestelde aanvulling.

Artikelen II en III. Algemeen. De in deze artikelen voorgestelde wijzigingen van de Pensioenwetten voor de zee- en landmacht 1922 beogen hen, die voor vast zijn aangesteld om als geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht doorlopend werkzaam te zijn, alsmede hen, die tijdelijk als zodanig zijn aangesteld en twee jaren onafgebroken doorlopend werkzaam zijn geweest, onder de werking van die wetten te brengen.

Artikelen II en III onder C en E. In de gevallen, dat in de pensioen-gronden voor dadelijk ingaand pensioen — voor zover die voor de geestelijke verzorgers in aanmerking komen — het bereiken van een bepaalde leeftijd als voorwaarde is gesteld, komt het, gelet op de diensten, die zij in de krijgsmacht verrichten, gewenst voor deze leeftijd voor de geestelijke verzorgers met vijf eventueel tien jaren te verhogen.

Voorts ligt het in het voornemen om aan een geestelijke verzorger, die wordt ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid, omdat hij naar het oordeel van de Kroon of naar dat van de bevoegde kerkelijke instantie onbekwaam of ongeschikt is om als geestelijke verzorger werkzaam te zijn, een uitkering in de vorm van een wachtgeld toe te kennen.

Artikelen II en III onder D. De geestelijke verzorgers worden, wat betreft de bepaling van wat langdurige dienst is, opgenomen onder de categorieën, voor welke langdurige dienst bestaat uit dertig voor pensioen geldige dienstjaren. In de praktijk immers worden de geestelijke verzorgers meestal pas als zodanig aangesteld, wanneer zij ongeveer zes jaren zielszorg hebben uitgeoefend in de burgermaatschappij. In het algemeen zijn zij dan tussen de dertig en vijfendertig jaren oud, zodat een langdurige dienst van veertig jaren voor hen nimmer bereikbaar zou zijn.

Artikelen IV en V. Hoewel de reserve-geestelijke verzorgers naar verwachting zeer weinig dienst als zodanig zullen verrichten en een hun onder vigueur van de pensioenwetten voor het reserve-personeel der krijgsmacht eventueel te verlenen diensttijdpensioen — ingaande nadat de geestelijke verzorger de leeftijd van zestig jaren heeft bereikt — slechts een zeer gering bedrag zal belopen, zullen zij naar de mening van de eerste ondergetekende toch onder de werking van bedoelde wetten moeten worden gebracht. Dit is niet alleen noodzakelijk om in geval van invaliditeit aan hen en, indien zij in de dienst komen te overlijden of vermist geraken, aan hun nabestaanden een pensioen te kunnen toekennen, doch ook om hen als ambtenaar in pensioenge-

rechtigde dienst te doen zijn. Dit laatste is van belang, indien de geestelijke verzorger in andere openbare, pensioengerechtigde dienst treedt, in welk geval de tijd, doorgebracht als reserve-geestelijke verzorger in werkelijke dienst, kan medetellen als diensttijd bij de berekening van een hun uit die andere overheidsbetrekking te verlenen pensioen.

Artikel VIII. Met betrekking tot de reserve-geestelijke verzorgers bij de landmacht namen de ambtsvoorgangers van de eerste ondergetekende het standpunt in, dat op deze categorie geestelijke verzorgers de Pensioenwet 1922 (*Stb.* 240) niet van toepassing was. Bijgevolg is aan het pensioenfonds voor deze categorie geestelijke verzorgers nimmer een bijdrage betaald. De Pensioenraad daarentegen is van oordeel, dat deze categorie burgerambtenaren wel onder genoemde wet valt, en heeft voor 1 januari 1959 krachtens die wet aan enige gewezen reserve-geestelijke verzorgers bij de landmacht als zodanig, alsmede aan hun weduwen en wezen, pensioenen toegekend.

De Pensioenraad is ermede akkoord gegaan, dat hij van de volgens hem rechtens verschuldigde bijdrage, als hiervoor bedoeld, afziet, indien de voor 1 januari 1959 — datum, waarop alle geestelijke verzorgers onder de werking van de militaire pensioenwetten vallen — ingegane pensioenen, als in de aanhef bedoeld, te rekenen van die datum geacht worden te zijn toegekend krachtens de Pensioenwet voor de landmacht 1922 voorzover het eigen pensioen betreft en krachtens de Militaire Weduwenwet 1922 voor zover het weduwen- en wezenpensioenen betreft. Voorts heeft de Pensioenraad als eis gesteld, dat de pensioenen, als in de aanhef bedoeld, alsnog ten laste komen van de rijksbegroting, in stede van ten laste van het pensioenfonds, en wel te rekenen van de datum van ingang van die pensioenen.

De Minister van Defensie,

S. H. VISSER.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Algemene beschouwingen

In de vaste Commissie voor Defensie, in welke handen het onderhavige wetsontwerp is gesteld, werden daarover de navolgende beschouwingen gehouden.

De rechtstoestand van de geestelijke verzorger bij de krijgsmacht zal — aldus merkten vele leden op — altijd wel een eigensoortige moeten blijven. De elementen van deze rechtstoestand zullen in het algemeen ontleend moeten worden, dan wel aangepast aan de ambtelijke, of de militaire, of aan beide. Maar de geestelijke verzorger is nu eenmaal noch ambtenaar, noch militair. Hij is geen ambtenaar, omdat de

Staat juist voor zijn ambtsuitoefening generlei verantwoordelijkheid zal kunnen of wenslen te dragen. Deze verantwoordelijkheid berust bij de Kerk, aan welke de Staat middels de geestelijke verzorger de gelegenheid biedt haar roeping in de krijgsmacht te volgen. De Staat zal dan ook slechts aanspraak willen maken op een zeer beperkte „bevelsver-,houding” tot de geestelijke verzorger en hem ook niet in hiërarchie kunnen plaatsen. Dat er geen plaatsing in de militaire hiërarchie denkbaar is of toepasselijkheid van enig tuchtrecht, behoeft geen betoog.

Deze vele leden wilden de onderhavige vraagstukken van de praktische kant benaderen. De geestelijke verzorger heeft voor zijn werkzaamheden de sterkste band met de Kerk. Mocht er nog eens een humanistische verzorger komen, dan zal deze zijn band vinden met de gemeenschap, die hem afvaardigt.

Enkelen van deze vele leden vroegen de Regering zich nog eens nader te bezinnen op de wenselijkheid van het dragen van een uniform door geestelijke verzorgers en het voeren van rangonderscheidingstekenen, gelijk aan de militaire. Zij zouden de mening van de Minister willen kennen over een stelsel, volgens hetwelk de Kerken de zorg voor de geestelijke verzorgers geheel op zich nemen tegen vergoeding van de kosten door de Staat, zonder dat daarbij enige formele band ontstaat tussen de Staat en de persoon van de geestelijke verzorger.

Het begrip Kerk is — aldus de vele leden — in de huidige praktijk nauwelijks juridisch of institutioneel te bepalen, althans niet voor de niet-katholieke Kerken. De hoofdlegerpredikant en de hoofdvlootpredikant vervullen een bijna oecumenische functie. Zij zijn de vertrouwenslieden van de Kerken en gemeenschappen, waar de geestelijke verzorgers uit voortkomen met inbegrip van de joodse en mohammedaanse. Maar zij zijn ook de vertrouwenslieden van de Minister voor wat betreft het organisatorisch inschakelen van de geestelijke verzorger in het apparaat van de krijgsmacht, voor het handhaven van een minimum aan ondergeschiktheid en tucht, dat de aard van dit apparaat nu eenmaal vereist, en zij spelen de hoofdrol bij aanstelling en ontslag. De hoofdleger(vloot-)aalmoezenier heeft ten opzichte van de Kerk een duidelijker positie, maar ten opzichte van de Minister dezelfde als de eerder bedoelde autoriteiten.

De Minister is uiteraard politiek niet verantwoordelijk voor de normale ambtsuitoefening van de geestelijke verzorger, maar wel voor de voorziening in de behoefte aan geestelijke verzorgers en voor de uitwerking, die eventuele fouten der geestelijke verzorgers op zijn militaire apparaat hebben. Zijn verantwoordelijkheid zal zich dus toespitsen op selectie, aanstelling, dislocatie en ontslag der geestelijke verzorgers. Vooral het ontslag is een eigenaardig probleem, omdat zowel de Minister als de Kerk de mogelijkheid moeten hebben aan de werkzaamheden der geestelijke verzorgers een einde te maken. Het niet-ambtelijke karakter der functie sluit een normale rechtsgang via het ambtenarengerecht voor dergelijke ontslagen uit.

Waar het ontslag wel het moeilijkst te regelen facet van de rechtspositie van de geestelijke verzorger is, rijzen voor het sequel, de pen-

sioenrechten en het eventuele wachtgeld, bijzondere vragen. Er rijst in de eerste plaats de vraag van de verplichtingen, die de Kerk jegens haar dienaren in de krijgsmacht behoudt. Er zijn maar enkele waarlijk beroeps-geestelijke verzorgers. De meesten zijn reservisten. Zelfs de beroeps-geestelijke verzorgers zijn door hun Kerk op rijpere leeftijd en na vervulling van kerkelijke bedieningen met het werk in de krijgsmacht belast. De mate van losmaking uit hun materiële bindingen tot hun Kerk loopt bij de verschillende geestelijke verzorgers zeer uiteen. Ook de mate van wederopneming van geestelijke verzorgers in hun kerkelijke arbeid na beëindiging van hun arbeid in de krijgsmacht varieert. En ten slotte varieert speciaal op pensioengebied de verwerking van pensioenjaren tijdens hun arbeid in kerkelijke bedieningen, naar gelang de Staat de standplaats meebekostigt.

In het licht der vorenstaande gegevens achten dezelfde vele leden de toelichting op het onderhavige wetsontwerp wel zeer summier. Eigenlijk wordt alleen melding gemaakt van de functie van de geestelijke verzorger op het gevechtsterrein. Nu zal deze functie wel hoofdzakelijk worden vervuld door de jongere en fysiek sterkere geestelijke verzorger en dan nog alleen in oorlogstijd. Zij zullen wel meestal de reserve-status hebben. De Minister concludeert niet uit zijn beschouwing, dat de geestelijke verzorger een „slijtend beroep” vervult en voor zover de geestelijke verzorger zijn ambt inderdaad als „beroeps-„loopbaan” mag zien (voor hoevelen is dit eigenlijk het geval?), blijkt hij deze rustig tot zijn 65ste levensjaar voort te zetten. Het is dus vooralsnog onverklaard, waarom thans plotseling moet worden overgegaan van de burgerlijke naar de militaire pensioenstatus. Vooral, nu er een nogal belangrijk financiële transactie met de Pensioenraad aan verbonden is. Hoe groot is het bedrag, waarover de Minister met de Pensioenraad geschil heeft, betreffende de achterstallige bijdrage voor de reserve-geestelijke verzorgers? En hoe groot is het bedrag aan reeds uitbetaalde pensioenen, dat de Minister alsnog aan de Pensioenraad wil vergoeden?

Met welk bedrag zal naar schatting de pensioenlast van Defensie ten gevolge van deze wet worden verhoogd over de eerstkomende 30 jaren?

Voor de geestelijke verzorgers zal het belangrijkste nieuws zijn, dat zij jonger (55—60 jaar) en met minder dienstjaren (30) pensioen kunnen verwerven. Voor velen zullen hun „kerkelijke jaren” voor dit pensioen meetellen en voor zover zij hun loopbaan kerkelijk beëindigen en dus een burgerlijk pensioen verwerven, zullen hun „militaire jaren” meetellen.

Uit de memorie van toelichting vernamen de hier aan het woord zijnde leden tevens, dat wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid ontslagenen een wachtgeld zullen verwerven. Welke betekenis moet hieraan worden gehecht? Wordt hier niet een voorrecht in het leven groepen voor niet-ambtenaren, terwijl ambtenaren zulk een recht niet kennen?

Ten slotte zullen de pensioengrondslagen iets verbeteren, omdat deze in de wedde van het laatste dienstjaar zullen bestaan.

Deze vele leden gunden de geestelijke verzorger al deze verbeteringen van harte, maar zij zouden de rechtsgronden daartoe toch wel nader toegelicht willen zien, alvorens hun instemming aan dit wetsontwerp te kunnen geven. Wordt deze groep personen niet bevoordeeld boven andere ambtenaren?

Een numeriek overzicht van de aantallen full-time beroeps-geestelijke verzorgers en in opleiding voor een „mobilisabele functie” zijnde geestelijke verzorgers zou op prijs worden gesteld.

Ook ontvingen dezelfde leden gaarne ervaringscijfers over sterfte of invaliditeit van geestelijke verzorgers, ontstaan „in en door de „dienst” in vredes- en oorlogsomstandigheden.

Artikelen

Waarom spreekt het intitulé van krijgsmacht en *artikel I* van land- en zeemacht? Waarom niet het begrip krijgsmacht gebruikt, dat ook de Grondwet hanteert?

Artikel II. Algemene bepalingen zouden overbodig zijn, als de wet het woord krijgsmacht gebruikt.

Artikel II, B en C. Gaat de pensioenregeling voor de zeemacht verschillen van die voor de landmacht? Waar is overigens die voor de luchtmacht? (Zie artikel III, C, 2, dat niet gelijkkluidend is aan artikel II, C, 2.)

Aldus vastgesteld 30 juni 1960.

TILANUS, ROOSJEN, VAN DIS, PATIJN ¹⁾, GOEDHART, KOERSEN, VAN VLIET, RITMEESTER, FENS, BLOM, WIERDA, MOORMAN, COUZY.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Richtlijnen voor tuberculosebestrijding

Ministeriële Beschikking van 23 juli 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Sociale Zaken, Nr. P 108.347 F, Landmachtorder Nr. 60100, Codenr. 55.5/47

Met betrekking tot de bevordering der preventie van tuberculose door middel van de reactie van Mantoux en de B.C.G.-vaccinatie wordt het volgende bepaald.

1. *Reactie van Mantoux.*
 - a. Aan deze reactie wordt de militair in de eerste of de tweede week van zijn basisopleiding onderworpen ²⁾.
 - b. Voorts wordt aan deze reactie onderworpen de militair, die in contact is geweest met een lijder aan tuberculose.

¹⁾ Plaatsvervangend lid.

²⁾ Zie *Immunisatie tegen tuberculose* door Dr. B. J. BEUNDERS, Kolonel-arts, Hoofd Dienst Militaire Gezondheidszorg en Gezondheidstechniek, hiervoor op blz. 593 e.v.; zie verder M.R.T. XLI (1953) blz. 690 e.v.; XLVIII (1955) blz. 204, 365 (*Red. M.R.T.*).

Bij de reactie moet rekening worden gehouden met het volgende:

a. Het resultaat wordt afgelezen 3 x 24 uur, nadat de desbetreffende injectie heeft plaats gehad.

De commandant van de militair draagt mitsdien zorg, dat deze op het tijdstip van beoordeling van het resultaat te bestemder plaatse aanwezig is.

b. De commandant van het geneeskundig detachement (of overeenkomstige functionaris) doet aan de commandant van de militair, die — na 6—8 weken — nogmaals aan deze reactie moet worden onderworpen, hieromtrent mededeling. Indien deze militair elders wordt tewerk gesteld, alvorens de herhaalde reactie op hem is toegepast, geeft de aanvankelijke commandant van de militair hiervan kennis aan de vorenbedoelde geneeskundige. Laatstgenoemde treft dan maatregelen, dat de militair bij het onderdeel, waartoe hij is komen te behoren, aan de herhaalde reactie wordt onderworpen.

2. *B.C.G.-vaccinatie.*

Teneinde de militair, die een negatieve tuberculine reactie vertoont, zoveel mogelijk te beschermen tegen de gevolgen van primaire tuberculeuse infectie, is het wenselijk hem tegen tuberculose in te enten.

De commandant van het geneeskundig detachement (of overeenkomstige functionaris) beveelt mitsdien de B.C.G.-vaccinatie aan bij de militair, indien deze een negatieve reactie van Mantoux vertoont, voor zover hem niet reeds — ingevolge de ministeriële beschikking van 9 mei 1956, Directie Militair Personeel, Afdeling Pensioenen, Bezoldigingen en Geneeskundige voorzieningen, nr. P 108.347A, opgenomen in LaO 56141, codenr. 55.5/24 — de verplichting is opgelegd zich aan inenting tegen tuberculose te onderwerpen.

Aan het personeel, belast met de tuberculosebestrijding, dient bij de uitoefening van zijn taak, de grootst mogelijke medewerking te worden verleend.

Richtlijnen voor vaccinaties

Ministeriële Beschikking van 23 juli 1960, Directie Militair Personeel, Afdeling Sociale Zaken, Nr. P 108.347 F (Landmachtorder Nr. 60101, Codenr. 55.5/48)

De vaccinatie van de militair tegen:

a. tetanus-difterie (en eventueel tuberculose);

b. cholera-tyfus-paratyfus A + B;

c. pokken;

dient zo spoedig mogelijk na indiensttreding plaats te vinden.

De vaccinatie tegen tetanus-difterie vindt plaats door middel van twee injecties, welke worden toegediend met een tussenperiode van tenminste vier weken.

De vaccinatie tegen cholera-tyfus-paratyfus A + B vindt plaats door middel van drie injecties.

Tussen de eerste en de tweede en tussen de tweede en de derde injectie wordt een tussenperiode van tenminste één week in acht genomen.

De vaccinatie tegen tuberculose en pokken vindt plaats door middel van een enkelvoudige handeling.

Tussen de tweede injectie tegen tetanus-difterie en de eerste injectie tegen cholera-tyfus-paratyfus A + B verloopt tenminste één week, evenals tussen de derde injectie tegen cholera-tyfus-paratyfus A + B en de pokkenvaccinatie.

In verband met het vorenstaande dient met betrekking tot de hiervoor genoemde vaccinaties het volgende schema te worden gevolgd.

a. De vaccinatie tegen tetanus-difterie moet geschieden in de eerste zes weken van de basisopleiding.

De eerste injectie tegen tetanus-difterie (en de eventuele vaccinatie tegen tuberculose) kan — ter voorkoming van tijdverlies — het beste plaats vinden bij het aflezen van de reactie van Mantoux (zie LaO 60100 - codenr. 55.5/47).

b. De vaccinatie tegen cholera-tyfus-paratyfus A + B moet geschieden uiterlijk in de achtste, negende en tiende week van de opleiding.

c. De vaccinatie tegen pokken moet geschieden uiterlijk in de elfde of twaalfde week van de opleiding.

De landmachtorder Nr. 58081, codenr. 55.5/39 wordt hierbij ingetrokken.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste halve jaren 1959 en 1960

Het CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK deed ons toekomen de hierna volgende 5 overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de eerste halve jaren 1959 en 1960:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden te Velde voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht (staat 1);

2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);

3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten en de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);

4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);

5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5).

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht; 1e halfjaar 1959/1960.

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e halfjaar					
	1959	1960	1959	1960	1959	1960
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	55	24	24	19	35	25
waarvan a.	20	7	7	10	13	9
b.	2	2	—	—	—	—
c.	31	13	16	7	21	15
d.	2	2	1	2	1	1
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	473	606	507	515	320	299
waarvan a.	39	41	30	25	31	12
b.	51	82	13	14	24	31
c.	327	378	400	375	233	212
d.	56	105	64	101	32	44
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	484	603	490	517	330	312
waarvan a.	45	34	20	30	37	20
b.	50	84	12	14	24	31
c.	333	380	394	372	238	216
d.	56	105	64	101	31	45
2. op andere wijze, totaal	2	8	7	2	2	1
waarvan a.	2	8	7	2	—	1
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	2	—
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 31 juni nog onafgedaan, totaal.	42	19	34	15	23	11
waarvan a.	12	6	10	3	7	—
b.	3	—	1	—	—	—
c.	25	11	22	10	14	11
d.	2	2	1	2	2	—

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1959/1960.

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1959		1960	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	6	39	5	29
{ Overtredingen	5	15	5	25
Militaire delicten	1	36	1	19
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	—	50	1	83
{ Overtredingen	2	10	2	12
Militaire delicten	—	24	—	31
C. Krijgsraden voor de Landmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	2	331	4	376
{ Overtredingen	20	374	18	354
Militaire delicten	1	237	—	216
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	2	54	6	99
{ Overtredingen	7	57	8	93
Militaire delicten	1	30	—	45

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1e halfjaar 1959/60.

Instantie	1e halfjaar	
	1959	1960
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	16	11
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	840	942
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	4336	4337
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	1034	1098

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1e halfjaar 1959/1960.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in het 1e halfjaar										
	1959					1960					
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vv.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	waarvan voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vv.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vv.
1	2	3	4	5	6	7	8	9			
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)											
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	5	4	—	1	3	3	—	—			
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	1	—	—	2	1	—	—			
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	21	11	1	9	20	11	1	8			
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	13	7	2	4	9	2	1	6			
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	33	5	6	22	36	6	5	25			
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	7	6	—	1	4	3	—	1			
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	—	—	—	—	1	—	—	1			
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	41	27	1	13	41	17	—	24			
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	18	11	—	7	2	—	—	2			
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	168	64	21	83	202	66	12	124			
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	39	10	1	28	38	11	1	26			
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	6	3	—	3	7	4	1	2			
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	31	21	1	9	19	12	3	4			
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	1	—	1	—	—	—	—	—			
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	5	3	1	1	20	10	1	9			
Wetboek van Strafrecht Totaal	200	172	27	103	303	103	103	103			

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1e halfjaar 1959/1960.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ïten aanzien van wie		terug- verwezen naar de comman- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
{ Misdrifven a.	—	—	1	—	18	1	25
{ " b.	—	1	—	1	14	—	18
1. Commune delicten	—	—	—	4	15	—	1
{ Overtredingen . . . a.	1 ²⁾	—	—	5	21	1	2
{ " b.	—	—	1	2	31	1	2
2. Militaire delicten	—	—	1	1	15	1	2
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
{ Misdrifven a.	—	—	—	—	33	2	15
{ " b.	—	—	—	—	39	6	39
1. Commune delicten	—	—	—	—	11	—	1
{ Overtredingen . . . a.	—	—	—	—	14	—	—
{ " b.	—	—	—	—	21	—	3
2. Militaire delicten	—	—	—	—	27	2	2
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
{ Misdrifven a.	1	1	11	25	137 ³⁾	31	127
{ " b.	—	—	18	29	156	23	154
1. Commune delicten	—	2	—	35	315	3	39
{ Overtredingen . . . a.	—	—	3	41	316	4	8
{ " b.	—	—	2	3	160	29	44
2. Militaire delicten	—	1	2	8	134	27	44
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
{ Misdrifven a.	1	—	3	4	29	3	16
{ " b.	—	—	7	5	36	3	54
1. Commune delicten	—	—	—	3	61	—	—
{ Overtredingen . . . a.	1	—	—	4	96	—	—
{ " b.	—	—	3	—	26	1	1
2. Militaire delicten	—	—	1	1	27	12	4
{ " a.	—	—	—	—	—	—	—
{ " b.	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ a = 1e halfjaar 1959, b = idem 1960.

²⁾ Beklaagde niet ontvankelijk verklaard.

³⁾ Hieronder 1 persoon, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

INGEKOMEN BIJDRAGEN

Moet de commissie, bedoeld in punt 38 V.B.O., gehoord worden omtrent te laat ingediend bezwaarschrift?

door

Dr. J. R. STELLINGA

Secretaris van de Raad van State

De bovenstaande vraag wordt ontkennend beantwoord in de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep d.d. 12 januari 1960 (hier-vóór blz. 480 e.v.). Ik herhaal hier nog even de overweging in genoemde uitspraak:

„dat hierbij nog opmerking verdient, dat in punt 38 van het V.B.O. welis-„waar is voorgeschreven, dat verweerder op het bezwaarschrift niet beschikt „dan na het advies te hebben ingewonnen van een commissie van onderzoek, „maar dit voorschrift ook naar 's Raads oordeel niet geldt in geval het be-„zwaarschrift wegens te late indiening niet ten gronde in behandeling wordt „genomen.”

M.i. kan de vraag gesteld worden, of deze overweging wel als juist is te aanvaarden. Punt 38 V.B.O. luidt aldus:

„De Minister van Oorlog beschikt niet op het bezwaarschrift dan „na het advies te hebben ingewonnen van een commissie van onder-„zoek”.

Dit voorschrift luidt dus geheel algemeen, aangezien het gewaagt van het beschikken op *het* bezwaarschrift. In het onderwerpelijke geval had de Minister van Oorlog op het ingediende bezwaarschrift aldus beslist, dat klagers verzoek door hem (Minister) niet in gunstige overweging kon worden genomen. Dit is een *beschikking op* het bezwaarschrift en derhalve had volgens punt 38 een commissie van onderzoek gehoord moeten worden.

Nu meent de Centrale Raad met de Minister, dat dit voorschrift niet geldt in geval Dit is wel een eigenaardige overweging. Een wettelijk voorschrift moet immers altijd gelden; er kan alleen dan sprake zijn van niet gelden, als dit voorschrift of een bepaling van hogere orde zulks uitdrukkelijk voorziet, bijv. voor met name aangeduide gevallen. Doet dit laatste zich niet voor, dan kan een rechter niet beslissen, dat een voorschrift, waarvan hij zelf de verbindende kracht aanneemt, *niet* geldt.

Daarbij komt nog het volgende. Bij een te late indiening van een bezwaarschrift heeft men te maken met een geval van niet-ontvankelijkheid, in hoedanig geval, zoals de C.R.v.B. zelf overweegt, het bezwaarschrift niet ten gronde in behandeling wordt genomen. Dit moge juist zijn, het neemt echter niet weg, dat het niettemin zin kan hebben om de commissie van onderzoek ter zake te horen. Ieder, die immers met rechtspraak of administratief beroep te maken heeft, zal weten, dat zulke niet-ontvankelijkheden niet altijd zo notoir en eenvoudig zijn. Dit spreekt misschien het duidelijkst bij de niet-ontvankelijkheid we-

gens het niet tot het indienen van bezwaar, beroep etc. gerechtigd zijn. Hierbij kunnen allerlei puzzles aan de orde komen, waarbij het advies van een commissie, welker advies is voorgeschreven, zeker van betekenis kan zijn. Maar ook bij te laat indienen van de schrifturen kunnen wel dubia rijzen. Ik denk bijv. aan de vraag, wat onder „30 dagen” wordt verstaan: vrije dagen, zon- en feestdagen al dan niet medegerekend? etc. (De mogelijkheid, dat men om bepaalde redenen de overschrijding van de termijn gedekt verklaart, lijkt i.c. wel uitgesloten, doordat volgens punt 37 V.B.O. de verlenging van de termijn ter beoordeling van de minister staat).

Er moge nog op een parallel met het hierbedoelde geval gewezen worden. Volgens art. 23 Wet Raad van State wordt de Afdeling voor de Geschillen van Bestuur „belast met het onderzoek der geschillen „van bestuur of andere, aan Onze beslissing onderworpen.” Nu zou men op het voetspoor van de C.R.v.B. kunnen betogen, dat, als een beroepschrift bij de Kroon bijv. te laat is ingekomen, dit niet ten gronde in behandeling wordt genomen, en er dus geen onderzoek daarvan behoeft plaats te hebben. Dit zou dus betekenen, dat de Kroon in zulke gevallen zou kunnen beslissen zonder het advies van de genoemde afdeling van de Raad van State. Het tegendeel is echter het geval: *er wordt nimmer een beslissing in een geschil van bestuur door de Kroon genomen, waaromtrent deze afdeling niet is gehoord.* Een dergelijk K.b. is eenvoudig niet voorhanden. Gezien het zeer grote aantal geschillen van bestuur ter beslissing van de Kroon (\pm 2400 per jaar), worden K.bn. tot niet-ontvankelijk-verklaring zelden in de tijdschriften gepubliceerd. Een enkel geval vindt men in de Administratieve en Rechterlijke Beslissingen 1957, blz. 224. In het daar vermelde K.b. van 7 december 1956, no. 9 werd een gemeenteraad in zijn beroep niet-ontvankelijk verklaard, omdat hij slechts het raadsbesluit tot het instellen van beroep had gezonden naar een minister. Een onderzoek van dit geschil was derhalve niet nodig, maar niettemin vindt men in de aanhef ervan vermeld: „De Raad van State, „Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 31 „oktober 1956, no. 395/I”.

Tenslotte moge er nog op gewezen worden, dat uitspraken als thans door de C.R.v.B. gegeven, onmiskenbaar het gevaar in zich dragen, dat er onzekerheid ontstaat, of een voorschrift wel geldt of niet, wanneer een commissie moet worden gehoord en wanneer niet. Waar is immers de grens? Het geval van te late indiening kan misschien vermeerderd worden met andere gevallen, waarin niet ten gronde wordt behandeld. Dit laatste zou dan het criterium worden volgens hetwelk wordt beslist, of de commissie al dan niet wordt gehoord. En dit staat toch niet in punt 38 V.B.O.

**Een volkenrechtelijk bezwaar tegen de Wet
overlevering inzake oorlogsmisdrijven**

(Wet van 19 mei 1954 Stb. 215)

door

Mr. J. D. SCHEPERS

Bij de wetten van 19 mei 1954 Stbl. 246 t/m 249 werden de vier Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 goedgekeurd. Elk van deze vier verdragen bevat dezelfde sanctiebepaling (art. 49/50/129/146) luidende (voor zover van belang):

„De Hoge Verdragsluitende Partijen verbinden zich alle wettelijke „regelingen tot stand te brengen, nodig om doeltreffende strafbepalingen vast te stellen voor personen die één der ernstige inbreuken op dit „Verdrag, omschreven in het volgend artikel, hebben gepleegd, dan „wel het bevel tot het plegen daarvan hebben gegeven.

„Iedere Hoge Verdragsluitende Partij is verplicht personen die ervan „verdacht worden één van deze ernstige inbreuken te hebben gepleegd, „dan wel bevel tot het plegen daarvan te hebben gegeven, op te sporen „en moet hen, ongeacht hun nationaliteit, voor haar eigen gerechten „brengen. Zij kan hen ook, indien zij daaraan de voorkeur geeft, en „overeenkomstig de bepalingen van haar eigen wetgeving, ter berech- „ting overleveren aan een andere bij de vervolging belang hebbende „Hoge Verdragsluitende Partij, mits deze Verdragsluitende Partij een „met voldoende bewijzen gestaafde telastlegging, welke een vervolging „rechtvaardigt, tegen deze personen inbrengt.

„Iedere Hoge Verdragsluitende Partij zal maatregelen nemen, nodig „om de met de bepalingen van dit Verdrag strijdige handelingen welke „niet vallen onder de in het volgend artikel omschreven ernstige in- „breuken, tegen te gaan.”

Uit deze tekst volgt voor Nederland een drietal *verplichtingen* en één *bevoegdheid*.

De *verplichtingen* zijn:

- 1e. het strafbaar stellen van het plegen van de ernstige inbreuken of het geven van het bevel daartoe;
- 2e. de mogelijkheid openen om de daders van de onder 1e bedoelde gedragingen te berechten, onafhankelijk van hun nationaliteit en van de plaats waar zij het feit hebben begaan;
- 3e. bepalingen vast te stellen om schendingen van de Geneefse Verdragen, welke geen ernstige inbreuken zijn, tegen te gaan.

De tekst geeft de *bevoegdheid* personen, die verdacht worden van het plegen van een ernstige inbreuk of wel van het geven van het bevel daartoe, aan een andere Staat over te leveren. Dit is een uitzondering op de volkenrechtelijke regel, dat dit soort delicten behandeld worden als politieke delicten, waarvoor geen uitlevering geschiedt. (1)

Wat ernstige inbreuken zijn, vindt men in één artikel verder in de

Geneefse Verdragen omschreven; maar wat daaronder moet worden verstaan doet hier niet ter zake.

Aan de bovengenoemde drie verplichtingen heeft Nederland voldaan door de Wet Oorlogsstrafrecht (Wet van 10 juli 1952 Stbl. 408), welke echter ook nog een ander doel heeft. (2)

In artikel 8 van deze wet zijn de ernstige inbreuken, zij het met een enigszins andere omschrijving, strafbaar gesteld en in Hoofdstuk II en III is de berechting geregeld, zodat aan de 1e en 2e verplichting is voldaan. Tegelijkertijd is aan de 3e verplichting voldaan, omdat genoemd artikel 8 *alle* schendingen van het oorlogsrecht strafbaar stelt en dus ook de niet-ernstige inbreuken op de Geneefse Verdragen.

Bovendien stelt de wet in artikel 9 strafbaar het opzettelijk toelaten dat een ondergeschikte een schending van het oorlogsrecht pleegt. Dit valt onder geen omstandigheid onder het plegen van een ernstige inbreuk op de Geneefse Verdragen of het geven van het bevel daartoe en kan hoogstens vallen onder „een andere met het Verdrag strijdige handeling” indien „opzettelijk toelaten” onder dit begrip valt.

Nu de bevoegdheid tot overlevering.

Om deze te kunnen uitoefenen, was volgens Nederlands staatsrecht een wettelijke grondslag nodig; art. 4 van de Grondwet maakt dit evenzeer noodzakelijk voor de overlevering van hen, die worden verdacht van oorlogsmisdrijven als bedoeld in het 1e lid van het aangehaalde artikel van de Verdragen, als voor de uitlevering van hen, die verdacht worden van gewone misdrijven. Op grond hiervan is de Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven tot stand gekomen.

Artikel 1 hiervan (3) gaat echter ten onrechte verder dan de verdragen veroorloven, waardoor de Staat eigenmachtig uitbreiding heeft gegeven aan een door de Verdragen toegestane uitzondering op een volkenrechtelijke gewoonteregeling. Volgens de bovenvermelde tekst van het verdragsartikel immers mogen slechts worden overgeleverd zij, die een ernstige inbreuk op de verdragen plegen of wel het bevel tot een dergelijke ernstige inbreuk hebben gegeven.

De Verdragen laten niet toe, dat iemand wordt overgeleverd wegens het plegen van een niet-ernstige inbreuk of het geven van het bevel daartoe; maar ook niet voor het opzettelijk toelaten daarvan of voor een andere schending van het oorlogsrecht.

De Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven scheert echter het plegen of het bevel tot plegen geven over één kam met opzettelijk toelaten door in het aangehaalde artikel 1 te bepalen, dat een vreemdeling kan worden overgeleverd ter zake van één der misdrijven bedoeld in de artikelen 8 en 9 van de Wet Oorlogsstrafrecht, indien het feit een ernstige schending oplevert van één der Verdragen van Genève van 12 augustus 1949. De beslissing over het al of niet uitleveren berust bij de Regering, die verplicht is advies te vragen aan het gerecht, dat voor de berechting van de zaak competent zou zijn (art. 5). Dit gerecht zal, naast andere rechtsvragen, moeten beslissen of het gepleegde feit een ernstige inbreuk op één der Verdragen is. Indien juridisch tegen overleveren geen bezwaren bestaan kan de Regering, na ont-

vangst van het advies zich in alle vrijheid beraden over de vraag in hoeverre politieke redenen het gewenst doen zijn toch niet aan de aanvraag tot overleveren te voldoen.

Indien overlevering wordt gevraagd wegens een feit vallende onder artikel 8 van de Wet Oorlogsstrafrecht (schending van het oorlogsrecht) zijn er geen volkenrechtelijke moeilijkheden; maar anders wordt het indien de aanvraag om overlevering gebaseerd is op artikel 9, omdat de over te leveren persoon wordt verdacht van het opzettelijk toelaten dat een ondergeschikte een ernstige inbreuk op één der Verdragen pleegt, hetgeen volgens het systeem van de Wet oorlogsstrafrecht niet geldt als een schending van de wetten en gebruiken van de oorlog.

In dat geval staat het gerecht, dat advies moet uitbrengen, voor een dilemma: volgens geschreven Nederlands recht is de overlevering gerechtvaardigd; maar volkenrechtelijk niet. Indien het gerecht de regel volgt, dat volkenrecht boven nationaal recht gaat, zal het advies luiden: „niet overleveren”, in welk geval de Regering niet tot overleveren mag besluiten (art. 5 lid 3). Maar hiermede is tegelijk het bewijs geleverd, dat in artikel 1 van de Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven ten onrechte artikel 9 van de Wet Oorlogsstrafrecht is genoemd. Voor het daarin genoemde misdrijf mag nimmer overlevering plaatsvinden. (4)

Aantekeningen.

(1) Zie FRANÇOIS: Handboek van het Volkenrecht, 2e druk, deel II, blz. 35:

„Dezelfde beweegredenen, die leidt tot niet-uitlevering wegens politieke delicten, te weten de vrees voor niet-onpartijdige berechting, voerde eveneens er toe geen uitlevering toe te staan aan een oorlogvoerende ter zake van delicten, ten laste gelegd aan onderdanen van zijn tegenstander.”

(2) Tegen deze wet zijn terecht bezwaren naar voren gebracht. Zie daarvoor o.a. de discussie tussen RÖLING en MOUTON in het Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht (afl. juli 1959, jan. en april 1960) en de daar aangehaalde literatuur.

(3) De tekst van dit artikel luidt:

„Onverminderd het bepaalde in met andere Mogendheden gesloten verdragen ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, kunnen vreemdelingen aan een andere Mogendheid ter berechting worden overgeleverd te zake van één der misdrijven, bedoeld in de artikelen 8 en 9 van de Wet Oorlogsstrafrecht, indien het feit een ernstige schending oplevert van één der navolgende Verdragen van Genève van 12 augustus 1949:

- a. Verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde;
- b. Verdrag voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee;
- c. Verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen;
- d. Verdrag betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd.”

(4) Het officieële commentaar op de Verdragen uitgegeven onder de verantwoordelijkheid van het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève vermeldt op blz. 409 van deel I:

„Cependant, aucune allusion n'est faite à la responsabilité que pourraient encourir des personnes qui ne sont pas intervenues pour empêcher une infraction ou la faire cesser. Des tribunaux alliés ont, dans plusieurs cas de ce genre, prononcé des condamnations. Vu le silence de la Convention, on doit admettre que c'est à la législation nationale qu'il appartient de régler cette matière, soit expressément, soit par application des dispositions générales que peuvent contenir les codes pénaux.”

Het West-Duitse ontwerp nooddienstwet

door

Mr. J. M. VAN DER MOST

Vaandrig KLu.

Nadat verschillende andere staten waren voorgegaan, heeft de Bondsrepubliek een wet tot regeling van de „nooddienst” ontworpen. Deze wet voorziet in een zeer veelomvattende burgerdienstplicht voor het geval van een noodtoestand. De moderne oorlog wordt niet alleen door de legers gestreden; in tijden van vijandelijke aggressie of grote internationale spanning zal men ook alle civiele krachten moeten inzetten om zijn staatshuishouding te doen functioneren: de ondersteuning en voorziening van de strijdkrachten alleen al eist een gigantische krachtsinspanning. Het leven moet daarnaast doorgaan en de enige mogelijkheid daartoe ligt in een doelmatige verdeling van de burgerkracht over de vitale diensten.

In vele landen heeft men aan de burgerdienstplicht een wettelijke grondslag willen geven, en in het begin van dit jaar toonde ook de Bondsregering zich van die wenselijkheid overtuigd, toen zij de Bondsraad dit ontwerp Notdienstgesetz voorlegde. Het is onmiddellijk op tegenstand gestuit. De oppositie heeft vele bezwaren; in de Bondsraad hebben Nedersaksen en Hessen zich tegen verklaard. Niettemin heeft het de eerste hindernis genomen, want op 18 maart j.l. is het de Bondsraad gepasseerd, zij het onder enige amendering, een deel waarvan door de Regering is overgenomen. Het woord is nu aan de Bondsdag.¹⁾

De burgerdienstplicht is voor de Duitsers niet iets nieuws. In de

¹⁾ Deze toonde zich 28 september j.l., tijdens de eerste lezing van de wetsontwerpen over de noodtoestand (wet tot aanvulling Grondwet, Notdienstgesetz en wijziging Bundesleistungsgesetz) scherp verdeeld. Kwesties:

1°. Hoe stelt men de „Ausnahmestand” (in te voegen art. 115a Grundgesetz) vast? Absolute of $\frac{2}{3}$ meerderheid in parlement? En zo dit niet bijeen kan komen?

2°. Maken de nieuwe regelingen niet teveel inbreuk op de grondrechten? SPD: analogie met art. 48 der Constitutie van Weimar (ruime bevoegdheden Rijkspresident in noodtoestand; staatsgreep van juli 1932; de concentratiekampen). Op het ogenblik zijn de ontwerpen weer in de parlementaire Commissies; de beslissing in deze controversen zal nog wel enige maanden op zich laten wachten.

eerste wereldoorlog bestond zij al op zeer brede basis²⁾ en in de tweede waren er verschillende regelingen, die in een voldoende hoeveelheid burgerkrachten voorzagen³⁾. Die splitsing van rechtsgrondslagen had echter vaak praktische moeilijkheden tengevolge, doordat de regelingen elkaar doorkruisten. De éne wettelijke basis voor de burgerdienstplicht neergelegd in dit ontwerp zou dus niet alleen systematisch een stap vooruit zijn. De militaire dienstplicht is al vastgelegd in het Wehrpflichtgesetz.

Vermeld zij, dat de wetgevingsbevoegdheid van de Bond in deze voortvloeit uit art. 73 lid 1 Grundgesetz, dat de verdediging tot een bondsaangelegenheid maakt. Het zal geen verbazing wekken, dat een onderwerp als dit aan de algemene legislatieve macht van de Landen wordt onttrokken.

Wat is nu precies bedoeld met deze Notdienst, hierboven reeds met „burgerdienstplicht” aangeduid? § 1 lid 2 van het ontwerp geeft een omschrijving: „Gegenstand des Notdienstes sind Dienstleistungen nichtmilitärischer Art für lebens- und verteidigungswichtige Aufgaben im Bereich der öffentlichen Verwaltung und der Streitkräfte sowie für Aufgaben im nicht-öffentlichen Bereich, die dem Schutz der Zivilbevölkerung oder der Herstellung und Aufrechterhaltung der Verteidigungsbereitschaft dienen”. Wel te onderscheiden van de militaire dienstplicht (Wehrdienst) of vervangende dienstplicht (zivile Ersatzdienst), die bij samenloop van verplichtingen voorgaan.

In de 6 hoofdstukken, die het ontwerp bevat, is het onderwerp op grondige en duidelijke wijze geregeld. Er zijn weinig uitzonderingen op de voor ieder geldende verplichting, en die worden met name genoemd.⁴⁾ Op deze wijze is er geen gevaar, dat slechts een deel van het volk de zware last van de crisis krijgt te dragen. Alle mannen van 18—65 en vrouwen van 18—55 jaar zijn aan deze dienstplicht onderworpen; slechts zieken en gebrekkigen worden vrijgesteld van alle nooddienst, bepaalde geestelijken van de „lange nooddienst”. De verplichting wordt opgeschort voor tijdelijk ongeschikten, zwangere vrouwen, moeders van kleine kinderen en scholieren.

Deze materiële bepalingen vinden we in het eerste hoofdstuk, dat de inhoud en omvang van de nooddienst aangeeft. Het ontwerp huldigt de idee van de subsidiariteit, d.w.z. dat pas wordt opgeroepen, wanneer aan de arbeidsbehoefte niet op een andere manier kan worden voldaan of wel, maar te laat dan wel met onevenredige middelen⁵⁾. Men kan worden opgeroepen tot arbeid in zijn oude functie, of althans

²⁾ 5 december 1916: Gesetz über den väterländischen Hilfsdienst.

³⁾ 26 juni 1935: Luftschutzgesetz.

15 oktober 1938: Notdienstverordnung zur Erfüllung hoheitlicher Aufgaben.
13 februari 1939: Verordnung zur Sicherstellung des Kräftebedarfs für Aufgaben von besonderer staatspolitischer Bedeutung (kortweg Dienstpflichtverordnung genoemd).

⁴⁾ Daar de wet geen Berlijn-clausule bevat, geldt zij niet voor Berlijn. Dat behoeft men niet meer in de wet te vermelden.

⁵⁾ Wanneer de nooddienst niet in een bestaande dienst- of arbeidsverhouding verricht zal worden, moet eerst een beroep op vrijwilligers worden gedaan.

in zijn oude métier, maar ook in een geheel nieuwe arbeidsverhouding. In de vorm die het ontwerp scheidt gaat dit velen te ver; met name achten sommigen de aan het ontwerp ten grondslag liggende interpretatie van art. 12 Grundgesetz, dat o.a. beoogt de burger tegen dwangarbeid te beschermen, niet toelaatbaar ⁶⁾.

In welke gevallen staat deze wet de overheid toe, nooddienst te eisen? § 1 lid 3: wanneer

- 1e. de intrede van het „Verteidigungsfall” is vastgesteld (art. 59a Grundgesetz);
- 2e. door een vreemde gewapende macht tegen de Bondsrepubliek vijandelijkheden zijn geopend of
- 3e. de Bondsregering vaststelt, dat nooddienst met het oog op een dreigend „Verteidigungsfall” vereist is;
- 4e. de Bondsregering deelname aan bepaalde vormen van opleiding nodig acht. De Bondsregering bepaalt door Rechtsverordnung met toestemming van de Bondsraad, voor welke taken precies de deelname aan een opleiding kan worden geëist.

De bevoegdheden van de regering in deze worden verder in § 5 beperkt: in vredetijd kan men niet langer dan 100 uren of 14 hele dagen per jaar worden opgeroepen.

Verder kan men in vredetijd reeds worden ingedeeld, wat de plicht in het leven roept een eventuele verhuizing binnen 2 weken aan de bevoegde instantie mee te delen.

In het algemeen zal het nooddienstapparaat pas in het Verteidigungsfall of een daaraan grenzende toestand in werking kunnen komen, de opleidingen daargelaten. Het Verteidigungsfall is de toestand, die sinds 1956 genoemd wordt in art. 59a Grundgesetz; zij treedt in, doordat de Bondsdag haar formeel constateert, welk besluit door de Bondsresident wordt afgekondigd. Zo vertraging gevaar zou kunnen opleveren, kan de Bondsresident zelf met contraseing van de Bondskanselier het Verteidigungsfall vaststellen en afkondigen. Materieel zal de situatie niet veel verschillen van de onder 2e genoemde toestand.

De §§ 2 en 3 onderscheiden de soorten nooddienst in die voor lange en voor korte tijd (langfristig-kurzfristig). Van de eerste spreekt men, wanneer zij langer dan 14 dagen duurt of moet duren en een wezenlijke verandering in de bezigheden van de nooddienstplichtige teweegbrengt, of veel van diens arbeidskracht vergt. Anders is van korte nooddienst sprake. *Lange* nooddienst vindt plaats:

- 1e. binnen een bestaande dienstverhouding als ambtenaar of binnen een bestaande arbeidsverhouding als werknemer;
- 2e. in een nieuw geschapen arbeidsverhouding of door het scheppen van een ambtenaarsverhouding tot wederopzeggens voor een gepensioneerde — of ex-ambtenaar;
- 3e. in een hulpdienstverhouding (Hilfsdienstverhältnis).

Van deze vormen grijpt de laatste het meest in de vrijheid van de

⁶⁾ Aldus Bennemann, Min. v. Binnenl. Zaken van Nedersaksen, in de Bondsraad.

nooddienstplichtige in. Hij is volgens § 42 nadat door de oproep tussen hem en de nooddienstgerechtigde (excusez) een *publiekrechtelijke dienstverhouding van bijzondere aard* ontstaan is, verplicht op instructie van de nooddienstgerechtigde in een gemeenschapsonderkomen te wonen, zich gemeenschappelijke verzorging te laten welgevalen en dienst- of werkkleding te dragen. Er is geen garantie, dat hij in de buurt van zijn woonplaats wordt tewerkgesteld. Een beperking is, dat de hulpdienst alleen wordt verricht voor publieke werkgevers, in de overheids sfeer. De bezwaren tegen de interpretatie, die de regering geeft van art. 12 Grundgesetz (dat overigens de staat explicite de mogelijkheid geeft om wetten van deze strekking te maken) zullen wel merendeels voortvloeien uit de schrikbeelden, die deze Hilfsdienst licht oproept ⁷⁾).

De invloed van de oproep (Heranziehung — tevens de term voor de tijd, dat men als gevolg van de oproep nooddienst verricht) op een *bestaande* dienst- of arbeidsverhouding is, dat zij slechts met toestemming van de oproepende autoriteit kan worden beëindigd. De nooddienstplichtige kan ook in een functie van mindere allure binnen zijn dienst- of arbeidsverhouding worden tewerkgesteld, maar in dat geval behoudt hij zijn aanspraken uit de verhouding, alsof hij zijn oude werkzaamheden had voortgezet.

Ook wanneer een *nieuwe* arbeidsverhouding in het leven wordt geroepen, geschiedt zulks door de Heranziehung.

Bij de *korte* nooddienst vervalt voor de opgeroepen werknemer de verplichting uit zijn arbeidsverhouding voor de duur van de nooddienst, terwijl hij toch op de oude voet wordt doorbetaald. Is de verloren arbeidstijd meer dan 2 uur per dag of 7 uur in 2 weken, dan worden de werkgever zekere kosten vergoed. De opgeroepene mag er door de nooddienst niet op achteruit gaan in zijn bestaande arbeidsverhouding.

Een leidend principe in het gehele ontwerp is trouwens, dat de oude arbeidsverhouding ondanks de nooddienst altijd blijft bestaan.

Het 4de hoofdstuk geeft een uitvoerige regeling van sociale-, werklozen- en ongevallenverzekering.

Hoofdstuk II behandelt de Heranziehungs-instantie. Dit is in principe het arbeidsbureau in het district waar de nooddienstplichtige zijn vaste verblijfplaats heeft. Wanneer echter het subject van de plicht binnen een bestaande dienst- of arbeidsverhouding met Bond, Land, gemeente of gemeenteorganisatie wordt aangetrokken, fungeert de betrokken instantie van dit orgaan als de oproeper. Deze moet haar oproep meedelen aan het arbeidsbureau, dat tegen de oproep op grond van een eis van algemene werkverdeling kan opkomen. Over deze tegenspraak beslist het naast-hogere orgaan van Bond, Land, gemeente of gemeente-organisatie.

⁷⁾ Het is in dit kader interessant te vermelden, dat in 1953 in Berlijn van de hand van Hans Weber een verhandeling is verschenen getiteld: „Die bürgerliche Lehre vom „Notstand“ als Mittel zur Rechtfertigung des imperialistischen Terrors”. 68 pp.

Wanneer vertraging gevaar met zich zou brengen, kan de politie of het gemeentebestuur tot nooddienst voor korte termijn oproepen.

De Heranziehung eindigt na 1 jaar, tenzij het einde op eerder bepaald is. Ze kan tot een gezamenlijke duur van 2 jaar verlengd worden. Opleidingen eindigen na maximaal 3 jaar. De Heranziehung kan door de oproepende instantie van ambtswege of op verzoek van de nooddienstgerechtigde worden opgeheven.

§ 26 wijdt 7 regels aan de rechtspraak. De administratieve rechter is bevoegd te oordelen over onrechtmatigheden met betrekking tot de oproepprocedure; de bepalingen van bestuursrecht zijn toepasselijk. Beroep heeft geen opschortende werking. Er is geen appèl tegen de beslissing van de administratieve rechter.

Het 5e hoofdstuk geeft een opsomming van de overtredingen en de straffen; het schenden van de nooddienstplicht kan leiden tot gevangenisstraf van maximaal 2, $\frac{1}{2}$ of $\frac{1}{4}$ jaar of tot niet nader omschreven geldboetes.

De wet eindigt met een bepaling die een observatie 's lezers had kunnen zijn: bepaalde grondrechten, zoals de onschendbaarheid van het lichaam, de vrijheid van de persoon en de vrijheid van beweging, alle in de Grondwet gegarandeerd (art. 2 en 11), worden naar de mate van deze wet beperkt. De Grondwet staat dit in art. 2 resp. art. 17 uitdrukkelijk toe, mits bij de wet, en niet voor één geval⁸⁾. Hij laat in het belang van de verdediging de mogelijkheid open, het Contrat Social ietwat te herzien. Deze mogelijkheid wenst de Bondsregering overigens verruimd; een grondwetsrevisie, waarvan sommigen de noodzaak betwisten, anderen de voorgestelde inhoud als te radicaal veroordelen. Zij zal niet zonder slag of stoot wet worden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 27 januari 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luitenant--Kolonel K. W. Woudenberg en Luitenant-Kolonel W. A. Freijser.
Raadsman: Eerste-Luitenant F. J. à Campo.

Als vaandrig, op drie verschillende tijdstippen, vóór het eind van de dienst van zijn onderdeel vertrokken dan wel te laat (na de aanvang van de dienst) op de werkzaamheden verschenen. Ongeoorloofde afwezigheid.

Gelet op de reeds ondergane krijgstuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest, met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr., een geldboete van f 50 opgelegd.

(W.M.Sr. art. 96, 97; W.K. art. 57; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

⁸⁾ Art. 19 lid 1 GG.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. O., geboren 8 januari 1936, res. vaandrig, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Gilze-Rijen, terwijl hij als dienstplichtig vaandrig in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en „gelegerd op de vliegbasis Gilze-Rijen, op 30 september 1959, op 2 „oktober 1959, op 5 oktober 1959 en 7 oktober 1959, telkens ge- „durende enige tijd opzettelijk, althans hoogst nalatig, van zijn ge- „noemd onderdeel ongeoorloofd afwezig is geweest;”

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat be- klaagde op 5 oktober 1959, opzettelijk of culpoos ongeoorloofd af- wezig is geweest noch dat beklaagde op 7 oktober 1959 opzettelijk, ongeoorloofd afwezig is geweest, zodat beklaagde daarvan dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van de te laste gelegde ongeoorloofde afwezigheid op 30 september 1959 en 2 oktober 1959 en de culpose afwezigheid op 7 oktober 1959;

dat de beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 juli 1957 in werkelijke militaire dienst is gekomen bij de Koninklijke Luchtmacht; dat hij vanaf 2 februari 1959 in de rang van vaandrig heeft gediend en is geplaatst op de Vliegbasis Gilze-Rijen waar hij op 21 november 1959 nog steeds was ingedeeld; dat hij op 30 september 1959 genoemde basis te plusminus 14.00 uur heeft verlaten zonder dat hij van iemand daartoe toestemming had en die dag willens en wetens afwezig is geweest en gebleven van genoemd onderdeel waarna hij te plusminus 22.00 uur van die dag weer bij zijn onderdeel terugkeerde; dat hij op 2 oktober 1959 te plusminus 17.00 uur genoemde basis heeft verlaten, zulks terwijl hij eerst te 17.50 uur gerechtigd was zulks te doen; dat hij die dag van 17.00 uur tot 17.50 uur ongeoorloofd afwezig is geweest; dat hij op 6 oktober 1959 verlof had; dat hij op 7 oktober 1959 te 07.45 uur weer aanwezig diende te zijn; dat hij eerst op 7 oktober 1959 om 8.45 uur op de basis arri- veerde; dat hij zich had verslapen en zodoende door zijn nalatigheid die dag een uur afwezig is geweest zonder dat hij daartoe toestemming had;

Overwegende, dat Jan Carel Zandee, oud 43 jaar, Majoor Klu, Cdt. Technisch Squadron Vliegbasis Gilze-Rijen, door de Officier-Commis- saris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij commandant is van het Technisch Squadron van de Vlieg- basis Gilze-Rijen; dat hij de vaandrig O. geen toestemming heeft ge- geven om op 30 september 1959 gedurende de diensturen afwezig te zijn; dat genoemde vaandrig op 2 oktober 1959 geen toestemming had de Vliegbasis Gilze-Rijen vóór 17.50 uur te verlaten; dat genoemde vaandrig de verplichting had om op 7 oktober 1959 te 07.45 uur met zijn dienst aan te vangen; dat hem toen bleek dat de vaandrig O. niet bij de aanvang van de dienst op de basis aanwezig was; dat O. geen

toestemming had om die dag zijn dienst een uur later aan te vangen;

Overwegende, dat Theodorus Josephus Lowenthal, oud 33 jaar, sergeant-majoor Klu te Geertruidenberg, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 30 september 1959 te plusminus 16.50 uur arriveerde aan het bureau van de afdeling arbeidstechniek op de Vliegbasis Gilze-Rijen, waarvan de vaandrig O. chef was; dat hij de vaandrig toen daar niet aantrof;

Overwegende, dat Dick Adriaan Pons, oud 20 jaar, studerend-analyst, wonende te Rotterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 2 oktober 1959 zich te omstreeks 15.45 uur vanaf de Vliegbasis Gilze-Rijen naar het station der Nederlandse Spoorwegen begaf; dat hij op het station zag dat de vaandrig O. daar aanwezig was en op het perron stond;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

„dat hij te Gilze-Rijen, terwijl hij als dienstplichtig vaandrig in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en „gelegerd op de vliegbasis Gilze-Rijen, op 30 september 1959, op 2 „oktober 1959, telkens gedurende enige tijd opzettelijk en op 7 oktober „1959 gedurende enige tijd nalatig van zijn genoemd onderdeel onge- „oorloofd afwezig is geweest”;

Overwegende dat, nu hetgeen beklagde met betrekking tot zijn afwezigheid op 30 september 1959 en 2 oktober 1959 primair is te laste gelegd is bewezen verklaard, een onderzoek naar hetgeen beklagde ten aanzien daarvan subsidiair is te laste gelegd, achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende, tweemaal gepleegd”;
2. „Aan zijn schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid in tijd „van oorlog niet langer dan vier dagen durende”

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. Art. 97 Wetboek van Militair Strafrecht;
2. Art. 96 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een ten processe overgelegd voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van zijn straflijst terzake van voormelde strafbare feiten krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — Red.].

NASCHRIFT.

De beklaagde zegt, in zijn ten processe opgenomen verklaring „dat „hij op 2 oktober 1959 te plusminus 17.00 uur genoemde basis heeft „verlaten, zulks terwijl hij eerst te 17.50 uur gerechtigd was zulks te „doen; dat hij die dag van 17.00 uur tot 17.50 uur ongeoorloofd af- „wezig is geweest.”

Aangezien (zie ook de verklaring van de getuige Pons) de beklaagde op 2 oktober 1959 niet om 17.50 uur bij zijn onderdeel is teruggekeerd, zal hij wel bedoeld hebben te verklaren dat hij weliswaar ook na 17.50 uur afwezig bleef, maar vanaf dat tijdstip niet meer ongeoorloofd.

Door de ruime bewoordingen van de tenlastelegging behoefde de Krijgsraad op deze gedachtengang van de beklaagde niet in te gaan.

Naar aanleiding van dit vonnis is mij van zeer bevoegde zijde medegedeeld, dat de laatste tijd bij de militaire justitie een stroming is ontstaan, conform de hier beschreven gedachtengang van de beklaagde: een stroming welke ingegeven is door de wensen van de praktijk, die een militair, die een half uur te vroeg met week-end-permissie vertrekt, niet wenst te veroordelen terzake van twee dagen opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

Ik meen dat deze opvatting niet juist is. Evenmin als vrije week-ends en periodieke verloven in aftrek worden gebracht op de duur van een opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid dient men dit te doen met één avondpermissie of één week-endpermissie. Aldus ook, althans tot voor kort, de jurisprudentie. Ik verwijs daartoe naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 23 augustus 1950 (M.R.T. XLIV - 1951 - blz. 382) en naar het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 22 juli 1954 (M.R.T. XLVIII - 1955 - blz. 99) bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 14 september 1954 (t.a.p.).

Het standpunt van die jurisprudentie is principieel. Houdt men zich daar niet aan, en volgt men de hier bestreden gedachtengang, dan verliest men vaste grond in de grensgevallen. In die gedachtengang zal een opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, aangevangen op maandag te 12.00 uur en eindigende door terugmelding op de daarop volgende zaterdag te 18.00 uur, voor die volle duur als „opzettelijk on-

geoorloofd" gelden, zulks niettegenstaande het feit dat de man, ware hij regelmatig bij zijn onderdeel gebleven, op zaterdag om 13.00 uur met bewegingsvrijheid zou hebben kunnen vertrekken ¹⁾).

In die gedachtingang zal echter slechts van een half uur „opzette-,lijke ongeoorloofde" afwezigheid sprake zijn, als de man die zaterdag om 12.30 uur (ongeorloofd) zijn onderdeel verliet en om 18.00 uur in de kazerne terugkeerde. Waar ligt nu, in deze opvatting, het critische tijdstip van vertrek, hetwelk die vijf (vrije) uren van de zaterdag, van 13.00 uur tot 18.00 uur, absorbeert? En gesteld al dat een dergelijk tijdstip zou worden aangewezen, welke (op de wet gebaseerde) maatstaven hebben voor die aanwijzing dan gegolden? En tenslotte, als een dergelijk critisch tijdstip zou worden aangewezen, hoe zit het dan met de man die één minuut vóór dat tijdstip zijn onderdeel opzettelijk ongeoorloofd verlaat? Moet die éne minuut dan wèl absorberend werken voor de (in het voorbeeld bedoelde) 5 vrije uren van de zaterdag, terwijl dat met de dertig minuten vlak voor de aanvang van de week-end-permissie niet het geval zou zijn?

Deze opvatting ²⁾ is geheel willekeurig en is in strijd met de regelen, welke moeten gelden voor wetstoepassing en qualificatie.

Het moge zijn dat de hier bestreden opvatting ingegeven is door de wensen van de praktijk, maar dan hebben die praktische argumenten op verkeerd terrein hun uitwerking gehad. Die uitwerking moet niet liggen op het terrein van wetstoepassing en qualificatie, maar op het terrein van het vervolgingsbeleid. Wil men geen strafvonnis en geen qualificatie op grond van artikel 97 W.M.Sr. voor een man die eigendunkelijk een minuut te vroeg met weekendpermissie gegaan is, dan worde hij niet strafrechtelijk vervolgd; men doe de zaak zo nodig krijgstuhtelijk af. Wordt de zaak echter voor de Krijgsraad gebracht, dan mag men m.i. niet met tenlastelegging schipperen en daarmee tot een onjuiste wetstoepassing en qualificatie dwingen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht

Vonnis van 18 mei 1960

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel

A. J. Marinus en Majoor Mr. P. E. Kloots.

Raadsman: Eerste-Luitenant F. J. Koot.

¹⁾ Men zie in dit verband het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 26 november 1959, hierna opgenomen op blz. 692. De militair, die van 17 tot 24 augustus verlof had gekregen, doch die reeds op 14 augustus (eigendunkelijk) zijn onderdeel verliet, werd veroordeeld wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 14 tot 24 augustus en oogstte de qualificatie „desertie". M.i. terecht!

²⁾ De aanhangers van de hier bestreden opvatting zouden zich wellicht kunnen beroepen op van der Hoeven II, blz. 140, alwaar vermeld is het standpunt van de Regering, namelijk dat de militair, die 8 dagen verlof heeft gekregen en die 's avonds tevoren vertrekt, slechts een halve dag „ongeorloofd" afwezig is, en niet 8½ dag. Ik kan het niet anders zien of deze opmerking van de Regering is onvoldoende doordacht geweest.

Het tenlastegelegde wegnemen van een rijwiel met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening niet bewezen. Wel is komen vast te staan dat beklaagde, in uniform gekleed, wederrechtelijk een rijwiel heeft gebruikt. Vrijspraak en verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
E. W. D. V., geboren 24 februari 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 13 januari 1960 te Delft met het oogmerk
„van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een herenrijwiel
„toebehorende aan Jan Orsel, althans aan een of meer anderen dan
„aan hem, beklaagde”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastegelegde zou
hebben begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende evenwel, dat bij het onderzoek is komen vast te staan
dat beklaagde in uniform gekleed zijnde onrechtmatig van een heren-
rijwiel, hem niet toebehorende, gebruik heeft gemaakt; dat naar het
oordeel van de Krijgsraad een dergelijke gedraging van beklaagde,
welke gedraging aan de telastelegging ten grondslag ligt, in strijd is
met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk
vergriep, zoals omschreven in artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgs-
tucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mede-
deling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te
worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Offi-
cier;

Gezien de artikelen:

2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

193, 197, 205, 243, 249 van de Regtspleging bij de Landmacht;

2, 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde is telastegelegd;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot
straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde ter verdere
behandeling.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 30 september 1959

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonels
W. Vermeer en J. H. Gimbel.

Beklaagde was tenlastegelegd dat hij op een verkeersrotonde, waarvan de buitenste strook bestond uit asfalt van 2 meter breedte en waarop vanwege het bevoegde gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer en de veiligheid op de weg met witte verf afbeeldingen van fietsen waren aangebracht, links van die strook en midden op de weg heeft gefietst.

KRIJGSRAAD: *Het primair ten laste gelegde niet bewezen, met name omdat de onderwerpelijke, aan de bestuurders van rijwielen gegeven, aanwijzingen, niet zijn geschied op zodanige wijze als waaraan zodanige bestuurder op straffe gevolg behoort te geven. De subsidiaire tenlastelegging (zich verder van de rechterzijde van de weg bevinden dan door de omstandigheden gerechtvaardigd werd) nietig omdat de „omstandigheden” waaronder het feit gepleegd werd, onvoldoende zijn omschreven.*

Vrijspraak.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *De subsidiaire tenlastelegging is niet nietig wegens gemis aan omstandigheden: dat is geen met nietigheid bedreigd element van de tenlastelegging. De subsidiaire tenlastelegging mist echter de vermelding van de tijd, zodat zij op die grond nietig is.*

Het primair ten laste gelegde is bewezen, doch nu het gepleegd is vóór de op 1 oktober 1959 in werking getreden wijziging, niet strafbaar. Nu het primaire bewezen is, behoeft naar het subsidiaire geen onderzoek te worden ingesteld.

Vrijspraak.

(R.L. art. 114, 255)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen O. D. J., geboren 9 februari 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 april 1959 te Deventer, in elk geval in Nederland, als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden over de rijbaan van de rotonde gevormd door het kruispunt van de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, Brinkgreverweg, Gedempte Gracht, Handelskade en Stationsstraat en aldus geen gevolg heeft gegeven aan een ter plaatse vanwege het daartoe bevoegde gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer en de veiligheid op de weg gegeven aanwijzing, bestaande in een op de uiterste zijde van die rotonde gelegen asfaltstrook waarop met witte verf afbeeldingen van rijwielen waren aangebracht, althans dat hij ter plaatse op het midden van de rijbaan van genoemde rotonde heeft gereden, waarbij hij zich verder van de rechterzijde van die weg bevond, dan door de „omstandigheden gerechtvaardigd werd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 133/59 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 21 april 1959 gesloten en getekend door Arent Jan Duenk, marechaussee der 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar en Jan Karel Johan Hollander, marechaussee der 3e klasse, beiden ingedeeld bij de brigade Deventer der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt:

A. als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 20 april 1959 zich in de onmiddellijke nabijheid van het voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande kruispunt van wegen, Brinkgreverweg, Gedempte Gracht, Handelskade en Stationsstraat, bevonden in de gemeente Deventer; dat op het kruispunt een rotonde ligt met een doorsnede van 9.00 meter, terwijl de rijweg rondom de rotonde een breedte heeft van 7.00 meter; dat op de rijweg rondom de rotonde aan de uiterste zijden een asfaltstrook is aangebracht met een breedte van 2.00 meter, welke vanwege het bevoegd gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg, is aangegeven als rijwielpad, waarbij op verschillende plaatsen op die strook met witte verf, afbeeldingen van rijwielen zijn aangebracht; dat zij op tijd en plaats als voormeld zagen, dat J. als bestuurder zat op een tweewielig rijwiel en daarmee reed op de rijweg rondom de rotonde, waarbij hij zich verder van de rechterzijde van de weg bevond, dan door omstandigheden gerechtvaardigd werd; dat zij ook zagen, dat J., komende uit de Stationsstraat en rijdende in de richting van de Brinkgreverweg, midden op de rijweg reed en geen gebruik maakte van het aangegeven rijwielpad;

B. als verklaring aan verbalisanten van J., geboren 9 februari 1939, dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst:

dat hij toegeeft niet aan de rechterzijde van de weg te hebben gefietst;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat artikel 29 der Wegenverkeerswet juncto artikel 35 dier wet, strafbaar stellende (voor zover hier in het geding) de weggebruiker, die op een weg geen gevolg geeft aan de aanwijzingen vanwege het bevoegd gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg gegeven, het geven van voorschriften omtrent die bevelen en aanwijzingen heeft overgelaten aan de in artikel 2 dier wet bedoelde algemene maatregel van bestuur, het Wegenverkeersreglement; dat het bevoegd gezag, dat in het hiervoren bedoelde belang aan de bestuurders van rijwielen de aanwijzing wil verstrekken om van een bepaalde weg of van een bepaald weggedeelte gebruik te maken, zulks kan doen door gebruik te maken van de aanwijzing als rijwielpad overeenkomstig artikel 1 lid 1 sub e van het Wegenverkeersreglement junctis de modellen 40 en 41 van de bijlagen, terwijl de verplichting van de wielrijder te dien aanzien verder is geregeld in artikel 49 van het Wegenverkeersreglement;

dat nu naar 's Krijgsraads oordeel de asfaltstrook, in de ten laste

legging genoemd, ondanks de beschildering met afbeeldingen van rijwielen, niet kan worden aangemerkt als een rijwielpad in de zin van het Wegenverkeersreglement; dat zodanige aanwijzing ook niet wordt genoemd in artikel 4 van het Wegenverkeersreglement; dat overigens nog de vraag dient te worden beantwoord, of de in de ten laste legging omschreven aanwijzing is gegeven overeenkomstig het bepaalde in artikel 7 van het Wegenverkeersreglement; dat zulks naar 's Krijgsraads oordeel niet het geval is, daar de „asfaltstrook met afbeeldingen van „rijwielen” aldaar niet genoemd wordt; kunnende met name zodanige asfaltstrook niet worden aangemerkt als een „vak op het wegdek” als genoemd in artikel 7 lid 1 sub b, aangezien van een „vak” de grenzen duidelijk moeten (en in de praktijk dan ook steeds met witte verf plegen te) worden aangegeven, en het gebruik van een bepaalde substantie voor het wegdek daartoe niet voldoende is, zelfs niet wanneer hier en daar op dat gedeelte van het wegdek afbeeldingen van rijwielen zijn aangebracht; dat derhalve in casu door het tot het geven van aanwijzingen bevoegd gezag een aanwijzing is gegeven met gebruikmaking van tekens, niet vermeld in artikel 7 van het Wegenverkeersreglement, noch elders in enig wettelijk voorschrift; dat met name uit de imperatieve redactie van de aanhef van artikel 7 van het Wegenverkeersreglement naar 's Krijgsraads oordeel voortvloeit, dat een dusdanig gegeven aanwijzing niet kan worden aangemerkt als een aanwijzing, vanwege het bevoegd gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg gegeven, waaraan de bestuurder van een rijwiel op straffe (krachtens de artikelen 29 en 35 der Wegenverkeerswet) gevolg heeft te geven;

Overwegende met betrekking tot het subsidiair ten laste gelegde:

dat dit niet voldoet aan de daaraan in artikel 114 der Regtspleging bij de Landmagt op straffe van nietigheid gestelde eisen, zodat de ten laste legging voor wat dit gedeelte betreft behoort te worden nietig verklaard;

Overwegende dienaangaande, dat in dit gedeelte van de ten laste legging met name ontbreekt een feitelijke omschrijving van de „om-„standigheden” aan welke beklagdes wijze van rijden zou behoren te worden getoetst;

(Volgt: vrijspraak — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 15 maart 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers; Schout-bij-Nacht Bakker (plv.) en Mr. Milders (plv.).

(*Zie het vonnis, hiervóór*)

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie:

dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen voor wat betreft de nietigverklaring van de subsidiaire telastelegging en te dien aanzien opnieuw rechtdoende zal verstaan, dat de telastelegging aan de wettelijke eisen voldoet en de zaak zal terugverwijzen naar de Krijgsraad teneinde deze verder te berechten met inachtneming van de beslissing van het Hof;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen, ten aanzien van het primair tenlastegelegde omdat de krijgsraad het tenlastegelegde niet wettig en overtuigend bewezen acht en ten aanzien van het subsidiair tenlastegelegde omdat de krijgsraad de telastlegging nietig heeft verklaard, overwegende dat deze niet een feitelijke omschrijving van de omstandigheden inhoudt aan welke beklagdes wijze van rijden zou moeten worden getoetst;

Overwegende dienaangaande, dat het ten deze toepasselijke artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt de vermelding der omstandigheden, waaronder het feit wordt gepleegd, niet voorschrijft en artikel 114 van de Regtspleging bij de Landmagt zulks niet op straffe van nietigheid verlangt;

Overwegende, dat in het subsidiaire gedeelte en de daarop betrekking hebbende aanhef van de telastlegging niet is vermeld omstreeks welk tijdstip beklagde het hem verweten delict pleegde, weshalve de telastlegging niet voldoet aan een der op straffe van nietigheid voorgeschreven eisen van artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Overwegende, dat de krijgsraad, het primair tenlastegelegde niet bewezen achtende, de subsidiaire telastlegging dus wel nietig had moeten verklaren doch op andere gronden;

Overwegende, dat aan beklagde is tenlastegelegd:

(Zie vonnis — *Red.*);

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring, op 22 juni 1959 opgemaakt en getekend door de commandant van de staf- en stafcompagnie van het 13e garde bataljon fuseliers „Prinses Irene”, onder meer blijkt, dat beklagde op genoemde datum sedert 6 augustus 1958 als militair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 20 april 1959 te Deventer als bestuurder van een rijwiel heeft gereden over de rijbaan van de rotonde gevormd door het kruispunt van de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, Brinkgreverweg, Gedempte Gracht, Handelskade en Stationsstraat; dat hij niet gevolgd heeft de aanwijzing op het wegdek aangegeven, bestaande in een op de uiterste zijde van de rotonde gelegen asfaltstrook waarop met witte verf afbeeldingen van rijwielen waren aangebracht, doch dat hij, links van deze strook rijdende, over de rijbaan van de rotonde heeft gefietst;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 133/59 op ambtseed opgemaakt en op 21 april 1959 gesloten en getekend door Arent Jan Duenk, marechaussee der 1e klasse, tevens op-

sporingsambtenaar en Jan Karel Johan Hollander, marechaussee der 3e klasse, beiden ingedeeld bij de brigade Deventer der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 20 april 1959 zich in de onmiddellijke nabijheid van het voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande kruispunt van wegen, Brinkgreverweg, Gedempte Gracht, Handelskade, Stationsstraat, bevonden in de gemeente Deventer; dat op het kruispunt een rotonde ligt met een doorsnede van 9.00 meter, terwijl de rijweg rondom de rotonde een breedte heeft van 7.00 meter; dat op de rijweg rondom de rotonde aan de uiterste zijde een asfaltstrook is aangebracht met een breedte van 2.00 meter, welke vanwege het bevoegd gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg, is aangegeven als rijwielpad, waarbij op verschillende plaatsen op die strook met witte verf afbeeldingen van rijwielen zijn aangebracht; dat zij op tijd en plaats als voormeld zagen, dat J. als bestuurder zat op een tweewielig rijwiel en daarmee op de rijweg rondom de rotonde, komende uit de Stationsstraat en rijdende in de richting van de Brinkgreverweg, midden op de rijweg reed en geen gebruik maakte van het aangegeven rijwielpad;

Overwegende, dat het Hof op grond van bovenstaande bewijsmiddelen bewezen acht hetgeen aan beklagde primair is tenlastegelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het tenlastegelegde vóór 1 oktober 1959 niet opleverde een feit, bij enig wettelijke bepaling strafbaar gesteld, weshalve beklagde, met toepassing van artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt, moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat — nu het primair tenlastegelegde is bewezen — een onderzoek naar het subsidiair tenlastegelegde achterwege moet blijven;

Gezien de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193 van de Regtspleging bij de Landmagt en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart bewezen hetgeen aan beklagde primair is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Verklaart het bewezenverklaarde feit niet strafbaar;

Spreekt beklagde vrij.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 26 november 1959

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonel W. de Bruijne en Luitenant-Kolonel J. Bruintjes.

Raadsmansman: Mr. Tj. J. Vrieze.

Duur der ongeoorloofde afwezigheid.

Beklaagde, dpl. wachtmeester, had op 14 augustus 1959 opzettelijk ongeoorloofd zijn onderdeel verlaten; hem was per 17 augustus 1959 een verlof toegezegd, eindigende 24 augustus 1959; op 24 augustus 1959 was beklagde bij zijn onderdeel teruggekeerd.

Beklaagde moet beseft hebben dat het hem toegezegde verlof, zij het stilzwijgend, hem eerst definitief verleend zou kunnen worden op het tijdstip van ingang en dat, nu hij op dat tijdstip opzettelijk ongeoorloofd afwezig was, hij dat verlof nimmer deelachtig kon worden. Afwezigheidsduur van 14—24 augustus 1959.

Rekening gehouden met de reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf.

(W.M.Sr. art. 98; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. V., geboren 19 januari 1937, dpl. korporaal (? Red.), beklagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 14 augustus 1959 (te omstreeks 17.00 uur) „te Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke „militaire dienst was bij de 12e Afdeling Artillerie, Verzorgingsbatterij, „zijn onderdeel ongeoorloofd heeft verlaten en sindsdien daarvan op- „zettelijk althans hoogst nalatig onafgebroken ongeoorloofd afwezig „is geweest en gebleven, totdat hij zich op 24 augustus 1959 heeft „teruggemeld, althans totdat op 17 augustus 1959 te omstreeks 17.00 „uur een hem van te voren verleend verlof inging”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 29 augustus 1959, opgemaakt door de commandant Verzorgingsbatterij 12e Afdeling Artillerie, de kapitein H. J. Appels, te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem telastgelegde zou hebben begaan in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Gedurende de maand augustus 1959 was ik als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke militaire dienst ingedeeld bij de 12e Afdeling artillerie, Verzorgingsbatterij gelegerd in de Legerplaats Oirschot. Ik heb op 14 augustus 1959 omstreeks 17.00 uur mijn onderdeel in genoemde legerplaats verlaten, zonder dat ik daartoe recht of iemands toestemming had en ben sindsdien daarvan willens en wetens afwezig geweest en gebleven, totdat ik mij op 24 augustus 1959 te 12.00 uur heb teruggemeld. Ik had in ieder geval geen recht of toestemming van mijn onderdeel afwezig te zijn over de periode van 14 tot 17 augustus 1959. Mij was tevoren verlof verleend ingaande 17 augustus 1959 te 17.00 uur en eindigende 24 augustus 1959.

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde Justitiële Verklaring en een als aanvulling daarop door de kapitein H. J. Appels op 23 november 1959 opgemaakte verklaring, de dienstplichtig wachtmeester V. van vrijdag 14 augustus 1959 tot maandag 24 augustus van zijn onder-

deel Verzorgingsbatterij 12e Afdeling Artillerie afwezig is geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — waarbij de Krijgsraad, van oordeel zijnde dat beklaagde beseft moet hebben dat het hem toegezegde verlof hem, zij het ook stilzwijgend, eerst definitief verleend kon worden op het tijdstip waarop dit zou ingaan en dat hij, nu hij op dat tijdstip ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig was nimmer dit verlof deelachtig kon worden, beklaagdes opzet met betrekking tot de ongeoorloofdheid van zijn afwezigheid aanwezig acht ten aanzien van de totale duur van die afwezigheid — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, te weten: dat hij op 14 augustus 1959 (te omstreeks 17.00 uur) te Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke militaire dienst was bij de 12e Afdeling Artillerie, Verzorgingsbatterij, zijn onderdeel ongeoorloofd heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk onafgebroken ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op 24 augustus 1959 heeft teruggemeld;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair telastegelegde als bewezen is aangenomen, een onderzoek naar het hem subsidiair telastegelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde Justitiële Verklaring en een als bijlage daarbij gevoegd gewaarmerkt afschrift-straflijst beklaagde terzake van het onderhavige feit reeds gestraft is met de krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest, met welke bestraffing de Krijgsraad bij de bepaling van de straf rekening houdt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 17 maart 1960

President: Majoor Mr. P. E. Kloots (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonels J. H. M. Chappin en B. F. M. Wijtenburg.

Mishandeling en huisvredebreuk: beklaagde, dpl. soldaat, die in een café enige meisjes lastig viel en die niet voldeed aan het verzoek van de serveerster om rustig te gaan zitten, mishandelde de verloofde van die serveerster die dat verzoek herhaalde. Hij volgde die verloofde voorts in de woning van de café-eigenaar en weigerde zich na sommatie te verwijderen.

Gelet op de reeds ondergane straf van 10 dagen streng arrest: geldboete van f 10.— subs. 2 dagen hechtenis.

(W.K. art. 57; W.Sr. art. 138, 300)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. C., geboren 8 oktober 1931, dpl. soldaat (thans met groot verlof), beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 9 juli 1958 te Maarheeze opzettelijk „mishandelend met een zijner tot een vuist gebalde handen J. J. M. „Lammers tegen diens zij, in ieder geval tegen diens lichaam heeft geslagen, gestoten of gestompt, tengevolge waarvan Lammers voor„noemd pijn ondervond;

„II. dat hij op of omstreeks 9 juli 1958 te Maarheeze, terwijl hij „zich bevond in de woning, perceel Kerkstraat 23 C, welke woning „mede in gebruik was bij A. J. A. Winters, zoon van de eigenaar, „tevens gebruiker A. W. F. Winters althans optredende namens laatst„bedoelde A. W. F. Winters, nadat A. J. A. Winters van hem, be„klaagde, had gevorderd om bovengenoemde woning onmiddellijk te „verlaten, aan welke vordering hij, beklaagde, niet had voldaan, aldus „wederrechtelijk in genoemde woning vertoevende, zich niet op de vor„dering van A. J. A. Winters voornoemd, zijnde de rechthebbende, „althans optredende namens de rechthebbende, om genoemde woning „onmiddellijk te verlaten, aanstonds heeft verwijderd”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 juli 1958 samen met zijn vriend, soldaat V., des avonds te omstreeks 21.30 uur in een café-restaurant aan de Rijksweg te Maarheeze is gekomen; dat hij aldaar op het terras zijn arm om een of meer van een groepje aldaar zittende meisjes heeft geslagen; dat hij toen aan een verzoek van een serveerster om aan een ander tafeltje te gaan zitten geen gevolg heeft gegeven; dat toen een andere jongeman naar hem toe is gekomen; dat hij nog weet dat hij even later achter die

jongeman is aangerend; dat hij van niemand toestemming had gekregen om in de woning, behorende bij het café-restaurant, te komen en dat hij daar ook verder niets te maken had;

Overwegende, dat Jozephus Johannes Maria Lammers, oud 22 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 9 juli 1958 omstreeks 21.30 uur in Hotel Noord Brabant bevond, welk hotel toebehoort aan de familie Winters; dat toen een militair, waarvan hij later hoorde dat deze C. heette, zich opdringerig gedroeg tegenover aldaar aanwezige meisjes; dat, toen zijn verloofde Gertrude Winters hem probeerde van die meisjes weg te krijgen, hij zag dat zij daarin niet slaagde; dat hij toen naar C. toe ging en deze verzocht aan een ander tafeltje plaats te nemen; dat C. toen opstond en hem met een tot vuist gebalde hand een krachtige slag terzijde tegen het lichaam gaf, welke slag behoorlijk aankwam en tengevolge waarvan hij pijn ondervond en last met ademen; dat hij toen is weggelopen;

Overwegende, dat Gertrude Johanna Gerarda Winters, 23 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij op 9 juli 1958 te omstreeks 21.30 uur doende was klanten te bedienen in het café van haar vader te Maarheeze, genaamd Hotel Noord Brabant, hetgeen in eigendom aan haar vader toebehoort; dat toen een militair, die C. bleek te heten, zich opdringerig gedroeg t.o.v. een groep meisjes; dat haar verloofde J. J. M. Lammers toen naar C. toeging en iets zei als: „Sta nu op en ga daar zitten”; dat zij zag dat C. toen opstond en met zijn gebalde vuist haar verloofde in de zij stompte, waarop haar verloofde over het muurtje sprong; dat zij even later zag dat C. haar verloofde volgde; dat zij zag dat haar verloofde de huiskamer binnenvluchtte;

Overwegende, dat Alphonsius Johannes Aloysius Winters, oud 27 jaar door de Officier-Commissaris als getuige gehoord ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij als enige zoon woont in het ouderlijk huis en werkzaam is in het bedrijf van zijn vader, zijnde een hotel-café-restaurant in het perceel Kerkstraat 23 C te Maarheeze, genaamd Hotel Noord Brabant; dat hij bij ontstentenis van zijn vader A. W. F. Winters belast is met de leiding van dit bedrijf en de regeling in de daaraan verbonden privé-woning; dat op 9 juli 1958 zijn ouders afwezig waren; dat hij toen te ± 21.30 uur zag dat zijn a.s. zwager J. J. M. Lammers gevolgd werd door een in militair uniform gekleed persoon, die later bleek te heten C.; dat hij achter deze hardlopende personen aanging en zag dat in het portaal van hun woning C. bezig was zijn zuster uit de telefooncel te trekken; dat hij toen in de hal van genoemde woning C. enige malen te kennen gaf dat deze de woning onmiddellijk moest verlaten; dat C. echter weigerde aan die herhaalde vordering te voldoen en zonder meer bleef staan; dat zij zich intussen bevonden in de woonkamer van genoemde woning; dat hij met behulp van de dienstbode, mevrouw Car-

dinaal, en een andere militair er uiteindelijk in slaagde C. buiten de deur te werken; dat hij aan C. geen toestemming had gegeven de privé-woning te betreden; dat C. zich daar bepaaldelijk tegen zijn wil bevond;

Overwegende, dat Aldegonda Maria Langendonk, echtgenote van Theodorus Cardinaal, oud 24 jaar, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij op 9 juli 1958 te omstreeks 21.30 uur werkzaamheden verrichtte in het hotel- en cafébedrijf van de familie Winters; dat de oude heer Winters en diens echtgenote toen afwezig waren; dat zij er toen getuige van is geweest dat Alphons Winters meerdere malen aan een soldaat, waarvan zij later hoorde dat deze C. heette, opdracht gaf de woning, bij de familie Winters in gebruik, te verlaten; dat Alphons Winters dit vorderde zowel toen beiden zich in de hal als in de woonkamer-keuken van de privé-woning bevonden; dat C. niet aan die vordering voldeed en in de woning bleef; dat zij hem toen met enige personen met vereende krachten naar buiten moesten werken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a.v. het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„I. dat hij op 9 juli 1958 te Maarheeze opzettelijk mishandelend „met een zijner tot vuist gebalde handen J. J. M. Lammers tegen diens „zij heeft geslagen, gestoten of gestompt, tengevolge waarvan Lam- „mers voornoemd pijn ondervond;

„II. dat hij op 9 juli 1958 te Maarheeze, terwijl hij zich bevond in „de woning, perceel Kerkstraat 23 C, welke woning mede in gebruik „was bij A. J. A. Winters, zoon van de eigenaar, tevens gebruiker „A. W. F. Winters, nadat A. J. A. Winters van hem, beklagde, had „gevorderd om bovengenoemde woning onmiddellijk te verlaten, aan „welke vordering hij, beklagde, niet had voldaan, aldus wederrecht- „lijk in genoemde woning vertoevende, zich niet op de vordering van „A. J. A. Winters voornoemd, zijnde de rechthebbende, om onmiddel- „lijk genoemde woning te verlaten, aanstonds heeft verwijderd”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „mishandeling”;
2. „wederrechtelijk in de woning bij een ander in gebruik ver- „toevende, zich niet op vordering van de rechthebbende aan- „stonds verwijderen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 300 Wetboek van Strafrecht;
2. artikel 138 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindend afschrift van diens straflijst reeds terzake van bovenstaande feiten krijgstuuchtelijk werd gestraft met tien dagen streng arrest;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 17 juni 1958

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers en Zegers.

Zonder toestemming 8 uur te vroeg met bewegingsvrijheid vertrokken. Beklag ongegrond.

(Zie ook het vonnis van de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht van 27 januari 1960, met naschrift, en het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 26 november 1959, resp. vermeld op blz. 682 en blz. 692 hiervóór.)

(W.K. art. 68)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van P. C. S., dienstplichtig wachtmeester-titulair, registratienummer 38.05.07.355, dienende bij 127 afdeling zware luchtdoelartillerie mobiel te Haarlem, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de school reserve-officieren der luchtdoelartillerie te Ede over de straf van twaalf dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Zonder toestemming 8 uur te vroeg met bewegingsvrijheid vertrokken”,

bij welke beschikking — op 9 april 1958 genomen en op 18 april 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager onder meer heeft verklaard met bewegingsvrijheid te zijn vertrokken vóór het middagappèl omdat hij de hem op

de dag van vertrek opgedragen dienst, het inleveren van uitrusting, had verricht;

Overwegende, dat deelnemen aan het midagappèl eveneens dienst is en dat klager daarbij dus tegenwoordig had moeten zijn tenzij hij daarvan zou zijn vrijgesteld;

Overwegende, dat dit laatste noch krachtens een algemene bepaling, noch krachtens een speciale verkregen toestemming het geval was;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof overigens tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan tot die, vervat in de beschikking waarvan beklag;

Overwegende, dat de opgelegde straf in goede verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkoming;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht, de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking, waarvan beklag, met overneming der gronden.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 9 augustus 1960

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Schout bij Nacht Bakker (plv.) en Mr. Milders (plv.).

Het onkrijgstuchtelijk gedrag van soldaat van D. in de sportzaal.

(Inhoud van de omschrijving van de strafreden na beklag)

De meerdere van de strafoplegger voegde bij zijn beschikking op een beklag aan de oorspronkelijke omschrijving van de strafreden „andere feiten” toe dan die waarvoor klager aanvankelijk werd gestraft.

Die meerdere, van oordeel zijnde, dat klager voor deze feiten mede behoorde te worden bestraft, had met toepassing van art. 50 W.K. de omschrijving van de strafreden kunnen wijzigen, doch toevoeging van nieuwe feiten bij de beslissing op een beklag is niet geoorloofd.

Beklag gedeeltelijk gegrond; straf en omschrijving van de strafreden gewijzigd.

(W.K. art. 50, 65, 66, 68)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring van de commandant van na te noemen onderdeel, waaruit blijkt, dat de dienstplichtig soldaat W. van D., rnr. 37.05.10.075, dienende bij het Herstellings- en Oefencentrum te Zeist, Instructiecompagnie, op 29 juni 1960 's-Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem

ingediend bij de commandant van het Herstellings- en Oefencentrum over de straf van zeven dagen verzwaard arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Een opgedragen oefening bij de sportles niet uitgevoerd en zonder „toestemming de sportzaal verlaten”,

bij welke beschikking — op 25 juni 1960 genomen en op 27 juni 1960 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een les in lichamelijke oefening zonder toestemming of opdracht de sportzaal verlaten en geen gevolg gegeven aan de opdracht „van een meerdere zich wederom naar de sportzaal te begeven; deze „meerdere de woorden „Je wilt me kapot maken” althans woorden „van gelijke strekking toegevoegd”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager onder meer heeft verklaard:

dat hij tijdens een sportles onder leiding van de sergeant I J. van Schaik op 16 juni 1960 de hem opgedragen oefening, het maken van een koprol, heeft uitgevoerd;

dat hij bij het maken van de koprol pijnlijk was neergekomen en toen in opgewonden toestand zonder daartoe verlof te hebben gevraagd of gekregen het leslokaal heeft verlaten;

Overwegende, dat uit het rapport van de sergeant I J. van Schaik onder meer blijkt:

dat tijdens een les lichamelijke oefening onder zijn leiding de cursist W. van D. na het maken van een bevolen koprol op hem, rapporteur, afkwam als een halve wilde, zeggend: „Man je wil me kapot maken” en naar de kleedkamer ging;

Overwegende, dat zowel uit de verklaring van klager als uit het rapport van de sergeant I J. van Schaik blijkt, dat klager de opgedragen oefening wel heeft uitgevoerd;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden zoals deze luidt na beklag onder 2 en 3 andere feiten bevat dan waarvoor klager aanvankelijk werd gestraft;

Overwegende, dat de meerdere van de strafoplegger, van oordeel zijnde, dat klager voor deze feiten mede behoorde te worden bestraft, met toepassing van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht de omschrijving van de strafreden had kunnen wijzigen, doch dat toevoeging van nieuwe feiten bij de beslissing op een beklag niet geoorloofd is;

Overwegende, dat mitsdien de omschrijving van de strafreden dient te worden gewijzigd, zodat deze komt te luiden, zoals hierna zal worden vermeld;

Overwegende dat het Hof de hierna te vermelden straf de juiste correctie acht voor klagers misdraging;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een les in lichamelijke oefening zonder toestemming de „sportzaal verlaten”;

Wijzigt de straf in die van vier dagen verzwaaard arrest;

Bepaalt, dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Zover uit de hiervoren vermelde beschikking valt af te leiden is vermoedelijk het volgende gebeurd.

Tijdens een les lichamelijke oefening in de sportzaal onder leiding van de sergeant van Sch. heeft soldaat van D. in opdracht van deze sergeant een koprol gemaakt; daarbij is hij pijnlijk neergekomen. Onder de indruk daarvan is hij toen als een halve wilde op de sergeant van Sch. toegelopen, zeggend: „Man, je wilt me kapot maken”; daarna is hij in opgewonden toestand naar de kleedkamer gegaan, en heeft geen gevolg gegeven aan de opdracht van de sergeant van Sch. om weer in de sportzaal te komen.

Sergeant van Sch. heeft dit voorval gerapporteerd aan de C.C. Deze, in het bijzonder belast met de handhaving van de krijgstucht bij zijn compagnie, heeft de zaak onderzocht (art. 46 W.K., art. 27 Regl. Kr.). Na onderzoek besliste de C.C., dat het gedrag in de sportzaal van soldaat van D. in strijd was met de krijgstucht en omschreef dat gedrag in een strafreden. (Zie de beschikking van het H.M.G.). Van de afdoening gaf hij langs de hiërarchieke weg kennis aan zijn tot straffen bevoegde chef met volledige strafbevoegdheid door overlegging van een afschrift van de straflijst bij het dagelijks informatie- en mutatiebericht ¹⁾).

Bij de landmacht ontvangt de tot straffen bevoegde chef met volledige strafbevoegdheid aldus bericht van de afdoening van de verschillende zaken, welke door zijn ondercommandanten zijn afgedaan.

In de praktijk beoordeelt deze chef aan de hand van het afschrift van de straflijst of de straf in goede verhouding staat tot het vergrijp, of er dikwijls bij een bepaald onderdeel wordt gestraft, e.d. Hiertoe bepaalt zich in het algemeen diens toezicht op de strafoplegging (art. 70 W.K., art. 27 Regl. Kr.). Slechts indien bij hem bepaalde vragen rijzen, vraagt hij de strafoplegger om inlichtingen, c.q. ontbiedt hij

¹⁾ Ieder, die aan een mindere straf heeft opgelegd, is verplicht dit zo spoedig mogelijk, uiterlijk de eerstvolgende werkdag, door toezending van (een afschrift van) de straflijst langs de hiërarchieke weg te melden aan zijn laagste met volledige strafbevoegdheid beklede commandant (L.O. 58024, Codenr. 52/10).

deze tot het verstrekken daarvan; z.n. onderzoekt hij zélf de zaak en wijzigt hij met toepassing van art. 50 W.K. een opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving van de strafreden of beide, of doet hij de strafoplegging geheel of ten dele teniet ²⁾).

De chef onderzoekt dus gewoonlijk de zaak niet. Dit kan en mag ook niet van hem worden geëist; men denke b.v. aan chefs van onderdelen op volledige sterkte. Hij moet er in beginsel op kunnen vertrouwen, dat zijn onderhebbende strafopleggers hun taak in deze naar behoren vervullen. Ingrijpen door chefs heeft dan ook slechts bij uitzondering plaats. Zou het anders zijn dan zou er hier of daar iets haperen b.v. of een strafoplegger is (nog) niet helemaal voor zijn taak als zodanig berekend, of de chef stelt zich op de zetel van zijn ondercommandant tot schade van het prestige van deze en van eigen prestige en van zijn overige taak als commandant.

Daarom is in bovenstaande beschikking de overweging:

„Overwegende, dat de meerdere van de strafoplegger, van oordeel „zijnde, dat klager voor deze feiten mede behoorde te worden bestraft, „met toepassing van art. 50 van de Wet op de Krijgstucht de omschrijving van de strafreden had kunnen wijzigen”; enz. o.i. niet duidelijk.

De meerdere van de strafoplegger is noch krachtens wet, noch krachtens voorschrift verplicht elke zaak te onderzoeken. Van hem kan dus ook niet worden verwacht, dat hij art. 50 W.K. toepast, indien daartoe voor hem op grond van het aan hem overgelegde afschrift van de straflijst geen bepaalde aanleiding bestaat. Het toezicht van deze meerdere op het gebruik van de bij de Wet op de Krijgstucht aan de onderhebbende strafopleggers toegekende bevoegdheden, brengt niet mee, dat hij elke strafoplegging zou moeten onderzoeken anders dan hiervoor is opgemerkt. Voor het door een chef ingrijpen in een strafoplegging moet een reden bestaan, welke hem aanleiding geeft tot het door hem onderzoeken van een zaak en tot toepassing van art. 50 W.K. Van een aanleiding daartoe is echter in voormelde beschikking niet gebleken.

Na de beslissing op het beklag was toepassing van art. 50 W.K. door de beklagmeerdere in diens hoedanigheid van toezichthoudende chef van de strafoplegger niet mogelijk met betrekking tot de hiérbedoelde „nieuwe dan wel andere feiten”.

Deze feiten maken n.l. een ónverbrekelijk deel uit van klagers „on-„krijgstuchtelijk gedrag in de sportzaal” (voortgezette handeling), welk gedrag de strafoplegger onnauwkeurig, onvolledig in de strafreden had omschreven, doch welke feiten de strafoplegger bij de bepaling van de

²⁾ Het hier vermelde vindt bevestiging in pt 198 van het voorschrift nr. 3108: Handleiding Militair Tuchtrecht ten dienste van het onderwijs aan onderofficieren van de Kon. Landm. (vastgesteld bij aanschr. v. d. M.v.O. d.d. 8 oktober 1952, Hoofdkw. v. d. Gen. Staf. B C V nr. 1380):

Het is mogelijk, dat de meerdere van de strafoplegger bij het doorzien van het dagelijkse rapport de straf leest, en de afdoening niet juist vindt. Hij onderzoekt dan zelf de zaak geheel opnieuw en straft, zoals hij denkt (lees resp. tot straffen bevoegde meerdere met volledige strafbevoegdheid en afschrift van de straflijst bij het dagelijks informatie- en mutatiebericht).

door hem opgelegde straf uiteraard in aanmerking heeft moeten nemen; blijkens art. 37 W.K. was hij daartoe bovendien verplicht.

In geval van aparte bestraffing van de hier bedoelde „nieuwe dan „wel andere feiten” zouden deze feiten tweemaal onderwerp van strafoplegging uitmaken: a. als ten onrechte niet in de strafreden omschreven feiten bij de bestraffing van het onkrijgstuchtelijk gedrag in de sportzaal van soldaat van D. door de strafoplegger; b. als afzonderlijk krijgstuchtelijk vergrijp bij de bestraffing van soldaat van D. door de beklagmeerdere in diens hoedanigheid van toezichthoudende chef.

Ook zou de mogelijkheid van aparte bestraffing van deze „nieuwe „dan wel andere feiten” door de beklagmeerdere in diens hoedanigheid van toezichthoudende chef reden kunnen zijn, waarom beklag achterwege werd gelaten (zie hierna).

Voorts is in boven vermelde beschikking de overweging:

„doch dat toevoeging van nieuwe feiten bij de beslissing op een beklag niet geoorloofd is,” voor wat betreft deze zaak niet gemotiveerd, niet bevredigend en niet duidelijk.

Zij is niet gemotiveerd, omdat zij slechts vermeldt, dat toevoeging van „nieuwe feiten” (dan wel andere feiten dan waarvoor klager aanvankelijk werd bestraft) niet geoorloofd is. Wáárom zulks niet geoorloofd is, houdt de beschikking niet in. Toch had een duidelijke motivering mogen worden verwacht, omdat een dergelijk positum, voor zover ons bekend is, niet eerder door het H.M.G. werd uitgesproken, terwijl de inhoud van de Landmacht- en Luchtmachtorder 1948 No. 335 L-LM, 7 B.U. II blz. 826 zulks ook niet doet vermoeden.

Zij is niet bevredigend, omdat het Hof een strafreden, waarin een beklagmeerdere een onkrijgstuchtelijk gedrag volledig omschrijft, afwijst, en een onvolledige omschrijving van dat gedrag sanctioneert. De krijgstucht eist een nauwkeurige, volledige omschrijving van het onkrijgstuchtelijk gedrag (art. 2 W.K.; art. 1 Regl. Kr.). De gestrafte zou zich anders wel eens een verkeerde voorstelling van zaken kunnen maken.

Zij is niet duidelijk, omdat zij spreekt van nieuwe feiten (en van andere feiten dan waarvoor klager aanvankelijk werd bestraft). Wat wordt daarmee bedoeld? Bedoelt het Hof b.v. dat de beklagmeerdere geen nieuwe dan wel andere feiten aan DE STRAFREDEN zoals de strafoplegger het onkrijgstuchtelijk gedrag van klager heeft omschreven, mocht toevoegen, of bedoelt het Hof, dat de beklagmeerdere geen nieuwe dan wel andere feiten aan DE ZAAK, d.i. in casu het onkrijgstuchtelijk gedrag van klager in de sportzaal, mocht toevoegen? Aangezien 's-Hofs stelling niet duidelijk is en niet met redenen is omkleed, menen wij hierop uitvoerig te moeten ingaan.

De beklagmeerdere moet zijn beschikking op een beklag uitvoerig motiveren en schriftelijk nemen, terwijl het steeds noodzakelijk is, dat al die omstandigheden, welke tot de beslissing hebben bijgedragen,

ook inderdaad in de overwegingen worden vermeld³⁾). Dit brengt mede, dat in beklagbeschikkingen de zakelijke inhoud van de gebezigde bewijsmiddelen behoort te worden opgenomen, zoals ook uit de in voormelde Landmacht- en Luchtmachtorder opgenomen formulieren voor beklagbeschikkingen blijkt. Daardoor komt het gedrag, zoals dat zich wèrkelijk heeft voorgedaan in het juiste licht te staan, terwijl mede daardoor een beschikking „met redenen” wordt omkleed.

Bij het onderzoek van het gedrag van klager in de sportzaal door de beklagmeerdere zijn feiten of omstandigheden „het gedrag van klager in de sportzaal betreffende” aan het licht getreden welke een ónverbrèkelijk deel uitmaken van dat gedrag, doch welke de oorspronkelijke strafoplegger niet in de strafreden had omschreven. De beklagmeerdere, „naar bevind van zaken beslissende”, omschreef klagers onkrijgstuchtelijk gedrag, zoals dat z.i. wèrkelijk was geweest.

Het H.M.G. daarentegen heeft deze feiten of omstandigheden niet in de beschikking op het beklag vermeld, zijnde deze feiten of omstandigheden naar het inzicht van het Hof „niéuwe dan wel ándere feiten”. Daar art. 68 W.K. bepaalt, dat het H.M.G. zijn beschikkingen met redenen omkleed moet geven, had het Hof in deze beschikking duidelijk behoren te doen uitkomen wáárom het hier nieuwe dan wel andere feiten betreft.

Anders handelde het H.M.G. vóór 1940, toen het Hof zijn beschikkingen op beklag zeer uitvoerig inrichtte; in navolging daarvan zijn blijkbaar ook de formulieren voor beklagbeschikkingen door beklagmeederen te nemen, ingericht. Het Hof nam de zaak toen ten volle en uitvoerig in zijn beschikkingen op, waardoor daarvan een helder beeld werd gegeven, en de beklagbeschikkingen daardoor werkelijk met redenen werden omkleed, gelijk art. 68 W.K. voorschrijft. Dit blijkt uit de in dit tijdschrift gepubliceerde beschikkingen van 1903-1940.

De summiere wijze waarop het H.M.G. thans zijn beschikkingen op beklag pleegt in te richten, werpen niet altijd een duidelijk of volledig licht op de zaken, zoals die zich wèrkelijk hebben voorgedaan⁴⁾). Dit blijkt ook uit bovenstaande beschikking, waardoor allerlei vragen rijzen waarop de beschikking geen antwoord inhoudt, zodat deze niet wordt begrepen. Wet en algemeen belang, in het bijzonder de krijgstucht en de wijze van handhaving derzelve, eisen een duidelijke motivering.

Een strafoplegging vindt plaats naar aanleiding van een onkrijgstuchtelijk gedrag van een militair, ter handhaving van de krijgstucht én ter opvoedende vorming van deze. Zij bestaat uit een strafreden, zijnde de omschrijving van dat onkrijgstuchtelijk gedrag, en de terzake daarvan opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Een ónkrijgstuchtelijk gedrág bestaat uit concrete feiten, welke na

³⁾ Pt. 207 van het in noot 2 aangehaald voorschrift nr. 3108, en L.O. 1948 nr. 335 L-L M, 7 B.U. blz. 826.

⁴⁾ Zie b.v. beschikking H.M.G. van 9 april 1957 (M.R.T. L (1957) blz. 542) en die van 23 september 1956 (M.R.T. LII (1959) blz. 242).

onderzoek nauwkeurig kunnen en moeten worden vastgesteld, en nauwkeurig in een strafreden kunnen en moeten worden omschreven.

Een op te leggen krijgstuuchtelijke straf: strafsoort en strafmate, daarentegen is het resultaat van allerlei overwegingen als gevolg van persoonlijk inzicht, maatschappelijke instelling, karakter, ervaring, kennis en leeftijd van de strafoplegger, van strafpolitiek, e.a.; bij de commissoriale rechtspraak (b.v. art. 68 W.K.) is een opgelegde straf veelal het resultaat van een compromis. Voor een betrokkene is dit deel van de strafoplegging derhalve in geval van beklag ónzekeer.

Bij de behandeling van art. 66 W.K., hetwelk onderscheidt: wijziging van de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of beide heeft de Regering op het Verslag der Tweede Kamer . . . „met dien verstande, dat” . . . de hogere beoordelaar ook gerechtigd zal zijn zwaarder te straffen, indien hij meent dat een te lichte straf is opgelegd” . . . geantwoord: „Het beklag, hetwelk steeds is een éézijdig hoger beroep, is gelijk te stellen met het geval, dat het openbaar ministerie niet medeappelleert, als wanneer ook geen zwaardere straf mag worden opgelegd.” enz.

Hieruit blijkt dat het de bedoeling van de Regering is geweest dat naar aanleiding van een beklag de stráf, dat is het daarmede rechtstreeks beóogde lééd, niet zou mogen worden verzwaaard of verhoogd ⁵⁾. Dit is ook constante jurisprudentie ⁶⁾.

De Regering heeft echter géén bedoeling uitgesproken met betrekking tot de omschrijving van de strafreden.

Een onkrijgstuuchtelijk gedrag van een militair, een feit dat aan een rapport, c.q. een proces-verbaal ten grondslag ligt, kan uit verschillende onderdelen bestaan, welke op zichzelf ook reeds een krijgstuuchtelijk vergrijp kunnen opleveren, doch welke tesamen de zaak vormen. (Besch. H.M.G. van 14 december 1917, M.R.T. XIII blz. 487). De strafoplegger moet dat gedrag, zoals dat na onderzoek van de zaak blijkt de zijn, toetsen aan het algemene art. 2,1° W.K. en art. 1-14 Regl. Kr. Indien hij van oordeel is, dat dat gedrag onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, dan moet hij de handelingen en gedragingen welke naar zijn mening daarmede in strijd zijn, nader in een strafreden aanduiden.⁷⁾ De strafoplegger kan deze handelingen en gedragingen juist omschrijven, maar hij kan deze ook niet juist, onvolledig of onnauwkeurig omschrijven.

Het beklag dient er voor om eventueel bij de strafoplegging gemaakte fouten te herstellen. Zelfs indien een klager niet uitdrukkelijk zou hebben verklaard, dat hij zich over de strafreden beklaagde (maar

⁵⁾ Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht III, blz. 528, 529, 418; La O nr. 58024 Codenr. 52/10.

⁶⁾ Besch. H.M.G. van 16 februari 1934, M.R.T. XXIX blz. 586. *Verzwaarung van straf bij beklag* (Art. 66 der Wet op de Krijgstucht, M.R.T. XXV blz. 288, blz. 7/8.

⁷⁾ Besch. H.M.G. van 7 september 1917, M.R.T. XIII blz. 184; art. 46, 50, 51, 61, 66 W.K. Zie ook „De omschrijving der strafreden” door Mr. A. F. Steffen, *De Militaire Spectator* 1957, blz. 576 e.v.

alleen over de straf) zo moet deze toch worden gewijzigd, indien bij het gehouden onderzoek blijkt, dat ze niet juist is. (Besch. H.M.G. van 26 november 1907, M.R.T. IV blz. 621). Het beklag als gevolg van een (onjuiste) beslissing van een strafoplegger (mogelijk als gevolg van onvoldoende ervaring, te denken aan jeugdige strafopleggers, onvoldoende onderzoek na een drukke dag e.a.) dient er o.i. niet voor om een niet juiste, onvolledige of onnauwkeurige omschrijving van een ónkrijgstuchtelijk gedrag te handhaven, maar om dat gedrag correct te omschrijven.

Indien een gestrafte de omschrijving van zijn (onkrijgstuchtelijk) gedrag, welk gedrag hém náuwkeurig bekend is, niet in overeenstemming acht met zijn werkelijk gedrag, kan hij zich daarover beklagen, — anders is er voor hem geen reden tot beklag over de omschrijving van de strafreden; zou hij, hoewel hem bekend is, dat de strafreden zijn onkrijgstuchtelijke handelingen en gedragingen gunstiger weergeeft dan deze in werkelijkheid zijn geweest, zich niettemin beklagen, dan is het o.i. redelijk dat hij de gevolgen daarvan draagt, (v.g.l. art. 30(3) Regl. Kr. —, opdat de omschrijving daarvan in overeenstemming worde gebracht met het werkelijk plaats gevonden hebbend gedrag. Dat beklag brengt dan mee, dat de beklagmeerdere de zaak in haar vollen omvang onderzoekt — in casu was dat het gedrag van klager in de sportzaal —, omdat hij anders niet zou kunnen beoordelen de noodzakelijkheid van klagers bestraffing, de gehele of gedeeltelijke of de niet-gegrondheid van dat beklag (Besch. H.M.G. van 28 maart 1924, M.R.T. XX blz. 99 e.v.). Op grond daarvan stelt hij dan het gedrag van klager vast en toetst hij dat gedrag aan de krijgstucht: art. 2,1° W.K., art. 1-14 Regl. Kr. en de strafreden.

Het voorschrift van art. 65 alinea 3 W.K., dat de beklagmeerdere NAAR BEVIND VAN ZAKEN beslist, brengt o.i. dan ook mee, dat hij de strafreden overeenkomstig de door hem verkregen overtuiging omtrent het wérkelijke gedrag van klager mag wijzigen. Dit wordt zelfs van hem geëist; of die wijziging voor klager gunstig of minder gunstig is, speelt daarbij geen rol, mits de omschrijving van de strafreden hetzelfde ónkrijgstuchtelijke gedrag, hetzelfde (dezelfde) voorval(len) (ar. 38 W.K.) betreft, hetwelk (dewelke) door de oorspronkelijke strafoplegger is (zijn) onderzocht en afgedaan. Hierdoor wordt de stráf, het beóógde lééd, niet verzwaaard. Het zal ook niet altijd gemakkelijk zijn uit te maken of een strafreden ten gunste of ten ongunste van klager wordt (is) gewijzigd; de beoordeling daarvan zal van persoonlijk inzicht afhangen. Het gaat er o.i. alleen om, dat klagers onkrijgstuchtelijk gedrag waarheidsgetrouw en nauwkeurig wordt omschreven. Dat gebiedt de krijgstucht. Het is ook redelijk, praktisch en oprecht. Daartegen zal niemand, ook kláger niet, bezwaar kunnen maken, (te minder als men bedenkt, dat onwaarheid spreken bij een onderzoek in tuchtzaken een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert).

Deze zienswijze volgde het H.M.G. o.m. in zijn beschikking van 28 december 1923 (M.R.T. XX blz. 93 e.v.). Daarbij wijzigde het Hof de strafreden luidende:

„Bij het binnenkomen van een publieke lokaliteit een viertal officieren in uniform, die aldaar aanwezig waren, gepasseerd zonder den „militairen groet te brengen, terwijl hij verklaart, deze officieren gezien te hebben.” als volgt:

„Na het binnenkomen in een publieke lokaliteit een viertal officieren in uniform, die aldaar aanwezig waren, blootshoofds passeerende, „de houding niet aangenomen. Een dezer officieren daarbij brutaal „aangezien.”

Het Hof overwoog naar aanleiding van de omschrijving van de strafreden o.m.:

„dat echter bij het onderzoek óók was gebleken, dat klager den „luitenant W. bij het passeeren brutaal heeft aangezien,” en voorts: „dat de strafreden klager's tekortkoming niet juist weergeeft en eene „verduidelijking behoeft.”

Evenals het H.M.G. in 1923 de strafreden wijzigde door daaraan toe te voegen: „Een dezer officieren daarbij brutaal aangezien,” voegde de beklagmeerdere blijkens de hier besproken beschikking daaraan toe: „en geen gevolg gegeven aan de opdracht van een meerdere zich wederom naar de sportzaal te begeven; deze meerdere de woorden: „Je wilt „me kapot maken althans woorden van gelijke strekking toevoegd”.”⁸⁾ In beide gevallen betrof de toevoeging aan de oorspronkelijke strafreden feiten, d.w.z. onderdelen van klagers tekortkoming, d.i. klagers onkrijgstuchtelijk gedrag resp. in de publieke lokaliteit en in de sportzaal.

Bij wijziging van de omschrijving van de strafreden door de beklagmeerdere is er geen sprake van toevoeging van nieuwe of van andere feiten aan de zaak, zolang het onkrijgstuchtelijk gedrag, dat aan het rapport, c.q. het proces-verbaal ten grondslag ligt, zoals dat na het onderzoek op het beklag naar voren is gekomen, en door de oorspronkelijke strafoplegger ónjuist, ónvolledig of ónnauwkeurig is omschreven, waarheidsgetrouw, volledig en nauwkeurig is omschreven, d.w.z. zoals het werkelijk heeft plaats gehad.

Van verzwaren van de strafreden of van toevoeging van nieuwe dan wel andere feiten is o.i. eerst dan sprake, indien aan de omschrijving van het onkrijgstuchtelijk gedrag, dat onderwerp was van de zaak, feiten of omstandigheden zouden worden toegevoegd, welke niet het voorval, de zaak, het rapport, c.q. het proces-verbaal én het onderzoek daarvan betreffen, doch welke daarvan door tijd of plaats zijn gescheiden.

Wanneer de beklagmeerdere bij het onderzoek van de zaak in de sportzaal dat onderzoek en de beslissing daarop zou hebben uitgestrekt tot een ánder gebeuren, tot een ánder gedrag van klager, hetwelk geen voorwerp van onderzoek zou hebben uitgemaakt bij de oorspronkelijke strafoplegging, dat door tijd of plaats daarvan zou zijn

⁸⁾ Wij laten hierbij onbesproken de strafrechtelijke kant van deze zaak. (Art. 57, 60 W.K.).

gescheiden, zou er o.i. sprake zijn geweest van een nieuw feit of van een ander feit.

In deze zin besliste het H.M.G. in zijn beschikking van 31 maart 1931 (M.R.T. XXVII (1931/1932) blz. 19 e.v.) Een beklagmeerdere had aan de oorspronkelijke strafreden toegevoegd:

„Getoond weinig begrip te hebben van krijgstucht, door — na tegen „zijn zin bij de mitrailleurcompagnie te zijn geplaatst — in stede van „een voorbeeld te zijn van dienstijver en plichtsbetrachting, bij her- „haling bezwaren gemaakt tegen zijn aanwijzing voor verschillende „diensten en van den beginne af aanteekening gehouden van voor- „vallen bij de compagnie, teneinde deze tegen zijn compagniescomman- „dant te kunnen uitspelen.”

Het Hof overwoog naar aanleiding daarvan dat de toevoeging noch met de oorspronkelijke straf en omschrijving der strafreden noch met het door klager bij deze autoriteit ingediende beklag eenig verband houdend uit de omschrijving der strafreden behoorde te verdwijnen, en wijzigde deze dienovereenkomstig.

Wijziging van de strafreden in voor klager ongunstige zin, waardoor het onkrijgstuchtelijk gedrag van klager waarheidsgetrouw wordt omschreven, welke mogelijk voor deze bepaalde administratieve gevolgen met zich zou kunnen brengen, verzwaart o.i. een straf niet. Wel kan klager als gevolg daarvan mogelijk anders worden beoordeeld, met alle gevolgen dááaraan verbonden.

Ook kan men door de onjuiste of onvolledige weergave van het onkrijgstuchtelijk gedrag niet zeggen, dat de strafoplegger daardoor de zaak overigens zou hebben gepardonneerd. Gesteld dat dit zo zou zijn, aan zou dat pardon slechts kunnen zijn gegeven onder de voorwaarde dat de strafoplegging in kracht van gewijsde gaat, omdat, indien de gestrafte over de straf of over de omschrijving van de strafreden of over beide zijn beklag doet, ingevolge art. 65 W.K. de héle zaak aan de orde komt (het z.g.n. gepardonneerde gedeelte van het gedrag zit ónverbrekelijk verbonden aan de zaak) en de beklagmeerdere dáárover „naar bevind van zaken” beslist.

Ook historisch gezien wordt met „de zaak” in art. 65 W.K. bedoeld het gerapporteerde c.q. geverbaliseerde gedrag van een militair met alle omstandigheden, welke het onderzoek daarvan aan het licht brengt, welke strekken tot een juiste beoordeling daarvan.

Art. 5 R.L. bepaalde oorspronkelijk, dat elk officier en onderofficier verplicht was om arrest aan te zeggen aan een mindere in rang die zich aan „een aanmerkelijke fout of enige misdaad” had schuldig gemaakt, terwijl de Commanderende Officier daarop de zaak zou onderzoeken, enz. (art. 8-15 (oud) R.L.). Onderzoek van de zaak betekende blijkens de „Justitiële Voorschriften voor de Landmacht” van 1907 (art. 7, pt 1 bij art. 8 R.L.) dat een commissie van huishoudelijk onderzoek een voorlopig onderzoek instelde naar het gebeurde en zodanige informatiën verzamelde, welke konden strekken tot een juiste

beoordeling en afdoening der zaak. Bij wetswijziging van 31 oktober 1912 (Stb. 337) is in art. 5 (oud) R.L. de zinsnede „aanmerkelijke „fout of enige misdaad” gewijzigd in „aanmerkelijke overtreding tegen „de krijgstucht of enig strafbaar feit”.

Indien een gearresteerde of krijgstuchtelijk gestrafte zich over het arrest, of over de opgelegde straf, sedert genoemde wetswijziging van 1912 gewijzigd in: of over de hem opgelegde straf, of over de omschrijving van de strafreden of wel over beide, bezwaard bevond, zou hij daarover zijn klachten alsdan kunnen inbrengen, en zelfs mogen verzoeken, dat de zaak door een krijgsraad zou worden onderzocht (art. 15-17 (oud) R.L., art. 17-20 R.L. na de wetswijziging 1912; beschikking H.M.G. van 14 december 1917, M.R.T. XIII blz. 487).

Bij de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht van 17 april 1903, Stb. 112, is de „regeling van de reclame (klacht)” als „beklag „over opgelegde krijgstuchtelijke straf” daarin opgenomen, terwijl bij de Invoeringswet van het Militair Straf- en Tuchtrecht van 5 juli 1912 Stb. 841 de art. 17-20 R.L. zijn vervallen. De benaming „de zaak” is zowel in de R.L. (art. 8, 10, 11 en 12) als in de W.K. (art. 45, 49, 58, 65, 66) gehandhaafd, resp. opgenomen terwijl niet van een gewijzigde betekenis daarvan is gebleken.

Mede op grond daarvan is het gerapporteerde c.q. geverbaliseerde gedrag van klager in de sportzaal de zaak welke voorwerp van onderzoek en beslissing is, zowel bij de strafoplegger als bij de beklagmeerdere als bij het H.M.G., welk gedrag op waarheidsgetrouwe, volledige en nauwkeurige wijze behoort te worden omschreven.

Het huidige art. 65 W.K. bepaalt dat de beklagmeerdere „de zaak” onderzoekt en nadat het onderzoek is afgelopen, naar bevind van zaken beslist, met het voorbehoud overigens, dat volgens het antwoord van de Regering op het Verslag der Tweede Kamer bij art. 66 W.K. de stráf (art. 61 en 65 W.K. onderscheiden stráf en ómschrijving van de strafreden) niet mag worden verzwaaard.

In het Wetsontwerp tot wijziging van de Wet op de Krijgstucht is voorgesteld, dat de beklagmeerdere de zaak „in haar geheel” zal onderzoeken en dat de beklagmeerdere, nadat het onderzoek is afgelopen, beslist bij een met redenen omklede beschikking (art. 65 nieuw W.K.); daarin wordt niet meer gesproken van „beslist naar bevind van zaken”, al wordt hierdoor geen wezenlijke verandering in de wet aangebracht.

Voorts is voorgesteld dat, wanneer de beklagmeerdere bevindt dat de straf of de omschrijving van de strafreden dan wel beide behoren te worden gewijzigd, deze de door hem nodig geachte wijzigingen aanbrengt, met dien verstande dat de stráf niet mag worden verzwaaard. (M.R.T. LI (1958) blz. 545/546 en blz. 643/644, resp. Wetsontw. en M.v.T.).

Wij kunnen ook deze voorgestelde wetswijziging niet anders lezen dan dat de omschrijving van de strafreden aldus behoort te worden gewijzigd, dat „het onkrijgstuchtelijk gedrag” dat aan het rapport, c.q. het proces-verbaal ten grondslag ligt, zoals dat na onderzoek door de beklagmeerdere naar voren is gekomen, waarheidsgetrouw, nauwkeurig

en volledig dient te worden omschreven, ook dan indien deze omschrijving niet ten gunste van klager zou zijn.⁹⁾

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

Uitspraak 4 mei 1960

(Pl 1960/6)

Voorzitter: Mr. P. W. Mulié (fgd.); Leden: Dr. T. Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht, art. 28, lid 1)

Na in 1947 wegens gebreken uit de militaire dienst te zijn ontslagen, heeft betrokkene, oud-sergeant-majoor-administrateur, recht op diensttijdspensioen. In 1956 werd hem een formulier betreffende geldig-verklaring van zijn diensttijd tijdens de bezetting als capitulant toegezonden, hetwelk hij ingevuld retourneerde.

In hetzelfde jaar wendde hij zich tot de Pensioenraad om inlichtingen betreffende zijn pensioenrechten.

Eerst in 1958 berichtte de Pensioenraad hem, dat hij zich tot de Minister van Oorlog moest wenden; hij heeft dat gedaan, en dit verzoek is toen als een tot de Kroon gerichte pensioenaanvraag aangemerkt. Het pensioen werd toegekend, doch eerst met ingang van de dag, waarop de aanvraag is ontvangen.

De Centrale Raad acht dit juist; de wet laat eerdere toekenning niet toe; ook is de Minister er geen verwijt van te maken, dat hij naar aanleiding van de indiening van het formulier in 1956 niet heeft gevraagd, of het de bedoeling van klager was, pensioen aan te vragen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake: *W.*, wonende te *A.*, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de *Minister van Defensie*, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden *J. Koolhoven*, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 31 maart 1959 aan klager te rekenen van 10 november 1958 levenslang een diensttijdspensioen ingevolge de bepalingen der Pensioenwet voor de landmacht 1922 is toegekend, waarbij werd overwogen:

dat belanghebbende met ingang van 8 oktober 1947 uit de militaire dienst werd ontslagen wegens gebreken;

⁹⁾ V.g.l. art. 46, 109 (Mil.) Ambt. Wet: Bij de uitspraak van het (Mil.) Ambt. Gerecht of van de C.R.v.B. kan de aangevallen beslissing gewijzigd worden, ook ten nadele van dengene, die daartegen in beroep is gekomen.

dat voor belanghebbende, krachtens artikel 2 van de Wet pensioengeldigheid bezettingstijd capitulanten, de tijd van 15 juli 1940 tot en met 31 december 1946, alsnog als werkelijke dienst in de zin van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 in aanmerking komt;

dat belanghebbende als gevolg hiervan bij zijn ontslag een werkelijke dienst van ten minste vijf jaren kan aanwijzen, zodat hij recht kan doen gelden op een diensttijdspensioen als bedoeld in artikel 2, onder 3°, van laatstgenoemde wet;

dat, ingevolge het eerste lid van artikel 28 der Pensioenwet voor de landmacht 1922, het pensioen ingaat met de datum, waarop de aanvraag daartoe is ontvangen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 28 december 1959, waarbij werd beschikt op een verzoek van klager om herziening van de bij het Koninklijk Besluit van 31 maart 1959 met betrekking tot zijn pensioenaanspraken genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op dit verzoek afwijzend te beslissen, waarbij o.m. werd overwogen:

dat belanghebbende zich blijkens zijn rekest niet kan verenigen met de datum van ingang van het hem toegekend pensioen en verzoekt hem dat pensioen alsnog te verlenen te rekenen van een vroegere datum;

dat adressant als grond voor zijn verzoek aanvoert, dat hij niet eerder een verzoek om militair pensioen heeft kunnen indienen als gevolg van het feit, dat hem op zijn onder dagtekening van 24 januari 1956 aan de Pensioenraad te 's-Gravenhage gericht verzoek om inlichtingen betreffende eventuele pensioenaanspraken eerst bij schrijven van 9 september 1958 door genoemde Raad werd bericht dat hij zich voor inlichtingen omtrent zijn aanspraken op militair pensioen diende te wenden tot de toenmalige Minister van Oorlog;

dat, wat hier ook van zij, het feit blijft bestaan dat het schrijven van belanghebbende, waaraan de Kroon — met voorbijzien van de vorm, maar gelet op de inhoud daarvan — de strekking heeft toegekend van een aan de Kroon gericht verzoek om toekenning van militair pensioen, eerst op 10 november 1958 is ontvangen;

dat artikel 28, eerste lid, van genoemde pensioenwet geen uitzondering lijdt;

dat, gelet op het vorenoverwogene, het pensioen van belanghebbende terecht is ingegaan op 10 november 1958;

dat de Kroon, vermits niet is gebleken dat de bestreden beslissing op onjuiste gronden is genomen, geen termen aanwezig acht die beslissing te herzien;

Overwegende dat klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 29 december 1959, bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daartoe aangevoerde gronden heeft verzocht te bepalen, dat zijn vermelde brief aan de Pensioenraad van 24 januari 1956 als aanvraag in de zin van artikel 28 der Pensioenwet voor de landmacht 1922 wordt aangemerkt en dat het pensioen dienovereenkomstig dient in te gaan;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot bevestiging der bestreden beslissing;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad op grond van de inhoud der gedingstukken en van het verhandelde ter openbare terechtzitting als vaststaande aanneemt:

dat aan klager, die van 2 november 1937 tot 30 oktober 1938 en van 18 april 1939 af als dienstplichtige in werkelijke militaire dienst was, op 12 mei 1939 is vergund voor tenminste 6 jaar als capitulant in werkelijke dienst te blijven;

dat hij als gevolg van de bezetting met ingang van 15 juli 1940 met groot verlof is gezonden;

dat hij op 4 juni 1945 als dienstplichtige wederom in werkelijke dienst is gekomen en na tijdelijk tot sergeant-majoor-administrateur te zijn bevorderd, met ingang van 13 januari 1946 met groot verlof is gezonden en met ingang van 8 oktober 1947 wegens gebreken uit de militaire dienst is ontslagen;

dat hem op grond van de Wet pensioensgeldigheid bezettingstijd capitulanten in januari 1956 door de toenmalige Minister van Oorlog een formulier is toegezonden, dat na invulling, ondertekening en terugzending zou worden beschouwd als een verzoek om geldig-verklaring van zijn bezettingstijd als capitulant;

dat klager dit formulier op 24 januari 1956 heeft ondertekend en teruggezonden, daarop o.m. vermeldende zijn militaire dienst na 1940, zijn ontslag wegens gebreken uit de militaire dienst zomede zijn dienstverband in het tijdvak van 9 mei 1946 tot 1 april 1949 bij het Nederlands Beheersinstituut uit welke betrekking hij tengevolge van personeelsinkrimping eervol was ontslagen;

dat de toenmalige Minister van Oorlog bij schrijven van 24 juli 1956 klager mededeling heeft gedaan van de voor pensioen geldig-verklaring van de tijd van 15 juli 1940 tot en met 31 december 1946;

dat klager gelijktijdig met de terugzending aan de toenmalige Minister van Oorlog van bedoeld formulier op 24 januari 1956 zich tot de Pensioenraad heeft gewend om inlichtingen omtrent zijn eventuele rechten en aanspraken op pensioen;

dat hij, na op 24 juli 1956 bij de Pensioenraad op antwoord te hebben aangedrongen, op 16 april 1957 van die Raad het verzoek kreeg om toezending van bewijsstukken, aan welk verzoek hij op 26 april 1957 heeft voldaan;

dat hij bij schrijven van 9 september 1958 van de Pensioenraad het advies kreeg zich te wenden tot de Minister van Oorlog;

dat hij zich bij schrijven van 7 november 1958, ingekomen 10 november 1958, tot de toenmalige Minister van Oorlog heeft gewend, welk schrijven als een tot de Kroon gerichte aanvraag om pensioen is aangemerkt;

Overwegende dat het nu in dit geding de vraag is, of het aan klager

toegekende diensttijdspensioen terecht eerst met ingang van 10 november 1958 is verleend;

Overwegende dat de Raad deze vraag, gelet op het bepaalde in artikel 28, 1e lid, der Pensioenwet voor de landmacht 1922, slechts bevestigend kan beantwoorden;

dat hoezeer het ook is te betreuren, dat de Pensioenraad eerst na ruim $2\frac{1}{2}$ jaar klagers verzoek om inlichtingen heeft beantwoord door hem — terecht — naar de Minister van Oorlog te verwijzen, de wet niet toelaat een tot de Pensioenraad gericht schrijven, dat niet is doorgezonden, aan te merken als een te bevoegder plaatse ingediend verzoek om toekenning van militair pensioen;

dat de Raad hierbij in het midden laat, of van een sergeant-majoor-administrateur niet verwacht mag worden, dat hij wist, dat militaire pensioenaangelegenheden behoren tot de competentie van de Minister van Oorlog;

Overwegende dat de Raad zich heeft afgevraagd, of de Minister van Oorlog er in redelijkheid een verwijt van kan worden gemaakt, dat hij heeft nagelaten klager naar aanleiding van het door deze ingevulde formulier te vragen, of hij bedoelde in verband met het door hem vermelde ontslag wegens gebreken uit de militaire dienst aanspraak te maken op toekenning van militair pensioen, doch dat de Raad, gehoord de uiteenzetting van de gemachtigde van de Minister, dit niet het geval acht;

dat de Raad, gehoord diezelfde uiteenzetting, eveneens van oordeel is, dat niet gezegd kan worden, dat de Kroon onder de gegeven omstandigheden had behoren gebruik te maken van de bevoegdheid klager ambtshalve het pensioen toe te kennen;

Overwegende dat dit alles moet leiden tot de volgende beslissing;
RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 28 december 1959.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Aanwijzing van de Commandant Brigade Nederlands Nieuw-Guinea en de Commandant Commando Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea tot Commanderende Generaal in de zin van art. 243 R.L. en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (K.B. van 30 augustus 1960 Stb. 382, L.O. Nr. 60132, Codenr. 51, 13/9)

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Defensie van 15 juli 1960, Directoraat Juridische Zaken, Afdeling Wetgeving en Publiekrecht, nr. 238.988/S, nr. Mar. 576.533 en van de Minister van Justitie van 24 augustus 1960, Stafafdeling Wetgeving nr. 274/660;

Gelet op artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en op het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 23 augustus 1944, (Stb. E 67);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Als Commanderende Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 worden aangewezen de Commandant Brigade Nederlands Nieuw-Guinea en de Commandant Commando Luchtverdediging Nederlands Nieuw-Guinea.

Onze Ministers van Defensie en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 30 augustus 1960.

JULIANA.

De Minister van Defensie,

S. H. VISSER.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

Uitgegeven de *dertigste* september 1960.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

Vermelding van beroepsmogelijkheid en beroepstermijn bij ambtelijke beslissingen

In een verslag, d.d. 13 juli 1960 neergelegd, deed de Commissie voor de Verzoekschriften van de Tweede Kamer der Staten Generaal naar aanleiding van een adres van 26 „maandvliegers” het volgende voorstel aan de Kamer:

De commissie, gezien de ter zake door de Staatssecretaris van Defensie, M. R. H. Calmeyer, verstrekte inlichtingen, welke in afschrift aan de eerste ondertekenaars van dit verzoekschrift zullen worden toegezonden,

gelet op de mededeling van de Staatssecretaris, dat geen der adresanten zich na ontvangst van het hem betreffend schrijven van de Chef van de Luchtmachtstaf tot het ambtenarengerecht heeft gewend met het verzoek de aangevallen beslissing nietig te verklaren;

van oordeel, dat het in het algemeen raadzaam moet worden geacht, in den vervolge in alle schriftelijk ter kennis van een militair ambtenaar gebrachte, voor beroep op de ambtenarenrechter vatbare beslissingen uitdrukkelijk de beroepsmogelijkheid alsmede de voor het beroep gestelde termijn te vermelden, gelijk in overeenkomstige gevallen — als beslissingen van de belastingadministratie e.a. — pleegt te geschieden;

van oordeel, dat hiervoor te meer reden aanwezig is, waar de militaire ambtenaar uit de aard van de militaire verhoudingen minder op de beroepsmogelijkheden via de ambtenarenrechter bedacht zal zijn,

terwijl de termijn binnen welke zodanig beroep moet worden ingesteld, betrekkelijk kort is;

overwegende intussen, dat een en ander ten aanzien van deze adresanten niet van invloed kan zijn, aangezien de beoordeling van een geschil als het onderhavige ligt op de weg van de ambtenarenrechter, niet van de Kamer,

stelt aan de Kamer voor, ten aanzien van deze adressen over te gaan tot de orde van de dag.

De door de Commissie aanbevolen gang van zaken, namelijk de vermelding van de beroepsmogelijkheid en de beroepstermijn op elke voor beroep vatbare beslissing, schijnt ook ons zeer aan te bevelen. Het siert bovendien de Overheid wanneer zij het individu wijst op de aantastbaarheid van haar eigen beslissing.

(*Red. M.R.T.*)

Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre

Op 27, 28 en 29 oktober jongstleden heeft in Den Haag een bestuursvergadering plaats gehad van de SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DE DROIT PÉNAL MILITAIRE ET DE DROIT DE LA GUERRE.

Tijdens deze bijeenkomst zijn onder andere verschillende voorbereidingen besproken, nodig voor het congres dat de SOCIÉTÉ in 1961 te Florence zal houden op 17 mei en volgende dagen.

Voorts is van gedachten gewisseld over de onderwerpen, en de onderverdeling daarvan, die in Florence aan de orde zullen worden gesteld, en over de vraag wie daartoe als rapporteurs zullen optreden.

Besloten is de volgende onderwerpen op het programma te plaatsen:

- a. L'aéronef militaire dans le droit des gens;
- b. La subordination militaire dans le cadre d'une coopération internationale.

De vergadering werd bijgewoond door leden van het bestuur uit België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Spanje en de Verenigde Staten van Amerika. Uit Brazilië, Engeland, Zweden, Zwitserland en andere landen waren berichten van verhindering ontvangen.

Luitenant-Generaal VALK heeft, in zijn hoedanigheid van Gouverneur der Residentie, een ontvangst gehouden in de De Lairessezaal. Verder is de bestuursleden een lunch en een excursie naar Amsterdam aangeboden. Daar bezocht men het Rijksmuseum en maakte men een rondvaart door de grachten en over het IJ. Het bestuur werd ook ontvangen door de Universiteit van Amsterdam.

VIIIe Congres de l'Association Internationale de Droit Pénal

L'ASSOCIATION INTERNATIONALE DE DROIT PÉNAL, acceptant l'invitation du gouvernement portugais, tiendra son VIIIe Congrès à Lisbonne, du 21 au 27 septembre 1961.

Quatre questions figurent à l'ordre du jour:

1. Les problèmes posés, dans le Droit Pénal moderne, par le développement des infractions non intentionnelles (par faute).
2. Les méthodes et les procédés techniques employés dans l'élaboration de la sentence pénale.
3. Les problèmes posés par la publicité donnée aux actes criminels et aux procédures pénales.
4. L'application de la loi pénale étrangère par le juge national.

L'étude de ces quatre questions a fait l'objet de réunions préparatoires qui se sont tenues respectivement à Rome, Paris, Lisbonne et Fribourg, au printemps 1960.

Les rapporteurs généraux sont M. le Professeur E. ALTAVILLA, M. le Conseiller M. ANCEL, M. le Doyen J. BELEZA DOS SANTOS et M. le Professeur J. VAN BEMMELEN.

Les rapports individuels et les rapports généraux seront publiés dans la Revue Internationale de Droit Pénal.

Les langues officielles du congrès seront le français, l'anglais et le portugais. Une traduction simultanée des débats sera assurée dans ces trois langues.

Les inscriptions seront reçues jusqu'au 1er juin 1961. Elles doivent être adressées à M. J. GUARDADO-LOPES, Directeur Général des Services Pénitentiaires, Ministère de la Justice, à Lisbonne.

Les travaux préparatoires seront envoyés aux personnes qui auront acquitté le montant de l'inscription au congrès, fixé à 15 dollars. (Cette somme est réduite à 12 dollars pour les membres de l'A.I.D.P.).

Toute personne désirant obtenir des renseignements complémentaires au sujet de l'organisation du congrès peut s'adresser, soit à M. J. GUARDADO-LOPES, Directeur Général des Services Pénitentiaires, Ministère de la Justice, à Lisbonne, soit à M. P. DE CANT, Secrétaire Général adjoint de l'A.I.D.P., Premier Substitut du Procureur du Roi, Palais de Justice, à Bruxelles.

STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP

Eerste Lustrumvergadering 1960

Door de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap werd op 12 september 1960 het 1e lustrum gevierd in de Doelenkazerne te Leiden.

In de ochtend werd een korte bestuursvergadering gehouden waarna te 11.30 uur gelegenheid werd gegeven tot het aanbieden van gelukwensen.

De receptie werd bijgewoond door tal van autoriteiten zowel van het Departement van Defensie als van het Ministerie van Justitie, vele hogere commandanten, vertegenwoordigers van de hoofdbesturen en de besturen van de instellingen werkzaam op het gebied der reclasering en kinderbescherming, de officieren- en onderofficieren-medewerkers.

Ter receptie mochten wij, zonder anderen tekort te doen o.a. opmerken: de vertegenwoordiger van de Minister van Justitie Mr. M. E. TJADEN, de Generaal-Majoor C. J. VERMEULEN namens de Chef van de Generale Staf, de president van het Hoog Militair Gerechtshof Mr. J. W. U. DOORNBOS, de Advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht Mr. D. J. VAN GILSE, benevens de Luitenant-Generaals Mr. J. D. SCHEPERS en J. L. ZEGERS.

De receptie had een levendig verloop en werd door \pm 400 personen bijgewoond.

Na afloop daarvan werd door een 180-tal genodigden aangezeten aan een gemeenschappelijke koffiemaaltijd welke op voortreffelijke wijze werd voorgezeten door Dr. J. VAN WIJK.

Tijdens de maaltijd werd het woord gevoerd door de voorzitter van de Stichting Militaire Reclaseringsbroederschap Mr. Dr. J. P. VAN ERK, de vertegenwoordiger van de Minister van Justitie Mr. M. E. TJADEN en de Brigadier van het Leger des Heils A. A. VAN DALEN.

Na beëindiging van de koffiemaaltijd had een middagbijeenkomst plaats waarbij een causerie werd gehouden door het bestuurslid Majoor der Infanterie K. BAKKER.

Deze werd gevolgd door een levendige discussie, waarna sluiting plaats vond van deze zeer geslaagde 1e lustrumviering van de Stichting.

Daar het gesproken woord op deze dag op een tape-recorder werd opgenomen, was het mogelijk daarvan een volledige weergave te geven.

TAFELREDE VAN MR. DR. J. P. VAN ERK, VOORZITTER VAN DE STICHTING

Waarde gasten. U heeft het zoeven al van de tafelpresident gehoord. Wij zijn buitengewoon verheugd dat zovelen aan onze uitnodiging gevolg hebben willen geven. Wij zijn daarover te meer verheugd, omdat onze medewerkers daardoor getoond kan worden hoe groot de belangstelling wel is voor hun moeilijke taak. Zij kunnen daardoor weten dat zij bij hun werk niet alleen gesteund worden door de heer VERHOEVEN en zijn staf, niet alleen door hun collegae van de burger reclaserings- en de kinderbeschermingsinstellingen maar zij kunnen nu weten dat er ook een grote belangstelling bestaat bij de beide departementen, n.l. Defensie en Justitie, dat er een grote belangstelling voor hun werk bestaat bij de militaire justitie, dat hier aanwezig zijn de leidinggevende figuren in de Reclaserings- en Kinderbeschermingsinstellingen dat er hier hoge militaire autoriteiten aanwezig zijn en last but not least dat ook de geestelijke verzorgers van onze strijdkrachten hier vertegenwoordigd zijn. En ik kan dit alles nu nog overkoepelen met een telegram dat ik van onze beschermheer Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden mocht ontvangen:

„Wenst bestuur Mil. R.B. van harte geluk met eerste lustrum. Uw „doelstelling heeft ook in de toekomst mijn warme belangstelling”.

BERNHARD PRINS DER NEDERLANDEN.

Waarde disgenoten, de M.R.B. en het welslagen van ons werk rust eigenlijk op twee pijlers; de ene pijler is het voortdurend besef dat wij niet uit eigen kracht werken maar dat wij opdrachten hebben uit te voeren van burger reclasserings- en burger kinderbeschermingsinstellingen; de 2e pijler is, de kwaliteit van onze medewerkers. Welnu, die kwaliteit is geloof ik beter dan we hadden durven hopen, omdat de jonge man, die het beroep van officier of onderofficier kiest, iemand is die van nature behalve leiderscapaciteiten ook paedagogische talenten bezit. En wanneer ik hier een ogenblik de blik terugsla naar de afgelopen jaren dan moet ik zeggen dat het hartverkwikkend is wat wij zo nu en dan aan werk ontmoeten door U heren Officieren- en Onderofficieren-medewerkers verricht. Het zou te ver voeren u het grote aantal van dit soort belevenissen te vertellen, maar er vallen mij twee zaken in die ik als voorbeeld zou willen stellen van uw werk en van het zegenrijke daarvan.

Dan denk ik b.v. aan de jonge luitenant die voor de krijgsraad als verdediger optreedt. Er wordt een fikse straf uitgedeeld, een straf die zo fiks is dat er zelfs ontslag uit de militaire dienst aan verbonden wordt. De luitenant is van mening dat de straf terecht is opgelegd, maar hij houdt contact met de gestrafte, er blijft contact bestaan tussen hem en de jonge man die in het strafgesticht zit en de luitenant slaagt er in de bijkomende straf van ontslag uit de dienst ge Gratieerd te krijgen. En diezelfde luitenant die belt dan enige maanden daarna vol trots de President van de Krijgsraad op om hem te vertellen dat nu alles verder na ommekomst van deze straf bij het onderdeel wrijvingsloos met de dienstplichtige is verlopen. Dan denk ik als 2e voorbeeld aan de onderofficier die het bestaat en aandurft om bij de kolonel-gevechtsgroepscommandant acces te vragen en aan deze kolonel voor te stellen om zijn plannen een dienstplichtige nu maar eens naar de tuchtklasse te sturen nog op te schorten, en deze man nog eens in een andere functie aan de tand te voelen. Deze onderofficier-medewerker had het goed gezien, want de verdere diensttijd van deze man is zonder enige verdere straf of strubbeling verlopen.

Inderdaad, waarde disgenoten, wij zijn vijf jaar geleden met een zekere aarzeling ontvangen, een aarzeling die ik mij destijds heel goed begrijpen kon, omdat het reclasserings- en kinderbeschermingswerk een werk is waarvoor scholing en routine toch eigenlijk nodig zijn. Maar als ik dan bedenk hoe gij uw werk in de afgelopen jaren gedaan hebt en wanneer ik dus nu eigenlijk zeggen kan dat de overwinning behaald is door de man in the field n.l. aan het front samen met uw collegae uit de burger instellingen en wanneer ik bedenk dat deze overwinning naar boven is doorgedrongen en dus nu de besturen van deze burgerlijke instellingen die destijds die grote stap hebben gemaakt, in het gelijk hebben gesteld en wanneer ik voorts bedenk dat ons recidivecijfer niet boven de 5% uitkomt, waarbij ik uit de aard van de zaak in aanmerking neem dat ons materiaal onvergelijkbaar veel beter is dan dat van de burger instanties — uiteraard —, dan geloof ik te mogen zeggen dat dit, Officieren- en Onderofficieren-medewerkers, uw werk is geweest.

Ik zou dan ook bij de viering van dit lustrum willen zeggen, namens de verdoolden, namens de verschoppelingen in ons leger, namens de jongens die in dienst komen, terwijl zij nog nauwelijks licht in hun leven gehad hebben en waarin u zo nu en dan eens wat licht brengt; onze hartgrondige dank.

En dan zou ik willen eindigen, uiteraard met enige variatie, op het gebed van de censor na afloop van de lustrumplechtigheden in Rome: „Ut res fraternitatis militaris meliores amplioresque facerentur.”

TAFELREDE VAN MR. M. E. TJADEN, VERTEGENWOORDIGER
VAN ZIJNE EXCELLENTIE DE MINISTER VAN JUSTITIE

Mijnheer de voorzitter, geachte aanwezigen. Zoeven hebt u een receptie gehouden ter gelegenheid van uw vijfjarig jubileum. Ik wist eigenlijk niet goed aan welke kant van deze receptie ik staan moest. Enerzijds ben ik door de Minister van Justitie gedelegeerd als lid van uw bestuur en dat brengt met zich mee dat ik gelukwensen in ontvangst moet nemen; anderzijds heb ik gevoeld dat ik door mijn functie als Hoofdinspecteur bij de Reclassering u eigenlijk mijn gelukwensen moest aanbieden.

Door gelukkige omstandigheden ben ik er eigenlijk zoeven pas achter gekomen dat ik hier op het ogenblik de Minister van Justitie geacht word te vertegenwoordigen. Dit geeft mij gelegenheid u van harte geluk te wensen met het jubileum.

U zei zoeven dat de Militaire Broederschap met een zekere aarzeling ontvangen is, wel in het bijzonder bij de burger reclassering, omdat men het vreemd vond hoe eigenlijk in het militair hiërarchisch geheel de Reclasserings Broederschap zou kunnen floreren. Ik heb het voorrecht gehad van nabij te mogen meemaken, hoe deze ontwikkeling geweest is. Nadat enige kinderziekten overwonnen werden, zijn de burger reclasseringsinstellingen steeds meer vertrouwen in dit instituut gaan verkrijgen. Ik mag u wel met nadruk verklaren hoe bijzonder het mij verheugt, dat dit vertrouwen zich heeft kunnen ontwikkelen dank zij de wijze waarop het bestuur, in het bijzonder de directeur van het bureau van de stichting M.R.B., zijn taak heeft opgevat. Nu ik net teruggekomen ben van het vierde internationale congres over de criminologie, dat hier in Den Haag is gehouden, heb ik beluisterd hoe moeilijk het is om de ontwikkeling te volgen hoe iemand tot misdadig gedrag komt en hoe moeilijk het is om iemand die tot misdadig gedrag is vervallen, te helpen, te begrijpen en te reclasseren. Ondanks al deze nog niet opgeloste wetenschappelijke en theoretische moeilijkheden, vindt men toch in de praktijk een vorm om deze mensen te helpen. Wat ik bij dat congres beluisterd heb is, dat het van enorm veel belang is dat de gemeenschap begrip heeft voor mensen, die tot misdadige gedragingen komen. Daarom stel ik het zo bijzonder op prijs dat er ook in de militaire gemeenschap belangstelling voor deze tot misdaad vervallen mensen is gekomen. Dus nog afgezien van het directe reclasseringsbelang, geloof ik: de reclassering volgt vanzelf, wanneer men eerst begrip krijgt

voor de mensen die door hun omstandigheden, door hun milieu, door hun aanleg, door bepaalde situaties tot moeilijkheden zijn gekomen en wanneer we daarvoor begrip hebben dan volgt daaruit van zelf de methodiek en de aanpak en de steun die we kunnen geven aan deze mensen, die in deze moeilijkheden verzeild zijn. Ik ben er zo echt dankbaar voor dat u niet alleen bereid bent om actief aan het reclasseringswerk mee te doen, maar dat u ook begrip en belangstelling bent gaan krijgen voor deze mensen, die tot deze gedragingen gekomen zijn.

Ik mag u daarvoor heel hartelijk dank zeggen en de wens uitspreken dat u nog vele jaren in het belang van de mensen die in moeilijkheden geraakt zijn, zult mogen werken.

TAFELREDE VAN DE BRIGADIER VAN HET LEGER DES HEILS

A. A. VAN DALEN

Geacht bestuur, dames en heren. Het is mij een voorrecht en een bijzonder genoegen enkele woorden van gelukwensen ter gelegenheid van het 1e lustrum van de St.M.R.B. tot u te mogen richten. Ik doe dit namens de afdeling reclassering van het Leger des Heils te Amsterdam en de plaatselijke afdelingen, waarbij ik Lt.-Kol. SALOMONS gaarne wil verontschuldigen, daar hij momenteel buitenslands vertoeft. Ik weet dat na de aangehaalde eerste stappen welke werden ondernomen om de M.R.B. op te richten, het hier en daar in reclasseringskringen misschien wel enige tegenstand, mogelijk zekere vrees voor inmenging, in het interne beleid van de reclasseringsinstellingen, is ontstaan. Zo iets als de vreemde eend in de bijt, die men er maar liever buiten wilde houden. In de jaren die sedertdien zijn verstreken, zijn we er hoe langer hoe meer van overtuigd geworden ongetwijfeld, dat de M.R.B. een onmisbare schakel is geworden in de keten die we als reclasserders gezamenlijk vormen tot heil en steun van onze zwakkere broeders. In de eerste plaats denk ik daarbij aan het toezicht, het contact dat uiteraard door onze bureaus en door onze vrijwillige medewerkers (maar moeizaam) kan worden onderhouden, zodra onze reclassenten in militaire dienst zijn. Dat neemt de broederschap op zich met zijn steeds uitgebreider korps van medewerkers om steun te verlenen waar dit nodig is, vaderlijke raadgevingen en terechtwijzigingen te geven waar dit nodig is. Voorts zou ik nog op een ander zeker niet minder belangrijk punt willen wijzen, en wel op het feit dat het belangrijk is de zwakke mensen met hun eigenschappen en fouten steeds op de plaats te stellen, waar zij het best tot hun recht komen.

Het kan van groot belang zijn te voorkomen, dat ze geplaatst worden in een tak van dienst of op een bepaalde plaats waar bijv. vrees voor recidive zou kunnen bestaan. Als we iemand willen behoeden voor verdrinken, zullen we toch zoveel mogelijk voorkomen, dat hij steeds langs de waterkant loopt. We weten deze voorzorg uit persoonlijke ervaring en deze voorzorg stellen wij ten zeerste op prijs.

Mag ik mede namens Mej. DOEK in het bijzonder releveren de allerprettigste samenwerking met de Majoor BAKKER. Ik weet niet of deze goede verhouding iets te maken heeft met het feit dat zowel u als wij

vertegenwoordigers zijn van een leger, zij het ook dat onze doelstellingen zeer uiteenlopend zijn.

Desniettemin in de Reclassering hebben wij elkaar gevonden en beogen we één doel. Ik herinner mij dat u, Majoor BAKKER, toen u sprak bij gelegenheid van ons laatste ambtenaar-weekend hebt gezegd: Reclasseren is de mens weer thuis brengen, en zie daar vinden wij elkaar. Zoekeken is het belang, het herstel van de jongens. Het thuis brengen daar waar ze als goede burgers van ons vaderland thuis horen, zoals de verloren zoon weleer thuis kwam bij den Vader. Daarvoor is echter nodig dat we gaan zoeken, zoals die dorpsgenoten gingen zoeken naar een verdwaald kind in een uitgestrekt bos. Men ging zich niet verspreiden heren derwaarts, maar men vormde hand in hand een lange ketting, zodat op die wijze geen plek werd overgeslagen en het kind wel gevonden moest worden. Zo willen we de handen ineenslaan en achten wij daarbij de schakel van de St.M.R.B. onmisbaar. Wij hebben u, Majoor BAKKER, leren kennen als een nuchter man maar tevens met een warm kloppend hart, een juiste kijk op en een kennis van zaken, die reeds voor velen ook middels uw pleidooien een grote hulp en steun zijn geweest. Wij danken u daarvoor. Wij hopen van harte dat onze samenwerking met u en met de St.M.R.B. in zijn geheel bestendig en verstevigd moge worden, tot in lengte van dagen.

CAUSERIE VAN MAJOR DER INFANTERIE K. BAKKER

Mijnheer de voorzitter, excellenties, dames en heren. Daar is na de tweede wereldoorlog een boek verschenen met een merkwaardige titel. Het was een boek, geschreven door een onzer vroegere minister-presidenten, DR. COLIJN. Hij schreef dat boek onder de titel „Op de grens van twee werelden”.

Het is deze titel, die ik eigenlijk min of meer wil gebruiken vanmiddag als leidraad voor mijn causerie „Op de grens tussen twee werelden”. Het is namelijk zo, dat het werk van de Militaire Reclasserings Broederschap zich voornamelijk beweegt op het terrein van de dienstplichtige militair. Wij hebben wel wat beroepsmilitairen onder toezicht, maar dat is niet zo veel. De dienstplichtige militair is naar mijn mening wel bij uitstek de man, waarop deze titel van toepassing is.

Levende op de grens van twee werelden, is hij een grensganger. Hij is een man, die geboren is in de burgerwereld, die daar opgevoed is, die daar opgegroeid is, die daar ook gevormd is en die — dat mogen we nooit vergeten — daar ook weer heen terug moet. Maar het is een man, die door de overheid is uitgenodigd om dat verblijf in de burgerwereld kortere of langere tijd te onderbreken en te verkeren in een voor hem heel vreemde wereld, de militaire wereld. Een vreemde wereld, een wereld met eigen normen, een wereld met eigen gebruiken.

Ik geloof, dat wij er niet kwaad aan zouden doen met elkander na te gaan de status van de man voordat hij militair werd. Dus nog levende volop in de burgersfeer. En deze man — als het goed is — leeft in deze burgerwereld omgeven door een aantal ringen van bescherming.

Daar is, en het is van oudsher zo geweest — de Bijbel spreekt daar zelfs al over —, daar is de ring van het gezin. En ieder, die met ons werk te maken heeft, weet wat het zeggen wil, wanneer wij hebben een man, die komt uit een gebroken gezinsring. Daar zijn allerlei factoren voor, daar zijn allerlei oorzaken voor soms, daar zijn ook vaak oorzaken, die niet met enige schuld verband houden; ik denk aan de tragische gesprekken, die ik dikwijls heb met jongelui, die zeggen: „Mijn vader leeft niet meer”, of „Moeder is toen overleden”, of „Ze zijn er allebei niet meer” en „Ik ben opgevoed in een weeshuis”. Maar ik denk ook aan die vele gebroken gezinsringen, waarvan de man zegt: „Vader en moeder, die hebben elkaar verlaten, die zijn weggegaan”. En ik heb laatst eens op een van de zittingen van een Krijgsraad gezegd: hier hebben wij nu weer zo'n gezin, en daar schrijft de vader en de moeder achter kerkelijk een bepaalde godsdienst te belijden en ze geven blijk het huwelijksgebod, zoals het in de Bijbel staat „gaat heen en vermenigvuldigt U” alleen maar omgekeerd te kunnen interpreteren. Vermenigvuldigt u en gaat dan heen en laat de rest maar aan zijn lot over. Het zijn vaak deze jongens uit die gebroken gezinnen, die u onder toezicht hebt. Maar als het goed is, dan betekend deze gezinsring een ring van bescherming. Dat betekent dat vader, moeder, broers en zusters dat bonte gezelschap vormen, een opvangcentrum waar de man zijn vreugd en zijn leed kwijt kan, en waar hij zijn steun heeft.

Een tweede belangrijke ring, die om de man getrokken is, zou ik willen noemen de ring van de dorpsgemeenschap, de werkgemeenschap, kerkgemeenschap, vriendenkring, al die mensen waar hij dagelijks mee in contact komt, zonder dat ze familie zijn. En ook deze ring is buitengewoon belangrijk. Ik heb onlangs eens op een van de Krijgsraadzittingen een jongeman verdedigd inzake zijn misdrijving in de garnizoensplaats. Het was overigens zo'n steeds weer voorkomende misdrijving. Hij was zo'n man, die zijn gezelschap had gezocht in een café, toen zich een groot glas bier had laten inschenken, tegen het glas bier was gaan zitten praten in de vorm van „ik zou maar gauw naar binnen gaan, want het wordt vol vanavond”. Het kwam dan precies zo uit, want er kwamen er nog 18 achteraan, met alle nare gevolgen vandien.

Toen ik deze jongeman zei: „Mijn zoon, vertel mij eens, als je in je woonplaats komt, doe je dat dan ook? Giet je je dan ook vol met bier en jenever, ga je dan ook vechten met enige veldwachters, die jullie daar hebben? Hoe doe je dat nou?” Waarop deze man zei: „Nee, daar niet.” En toen zei ik: „Waarom niet?” Toen kwam het merkwaardige antwoord: „Daar kennen ze me.” Daar heb je het nou, daar kennen ze me.

U moest eens weten hoeveel mensen er in Nederland op het rechte pad blijven, die zeggen dit of dat kan ik me niet veroorloven, want men kent mij. Dat is een bescherming.

Ik zou nog heel wat meer ringen van bescherming kunnen noemen; ik doe dat niet. Ik wil er nog één belangrijke noemen, een belangrijke ring, die om de man heen wordt getrokken in zijn burger zijn, wanneer het in zijn leven niet gegaan is en de overheid, de rechter bepaald heeft

dat hij een extra-bescherming moet hebben in de vorm van kinderbescherming of reclasseringstoezicht. In wezen is daar natuurlijk niet zoveel verschil in, in wezen is dat doel precies hetzelfde, in wezen betekent het, dat wanneer deze beschermde mens zijn intree doet in de militaire gemeenschap, hij een mens is omgeven door een aantal ringen van bescherming. Heeft hij dan geen dreiging? Natuurlijk heeft hij een dreiging. Een dreiging, die boven zijn hoofd hangt, is de dreiging die boven het hoofd van elke burger hangt, is het Wetboek van (Militair) Strafrecht. En wie weet beter dan ik het u kan zeggen hoevelen er in Nederland per jaar met dat Wetboek van (Militair) Strafrecht in contact komen en in conflict. Maar de situatie, die ontstaat op het moment dat deze man van burger militair wordt, dat hij de grens overstapt, die daar ligt tussen militair en burgerwereld, is toch reëel deze, dat er van die ringen van bescherming niets overblijft.

Ik weet het wel, daar komen andere ringen voor in de plaats en als het goed is, dan komen ze ook snel daarvoor in de plaats en is daar een commandant, die bezig is hem op te vangen, is daar een kader, die bezig is zich voor hem te interesseren; dan is daar een geestelijke verzorging die hem zal opvangen. Maar in zijn geheel, bij de overgang staat die man geestelijk gesproken moedernaakt, want die beschermende ring van thuis is weg. En u merkt het zelf, hoe meer beschermd het leven van die jongen thuis geweest is, hoe moeilijker het vaak gaat in die jaren van de overgang. Wanneer deze jongen, om maar een voorbeeld te noemen, een moeder heeft gehad zoals er helaas nog vele zijn, die schoentjes poetst, bedje opmaakt, boterhammetjes smeert, 's morgens zes keer aan de trap staat te roepen joh, kom er nou uit, want je komt te laat, dan betekent dat, dat al deze moederlijke zorgen al deze moederlijke voorzorg weg is op het moment dat hij wakker wordt in het kazernement.

Ik zei al, dat is op zichzelf wel niet zo erg, want voor die ringen van thuis komt nog wat anders in de plaats. Daar komt dan in de plaats de zorg van de commandant met alles wat daaraan vastzit. En dat dan wegvalt de ring van dorpsgemeenschap, van de vriendenkring en van de werkgemeenschap, hoevelen onder ons zullen niet met grote dankbaarheid kunnen gewagen van vriendschappen, die in de militaire wereld zijn gesloten voor het leven. Die zijn er gelukkig. Dat noem ik ook niet het ergste.

Maar het ergste was — en dat was 5 jaar geleden nog van volle kracht — dat die laatste ring, de ring van reclassering en kinderbescherming wegviel en er kwam niets voor in de plaats. Ik zou het eigenlijk zo willen zeggen: als er in de burgerwereld bedoeld is met reclassering of kinderbescherming de man te geven een extra steun, een prothese, als ik het met een medisch beeld mag vergelijken, dan hebben wij eigenlijk voorheen niets anders gedaan dan de man ijverig zijn prothese afschroeven, in de kast zetten en met één been de stormbaan van het leven opsturen. En als hij struikelde, waren wij boos. Dan zeiden we op de Krijgsraad tegen hem: „Ja, dat is niet zo best hè? Al eens eerder terecht gestaan en nog onder toezicht gestaan nota bene,

en het heeft allemaal niets geholpen hè." Nee, in wezen was dit eigenlijk geen openbaring, dat het niet geholpen had, want die hele prothese was er niet meer, die hele ring van bescherming was weggevallen.

Nu zijn wij, dank zij de medewerking van allen die hier in de zaal zijn, of u nu behoort tot de burgerreclassering of kinderinstanties, of u behoort tot de commandant of tot de medewerkers, door uw gezamenlijke inspanning zo ver, dat wij kunnen zeggen: deze ring is in de militaire wereld weer hersteld. Daar wordt bij de intree van de man, die onder toezicht stond, in de militaire wereld een nieuwe ring om hem heen gelegd. En het is met grote dankbaarheid dat ik kan zeggen: deze ring is in de militaire wereld weer hersteld. Daar wordt bij de intree van de man, die onder toezicht stond, in de militaire wereld een nieuwe ring om hem heen gelegd. En het is met grote dankbaarheid dat ik kan zeggen, dat meer dan 400 medewerkers in de afgelopen 5 jaar bijna 1200 van deze gevallen hebben behandeld. Dat is een respectabel getal. Onze voorzitter heeft aan tafel al gememoreerd, dat dat is mogen gebeuren met een recidive van 5%. En ik geloof dat als u deze cijfers hoort, het toch wel even tot nadenken stemt.

En nu staan wij bij ons eerste lustrum en wij kijken niet achteruit, maar wij kijken vooruit. En daar wij vooruit kijken, zijn wij begonnen met eerst eens de hand in eigen boezem te steken. Ik heb laatst eens op een vergadering gezegd, dat ik een vreselijke hekel had om de beschuldigende vinger naar iemand uit te steken. Ik heb er daarom zo'n hekel aan, omdat er dan 3 vingers naar mijzelf wijzen. En ik geloof, dat als ik nu zou gaan aanwijzen wat er in mijn ogen nu nog fout is, dat ik niet moet doen zo van „ik zie dit en dat is fout bij u”, nee, dat ik moet doen, dit is naar mijn smaak nog niet volmaakt en kunnen we vanmiddag met elkaar tot een oplossing komen om het volmaakte wèl te bereiken. En dan ga ik midden tussen u in staan.

De toestand van vandaag geeft reden tot blijdschap. Ik mag dat onomwonden constateren. De toestand van vandaag geeft ook reden tot tevredenheid, maar de toestand van vandaag confronteert ons steeds weer met alle mogelijke hiaten en gebreken. Mag ik er een noemen?

Presidenten van onze Krijgsraden worden praktisch, ik zou niet zeggen dagelijks, maar toch wel maandelijks, nog geconfronteerd met gevallen, waarvan wij dan maar huiselijk zeggen: „niet overgedragen”; ja dat niet overgedragen worden, wanneer wij daar met de burgerinstellingen over gaan praten, en dat zijn dan meestal de afdelingen, dat zijn niet de hoofdbesturen; de hoofdbesturen hebben indertijd wel een positief geluid laten horen, maar het zijn de afdelingen, die hebben daar dan vele redenen voor. En een van die redenen, die ik steeds weer hoor noemen is deze: De man voelde er niet voor. Ja, ik ben er natuurlijk een voorstander van, dat wanneer de man een andere toezichthouder krijgt, hem dat wordt medegedeeld. Ik ben er ook een voorstander van, dat wanneer de man een andere status krijgt, er met hem over gepraat wordt. Maar ik geloof dat er bij deze afdelingen één groot misverstand heerst en dat is dit. Wij doen dit werk niet voor ons zelf, wij doen het ook niet in opdracht van onszelf, wij doen het als

zetbaas van u. Wij doen het namens. Zo staat het in onze stichtingsbrief. Zo staat het er goed en zo staat het er juist. Wij doen dit namens. En dat wij het namens doen, zijn wij eigenlijk in diepste wezen niets anders dan een verandering van toezichthouder. In diepste wezen is het nog altijd zo, dat de verantwoordelijkheid van de toezichten blijft berusten bij de vereniging, bij de instelling die met het toezicht is belast. Het is dus helemaal niet zo, dat de man naar een andere instelling overgaat, een andere vereniging overgaat; hij krijgt alleen in de plaats van de burger mijnheer X een militaire mijnheer Y als toezichthouder en anders is het niet.

Ik geloof dus, dat ik er nog eens van deze plaats op moet aandringen, ik vind het prima dat u contact heeft met de man, ik vind het prima dat u een overleg met hem heeft, ik vind het prima dat u het hem vertelt, maar vertel het hem dan niet zo, alsof hij de indruk krijgt dat hij vrij is in zijn keuze, dat hij vrij is om ja of neen te zeggen, want — dat is nu de droeve ervaring — het gaat er om, dat deze man wordt opgevangen. En nu ga ik u iets zeggen uit onze 5-jarige praktijk, waar u misschien nog nooit aan gedacht hebt. Dat is dit. Het is niet in de eerste plaats het voortzetten van het toezicht, bepaald niet. Het is in de eerste plaats het mee kunnen werken aan de juiste plaatsing van de man. Ik wil daar een klein voorbeeld van noemen. Het is een voorbeeld ontleend aan de praktijk; ik noem u geen namen, maar dat neemt u mij niet kwalijk. Er staat op een van de Krijgsraad-zittingen een jongeman terecht. En die jongeman heeft een strafblad, waarop staat vier maanden gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar onder toezichtstelling van de reclasseringsvereniging. Deze jongen wordt militair en wordt niet overgegeven. Men had daar als argument voor: het ging zo buitengewoon goed in de burgermaatschappij. Dat kan wel, dat zal wel, daar twijfel ik niet aan. Nu komt deze jongen in militaire dienst en komt door zijn plaatsing in een situatie waarvan u en ik alleen maar kunnen zeggen, dat het een verleidingssituatie is geweest. Hij komt in een situatie, waar door de commandant een goed toezicht praktisch niet uit te oefenen was; hij komt in een situatie, waar hij verre van Nederland komt te verkeren en eigenlijk min of meer losgeslagen ronddoelt. In dat onderdeel zit een aantal mensen, die gaan fout. Die gaan fout op het gebied van diefstal, inbraak en andere narigheden. En deze jongeman met zijn voorwaardelijke veroordeling boven het hoofd gaat door de knieën, dan struikelt hij. En de Krijgsraad, die in die tijd deze zaak behandelde, had overmatig veel begrip voor het leven van deze jongen, want bij al die vonnissen, die in deze zaak gewezen waren, werd het vonnis van deze jongen eigenlijk een goed vonnis, al kreeg deze toch twee maanden gevangenisstraf. Die had hij ook verdiend. En toen kwam de narigheid. Toen kwam de narigheid nadien, dat de burgerrechter, die deze onder toezichtstelling en deze voorwaardelijke straf had opgelegd, gevraagd werd door de Officier van Justitie om de straf ten uitvoer te leggen. Er werd een zitting aan gewijd. Ik moet u zeggen, dat ik persoonlijk erg blij was, dat de Officier van Justitie mij de gelegenheid gaf het

militair zijn van deze man op die zitting — het was toch raadkamer — wat te kunnen toelichten.

Toen heb ik het gevoeld; wanneer deze man was overgegeven, wanneer zijn commandant had geweten — mag ik het even zo huiselijk zeggen — „wat voor vlees hij in de kuip had” en waar de grote kwetsbaarheid van deze man zat, dan was deze man bepaald nooit bij dit onderdeel terecht gekomen en zeker niet in de functie die hij bekleedde.

Daarom, dat is dus mijn eerste boodschap, bind ik de burger reclaserings- en kinderbeschermingsautoriteiten nog eens op het hart: aarzel toch niet bij het overgeven van uw cliënten te bedenken dat het niet alleen gaat om een voortgezet toezicht. Dat het ook gaat om het overgeven van materiaal, dat nodig is om de juiste plaatsing in het enorme apparaat van de krijgsmacht te verzekeren ten gunste van de man. Wij kunnen u nooit garanderen dat er geen een van de overgegeven mensen meer zal struikelen; dat kan niet. Wij kunnen u wel garanderen dat zij met zorg en met toewijding bekeken worden.

Het tweede punt, waar ik over wil spreken vanmiddag, betreft meer het werk van onze medewerkers. U weet, dat tegenover het woord reclasering staat het woord declassering. Declassering, het is duidelijk, wil zeggen vallen uit de klasse. En declassering wil zeggen in diepste wezen „de mens heeft geen thuis meer”. Nu staat daar tegenover het woord declassering het woord reclasering, herstel van relatie, en reclasering wil in diepste wezen zeggen „de mens heeft weer een thuis”. Nu geloof ik niet dat er iemand in deze zaal zich zal ontveinden dat het belangrijk is, dat behalve het reclaseringswerk wat u en ik doen, hetzij in de burgerwereld, hetzij in de militaire wereld, voor het individu opzichzelf wel belangrijk is, het is ook belangrijk om daarbij te betrekken het gezin, waaruit de man voortkomt. En nu is er door onze voorzitter vanmiddag zeer terecht grote lof toegezwaaid aan onze medewerkers. Dit is juist. Dat is ook juist en dat is ook voor u. Is er daarom aan dit werk niets meer te vervolmaken? Natuurlijk.

Ik geloof dat wij op bepaalde koers moeten gaan varen, namelijk de koers van het reclasieren meer gericht op het gezin. Ik wil daar dit mee zeggen: ik vraag niet van u dat u de gezinnen van de onder u gestelde mensen gaat bezoeken. Daar heb ik bepaald bezwaar tegen. Ik zal u straks zeggen waarom. Maar ik vraag wel van u dat u bij uw reclaseringswerk in militaire dienst alles, maar dan ook alles weet van deze gezinnen. Dat u, ik zou haast zeggen, met de dagelijkse bewegingen van dat gezin op de hoogte bent. Want dikwijls gebeurt het dat juist het misgaan van de man zit in de toestand thuis. U moest eens weten als mijn chef DR. VAN WIJK en ik elke veertien dagen een stapel dossiers van kriegsraadgevallen doorkijken, hoe vaak wij een geval tegenkomen, waar aanwijsbaar de oorzaak van het misgaan is het gezin of wat daar mee samenhangt. Situaties, sociale omstandigheden, vul maar in, het zijn altijd weer even zovele factoren, die de man gebracht hebben tot een misgaan. U mag nooit vergeten, dat de man die militair geworden is, niet alleen te maken heeft met het Wetboek van Strafrecht. Zijn kwetsbaarheid is groter. Hij heeft ook te maken met

het Wetboek van Militair Strafrecht. Hij heeft ook te maken met de Wet op de Krijgstucht. Het zijn even zovele bedreigingen in zijn leven geworden.

Wij geloven dat er meer contact moet zijn tussen u en de burgerinstellingen. Met name tussen u en de burgertoezichthouders. Ik begrijp dat u met bedenkingen komt. Ik begrijp dat u gaat zeggen ja, maar hoe? Ik ben in garnizoen in Appingedam en die toezichthouder woont in Middelburg. Ik weet het wel, dat zijn ook de twee uitersten en ik zeg ook niet dat u iedere week bij die toezichthouder op bezoek moet komen, maar ik zeg toch wel, dat het een verruiming en een verdieping van ons werk zou betekenen, wanneer u met de burgertoezichthouder meer contact onderhield. Ik moet meteen waarschuwen, dat u daar niet in het wilde weg mee begint. Ik moet u waarschuwen, dat we dit werk moeten coördineren en dat u dit werk alstublieft laat lopen via de Directeur van ons bureau en het aan hem voorlegt. Dat u met hem overlegt. Dat u met hem de vragen onder ogen ziet of nu de tijd niet is aangebroken dat u dit contact eens zult gaan opnemen.

En dan moet ik er u op wijzen dat Zijne Excellentie in 1959 reeds heeft bepaald dat het mogelijk is, dat u reizen maakt. U weet, daar is in 1959 een brief verschenen van de Directeur-Generaal van het Departement van Defensie d.d. 30 maart 1959 en die maakt mogelijk, dat u met vrijvervoeren ten behoeve van het werk van de militaire reclassering dienstreizen maakt. Uw commandant moet er natuurlijk in gekend worden. Uw Korpsadministrateur kan u daar precies over inlichten. Maar wij willen als bestuur u toch deze gedachte vanmiddag ter bestudering meegeven. Ter bestudering of u zich alleen moet gaan richten op het contact met de onder toezicht gestelde, of dat u daarnaast toch een verdieping, een intensivering van uw werk krijgt wanneer u contacten zoekt — zoals gezegd via het bureau — met de burgertoezichthouder.

Wij staan na 5 jaar reclassering, men heeft er vandaag al veel over gezegd en ik ga daar niet over praten. Ik wil u wel zeggen dat het beeld, hetwelk de Brigadier VAN DALEN van het LEGER DES HEILS aan tafel gebruikte, van het hand in hand gaan bij het zoeken naar het verloren kind, mij wel even greep. Het greep mij daarom zo, omdat wanneer wij hetzelfde geval voor ogen hebben, het hier een geval betreft waar zowel militair als burger hand aan hand gingen. Daar zijn bij het zoeken naar het verloren kind ook militairen ingezet, die hebben samen een linie gevormd. Die zijn samen hand aan hand zo te werk gegaan, dat er geen muis meer kon ontsnappen. Is dit niet een prachtig beeld van uw werk. Is dit niet een prachtig beeld voor de koers, die wij u aanbevelen.

En ik hoop, dat wij het nieuwe tijdperk weer gezamenlijk ingaan, gezamenlijk met hetzelfde enthousiasme, met dezelfde liefde voor ons werk. Het werk dat wij inderdaad toch alleen maar verrichten niet ten eigen faveure, maar toch ten behoeve van de gestruikelde militair.

Ik moge dan besluiten, dat ik bid, dat God u en mij daarbij voortdurend de kracht zal geven. Ik dank u voor uw aandacht.

REGISTER

van deel LIII, 1960

	Blz.		Blz.
Aangifte. Doen van — van een misdrijf, diefstal van een auto, wetende dat het niet is gepleegd	636		
Aanmatiging van recht	496		
Aanrijding. Zie bij Rijongeval.			
— Vergoeding voor geleden immateriële schade (geleden pijn) door —, toegewezen	190		
— tussen tram en auto; betekenis van art. 27 lid 3 W.V.R.	274		
— tijdens rijexamen; adviseur van het C.B.R. was onvoldoende oplettend en strafbaar als „de bestuurder” in de zin der wet	322		
— Dodelijke — tegen onverlicht staande vrachtauto; grove schuld	534		
— Medeschuld bij — tegen onverlicht obstakel	638		
— Geen medeschuld bij —	639		
— Medeschuld bij —	639		
Aansprakelijkheid. — van een leerling-bestuurder, die een auto bestuurt onder toezicht van zijn instructeur	322		
— van bestuurder en kosteloos meerijden	479		
— van autobusonderneming voor letsel, aan passagier van haar autobus overkomen, doordat haar chauffeur met te grote snelheid over een zeer slechte weg had gereden	532		
Aantekening. Een — bij een —	4		
Administratieve rechtspraak.			
— Bij afweging van de betrokken belangen had in redelijkheid niet kunnen worden besloten klager met ingang van 1 augustus 1958 te benoemen tot luitenant ter zee (S.D.) 2e kl. O.C., nu geen belangen van derden zijn geschaad, aangezien in het tijdvak van 1 april 1958 (de in het vooruitzicht gestelde datum van benoeming) tot 1 augustus 1958 geen officieren van klager's categorie zijn benoemd	56		
— Over een kapitein was een ongunstige beoordeling uitgebracht voorzien van een zeer ongunstig onderschrift, in verband o.a. met ongewenste karaktereigenschappen. Voor de commissie van bezwaarschriften was gebleken, dat de kapitein zich onder psycho-therapeutische behandeling had gesteld. De ongewenste verschijnselen vloeiden niet voort uit betrokkene's karakter, maar uit een psychische ziekte, welke genezen kon worden. Na het beoordelingstijdvak was de beoordeelde als „zeer goed” te beschouwen. De C.R.v.B. besliste, dat dit mag meewegen; het bewijst, dat het onderschrift gedragen werd door een achteraf onjuist gebleken visie op betrokkene's karakter. Onderschrift niet gehandhaafd; op de voorzijde van de beoordelingslijst moet achter: „Voor bevordering” een liggende streep worden geplaatst onder verwijzing naar een Nota waarin: bevordering afhankelijk van de uitslag van de psychiatrische behandeling	135		
— Keuzebevordering; een majoor van de generale staf was niet bevorderd tot lt.-kol., terwijl een 9-tal andere majoors, w.o. 5, die lager op de ranglijst stonden dan de betrokkene, wél waren bevorderd. De Kroon is vrij t.a.v. de bevordering van hoofd- en opperofficieren uit de meest geschikte officieren, ook wat betreft de aan te leggen maatstaven, waarbij echter de volgorde der plaatsing op de ranglijst moet worden aangehouden; een lager geplaatste mag een hoger geplaatste dus niet passeren alvorens onderlinge afweging tot de conclusie leidt, dat hij beter aan de maatstaven voldoet. De Kroon moet kiezen uit de meest geschikten; zij is niet gehouden de meest geschikte te			

- kiezen. Het bestreden besluit was niet in strijd met enig algemeen beginsel van behoorlijk bestuur of détournement de pouvoir 199
- Keuzebevordering; kapt.-lt. t. zee, wiens schip een vissersboot had aangevaren, was definitief voor bevordering voorbijgegaan. De feiten in deze stonden vast; de waardering dezer feiten is in geschil. Verschil in waardering leidt niet tot de conclusie „onjuiste feitelijke grondslag”. Van onoirbare motieven bij het nemen van het bestreden besluit is niet gebleken. De Kroon kon in redelijkheid tot Haar besluit geraken, omdat de Raad van Vlagofficieren betrokkene ongeschikt had geoordeeld voor bevordering . . . 275
- Een lt.-kol. was 2 x beoordeeld met voor bevordering „beperkt” aan te bevelen. Diens verzoek om bevorderd te worden was afgewezen, omdat hij niet kon worden gerekend tot de meest geschikten. De toevoeging „beperkt” tast de omschrijving zelf niet aan; ondanks die toevoeging behoort de betrokkene tot de meest geschikten van zijn ranggenoten. Het afwijzingsbesluit was in strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur; nietig verklaard. De Kroon is echter niet verplicht het verzoek in te willigen; Zij is vrij in Haar keuze 327
- Keuzebevordering; geen strijd met een algemeen rechtsbeginsel of détournement de pouvoir. De Kroon is in beginsel vrij bij het vaststellen van de geldende norm voor het blijvend voorbijgaan voor bevordering 330
- Een soldaat opende een kast met zijn bajonet, welke uitschoot en zijn oog trof, waardoor hij ongeschikt werd voor de militaire dienst, en ontslagen werd wegens gebreken. Het gebruik van een bajonet voor een doel waartoe deze niet is gegeven en op roekeloze wijze ermee omgaan, houdt geen verband met de militaire dienst en geeft géén aanspraak op toekenning van pensioen ingevolge de Pens.wet Landm. 1922 421
- De Pens.wet landm. 1922 handelt niet over het verstrekken van schadeloosstellingen aan militairen vóór hun ontslag uit de mil. dienst. Na ontslag wegens gebreken geldt een algemeen invaliditeitspercentage van 20 %. Mogelijk is i.c. de beroepsinvaliditeit als landbouwer 40 à 50 %; deze kan onbesproken blijven nu klager ná zijn ontslag het voor hem ongunstige beroep is blijven uitoefenen en niet blijkt heeft gegeven bereid te zijn om voor zijn gezondheid minder schadelijke werkzaamheden te gaan verrichten 423
- Brand, h.w.s. ontstaan door kortsluiting, in een dienstwoning in Ifar op Ned. Nw.-Guinea. De M.v.D. wees verzoeken om schadevergoeding wegens verlies van de door de brand verloren gegane kleding, huisraad e.a. af. Uitlegging van pt. 211 en 510 C.Z. 1661d. Het is een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een beslissing van het administratieve gezag inzake het al dan niet gebruiken van een hem toegekende discretionnaire bevoegdheid moet zijn aan te merken als het resultaat ener binnen de grenzen der redelijkheid voltrokken afweging van de in aanmerking komende belangen. Bestreden besluiten nietig verklaard 426
- Een majoor diende tegen zijn laatste beoordeling bezwaar in, toen hij bemerkte, dat hij door een lager geplaatste in de ranglijst — onder vergelijking met die bevorderde officier — was gepasseerd. De termijn van bezwaar was toen al verstreken. De M.v.D. verklaart het verzoek niet-ontvankelijk zonder de comm. v. bezwaarschr. te hebben geraadpleegd. Tegen dit besluit staat een beroep open in de zin van art. 3 lid 2, a A.W. in éérste en éénige

- aanleg bij de C.R.v.B. Dit besluit moet worden getoetst aan art. 58 A.W. Nu de termijn voor het indienen van een bezwaarschrift was verstreken, en de M.v.D. geen aanleiding had gevonden die termijn te verlengen, omdat geen bijzondere omstandigheid daartoe aanwezig was (V.B.O. pt. 37) en niet kan worden gezegd, dat de M.v.D. in redelijkheid niet tot zijn beslissing kon komen, moest het beroep worden afge-
wezen.
De M.v.D. mag op een bezwaarschrift tegen een beoordeling beslissen, zonder de comm. v. bezwaarschr. te hebben gehoord, ingeval het bezwaarschrift tegen een beoordeling wegens te late indiening niet ten gronde werd behandeld . . . 480, 673
- Klager, zeemilicien-matroos, was ongeschikt geworden voor de dienst, tengevolge van een aanrijding bij het „passagieren”. Klagers aanwezigheid ten tijde en ter plaatse van het ongeval stond niet in verband met de dienst (art. 2, 2° Pens.-wet zeemacht) 485
- Klager kreeg van de M.v.D. toestemming om met zijn gezin van Ned. Nw.-Guinea volgens een bepaald reisschema met een andere vervoersgelegenheid dan de K.L.M. de reis naar Nederland te maken met restitutie van de kosten tot het max. bedrag der overtochtskosten, indien hij de reis niet op eigen gelegenheid zou hebben gemaakt. Vraag: Zijn daaronder ook begrepen de kosten voor logies en maaltijden in plaatsen, waar van vervoersmiddel wordt verwisseld, doch waar geen directe aansluiting bestaat? De M.v.D.: neen; het M.A.G.: ja, klager heeft zich in die plaatsen niet opgehouden voor vakantie; het oponthoud was een gevolg van de niet-aansluiting van de dienstregelingen 489
- Keuzebevordering; gebruikelijke jurisprudentie gehand-
haafd. Het is niet van beslissend gewicht, dat eiser aan de door de „Bevorderingswet” en het „Besluit praktische diensttijd” gestelde eisen voldeed; het gaat er slechts om of eiser voldeed aan de maatstaf voor de keuze uit de meest geschik-
ten 535
- Klager was op 6 febr. 1958 ermede in kennis gesteld, dat hij voor de duur van 6 maanden door de Chef Luchtmachtstaf was gepasseerd voor bevordering. Hij stelde daartegen geen beroep in, doch diende daartegen wel een verzoek in bij de Chef Luchtmachtstaf. Ook tegen het besluit van de Chef Luchtmachtstaf van 18 maart 1958, waarbij het verzoek werd afgewezen, stelde hij geen beroep in; evenmin tegen het besluit van de Chef Luchtmachtstaf van 8 augustus 1958, waarbij hij tot korporaal werd bevorderd, welk besluit insloot de weigering de bevordering vroeger te doen ingaan. Een afwijzing van een later gedaan verzoek is niet anders op te vatten dan als een weigering terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit. Het beroep tegen zo'n weigering moet stranden . 538
- Passering voor bevordering tot kapitein; aan de door de Kroon vastgestelde norm: niet definitief passeren alvorens men 3 jaar voor bevordering is voorbijgegaan, was i.c. de handgehouden. De Kroon had redelijkerwijze niet tot definitief passeren kunnen geraken, o.a. omdat bij het bestreden besluit hoofdzakelijk was gelet op een beoordeling, die nog niet in rechte onaantastbaar was geworden. Het bestreden besluit was dus vóórtijdig genomen en kon niet in stand blijven op grond van strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur 540
- Res.-2de-1t. had geen beroep ingesteld tegen het K.B. van 30 okt. 1957 inhoudende zijn benoeming tot res.-2de-1t. in-

Blz.

Blz.

	Blz.
gaande 1 jan. 1958, hoewel hij van mening was, dat hij per 1 januari 1957 had moeten worden benoemd. Hij diende daarover binnen de beroepstermijn een verzoek in bij de M.v.D. om te bevorderen, dat hij alsnog per 1 jan. 1957 zou worden benoemd. De M.v.D. wees dat verzoek af. Het M.A.G. verklaarde het beroep niet ontvankelijk; klager had zijn verzoek moeten richten tot de Kroon. De C.R.v.B. was het daarmede eens, maar klager heeft er recht op, dat de M.v.D. alsnog bevordert, dat op het rekest een besluit van de Kroon volgt, dat voor beroep op de ambt. rechter vatbaar zal zijn	643
— Een zich na een dienstrit in een open jeep als chauffeur omstreeks Kerstmis 1956 bij lichte vorst en N.O.-N.NO.-wind geopenbaard hebbend ooglijden beschouwd als in vergerend verband te staan met de uitoefening van de militaire dienst	648
— Klager, oud s.m.a., was in 1947 wegens gebreken uit de mil. dienst ontslagen en had recht op diensttijdspensioen. In 1956 werd hem een formulier betreffende geldigverklaring van zijn diensttijd tijdens de bezetting als capitulant toegezonden, dat hij ingevuld retourneerde. In dat jaar vroeg hij de Pensioenraad om inlichtingen betreffende zijn pensioenrechten. In 1958 berichtte de Pensioenraad hem, dat hij zich tot de M.v.D. (de Kroon) moest wenden. Het pensioen werd toegekend met ingang van de datum, waarop de aanvraag werd ontvangen. De Wet laat geen eerdere toekenning toe	710
Advies. — uitgebracht door de Nat. Raad Welzijn Militairen aan de M.v.D. inzake de bevordering van een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht in Nederland	145
Adviseur van het C.B.R. — was onvoldoende oplettend en strafbaar als „de bestuurder” in de zin der wet	322
Afweging van belangen	56
Afwezigheid. Zie bij Desertie en bij Ongeoorloofde afwezigheid (aan schuld te wijten — en opzettelijke —).	
Afzonderlijk weggedeelte bestemd voor stilstaande voertuigen. Onder — vallen vlucht- of parkeerstroken, niet de grasberm als zodanig	323
Alkoholhoudende drank. Als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede rijden onder invloed van —	526
Ambtelijke mededeling. Als militair opzettelijk aan de Overheid een onjuiste — doen	300
Ambtenaren. Schorsing van —	437
Art. 75 Regl. Inw. Dienst K.L. (A). Enige vragen betreffende de uitlegging van —	281
Art. 25 lid 4 Regl. Krijgstucht	297
Art. 38 V.B.O. Moet de commissie, bedoeld in — gehoord worden omtrent een te laat ingediend bezwaarschrift?	673
Art. 17, 3° Verdrag buitenlandse krijgsmachten in Duitsland. Strekking van —	602
Art. 24 W.Sr. Doel van —	71
Art. 114 W.v.M.S. De holle-kies-sententie en —	297
Art. 27 lid 1 W.V.R. Op kruisende weg rijdende auto was, zonder dat daartoe bepaaldelijk enige noodzaak bestond, midden op de kruising tot stilstand gekomen.	516
Art. 27 lid 2 sub e W.V.R. Strekking van — bij kruisingen en splitsingen van wegen	274
Art. 27 lid 3 W.V.R. — verleent voorrang zonder enige beperking aan de daarin genoemde voertuigen	274
Art. 36 W.V.R. Overtreding van —: een bierflesje op een wegdek aan scherven gooien en de scherven daar laten liggen	307
Art. 53 W.V.R. — en remproef	274
Art. 37 W.V.W. Betekenis van wederrechtelijk: in strijd met het recht van de eigenaar van het motorvoertuig	610
Art. 45 W.V.W. Wijziging en uitvoering van —	367, 511, 592
Association Internationale de Droit Pénal. VIIIe Congres,	

- te Lissabon 1961 Blz. 715
- Bedreiging van een meerdere met enig kwaad. Mondelinge** —
- Een sergeant toegevoegd: „Ik zal je weten te vinden. Ik heb een boksbeugel en ik stamp je straks nog in elkaar” 35
- De toevoeging aan een sergeant: „Oppassen ventje, raak mij niet aan, want ik heb 2 jaar judo gehad”, levert op een vergrijp als bedoeld in art. 2, 1° W.K. 522
- Bekentenisvrijheid** 623
- Beklagrecht.** Een met verlaging gestraft militair, die afstand heeft gedaan van het recht van beklag, tengevolge waarvan de straf werd tenuitvoergelegd en het van rechtswege ondergaan arrest werd opgeheven, is niet meer bevoegd beklag te doen over de hem opgelegde straf; zulks is ook in strijd met art. 17 en 63 W.K. Een dergelijk beklag behoort niet in behandeling te worden genomen, doch behoort niet-ontvankelijk te worden verklaard 49
- Beklagzaken.**
- Niet met de vereiste spoed voldaan aan de order van zijn C.C. om met volledige bepakking aan te treden. Dit gedrag was mede te wijten aan het beleid van de C.C., die eerst had bevolen: „Aantreden”, en nadat daaraan uitvoering werd gegeven, dat bevel toen wijzigde in „Aantreden met bepakking” 263
- Ruim 7 uur te laat van fillerverlof teruggekeerd, gemankeerd op een appel, een waarschuwing in de wind geslagen en onwaarheid gesproken bij het onderzoek. Het H.M.G. herstelt een ommissie in de beschikking van de beklagmeerdere en schrappt daarin een met de overige overwegingen strijdige overweging 410
- Pelotons C., tevens detachements (?) C., straft soldaat wegens het bij herhaling ongeoorloofd verlaten van het gelid tijdens een mars en het verstoren van de orde in het gelid door stoeien om een veldfles 529
- Zonder toestemming 8 uur te vroeg met bewegingsvrijheid vertrokken 698
- De beklagmeerdere voegde aan de oorspronkelijke omschrijving van de strafreden „andere feiten” toe dan die waarvoor klager aanvankelijk werd gestraft. Toevoeging van nieuwe feiten bij een beslissing op een beklag is niet geoorloofd; die meerdere had met toepassing van art. 50 W.K. de strafreden kunnen wijzigen, indien hij oordeelde, dat klager voor die andere feiten mede behoorde te worden gestraft 699
- Belediging van een meerdere.**
- Mondelinge — in het openbaar en in zijn tegenwoordigheid: eerste-luitenant voegt een ritmeester toe: dienstklopperij, bureauofficiertje, e.a. 164
- door een gebaar: een dpl. soldaat met klein verlof in burgerkleding riep een adj. o.o. der Kon. Marech. en een marech. 1e kl. aan, bracht zijn hand naar zijn neus en maakte een gebaar alsof hij de neusinhoud op de grond wierp 172
- Het gebaar: plaatsn van een duim tussen wijs- en middelvinger onder het uiten van de woorden: „een dikke”, heeft geen beledigende, beschimpende of bespottende strekking 397
- Als militair, dpl. buiten werkelijke dienst zijnde, gedurende het tijdvak, waarin hij voor die dienst kon worden opgeroepen, een adj. ond.off. der Kon. Marech. toegevoegd: „zo slapeling” 614
- Belemmeren van het verkeer op een openbare waterweg** 17
- Belemmering.** Regelen van de snelheid bij plotseling opgekomen — 479
- Belgische militaire jurisprudentie** 65
- Beloningen.** Een regeling betreffende het toekennen van — 506
- „Beperkt” aanbevelen voor bevordering** 327
- Beroepsmogelijkheid en beroepstermijn.** Vermelding van — bij ambtelijke beslissingen 714
- Beroepstermijn.** Vermelding van beroepsmogelijkheid en — bij ambtelijke beslissingen 714

	Blz.		Blz.
Beschadigen. — van het slot van een bromfiets	454	velen. Overschrijding van —: het bevel van een sergeant aan een soldaat tot het schieten „in zijn poot” van een sergeant van de tegenpartij, die zich niet wilde overgeven	85
Beschikking tot verwijzing en tlastelegging. Feit in —	388	— Overschrijding van —: een sergt.-detach.cdt., bij het inleveren van het nachtleger, 3 kussenovertrekken tekort komende, draagt 3 soldaten op van een naburige slaapzaal 3 kussenovertrekken weg te nemen, en bij hem in te leveren, teneinde aldus het tekort te dekken	400
Beschimpen. Het gebaar: plaatsen van een duim tussen wijs- en middelvinger onder het uiten van de woorden: „een dikke”, heeft geen beledigende, beschimpende of bespottende strekking	397	Bevoegdheid van de Krijgsraad te Velde West. — in zaken van principiële dienstweigeraars	285
Bespotten. — van een meerdere in dienst: een kanonnier voegt een wachtmeester, die hem een dienstbevel gaf, toe: „Je moet niet zo fanatiek doen, je moet niet denken dat je Jezus bent	394	Bevoegdheid van het Openbaar Ministerie. — tot het in redelijkheid maken van opmerkingen ter terechtzitting	63
— Het gebaar: plaatsen van een duim tussen wijs- en middelvinger onder het uiten van de woorden: „een dikke”, heeft geen beledigende, beschimpende of bespottende strekking	397	Bevordering bij keuze	377
Bestuurder. Aansprakelijkheid van de — bij kosteloos meereijden	479	Bewaking of beveiliging	178
Bestraffing. Zich vrijwaren voor —. Zie bij Nalaten (niet rapporteren) .		Bewijs. Voor het — gebruik gemaakt van een in het Nederlands opgesteld proces-verbaal door de Kon. Marechaussee, van een in het Duits afgelegde verklaring en van een in het Duits gestelde „Ärztliche Bescheinigung”	26
Beveiliging. Bewaking of —	178	— Voor het — gebruik gemaakt van een geluidsband	300
Bevelen iets te doen met overschrijding van zijn bevoegdheid. Het bevel van een sergeant aan een soldaat tot het schieten „in zijn poot” van een sergeant van de tegenpartij, die zich niet wilde overgeven	85	— De als bewijsmiddel gebezigde verklaring bevat géén mededeling van feiten of omstandigheden, welke de getuige „zelf heeft waargenomen of ondervonden”	412
Bevelhebber van enige wacht. Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen, gepleegd in tijd van oorlog:		— De getuigenverklaring met het voorbehoud „voor zover hij weet”, en met „kennelijk afkomstig van” en „kennelijk door”	417
— In slaap gevallen. Sterk verzachtende omstandigheid; verwezen naar C.O.	386	Brandstichting. —, waardoor gemeen gevaar voor goederen te duchten was	116
— Tijdens oefeningen te La Courtine (Fr.) niet voortdurend waakzaam geweest en er niet voor gezorgd, dat de schildwachten op tijd werden afgelost, waardoor een schildwacht van 05.00–14.00 uur op post heeft gestaan	404	Bromfiets. Een — uitgerust met een buddy-seat is een motorrijwiel	88
— Als C. van een staande patrouille samen met het andere lid van de patrouille in een auto op het wachtobject gaan slapen	457	Buddy-seat	88
Bevoegdheid bij het geven van be-		Bijzondere voorwaarde. W.A.-verzekering als —	102, 122, 124
		— binnen 6 maanden schade betalen	454
		Causerie. — over het werk van de Militaire Reclasserings-	

	Blz.		Blz.
Broederschap		zéér verzachtende omstandig-	
Cessie. — van recht op smarte-		heden, uitvoerige strafmoti-	
geld	323	vering	515
Colonne. Zie bij Militaire colonne.		— Na ontslag uit het militair	
Commanderende Generaal. Aan-		hospitaal zich niet onmiddel-	
wijzing van de Cdt. Brig. Ned.		lijk, doch 5 dagen later, bij	
Nw.-Guinea en de Cdt. Co.		zijn onderdeel teruggemeld;	
Luchtverded. Ned. Nw.-Guinea		beklaagde niet strafbaar, leed	
tot — in de zin van art. 243		aan epileptogene afwijkingen	598
R.L.	713	— Beklaagde had op 14 augustus	
Conflict. — tussen rechtdoor-		opzettelijk ongeoorloofd zijn	
gaande voetganger, die een		onderdeel verlaten en was op	
dwaarsstraat oversteekt, en een		24 augustus d.a.v. daarbij	
achteropkomende auto, die		teruggekeerd; hem was verlof	
rechtsaf buigt	474	toegezegd van 17—24 augustus.	
Congres. Association Internatio-		Duur der ongeoorloofde	
nale de Droit Pénal, VIIIe —,		afwezigheid van 14—24 aug. .	693
Lissabon 1961	715	Detachement	513, 531
Criminaliteit van de jeugdige vol-		Detachementscommandant. De of-	
wassene. De — en zijn behan-		ficier — in art. 41, 4 ^o W.K. .	513
deling	139	Diefstal. Zie ook bij Wegmaken.	
Desertie in tijd van oorlog.		— Poging tot — van kippen door	
— Na een bijzonder verlof ge-		2 verenigde personen in Dld. .	28
volgd door de opdracht van de		— van circa f 50.— uit een speel-	
controleerende militaire arts		automaat	35
om zich op 25 februari bij zijn		— van een herenrijwiel	111
onderdeel te vervoegen, daar-		— Een in herstelling gegeven	
aan niet voldaan, doch aan		Rijksprismakijker weggenom-	
zijn Cdt. geschreven, dat hij		men en een toneelkijker daar-	
zijn pas bevallen vrouw niet		voor in de plaats gelegd . .	162
alleen kon laten wegens gebrek		— Wederrechtelijk gebruik van	
aan huishoudelijke hulp, toen		een militaire vrachtauto, waar-	
gewacht, en op 4 maart d.a.v.		van de motor met Rijksbenzine	
na bevel van de marechaussee		werd gevoed, op een vliegbasis,	
bij zijn onderdeel teruggekeerd	23	zijnde geen voor het verkeer	
— Oogmerk —, waarbij 2 perso-		opengestelde weg	310
nen tengevolge van samen-		— Een sergeant-majoor had ge-	
spanning het misdrijf plegen,		zien, dat een collega een prismakijker	
de schuldigen zich naar het		van een der keur-	
buitenland, België, verwijde-		tafels van het vlieggkamp weg-	
ren met medeneming van een		nam en daarvoor een andere	
bajonet	32	kijker in de plaats legde. De	
— waarbij de schuldige, na het		sergt.-maj. nam toen déze	
ondergaan van straf in België,		prismakijker weg en legde	
aldaar in het buitenland, zich		daarvoor een hem toebehoren-	
verwijderde	33	de ordinaire toneelkijker in de	
— waarbij de schuldige, die voor		plaats	311
herhalingsoefeningen onder de		— van een aan een Franse mili-	
wapenen was gekomen, zich		tair toebehorend horloge in een	
naar het buitenland (Engel-		kazerne in Frankrijk door een	
and) verwijderde; beklaagde		marechaussee 3e kl.	462
leed aan ziekelijke storing van		— door middel van een valse sleu-	
zijn geestvermogens, schuldig		tel: met een nagelviltje het	
verklaard, doch niet strafbaar	187	slot van een speelautomaat ge-	
— op 23 sept. zijn onderdeel ver-		opend en het geld daaruitge-	
laten en daarvan tot 29 sept.		haald	518
d.a.v. ongeoorloofd afwezig		— Poging tot — alsvoren niet	
gebleven; voorw. straf wegens		bewezen	520
		— voorafgegaan door geweldple-	

	Blz.		Blz.
ging: een Canadees militair bewusteloos geslagen en toen beroofd	619	— Het gebruik van de radio tijdens een dienstvlucht voor grappen is in strijd met de krijgstucht	300
Dienstbevel. De order van een luitenant-tandarts aan een matroos om plaats te nemen in de behandelstoel voor periodiek tandheelkundig onderzoek en z.n. tandheelkundige behandeling is <i>géén</i> —	10	— Een soldaat nam met een kameraad een onbeheerd staand herenrijwiel weg en reed daarop met die kameraad naar de buitenkant van de stad om vandaar te liften	464
— De opdracht van de Cdt. aan beklagde om schriftelijk een beweerde schuld aan een cantinebeheerder uiteen te zetten was geen —, met name geen opdracht enige dienstaangelegenheid betreffende; het betrof een privé-schuld aan een burgerwerkman bij beklagde's vorig onderdeel, welke deze betwistte	314	— Rijden met een auto over het kazerneterrein zonder rijbewijs	466
Dienstdoende. 100, 105, 111, 452		— Het pogen om het slot van een speelautomaat met een nagelvijl te openen	520
Dier. Zie bij Gevaarlijk —.		— De toevoeging door een soldaat aan een sergeant, die hem een dienstbevel had gegeven: „Oppassen ventje, raak mij niet aan, want ik heb 2 jaar judo gehad”	522
Dimmen. Zie bij Gedimde verlichting .		Errata	376, 591
Disciplinaire beslissingen. Zie bij Beklagrecht en bij Beklagzaken .		Feit. — in beschikking tot verwijzing en in de telastelegging door de A.-M.	388
Dood door schuld.		— De als bewijsmiddel gebezigde verklaring bevat geen mededeling van feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf heeft waargenomen of ondervonden	412
— bij een rijongeval in Duitsland	30	— De getuigenverklaring met het voorbehoud „voor zover hij weet” en met „kennelijk afkomstig van” en „kennelijk door”	417
— Als 2e-lt., pelotonscdt., die met zijn peloton door 1 m diep water trok, op onvoorzichtige wijze op minder dan 1 m afstand van 2 soldaten, een aanvalshandgranaat No. 13 in het water geworpen, tengevolge waarvan een hunner werd gewond en de volgende dag aan de gevolgen daarvan is overleden	256	Feitelijke aanranding, — van de eerbaarheid	630
Doorgang naast zich. Onder — dient te worden verstaan de — op dezelfde rijbaan	272	Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog gepleegd.	
Dronkenschap aan het stuur. De — en het vluchtmisdrijf in het Duitse recht	441	— Als dpl. soldaat zich door rukken en trekken verzet tegen een marechaussee 2e kl. in burger, die hem, na gepleegde ongehoorzaamheid, wilde mee nemen naar de marechausseekazerne, en deze geslagen	38
Duur der ongeoorloofde afwezigheid	682, 693	— Een soldaat stompte een marechaussee 1e kl., die hem uit een burgertrein haalde	391
Eerste oefening. — behoeft niet in één doorlopend tijdvak te worden vervuld	51	— Een soldaat grijpt tijdens het rapport zijn rapporteur, adj.-o.o., bij de tenue, waardoor deze op de grond valt	457
Eigenlijk krijgst. vergrijp.		— Een soldaat, van een marechaussee patr. opdracht ontvangen hebbende mee te gaan naar zijn woning om zijn mili-	
— Twee soldaten namen samen een damesrijwiel weg, reden daarmee naar de rand van de stad, lieten het daar achter, en deelden dit mee aan de politie	94		

	Blz.		Blz.
tair legitimatiebewijs te halen, reed een erf op en aldaar aangegrepen door de leden van de patrouille, rukte en trok in tegengestelde richting . . .	470	Gevaarlijk dier. Geen voldoende zorg gedragen voor het onschadelijk houden van een gevaarlijke hond	174
— 3 soldaten, door een sergeant aangehouden wegens incorrect tenue, sloegen en schopten deze	632	Gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst.	283, 509, 543
Fietsen. I.p.l.v. op de voor wielrijders aangegeven strook, links daarvan en midden op het weggedeelte van een verkeersrotonde gefietst	688	Godsdienstige bezwaren. — tegen het sluiten van een W.A.-verzekering 123, 126, 127, 128,	130
File. Aansprakelijkheid van bestuurder bij botsing tegen een in een — voor hem rijdende en snelheid verminderende auto .	323	Grappen. Het gebruik van de radio gedurende een dienstvlucht voor — is in strijd met de krijgstucht	300
— Bij rijden in — op een bijzonder drukke weg wordt van elke autobestuurder de uiterste waakzaamheid gevorderd ter voorkoming van botsing op een voorganger	324	Grasberm. — langs rijksweg als zodanig is geen „afzonderlijk weggedeelte voor stilstaande voertuigen bestemd” (parkeeren)	323
Franse taal. Gebruik van een in de — gesteld proces-verbaal .	462	Heling. — van een Rijkspistool door een korporaal	175
Gebaar. Het plaatsen van een duim tussen wijs- en middelvinger onder het uiten van de woorden: „een dikke”, heeft geen beledigende, beschimpende of bespottende strekking .	397	Holle-kies-sententie. De — en art. 114 W.v.M.S.	297
Gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig. Opzettelijk en wederrechtelijk — op een weg . 18, 71, 81, 240,	389	Hond. Zie bij Gevaarlijk dier.	
Gedimde verlichting. — bij een snelheid van 40 km p/u onvoldoende om eventuele obstakels tijdig op de rijbaan te onderkennen	134	Hoofdrijbaan en parallelweg i.v.m. het al of niet hebben van voorrang	196
Geldboete en ontslag uit de militaire dienst	71	Huisvredebreuk. Tijdens de afwezigheid van de eigenaar van een villa, na verbreking van een ruitje, zich aldaar te slapen gelegd	621
Geluidsband. Voor het bewijs gebruik gemaakt van een —	300	— Een soldaat mishandelde in een café de verloofde van een serveerster, volgde deze daarop in de woning van de caféhouder en weigerde na sommatie om zich te verwijderen	695
Getuigenverklaring. — in het Duits afgelegd en in het Nederlands opgenomen in het p.v. van de Kon. Mar.	78	Immateriële schade. Vergoeding voor geleden pijn door aanrijding toegewezen	190
— De als bewijsmiddel gebezigde verklaring bevat géén mededeling van feiten of omstandigheden, welke de getuige „zelf heeft waargenomen of ondervonden”	412	Immunisatie. — tegen tuberculose	593
— De — met het voorbehoud „voor zover hij weet” en met „kennelijk afkomstig van” en „kennelijk door”	417	Inhaalverbod overschreden; verweer: tijdens de inhaalmanoeuvre het betreffende bord niet te hebben gezien, verworpen	75
		Inhalen. Een voor hem uitrijdende auto rechts ingehaald en voorbijgereden	170
		Invordering van een rijbewijs	215
		Jagen. — met andere dan geoorloofde middelen	596
		Jeugdige volwassenen. De criminaliteit van de — en zijn behandeling	139
		Jurisprudentie. Belgische militaire —	65

	Blz.		Blz.
Justitiële Statistiek. Militair —	206, 667	— peling losschoot en een ijscoman werd aangereiden en verwond	623
Kenteken. Gereden op een motorrijwiel voorzien van een niet daarvoor bestemd —	96	— Aan schuld te wijten zwaar —: met luchtbuks op soldatenkamer geschoten waardoor het ricocherend kogeltje een te bed liggende soldaat in een oog trof, dat toen operatief verwijderd moest worden	628
Keren op de rijbaan. Het verbod van — geldt niet slechts voor de kerende manoeuvre, die volledig op de rijbaan wordt uitgevoerd	119	Lie-Detector. De —	589
Keuzebevordering.	199, 275, 330, 535, 539	Links afslaan. — en het naast zich vrij laten van de doorgang voor het verkeer, dat zich dicht achter het linksafslaande voertuig bevindt	324
Kosteloos meerijden. — en aansprakelijkheid van de bestuurder	479, 534	Luchtvaartwetgeving. Toepasselijkverklaring van de — op de militaire luchtvaart	61
Krijgstuchtelijk vergrijp. Zie bij Eigenlijk —.		Luchtverkeersreglement. Het —	1
Kunstabwerking. Voor het ondergaan van een —, tandheelkundige behandeling, is toestemming nodig van de patiënt 10,	297	Mededeling. Zie bij Ambtelijke mededeling en Nalaten (niet rapporteren).	
Lastig vallen. In een trein anderen —	169, 308	Medeschuld.	
Laten rijden	134	— — en art. 31 W.V.W.	133
Leerling-bestuurder. Aansprakelijkheid van een —, die een auto bestuurt onder toezicht van zijn instructeur	322	— Aansprakelijkheid voor de helft	134
Legitimatieplicht	225	— Geen — van de chauffeur die tegen een ónverlichte vrachtauto oprijdt	480
Lesauto. Aansprakelijkheid van een leerling-bestuurder, die een auto bestuurt onder toezicht van zijn instructeur . .	322	Meerijden. Kosteloos — en aansprakelijkheid van de bestuurder	479, 534
Lichamelijk letsel.		Militaire colonne. De — waarin het verband tijdelijk is verbroken	334
— Aan schuld te wijten aanrijding tengevolge waarvan een ander — bekwam, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstond	26	Militaire jurisprudentie. Belgische —	65
— Tijdens een les handgranaten een vertragingsvlampijpje waaruit de veiligheidspen was verwijderd, laten vallen, dat daarop explodeerde, waardoor een soldaat een scherf in een oog kreeg, en het gezichtvermogen daaraan verloor	381	Militaire reclasseringsbroederschap. Zie bij Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.	
— Aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat: Belast zijnde met de controle van de koppeling van een DAF auto, vergeten de borgpennen aan te brengen, waardoor de kop-		Militair Juridische Dienst. De titel Directeur M.J.D. vervallen; in plaats daarvan Hoofd Sectie Juridische Dienst en Inspecteur van de —	224
		Militair-Rechtelijk Tijdschrift. Beschikbaarstelling van jaargangen en aflevering van het —	440
		Mishandeling.	
		— Een dronken soldaat, die een andere soldaat in een treincoupee lastig viel, gaf een sergeant, die hem uit de trein wilde verwijderen, een stomp tegen het hoofd. Beklaagde aansprakelijk voor in de roes	

- Blz.
- gepleegde delicten; i.c. elementen van art. 117 W.M.Sr. niet bewezen 167
- Beklaagde, die voor 2 personen de voordeur had geopend, doch wie hij de toegang had geweigerd, sloeg de een met de kolf van zijn pistool tegen het achterhoofd, dat verwond werd, en schoot met een traan-gaspatroon in de richting van het gezicht van de ander, waardoor diens oog werd beschadigd 249
- Beklaagde gaf een agent in burger, die een agent in uniform assisteerde, toen een arrestant zich tegen deze verzette om zich door vlucht te onttrekken aan bekeuring en arrestatie naar aanleiding van een verkeersovertreding, een vuistslag in het gelaat . 252
- Gehandeld uit zelfverdediging 616
- Een soldaat viel in een café meisjes lastig en mishandelde de verloofde van een serveerster, die hem verzocht rustig te gaan zitten
- Motivering van opgelegde ge- straf.** — terzake van poging tot verkrachting van 2 meisjes door recidivist, die als terbeschikking van de Regering gestelde in een inrichting was opgenomen 641
- Motorrijwiel.** Een bromfiets uitgerust met een buddy-seat is een — 88
- Nalaten** (niet rapporteren). Opzettelijk — aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kan schaden in tijd van oorlog gepleegd:
- Een korporaal laat na te rapporteren de mededeling van een soldaat, dat deze een Rijkspistool had gestolen . . 175
- Een sergt. 1e kl., belast met het toezicht op het zwemmen, liet na ter kennis te brengen van zijn Cdt., hem gerapporteerde diefstallen van geld in het zwembad, waar het verbod gold om geld daarheen mede te nemen 316
- Een sergeant-majoor liet na door zijn onvoorzichtigheid ontstaan zwaar lichamelijk letsel: verlies van het gezichtsvermogen aan een oog van een soldaat, te rapporteren . . . 381
- Nationale Raad Welzijn Militairen.** Advies betreffende Verhouding Volk-Krijgsmacht . . 145
- Nooddienstwet.** Het West-Duitse ontwerp — 678
- Officier-detachementscommandant.** De — in art. 41, 40 W.K. 513
- Officier van piket.** — is geen bevelhebber der wacht 158
- Omstandigheden.** De — waaronder het feit is gepleegd, zijn onvoldoende omschreven . . 688
- Gemis aan — (art. 255 R.L.) . 688
- Onderscheidingstekenen.** Dragen van — verbonden aan de hogere rang op de vóóravond van de dag waarop de bevordering ingaat 496
- Ongehoorzaamheid.**
- **Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd.**
- Bevel van een luitenant-tandarts aan een matroos om in een behandelstoel plaats te nemen voor tandheelkundig onderzoek en z.n. zich te onderwerpen aan een tandheelkundige behandeling; Krijgsraad: Dienstbevel; H.M.G.: Kunst-behandeling, vrijspraak . . . 10
- door een dpl. soldaat, die weigerde zijn legitimatiebewijs te tonen aan een sergeant, die hem in onordelijk tenue had aangetroffen 35
- door een dpl. soldaat, die weigerde te voldoen aan het bevel van een marechassee 2e kl. in burger om zijn kleding in orde te maken; herhaalde ongehoorzaamheid, nadat die meerdere zich met zijn militaire legitimatiekaart had gelegitimeerd; voorts geweigerd te voldoen aan het bevel om mede te gaan naar de marechasseekazerne 38
- met volharding, nadat een wachtmeester beklaagde, dpl. soldaat, op zijn strafbaarheid had gewezen met de woorden, dat hij zich aldus aan een strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de krijgsraad in aanraking zou kunnen ko-

	Blz.		Blz.
men	40	patrouille in strijd met zijn
patrouille-opdracht het hem
aangewezen verkeningsge-
bied verlaten, zich in een café
aan bier te buiten gegaan en
uren later in beschonken toe-
stand bij zijn onderdeel terug-
gekeerd. Geen wachtdelict . . .	178
— door een s.m.a. die in gezelschap was van een soldaat, die beiden in onordelijk tenue een bar binnenkwamen, en terzake door een kapitein in burger werden bevolen de tenue in orde te brengen, dat bevel niet opvolgden, doch gezamenlijk wegliepen; het krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking genomen	41	— Na niet ter inlijving te zijn opgekomen, gearresteerd en overgebracht naar de kazerne, aldaar geweigerd de order van een sergeant op te volgen om de voor hem bestemde uniformkleding aan te nemen en aan te trekken, met volharding	185
— door een dpl. soldaat die, gearresteerd door de politie en van deze door een meerdere was overgenomen, weigerde de kazernetenu te trekken, zeggende, dat hij in uitgaans-tenue meer kans had om weg te komen, terwijl nog geen 5 jaren waren verstreken sedert de schuldige een hem wegens — opgelegde straf geheel heeft ondergaan	100	— Een recruit weigerde om te voldoen aan het bevel van zijn groepsdft. tijdens een veld-diensttoefening om in de loop-pas vuurdekking te zoeken; enkele dagen later, na een onvoldoende test te hebben afgelegd in rangen en graden, opzettelijk niet verschenen op het middagappèl om terzake wederom te worden getest . . .	254
— door een soldaat die, door een sergeant was aangehouden en opgedragen: „Je hebt voorlopig arrest, je kunt niet met de bus mee, je moet je aan de wacht melden”, op een wegrijdende bus sprong	105	— Een soldaat door een marechaussee 1e kl. uit een burger-trein gehaald zijnde, stapte, ondanks diens verbod, wederom in dezelfde trein en volgde ook het bevel van die meerdere niet op om zich in de kazerne te melden	391
— waarbij 2 personen gezamenlijk het misdrijf plegen: door een soldaat die, met een andere soldaat de kazerne verlaten hebbende, weigerde het bevel van een wachtmeester op te volgen om onmiddellijk naar de kazerne terug te keren . . .	106	— Een soldaat weigerde gevolg te geven aan het bevel van een sergeant ± 55 kg wegende vaatjes droogpoeder uit een aanhanger van een jeep te halen; overmacht	397
— Herhaalde — door 2 militairen gezamenlijk gepleegd: Na overklimming van de afrastering van het kamp op heterdaad betrapt zijnde, nagelaten het bevel onmiddellijk daarin terug te keren, op te volgen en weggevlucht	113	— waarbij 2 personen gezamenlijk het misdrijf plegen: 2 soldaten, zonder rijbewijs, die op een nacht wederrechtelijk in een militaire auto waren gaan zitten, reden daarmede samen over het kazerneterrein, terwijl de een het stuur en de ander het versnellingsmechanisme bediende, volgden het stopteken van de officier van piket niet op, en reden door . . .	466
— Na opkomst ter inlijving geweigerd de order op te volgen om voor hem bestemde militaire kleding bij de fourier in ontvangst te nemen; met volharding	117	— Een soldaat, die door een marechausseeoppatrouille op de openbare weg, naar aanleiding van een krijgstuchtelijk vergrijp, naar zijn naam werd gevraagd,	
— Res.-1e-lt. weigert te voldoen aan het bevel van een ritmeester om de houding aan te nemen en zijn legitimatiebewijs te tonen	164		
— Als Cdt. van een verkenings-			

- gaf een valse naam op Blz. 470
- Een soldaat weigerde gevolg te geven aan het bevel van een sergeant om naar de kazerne terug te keren, omdat hij zich in voorlopig licht arrest bevindende, ongeoorloofd de kazerne had verlaten 522
- Ongeoorloofde afwezigheid.** Zie ook bij **Desertie**.
- Duur der — 682, 693
- Ongeoorloofde afwezigheid. Aan schuld te wijten —.**
- waarbij de afwezigheid in tijd van oorlog de schuldige een bevolen reis naar een plaats in het buitenland (Frankrijk) geheel doet verzuimen. Beklaagde, met verlof h.t.l., had verkeerde trein genomen naar de verzamelplaats 245
- in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen durende: op 7 oktober 1959 gedurende enige tijd van zijn onderdeel afwezig geweest 682
- Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd niet langer dan 4 dagen durende.**
- Tenlastegelegd was afwezigheid van 23 februari tot 28 februari; de Krijgsraad acht aannemelijk, dat beklagde heeft gemeend op 24 februari te moeten terugkeren. Bezezen: opz. ongeoorl. afwezigheid van 24-28 februari, geen desertie opleverende 20
- waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, *terwijl hij is dienstdoende*: licht arrest onderging, en nog geen 5 jaar zijn verlopen sedert de schuldige een wegens — opgelegde straf geheel heeft ondergaan 100
- waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, *terwijl hij is dienstdoende*: zijn onderdeel verliet terwijl hem voorlopig streng arrest was aangezegd 105
- terwijl de schuldige het misdrijf pleegt, *terwijl hij is dienstdoende*: zich ongeoorloofd uit een marcherende troep verwijderd en enkele dagen later door de marechaussee aangehouden en teruggebracht 111
- door 2 militairen gezamenlijk: tersluiks over de afrastering van het kamp geklommen en de volgende dag in beschonken toestand daarin teruggekeerd 113
- door een dpl. soldaat van 18 juli ± 18.00 uur—19 juli 23.00 uur d.a.v. 245
- terwijl de schuldige het misdrijf pleegt, *terwijl hij is dienstdoende*: een adj. o.o.i., licht arrest ondergaande in zijn woning, verliet deze zaterdagmiddag en keerde de d.o.v. nacht daarin terug. Verweer: straf vergeten, dus geen opzet; verworpen 452
- op 1 augustus van 18.30—23.30 uur, terwijl beklagde van 19.00 uur—10 uur d.a.v. als klaroenblazer moest optreden 522
- van 2 augustus totdat beklagde op 5 aug. d.a.v. werd aangehouden, terwijl hij krijgst. voorlopig arrest onderging 522
- als dpl. vaandrig op 2 verschillende tijdstippen vóór het einde van zijn dienst van zijn onderdeel vertrokken 682
- Ongeschiktheid om te blijven dienen als soldaat 1e kl. doch niet ongeschikt om in de militaire stand te blijven 71**
- Onschadelijk houden van een gevaarlijk dier (hond).** Geen voldoende zorggedragen voor het — 174
- Ontslag als reserve-officier.** Eervol —, die nog dienstplichtig is 508
- Ontslag uit de militaire dienst**
71, 100, 117, 457, 508, 619, 630
- Onttrekking van een voorwerp aan het verkeer 640**
- Ontzegging der rijbevoegdheid**
44, 45, 122, 526
- Onverlicht obstakel.** Medeschuld bij aanrijding tegen een — 638
- Onverzekerd gereden en aanrijding veroorzaakt.** Bijzondere voorwaarde: het afsluiten van een W.A.-verzekering 102
- Onwaarheid spreken.** — kan een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren, maar kan niet leiden tot een veroordeling wegens overtreding van art. 132 W. M.Sr. 623

	Blz.		Blz.
Oogmerk van wederrechtelijke toeëigening.		Parkeren.	
— Bewijs van — ontbreekt in het geval waarin 2 soldaten na overleg samen een damesrijwiel wegnamen, daarmede naar de rand van de stad waren gereden, waar zij het op een berm achterlieten en dit aan de politie mededeelden	94	— op autoweg	134
— Bewijs van — ontbreekt in het geval waarin een soldaat met een kameraad een onbeheerd staand herenrijwiel hadden weggenomen en daarmee naar de buitenkant van de stad waren gereden, alwaar zij trachten te liften	464	— langs rijksweg; grasberm als zodanig is geen „afzonderlijk weggedeelte voor stilstaande voertuigen bestemd”	323
— Bewijs van — ontbreekt in het geval, waarin een soldaat wederrechtelijk een rijwiel heeft gebruikt	687	Patrouille. — in het spraakgebruik en — in de zin van art. 129 W.M.Sr.	178
Openbaar Ministerie. Bevoegdheid van het — tot het in redelijkheid maken van opmerkingen ter terechtzitting	63	Personalia. . . 64, 215, 296, 440, 511	
Openbare mening. De betekenis van de — voor de strafrechtspleging	291	Poging.	
Openen van een portier. Aansprakelijkheid bij ongeval door —	323	— tot diefstal van kippen door 2 verenigde personen in Dld.	28
Operatie. Zie bij Kunstbewerking.		— tot verkrachting in Dld.	77
Opmerkingen. Bevoegdheid van het Openbaar Ministerie tot het in redelijkheid maken van opmerkingen ter terechtzitting	63	— tot diefstal met een valse sleutel	520
Oproeping. Zie bij Wettige —		— tot het opzettelijk en wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken	612
Overmacht 134, 319, 397		Portier. Aansprakelijkheid bij ongeval door openen van een —	323
Overschrijden van bevoegdheid. — door een mindere te bevelen iets te doen:		Principiële dienstweigerings . 117, 185	
— het bevel van een sergeant aan een soldaat tot het schieten „in zijn poot” van een sergeant van de tegenpartij, die zich niet wilde overgeven	85	— Vervolging van zaken van —	284
— een sergeant-detachementscommandant, bij het inleveren van het nachtleger 3 kussen-overtrekken tekortkomende, droeg 3 soldaten op van een naburige slaapzaal 3 kussen-overtrekken weg te nemen en bij hem in te leveren, teneinde aldus het tekort te dekken	400	Qualificatie. Het bewezene valt zowel in de — van art. 119 als van art. 120 W.M.Sr.; één — toegepast	632
Parallelweg. Hoofdrijbaan en — i.v.m. het al of niet hebben van voorrang	196	Rapporteren. Onjuist of niet —. Zie ook bij Nalaten (niet rapporteren).	
		— Een sergeant-majoor liet na, door zijn onvoorzichtigheid ontstaan zwaar lichamelijk letsel: verlies van het gezichtsvermogen aan een oog van een soldaat, te rapporteren	381
		Remmen. Plotseling — door voorligger	274
		Remproef. Art. 53 W.V.R. omvat ook de verplichting van een bestuurder van een motorrijtuig, dat deze daarmede zodanig rijdt, dat hij tijdig kan stoppen, wanneer een voorligger plotseling tot stilstand komt	274
		Richtingverandering.	
		— en voorrangverlening; Situatie: 2 evenwijdige van elkaar gescheiden rijbanen op elke waarvan verkeer in 2 richtingen is toegelaten; tegemoetkomend verkeer reed over de andere rijbaan dan verdachte. Hier gold niet art. 28 W.V.R., doch de gewone voorrangregeling van art. 27 W.V.R.	272
		— naar rechts, en voorrang van recht door gaande wielrijder.	

Blz.	Blz.		
De J. Evertsenstr. te A'dam is te beschouwen als voortzetting van de Adm. de Ruyterweg. Het verkeer, dat rechtsafbuigend de Adm. de Ruyterweg volgt, is als rechtsafslaand verkeer aan te merken . . .	274	— in Duitsland; dood door schuld van een ander	30
Rijbevoegdheid.		— Als bestuurder van een militaire vrachtauto bij zeer dichte mist en met bevroren voorruit met een snelheid van 45 km/p.u. tegen een vóór hem uitrijdende met paard bespannen wagen gereden; voorw. ontzegging van de rijbevoegdheid	44
— Tijdelijke ontzegging van de — met aftrek van de tijd gedurende welke het rijbewijs is ingenomen geweest	45	— Als bestuurder van een auto daarmede een onbewaakte overweg opgereden, toen, voor hem duidelijk zichtbaar, een trein naderde, welke de auto greep, waardoor een inzittende werd gewond en de trein schade bekwam; samenloop van de art. 36 W.V.W. en art. 165 W.Sr.; één qualificatie; onvoorw. ontzegging van de rijbevoegdheid met aftrek van de tijd gedurende welke het rijbewijs was ingenomen	45
— Ontzegging — gedurende 3 maanden aan res.-off. die onder invloed van het gebruik van alkoholhoudende dranken met zijn auto naar huis reed .	526	— Onnodig te veel links op de rijweg gereden, waardoor een botsing ontstond met een tegemoetkomende militaire vrachtauto, in Dld.	81
Rijbewijs. Invordering van een —	215	— door het niet verlenen van voorrang aan het verkeer van rechts; onverzekerd gereden; bijzondere voorwaarde; het afsluiten van een W.A.-verzekering	102
Rijden in file. Aansprakelijkheid van de bestuurder van een auto, die tegen een voor hem rijdende en snelheid verminderende auto, botst	323	— Een voetganger stak plotseling een voorrangsweg over; de bestuurder deed alles om een aanrijding af te wenden; overmacht	134
— op bijzonder drukke weg vordert van elke autobestuurder uiterste waakzaamheid ter voorkoming van botsing op een voorganger	324	— De bestuurder van een auto maakte een verkeersfout; de voetganger trof mede schuld door niet zoveel mogelijk aan de kant van de weg te lopen; aansprakelijk voor de helft . .	134
Rijden onder invloed van alkoholhoudende drank	526	— Als soldaat-bestuurder van een jeep, ondanks waarschuwing van een naast hem zittende luitenant, bij het naderen van een gevaarlijk kruispunt, zijn snelheid niet voldoende verminderd en onvoorzichtig dat kruispunt opgereden, waardoor de bestuurder een botsing met een van rechts komende scooter niet kon voorkomen. Geen toepassing	
Rijksbegroting 1960, hoofdstuk VIII, Defensie.			
— Vragenlijst behorende bij het V.V. der Tweede Kamer der Staten-Generaal en de daarop door de M.v.D. gegeven antwoorden	219		
— Enige onderwerpen uit de M.v. A. op het V.V. der Eerste Kamer der Staten-Generaal . .	286		
Rijongeval. Zie ook bij Aanrijding.			
— Aanrijding tussen een Nederlandse militaire drietonner en een Duits motorrijwiel in Duitsland, waardoor de motorrijder zodanig letsel bekwam, dat tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstond (art. 308 W.Sr. en niet art. 36 W.V.W.). Voor het bewijs gebruik gemaakt van een in het Nederlands opgesteld proces-verbaal van de Kon. Marech. van een in het Duits afgenomen verhoor en van een in het Duits gestelde „Ärztliche Bescheinigung”	26		

	Blz.		Blz.
van art. 36 W.V.W., doch van art. 25 W.V.W.	182	grond van welke onware mededeling hem verlof werd verleend, zich gedurende 2 dagen aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrokken	247
— Nu de aanrijding plaats vond op een naar alle zijden overzichtelijk kruispunt, behoefde de automobilist niet te verwachten, dat het van links komend verkeer hem de doorgang niet zou vrijlaten, zodat het feit, dat de automobilist met circa 60 km reed, niet oplevert een hem toe te rekenen verkeersfout, waarvan in casu de aanrijding het redelijkerwijze te verwachten en voorzienbare gevolg was	265	Schade. Zie bij Immateriële schade.	
— Botsing tussen tram en auto; betekenis van art. 27 lid 3 W.V.R.	274	Schennis van de eerbaarheid. Geen —: een medereizigster vlak boven de knie aangegrepen, maar in de treinen anderen lastig gevallen	308
— Aanrijding tijdens rijexamen. De adviseur van het C.B.R. was onvoldoende oplettend en strafbaar als „de bestuurder” in de zin der wet	322	Scherven. Een bierflesje op een wegdek aan — gooien en deze — daar laten liggen	307
— „Als bromfietser geen voorrang verleend aan een motorrijtuig” was tenlastegelegd; geen schuld: de auto was zonder enige noodzaak midden op kruisende weg tot stilstand gekomen	516	Schorsing. — van militaire ambtenaren der Kon. Landm. en die der Kon. Luchtm.	437
— Bromfietser rijdt bij slecht zicht door vallende sneeuw met 30 à 40 km snelheid tegen een onverlicht stilstaande vrachtauto op; grove schuld	534	Schuld. Gemis aan alle —	17
— tijdens een dienstverrichting in Duitsland; toepassing van de nationale wetgeving	601	— Medeschuld en art. 31 W.V.W.	133
Rollin Couquerque. In memoriam Dr. L. M. —	295	— Medeschuld, aansprakelijkheid voor de helft	134
Samenloop. — van een strafbaar feit en een krijgstuuchtelijk vergrijp	466	— Grove — bij aanrijding	534
Samenweefsel van verdichtfels.		Schulden maken	314
— Als soldaat van een paraat troepengedeelte zich door een —: vanuit de stad de kazerne opgebeld, voorgevende dat hij arts was, dat zijn meisje ernstig ziek was en geadviseerd hem in verband daarmee permissie te verlenen, niet langer dan 4 dagen aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrokken	108	Sleutel. Valse —	518, 520
— Door een —: onder tranen verteld, dat zijn moeder een hartoperatie moest ondergaan op		Smartegeld. Cessie van het recht op —	323
		Snelheid. Regelen van de — en plotseling opgekomen belemmering	479
		Snijden. — van een ingehaalde auto	319
		Société. — internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre	715
		Statistiek. Zie bij Justitiële Statistiek.	
		Stichting Militaire Reclaseringsbroederschap. Eerste Lustrumvergadering 1960	716
		— Causerie over het werk van de —	721
		Stopbord. Plaatsing van een — onmiddellijk ter rechterzijde van het rechts van de rijbaan gelegen rijwielpad, voldoet t.a.v. de rijbaan aan de desbetreffende voorschriften	193
		Strafklasse	254
		Strafmotivering. Uitvoerige —	515
		Strafrechtspleging. De betekenis van de openbare mening voor de —	291
		Straftoemeting. De invloed van de persoon van het slachtoffer bij de —	369
		Strassenverkehrsordnung. — toegepast en het Duits Strafgesetzbuch, gelet op art. 6 (6)	

- Blz.
- Duits Statusverdrag 81
- Takenbesluit Kon. Marechaussee.
— en art. 184 W.Sr. 214
- Tandheelkundige behandeling. Zie
bij Kunstbewerking.
- Tandheelkundig onderzoek. Zie bij
Kunstbewerking.
- Tenlastelegging.
— Nu de — niet inhield, dat be-
klaagde het oogmerk had om
het op het ogenblik van het
door hem op het motorrijwiel
aangebrachte kenteken voor
het regelmatige kenteken te
doen doorgaan, is het tenlaste-
gelegde feit niet strafbaar . . . 96
- Feitelijke omschrijving van het
gebeuren in materiële zin; ver-
melding van de overtreden
norm in de — 601
- nietig wegens niet-vermelding
daarin van de tijd 688
- Tenlastelegging en beschikking
tot verwijzing. Feit — 388
- Terbeschikkingstelling van de Re-
gering 36
- Tijdstip van het plegen van een
verkeersovertreding. — niet in
de t.l.l. vermeld 688
- Toelaten van een misdrijf door een
mindere. Een marechaussee 2e
kl., escortecommandant, liet
toe, dat een motorrijder en de
bestuurder van een trekker
van plaats verwisselden, waar-
door de motorrijder aldus het
motorvoertuig wederrechtelijk
gebruikte 18
- Op een schietbaan zag een kor-
poraal, dat een soldaat een
kastje openbrak, daaruit een
doosje patronen nam en bij
zich stak en liet na iets daar-
tegen te doen 92
- Een sergeant, gezeten naast de
korporaal-chauffeur, bestuur-
der van een militaire vracht-
auto, nam geen enkele maat-
regel, toen die korporaal bij
het inhalen van een tankauto
deze aanreed en beschadigde
en vervolgens doorreed, zonder
dat de identiteit van de korpo-
raal-chauffeur en van de mili-
taire vrachtauto behoorlijk
konden worden vastgesteld.
Beklaagde's verweer: onbe-
kendheid met de strekking van
art. 30 W.V.W., verworpen . . . 97
- Een res.-1ste-lt., die 's nachts
op een onbeheerde, hem niet
toebehorende bromfiets enige
straten had omgereden, liet
daarna toe, dat een sergeant,
die hem zulks verzocht, daar-
mede ook een eindje omreed . 240
- Toepassing van nationale (Neder-
landse) wetgeving. Verkeers-
ongeval tijdens een dienstver-
richting in Duitsland 602
- Toepasselijkverklaring. — van de
Luchtvaartwetgeving op de
militaire luchtvaart 64
- Tuberculose. Immunisatie tegen
— 593
- Richtlijnen voor —bestrijding 665
- Richtlijnen voor vaccinaties . 666
- Uiterste willen in buitengewone
omstandigheden. Zie onder
Wetgeving.
- Uitlezing van een vonnis. Open-
lijke — 310, 457
- Uitstel van het onvervuld gedeelte
van eerste oefening en vrij-
stelling van dienstplicht . . . 50
- Vaccinaties. Richtlijnen voor — . 666
- Valse naam. Een soldaat, door het
bevoegd gezag (marechaussee
1e kl.), naar zijn naam ge-
vraagd, deze een — opgegeven 391
- Valse sleutel 518, 520
- Verband tijdelijk verbroken in een
militaire colonne 334
- Verbeurdverklaring 116, 518, 628
- Verblinde tegemoetkomende auto-
bestuurder. Neiging van — om
op het licht in te rijden . . . 275
- Verdichtsels. Zie bij Samenweefsel
van verdichtsels.
- Verduistering in dienstbetrekking.
— Op grond van afspraken met
H. had verdachte een niet aan
hem toebehorende fust aan
deze afgegeven in verband met
het daarin voor hem gelegen
persoonlijk voordeel. Hij be-
schikte daarover als heer en
meester. Wie de fust toebe-
hoorde, kon de rechtbank als
irrelevant in het midden laten . 192
- Verhouding tussen Volk en Krijgs-
macht. Advies uitgebracht door
Nationale Raad Welzijn Mili-
taireren aan de M.v.D. betref-
fende de bevordering van een
betere — in Nederland . . . 145
- Verkeerslichten. Verwarring
stichtende — 480

	Blz.		Blz.
Verkeersongeval. Zie bij Rijongeval.		doch de gewone voorrangsgeregeling van art. 27 W.V.R.	272
Verkeersongevallenrapport. Een door de bestuurder van een D.A.F.-auto valselyk opgemaakt V.O.R. als sergeant-ge- tuige mede ondertekend . . .	623	Voorwaarde. Zie bij Bijzondere voorwaarde.	
Verkeersrechters	436	Vragenbus. „Takenbesluit Kon. Marechaussee” en art. 184 W.Sr.	214
Verkrachting. Poging tot — in Dld.	77	— Enige vragen betreffende de uitlegging van art. 75 R.I.D. K.L. (A)	281
Verlaging. — van een tijdelijke sergeant	78	— De militaire colonne, waarin het verband tijdelijk is verbroken	334
Verlichting. Bij nacht <i>moeten</i> 4-wielige motorrijtuigen steeds koplichten voeren, tenzij kenbaar is gemaakt, dat met stadslichten moet worden gereden; binnen verlichte bebouwde kommen <i>behoeven</i> geen andere dan stadslichten te worden gevoerd	275	— Dragen van de onderscheidingsteken verbonden aan de hogere rang op de vóóravond van de dag met ingang waarvan een militair is bevorderd	496
Vermelding van beroepsmogelijkheid en beroepstermijn. — bij ambtelijke beslissingen	714	Vragenlijst met antwoorden. Rijksbegroting 1960, hoofdstuk VIII, Defensie	219
Vervolg van zaken van principiële dienstweigerings bij de K.L. en de K.Lu.	283, 509	Vrijspraak. — wegens gemis aan alle schuld	17, 300, 516, 598, 686
Verwarring. — stichtende verkeerslichten	480	Vrijstelling. — van dienstplicht	51
Verwijzing naar de t. str. bev. C.O. ter zake van art. 2, 1° W.K. 94, 159, 243, 300, 386, 394, 397, 406, 464, 520, 686	686	— van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het feit dat vader gesneuveld is	368
Verzekering. W.A.— als bijzondere voorwaarde	102	Vrijwaren voor bestraffing. Zich —. Zie bij Nalaten (niet rapporteren).	
— Godsdienstige bezwaren tegen W.A.—	123, 126, 127, 128, 130	Wachtdelict. Geen —. Als Cdt. van een verkenningpatrouille in strijd met zijn patrouilleopdracht het hem aangewezen verkenninggebied verlaten, zich in een café aan bier te buiten gegaan en uren later in beschonken toestand bij zijn onderdeel teruggekeerd; opzettelijke ongehoorzaamheid	178
Vluchtmisdrijf. De dronkenschap aan het stuur en het — in het Duitse recht	441	— Als sergeant-wachtcommandant in slaap gevallen; sterk verzachtende omstandigheid; verwezen naar t. str. bev. C.O.	386
Voetganger. — is geen verkeer in de zin van art. 28, lid 1 sub b W.V.R.	474, 639	— Tijdens oefeningen te La Courtine (Fr.) niet voortdurend waakzaam geweest en er niet voor gezorgd, dat de schildwachten op tijd werden afgelost, waardoor een schildwacht van 05.00–14.00 uur op post heeft gestaan	404
Volkenrecht. Een volkenrechtelijk bezwaar tegen de Wet Overlevering inzake oorlogsmisdrijven (Wet v. 19 mei 1954, Stb. 215)	675	W.A.-verzekering. Het sluiten van een — als bijzondere voorwaarde	102
Voorrang. Hoofdrijbaan en parallelweg in verband met — . . .	196	Wederrechtelijk gebruik. — van eens anders motorrijtuig op	
Voorrangsverlening. Richtingsverandering en —. Situatie: 2 evenwijdige van elkaar gescheiden rijbanen op elke waarvan verkeer in 2 richtingen is toegelaten. Tegemoetkomend verkeer reed over de andere rijbaan dan verdachte en gold niet art. 28 W.V.R.,			

	Blz.		Blz.
een weg. Betekenis van: wederrechtelijk in art. 37 W.V.W.	610	land): Voorlopig verslag	499
Wegenverkeerswet. Wijziging en uitvoering van artikel 45 van de —	367, 511	— Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland: Voorlopig verslag	499
Wegmaken van een goed.		— Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland: Nota van wijzigingen	504
— Een soldaat had tijdens een manoeuvre met een jeep een militaire transportfiets vernield en deze toen ergens in een bos gedeponeerd; verwezen naar t. str. bev. C.O.	243	— Regeling inzake vrijstelling van de militaire dienst wegens ernstige gewetensbezwaren. (Wet gewetensbezwaren militaire dienst)	543
— Geen —: 2 soldaten namen ieder tijdens een nachtelijke oefening een onbeheerd staande fiets, teneinde zich daarmee sneller te kunnen verplaatsen, en lieten deze enige kms verder onbeheerd achter	406	Koninklijke Boodschap	543
Wetgeving. Zie ook bij Luchtvaartwetgeving.		Ontwerp van Wet	543
— Herziening van de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en in enige andere wetten betreffende het maken van uiterste willen in buitengewone omstandigheden	338	Memorie van Toelichting	558
Koninklijke Boodschap	338	Voorlopig Verslag	570
Ontwerp van Wet	338	Bijlagen van het Voorlopig Verslag (5 statistieken)	583
Memorie van Toelichting	343	— Pensionering van de geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht	652
Voorlopig Verslag	434	Koninklijke Boodschap	652
— Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Nederland): Nota van verbeteringen	498	Ontwerp van Wet	652
— Aanpassing van de bestaande wetgeving aan de Oorlogswet voor Nederland: Nota van verbetering	499	Memorie van Toelichting	660
— Nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg in Nederland (Oorlogswet voor Neder-		Voorlopig Verslag	662
		Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven (Wet van 19 mei 1954, Stb. 215). Een volkenrechtelijk bezwaar tegen de —	675
		Wettige oproeping. Niet gebleken was, dat de oproeping, van een bij een burgerlijke tak van staatsdienst tewerkgestelde principiële dienstweigeraar om zich bij de Postchèque-Girodienst te melden, een — was	189
		Windbuks. Een — is geen „geweer” in de zin van art. 23 Jachtwet	130
		Zaakbeschadiging	454
		— uit jalouzie	600

WETSBEPALINGEN

behandeld in deel LIII, 1960

Art.		Blz.	Art.	Blz.
	STAATSRECHT		668	323
	Grondwet		1269	479
181		124	1271	479
	BURGERLIJK RECHT		1349	479
	Burgerlijk Wetboek		1355	479
437		134	1356	479
			1374	479

Art.	Blz.	Art.	Blz.
1375	479	38	41
1401	133, 134, 265, 274, 274,	60	117
	275, 275, 322, 323, 323,	60, 2°	614
	324, 479, 479, 480, 532,	67	38
	534, 638, 639, 639	74	162
1403	133, 134, 322, 639	76	394
1406	134, 323	96	21, 245, 682
1407	133, 134, 190, 323, 479,	97	21, 100, 105, 111, 113, 682
	479, 534, 638	98	23, 33, 187, 515, 598, 693
1955	324	99	21, 33, 100, 105, 111,
1956	479		113, 187, 452
		101	108, 247, 397
		108	36, 164, 172, 394, 397,
			522, 614
(MILITAIR) STRAFRECHT			
Wetboek van Strafrecht			
14a	124	114	10, 23, 36, 38, 41,
14b	124		100, 105, 113, 164, 178,
14c	103, 123, 124		254, 297, 314, 391, 397, 470
23	72	114, 1°	40, 117, 185, 522
24	72, 159, 164, 316, 614, 682	114, 3°	466
33	116	116	632
33a	628	117	167, 391, 457, 470
36a	640	119	632
37	187, 598	120	38, 391, 457, 470, 632
40	397	129	159, 178, 387, 404, 457
41	616	132	175, 300, 381, 623
45	78, 612	139	316, 381
55 (1)	45	140	85, 401
55 (2)	381	143	18, 92, 97, 240
57	33	160	162
138	695		
138 (1)	621	(MILITAIRE) STRAFVORDERING	
157	116	Wetboek van Strafvordering	
165	45	29	589
184	214	342	413, 417
188	636	359	641
196	497		
242	78	Regtspleging bij de Landmagt	
246	630	14	389
300	167, 249, 252, 616, 695	114	389, 602, 688
307	30, 256	193	389
308	26, 381, 623, 628	243	713
310	28, 36, 94, 111, 162,	255	688
	310, 311, 462, 464, 619		
311	28, 94	MILITAIR TUCHTRECHT	
311, 5°	518, 520	Wet op de Krijgstucht	
312 (1)	619	2, 1°	94, 397, 407, 464, 520, 522
322	192	2, 2° a	387, 394
350	243, 407, 454, 600	2, 3°	243
416	175	17	49
425	174	41, 4°	513, 531
427	17	43	531
435, 3°	391, 470	50	699
		57	457, 682, 693, 695
		58	94, 243, 300, 387, 394,
			397, 407, 464, 520, 687
		60	36, 41, 113, 466, 522
		61	49, 529
		62	529
Wetboek van Militair Strafrecht			
4	28, 30, 78, 462		
13-15	103, 391, 401, 454		
23	72, 100, 117, 457		
25	78, 97, 172, 178, 401, 404		
26	105, 254		

Art.	Blz.	Art.	Blz.
63	49	26	639
65	529, 699	27 103, 196, 272, 274, 275, 479, 516	
66	529, 699	27 (1)	193
68	49, 263, 410, 529, 698	28	196, 272, 274
Reglement betreffende de Krijgstucht		28 (1) b	324, 474, 639
22	315	30	274
25 (4)	10, 297	30 (1)	124
STRAFRECHT IN BIJZONDERE WETTEN		32	134
Dienstweigeringswet		32 (1) b	323
(Wet van 13 juli 1923, Stb. 357)		34	323
1	189, 283	36	307
2	189	40	135
Gewetensbezwaren tegen vervulling		53	134, 135, 274, 323, 479, 638
van militaire dienst		53 (i)	44
Min. beschikkingen	283, 509	54	132
Wet gewetensbezwaren militaire		55	75
dienst		56	119, 134, 274, 323
Ontwerp van wet	543	72	134
Jachtwet		73	274
9	596	84	134, 275
23	130	105 (onder B 7)	323
Ongevallenwet		106 (2)	323
95	638	Wet overlevering inzake	
Spoorwegwet		oorlogsmisdrijven	
64	169, 308	(Wet van 19 mei 1954, Stb. 215)	
Algemeen Reglement Vervoer		8	676
25	167	9	676
Wegenverkeerswet		(MILITAIR) ADMINISTRATIEF RECHT	
1	196	Ambtenarenwet 1929	
1 (3°)	322, 323	3	480
14c	96	24	642
25	182, 274, 480	58	480
26	218, 526	60	538, 642
27 (2)	218	Dienstplichtwet	
28 (1) b	480	15	51
30	97	41 (3)	508
31	133, 134, 135	Dienstplichtbesluit	
33	274	15 (1) e	368
36	45, 182, 534	53	51
37	18, 72, 240, 310, 610, 612	Wet bevordering en ontslag	
39	123	beroepsofficieren	
45	367, 511, 592	9	275
Wegenverkeersreglement		48	534
3	322, 323	51	534
13	88, 275	90	539
20	602	98	539
20 (1)	323	Wet voor het reserve-personeel	
23 (3)	170	der Krijgsmacht	
23 (5°)	320	41	327, 330
		49, aanhef en sub 9°	508
		50 (3)	508

Art.	Blz.		Blz.
Voorschrift Beoordeling Officieren (V.B.O.)		Circulaire voor de Zeemacht 1934i	
Pnt.		Pnt.	
18	135	341	489
21	135, 199	351	489
37	480	352	489
38	480, 673		
Pensioenwet voor de Landmacht 1922		Reglement op de Inwendige Dienst K.L. (A) (boekwerk nr. 1584)	
1	423	75	282
2	421		
2, 2°	648	Takenbesluit Kon. Marechaussee	
16	423	—	214
28 (1)	710		
Pensioenwet voor de Zeemacht 1922		Wet Autovervoer Personen	
2, 2°	485	8	532
Reglement voor de militaire ambtenaren der Kon. Landm. en der Kon. Luchtm.			
13	437	VERDRAGEN	
98	507	Duits Statusverdrag	
Reglement rechtstoestand militairen Zeemacht		6 (6)	81
93	426	Verdrag Buitenlandse Krijgsmacht in Duitsland	
Circulaire voor de Zeemacht 1661d		17, 3°	602
Pnt.		Verdrag van Genève nopens het Wegverkeer van 19 sept. 1949, goedgekeurd bij de Wet van 2 mei 1952, Stb.	
211	426	1	193
510	426	Bijl.	
		2	195

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LIII, 1960

	Blz.		Blz.
MILITAIRE STRAFRECHTSPRAAK		Vonnis van:	
Sententie van:		<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage</i>	
<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>		4 december 1958	9
31 juli 1956	161	<i>Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht</i>	
20 januari 1959	74	30 mei 1956	158
3 maart 1959	166	10 december 1958	300
5 mei 1959	89	17 december 1958	164
19 mei 1959	305	11 maart 1959	17, 71, 75
9 juni 1959	14	24 juni 1959	240
24 november 1959	460		
9 februari 1960	473		
15 maart 1960	690		
12 april 1960	607		

	Blz.		Blz.
22 juli 1959	77	3 februari 1960	249
5 augustus 1959	243	27 april 1960	630
30 september 1959	307		
14 oktober 1959	308	<i>Krijgsraad te Velde Zuid</i>	
28 oktober 1959	309	5 november 1958	41
25 november 1959	162, 311	13 mei 1959	44
2 december 1959	515, 516	11 juni 1959	117
9 december 1959	314, 316	25 juni 1959	175
4 november 1959	452	9 juli 1959	632
16 december 1959	381	23 juli 1959	45
27 januari 1960	319, 682	24 september 1959	178, 182
10 februari 1960	386	1 oktober 1959	185
2 maart 1960	518, 520	15 oktober 1959	187
9 maart 1960	596	22 oktober 1959	254
23 maart 1960	598	19 november 1959	404
30 maart 1960	600	25 november 1959	256
18 mei 1960	686	26 november 1959	692
		10 december 1959	636
		21 januari 1960	406
		17 maart 1960	695
<i>Krijgsraad te Velde Oost</i>		DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN	
22 januari 1959	601	Beschikking van:	
9 april 1959	18	<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>	
26 mei 1959	20	17 juni 1958	698
4 juni 1959	23	20 oktober 1959	48
18 juni 1959	26, 610	26 januari 1960	263
25 juni 1959	612	26 april 1960	410, 530
24 juli 1959	614	9 augustus 1960	699
13 augustus 1959	28, 30, 81		
21 augustus 1959	167	<i>Commandant Voorcompagnie</i>	
10 september 1959	616, 619	<i>11de Technische Dienst Bataljon</i>	
30 september 1959	687	8 december 1959	529
5 november 1959	454, 522		
2 december 1959	621	BURGERLIJKE RECHTSPRAAK	
3 december 1959	526	Arrest van:	
16 december 1959	388	<i>Hoge Raad der Nederlanden</i>	
		2 juni 1959	119
<i>Krijgsraad te Velde West</i>		27 oktober 1959	412
26 november 1958	174	3 november 1959	417
21 januari 1959	85	10 november 1959	124
28 januari 1959	32	13 november 1959	264
11 februari 1959	35	19 januari 1960	324
25 februari 1959	38	8 maart 1960	474, 639
4 maart 1959	88		
18 maart 1959	40	<i>Gerechtshof te Amsterdam</i>	
8 april 1959	170	1 februari 1960	641
20 mei 1959	92, 94		
27 mei 1959	96, 97, 100	<i>Gerechtshof te Arnhem</i>	
22 juli 1959	102	22 april 1958	275
29 juli 1959	391		
9 augustus 1959	105	<i>Gerechtshof te 's-Gravenhage</i>	
19 augustus 1959	108, 111	13 november 1958 (kort geding)	54
9 september 1959	113, 115	17 december 1958	193
23 september 1959	172, 245, 457	29 april 1959	274
30 september 1959	462		
7 oktober 1959	623	<i>Gerechtshof te 's-Hertogenbosch</i>	
14 oktober 1959	464	18 februari 1958	479
28 oktober 1959	247, 252	13 mei 1958	324
2 december 1959	394, 466, 470	27 mei 1958	639
9 december 1959	397	5 mei 1959	190
16 december 1959	400, 628		

	Blz.		Blz.
<i>Gerechtshof te Leeuwarden</i>		<i>Arrondissements-Rechtbank</i>	
20 november 1958	534	<i>te Utrecht</i>	
Vonnis van:		5 maart 1958	274
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		<i>Arrondissements-Rechtbank</i>	
<i>te Alkmaar</i>		<i>te Zwolle</i>	
22 januari 1959	135	16 januari 1957	275
23 april 1959	480	<i>Kantongerecht te Amsterdam</i>	
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		10 oktober 1958	274
<i>te Almelo</i>		<i>Kantongerecht te Gorinchem</i>	
28 oktober 1958	189	7 januari 1958	323
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		<i>Kantongerecht te Meppel</i>	
<i>te Amsterdam</i>		23 september 1958	196
24 februari 1959	534	<i>Kantongerecht te Rotterdam</i>	
10 maart 1959	134	21 november 1958	322
8 juni 1959	272	<i>Kantongerecht te Tiel</i>	
4 maart 1960	640	6 mei 1959	639
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK	
<i>te Assen</i>		Uitspraak van:	
13 maart 1959	323	<i>Centrale Raad van Beroep</i>	
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		17 maart 1959	642
<i>te Breda</i>		15 september 1959	
22 oktober 1957	479	(M.A.W. 1959/K 6)	135
21 januari 1958	274	10 november 1959	
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		(M.A.W. 1958/B 16)	199
<i>te Dordrecht</i>		8 december 1959	
17 april 1959	122	(M.A.W. 1959/B 8)	275
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		9 december 1959 (Pl. 1959/37)	421
<i>te 's-Gravenhage</i>		12 januari 1960	480
1 oktober 1958 (kort geding)	50	27 januari 1960 (Pl. 1959/42)	423
15 mei 1959	130	9 februari 1960	
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		(M.A.W. 1959/B 14)	327
<i>te Groningen</i>		10 februari 1960 (P.Z. 1959/1)	485
13 december 1957	323	16 februari 1960	
9 januari 1959	323	(M.A.W. 1959/B 17)	330
30 januari 1959	638	16 februari 1960	
20 februari 1959	532	(M.A.W. 1959/B 16)	534
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		23 februari 1960	
<i>te Haarlem</i>		(M.A.W. 1959/B 15)	538
8 april 1958	133	15 maart 1960	
10 maart 1959	134	(M.A.W. 1959/B 19)	539
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		20 april 1960	648
<i>te Maastricht</i>		4 mei 1960	710
14 april 1958	479	<i>Militair Ambtenarengerecht</i>	
<i>Arrondissements-Rechtbank</i>		<i>te 's-Gravenhage</i>	
<i>te Rotterdam</i>		10 november 1958	642
15 oktober 1958	480	28 december 1959	489
2 januari 1959	134	29 juni 1959	56
10 februari 1959	192	28 december 1959	426, 489

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LIII, 1960

Blz.		Blz.
<p>K. Bakker, Majoor der Infanterie, Causerie over het werk van de Militaire Reclasseringsbroederschap 721</p> <p>Dr. B. J. W. Beunders, Kolonel-Arts, Hoofd Militaire Gezondheidszorg en Gezondheidstechniek, Immunisatie tegen tuberculose 593</p> <p>P. Bibot, De criminaliteit van de jeugdige volwassenen en zijn behandeling 139</p> <p>Mr. A. H. Geesink, Belgische militaire jurisprudentie 65</p> <p>Mr. H. H. A. de Graaff, Aantekening bij een aantekening (naar aanleiding van een oude sententie) 4</p> <p>— De holle-kies-sententie en artikel 114 W.v.M.S. 297</p> <p>Mr. F. van Ingen Schenau, Hoofdinspecteur van Politie, Invordering van een rijbewijs 215</p> <p>Prof. Dr. Hans Heinrich Jescheck, De betekenis van de openbare mening voor de strafrechtpleging 291</p> <p>Mr. J. O. de Lange, Kapitein van de Mil. Jur. Dienst, De officierdetachementscommandant in art. 41, 4e W.K. 513</p> <p>Mr. P. Langenberg, Eerste-Luitenant der Koninklijke Luchtmacht, Gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst (zaken van principiële dienstweigering ter vervolging overgegeven uitsluitend aan de A.-M. bij de Krijgsraad te Velde West) 283</p> <p>R. Th. Lienen, Amtsgerichtsrat bij het Amtsgericht te Keulen, en J. Maes, Substituut-Krijgsauditeur, De dronkenschap aan het stuur en het vluchtmisdrijf in het Duitse recht 441</p> <p>J. Maes, Substituut-Krijgsauditeur, R. Th. Lienen, Amtsgerichtsrat bij het Amtsgericht te Keulen, en —, De dronkenschap aan het stuur en het vluchtmisdrijf in het Duitse recht 441</p>	<p>Mr. C. Mante, Kapitein der Koninklijke Luchtmacht, Het Luchtverkeersreglement 1</p> <p>— Toepasselijkverklaring van de Luchtvaartwetgeving op de militaire luchtvaart 61</p> <p>Mr. J. M. van der Most, Vaandrig KLu., Het West-Duitse ontwerp Nooddienstwet 678</p> <p>Nationale Raad Welzijn Militairen: Advies uitgebracht door de — aan de Minister van Defensie inzake de vraag: hoe bevorderen wij in Nederland een betere verhouding tussen Volk en Krijgsmacht? 145</p> <p>Jean Noirel, De invloed van de persoon van het slachtoffer bij de straftoemeting 369</p> <p>Mr. N. J. Polak, Verkeersrechtters Redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, Vermelding van beroepsmogelijkheid en beroepstermijn bij ambtelijke beslissingen 714</p> <p>Mr. J. D. Schepers, Bevordering bij keuze 377</p> <p>— Een volkenrechtelijk bezwaar tegen de Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven (Wet van 19 mei 1954, Stb. 215) 675</p> <p>Mr. A. J. Schouwenaar, Kapitein-Luitenant ter zee b.d., Legitimatieplicht 225</p> <p>Majoor B. Seyn, De Lie-Detector</p> <p>Mr. A. F. Steffen, Een regeling betreffende het toekennen van beloningen 506</p> <p>— Het onkrijgstuchtelijk gedrag van soldaat van D. in de sportzaal (Inhoud van de omschrijving van de strafreden na beklag) 699</p> <p>Dr. J. R. Stellinga, Secretaris van de Raad van State, Moet de commissie, bedoeld in punt 38 V.B.O., gehoord worden omtrent te laat ingediend bezwaarschrift? 673</p> <p>Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap, Verslag van de Eerste Lustrum vergadering — 1960 716</p>	